

BUHARI, MÜSLİM, İBNİ MACE, EBU DAVUD TİRMİZÎ, NESÂÎ VE MUVATTÂ'DAN

KUDSÎ HADİSLER

METİN - MÂNÂ - ŞERH

Bir Kaç Not

Sonsuz hamd Alemlerin Rabbine, Salat ve Selâm kâinatın efendisi hazreti Peygamber efendimize olsun. Böylesi bir kaynağın yayınevimiz tararından sizlere ulaştırılmasının sevinci içindeyiz.

Bildiğiniz gibi Madve Yayınevi neşriyatının tamamıyla siz okuyuculara nitelikli, ve kalıcı kitaplar ulaştırmayı bir 'hedef telakki etmiştir.

Bu cümleden olarak elinizdeki Kudsî Hadisler Mecmuası da, hem bilgilenmek isteyen herkesin, hem de ilim erbabının kütüphanesinde özel bir yer tutacaktır İnşallah.

Bilindiği üzere Kudsî Hadisler, îslâm şeriatının ikinci kaynağıdır. Manası Allah Celle Şanuhu'dan olup lafzı Hazreti Peygamberimiz efendimize aittir. Bu itibarla da Kur'an-ı Kerîm'den sonra, Hadis-i Şeriflerden de bir önce gelen serî delillerdendir ki, diğer Hadisler (Hadis-i Nebevi) Kudsî Hadislerden sonra zikredilir. Bu bir.

İkinci mesele; bu günlere gelene kadar, 40 ve 75 Kudsî Hadis gibi mecmualar neşredilmişse de, bütün Kusdsî Hadisleri, Kütübi Sitte ve Muvatta gibi bir kaynaktan toplayan, biraraya getiren olmamış bildiğimiz kadarıyla. Biz ise Kudsî Hadisler kitabini neşretmekle, böyle bir gerekliliği de inşallah kültür hayatımıza kazandırmış olacağız. Ayrıca şunu da belirtmeden geçemeyeceğiz, elinizdeki eserde bazı hadisler rivayet farklılıklanyla tekrar verilmiştir. Bu tekrarlan kitaba alma zaruretimiz iki sebepten kaynaklandı. Birisi, kitabın - orjinal tasnifini aynen muhafaza ettik ki, yayın ve tercüme anlayışımış ve kavrayışımız, bunu gerektiriyordu. Aksi takdirde siz okuyucuların "çok biliyorsanız kendiniz yazın, bu kitabı tercüme ettik demeyin" diyebilme yetkisi doğardı ki, yıllardır bu uyanıklığı kazandırmak için çaba sarfeden bir yayınevidir Madve Yayınları. Eseri aynen tercüme etmekteki ikinci sebebimiz ise; Buharî ve Müslim'in ve diğer hadis kaynaklarının dahi farklı'rivayetleri ayıklama yoluna gidemediği, bütün rivayetleri farklıhklarıyla verdiği bir sahada, haddimizi bilip edeple davranmak zaruretidir. Zira bir ayrıntı gibi görünen farklı rivayetlerin, yani rivayet farklılıklarının, bir içtihada, bir mezhebin görüşüne delil teşkil

ettiğini bildiğimiz kaynaklar üzerinde beşerî kafamızla ayıklama yapmak ancak haddini bilmezlik ve edepsizlik olurdu hafazanallah.

Bu arada zikretmeden geçilmeyecek bazı meseleler daha var, fakat, kitabın incelenerek değerlendirilmesini sizlere bırakmak niyetimizden dolayı ayrıntıya girmek istemedik.

Bizim hatırlatmak istediğimiz notlar, öz itibariyle sadece şunlardır ki, kitabın anlaşılabilmesi için gerekli olduğu kanaatiyle zikretmek durumundayız. Elinizdeki eser, "Daru'l-Kütübi'l-Ümiyye" tarafından bir heyete hazırlattırılıp 400 tane numaralı hadis içermektedir. İki cilt halinde neşredilmiştir. Yayınevimiz, Muhterem Ahmed Varol hocaefendinin hiç bir ayıklama ve ekleme yapmadan tercüme ettiği eseri, orjinal şekliyle neşretmektedir. Ancak kaynakları, hocaefendi tarafından tetkik edilerek concor-dance ile uyuşup uyuşmadığı taranmış, eğer var ise farklılıklar dipnotlarda zikre dihniştir. Böylece dipnotlanyla hadis kaynakları, hem orjinal esere hem de concordance ile bütün dünyada geçerli olan sisteme uygun şekilde düzenlenmiştir. Ve iki cildi de bir arada neşretmek mümküm ve iktisatlı olmasına rağmen; kaba bir cilt olmaması için iki estetik cilt halinde sizlere sunulmuştur.

Kalpleri en iyi bilen Allah'tır. Elinizdeki bu çalışma, inşallah çok çok istifade edilebilecek bir eser olacaktır. Çalışma bizden tevfik Allah'tandır.

Madve[1]

Mukaddime

Alemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun. Hayırlı son, Allah'dan hakkıyla korkanlar içindir. Salat ve selam Peygamberlerin en üstünü ve sonuncusu olan efendimiz Muhammed'e, Onun temiz âline, üstün vasıflarla bezenmiş ashabına ve kıyamet gününe kadar Ona iyilikle uyanlara olsun.

Bu kitap aşağıda zikrolunan hadis kitaplarında geçen 'Kudsî Hadisleri' içine almaktadır.

1. Muhaddislerin Önderi, Muhammedu'bnu İsmail el-Buharf-nin sahih'i,

2. Ebu'l-Huseyn Muslimu'bnu'l-Haccac el-Kuşeyrim en-Neysa-bûrî'nin Sahih'î,

3. Ebu İsa et-Tirmizî'nin Camii,

4. İmam Ebu Davud es-Sicistânî'nin Sünen'i,

5. İmam Ebu Abdirrahman Ahmedu'bnu Şu'ayb en-Nesâî'nin sünen'i,

6. İmam İbnu Mace el-Kazvîninin Sünen'i,

7. îmam Malik'in Muvatta'ı,[2]

Kudsî Hadislerin Toplanması Ve Düzenlenmesi

Bu kitabı hazırlayan heyet, sözü edilen hadis kitaplarında geçen kudsî hadisleri biraraya getirirken rivayetleri arasında farklılık bulunmayan mükerrer hadisleri sadece bir kere zikretmekle yetinmiştir. Ancak hadisin bir başka rivayetinde fazlalık veya eksiklik yahut ibare değişikliği ya da rivayet eden sahabî isminde değişiklik olması halinde diğer rivayeti ya tamamen vermiş veya sözkonusu değişikliğe işaret etmekle yetinmiştir![3]

Hadislerin Şerhinde İzlenilen Yol

Yaptığımız istişare ve istihare neticesinde Sahihu'l Buharı'de geçen hadislerin şerhlerim Allame el-Kastallanî'nin yazmış olduğu şerhten almaya karar verdik. Onu gerek kendi döneminde yaşamış olan hadis âlimleri gerekse kendinden sonra gelen âlimler yetkili kabul etmişlerdir. Sahıh-î Müslim'de geçen hadislerin şerhlerini de imamların imamı, âlimlerin örneği, İmam Ne-vevî'nin yazmış olduğu şerhten almaya karar verdik. Çünkü onun sözü ilim adamları nazarında bir sened, araştırmacı ve musannifler için ise bir kaynaktır. Bir söz ona nisbet edildiği zaman, karşıtlarına boyun eğdiren güçlü bir sened olur. Bazı hadislerin şerhinde tefsir kitaplarına, dilbilgisi kitaplarına vs. başvurmak gerekti. Kastallanf nin şerhinden yaptığımız iktibaslarda bazen metni olduğu gibi vermeyi bazen de özetleme yolunu tercih ettik. Özet yaparken de bazen bir tek yeri, bazen de hadisin Sahih-i Buharî'de mükerrer olarak geçtiği konulardaki ayrı ayrı şerhleri dercederek verdik. Hadislerin çoğunun şerhinde birden fazla konuya baktık.

Nevevî'den aldığımız şerhlerin çoğunda özetleme yapmaksızın metni olduğu gibi verdik. Çünkü Nevevî'nin şerhi kastedilen anlamı yeterince izah etmekle birlikte son derece özlü bir mahiyet ar-zetmektedir.[4]

Hadislerin Sınıflandırıhnasında İzlenilen Yol

Hadislerin Şerhlerini yazdıktan sonra bunları belli bir tasnife tâbi tutmak istedik. Ancak toplanan hadislerin dağınık bir halde olduğunu gördük ve bunların arasından bir hadisi bulmak isteyenin bunda zorluk çekeceğini düşündük. Allah'ın ilhanlıyla hadisleri birbirleriyle bağlantılarına göre gruplara ayırmaya karar verdik. Sıralamada da, her hadis grubunun başına birinci hadisin ilk kısmını -başlık mahiyetinde- yazdık. Artık okuyucuya düşen aradığı hadisi ilişkili olduğu grubdan arayıp bulmaktır. Bu durumda bulmak istediği hadisi daha dar bir daire içinde arama imkanı bulacaktır.

Kitap, mükerrer olanlar da sayıldığı zaman, yaklaşık olarak dörtyüz hadis ihtiva etmektedir. Mükerrer olanlar, içinde geçen herhangi bir ibarenin değişik olması veya hadisi Resulullah Aley-hisselâm'dan nakleden s-ahabînin değişmesi halinde verilmiştir.

Araştırmayı kudsî hadisin anlamı ile ilgili hir girişle başlattık. Bundan sonra Kur'an-ı Kerim ile Hadis-i Kudsî arasındaki farkla ilgili bazı bilgiler verdik. Bunun arkasından da, konunun daha açık şekilde anlaşılmasını sağlayabilmek için Hadis-i Kudsî ile, Hadis-i Nebevî arasındaki farkı anlattık.

Bu konuların arkasından, kitaptaki hadisleri topladığımız hadis kaynaklarının müellifleri olan hadis imamları hakkında bazı Özet bilgiler vermeye çalıştık. Allah'tan bizi de, bu büyük ilim adamlarının takib ettiği hidayet yolu üzerinde gitmeye muvaffak kılmasını diliyoruz. Onlar hidayet yolunun yıldızları ve dünyanın kandilleridirler. Onlar Resulullah Aleyhisselâm'm sünnetinin hizmetçileridirler. Hayatlarını bu hizmete vakfetmişler ve Ömürlerini, Muhammed Aleyhisselâm'm sünnetini yaşatma, ona yönelik saldırılara karşı durma, onu yalancıların hilesinden ve zayıf rivayetlerin oluşturduğu şüphelerden koruma yolunda harcamışlardır. Allah hepsinden razı olsun ve kendilerini razı olacakları nimetlere kavuştursun, Müslümanlara da onların bıraktıkları ilim mirasından yararlanmayı nasibetsin. Amin.

Yüce Allah'tan bize yardımcı olmasını, bizi doğru olana muvaffak kılmasını, yaptığımız çalışmayı da sadece kendi rızası yolunda kılmasını dileriz. O, cömerttir, ihsan sahibidir. Duaları en güzel şekilde kabul eden O'dur. O, bize yeter; O ne güzel vekildir.[5]

Hadis-i Kudsî Ürerine

1. Hadis-i Kudsî'nin anlamı

2. Kur'an ve Hadis-i Kudsî Arasındaki Fark

3. Hadis-i Kudsî, Hadis-i Nebevi, Kur'an-ı Kerîm ve Geçmiş Peygamberlerin Kitapları Arasındaki Farklarla İlgili Bazı Hususlar

Bu konularla ilgili açıklamalarımızda el-Munavî'nin el-İthafatu's-Sunniye fi'1-Ehadisi'l-Kudsiyye' adlı kitabından ve Ce-malu'ddîn el-Kasımî ed-Dımeşkî'nin 'Kavâidu't-Tahdis min Funûni Mustalâhi'l-Hadîs1 adlı kitabından yararlandık.

Bu iki ilim adamı kitaplarında konuyu en ince teferruatına kadar ele almışlardır. Komisyonun konuyla ilgili araştırmasında bu iki kitabın dışında herhangi bir kaynağı incelemesi mümkün olmadı. Bu iki kitabı telif eden ilim adamlarının ilimdeki derecelerinin yüksekliğine güvenle bu iki kitapda yazılanlar kâfi görüldü.

Daha başka kaynaklardan da yararlanmamız halinde <sözko-nusu iki kitapta mevcut olan bilgilere birtakım ilaveler yapmamız mümkün olacaktı elbette. Bu konuda kitabın sonunda bazı açıklamalara yer vereceğiz inşallah.

Müelliflerimiz bu konuyu, 'el-îthafatu's-Sunniye fî'l Ehadisi'l-Kudsiyye' kitabı sahibinin yaptığı açıklamalarla başlatmaktadır. Müellif kitabının, 'Kudsî Hadis'in Manasının Şerhi' başlığını taşıyan sonuç bölümünde şöyle diyor:

Kuds, kelime anlamı itibariyle 'temizlik' demektir. Mukaddes toprak (el-Ardu'1-Mukaddese) ibaresi de "temiz toprak" anlamına gelir.

Beytu'l-makdis bilinmektedir. 'Tekaddesellah" ibaresi 'Allah şanına layık olmayan her türlü benzetmeden münezzehtir' anlamı taşır. Allahü Teala'mn isimlerinden biri de Kudüs'tür. Kuds kelimesi, el-Misbah'da bu şekilde açıklanmaktadır.

Bazı hadislerin kudsî olarak adlandırılmasının sebebi ise, bu hadislerin anlamlarının yalnız Allahü Teala'ya nisbet edilmesi do-layısıyladır. et-Tarif ât'ta yazıldığına göre 'Hadis-i Kudsî': 'Yüce Allah'ın Peygamber Aleyhisselâm'a ilham ile veya uykuda manasım bildirdiği hadistir. Resulullah Aleyhisselâm'da bu manayı, kendi sözü ile ifade etmiştir1. Kur'an-ı Kerim daha ulvî bir makama sahiptir, çünkü onun lafzı da vahy ile bildirilmiştir, yani Al-lahü Teala katından indirilmiştir. *

Mevlâna Alî el-Karî Rahmetullah'da şöyle diyor: "Hadis-i kudsî, Ravilerinin başı ve güvenirlerin kaynağı olan Resulullah Aleyhisselânı'in bazen Cibril vasıtasıyla, bazen vahy ile, bazen ilham ile veya uykuda kendisine bildirileni Allah Teala'dan rivayet etmesidir. Burada manayı AUahü Teala'dan almakta, o manayı kendi ifadesi ile istediği tarzda insanlara aktarmaktadır".

Bu, Yüce Kur'an'dan farklı bir özellik arzetmektedir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'in indirilmesi Ruhu'1-Emîn olan Cebrail vasıtasıyla olmuştur. Ayrıca lafzı da lehv-i mahfuz'daki lafzı ile kayıtlıdır. İnsanlara aktarılması kesinlikle tevatür ile (kalabalık topluluklar vasıtasıyla ve her türlü şüpheden korunarak) olmuştur. Bu tevatür her dönem ve her anda gerçekleşmiştir. İlim adamları Hadis-i Kudsî'nin çeşitli özelliklerinden sözetmişlerdir. Bunlardan meşhurları; şunlardır:

Hadis-i Kudsî ile kılınan namaz geçerli olmaz, Hadis-i Kudsî yazılı kitap veya kağıtlara cünüp, hayızlı ya da lohusa birinin dokunması veya onu okuması haram değildir. Hadis-i Kudsîde Kur'an lafızlarında olan i'caz mevcut değildir, Hadis-i Kudsîyi sıhhatinden şüphe ederek inkar eden bir kimse kafirlikle itham edilemez.[6]

Kur'an-ı Kerîm ile Hadis-i Kudsî Arasındaki Fark Üzerine

el-Mevlâ el-Kirmânî Kitabu's-Savm'ın baş kısmında şöyle diyor: "Kur'an'ın lafzı i'caz özelliği taşır (yani bütün insanlar bir-araya gelse bile Kur'an'ın lafzına benzer, onun taşıdığı yüksek özellikleri taşıyan bir metin ortaya koyamazlar). Cebrail Aleyhis-selâm vasıtasıyla indirilmiştir. Bunun yanısıra i'caz özelliği taşımayan ve manası vasıtasız olarak bildirilmiş olan bilgi vardır ki, buna ilahî, rabbani, Kudsî Hadis adı verilir". Sonra şöyle devam ediyor: 'Hakikatte bütün hadisler bu özelliğe sahiptir, nasıl olmaz ki, Resulullah Aleyhisselâm, kendi nevasından bir şey konuşmaz' diye sorarsan şöyle derim: 'Aradaki fark şudur ki, Kudsî hadis Allah'a nisbet edilmektedir ve diğer hadislerdekinden farklı olarak Hakk Teala'dan rivayet edilmektedir1.

Hadis-i Kudsfnin Yüce Allah'ı tenzih ve O'nun Celal ve Cemal sıfatları konusuna girmemesi itibariyle de, Kur'an ile Kudsî Hadis arasındaki fark görülebilir. et-Tayyibî şöyle diyor: Kur'an'ın lafzı Cebrail Aleyhissilâm'm Resulullah Aleyhisselâm'a bildirdiği lafizdır. Kudsî Hadis ise Yüce Allah'ın

ilham ile veya uykuda manasını Kesulullah Aleyhisselâm'a bildirdiği hadistir. Peygamber Aleyhisselâm, bu manayı kendi sözü ile Ümmetine bildirmiştir. Kesulullah Aleyhisselâm diğer hadislerini Allahü Teala'ya nisbet etmemiş O'ndan rivayet etmemiştir. et-Taftazanî'nin torununun yazdığı el-Fevaid adlı kitapta da böyle denilmektedir.[7]

Kur'an ile Hadis-i Kudsî Arasındaki Diğer Bazı Farklar

.

Şeyh Muhammed Ali el-Farukî Keşşâfu'l-Istılâhat ve'1-Funûn adlı kitabında hadisin çeşitlerini sayarken de şöyle diyor.

'Hadis, ya nebevi veya ilahî olur, ikincisi aynı zamanda kudsî Hadis olarak adlandırılır. Kudsî Hadis Peygamber Aleyhisselâm'm Rabbinden rivayet ettiği hadistir. Nebevî hadis ise böyle değildir'. İbnu Hacer'in Fethu'l-Mübîn adlı eserinde yir-midördüncü hadisin şerhinde zikrettiklerinden de bu mana anlaşılmaktadır.

el-Halebî de, Haşiyetu't-Telvîh adlı eserinin birinci bölümünde Kur'an'in anlamını izah ederken şöyle diyor: İlahî hedisler, Yüce Allah'ın miraç gecesi Peygamber Aleyhissilâm'a vahyettikleri-dir, bunlar vahyin sırları olarak adlandırılır.

Bir Husus: Burada İbnu Hacer şöyle diyor: "Vahy-i metluvv yani Kur'an ile Resulullah Aleyhisselâm'ın Rabb'inden rivayet ile bildirdiği vahyi birbirinden ayırmak gerekir. İkinci kısma girenler Kudsî Hadisler olarak da adlandırılan ilahî hadislerde bildirilenlerdir. Bunların tamamı yüzden fazladır, bazılara bunların hepsini büyük bir cüzde toplamışlardır'.

îbnu Hacer açıklamasına şöyle devam ediyor:

Bil ki, 'Allahü Teala'ya izafe edilen sözler çeşitlidir: Bunların başta geleni ve en üstün dereceye sahip olanı Kur'an'dır. İ'caz özelliği ile, asırlarca değişmeden ve bozulmadan korunarak kalan bir kitap olması, cünüb birinin ona dokunmasının ve okumasının haram olması, anlam olarak rivayet edilememesi, namazda okunması, Kur'an olarak adlandırılması, okuyan için her harfine on sevab yazılması, Ahmed ibnu Hanbel'den gelen bir rivayete göre satışının caiz olmaması, bize göre ise mekruh olması, içindeki parçaların, bölümlerin ayet ve sure olarak adlandırılması gibi' özelliklere sahip olması itibariyle diğerlerinden ayrılır.

Diğer kitaplar ve Kudsî Hadisler bu özelliklere sahip değildirler. Yukarıda geçen durumdaki kimsenin (cünüb'ün) onlara dokunması veya

okuması yasak değildir, anlam itibariyle rivayet edilmesi caizdir, namaz da Kur'an yerine okunamazlar, bilakis Kur'an yerine okunmaları halinde namaz bozulur, bunlar Kur'an diye de adlandırılmazlar, bunlardan herhangi bir şeyi okuyana bir harfe karşılık on sevap verileceğine dair bir vaad de bulunulmamıştır, satılmasında herhangi bir mahzur yoktur, içindeki bölümlerinden biri ayet veya sure diye adlandırılmaz. Bütün bu hususlarda ilim adamları arasında ittifak vardır.

Yüce Allah'a izafe edilen sözlerin ikincisi, Hazreti Peygamber Aleyhisselâm'dan Önce geçen Peygamberlere indirilen kitapların değiştirilmeden ve tahrif edilmeden önceki halleridir.

Üçüncüsü, Kudsî Hadislerdir. Bunlar Resulullah Aleyhis-selâm'm Rabbine isnad ederek naklettiği hadislerdir. Bunlar da Hakk Teala'nın kelamından sayılır. Kuvvetli olan görüşe göre bu hadisler Hakk Teala'ya nisbet edilir. Bu durumda bu hadislerin Hakk Teala'ya nisbeti inşa (söz) itibariyledir. Çünkü onları ilk söyleyen O'dur. Sözü Resulullah Aleyhisselâm'a da nisbet edilebilir. Çünkü onları Allahü Teala'dan bize rivayet eden Resulullah Aleyhisselâm'dır. Kur'an-ı Kerim'de ise böyle bir şey sözkonusu değildir. Kur'an-ı Kerim gerek mana gerek söz yönünden yalnız Allahü Teala'ya nisbet edilir. Kur'an'dan birşey nakledilirken, 'Allahü Teala buyurdu1 denilir. Ama Kudsî Hadisler için, 'Resulullah Aleyhisselâm Rabbinden rivayetle söyle buyurdu', denilir.

"O, kendi nevasından, arzusuna göre konuşmaz" âyet-i kerimesi ve Resulullah Aleyhisselam in "Bakın, bana Kur'an-ı Kerim ve onun bir benzeri verildi" hadis-i şerif! hükmünce sünnetin geriye kalan kısmının tamamen vahye dayanıp dayanmadığı hususunda ihtilaf edilmiştir. Sünnetin tamamen belli bir vahiy şekli ile bildirildiği zannedilmemelidir. Uykuda rüya gösterilmesi, kalbe ilham edilmesi, meleğin dilinden söyletilmesi gibi, vahyin muhtelif şekilleri ile bildirilmiş olması mümkündür.

Kudsî Hadisleri rivayet ederken râviler iki ayrı ibare kullanmaktadırlar. Birincisi: 'Resulullah Aleyhisse5$m. Rabbinden rivayetle şöyle buyurdu1. Bu, daha çok selefh* {ilk dönem, râyilerinin) kullandığı ibaredir.

ikincisi: 'Peygamber Aleyhisselam'm rivayetine göre Allahü Teala şöyle buyurdu'. Aslında bu iki ibarenin her ikisi de aynı manayı ifade etmektedir.

Emîr Hamîduddin de Fevâid adlı kitabında şöyle diyor: "Kur'an ile Hadis-i Kudsî arasında altı yönden fark vardır:

Birinci yönü: Kur'an-ı Kerim i'caz özelliğine sahiptir, hadıs-i Kudsî de ise bu yoktur.

İkincisi: Namaz ancak Kur'an ile kıhnabilir, hadis-i kudsî ile kılınmaz,

Üçüncüsü: Kur'an-ı Kerim'i inkar eden dinden çıkmış olur, Hadis-i Kudsîyi inkar eden hakkında ise böyle bir hüküm verilemez.

Dördüncüsü: Hadis-i kudsî'den farkh olarak Kur'an-ı Kerjm'in Resulullah Aleyhisselâm'a vahyinde Yüce Allah ile Peygamber Aleyhissselâm'm arasında Cebrail Aleyhisselam vasıta olmuştur.

Beşincisi: Hadis-i Kudsî'den farkh olarak Kur'an-ı Kerim'in lafzının da Allah'ü Teala'ya ait olması gerekir. Hadis-i Kudsî'nin lafzının Resulullah Aleyhisselâm'a ait olması gerekir. Hadis-i Kudsî'nin lafzının Resulullah Aleyhisselâm'a ait olması caizdir.

Altıncısı: Kur'an'a ancak temiz olanlar yani cünüb ve pis olmayanlar dokunabilir. Hadis-i Kudsîye ise böyle olmayan biri de dokunabilir".

Emir Hamîduddin daha sonra şöyle diyor: "Bu saydıklarımızla Hadis-i Kudsî ile tilaveti nesh olunan (yani okunuş itibariyle de mensuh olan) Kur'an ayetleri arasındaki fark da ortaya çıkmış oldu", el-îtkan'dan rivayetimizden anlaşıldığı üzere bunlar da (yani tilaveti nesh olunan Kur'an bölümleri) Kur'an ve âyet olarak adlandırılır.

Buraya kadarki açıklamalar el-îthafatu's-Sunniye adlı kitabın son bölümünden alınmıştır.[8]

Cemaleddîn el-Kasımî ed-Dımeşkî'nin "Kavâidu't-Tahdis" Adlı Kitabından Alınan Açıklamalar.

Hadis-i Kudsî'nin İzahı: Allame eş-Şihâbu'bnu Hacer el-Heytemî, Nevevî'nin Kırk Hadis'inin şerhi için yazdığı kitabında Ebu Zer el-Ğiffarî'nin rivayet ettiği: "Resulullah Aleyhisselam Rabbinden rivayetle buyurdu ki: Ey kullarım Ben zulmü kendi nefsime haram ettim, onu sizin aranızda da haram kıldım, birbirinize zulmetmeyin..." şeklindeki yirmidört numaralı hadisin şerhinde söyle diyor: "Vahyi metluvv yani Kurban, ile Kudsî Hadisler olarak adlandırılan ilahî hadislerde,. Resulullah Aleyhis-selâm'm Rabbinden rivayet ile bildirdiği vahiy arasındaki farkla ilgili herkesi ilgilendiren ve oldukça önemli olan bir husus vardır: Kudsî Hadisler yüzden fazladır ve bazıları bunları büyük bir cüzde toplamışlardır. Ebu Zer Radıyallahü Anh'm bu hadisi de bunlardandır".

Bil ki, Allahü Teala'ya izafe edilen sözler üçe ayrılır:

(Bundan sonraki açıklama, yukarıda geçen, İbnu Hacer'in Allahü Teala'ya izafe edilen sözlerin çeşitleri ile ilgili açıklamasının aynısıdır).

Ebu'l-Beka'mn Külliyat'ında geçen, Kur'an ile Hadis-i Kudsî arasındaki farkla ilgili olarak şu açıklama yapılmaktadır: Kur'an, gerek lafız itibariyle gerek mana itibariyle Allah katından gelen ve açık vahiyle bildirilmiş olandır. Hadis-i Kudsî ise uykuda veya ilham ile Resulullah Aleyhissalâm'a bildirilen, manası Allah katından lafzı Resulullah Aleyhisselâm'dan olandır.

Bazıları bu konuda şöyle demiştir: 'Kur'an'ın lafzı i'caz özelliğine sahiptir ve Cebrail vasıtasıyla bildirilmiştir. Hadis-i Kudsî ise i'caz özelliğine sahip değildir ve vasıtasız olarak bildirilmiştir. Bu, Hadis-i Kudsî olarak adlandırıldığı gibi Hadis-i illahi ve Hadis-i Rabbani olarak da adlandırılır1.

et-Tayyibî de şöyle döyor:* 'Kur'an Cebrail Aleyhisselâm'ın Resulullah Aleyhisselâm'a indirdiği vahiydir. Kudsî Hadis ise Yüce Allah'ın uykuda veya ilham ile manasını Resulullah Aleyhisselâm'a bildirdiği hadistir. Bu manayı Resulullah Aleyhisselâm Ümmetine kendi ifadesi ile bildirmiştir. Diğer hadisleri ise Allahü Teala'ya nisbet etmemiş ve O'ndan rivayet ettiğini bildirmemiştir''. Ibnu Hacer el-Heytemf den nakledilen açıklama bu kadar.
.

Cemaluddin el-Kasımî bundan sonra, Ahmedu'bnul-Müba-rek'in el-îbriz adlı kitabında yeralan ve şeyhi Abdülazîz ed-Debbağ'a yöneltilen sorularla cevaplarından ibaret olan tasavvufî bir açıklamayı nakletmektedir. İsteyen oraya başvurabilir.

Bu Kitaptaki Kutsî Hadislerin Alındığı Hadis Kaynaklarının Müelliflerinin Hayatları Hakkında Kısa Açıklamalar

İmam Malik (r.a.)

İsmi Ebu Abdillah Maliku'bnu Enes el-Esbahî'dir. Dâru'l-Hicre yani Medine imamı olarak bilinir. H. 95 senesinde dünyaya geldi ve H. 179 senesinde 84 yaşında iken Medine'de vefat etti.

O, Hicaz'ın belki de fıkıh ve hadiste bütün Müslümanların imamıdır. İmam Şafii Rahmetullahi Aleyh'in onun talabeierinden olması kendisi için Övgü olarak yeter.

İbnu Şihab ez-Zuhrî, Yahya'bnu Sa'îd el-Ensârî ve İbnu Ömer Radiyallahü Anh'm azadlısı Nâfi'den ve daha başkalarından ilim tahsil etti. Kendisinden de, sayılamayacak kadar çok kimse ilim tahsil etti. İmam Şafii Rahmetullahi Aleyh, Muhammedu'bnu İbrahimi'bnu Dinar, îbnu Abdirrahman el-Mahzûmî ve Abdula-zîz ibnu Ebî Hâzîm bunlardandır. Bunlar onun ashabından kendisine denk olanlardandır. Ayrıca Buharî, Müslim, Ebu Davud, Tir-mizî, Ahmed ibnu Hanbel, Yahya ibnu Mu'in ibnu İsa el-Kazzaz, Abdulmelik ibnu Abdülazîz el-Macişûn, Yahya'bnu Yahya el-Endulûsî, Abdullah ibnu Mesle el-Ka'nebî, Abdullah ibnu Vehb ve Esbaubnu'l-Ferec gibileri de ondan ilim tahsil etmişlerdir. Tir-mizî'nin Camiinde Ebu Hureyre Radiyallahü Anh'dan rivayetine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur: "Mümkündür ki, insanlar ilim talebi için develerin ciğerlerini döverler de, Medine âliminden daha bilgili kimseyi bulamazlar". Tirmizî bu hadisin hasen olduğunu söylemiştir. Abdurrezzak ve Sufyanu'bnu U-yeyne bu hadiste kastedilen Medine âliminin Maliku'bnu Enes olduğunu söylemişlerdir.

İmam Malik Rahmetullahi Aleyh, diyor ki: Kendilerinden ilim yazdıklarım arasından bana gelip fetva sormadan ölen çok az kimse vardır. (Yani kendilerinden ilim tahsil ettiklerimin çoğu daha sonra bana gelerek fetva sokmuşlardır).

İmam Malik Rahmetullahi Aleyh, ilme son derece hürmet ederdi. Hadis rivayet edeceği zaman, abdest alır, vakar ve heybetle oturur ve koku sürünürdü. Heybetli bir görünümü vardı. Bir şâir ondan şöyle sözediyor:

Heybetli görünümünü koruyarak "cevabını verir, Soru soranlar önünde baş eğmiş durumdalar, .

Taşıdığı vakar ve edeble, sultanın izzeti onda birleşmiştir, Saltanat sahibi olmadığı halde kendisine itaat edilir,

Yahya ibnu Sa'îd el-Kattan, 'hadis rivayetçileri arasında Malikten daha doğru sözlüsü yoktur1 diyor. İmam Şafii de: 'Malik ilim adamlarının yıldızıdır* diyor.

Rivayet edildiğine göre Mansur onu, zorlanma dolayısıyla (karısının veya bir başkasının zorlaması sebebiyle) karısını boşayan kimse hakkında hadis rivayet etmekten menetti. Sonra durumu araştırmak için, böyle birisi hakkında soru sordurmak üzere bir casus gönderdi. O da herkesin içinde: "Zor altında karısını boşayanm bu yaptığı geçerli değildir" dedi. Bunun üzerine Mansur onu kamçılattı. Ama İmam Malik yine de hadis rivayetini bırakmadı.

Harun er-Reşid hacca gittiğinde, İmam Malik'in Muvat-ta'mdan haberdar oldu. Kendisine üç bin dinar verdikten sonra: "Bizimle beraber gelsen iyi edersin, Osman Radiyallahü Anh'm halkı Kur'an-ı Kerim'in etrafında toplaması gibi, ben de halkı Mu-vatta etrafında toplamak istiyorum" dedi. İmam Malik şöyle cevap verdi: "Halkın Muvatta etrafında toplanmasına gerek yoktur. Çünkü Peygamber Aleyhisselâm'm ashabı, kendisinden sonra çeşitli ülkelere dağılmışlardır. Mısır ehlinde de ilim vardır (yani Mısırlılar arasında da ilim sahibi insanlar vardır). Resulullah Aleyhisselâm'da: Ümmetimin ihtilafında rahmet vardır" diye buyurmuştur. Seninle beraber gelmeme de gerek yoktur. Çünkü Resulullah Aleyhisselam "Eğer bilselerdi, Medine onlar için daha hayırlı idi" diye buyurmuştur. Şu verdiğiniz dinarları aynen iade ediyorum. Ben dünyayı Resulullah Aleyhisselâm'm şehri olan Medine'ye tercih etmem". İmam Şafii Rahmetullahi Aleyh der ki: Malik'in kapısında Horasan atlarından ve Mısır katırlarından bineklerin bağlı olduğunu gördüm. O zamana kadar onlardan daha güzelini görmemiştim. Kendisine: "Bunlar ne kadar da güzel şeyler" dedim. Bunun üzerine: "Bunların hepsi sana hediyem olsun" dedi. Ben: "Bîr tanesini kendine binek olarak sakla" dedim. O: "Ben Resulullah Aleyhisselâm'ın bulunduğu toprak üzerinde bineğe binmekten dolayı Allah'tan haya ederim", diye cevap verdi. Onun menkıbeleri sayılamayacak kadar çoktur.

Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.[9]

İmam Buhari (r.a.)

İsmi. Ebu Abdillah Muhammedu'bnu İbrahim ibni'l-Muğîre-ti'bni Berdeziyye'l-Ca'fîyyi'l-Buharî'dir. Kendisine Kâ'fî de denir. Çünkü dedesinin babası Muğîre mecusiyken, Yeman el-Buharî el-Ca'fî Yemen'de bir kabilenin reisiydi. H. 194 yılının Şevval ayının onüçüne denk gelen Cuma gecesinde dünyaya geldi. H. 256 yılında 62 yaşındayken, Ramazan bayramı gecesinde vefat etti. Geride erkek çocuğu bırakmadı.

İlim talebi için hadis râvilerinin bulunduğu bütün şehirleri gezdi. Mekkîyyu'bnu İbrahim el-Belhî, Abdullah ibmı Osman el-Merûzî Ubeydullah ibnu Musa el-Abesî, Ebu Nu'aym el-Fadl ibnu Dekkîn, AIiyyu'bnu'l-Medînî, Ahmedu'bnu Hanbel,Yahya'bnu Mu'în ve benzerleri gibi hadis hafızlarından hadis yazmıştır. Kendisinden de pek çok kimse

hadis almıştır. el-Firebrî der ki: 'Buharî'nin kitabını, doksan bin kişi dinledi. Onların içinde benden başka ravi kalmadı'.

On yaşında ilim talebine başladı, 11 yaşındayken ilim erbabının sorularına karşılık verir oldu.

Buharî Rahmetullahi Aleyh, "Sahih adlı kitabımı, altıyüzbin hadisin arasından seçtiğim hadislerle meydana getirdim. İki rek'at namaz kılmadan hiçbir hadis yazmadım" demiştir.

Bağdat'a vardığında hadis ilmiyle uğraşanlar yanına varıp kin-disini imtihan etmek istediler. Yüz kadar hadisin senetleriyle metinlerini birbirine karıştırdılar. Bunları on kişi atasında paylaştırarak kendilerinden bu hadisleri Buharî'ye sormaların istediler. Bunların biri varıp kendi payına düşen hadisleri imam Buharî'ye sordu. O da "Bilmiyorum" diye cevap verdi. Sonra diğerleri de sırayla sordular ve hepsine de "bilmiyorum" diye cevap verdi. İlim sahipleri onun' "bilmiyorum" diye cevap memesinden işin hakikatini bildiğini anladılar. Diğerleri ise bunu anlayamadı. Sorma işi bitince Buharî Rahmetullahi Aleyh birinci a-danıa dönüp 'senin sorduğun birinci hadis şöyledir, ikinci hadis şöyledir' diye sırayla bütün hadisleri doğru olan metin ve senetleriyle verdi. Oradakiler onun ezber gücüne hayret ettiler ve üstünlüğünü itiraf ettiler.

Allah ona Rahmet eylesin.[10]

İmam Müslim (r.a.)

îsmi Ebu'l-Huseyn Müslim ibnu'l-Haccâci'bni Müslimi'l-Kuşeyrî en-Neysabûrî'dir. H. 204 senesinde dünyaya geldi. H, 261 senesinde 57 yaşında iken vefat etti.   .

İlim talebi için çok çeşitli ülkeleri gezdi, Yahya'bnü Yahya, Ku-teybetu'bnu Sa'îd, îshaku'bnu Raheviyye, Ahmedu'bnu Hanbel, el-Ka'nebî Harmeletu'bnu Yahya ve daha başka ilim adamlarından hadis aldı.

Bağdat'a birçok kez giderek orada hadis okuttu. Ondan da çok kimse hadis almıştır. Sahih hadisin tesbiti konusunda kendi döneminde yaşayan ilim erbabı arasında en önde gelenlerdendi. "Müsnedi, şifahî olarak aldığım üçyüzbin hadisle oluşturdum" demiştir. Hatib el-bağdadî de şöyle demiştir: "Müslim'in çizgisi, Buharî'nin yoludur. O, onun ilmine bakıp hizasını belirlemiştir"

Allahü Teala her ikisine de Rahmet eylesin.[11]

İmam Ebu Davud (r.a.)

İsmi Süleyman Îbnu'l-Eş'asi'bni İshaki'l-Esedî es-Sicistanî'dir. İlim talebi için pek çok yolculuk etti. Çeşitli beldeleri dolaştı. Muhtelif ilim adamlarından ilim aldı. Çok sayıda kitap yazdı. Irak, Şam(Suriye)," Mısır ve Horasan diyarında oturan hadis âlimlerinden hadis yazdı.

İmam Ebu Davud H. 202 senesinde dünyaya gelmiştir. H. 275 senesinin Şevval ayının onbeşinci gecesinde Basra'da vefat etmiştir.

Buharî'nin, Müslim'in, Ahmed ibnu Hanbel'in, Osmanu'bnu Şebte'nin, Kuteybetu'bnu Sa'îd'in ve başkalarının şeyhlerinden (yani onların kendilerinden hadis aldığı ilim adamlarından) hadis almıştır. Ondan da oğlu Abdullah, Ebu Abdurrahman en-Nesâî, Ebu Ali el-Lu'lu'î ve daha başka pek çok kimse hadis almıştır.

Ebu Davud, kitabı Sünen'i Ahmed ibnu Hanbel'e arzetti, o da çok beğendi ve takdir etti.

Ebu Davud Rahmetullahi Aleyh, der ki: "Resulullah Aleyhis-selâm'dan beşyüzbin hadis yazdım, onların içinden dörbin hadis seçtim ve onları bu kitaba aldım. Kitaba ancak sahih veya sahih olması ihtimali kuvvetli olan hadisleri aldım. Bir insan için, dinini hakkıyla yaşaması konusunda bunların arasından dört hadis yeterlidir;

Bunlardan biri Resulullah Aleyhisselâm'ın "Ameller niyetlere göre değerlendirilir" hadisidir.

İkincisi: "Kişinin malâyani -hoş ve lüzumsuz olan işler, sözler kendini ilgilendirmeyen şeyler- ile uğraşmaması, bunları terket-meşi, Müslümanlığının güzelliğine işaret eder" hadisidir.

Üçüncüsü: lrBir kimse kendi nefsi için arzuladığını din kardeşi için arzulamadıkça gerçek anlamda Mü'min olamaz" hadisidir.

Dördüncüsü de: "Helal bellidir, haram da billidir. Bu ikisinin arasında şüpheli şeyler vardır. İnsanlardan çoğu bunları bilmez. Kim bu şüpheli şeylerden kaçınırsa dinini ve ırzını korumuş olur, kim de bu şüpheli şeylere dalarsa âdeta bir koruluğun atrafmda dolaşan çoban gibidir. Her an o koruluğa girmesi muhtemeldir. Dikkat edin kralın bir koruluğu olur, dikkat edin Allah'ın koruluğu da haram kıldığı işlerdir. İnsan bedeninde küçük bir

et parçası vardır, o korunursa bütün beden korunmuş olur, o bozulursa bütün beden bozulmuş olur. İyi bilin ki, o kalptir".

Ebu Davud Rahmetullahi Aleyh ilimde, dinin gereklerim yerine getirmede ve fenalıklardan sakınmada en üst derecede idi.

dl-Hattabî der ki; "Din ilminde Ebu Davud'un Sünen'i gibisi yazılmamıştır. Onun kitabı farklı mezlıeblerden olsalar da herkes tarafından kabul görmüştür.

Ebu Davud Rahmetullahi Aleyh, der ki: 'Kitabımda bütün ilim erbabının terkinde ittifak ettiği hadise yer vermedim".

İbnu'l-A'rabi şöyle demiştir: "Bir kimse Kur'an-ı Kerimle bu kitap fyani Sünen) dışında ilimden herhangi bir şey elde edeme-mişse bunlar onun için yeterlidir, başka bir şeye ihtiyaç hissetmez".

Ebu Davud'dan önceki hadis âlimleri müsned ve cami adı verilen hadis kitapârı yazarlardı. Bu kitaplar sünnet, fıkhı hükümler, kıssalar, nasihatler, geçmiş Peygamberlere dair haberler, âdaba dair hadisler vs. ihtiva eden kitaplardı. Sünen yazılınca bu konulardan herhangi biri diğerinden ayn ve farklı olarak ele alınmadı. Bu konuların Ebu Davud'un Sünen indeki gibi düzenli şekilde bira-raya getirildiği, başka yerde görülmedi. İbrahim el-Harbî der ki: "Demirin Davud Aleyhisselâm için yumuş atıldığı gibi, Ebu Davud Sünen İni yazınca hadis de onun için yumuşatıldı".

Allah Ebu Davud'un derecesini yükseltsin. Amin.[12]

İmam et-Tirmizi (r.a.)

İsmi Ebu İsa Muhammedu'bnu İsa'bni Sure et-Tirmizî'dir. H. 200 senesinde dünyaya geldi. H. 279 yılı Receb ayının 13. pazertesi gecesi Tirmiz'de vefat etti.

Hadis hafızlarından. Kuteybetu'bnu Sa'îd, Muhammedu'bnu Beşşar, Aliyyu'bnu Cahr gibi ilk dönem hadis âlimleriyle görüşmüştür.

Kendisinden pek çok kimse hadis almıştır. Hadis ilminde çok sayıda eseri vardır. Bu kitabı meydana getirirken kaynak aldığımız Sahih adlı kitabı bu alanda yazılmış kitapların en kıymetlilerinden, en faydalılarından ve içinde en az tekrar bulunan-lanndandır. Tirnıizî Rahmetullahi Aleyh der ki: "Bu kitabı Hicaz, Irak ve Horasan âlimlerine arzettim kabule şayan buldular ve beğendiler. Kimin evinde bu kitap bulunursa onun evinde âdeta konuşan bir Peygamber vardır".

Allah İmam Tirmizî'den razı olsun... Amin.[13]

İmam İbnu Mace el-Kazvini (r.a.)

İsmi Ebu Abdullah Muhammedu'bnu Yezîdi'bni Mace'dir. Meşhur Sünen adlı kitabın yazarıdır. Bu kitap onun çalışmasının büyüklüğünü, ilminin derinliğini ve gerek temel konularda gerekse tafsilata dair konularda sünnete uymaktaki hassasiyetini ortaya koyar.

İbnu Mace'nin Sünen'i otuzüç kitaptan, beşyüz babdan ve dörtbin hadisten oluşur. Çok az bir kısmı dışında hadislerin hepsi hasendir.

îbnu Mace'nin derli toplu bir Tefsir'i, Sahabe döneminden kendi zamanına kadar ki gelişmeleri ele alan bir tarih kitabı mevcuttur. Tanınmış büyük ilim adamları ondan rivayette bulunmuşlardır. Bunların içinde, İbnu Sibeveyh, Muhammedu'bnu İsa es-Sıfar, îshaku'bnu Muhammed ve Aliyyu'bnu İbrahim vardır;

îbnu Mace Rahmetullah H. 273 senesi Ramazan ayının 22'sinde 64 yaşında iken vefat etti.[14]

Allah kendisine rahmet eylesin.[15]

İmam Ebu Abdurrahman en-Nesai (r.a.)

İsmi Ebu Abdurrahman Ahmedu'bnu Şu'ayb ibni Aliyyi'bni Bahr en-Nesâî'dir. H. 215 senesinde dünyaya geldi ve H. 303 senesinde Mekke'de vefat etti. Hafız hadis imamlarından biridir. Kutey-betu'bnu Sa'îd, Aliyyu'bnu Haşrenı, îshaku'bnu İbrahim, Mu-hammedu'bnu Beşşar, Ebu Davud es-Sicistanî'den ve daha başka hadis âlimlerinden ilim tahsil etmiştir. Hadis ilminde çok sayıda kitabı mevcuttur. Kendisi Şafii mezhebindendi. Takva sahibi bir insandı, günahlardan son derece kaçınırdı. Aliyyu'bnu Ömer el-Hafız der ki: "Ebu Abdurrahman en-Nesâî bu ilimde zamanının tanınmış âlimlerinin hepsinden önde gelirdi".

Aralarında Ahmed ibnu Hanbel de bulunan ilim adamlarından bir topluluk Tarsus'ta toplandılar ve hepsi içlerinden İmam Nesâî'yi seçmek üzere fikir birliğine vardılar.

Bazı yöneticiler ona kitabındaki bütün hadislerin sahih olup olmadığını sordular. O da; "İçinde sahih olanlar da vardır, hasen olanlar da vardır, bu ikisine yakın' olanlar da vadır", diye cevap verdi. Onlar "Bize sadece sahih olanları yaz", dediler. O da isnadında herhangi bir illet bulunan bütün hadisleri bırakarak geriye kalanlardan 'el-Mucteba mine's-Sunen'adlı kitabını oluşturdu.

Allah ondan razı olsun.

Hadis imamlarının hayat hikayeleriyle ilgili olarak yukarıda verilen bilgileri aldığımız kaynak olan Teysıru'l-Vusul adlı kitabın yazarı der ki: "Bu yazılanlar sözkonusu ilim adamlarının hayat hikâyelerinin çok az bir kısmıdır. Bu da onların derecelerinin ne kadar üstün ve bu ilimdeki mertebelerinin ne derece yüksek olduğunu gösterir.

Allah hepisinden razı olsun, Amin.[16]

KUDSÎ HADİSLER

1- Allah’ın Zikri Ve Kelime-i Tevhidin Fazileti Hakkındaki Hadisler

1. Sahih-i Buharî'den "Zikrin Fazileti" ile ilgili hadis:

Kuteybetu'bnu Saîd Cerir'den, o el-A'meş'den, o da Ebu Salih'ten Ebu Hureyre Radiyallahü. Anh'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir;

"Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki; Allahü Teala'nın, yollarda dolaşarak zikreden insanları araştıran melekleri vardır. Bir yerde Allah'ı zikreden bir topluluk buldukları zaman, birbirlerine; geliniz, işte sizin aradıklarınız burada diye çağırırlar. Melekler, onları dünya göğüne kadar kanatlarıyla sararlar. Rableri, onların durumunu meleklerden daha iyi bilmekle beraber, meleklere sorar: Kullarım ne diyorlar? Melekler: Seni teşbih ediyorlar, Seni tekbir ediyorlar, Sana hamdediyorlar, Seni temcid ediyorlar, diye cevap verirler. Hakk Teala buyurur: Beni gördüler mi? Melekler: Hayır, vallahi Seni görmediler, derler. Allahü Teala: Beni görselerdi ne olurdu? diye buyurur. Melekler: Eğer Seni görselerdi, Sana daha çok ibadet ederlerdi. Seni daha çok temcid ederlerdi, Sana daha çok hamdederlerdi, Seni daha çok teşbih ederlerdi, diye cevap verirler. Allahü Teala: Benden ne istiyorlar? diye buyurur. Melekler: Senden cenneti istiyorlar, derler. Allahü Teala: Orayı gördüler mi? diye buyurur. Melekler:

Hayır vallahi, ey Rabbimiz onlar orayı görmediler, derler. Hakk Teala: Peki, onlar orayı görselerdi ne olurdu? diye buyurur. Melekler: Orayı görselerdi, oraya kavuşma hırsl-arı ve arzuları artardı, oraya olan rağbetleri ziyadeleşirdi, diye cevap verirler. Allahü Teala: Onlar neden sakınıyorlar? diye buyurur. Melekler: Cehennemden, derler. Allahü Teala: Peki orayı gördüler mi? diye buyurur. Melekler: Hayır vallahi, ey Rabbimiz, onlar orayı görmediler, derler. Allahü Teala: Peki görselerdi nasıl olurdu?'diye'buyurur. Melekler: Görselerdi ondan daha şiddetle sakınırlar t ö.radan daha çok, çekinirlerdi, derler. O zaman Allaliü Teala şöyle buyurur: Sizi şahid tutuyorum ki, Ben onları mağfiret eyledim. Bunun üzerine meleklerden biri: İçlerinde filanca var ki, o onlardan değil bir ihtiyaç için aralarına girmişti, der. Allahü Teala: Onlar bir meclisin adamlarıdır, içlerinden biri ayrı tutulamaz, buyurur."[17]

2. Sahih-i Müslim'de "Zikrin Fazileti" ile ilgili hadis: Kastallanî'nin Hamişinden Zikir Meclislerinin Fazileti Babından

Ebu Hureyre Radiyallahü Anh Resuîullah Aleyhisselâm'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir;

"Allahü Teala'nın yeryüzünde dolaşan melekleri vardır. Bunlar zikir meclislerini araştırırlar. Bir yerde, zikir yapan bir meclise rastladıkları zaman, onların yanma otururlar, kanatlarım birbirlerine dolarlar. Öyleki o mevki ile dünya göğü arasını doldururlar. Zikir meclisi dağıldığında onlar da göğe yükselirler. Allahü Teala hallerini kendilerinden daha iyi bilmekle beraber onlara: "Nereden geldiniz? diye sorar. Onlar: Biz Senin yeryüzündeki, Seni teşbih eden, tekbir eden, tehlil eden Sana hamdeden ve Senden duada bulunan kullarının yanından geldik, derler. Allahü Teala: Benden neyi istiyorlar? diye buyurur. Melekler: Onlar, Senden cennetini istiyorlar, derler. Allahü Teala: Onlar cennetimi gördüler mi? diye buyurur. Melekler: Hayır, ey Rabbimiz, diye cevap verirler. Allahü Teala: Peki, cennetimi görselerdi nasıl olurdu? diye buyurur. Melekler: Ve onlar Sana sığınıyorlar, derler. Allahü Teala: Onlar neden Bana sığınıyorlar, diye buyurur. Melekler: Cehenneminden ey Rabbimiz, derler. Allahü Teala: Cehennemimi gördüler mi? diye buyurur. Melekler:Hayır, derler. Allahü Teala: Peki cehennemimi görselerdi nasıl olurdu? diye buyurur. Melekler: Onlar Senden mağfiret diliyorlar, derler. Allahü Teala bunun üzerine şöyle buyurur. Ben onları mağfiret ettim, istediklerini onlara verdim, sığındıkları

şeyden onları korudum, Melekler: Ey, rabbimiz, içlerinde filanca var ki günahkar bir kuldur, yanlarından

geçerken onlarla beraber oturmuştu, derler. Allahü Teala da: Onu da mağfiret eyledim, onlar bir topluluktur, içlerinden biri ayrı tutulamaz, buyurur. "[18]

3. Tirmizî'nin Sahihinden Zikrin Fazileti İle İlgili Hadis

"Allah'ın Yeryüzünde Dolaşan Melekleri" ile ilgili Bab, C.2 s, 280.

Ebu Hureyre ve Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü Anhüm, Resu-lullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir.

"Allah'ın, insanların amellerini yazan meleklerinden başka yeryüzünde dolaşan bir kısım melekleri de vardır. Bunlar bir yerde Allah'ı zikreden topluluklar buldukları zaman birbirlerine, aradığınıza geliniz, diye çağırırlar. Gelirler, dünya göğüne kadar onları kuşatırlar. Allahü Teala onlara buyurur: Kullarımı ne gibi bir iş yapar halde bıraktınız? Melekler: Onları Sana hamdeder, Seni temcid eder ye Seni zikreder halde bıraktık, derler. Allahü Teala: Beni gördüler mi? diye buyurur. Melekler: Hayır, derler. Allahü Teala: Beni görselerdi nasıl olurdu? diye buyurur. Melekler: Seni görselerdi daha çok hamdeder, Seni daha çok temcid eder, daha çok zikrederlerdi, derler. Allahü Teala: Benden ne istiyorlar? diye buyurur. Melekler: Cenneti istiyorlar, derler. Allahü Teala: Orayı gördüler mi? diye buyurur. Melekler: Hayır, derler. Allahü Teala: Orayı görselerdi nasıl olurdu? diye buyurur. Melekler: Görselerdi orayı daha çok arzular, oraya olan hırsları artardı, diye cevap verirler. Allahü Teala: Neden sakınıyorlar? diye buurur. Melekler: Cehennemden sakınıyorlar, derler. Allahü Teala: Orayı gördüler mi? diye buyurur. Melekler:. Hayır, derler. Allahü Teala: Görselerdi, nasıl olurdu? diye buyurur. Melekler: Görselerdi, ondan daha çok kaçar, daha çok korkar, daha çok sakmırlardı, derler. Allahü Teala: Sizi şahid tutuyorum ki Ben onları mağfiret eyledim. Melekler: içlerinde filanca günahkar var ki, o aslında onlara katılmak istememiş, bir ihtiyacı için gitmişti, derler. Allahü Teala da: Onlar bir topluluktur, içlerinden birisi ayrı tutulamaz, buyurur. "[19]

Tinnizî bu hadis için hasen, sahih demiştir.[20]

Zikrin Fazileti Hakkındaki Hadislerin Şerhi (Hadis 1-3)

Bu hadisin Müslim'deki rivayetinde "insanların amellerini yazan meleklerden ayrı olarak" kaydı geçmektedir. Bundan kasıt şudur: Zikir meclislerini dolaşan melekler, iyilikleri ve kötülükleri yazmak üzere görevlendirilmiş 'ketebe' meleklerinden ayrı meleklerdir. Yine bunlar insanları çeşitli tehlikelere karşı korumak üzere görevlendirilmiş 'hafaza' melekleri de değildirler. Bu meleklerin tek vazifesi zikir meclislerini dolaşarak bu meclislere iştirak etmektir.

Yüce Allah'ın meleklerine kullarının durumunu sormasındaki hikmet, Ademoğullarının üstünlüğünü meleklere bildirmektir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de bildirildiği üzere melekler, Allah'ın yeryüzünde bir halife yaratacağım haber vermesi üzerine: "Sen orada fesat çıkaracak ve kan dökecek birini mi yaratacaksın? oysa biz hamd ile Seni teşbih ve takdis ederiz" demişlerdi. Zikir meclis-lerindeki durumu bilmekle, Ademoğullarının da Allah'ı teşbih ettiğine, onu görmedikleri halde temcid ettiklerine şahid olacaklardır. Melekler her türlü nefsanî arzulardan arındırılmış halde görevlerini yaparlar, Ademoğulları ise birtakım nefsanî arzulara sahip olmalarına rağmen; onların yaptıkları işleri yaparlar. Meleklerin bunu görmeleri, onların üstünlüğünü itiraflarına vesile olmaktadır.

Hadiste geçen, "onlar bir meclisin adamlarıdır. İçlerinden herhangi biri ayrı tutulamaz" ifadesinin manası: Yani Allahü Teala, herhangi bir ihtiyacı için onların meclislerinde hazır bulunanı da bağışlar. Çünkü zikir meclislerine katılmak ölü kalpleri diriltir, buna göre her ne kadar zikre katılmak amacıyla gitmiş olmasa da, yapılan zikir o adamın kalbini de diriltir. Allah'ın fazlı da pek büyüktür.

Burada zikir ve ibadet meclislerinin (yani cemaatle ibadetin) pek faziletli olduğuna işaret vardır. Bu mana, ilim tedrisinden, Kur'an öğrenmeye, zikre, tehlile ve daha başka şekillerine kadar ibadetin her çeşidini kapsar. Bu meclisler nur ve ha yat meclisleridir. En doğrusunu ise Allah bilir. (Kastallanî Şerhinden)[21]

2- 'Kul, La İlahe İllallah Dediği Zaman, Allah, Kulum Doğru Söyledi, Der" Hadisi

4. Hadisi İbnu Mace, Sünen'inde "La İlahe İllallah'ın Fazileti" babında tahriç etmiştir. C. 2, s.219

Ebu îshak'ın el-Eğarr Ebu Müslim'den rivayetine göre Ebu Müslim, Ebu Hureyre ve Ebu Saîd el-Hudrî'nin Resulullah Aley-hisselhm'dan şöyle bir rivayette bulunduklarını bildirmiştir.

"Kul 'la ilahe illallahu vellahu ekber' dediği zaman Allahü Tea-la, kulum doğru söyledi, Benden başka İlah yoktur ve Ben en yüce olan, Allah'ım, diye buyurur. Kul: La ilahe illallahu vahdeh, dediği zaman Allahü Teala: Kulum doğru söyledi, Ben tek olan İlah'ım, Benden başka ilah yoktur, diye buyurur. Kul: La ilahe illallahu vahdehu la şerike leh, dediği zaman Allahü Teala: Kulum doğru söyledi, Benden başka İlah yoktur ve Benim ortağım yoktur, diye buyurur. Kul: La ilahe illallahu lehü'1-mülk ve lehü'1-hamd, dediği zaman Allahü Teala: Kulum doğru söyledi, Benden başka İlah yoktur, mülk Benimdir ve hamd Bana layıktır, diye buyurur. Kul: La ilahe illallahu ve la havle ve la kuvvete illa billah, dediği zaman Allahü Teala: Kulum doğru söyledi, güç ve -kuvvet ancak Benimledir, buyurur"[22]

Ebu İshak der ki: 'Sonra el-Eğarr Ebu Müslim bazı şeyler söyledi, ben anlayamadım, Ebu Cafer'e: Ne dedi? diye sordum. O da: Kime bunları ölümü ânında söyleme imkanı verilirse ona cehennem azabı dokunmaz, dedi'.[23]

La İlahe İllallah'ın Faziletiyle İlgili Hadis'in Şerh'i (Hadis: 4)

Hadisin umumi manası şudur ki, Allahü Teala. kulunun hadiste geçen zikirleri söylemesinden razı olur ve onun her söylediğini tasdik eder. Tasdik etmesinin semeresi ise ondan razı olması ve söylediğine karşılık büyük ecir ve sevap vermesidir.

Hadiste geçen: "Kime bunları ölümü anında söyleme imkanı verilirse ona cehennem azabı dokunmaz" ifadesinden kasıt da şudur: Kul, söylediği bu zikirlerin manasına imanda sürekli olursa ve ölümü anında da imanı sürer ve söz olarak tekrar ederse, bundan dolayı Allah onu cehennem azabından kurtarır. Çünkü o, bu zikri çokça tekrar etmekteydi.

Hadiste geçen zikir cümleleri çokça tekrar edilmesi gereken zikirlerdir. [24]

3- Hamdedenlerin Fazileti Hadisi

5. Bu Hadisi Nesâî Sünen'inde "Hamdedenlerin Fazileti" babında rivayet etmiştir. C. 2, s. 220

Abdullah ibnu Ömer radiyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur.

"Allah'ın kullarından bir kul: Ey Rabbim, Senin vechinin celaline ve hakimiyetinin yüceliğine uygun olacak şekilde Sana ham-dederim, dedi. îki melek bunun hakkında tereddüde düştüler ve söyledikleri karşılığında ne yazacaklarım bilemediler. Bunun üzerine göğe yükseldiler ve : Ey Rabbimiz, Senin kulun bir söz söyledi, onu nasıl yazacağımızı bilemedik, dediler. Allah Azze ve Celle kulunun ne dediğini daha iyi bilmekle beraber: Kulum ne dedi? diye sordu. Melekler: Ey Rabbimiz, o, ey Rabbim, Senin vechinin celaline ve hakimiyetinin yüceliğine uygun olacak şekilde Sana hamdederim, dedi diye cevap verdiler. O zaman Allah Azze ve Celle: Onu kulumun söylediği şekliyle yazın, o Bana kavuştuğunda, Ben onun ecrini veririm, buyurdu.[25]

'Hamdedenlerin Fazileti1 Hadisi'nin Şerhi (Hadis: 5)

Hadiste geçen iki meleğin, sözü geçen kulun hamdine karşılık ne sevap yazacaklarında tereddüde düşmelerinin sebebi, bu ham-din onlara pek büyük görünmesi karşılığında ne kadar sevab yazacaklarını tesbit etmekte güçlük çekmeleridir. Çünkü bu hamdin karşılığı pek büyüktür ve ecrini de ancak Allahü Teala bilir. Al-lahü Teala o iki meleğe bunun ecrinin ne olacağını bildirmemiştir.[26]

4- Resulullah Aleyhisselâmın "Subhanellâhi Ve Bihamdihi, Estağfirullahi Ve Etübu İleyh" Zikrini Çokça Yapmasıyla İlgili Hadis

6. Sahîh-i Müslim "Kitabu's-Salat, Rüku Ve Sucud'da Ne Deneceği" Babı C.3, S. 128, El-Kastallanî'nin Hamişi,

Muhammedu'bnu Musenna Abdu'l-A'la'dan, o da Davûd'dan, o da Amir'den, o da Mesruk'dan, Aişe Radiyallahü Anh'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah Sallallahü Aleyhi ve Sellem, subhaneilahi ve bi hamdihi, estağfîrullahi ve etubu ileyh, zikrini çok söylerdi. Buyurdu ki, Rabbim Azze ve Celle Benim Ümmetimde bir alamet göreceğimi haber verdi. Ben de onu gördüğüm zaman; subhaneilahi ve bi hamdihi, estağfîrullahi ve etubu ileyh, zikrini çok yaptım. Ben o alameti, "Ey Muhammed, Allah'ın yardımı ve zafer günü gelip, insanların Allah'ın dinine akın akın girdiklerini görünce Rabbini överek teşbih et; O'ndan bağışlama dile. Çünkü O, tevbeleri daima kabul edendir" ayetlerinde gördüm.

Müslim'in rivayetinde; "Allahummağfirli Kur'an'ı te'vil etmektedir" ziyadesi vardır. [27]

5- Allah’tan Başka İlah Olmadığına Şehadet Ederek Ölenlerle İlgli Hadis

7. Bu hadisi, Tirmizî Camiinden, "Allah'tan Başka İlah Olmadığına Şahadet Ederek Ölenin Durumuyla ilgili", babda rivayet etmiştir.

Abdullah îbnu Amri'bni'l-As Radiyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allahü Te.ala kıyamet gününde yaratıkların başlarında Ümmetimden bir adamı kurtaracaktır ki, bu adamın, herbir^nin uzunluğu gözün görebildiği mesafede olan doksan dokuz hesap defteri vardır ve ortaya yayılır. Allahü Teala ona: Bunlardan herhangi birini inkar ediyor musun, Benim amel yazan meleklerim sana haksızlık ettiler mi? diye sorar. O : Hayır Ey Rabbim, diye cevap verir. Bunun üzerine Allahü Teala: Peki senin bir mazeretin var mı? diye sorar. O: Hayır Ey Rabbim, diye cevap verir. Allahü Teala: Evet, senin bir iyiliğin var, bugün sana haksızlık edilmez, Bunun üzerine, üzerinde: Şahadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve yine şahadet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve Peygamberidir, yazılı olan bir kağıt çıkarılır, Allahü Teala: Tartının (Hesabının) yanma gel, diye buyurur. Kul: Ey Rabbim, bunca deflerin yanında bu kağıdın nesi olur ki, der. Allahü Teala: Sana haksızlık edilmez, diye buyurur. Defterler bir kefeye, o kağıt da

diğer bir kefeye konulur. Defterlerin kefesi yukarı kalkar, kağıdın tarafı ağır gelir. Hiçbir şey Allah'ın isminden daha ağır gelemez[28]

Ebu İsa et-Tirmizî bu hadisin hasen, garib olduğunu söylemiştir.[29]

8. Bu hadisi İbnu Mace de Sünen'inde, "Kıyamet Gününde Allah'ın Rahmetinden Recada Bulunulması" .babında zikretmiştir. '

Hadisi Abdullah ibnu Amr ibni'l-As'dan rivayet etmiştir. Onun rivayetindeki lafızlar da Tirmizî'nin riuayetindeki gibidir. Ancak İbnu Mace'nin rivayetinde şu kısım ziyade edlmiştir:

"Senin bunlara karşılık bir iyiliğin var mı? Adam korkar ve: "Hayır" der. Allahü Teala: Bilakis, senin bazı iyiliklerin var. Bugün sana haksızlık edilmez" ve devam ediyor.[30]

6- 'Sizi Şahid Tutarım Ki Kulumun Sahifenin İki Yüzü Arasında Yer Alan Günahlarını Mağfiret Eyledim

Hadisi

9. Bu hadisi İmam Tirmizî Camiinde "Cenazeler Bab-lan"nda rivayet etmiştir. C. 1, s.183,

Enes ibnu Malik Radiyallahu Anh, Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Hangi hafaza melekleri, gece veya gündüzde yazdıklarını Allah'a götürürler ve Allahü Teala da sahifenin başında ve sonunda güzel amel görürse: Sizi şahid tutuyorum ki, kulumun sahifenin iki tarafı arasında kalan günahlarını bağışladım, bururur.[31]

7- Allah'ı Zikretmenin Ve O'ndan Korkmanın Fazileti Hadisi

10. Bu Hadisi Ebu İsa et-Tlrmizî rivayet etmiştir. C.2, s. 98,

Enes Radiyallahü Anh, Peygamber Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir.:

"Allahü Teala: Beni bir gün zikredeni veya bir yerde Benden korkanı cehennemden çıkarırım, diye buyurmuştur.[32]

Ebu İsa et-Tirmizî hadisin hasen ve garib olduğunu söylemiştir.[33]

8- Kalbi Allah'a Kulluk Ve O'na Tevekkül İçin Arındırmakla İlgili Hadis

11. Bu hadisi et-Tirmizî Camiinde rivayet etmiştir.

Ebu Hureyre Radiyallahu Anh, Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir.

"Allahü Teala Buyurur ki; Ey Ademoğlu! Bana kulluk için arın, gönlünü seni başka şeylere ihtiyaç duymaktan kurtaracak zenginlikle doldur, o zaman senin fakirliğini gideririm, bunu yapmazsan ellerini her zaman meşgul eder, fakirliğini de gidermem.[34]

Ebu İsa et-Tirmizî Rahmetullahi Aleyh bu hadisin hasen ve garib olduğunu söylemiştir*[35]

9- Allahu Teala'nın 'Şu Kuluma Bakınız Ezan Okuyor Ve Namaz Kılıyor – Benden Korkuyor' Sözüyle İlgili Hadis

12. Bu Hadisi en-Nesâî, Sünen'inde"Ferden Namaz Kılanın Ezan Okuması" babında rivayet etmiştir, C.2, s.20

Ukbetu'bnu Amir Radiyallahu Anh'dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: 'Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu işittim'

"Rabbin, dağın tapesindeki şu çobana, taaccüb eder ki o, namaz için ezan okur, sonra namazını kılar. Allah Azze ve Celle de : Şu kuluma bakın, ezan okuyor, namaz kılıyor, Benden korkuyor; Ben bu kulumu bağışladım ve onu cennete koydum, diye buyurur. "[36]

6-12. Hadislerin Şerhi

Müslim'in rivayetinde yeralan: "Allahümmağfirli, Kur'an'ı te'vil etmektedir" ibaresinin manası şudur: Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de "Rabbini hamd ile teşbih et ve O'ndan bağışlanma dile, O, tevbeleri çokça kabul edendir" buyurmaktadır. Resulullah Aley-hisselam'da Allahü Teala'nın bu emrine uyarak "Allahümmağftr li: Allah'ım beni bağışla" sözünü çokça söylerdi. Bu sözü rüku ve secde halinde de söylerdi, çünkü rüku ve secde halleri namaz içinde, diğer hallerden daha faziletli hallerdir. Resulullah Aley-hisselâm'da, Allah'ın emrini en güzel şekilde yerine getirmiş olmak için bu sözü söylemede rüku ve secde hallerini tercih ederdi. Aynı zamanda bu iki halde Allah'a karşı huşu, diğer hallerdekin-den daha bariz ve açık olmaktadır.

"Subhanellah"m manası Allah'ı yaratılmışlara ait olan her türlü noksan sıfattan tenzih ve tebri etmektir. "Ve bi hanıdihi"nin manası ise şudur: Ey Allah'ım Sana hamdederim, ben Senin beni muvaffak kılmanla, Senin hidayet vermenle ve fazlında ancak Seni teşbih edebildim, yoksa kendi gücümle kudretimle değil. Bunda, aynı zamanda Allah'ın nimetlerini itiraf ve onlardan dolayı Allah'a şükür vardır. Resulullah Aleyhisselâm'm bütün günahlarının affedilmiş olmasına rağmen; Allah'tan bağışlanma dilemesi, Allah'a kulluk görevini yerine getirmek ve O'na olan ihtiyacını dile getirmek içindir. [37]

10- Kullarımın Hepsini Hanif Doğru Yolda Kimseler Olarak Yarattım Hadisi

13- İmam Müslim'in Sahih'inden; 'Dünyadayken Cennet Ehlini ve Cehennem Ehlini Tanımaya Yarayan Sıfatlar" bab'ı, C. 10, s. 314 ve sonrası

Ebu Ğassân el-Mesmaî ile îbnu Müsenna Muaz ibnu Hişam'dan, o da babasından, o da Katade'den, o da Mutarrif ibni Abdullah ibni'ş-Şahhîr'den, o da Iyadi'bni Hammar el-Mucaşi'l Radiyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselatü ve Sellem'in bir gün hutbede şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Haberiniz olsun; Rabbim Bana, sizin bilmediğiniz ve O'nun bana öğrettiği bazı şeyleri, bugün size öğretmemi emretti: "Bir kula bağışladığım her mal helaldir. Ben kullarımı hanîf -doğru yolda- kimseler olarak yarattım, sonra şeytanlar onlara musallat oldu ve onları dinlerinden uzaklaştırdılar. Kendilerine helal kıldığımı- onlara haram ettiler, hiçbir delil

indirmediğim şeyleri Bana ortak koşmalarını emrettiler. Allah dünya ehline baktı ve onlara gazab etti. Kitap ehlinden artakalanlar müstesna, onları Arap ve Acem diye ayırdı. Buyurdu ki : Ey Muhammedi Seni, imtihan etmek ve Seninle başkalarını imtihan etmek için gönderdim. Sana su ile yıkanamayacak -yazısı silinemeyecek- bir kitap verdim. Onu uykuda ve uyanıkken okursun. Allah Bana Kureyş'i yakmamı emretti "Ya Rabbi, kafamı ikiye ayırıp onu ekmek addederlerse", dedim. "Onların Seni oradan çıkardıkları gibi, Sen de onları oradan çıkar, onlara karşı savaş aç, Biz Sana yardımcı oluruz. Allah yolunda harca, Biz Sana veririz, Sen bir ordu topla Biz Sana onun beş katı kadar yardımcı göndeririz, Sana itaat edenlerle, Sana isyan edene karşı savaş" diye buyurdu. Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki: Cennet ehli üç sınıftır: Az çok bir ameli -sultanı- olan, tasad-duk eden ve muvaffak kılınan; her yakınına ve her Müslümana karşı iyi kalpli merhametli olan; çoluk çocuk sahibi, hayalı ve ölçülü olandır. Cehennem ehli de beş sınıftır: Sadece peşine gittiği adamın sözüne kanan, aileye ve mala düşkün olmayan, aklını kullanmayan zayıf kimse; tamahını açığa vurmayan, her ne zaman bir iş yapsa ihanet eden hain kişi; ehlinde ve malında sana bir hile yapmadan akşamlamayan veya sabahlamayan adam; ravi der ki, sonra Resulullah Aleyhisselâm cimriliği yahut yalanı ve eş-şantîr el-fehhaş'ı zikretti"

Ravi Ebu Ğassan hadisinde : "Allah yolunda harca biz sana veririz" kısmını zikretmemiştir.[38]

14. Bu Hadisi Muhammed ibnu Musenna el-Anezî Muhammed ibnu Ebi Adiyy'den, o da Saîd'den, o da Katade'den aynı isnadla rivayet etmiş ama; "Bir kula bağışladığım her mal helaldir" kısmını zik-retmemiştir.

îmam Müslim bu hadisi başka br senedle de rivayet etmiş ve şöyle demiştir:

Abdurrahman Bişr el-Âdva Yalıya bin Saîd'den, o da ed-Dustvai sahibi Hişam'dan, o da Katade'den, o da Mutarriften, o da Iya-du'bnu Hammar'dan Resulullah Aleyhisselâm'm bir gün hutbede şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir;...

Sonra hadisi zikretmiştir[39]

15. Bu Hadisi Ebu Ammar Huseynu'bnu Hureys el-Fadlu'bnu Musa'dan, o da el~Huseyn'den, o da Mutarriften, o da Katade'den, o da Mutarrif ibni

Abdullah ibni Şahhîr'den Benî Mucaşî'nin kardeşi lyad ibni Hammar'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Bir gün Resulullah Aleyhisselâm bize karşı hutbeye durdu ve şöyle buyurdu:

"Rabbim bana emretti ki,..." sonra Hişam'ın Katade'den rivayet ettiği hadisi aynen zikretmiş ve ona şöyle bir ilave yapmıştır: "Allahü Teala Bana kimse kimseye karşı övünmeyecek, kimse kimseye karşı taşkınlık etmeyecek şekilde mütevazi olmanız gerektiğini, bildirdi".

O rivayetle bildirilen hadiste ayrıca şöyle bir ilave geçmektedir: "Sadece peşine gittiği adamın sözüne kanan, aileye ve mala düşkün olmayan" deyince: Böylesi de olur mu Ey Eba Abdullah? diye sordum. O: Evet, vallahi ben öylelerini cahiliye döneminde gördüm, bir adam kendisiyle cima edeceği bir cariye vermeleri karşılığında bir mahallenin bekçiliğini -veya çobanlığını- yapardı diye cevap verdi.[40]

13-15. Hadislerin Şerhi

Hadiste: "Bir kula bağışladığım her mal helaldir" denirken kulların bazı nimetleri, kendi kendilerine haram etmelerinin asılsız olduğu anlatılmak istenmektedir. Mesela, cahiliye Arapları Allah'tan kendilerine bir emir gelmediği halde, kulağı çentilen, bir şey için adak yapılıp salıverilen, erkek dişi ikizler doğuran, on defa yavrulayan develeri kendilerine haram etmişlerdi. Allahü Teala, onların bu gibi şeyleri haram kılmalanyla gerçekte haram olmayacaklarını bildiriyor. Kulun sahibi olduğu malın, kendisi için helal olması da, o malda herhangi bir hakkın bulunmaması halindedir.

Allahü Teala'nm: "Ben kullarımın hepsini hanîf kimseler olarak yarattım" demesindeki mana, onları günahsız temiz olarak yarattığını bildirmektir. Yani insanlar, yaratılışları itibariyle istikamet üzeredirler ve hidayeti kabul etmeye yatkındırlar, denilmiştir.

Allahü Teala'nm kullarına nazar ederek onlara gazab etmesi ise, insanların Resulullah Aleyhisselâm'm gönderilmesinden önceki cahiliye döneminde içine düştükleri sapıklık dolayısıyla ve bu itibarladır.

Ehli kitaptan artakalanlar ifadesi ile, bu topluluktan, dinlerini tahrif etmeden koruyanlar kasdedilmektedir.

"Seni imtihan etmek ve Seninle başkalarım imtihan etmek için gönderdim" ibaresinin manası şudur: Seni, emredileni yerine getirmen, Sana bildirileni insanlara ulaştırman, Allah yolunda cihad etmen, Allah

yolunda sabır ve tahammül göstermen ve benzeri vazifelerle imtihan ediyoruz. Onların bazıları, imanlarını açığa vurur, Allah'a itaatte ihîaslı olur, bazıları ise muhalefet eder. Düşmanlık ve küfürle karşına çıkar, bir kısmı ise münafıklık ederler.

Allah'ın kullarım imtihan etmesi ise, durumlarının açıklık kazanması içindir. Allah insanları kendilerinden sudur eden işlerden dolayı hesaba çeker, Allah vuku bulmadan önce, onlar hakkındaki bildiklerinden dolayı hesaba çekmez.

Yoksa, işin gerçeğinde Allahü Teala, bütün olacakları vukuundan önce bilmektedir. Bu mana şu ayet-i kerimede de mevcuttur: "Sizin içinizden cihad edenleri ve sabırlıları ortaya çıkanncaya kadar sizi imtihan edeceğiz." Yani bu işleri fiilen yapanları ve bu işlerdeki sıfatları kazananları ortaya çıkaracağız ki, onlara yaptıklarından dolayı karşılık verelim.

Hadiste: "Sana su ile yıkanmayacak bir kitap verdim. Onu uykuda ve uyanıkken okursun" ifadesi geçiyor. Su ile yıkanmamasından kasıt, o kitabın kalplere yerleşmesi ve dolayısıyla oradan gide-rilmemesidir. Zamanın geçmesiyle birlikte kitap, nesilden nesile aktarılarak, değişmeden muhafaza edilir. İlim adamları, "onu uykuda ve uyanıkken okursun" sözündeki mananın, "uyku ve uyanıklık halinde o kitaptaki ibareler ve manalar senin için korunur" olduğunu söylemişlerdir. Yine, buradaki mananın "onu gayet rahat bir şekilde okuyabilirsin" olduğu söylenmiştir. [41]

11- İnancın Düzeltilmesi Konusu

"Ademoğlu Dehre Küfreder" Hadisi

16. -Buharı, Tefsir, Casiye Suresi tefsiri,C.6,s.l33

el- Humeydî Sufyan'dan, o da ez-Zuhrîden, o da Saîd ibni'l-Museyyeb'den, o da Ebu Hureyre Radiyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

Allahü Teala buyurdu ki; Ademoğlu, dehre küfrederek Bana eziyet eder. Dehr Benim. İş Benim elimdedir, gece ile gündüzü birbiri ardına Ben getiririm.[42]

Bu Hadisi Buharı, "Dehre Küfretmeyiniz" babında da rivayet etmiştir. [43]

17. Bu Hadisi de

Ebu Hureyre Radiyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhissetâm şöyle buyurmuştur:

"Allah Teala buyurdu ki: Ademoğullarıdehre küfreder. Dehr Benim, gece ile gündüz Benim elimdedir."

Buharî bu hadisi aynı lafızla Kitabu't-Tefsir'den naklen Allahü Teala'mn, "Allah'ın kelamını değiştirmek istiyorlar" ayetiyle ilgili babda da rivayet etmiştir, [44]

18, Bu Hadisi Müslim ve Ebu Davud Kitabu'l-Edeb'de, en-Nesâî de Kitabu't-Tefsir'de rivayet etmiştir. Müslim'in rivayetlerinden birindeki lanz şöyledir:

"Ademoğlu, ey yıkılası dehr diyerek Bana eziyet eder. Oysa dehr Benim, onun gecesiyle gündüzünü birbiri ardına getiren Benim."

Müslim'in diğer rivayetleri Burahî'nin yukarıda geçen rivayetleri gibidir. Dolayısıyla burada zikredilmesine gerek görmedik.[45]

16-18. Hadislerin Şerhi

"Ademoğlu Bana eziyet eder" denirken, kişinin muhatabının hoşuna gitmeyecek ve bu yüzden muhatabının rahatsızlık duymasına vesile teşkil edecek sözler sarfettiğine işaret ediliyor. Hakikatte Allahü Teala kendisine başkalarının eziyet etmesi halinden münezzehtir. Hadisteki ifade ile, dehre küfredenin bu sözü ile kenr dini, Allah huzurunda bir eziyet ve rahatsızlığa maruz bıraktığı belirtilmek istenmektedir.

"Dehre küfreder" denirken insanın başına bir musibet geldiği zaman bunu dehrden bilerek ona "Allah belanı versin ey dehr" gibi sözler söylemesi kastedilmektedir.

"Dehr Benim" demek, yani 'dehri, zamanı yaratan, onun içinde cerayan eden hâdiseleri yaratan benim' «demektir. Bunun için hadiste "iş Benim elimdedir" ifadesine yer veriliyor. Yani 'sizin dehre nisbet ettiğiniz iş gerçekte Benim elimdedir. Siz o işten dolayı dehre küfredersiniz, ama o

durumu Ben kendi kudretimle varet-tim. Dehrin, bir hadisenin meydana gelişinde asla tesiri yoktur'. "Gece ile gündüzü birbiri ardına getiren Benim". Yani 'gece ve gündüzde meydana gelen bütün hâdiseleri meydana getiren, çeviren Benim1.

"Dehre küfretmeyiniz. Allah Teala buyurur ki: Dehr Benim, geceler ve gündüzler Benim elimdedir. Onları eskiten ve yenileyen Benim. Kralların ardından başka krallar getiririm".

Yani, Ademoğlu başına gelenleri dehrden sanarak ona sövdüğü zaman bu ifade -Allah muhafaza eylesin- şanı yüce olan Allah'a gider. Çünkü gerçek yaratıcı O'dur. Dehr (zaman) ise bu işlerin vukua geldiği bir çerçeve niteliğindedir.

Yani hadisi şerifte genel manada "dehr üzerinde tasarrufta bulunan Benim" denilmek istenmiştir. Ancak lafzı kısaltmak ve ma nayı genelleştirmek için "dehr Benim" şeklinde kısa ifade kullanılmıştır.

Bu hadisi şerif, inancı düzeltmeyi ve konuşurken edepli olmay] insanlara öğretmek için söylenmiştir. İnsanlar günlerin ve gecelerin geçmesinin canların helakine tesir ettiğine inanıyor ve bütün

hadiseleri bu yüzden zamana nisbet ediyorlardı. Şiirleri zamandan şikayette bulunan ifadelerle doluydu.

"Ey kötü yüzlü dehr. ey yokolası dehr" derlerdi.

Noksan sıfatlardan münezzeh şanı pek yüce olan Allah Teala bütün hadiseleri tek başına yaratır. Zaman ise hadiselerin zarfı, yani içinde meydana geldiği şeydir. Bunun için insan dehre sövmekten nehyolunmuştur.[46]

12- 'Ademoğlu Hakkı Olmaksızın Beni Yalanladı* Hadisi

19. Bu hadisi, Buharî Kitabu't-Tefsir, İhlas suresi tefsirinde rivayet etmiştir. C.6,s.l60)

Ebu'l-Yeman Şu'ayb'dan, o da Ebu'z-Zenâd'dan, o da el-A'rec'den, o da Ebu Hureyre Radiyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir.

"Allah Teala buyurdu ki: Ademoğlu, hakkı olmadan Beni yalanladı, hakkı olmadan Bana kötü söz söyledi. Onun Beni yalanlaması "Allah Beni ilk kez yarattığı gibi tekrar, diri İt em ey e çektir" demesi-dir. Oysa bir şeyi yoktan var etmek onu tekrar diriltmekten daha kolay değildir. Benim

hakkımda kötü söylemesi ise 'Allah kendisi için oğul edindi' demesidir. Oysa Ben tek ve herşeyden müstağni
olan ilahım. Doğurmadım, doğurulmadım ve hiçbir şey Bana denk olmadı.[47]

20. Hadîs de yine Buharî'nin bir başka rivayetinde:

"Beni yalanlaması, Benim onu ilk kez yarattığım gibi tekrar diriltemeyeceğimi söylemesidir. Bana kötü söylemesi ise; 'Allah kendine oğul edindi', demesidir. Oysa Ben her şeyden müstağniyim, doğurmadım, doğurulmadım ve hiçbir şey Bana denk olmadı." şeklinde geçmektedir. [48]

21. Aynı Hadisi en-Nesâî'de "Mü'minlerin Ruhları" babında c.4,s.U2'de şu lafızla rivayet etmiştir:

Ebu Hureyre Radiyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Allahü Teala buyurdu ki: Ademoğlu Beni yalanladı, oysa onun Beni yalanlaması kendisine yaraşmaz. Ademoğlu Bana kötü söyledi, oysa onun Bana kötü söylemesi kendisine yaraşmaz. Onun Beni yalanlaması, Benim kendisini ilk kez yarattığım gibi tekrar diriltemeyeceğimi söylemesidir. Halbuki Benim için bir şeyi sonradan diriltmek ilk kez yaratmaktan daha zor değildir. Bana kötü söylemesi, 'Allah kendine oğul edindi' demesidir. Halbuki Ben tek ve her şeyden müstağni olan Allah'ım, doğurmadım, doğurulmadım ve hiçbir şey Bana denk olmadı.[49]

19-21. Hadislerin Şerhi

"Ademoğlu Beni yalanladı1' denilirken, bunlardan bazıları kastedilmektedir ki, onlar da yeniden dirilişi inkar edenlerdir. Yahut bu ifade ile cins, yani Ademoğullarmdan gelenler kastedilmiş olabilir.

"Hakkı olmadan" demek "Ademoğlunun Beni yalanlamaya hakkı yoktur" demektir.

Allahü Teala'mn burada, bir şeyi tekrar diriltmenin, onu yoktan varetmekten zor olmayacağını bildirmesi, insanların, akılları icabı bunu anlamalarını istemesi manasınadır. Esasında Allah nazarında ikisi de aynıdır, O bir şeyi yaratmak istediğinde ona "ol" der, o da oluverir.

Kişinin Allah Tealaya oğul isnad etmesinin kötü söz olması ise, bu iddia Allahü Tealaya noksanlık nisbet etmek olduğu içindir.Çünkü çocuk, kendisini sulbünde taşıyan, sonra bir ana rahmine koyan babadan meydana gelir. Bunun öncesinde nikah olması gerekir. Allahü Teala bütün bunlardan münezzehtir.

"Doğurmadım, doğurulmadım". Çünkü Allahü Teala kendi zatıyla vardır. O, ezelîdir, bütün varlıklardan önce O var idi. Doğurulan her şey sonradan olduğu için, Allahü Teala Hakkında doğurulma özelliği mümkün değildir.

Şeyh îzzeddin ibnu Abdüsselam Rahmetullahi Aleyh şöyle söylemiştir: Allah'tan nefy edilen şeyler iki kısımdır: Birincisi; uyku, uyuklama, ölüm gibi noksan sıfatlar, ikincisi; O'nun kemaline ortak koşulması hali, şirk.

Ayet-i kerime'de: "Doğurmamıştır, doğurulmamıştır" denilirken noksan sıfatlar nefyedilmektedir. Çünkü doğuran da, doğur-tan da cisimden oluşurlar. Aynı zamanda bunlar, değişikliğe ma-

ruz kalanlardandırlar. Değişikliğe maruz kalma hali de Allah'a yakışmayacak bâr noksanlık halidir.,

Baba ile oğlunun durumu, oğulurş babanın aynısı olduğu hususuna delalet ederse, o zaman, kemal sıfatına ortak koşma yönünden nefyi gerekir.

Ebu Abdullah el-Buharî Rahmetullahi Aleyh şöyle demiştir:

Yüce Allah'ın "Allah samed'dir" sözünde geçen 'samed' kelimesini Araplar, ileri gelen kişilerini isimlendirmede kullanırlardı.

Ebu Seleme'nin kardeşi Ebu Vail de 'samed' en üst mertebeye çıkmış efendidir, diyor.

îbnu Abbas Radiyallahü Anh, şöyle demiştir: O, bütün yaratıkların ihtiyaçlarını kendisine arzetmeleri itibariyle sameddir. O, bu sıfatla mutlak manada mevsuftur. O, yaratıklarından, her bakımdan müstağnidir. O'ndan başka her şey ise her bakımdan O'na muhtaçtır.

el-Hasen ve Katade: O'nun yaratıklarından sonra baki olması itibariyle 'samed' sıfatı aldığını söylemişlerdir. Yine el-Hasen 'samed'in her zaman diri ve baki olan, hiç zeval bulmayacak olan manası taşıdığını söylemiştir

Dahhak ve es-Suda 'samed'in hiçbir ihtiyacı olmayan anlamında olduğunu söylemişlerdir.

Abdullah ibnu Yezîd de, "samed, parıldayan ışık anlamındadır" demiştir.

Bu sıfatların hepsi Allahü Teala hakkında geçerli ve uygun sıfatlardır.

Kastallanî, Futuhu'1-Gayb adlı kitabında Gazalî'den naklen şöyle söylemiştir: "Allah birdir" sözü Allah'ın kendi mukaddes ve münezzeh

zatını isbatma delildir. Samed'lik sıfatı ise Allahü Teala hakkında bütün ihtiyaçların nefyini, yani Allah'ı her türlü ihtiyaçtan müstağni olarak bilmeyi, kendinden başka her şeyin de O'na muhtaç olduklarım bilmeyi gerektirir,

Allah ihlas suresinde başkalarının kendi hakkında söylediği noksan sıfatları zatından nefyetmiştir. Allahü Teala'yı bilmenin en açık yolu yaratıklara ait sıfatları O'ndan nafyetmek, yani O'nu bu gibi sıfatlardan münezzeh bilmektir.[50]

13- Kullarımdan Bana İman Eden De Beni İnkar Eden de Oldu Hadisi

22. Bu hadisi Buharî, İstiska bablarından, "(Kur'an'dan İstifade Edeceğiniz Yerde) Rızkınızı Yalanlamaktan İbaret mi Kılıyorsunuz" ayet-i kerimesiyle ilgili babda rivayet etmiştir.

İsmail, Malik'den, o da Salih ibni Keysan'dan, o da Ubeydullah ibni Utbe ibni Mes'ud'dan, Zeyd İbni Halid el-Cuhenî Radiyallahü Anh'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir.

"Resulullah Aleyhisselâm Hudeybiye'de bize gece yağan yağmurun ardından sabah namazı kıldırdı. Peygamber Sallallahü Aleyhi ve Sellem namazı bitirince halka yönelip: Rabbiniz ne buyurdu biliyor musunuz? dedi. Oradakiler: Allah ve Resulü daha iyi bilir, diye cevap verdi. Resulullah Aleyhisselâm Allah buyurdu ki, kullarımın arasından Bana iman eden de, inkar eden de oldu. 'Allah'ın fazlı ve rahmetiyle bize yağmur verildi' diyen Bana iman eden ve yıldızların gücünü inkar edendir. 'Falan falan yıldızdan bize yağmur verildi' diyen de Beni inkâr edip yıldızın gücüne inanan kişidir" dedi. [51]

Buharı bu hadisi Kitabu't-Tevhid, "Allah'ın kelamını değiştirmek istiyorlar" ayetleriyle ilgili babda da rivayet etmiştir. C. 9, s.145 (aynı senedle)[52]

23. Zeyd bin Halid el-Cuhenî Radiyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre demiştir ki, Resulullah Aleyhis-selâm'a yağmur verildi (duası bereketiyle yağmur yağdı) ve dedi ki:

"Allahü Teala buyurdu ki, kullari-nın içinden Beni inkâr eden de, Bana iman eden de oldu.[53]

24. Bu hadisi, İmam Malik Rahmetullahi Aleyh de Muvatta'ında, Buharî'nin burada zikredilen birinci hadisine benzer bir lafızla yine Zeyd ibnu Halid el-Cuhenî'den rivayet etmiştir. İstiska babı, C.1, (el-Mesabih'in hamişi) s, 91 [54]

25. Hadisi, en-Nesai'de Sünen'inde 'Yıldızlardan Yağmur İstemenin Keraheti" babında iki ayrı senedle rivayet etmiştir. Birincisi Ebu Hureyre'den ikincisi ise Zeyd ibnu Halid el-Cuhenî'dendir. Ebu Hureyre Radiyallahü Anh'den gelen rivayet Zeyd ibnu Halid'in rivayetine göre daha muhtasardır ve lafzı şöyledir:

Ebu Hureyre Radiyallahü Anh, Resulullah Alay his selâm'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir.

'Allahü Teala buyurdu ki, kullarıma her ne zaman bir nimet bahşetsem, içlerinden bir topluluk onu inkar ederler. "Yıldız, yıldızla" (yani bize bu nimet yıldız tarafından veya yıldız sayesinde verildi) derler[55]

26. Hadis İle İlgili Zeyd ibnu Haüd el-Cuhenfnin rivayeti ise aşağıdaki şekildedir:

Zeyd ibnu Halid el- Cuhent Radiyallahü Anh'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Peygamber Aleyhisselâm'a yağmur verildi (yani duası bereketiyle yağmur yağdı) de şöyle dedi: Duymadınız mı Rabbiniz bu gece ne buyurdu? buyurdu ki: Kullarıma her ne zaman bir nimet versem içlerinden bir topluluk onu inkar ederler. 'Filan filan yıldızdan bize yağmur verildi' derler. Bana iman eden ve verdiğim yağmur karşılığında Bana hamdeden ise gerçek manada Bana iman etmiş olan ve yıldızın gücünü inkâr edendir. 'Bize filan filan yıldızdan yağmur yağdırıldı1 diyen ise Beni inkâr eden ve yıldıza iman edendir"[56]

22-26. Hadislerin Şerhi

Hadiste zikri geçen Hudeybiye, bu ismi, altında Rıdvan bey'atımn gerçekleştiği 'Hedba1 ağacına nisbetle almıştır.

Yıldızların yağmur yeğdırdığına inanan, şirk ehlinin bu yoldaki iddiasına inanmış olmaktadır. Müşrikler yağmuru birtakım yıldızların yağdırdığına inanıyorlardı. Ailahü Teala, bu inançta olanların, kendini inkar ettiklerini bildiriyor, Çünkü yıldız vakitle

kayıtlıdır. Vakit ise yaratılmıştır. Ne kendisi için, ne de başkası için bir güç sahibidir.

Bir kimsenin "bize şu vakitte yağmur verildi" demesi küfürdür.

îmam eş-Şafıi Rahmetullahi Aleyh şöyle demiştir:

"Bir kimse yağmurun, Süreyya yıldızının düşmesi halinde yağdığına inanırsa bunda mahzur yoktur, çünkü bununla vakti ve mevsimleri kastetmektedir. Esas itibariyle her vakit ve zaman, insanların bu konuda belirlemiş oldukları bazı ölçülere göre tayin edilir.",

Ebu Hureyre Radiyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre o "Allah'ın lütfuyla bize yağmur verildi" der, sonra şu ayet-i kerimeyi okurdu: "Ailahü Teala insanlar için rahmetinin kapısını açarsa kimse buna engel olamaz".

İbnu'l-Arabî der ki: "îmam Malik bu hadisi istiska bablarında şu iki sebepten dolayı rivayet etmiştir: Birincisi: Araplar yağmuru yıldızlardan beklerlerdi. Peygamber Aleyhisselâm, bu hadisle kalplerle yıldızlar arasındaki bu bağlantıyı kesmiştir. İkincisine gelince; Ömer ibnu'l-Hattab zamanında bir kıtlık hâdisesi oldu, Ab-bas Radiyallahü Anh'e Süreyya yıldızlarından ne kadar kaldı? diye sordu. Abbas Radiyallahü Anh'de : Ey Mü'minlerin emiri, onların ufukta yedi kez ortaya çıkacağına kanaat getiriyorlar, onlar geçince yağmur yağar, dedi. Ömer ve Abbas Radiyallahü Anha-ma'ya bakın, süreyyayı ve vaktini konuşuyorlar ve onun vaktinin geçmesi üzerine umutta bulunuyorlar."

Sonra sözüne şöyle devam ediyor:

"Yıldızların Allah'tan gayri olarak güç sahibi oldukları inancıyla yıldızlardan yağmur isteyen kafir olur. Yine Allah'ın kendilerine güç verdiğine ve bu güçle yağmur yağdırdıklarına inanarak yıldızlardan yağmur isteyen de kafir olur. Çünkü yaratma ve takdir işi ancak Allah'tan sudur eder. nitekim Ailahü Teala ayeti kerimesinde: "Yaratma ve takdir O'na aittir" buyuruyor.

Fakat, Allah'ın ilahi sünnetinden olarak, âdeten yağmur verdiği vakitleri hesab ederek bu vakitlerde yağmur bekleyen için bir şey yoktur. Çünkü Ailahü Teala çeşitli hikmetleri için bulutlar, rüzgarlar ve yağmurlar

hakkında birtakım sistemler koymuştur. Bu sistemler yaratıklar içinde yerleştirilmiştir. Adet üzere olan düzene göre* bu sistemlerin gerekleri ortaya çıkar.

Hadisin Nesâî'de geçen rivayetindeki, "kullarıma her ne zaman bir nemet bahşetsem, içlerinden bir topluluk onu inkar ederler" ifadesinin zahirî manası geneldir. Yani Allah'ın kullarına bahşettiği bütün nimetleri içine alır. Sudan başka nimetler de buna dahildir. Ancak su, nimetlerin başında geldiği için, bütün rızıkların esası olan su rızkını inkar eden, bütün nimetleri inkar etmiş gibi olmaktadır. O bu yüzden daha sonra gelen ifadede "Bize yağmur verildi,.." denilerek tahsis yapılmıştır. Yoksa işin gerçeğinde her nimet için durum aynıdır, bu nimetleri inkar edenler, onlardan dolayı şükredenlerden daha çoktur.

Ey Allah'ım bizi nimetlere şükretmeye muvaffak kıl, amin. [57]

14- Benim Yarattığım Gibi Bir Şeyi Yaratmaya Kalkışandan Daha Zalim Kim Olabilir hadisi

27. Hadisi, Buharı Kitabu't-Tevhid, "Allah Sizi ve Yaptıklarınızı Yarattı" ayetiyle ilgili babda rivayet etmiştir. Muhammedu'bnu'l-Alâ Îbnu'l-Fudayl'dan, o da Umare'den, o da Ebu Zur'a'dan Ebu Hureyre Radiyallahü Anh'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini duydum: Allahü Teala buyurur ki, Benim yarattığım gibi bir şey yaratmaya kalkışandan daha zalim kim olabilir? Bir karınca yaratsınlar, yahut bir arpa yaratsınlar.[58]

27. Hadisin Şerhi

Hadiste zikredilen durum umumî manada değildir. Suret ıtıbariyle yaratmaya kalkışmak kastedilmektedir, her bakımdan değildir.

"Daha zalim" sözünü açıklamada biraz zorluk çıkmaktadır. Çünkü kafir kesinlikle suret yapan herhangi bir kişiden daha zalimdir. Burada kastedilen, tapınmak için put yapan ve bu yüzden küfre düşen kimse olduğu söylenmiştir. Böyle yapanın azabının diğer kafirlerin azabından çok olacağı

münasebetiyle böyle söylendiği belirtilmiştir. Çünkü böylesi küfründe daha ileri gitmiştir., [59]

28. Buhari, Kitabu'l-Iibas, 'Suretlerin Bozulması" babında da şöyle bir rivayette bulunmuştur:

Mus'ab'ibnu İsmail Abdu'l-Vahid'den, o da Umâre'den Ebu Zur'a'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir.

"Ebu Hureyre ile birlikte Medine'de bir eve girdik. Evin üst kısmında resim yapan bir ressam gördü ve ona, Resulullah Aley-hisselâm Allahü Teala'nın şöyle buyurduğunu bildirdi: Benim yarattığım gibi bir şey yaratmaya kalkışandan daha zalim kim olabilir? Bir tane veya bir zerre yaratsınlar, dedi".

"Sonra su dolu bir kap istedi ve koltuklarına kadar kollarını yıkadı. Ben:"Ey Eba Hureyre, bu yaptığın, hakkında Resulullah Aleyhisselâm'dan duyduğun bir şey mi? diye sordum. O da, "Süslenmenin en güzeli' dedi.[60]

29. Hadis-i Şerifi Müslim, Sahih'inde Şu lafızla rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre ile birlikte Mervan'ın evine girdik, içerde bazı resimler gördü ve şöyle dedi: 'Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle dediğini duydum: Allahü Teala buyurdu ki, Benim yarattığım gibi bir şey yaratmaya kalkışandan daha zalim kim olabilir? Bir karınca veya bir arpa tanesi yaratsınlar.[61]

28-29. Hadislerin Şerhi

Bu hadisin Kastallanî'nin kitabında geçen şerhi (C.8, s.537)

'Evin üst kısmı' denirken tavam kastedilmektedir.

Allah'ın yaattığı gibi bir şey yaratmaya kalkışmak, suret itibariyledir, yoksa her yönüyle aynısını yaratmaya zaten insanoğlunun gücü yetmez. Benzetme sadece suret itibariyledir.

Hadiste, "bir karınca veya bir arpa tanesi yaratsınlar" denirken onlardan bir canlı yaratmaları istenmesi suretiyle, onların acziyet-lerinin ortaya çıkarılması kastedilmektedir. İkincisinde de canlı olmayan bir şeyi

yaratmaları isteniyor. Canlıyı yaratmak cansızı yaratmaktan daha zordur. Ama insanların cansızı yaratmaya dahi kudretleri yoktur[62]

Suret (Resim) Yapmakla İlgili İlave Hadisler:

Suretle ilgili bu hadisler hem suret yapma konusunu hem de üzerinde suret bulunan eşyayı kullanma konusunu kapsamaktadır. Burada vereceğimiz hadisler her ne kadar Kudsî Hadislerden değilse de, konunun etraflıca anlaşılabilmesi için vermekteyiz.

Buradaki hadisler Sahih-i Buharı ve Sahih-i Müslim'den alınmış olduğu için, bu kitaplardaki senedlerin sahih senedler olduğuna itimadla, senedde sadece sahabi ismi verilmeklemistir.

Sahihul-Buhari, Kitabu'I-Libas'tan konuyla ilgili hadisler

Suretler Babı: Ibnu Abbas Radiyallahü Anh'ın Ebu Talha Radi-yallahü Anh'den rivayetine göre; Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur: "Melekler, içinde köpek veya tasvirler (resimler) bulunan eve girmezler"

Resim Yapanların Azabı» Babı: Müslim el-Hemedanî'nin şöyle dediği rivayet edilir. "Mesruk ile beraber Yesar ibnu Numeyr'in evinde idik. Mesruk evde birtakım resimlerin (veya heykellerin) bu-luduğunu görünce şöyle dedi: Abdullah'tan duyduğuma göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur: Kıyamet günü Allah tarafından en acıklı azaba çarptırılacak olanlar resim yapanlardır."

Nafı'm Abdullah ibnu Ömer Radiyallahü Anh'den rivayetine göre de Resulullah Aleyhisselatü ve Sellem şöyle buyurmuştur: "Şu resimleri yapanlara kıyamet gününde azab edilir Kendilerine " yaptıklarınıza can verin bakalım" denilir."

Resimlerin Silinmesi Babı:

İmranu'bnu Hattan'm Hazreti Aişe Radiyallahü Anha'den rivayetine göre "Resulullah Aleyhisselâm, içinde resimler bulunan evlerde, bu resimlerden hiçbir eser bırakmayacak şekilde onları silerdi."

Yine Ebu Zer'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm, evde resimler görürse onları silerdi. Ebu Zur'a anlatıyor. "Ebu Hureyre Radiyallahü Anh'le birlikte Medine'de bir eve girdik. Ebu Hureyre Radiyallahü Anh bir ressamın evinde tavanına resimler yaptığını görünce şöyle dedi: Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle buyurduğunu işittim: Allah

buyurur ki, benim yarattığım gibisini yaratmaya kalkışandan daha zalim kim olabilir. Bir tane yahut bir karınca yaratsınlar bakalım."

Ayak Altına Gelen Tasvirler, Babı:

Süfyan der ki; zamanında Medine'de kendinden daha üstün birinin bulunmadığı Abdurrahman ibnu'l-Kasım'dan duydum, o babası Kasım ibni Muhammed ibni Ebi Bekr'den Hazreti Aişe Radiyallahü Anha'nm şöyle söylediğini rivayet etti: "Resulullah Aleyhisselâm, bir yorculuktan geldi. Ben de kendimi gizlemek için kapının Önüne üzerinde canlı resimleri bulunan bir örtü asmıştım. Resulullah Aleyhisselâm, onu görünce yırttı ve: "Kıyamet gününde en şiddetli azaba çarptırılacak olanlar Allah'ın yarattığı gibi bir şey yaratmaya kalkanlardır." diye buyurdu. Biz de onu bir veya iki yastığa örtü yaptık."

Aişe Radiyallahü Anha'nm şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Resulullah Aleyhisselâm bir yolculuktan döndü, ben de üzerinde canlı resimleri bulunan eski bir örtüyü asmıştım. Resulullah Aleyhisselâm kaldırmamı emretti ben de kaldırdım. Ben ve Resulullah Aleyhisselâm aynı kaptan guslederdik."

Resimlerin Üzerine Oturmaktan Menolunma, Babı:

Rivayet edildiğine göre Aişe Radiyallahü Anha, üzerinde canlı resimleri bulunan bir minder satın almıştı. Resulullah Aleyhisselâm kapının önünde durarak içeri girmedi. Aişe Radiyallahü Anha der ki: "İşlediğim hata için Allah'a tevbe ediyorum, oturman ve arkana dayaman için satın aldım" dedim. Resulullah Aleyhisselâm'da şöyle buyurdu: "Bu suretleri yapanlar kıyamet gününde azab edilirler. Kendilerine: Yarattıklarınıza can verin bakalım, denir. Melekler de içinde suret bulunan eve girmezler."

Zeyd ibnu Halid el-Cühenî Radiyallahü Anh'de, Resulullah Aleyhisselâm'm ashabından Ebu Talha el-Ensarî Radiyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'm "Melekler, içinde suret bulunan eve girmezler" diye buyurduğunu rivayet etmiştir. Busr der ki: Zeyd (yani İbnu Halid) bundan sonra rahatsızlandı, biz de kendisini ziyarete gittik. Bir de baktık ki, kapısının üzerinde resim bulunan bir örtü var. Ben, Resulullah Aleyhisselâm'm zevcesi Meymune'nin üvey çocuğu olan Ubeydullah ibnu'l-Esved el-Hulanî'ye: Zeyd bize geçen gün resimlerle ilgili bir hadis bildirmemiş miydi'? diye sordum. Ubeydullah: "Elbise üzerindeki süsleme (rakam) hariç diye söylediğini duymadın mı" diye cevap verdi.

Buharî'den 3. bab: Resimli Şeylerin Üzerinde Namaz Kılmanın Keralıiyeti

Enes Radiyallahü Anh'ın şöyle söylediği rivayet-edilmiştir: "Aişe Radiyallahü Anha'nın kışlık bir örtüsü vardı, onunla evinin bir yanını örterdi. Resulullah Aleyhisselâm "Onu benim karşımdan al, çünkü üzerindeki resimler namazda karşıma gelip duruyor', diye buyurdu"

Yine Buharî'den, "Melekler içinde Suret Bulunan Eve Girmezler" başlıklı bab

Abdullah ibnu Ömer Radiyallahü Anhın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Cibril Resulullah Aleyhisselâm'a vaadde bulundu, ama gecikti. Bu durum Resulullah Aleyhisselâm'in canını sıkar oldu. Resulullah Aleyhisselâm dışarı çıktı, Cebrail'le karşılaştı ve gecikmesinden dolayı olan sıkıntısını ona bildirdi. Cibril Aleyhisselâm 'Biz, içinde suret ve köpek bulunan eve girmeyiz1 diye cevap verdi."

"İçinde Suret Bulunan Eve Meleklerin Girmemesi, bab'ı:

Kasım ibnu Muhammed, Resulullah Aleyhisselâm'm zevcesi Aişe Radiyallahü Anha'nm kendisine bildirdiğine göre, o (Aişe)'nun, üzerinde resimler bulunan bir yastık satın aldığını, Resulullah Aleyhisselâm'm bunu görünce kapıda dikilip içeri girmediğini, Aişe Radıyyallahü Anha'nın Onun yüzünden herhangi bir şeyden rahatsız olduğunu farkettiğini ve 'Ey Allah'ın Resulü, Allah'a tevbe ediyor ve senden de özür diliyorum, ne hata işledim?' diye sorduğunu, Resulullah Aleyhisselâm'in: 'Şu yastık neyin nesi?1 diye söylediğini, Hazreti Aişe'nin 'Onu üzerine oturasm ve arkana yastık yapasın, diye satın aldım' şeklinde cevap verdiğini, Resulullah Aleyhisselâm'm da: 'Şu suretleri yapanlar kıyamet gününde azap edilirler, kendilerine: "Yarattığınıza can verin bakalım, denir' diye söylediğim ve yine: "İçinde suret bulunan eve melekler girmez, diye buyurduğunu rivayet etmiştir.

Yine Buharî'den, "Kim Bir Suret Yaparsa Ona Ruh Üflemesi İstenir, O ise Böyle Bir Şeye Muktedir Değildir" başlıklı bab

Enes ibnu Malik'in oğlu Nadr'dan rivayet edildiğine göre, Nadr şöyle söylemiştir: 'İbnu Abbas Radiyallahü Anh'ın yanında idim, etrafındakiler ona sorular soruyorlardı, o da sorulmadan Resulullah Aleyhisselâm hakkında birşey söylemiyordu. "Resulullah Aleyhisselâm şöyle söyledi" diye de konuşmuyordu. Sonunda bir adam: 'Ben şu resimleri yapan bir adamım!' diye söyledi. İbnu Abbas bunun- üzerine: 'Bana yaklaş' dedi. Adam ona yaklaştı. îbnu Abbas Radiyallahü Anh: Ben Muhammed Aleyhisselâm'ı şöyle konuşurken işittim: 'Kim dünyada bir suret (resim)

yaparsa ahi-rette ona ruh üflemesi istenir, o ise böyle bir şeye muktedir değildir diye' söyledi".

Müslim'de Yeralan Hadisler:

Bu sonuncu hadisin Müslim'deki rivayletlerinde Buharî'de geçen metne ilaveler yardır. Meselenin tam olarak anlaşılabilmesi için bunu da zikrediyoruz. Orada senedden sonra söyle deniliyor:

Bir adam îbnu Abbas Radıyallahüı Anh'a geldi. "Ben şu resimleri yapan bir adamım,- bana bunun hakkında fetva ver"dedi. İbnu Abbas adama: 'Bana yaklaş' dedi. Adam ona yaklaştı. Sonra yine yaklaşmasını istedi, adam iyice yaklaştı, ibnu Abbas Radiyallahü Anh, elini adamın başına koyarak: 'Sana Resulullah Aleyhisse-lâm'dan ne işittiğimi söyleyeyim mi? Ben Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini duydum: "Resim yapan herkes cehennem azabı görecektir. Yaptığı her resim için bir nefs ortaya çıkarılır ve onlar cehennemde ona azab ederler." diye söyledi' sonra şöyle devam etti: 'Eğer mutlaka resim yapacaksan, ağaç resmi yap, onun canı yok"

Müslim bu hadisi muhtelif rivayetlerle vermiştir ki, bu rivayetlerin yukarıda zikredilenden pek fazla farkları yoktur. Müslim, bu bölümde verdiğimiz Buharı hadislerinin hepsini rivayet etmiştir. Onun rivayetleri Buharî'nin rivayetlerinden pek farklı değildir. Sadece Zeyd ibnu Hâlid el-Cuhenf nin Ebu Talha el-Ensarî'den rivayet ettiğinde bazı ilaveler mevcuttur. Orada Ebu Talha el-Ensarî Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini duyduğunu bildiriyor:

"Melekler, içinde köpek ve resim bulunan eve girmezler" Ravi Zeyd der ki: 'Ben bunu duyunca Aişe Radıyallahü Anha'ya gittim ve: 'Bu adam, meleklerin içinde köpek ve resimler bulunan eve girmeyeceğini söylüyor, sen Resulullah Aleyhisselâm'm böyle söylediğini duydun mu?' diye sordum. O: 'Ben sana' Ondan gördüğüm bir fiili haber vereceğim; O bir gazveye çıkmıştı, ben de, bir yaygı satın alıp kapının üzerine örttüm. Geri döndüğünde yaygıyı gördü. Yüzünde bir hoşnutsuzluk hissi gördüm. Onu çekip yırttı, ve: 'Allah bize taşları ve toprakları örtmemizi emretmedi' diye buyurdu. Ben sonra ondan iki yastık örtüsü yapıp içine lif doldurdum. Resulullah böyle yaptığım için bana bir şey demedi' şeklinde cevap verdi". [63]

---

[1]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 5-6.
[2]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 7.
[3]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 7.
[4]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 8.
[5]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 8-9.
[6]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 11-12.
[7]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 12-13.
[8]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 13-15.
[9]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 17-19.
[10]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 21-22.
[11]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 23.
[12]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 25-26.
[13]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 27.
[14]
Bu bilgiler; îbnu Kesir'in el-Bidaye ve'n-Nihaye adlı kitabının, C.ll, s.53'den alınmıştır.
[15]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 29.
[16]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 31.
[17]
Buhari: Daavat: 66.
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 35-37.
[18]
Müslim: Zühd ved'dua: 25
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 37-39.
[19]
Tirmizî: Daavat: 129
[20]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 39-41.
[21]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 41.
[22]
Kaynağı Bulunamadı
[23]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 43-44.
[24]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 44-45.
[25]
ibnu Mace: Edeb: 56 (Kitabda Nesât)
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 47-48.
[26]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 48.
[27]
Müslim: Salat: 220
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 49-50.
[28]
Tirmizf: Cenâiz: 9.
[29]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 51-52.
[30]
ibnu Mâce: Zühd: 35
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 52-53.
[31]
İbnu Mace: Zühd: 35

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 55.

[32] Tirmizî: Cehennem : 9

[33] Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 57.

[34] Tirmizî: Kıyamc: 30

[35] Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 59.

[36] Nesai, Ezan: 26-35

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 61.

[37] Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şarhmden.

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 62.

[38] Müslim: Cennet: 63

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 63-65.

[39] Müslim: Cennet: 63

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 65.

[40] Müslim: Cennet: 63

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 66-67.

[41] Nevevî'nin Sahihi Müslim Şerhinden

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 67-68.

[42] Buhari Tefsir, Casiye Suresi: 1; Tevhid: 35.

[43] Kitabu'1-Edeb, c. 8, s.41

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 69-70.

[44] Buharî: Edcb: 101; Müslim: Elfaz: 1-2-3-4-5

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 70.

[45] Müslim: Elfaz: 3-4

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 70-71.

[46] Kastallanî Şerhi c.9 s.106 ve c.10 s.434

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 71-72.

[47] Buharî: Tefsir: ihlas Suresi: 1

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 73-74.

[48] Buharî: Tefsir: Ihlas Suresi: 2

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 74.

[49] Nesât:Cenaiz:117

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 74-75.

[50] Kastallanî Şerhi'nden

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 75-76.

[51] Buhart: îstiska: 28

[52] Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 77-78.

[53] Buharî: Ezan: 156; Meğazı:35

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta’dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 78.

[54] Muvatta: latiska: 4-35

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 78.

[55] Nesâî: istiska: 16

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 79.

[56] Nesâî: istiska: 6

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 79-80.

[57] Kastallanî Şerhi, C.2, s. 257

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 80-82.

[58] Buharî: Tevhid: 56

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 83.

[59] Kastallanî Şerhi, CIO s.477

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 83-84.

[60] Buharî: Libs: 90

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 84-85.

[61] Müslim: Libas: 101

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 85.

[62] Kastallanî Şerhi, C.8, s. 537

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 85.

[63] Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 85-90.

Yukarıda Geçen Hadislerle İlgili Fıkhi Hükümler:

1. îçinde köpek ve resimler bulunan eve girmeyen melekler, rahmet melekleri ile kul için bağışlama dileyen meleklerdir. Hafaza ve Ketebe melekleri ise, Hattabî'nin de söylediği gibi kulu hiçbir şekilde terketmezler. Ayıca burada ev denirken kastedilen, içinde insanın oturduğu mekandır. Bu mekan normal ev olabilir, çadır veya başka bir yer de olabilir.

Hattabî ve başkaları, şer'an tutulmasında bir mahzur olmayan av, ziraat ve çoban köpekleri gibi köpekleri müstesna tutmuşlardır.

2. Haram olan resimler, el üstünde tutulup hürmet edilen ve önem verilen, tazim gösterilen ve canlılara benzeyen resimlerdir. Bazıları bu hükmün bütün resimler için umumî olduğunu da söylemişlerdir.

Bundan kaçınmanın gerekliliğinin sebebi ise, bu tavırda Allah'ın yaratma işine benzeme oluğu için, bu fiilin büyük günah olmasıdır. Bazı hallerde de bu resimlere tapılmaktadır.

Hadiste: "Benim yarattığım gibi yaratmaya kalkışandan daha zalim kim olabilir." denilerek kayıt konulmuştur. Yani canlı resimleri yapanlar kastedilmektedir. Burada, Allah'ın yaratmasını inkarla, O'nun yarattığına benzer şeyler yaratmaya kalkışanın Firavun ailesinden uzak bir yanı yoktur. Ama resim yaparken böyle bir niyet taşımayanlar sadece günahkar olmaktadırlar.

Nenevî Rahmetullahi Aleyh, şöyle diyor: 'Canlı resmi yapmak şiddetle haramdır ve büyük günahlardandır. Çünkü bu amele karşı böyle büyük bir eza yapılacağı haber verilmiştir. Kişi resmi ister önem verilmeyen, ayakbasılan yerlere, isterse başka yerlere yapsın hüküm aynıdır olmayan bir şeyin resmini yapmak ise ha-

ram değildir.1

Âlimler demişlerdir ki, bunların hepsi çocukların oyunları haricindeki şeylerdir, çocukların oyuncakları ise mutlak suretle haram değildir. Kastallanî sonra şöyle diyor: 'Geçenlerden anlaşıldığına göre, resmin keraheti tavanda veya yaslanılan yerlerde, yastıklarda olduğu zamandır. Yatak, döşek, yere serilen yaygı v.s. gibi ayak altına gelen yerlerde ise caizdir. Aynı şekilde başı olmayan veya başı kesilmiş halde resim de caizdir. Çünkü başı üzerinde dik bir resim putlara benzemektedir.'

"Ona ruh üflemesi istenir" sözüne gelince, bu emir resim sahibinin cehennemde ebedî kalmasını gerektirir, bu durum ise resmi, ona tapınmak için yapanlar hakkındadır. Başkaları ise, yaptıkları işi helal görmedikleri takdirde sadece günahkar olurlar. Hadisteki mana ise, bunlar hakkında sadece azab manası taşır. Allah en doğrusunu bilendir.

Güneş ışığından yararlanılarak resim çekme ise haram resme girmemektedir, çünkü bu resim çekilen kişinin bir gölgesidir. En doğrusunu bilen Allah'tır.[1]

Resim Yapma ve Bununla ilgili Hükümler Hakkında:

Allah'ın bizi en doğruya ulaştırmasını dileyerek diyoruz ki, resmi genel olarak haram kılan hadisler geçtiği gibi, elbise üzerine nakşedilen resmi istisna tutan, ayak altına gelen şeyler üzerine resim yapılmasını caiz kılan hadisler de geçti. Ayrıca resmin nehye-dilmesindeki sebebin, ona bakmanın kişiyi tapınmadaki huşua götürmesi olduğunu ifade eden hadisler de geçti. Ayrıca Cibril Aleyhisseiâm'm Hazreti Aişe Radiyallahü Anha'nın resmini, Resulullah Aleyhisselâm'a rüyasında arzetmesindeki durum gibi, resmin arzedilmesindeki maksat, o resmin sahibini tanıtmak amacıyla olduğu zaman da caiz olacağını gösteren hadisler varid olmuştur. Nitekim Cibril Aleyhi s s elam'in o resmi arze t meşindeki maksadı, Allah Teala'mn Resulullah Aleyhisselâm'a zevce olarak seçtiği kişinin kimliğini ortaya koymaktı.

Bütün bu hadislerin arasını birleştirmek için, resmin şiddetli haram olanının, resim yapmakla Allah'ın yarattığını taklid etmeyi amaçlayan kimseler hakkında olduğu ifade edilmektedir. "Benim yaratışım gibi yaratmaya kalkışandan daha zalim kim olabilir" sözü de buna işaret ediyor. "Allah'ın yaratışını taklide kalkışan ressamlar" sözünde de bu mana vardır. Bu hareket bizatihi haramdır, çünkü böyle bir şey, ya şirk ya da şirke çok yakın bir

amel olur.

Ancak, kendilerine uyulması ve amellerinin örnek alınması için salih kimselerin resimlerinin yapılması, haddi zatında güzel bir gayeye dayanır. Ama bunlara hürmette aşırıya gidilmesi ve kendilerine tapınılması korkusundan dolayı bu resimler de haram kılınmıştır. Nitekim puta tapıcılığın başlangıcı da böyle olmuştu. Özellikle camiler gibi ibadete mahsus yerlere konulması son derece mahzurludur. Bunlara tapımlmasmm uzak ihtimal olduğu sanılmasın. Zaman geçer, insanların bilgisizlikleri artar, şeytan da bu yoldan insanlara bir şer kapısı açar. Nitekim Resulullah Aleyhisselâm; "Sizden öncekilerin yollarına karış karış, sonra arşın arşın

uyacaksınız. Hatta onlar bir keler deliğine girmiş olsalar siz de gireceksiniz", diye buyurmuştur.

Bunun haram olması da, bir canlının yaşamasını mümkün kılacak gövdesinin resmedilmesindendir. Başı kesilir, veya karnı yarılır yahut iyice uyulursa haramhk kalmaz. Giysiler üzerine nakşedilen resimler hakkında da durum budur. Eğer ayak altına . gelecek durumdaysa mahzuru yoktur. Hürmete layık bir yerde ise mahzurludur. Ancak hürmet ölçüsü, tapınma derecesine varacak olursa bu zaman katiyetle haramdır.

Vesikalık fotoğraflar, şüpheli kişilerin resimleri, kötülüklerinden korunulması için kendilerinin bilinmesi açısından düşman casuslarının resimlerinin yapılması, zararlı ve faydalı hayvan-, ların resimleri gibi herhangi bir şeyin tanıtılması amacıyla yapılan resimler haram olan resimler statüsüne girmez. Çünkü ; bunda, ihtiyaç dolayısıyla, resmedilen şeyin tanınması amacı . vardır ki, bu amaç güzel bir amaçtır. Bazen ihtiyaç pek fazla olur ki, bu zaman onların resimlerinin yapılması zaruri olur. Bu durumda onların resimlerinin yapılması vacib olur. Çünkü resim bilgiye vesiledir. Hüküm de bilginin gereklilik derecesine göre verilir; yerine göre vacib yerine göre müstehab olur. Baba ve dedelerin, oğullara ve torunlara tanıtılması amacıyla resimlerinin yapılması da mubahtır, Ancak bunun mubah olmasında babaların, oğullarından resimlere tazim etmelerini istememeleri şartı vardır. Bu sadece onların tanınması amacıyla yapılıyorsa caizdir.

Resulullah Aleyhisselâm'ın Hazreti Aişe Radıyallahü Anha'ya "Yaygım önümüzden al, üzerindeki resimler hep namazda karşıma gelip duruyor" demesinden anlaşılıyor ki, bu resimli işlemeler, bir mahzura sebep olması halinde menolunmuştur. Yine çıplak resimler gibi bazı resimler, bakıldığı zaman özellikle gençlerde şehvete sebep olmaktadır. îşte bu yüzden böyle resimlerde haram olmaktadır. Filmlerin gösterilmesindeki durum da aynıdır. Eğer film, gösterilen şeyin tanıtılması, yahut gençlerin ilmî ve ahlakî bakımdan yetiştirilmesi amacıyla gösteriliyorsa, yahut bir savaş mevkii gösteriliyorsa veya kişinin içine döştüğü bir sıkıntıdan nasıl kurtulacağı öğretiliyorsa, bütün bunlar ilim talebi gibi güzel ve matlub olan şeylerdir. Ama cinsî sahneler taşıyan, şehveti tahrik eden, filmlerin gösterilmesi veya gösterilen şeyin ahlakî ölçülere ters bir halde, çıplak vaziyette arzediîmesi haramdır. Meydanlara çıplak resimler taşıyan ilanlar asılması da böyledir. Çünkü bunda ahlakî bozulma ve fesad vardır. Yine kötü bir fiili işlemeyi Öğreten filmler de haramdır. Adam öldürme, hırsızlık, ihanet, zina,

kadınlara düşkünlük gibi fiillerin öğretilmesi de ayniyle böyledir. Çünkü bu işin kötülüğünü anlayamayanları fenalığa sevkeder. Böyle bir kötülüğün nasıl işleneceğini bilmeyene öğretilmiş olur. Yine kötülük akabinde duçar olunacak cezadan kurtulmanın yolları öğretilmiş olur. Bunun yanısıra bu tür filmler toplumda bozulmaya ve zararlı gidişe yolaçmaktadır. Bunların terkedilmesinde fayda vardır.

Bunun yanısıra, âlimlerimiz, çocuk oyuncağı olan resimleri ve şekilleri mubah görmüşlerdir. Çünkü bunlarda resmin haram kihnmasındaki sebeplerin hiçbiri mevcut değildir.

Bu açıklamalar, bu konudaki etraflı araştırmalar neticesinde varılan özet bilgilerdir. En doğrusunu bilen ise Allah'tır. En doğru yola ileten O'dur. O bize yeter, O, ne güzel vekildir.[2]

15- 'Senin Ümmetin Bu Ne Böyle? Bu Ne Böyle? Deyip Duruyorlar Hatta 'Peki Allah Hakkında Ne Denilir' Derler" Hadisi

30. Hadisi İmam Müslim RahmetuÜahİ Aleyh Kîtabul-İmân, "İmanda Vesvese" babında rivayet etmiştir.

Abdullah ibnu Amir ibni Zurare el-Hadramî Muhammed ibnu Fudayl'dan, o da el-Muhtar ibnu Fulful'dan, o da Enes ibnu Malik Radıyallahü Anh'dan Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah Azze ve Celle buyurdu ki: Senin Ümmetin bu ne böyle? Bu ne böyle? deyip dururlar. Hatta, bu Allah, yaratıkları yarattı, peki Allah'ı kim yarattı," derler.[3]

31. Bu Hadis-i Şerifi İse:

îshaku'bnu İbrahim, Cerîr'den, Ebu Bekr ibnu Ebi Şeybe de Hu-seyn ibnu Ali'den, o da Zaide'den; her ikisi (Cerîr ve Zaide) el-Muhtar'dan, o da Enes ibnu Malik'ten Resulullah Aleyhis-selamın aynı hadisini rivayet etmiştir.

Ancak Ishak: "Allahü Teala buyurdu ki: Senin Ümmetin" kısmını zikretmemiştir.[4]

Yine Müslim, birçok yerde bu hadisi, "Allahü Teala buyurdu ki" ibaresi olmaksızın rivayet etmiştir. Bunlardan Ebu Hureyre ye dayandırılan senedle

rivayet edilen bir hadis şöyledir:[5]

32. Hadis-i Şerif:

Ebu Hureyre radiyallahü Anh Resulullah Aleyhisseldm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"İnsanlar hep birşeyler sormaktan geri durmazlar. Hatta, bu Allah, yaratıkları yarattı, peki Allah'ı kim yarattı? derler. Böyle bir durumla karşılaşan: Ben Allah'a iman ettim, desin.[6]

33. Bir Başka Rivayet de Söyledin

Ebu Hureyre Radiyallahü Anh Resulullah Aleyhisselam'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Birinize şeytan gelir ve şunu, şunu kim yarattı, diye sorar. Sonunda da: Rabbini kim yarattı? der. Bu noktaya ulaşan, (yani şeytanın bu vesvesesiyle karşılaşan) Allah'a sığınsın ve soruşturmaya son versin."

Müslim, buradaki birinci rivayetin benzeri şekilde rivayetlerde bulunmuştur ve hiçbirinde de; 'Allah buyurdu ki' ibarasi geçmemektedir. [7]

'imanda Vesvese Hadislerinin Şerhi (Hadis 30-33)

Nevevî'nin Müslim şerhinde bu hadis şerhedilirken şöyle bir rivayete yer veriliyor; "Ebu Hureyre Radiyallahü anh'dan rivayet edildiğine göre bazı kimseler Resulullah Aleyhis selâm1 m yanına gelerek: 'Bizim kalbimize, bazen sözünü etmeyi çok büyük (yani haddi aşmak) telakki edeceğimiz bir takım fikirler gelmektedir1 dediler? Resulullah: 'Bunu duyuyor musunuz1 yani 'bunun büyük bir şey olduğunu hissediyor musunuz?1 diye sordu. Gelenler: 'Evet' dediler. Resulullah Aleyhisselâm İşte bu apaçık imandandır* buyurdu."

Resulullah Aleyhisselâm'ın: 'Bu apaçık imandandır' demesinin manası, sizin bunu büyük bir şey olarak görmeniz, sağlam bir imana sahib olduğunuzun delilidir, demektir. Bunu büyük bir şey görmek ve ondan kaçınmak, sözünü etmemek imanını tahkiki olarak kemale erdirmiş insanların işidir.

Bunun manasının şöyle olduğu da söylenmiştir: Şeytan, saptırmaktan ümid kestiği kimselere vervese verir. Qnu sapıtmaya gücü yetmediği için

vesvese yoluna başvurur.

Kafire ise istediği taraftan yanaşabilir. Onlar hakkında sadece vesvese ile iktifa etmez. Onlarla istediği gibi oynaşır. Buna göre hadisin manası: Vesvesenin sebebi imanın saflığıdır, yahut vesvese imanın saflığına işaret eder, olmaktadır. Kadı İyaz bu :%ı açıklamayı seçmiştir.

"Kalbine böyle vesveseler gelen 'Allah'a iman ettim' desin" sözünün manası: Bu tür batıl düşüncelerden yüz çevirsin ve onları gidermesi için Allah'a iltica etsin, demektir.

İmam Mazerî Rahmetullahi Aleyh şöyle demiştir: 'Hadisin zahirinden anlaşılan manaya göre; insan boş vesveselerden uzak durmakla ve onu izale etmek için delil getirmeye kalkışm'amakla emrolunmuştur1

Bu konuda şunlar söylenebilir ki, vesveseler iki çeşittir: Geçici bir şekilde gelen ve insanı devamlı meşgul etmeyen şüphelerdir ki, aldırış etmeme yoluyla giderilebilir. Hadisin manasına göre de buna hamledilebilir. Vesvese ismi de böyle bir durum için geçerli olur. Bu âdeta asılsız ve alelade bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Asılsız olduğu için de, hakkında herhangi bir delil aranmaksızın giderilebilir.

Sürekli insanın kafasını meşgul eden ve şüpheye yolaçan fikirler ise, aksine delil bulmak ve geçersizliğini isbat etmekle ancak giderilebilir. En doğru olanını ise Allah bilir.

"Allah'a sığınsın ve hemen soruşturmaya son versin" sözünün manası: Bir kimseye bu tür vesveseler gelirse onun kötülüğünü bertaraf etmek için Allah'a sığınıp O'ndan yardım dilesin. Bu konu üzerinde durmaktan da vazgeçsin. Bilsin ki, bu düşünce, şeytanın vesvesesinden kaynaklanmaktadır. Şeytan da bu yolla onu saptırmaya ve inancını bozmaya çabalamaktadır. Artık bu kinrse, şeytanın vesvesesine kulak asmaktan çekinsin, zihnini başka şeylerle meşgul etmek suretiyle, onunla ilişkisini kessin. [8]

16- •Kim Benim Birini Bağışlamayacağım Üzere Yemin Eder...?' Hadisi

34. Bu hadis Müslim, Sahih'inde İnsanın, Allah'ın Rahmetinden Ümitsiz Hale Getirilmesi" babında rivayet etmiştir.

Suveyd ibnu Sald'in Mu'temiribni Süleyman'dan, onun da babasından, onun da Ebu îmran el-Cezvl'den, onun Cundeb Radıyallahü Anh'den

rivayetine göre Resulullah Aleyhisselâm bir adamın: 'Allah'a yemin olsun ki Allah filancayı bağışlamaz1 dediğini, Allahü Teala'nın da şöyle buyurduğunu bildirdi:

"Kim Benim birini mağfiret etmeyeceğim üzere yemin ederse kastettiği kişiyi bağışlar kendisinin amelini ise boşa çıkarırım. dedi. Veya buna benzer şekilde buyurdu. [9]

34. Hadîsin Şerhi

Bu Hadisin şerhinde Nevevî: 'Bu hadiste Ehli Sünnet mezhebinin, Allah'ın, kul tevbe, etmemiş olsa bile, onun günahlarını bağışlamasının mümkün olduğuna dair görüşüne delalet vardır1 demiştir.

Mutezile bu hadisi, büyük günahların kişinin sevablannı boşa çıkaracağına dair görüşlerine delil saymışlardır, .Ehli Sünnet'e göre ise kulun iyilikleri ancak küfür dolayısıyla boşa çıkar. Hadiste sözü geçen adamın iyiliklerinin boşa çkmasmın sebebi ise, bu iyiliklerinin, yaptığı kötülükler karşısında değiştirilmesidir. Bu da ihbat-ı mecazî (yani amellerin mecazî olarak boşa çıkarılması) olarak adlandırılmıştır. Ayrıca bu adamın küfrünü gerektirecek bir başka işinin olması da mümkündür. Yine bunun bizden öncekilerin şeriatlarına göre geçerli bir durum olması da muhtemeldir. [10]

35. Yukarıdaki hadisin bir benzerini Ebu Davud Sünen'inde "Taşkınlıktan Alıkoymak" babında, C.4,s.215'te daha uzun bir lafızla rivayet etmiştir. Orada bir kıssa anlatılmaktadır. Bu rivayet, senediyle birlikte şöyledir:

Muhammed ibnu's-Sabah ibni Süfyan Aliyyu'bnu Sabit'ten, o da îkrime ibnu Ammar'dan, o da Damdam ibnu Cevs'den, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Israiloğull arından iki kişi birbirleriyle kardeşle sinişlerdi. Bunlardan biri günah işler diğeri de ibadet için gayret sarfederdi. îbadete düşkün olan diğerini daima günah üzere görür ve 'Günahları bırak' derdi. Bunun üzerine adam 'Beni Rabbimle baş başa bırak, sen benim üzerime gözetici olarak mı gönderildin?' derdi. Bunun üzerine birincisi 'Allah'a yemin olsun ki, Allah

seni bağışlamaz, yahut cennetine sokmaz' derdi. Allah her ikisinin de canını aldı. Bunlar Alemlerin Rahbinin huzurunda biraraya geldiler. Allahü Teala ibadete düşkün olana 'Sen Beni biliyor muydun, yahut sen Benim elimde olan üzerinde tasarrufta bulunma gücüne sahip miydin?1 diye sordu. Sonra günahkara "Git, Benim rahmetimle cennete gir1 dedi. ibadete düşkün olan için de; 'onu cehenneme atın' diye buyurdu."

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh, der ki: Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, adamcağız hem dünyasını hem de ahiretini mahvedecek bir söz söyledi, [11]

35. Hadisin Şerhi

"Beni Rabbimle başbaşa bırak". Yani, bırak Rabbim bana ne yaparsa yapsın. Ben inanıyorum ki, Allahü Teala çok bağışlayıcı, çok merhamet edicidir. Günahların hapsini affedebilir, rahmeti de her şeyi kuşatmıştır.

Burada adamın, Allahü Teala hakkında hüsn-ü zan sahibi olduğu ve tevbe ettiği, dolayısıyla O'ndan bütün günahlarını bağışlamasını umduğu hakkında işaret vardır. Bunun için "beni Rabbimle başbaşa bırak" yani benim Allah'a ve mağfiretine kuvvetli inancım vardır, demiştir.

"Sen benim üzerime gözetici olarak mı gönderildin" sözünün manası "Sen Allah tarafından üzerime gözetici olarak mı görevlendirildin" dir. Allahü Teala da Hazreti Muhammed Aley-hisselâm'a "Sen onların üzerine vekil değilsin" buyurmuştur.

Kullar üzerindeki tek gözetici Allahü Teala'dır. O adamın da bu zannı, inancındaki güzelliğindendir. Bu, yani inanç güzelliği ise sahibini Allah'ın mağfiretine layık kılar.

Ebu Hureyre Rahmetullahi Aleyh'in de dediği gibi, ibadete düşkün olanın dünyasını da ahiretini de harab eden söz arkadaşına "seni Allah bağışlamaz" veya "seni Allah cennetine koymaz" demesi olmuştur.

Allah'ın mağfiretini inkarı dolayısıyla, dünyada yaptığı bütün iyilikleri boşa çıktığı için, dünyası harab olmuştur. Allahü Teala da: "Kim imanı inkar ederse onun ameli boşa gider, o ahirette de hüsrana uğrayanlardan olur" buyurmaktadır. Adam ahiretini de harab etmiş, kendisine yaptığı kötülüklere karşılık olarak bir sevaba kalmamıştır. Bu yüzden kendisi hakkında: "Onu cehenneme atın" denilmeyi haketmiştir.

Nevevî'nin dediği gibi, bu adamdan kalben de olsa, küfre götürecek bir hal cereyan etmişse, hakkında "onu ebedî olarak kalmak üzere cehenneme atın" denilmiş olabilir. Yine, Mü'minlerin günahkarlarının, bu günahlardan arındırılmak için azab edildikleri gibi, azab edilmek üzere cehenneme atılmış olması da muhtemeldir. Çünkü onun yaptığı büyük bir günaha yakındır, o da günahkar kardeşini Allah'ın affetmeyeceği ve cennete koymayacağı hakkında kesin hüküm vermesidir.

Allahü Teala Kur'an-ı Kerim'de: "Rabbinin rahmetini onlar mı taksim ediyorlar" diye buyuruyor. Mağfiret ve azab da yalnız Allah'ın iradesi altındadır. Bir yaratığın, nefsi veya başkası hakkında, bunlardan birini kesin hakettiğini söylemesi caiz olmaz, Böyle yapan Allah'ın iradesi ve ilahi fiilleri hakkında hüküm vermiş olur.

Allah'ın mağfiretini uman günahkârı Allah cennete sokmuştur, Allah hakkında yemin eden itaatkarı da Allah cehennemine sokmuştur. Sözde, inançta, amelde ayağımızın kaymasından, bilmeyerek hataya düşmekten Allah'a sığınırız.[12]

17- Allah'ın İyî Amellerin Karşılığını Kat Kat Vermedeki Cömertliği Konusu

36. "Kim Bir İyiliğe Veya Bir Kötülüğe Niyet Ederse" hadisi

Bu hadisi, Buharî, Kitabu'r-Rikak, c.8,s.lO3!de rivayet etmiştir,

Abdulvaris'in Ca'da Ebu Osman'dan, onun Reca el-Ataridl'den, onun da îbnu Abbas'dan bildirdiğine göre Resulullah Aleyhis-selâm Rabbinden rivayetle şöyle buyurmuştur:

Allahu Teala iyilikleri ve kötülükleri yazmış, sonra bunları açıklamıştır. Kim bir iyiliğe niyet eder de onu yapmazsa Allah onu kendi katında tam bir iyilik olarak yazar. Kim de iyiyliğe niyet eder ve iyiliği işlerse Allah, karşılığında on katından yediyüz katına kadar hatta daha da fazla sevap yazar. Kim de bir kötülüğe niyet eder de yapmazsa Allah onu kendi katında tam bir iyilik olarak yazar. Kim kötülüğe niyet eder ve işlerse Allah onu sadece bir kötülük olarak yazar. [13]

37. Buharî bu hadisi aynı şekilde Kitabu't-Tevhid, de, c.9 s. 144'de "Allah'ın Kelamını Değiştirmek İstiyorlar" ayetiyle ilgili babda rivayet

etmiştir.

Oradaki rivayetinde aynı senedle Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın bildirdiğini kaydetmektedir.

"Allahü Teala buyurur ki: Kulum bir kötülük yapmak istediğinde onu işleyinceye kadar yazmayınız; İşlediğinde de aynıyla yazınız. Onu benim için terkedeı^se bir iyilik olarak yazınız. Kulum bir iyilik yapmak istediğinde onu bir iyilik olarak yazınız, işlediği zaman da on katından yediyüz katma kadar sevap yazınız.[14] (Bazı rivayetlerde 'çok çok fazla1 ibaresi ziyade edilmiştir.[15]

38. Bu hadisi Müslim, Sahih'inde "Allah Teala Nefsin Düşüncesini ve Kalbe Gelen Fikirleri Bağışlamıştır" başlıklı babda Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'a ulaşan senedle rivayet etmiştir. C.8, Kastallanî'nin Hamişi s.486,

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'dan Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Allahü Teala buyurdu ki 'Kulum bir kötülük düşündüğünd onu yazmayın. İşlediğinde bir kötülük olarak yazın. Bir iyili düşünür de onu yapmaz sa, bir iyilik olarak yazın, yaparsa on kal sevap yazın' dedi.[16]

39. Müslim'in ikinci bir rivayeti de ebu Hureyre'ye day* nan senedle şöyledir.

Ebu Hureyre'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle dediği rivc yet edilmiştir.

"Allah Azze ve Celle buyurdu ki, Kulum bir iyilik düşünür de yapmazsa onu kendisi için bir iyilik olarak yazarım. O îyiliği yaptığında, on kattan yediyüz kata kadar sevap yazarım. Bir kötülük düşünür de yapmazsa, bundan dolayı aleyhine birşey yazmam. Kötülüğü işlerse sadece bir kötülük olarak yazarım.[17]

40. Müslim bir başka rivayetinde de senedi zikrettikten sonra şöyle kaydediyor:

Ebu Hureyre bize bazı hadisler bildirdi. Resulullah Aleyhis-selâm, Allah Azze ve Celle'nin şöyle buyurduğunu söyledi.

"Kulum bir iyilik yapmaya niyet ederse işlemediği taktirde bunu kendisi için bir iyilik olarak yazarım. İşlediği zaman ise on kat sevap yazarım. Bir kötülük işlemeye niyet eder de, işlemezse onun bu niyetini bağışlarım. İşlediği takdirde aynıyla günah yazarım". Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki, Melekler 'Ey Rabbimiz, şu kulun bir kötülük işlemek istiyor1 dediler. Allah o kulunu meleklerden daha iyi görmekle birlikte 'Onu gözetleyin, eğer kötülüğü işlerse, aynıyla günah yazın, eğer terkederse bunu kendisi için bir iyilik olarak yazın, çünkü onu Benim korkumdan terketmiştir', diye buyurur.[18]

41. Yine Sahih-i Müslim'de, aynı senedle şöyle bir rivayet yerahmşür: Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki:

"İçinizden biri, Müslümanlığını güzel yaparsa (yani iyi Müslüman olursa) Allah'a kavuşuncaya kadar, işlediği her iyilik için on kattan yediyüz kata kadar sevap yazılır, işlediği her kötülük için de aynıyla günah yazılır.[19]

42. Müslim, ibnu Abbas Radiyallahü Anh'a dayanan bir senedle de şöyle bir rivayette bulunmuştur:

İbnu Abbas Radıyallahü Anh, Resulullah Aleyhisselâm'm Rabbinden rivayetle şöyle buyurduğunu bildirmiştir.

"Allahü Teala iyilikleri ve kötülükleri yazmış, sonra bunları açıklamıştır. Kim bir iyilik düşünür de yapmazsa Allah onu tam bir iyilik olarak yazar, ^ğer düşünür ve yaparsa Allah kendi katında onun için on kattan yediyüz kata kadar hatta daha fazla sevap yazar. Bir kötülük yapmayı düşünür de yapmazsa Allah onu bir iyilik olarak yazar. Düşünür ve yaparsa, o zaman da Allah yalnız bir kötülük -günah- yazar".

Bir başka rivayetinde: "Yahut Allah yazılanı siler. Helak olmayı hakedenden başkası da Allah katında helake uğratılmaz" ibaresi ziyade edilmiştir. [20]

Aşağıdaki hadisi de et-Tirmizî Sahih'inde C.2, s,180'de "En'am Suresi" babında rivayet etmiştir.

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu bildirmiştir.

"Sözü hak olan Allah Azze ve Celle buyurdu ki 'kulum bir iyilik düşündüğünde onu kendisi için bir iyilik olarak yazın. Şayet düşündüğünü

yerine getirirse on kat sevap yazınız. Bir kötülük düşündüğünde hemen yazmayın. Şayet yaparsa aynıyla günah yazın. Eğer terkederse, (yapmasza da, demiş olabilir,buradaki şüphe ravidendir) bunu kendisi için bir iyilik olarak yazın1. Sonra Resulullah Aleyhisselâm 'kim bir iyilik yaparsa ona on kat sevap vardır' mealindeki ayeti kerimeyi okudu.[21]

Ebu îsa et-Tirmizî Rahmetullahi Aleyh bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylemiştir.[22]

44. Bu hadisi en-Nesâî de, Kastallanî'de geçtiği üzere fKunut ve Rekaik' kitablarında rivayet etmiştir.

Ibau Mace de, Sünen'inde ebu Zer Radıyallahü Anh'dan bu manada bir hadis-i şerif rivayet etmiştir. İbnu Mace'nin rivayeti şöyledir: '

Ebu Zer radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir.

"Allahü Teala buyurur ki, kim bir iyilik yaparsa ona on kat veya daha fazla sevap vardır. Kim de bir kötülük işlerse, kötülüğün cezası aynıyla kötülüktür, yahut o kötülüğü bağışlarım. Kim Bana bir karış yaklaşırsa Ben ona bir arşın yaklaşırım. Kim Bana bir arşın yaklaşırsa Ben ona by* kulaç yaklaşırım. Kim Bana yürüyerek gelirse Ben ona koşarak giderim. Kim Bana yeryüzünü dolduracak kadar günahla gelirse Ben onu aynı, o kadar bağışlama ile karşılarım.[23]

36-44. Hadislerin Şerhi (Hadisi No: 36-44)

el-Mazirî der ki; Kadı Ebu Bekr ibnu Tayyîb'in görüşüne göre, kalben bir kötülüğe azmeden ve bu azmini iyice kuvvetlendiren, inanç ve azim itibariyle günah işlemiş olur.

Hadislerde geçen mesele ise, kötülük düşüncesini nefsine iyice yerleştirmemiş olanlar hakkındadır. Kalpte yerleşmeyen fikir ve niyetler 'hem' (düşünce) olarak adlandırılır, hem ve azim birbirinden ayrılır. Bu Kadı Ebu Bekr Rahmetullahi Aleyh'in görüşüdür. Fakih ve muhaddislerin çoğu ona muhalefet etmişler ve hadisin zahirî manasım esas almışlardır.

Kadı Iyaz Rahmetullahi Aleyh şöyle der: 'Selefin geneli ve ilim erbabının çoğu, kalbin işlediği günahlardan Ötürü de kişinin sorumlu tutulacağına delalet eden hadisler dolayısıyla Kadı Ebu Bekr'iıı serdettiği

görüşe kail olmuşlardır. Ancak onlar şöyle demişlerdir: Kötülüğe azmetme, bir günah olarak yazılır, ama yapılması istenen kötülük nisbetinde bir günah olarak yazılmaz. Çünkü o düşünceyi taşıyan kötülüğü henüz işlemiş değildir. Kendisini bundan alıkoyan da, Allah korkusu ve O'na yönelme değil, başka bir sebep olmuştur. Ancak kötülüğe ısrar ve azim, bizzat bir kötülüktür. Onun için kötülük olarak yazılır. İşlediği zaman ise ikinci bir kötülük olarak yazılır. Ancak yapmak istediği kötülükten Allah korkusu dolayısıyla vazgeçerse hadiste de belirtildiği üzere bu, onun hakkında bir iyilik olarak yazılır. Nitekim hadiste de: "Onu benim korkumdan terke tm iş tir" denilirken kulun, fenalığı Allah korkusundan dolayı terketmesi, kötülükler emreden nefse karşı gelmesi, hevasına isyan etmesi hususuna dikkat çekiliyor. Yazılmayan düşünceler ise, kalbe yerleşmeyen, niyet ve azimle işlenilmesine karar verilmeyen düşüncelerdir.

Kötülüğü Allah korkusuyla değil de insanların korkusundan terkeden için sevab yazılıp yazılmayacağı hususunda, bazı ke-lamcılar muhtalif görüşler beyan etmişler ve-böylesi için sevab yazılmaz, çünkü; kötülüğü utancından dolayı terketmiştir, demişlerdir. Bu görüş ise zayıftır.

Kişinin kalben azmettiği fenalıklardan dolayı hesaba çekileceği üzerinde nasslar sabit olmuştur. Ayet-i kerime'de: "îman edenle] arasında fenalıkların yayılmasını arzulayanlar var ya, onlar için dünyada da ahirette de acıklı bir azab vardır" buyuruluyor. Yint bir başka ayet-i kerimede: "Zanlann çoğundan kaçının, çünkü baz: zanlar vardır ki günahtır" deniliyor. Bu konuda ayetler çoktur.

Hasedin, Müslümanları küçümsemenin, kötülüğü arzula manın ve bunun gibi kalbe taalluk eden bazı işlerin haramlığı hu susunda kesin şer'î nasslar bulunduğu gibi, ümmetin de icma vardır. En doğru olanını ise ancak Allah bilir..

"Helak olmayı hakedenden başkası Allah katında helak(uğratılmaz" ibaresinin açıklamasında Kadı İvaz şöyle diyor 'Allahü Teala'nm rahmet ve keremi bütün kullarını kuşatmıştır Kötülüğü işlemeyenin, bu niyetini iyiliğe çeviriyor. İşleyen içiı misliyle günah yazıyor. İyilik düşünen için, işlemese de seva yazıyor. İşlediğinde on kattan yediyüz katma kadar sevab yazıyor.

Artık kim bu keremden mahrum kalırsa, kötülükler tek tek, iyilikler kat kat yazıldığı halde; kötülükleri iyiliklerinden fazla gelirs bu, helaki haketmiş, mahrumiyet içinde bir insandır. Çünkü iyili yapmayı aklına bile getirmemiştir. Kötülüklerden de hiç geri durmamış, bu yüzden kötülükleri iyice artmış ve galib gelmiştir'.

İmam Ebu Cafer et-Tahavî: 'Bu hadislerde, hafaza meleklerinin sadece zahirî- amelleri yazdığını ileri sürenlerin görüşlerinin aksine, bu meleklerin kalbe ait âmelleri de yazdığına delalet vardır1 diyor.

"Yediyüz kata, hatta daha fazlasına kadar sevab yazılır" sözüyle ilgili olarak âlimlerin geçerli olan görüşlerine göre; sevabın yediyüz katla sınırlı olmadığı ifade edilmiştir. Ebu'l-Hasen el-Maverdî ise sözün, bu hadisin rivayetindeki bir galat olduğunu ileri sürmüştür.

Bu babda yeralan hadisler, Allahü Teala'mn bu Ümmete ne kadar büyük ihsanda bulunduğunu, bu Ümmeti ne derece şereflendirdiğini ve kendinden önceki Ümmetlere karşılık bu Ümmetin yükünü ne derece hafiflettiğini ortaya koymaktadır. Bu-, aradaki hadisler aynı zamanda sahabenin şeriat esaslarına uymada birbirleriyle nasıl yarış ettiklerini de açıklıyor.

Ebu İshak ez-Züccac diyor ki: 'Bakara suresinin son kısmında yeralan "Ey Rabbimiz, unutur veya hata edersek, bizi hesaba çekme...ilh." duası Allahü Teala'mn Peygambere ve Mü'minlere öğrettiği bir duadır. Peygamber Aleyhisselâm'dan, sahabeden sonra gelenlerin de okuması için, bu duaya kitabında yer vermiştir. Bu ezberlenmesi ve sık sık okunması gereken bir duadır'.

Bununla "Konuşmaz veya yapmazlarsa Allahü Teala benim Ümmetimin kalbine gelen fena düşünceleri mağfiret etmiştir" hadisine işaret ediyor. (Nevevî'nin şerhi'nden).

Allahü Teala: "Kim bir iyilik getirirse ona on kat sevab yazılır" buyuruyor. Burada bahis edilen iyilik işlenmiş olan iyiliktir. Kat kat sevab, işlenen iyiliğedir. İşlenmeden önce tek sevab vardır.

Allahü Teala'nm azim olmadan da, sadece iyilik düşüncesine sevab yazması muhtemeldir.

Sevab sadece iradeye de yazılır, çünkü irade işlemeye sebeptir. Hayır istenmesi de bir hayırdır. Çünkü 'hayır kalb amellerinden-dir1 denilmiştir.

Kişinin iyilik yapmaktan vazgeçmesi de, bir engel dolayısıyla veya engel olmaksızın olabilir. Sevab da terketme sebebine göre değişir. Dıştan gelen bir engel dolayısıyla terkedilmiş olabilir, ama kişinin iyilik düşüncesi devam ederse sevab çok olur. Terketme sebebi kişinin kendi fikri olursa, o zaman da sevab bir öncekinden daha az olur.

İyilik düşüncesinden tamamıyla.vazgeçmesi halinde ise, bir sevab yazılmaz. Bilhassa düşündüğünün tam aksini yaparsa sevabdan tamamen mahrum kalır. Bir dirhem sadaka vermeyi düşünürken, bu bir dirhemi caiz olmayan bir şeye harcamak gibi.

Yapılan iyiliğe verilecek sevabın derecesi de, kişinin ihlasmın, azimetindeki sadakatinin, kalb huzurunun ve sağladığı faydanın dercesine göre değişir.

Kötülük düşünüp terkedenin durumuna gelince;

Kadı el-Bakülanî ve daha başkaları diyor ki; 'kişi kötülüğe kalben azmeder ve bu azmini nefsine yerleştirirse, günah işlemiş olur. Hadiste sözü edilen af ise kötülüğü sadece hatırına getirip azmetmeyen içindir.'

Maverdî diyor ki: 'Onun bu görüşüne fakihlerden, muhaddis-lerden ve kelamcılardan birçokları muhalefet etmişlerdir'. Maverdî bu konuda imam Şafii'nin açıklamasını naklediyor. Bu açıklamaya Ebu Hureyre'nin Sahih-i Müslim'de geçen hadisinin zahirî de delalet etmektedir. Orada: "Ben, işlemediği sürece o kötülüğü bağışlarım" deniyor. Burada kastedilen amel, düşünülen kötülüğün bir âza ile icra edilmesidir.1

Kadı Iyaz'da selefin genelinin el-Bakıllanî'nin beyan ettiği görüşe kail olduklarım söylemiştir. Çünkü onlar, kulun kalb amellerinden dolayı hesaba çekileceği üzerinde ittifak etmişlerdir. Ancak şöyle demişlerdir: 'Kötülüğe azmetmekten dolayı mücerred olarak bir fenalık yazılır. Yani yapmak istediği fenalığın günahı •yazılmaz. Tıpkı bir fenaliğın işlenmesini emredip sonra onun işlenmesine sebep olmayan "gibi. Bu, kötülükle emretmesinden dolayı günah işlemiş olur, ancak herhangi bir kötülük yapmış olmanın günahını hak etmez.1

Sonuç olarak anlaşıldığına göre; âlimlerin çoğu, kesin azmetmekten kulun hesaba çekileceğine kanidirler. Ancak aralarında bazı görüş ayrılıkları da vardır. Bazılarına göre, üzüntü, keder ve düşünce ile dünyada cezalandırılır. Bazılarına göre de, kıyamet gününde azab edilmek suretiyle değil de hesaba çekilmek suretiyle cezalandırılırlar. Kişinin düşüncesinden dolayı hesaba çekilmeyeceği görüşünde olan âlimler de, Mekke hareminde kötülük düşünmeyi, azmetmek olmasa bile bundan istisna etmişlerdir. Çünkü bu konuda Cenabı Allah şöyle buyuruyor: "Kim orada taşkınlık, haksızlık arzularsa, ona acıklı azabdan tattırırız". Zira Harem, düşünce itibariyle de ta'zim edilmesi gereken bir yerdir. Orada kötülük arzulayan, hürmet Ölçüsünü aşarak vacib olana muhalefet etmiş olur. Bu yüzdendir ki, Harem'de kötülük işlenmem başka yerlerde kötülük işlenmesinden çok daha fena sayılmıştır.

Harem'in önemini küçümseyerek kötülük işlemeyi düşünen isyankar olur, Allah'ın emirlerini basite alarak Allah'a isyan etmeyi düşünen ise, kafir

olur. Affedilen kötülük düşüncesi, emri küçümseme kastıyla olmayan düşüncedir.

"Yahut Allah o kötülüğü siler" yani tevbe, istiğfar veya ona keffaret olacak bir iyilik dolayısıyla siler. Ayet-i kerime'de de: "İyilikler fenalıkları giderir" buyuruluyor. Bir başka ayette de: "Nehyolunduklarmızm büyüklerinden kaçınırsanız, seyyiat-1 arınıza karşılık olarak küçük ayak sürçmelerinizi'bağışlarız ve sizi hoş bir mekana sokarız" buyuruluyor.

Kötülük düşüncesinde olduğu gibi, bazıları, Mekke Harem'inde işlenen fenalıkları da oranın büyüklüğü dolayısıyla müstesna tutmuşlardır. [24]

18- 'Allah Hakkında Hüsnü Zan (İyizan) Üzere Bulunma' Konusu

45. Bu hadisi Buharı, "Kitabu't-Tevhid'de "Allah Sizi Kendi Nefsinden Sakmdırmaktadır" ve "(Ey Rabbim) Sen .Bende Olanı Bilirsin Ama Ben Sende Olanı Bilemem" ayet-i kerimeleriyle ilgili babda rivayet etmiştir. C.9, s.120 Kastallanî Şerhi, C.10, s.381,

Umeru'bnu Hafs babasından, o da el-A'meş'ten, o da Ebu Salih'ten, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den, Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini rivayet etmiştir.

' "Allahü Teala buyurur ki 'Ben, kulumun Benim hakkımdaki düşüncesi üzereyim ve o Beni zikrettiği zaman Ben omınlayım. O kendi nefsinde Beni zikrederse, Ben de kendi nefsimde onu zikrederim. O Beni bir topluluk içinde anarsa, Ben de onu daha hayırlı bir topluluk içinde anarım. O Bana bir karış yaklaşırsa, Ben ona bir arşın yaklaşırını. O Bana bir arşın yaklaşırsa, Ben ona bir kulaç yaklaşırım. O Bana yürüyerek gelirse, Ben ona koşarak giderim".

Buharı bu hadisi Kitabu't-Tevhid'de muhtasar olarak da rivayet etmiştir. [25]

46. Müslim de Sahih'inde Ebu Hureyre'ye dayanan üç ayrı senedle bu konuda hadis rivayet etmiştir.

Birinci senedle rivayet edilenin lafzı Buharî'nin yukarıda geçen rivayetinin lafzına yakındır. Sadece Müslim'in rivayetinde şöyle bir değişiklik vardır.

"O Beni zikrettiği zaman Ben onunla beraber olurum. O Beni nefsinde zikrederse, Ben de onu kendi nefsimde zikrederim. O Beni bir topluluk içinde zikrederse, Ben onu daha hayırlı kimselerin oluşturduğu bir topluluk içinde zikrederim." (Burada manada değişikliğe yolaçmayan bazı lafız farklılıkları vardır) [26]

47. ikinci ve üçüncü rivayetinde ise:

"O Bana bir arşın yaklaşırsa, Ben ona bir kulaç yaklaşırım" ibaresini zikretmemiştir.

Üçüncü rivayeti ise şöyledir: Ebu Hureyre Radıyallahü Anh, Resulullah Aleyhisselâm'dan bize bazı hadisler rivayet etti. Bunlardan biri şöyledir,

Resulullah Aleyhisselâm Allahü Teala'mn şöyle buyurduğunu bildirdi: "Kulum Bana doğru bir karış ilerlerse, Ben ona doğru bir arşın ilerlerim. O Bana doğru bir arşın ilerlerse, Ben ona doğru bir kulaç giderim. O Bana doğru bir kulaç gelirse, Ben ondan daha hızlı bir şekilde kendisine doğru giderim.[27]

48. Aynı konuda Tirmizî, Camiinde 'Allah Hakkında Güzel Zan Sahibi Olma' babında aşağıdaki hadisi rivayet etmiştir:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle söylemiştir:

"Allahü Teala buyurur ki, Ben, kulumun Benim hakkımdaki zannı üzereyim. Ve kulum Bana dua ettiği zaman Ben de onunlayım[28]

Tirmizî bu hadisin hasen ve sahih olduğunu söylemiştir.[29]

49. Tirmizî bir başka yerde Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın Resulullah Aleyhisselâm'dan şöyle bir rivayette bulunduğunu kaydetmiştir.

"Herşeyden müstağni olan Allah buyurur ki, Ben kulumun, Benim hakkımdaki zannı üzereyim ve o Beni zikrettiği zaman Ben deonunla beraberim. O Beni kendi nefsinde zikrederse, Ben de onu kendi nefsimde zikrederim. O Beni bir topluluk içinde zikrederse, Ben onu daha hayırlı bir topluluk içinde zikrederim. O Bana bir karış yaklaşırsa, Ben ona bir arşın yaklaşırım, O Bana yürüyerek gelirse, Ben ona koşarak giderim.[30]

Tirmizî Rahmetullahi Aleyh bu hadisin hasen ve sahih olduğunu söylemiştir.[31]

50. İbnu Mace Sünen'inde, C.2, s.218'de 'Zikrin Fazileti' babında aşağıdaki hadisi rivayet etmiştir.

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh Resutullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet edilmiştir.

Allah Azze ve Celle buyurur ki, kulum Beni zikrettiği zaman ve dudakları Benim için kıpırdadığında Ben onunla beraberim.[32]

51. Yine İbnu Mace, C.2, s.223'te 'Amelin Fazileti1 babında şöyle bir rivayette bulunmuştur:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyte buyurduğu rivayet edilmiştir:

"Herşeyden müstağni olan Allah buyurur ki, Ben kulumun Benim hakkımdaki zannı üzereyim ve Beni zikrettiği zaman Ben onunla beraberim. O Beni nefsinde zikrederse, Ben de onu kendi nefsimde zikrederim. O Beni topluluk içinde zikrederse, Ben de onu daha hayırlı bir topluluk içinde zikrederim. O Bana bir karış yaklaşırsa, Ben ona bir arşın yaklaşırım. O Bana yürüyerek gelirse, Ben ona koşarak giderim".[33]

45-5L Hadislerin Şerhi

"Ben kulumun Benim hakkımdaki düşüncesi üzereyim". Yani eğer kulum Benim kendi amellerini kabul edeceğime ve onlara karşılık sevab vereceğime, tevbe ettiği zaman kendini bağışlayacağıma kanaat getirirse, onu bu kanaatinde doğru çıkarırım. Eğer Benim bunları yapmayacağımı zannederse o zaman da zannettiği gibi yaparım.

Burada reca (ümid) tarafını havf (korku) tarafına tercih etmeye işaret vardır.

Bazı tahkik ehli, bu düşüncenin ölüm ânında olmasının gerektiğine kani olmuşlardır. Daha öncesi hakkında ise üç görüş vardır:

En doğrusu orta yol üzere olmaktır. Kişi için uygun olan Allah'ın vaadi gereğince amellerini kabul edeceğine ve kendini bağışlayacağına inanarak ibadet görevlerini hakkıyla yerine getirmeye çalışmaktır. Allah

vaadettiğinin aksini yapmaz. Kim Allah'ın kendini affetmeyeceğine inanır veya böyle bir zanna kapılırsa o, Allah'ın rahmetinden ümid kesmiş olur ki, bu da büyük günahlardandır. Böylece bir inanç üzere ölen kişi inancı ile başbaşa bırakılır.

İsyana devamla beraber, bağışlanacağını zannetmek ise kupkuru cahillik ve kendini benlik içinde görmekten başka bir şey değildir.

"Kulum Beni zikrettiğinde, Ben onunla beraberim" sözünden kastedilen beraberlik, hususiyet itibariyledir. Yani rahmetimle, tevfikimle, hidayetimle, "Her nerede olursanız O, sizinle beraberdir" ayet-i kelimesindeki rivayetimle ve inayetimle, onunla beraberim, demektir. Buradaki beraberlik; bildirilen beraberlikten farklıdır. Ayet-i kerimedeki beraberliğin manası ilim ve kuşatma itibariyle beraberliktir.

"Ben onu daha hayırlı bir topluluk içinde anarım',1 sözünden, meleklerin Ademoğullarmdan daha hayırlı oldukları anlamı çıkmaz. Burada kastedilen mele-i a'la'dır ki, bu topluluğa dahil olanlar arasında Peygamberler, şehidler gibi, zikrin geçtiği meclisde yeralan kimselerden daha hayırlı olanlar mevcuttur. Bu topluluk sadece meleklerden oluşan bir topluluk değildir.

Ayrıca buradaki hayırlıhk, zikredenle topluluğu birlikte içine alır. Yüce Rabbin bulunduğu taraf şüphesiz diğer taraftan daha hayırlıdır. Böylece bütün bir topluluk için hayırlıhk yönünden üstünlük hasıl olmuş oluyor.

Hafız İbnu Hacer, hadiste geçen 'daha hayırlı topluluk' lafzmdaki hayırhlığın, sadece topluluk içinde söylenmiş bir vasıf olduğunu belirtmektedir. el-Hattab; burada zikredenle topluluğun, birlikte kastedilmiş olacağı görüşüne ihtimal vermiyor. En doğrusunu Allah bilir.

"Bana yürüyerek gelen" demekle kişinin az bir taatle Allah'a yaklaşması kastediliyor. Allah böyle bir şeyi pek çok sevabla karşılayacağını bildirmek maksadıyla "Ben ona koşarak giderim" buyuruyor. Kulun taatı arttıkça. Allah'ın sevabı artar. Kul taatını yavaş yavaş artırsa da, Allah sevabını süratle artırır.

Burada yaklaşma ve koşma mecazi anlamdadır. Yoksa esasında bu tür kelimelerin hakiki manaları Allahü Teala hakkında kullanılmaz. Çünkü böyle şeyler Allahü Teala hakkında muhaldir.

Kadı Iyaz "Ben kulumun Benim hakkımdaki düşüncesi üzereyim" sözünün manasının şu olduğunu söylemiştir: 'Bağışlama dilediğinde kendisini bağışlayacağımı, tevbe ettiğinde tevbesini kabul edeceğimi, dua ettiğinde duasını kabul edeceğimi; Benden istediğinde istediğini vereceğimi umarsa, umduğunu veririm.

Bundan kastedilenin ümid, af dileme olduğu söylenmiştir, en doğrusu da budur. [34]

19- "Allah'ın Salih Kulları İçin Hazırladığı Nimetler" Konusu

52. "Salih Kullarım İçin Hiçbir Gözün Görmediği Nimetler Hazırladım" hadisi

Sahih-i Buharı 'Cennet Ehlinin Sıfatı1 babından, C.4, s. 118,

Hemeydî, Sufyan'dan, ö da Ebu'z-Zinad'dan o da el-A'rec'den, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir.

"Allah buyurdu ki, Ben salih kullarım için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve hiçbir beşerin hatırına gelmeyen nimetler hazırladım. İsterseniz: "Hiçbir nefis, kendisi için gözlerden neler gizlendiğini bilemez" ayetini okuyun.[35]

53. Yine Buharî, Kitabu't-Tefcir, C.6, s.ll5'te secde suresinin nüzul sebebiyle ilgili olarak şu hadisi rivayet etmiştir;

"Aliyyu'bnu Abdullah Sufyan'dan, o da Ebu'z-Zenâd'dan, o da el A'reç'den, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Allah Tebareke ve Teala buyurdu ki, salih kullanın için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı hiçbir beşerin hatırına gelmeyen nimetler hazırladım". Ebu Hureyre: İsterseniz, "Hiçbir nefis, kendisi için gözlerden neler gizlendiğini bilemez" ayatini okuyun, dedi.[36]

54. Buharı bu hadisi aym babda, C.6, s. 116'da aşağıdaki lafızla rivayet etmiştir.

îshaku'bnu Nasr Ebu Usame'den, o da el-A'meş'ten, o da Ebu Salih'ten, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allahü Teala buyurur ki, salih kullarım için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı, hiçbir beşerin hatırına gelmeyen nimetler hazırladım. Daha önce görmediğiniz, sizin için saklanılmış olan hazineler, nimetler" Resulullah Aleyhisselâm daha sonra: "Hiçbir nefis yaptıklarına

karşılık olarak kendisi için gözlerden neler gizlendiğini bilemez" ayetini okudu. [37]

55. Buharî'nin bir başka rivayetinde; "Onları Geç, Bu Nimetlere Kendilerini Daha Önce Muttali Kılmadım" ibaresi vardır.

Buharî, Katabu't-Tevhid, C.9, s.l44'te yukarıdaki birinci rivayete-benzer bir rivayet kaydetmiştir. [38]

56. İmam Müslim de Sahih'inde 'Cennet ve Oranın Nimetleriyle Oraya Girecek Olanların Sıfatı1 kitabında, Kas-tailanî'nin hamişine göre, C40, s.282'de bu konuda baza hadisler rivayet etmiştir:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle söylemiştir:

"Allah Azze ve Celle buyurdu ki, salih kullarım için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve hiçbir beşerin hatırına gelmeyen nimetler hazırladım. Bunun delili de Allah'ın kitabındaki şu ayettir: "Hiçbir nefis yaptıklarına karşılık olarak kendisi için gözlerden neler gizlendiğini bilemez[39].

57. ikinci Bir Rivayetinde,

"Hiçbir beşerin hatırına gelmeyen" ibaresinden sonra "Allah'ın size bildirmediği saklı nimetler" ibaresini ilave etmiştir. [40]

58. Üçüncü Rivayetinde de,

"Allah'ın size bildirmediği saklı nimetler" dedikten sonra şu kısmı ilave etmiştir: Sonra Resulullah Aleyhisselam "Hiçbir nefis, kendileri için gözlemden nelerin gizlendiğini bilemez" ayetini okudu. [41]

59. Dördüncü Rivayetinde de Şöyle Bir Ziyade Vardın

Resulullah Aleyhisselam daha sonra şu ayet-i kerimeyi okudu: "Yanları yataktan uzaklaşır (gece teheccüd namazını kılmak için yanlarını yataklardan ayırıp kalkarlar), korkarak ve umarak Rablerine dua ederler ve kendilerine verdiğimiz rızıktan hayır için harcarlar. Yaptıklarına karşılık olarak onlar için gözlerden saklı tutulan nimetleri kimse bilemez.[42]

60. İmam Tirmizî de, C.2,.s.225'te, Vakıa Suresi" babında1 şöyle bir rivayette bulunmuştur.

Ebu Hureyre radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselam şöyle buyurmuştur:

"Allah buyurur ki, salih kullarım için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği hiçbir beşerin hatırına gelmeyen nimetler hazırladım. isterseniz: "Yaptıklarına karşılık olarak onlar için gözlerden saklı tutulan nimetleri kimse bilemez" ayetini okuyun. Cennette bir ağaç vardır ki, binekli biri gölgesinde yüz yıl yol alsa yine gölgesinin kenarına varamaz, isterseniz: "Uzun bir gölge" ibaresinin geçtiği ayeti okuyun. Cennette bir kamçının kaplayacağı yer, dünya ve içindekilerden hayırlıdır, isterseniz: "Ateşten uzaklaştırılıp cennete sokulan kimse artık kurtulmuştur. Dünya hayatı zaten, sadece aldatıcı bir geçinmeden ibarettir" ayetini okuyun.[43]

Ebu İsa et-Tirmizî bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylemiştir.[44]

61. İbnu Mace'nin, Sünen'inde C.2, s.305'te "Cennetin Sıfata" babında şöyle bir rivayet vardır:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Allah Azze ve Ceüe buyurur ki, salih kullarım için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı, hiçbir beşerin hatırına gelmeyen nimetler hazırladım". Ebu Hureyre Radıyallahü Anh dedi ki; bunlar Allah'ın sizi muttali kılmadığı şeylerdir, isterseniz: "Yaptıklarına karşılık olarak onlar için gözlerden saklı tutulan nimetleri kimse bilemez" ayetini okuyun. [45]

20- 'Allah'ın Kullarından, Kendisine Dua Etmelerini, Umutlu Olmalarını İstemesi Konusu

"Rabbimiz, Dünya Göğüne İner* hadisi:

62. Bahari, C.8, s.71'de, Kitabu'd-Daavat, 'Gecenin Yarısında Dua* babında hadisini şöyle rivayet etmiştir:

Abdulaziz ibnu Abdullah, Malik'ten, o îbnu Şihab'dan, o da Ebu Abdullah el-E'azz'dan ve Ebu Seleme ibni Abdurrahman'dan, onlar da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhis-selam'tn şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir:

"Şanı pek yüce olan Rabbimiz, her gece, gecenin son üçte biri kaldığında dünya göğüne iner ve buyurur: "Kim Bana dua eder, duasını kabul edeyim? Kim Benden ister, istediğini vereyim? Kim Benden bağışlanma diler, kendisini bağışlayayım?[46]

63. Yine Buharı Kitabu's-Salat'ın son kısmında, Kitabu't-Tevhid'de, c.9, s.143'te

"Allah'ın kelamını değiştirmek istiyorlar" mealindeki ayetle ilgili babda, burada rivayet edilene veya benzerlerine çok yakın bir hadis rivayet etmiştir.[47]

İmam Malik de, el-Muvatta'da Buhari'nin rivayet ettiği lafızla bu hadisi rivayet etmiştir.[48]

64. Müslim, bu hadisi Sahih'inde değişik rivayetler halinde vermiştir: Birincisi:

Buharî'nin yukarıda geçen rivayeti gibidir. Ancak orada "iner" manasına "yetenezzelu" kelimesi değil "yenzilu" kelimesi geçmektedir ki, Buharî'nin nüshalarından birinde de böyledir. [49]

ikincisi:

65. Ebu Hureyre RadıyallahüAnh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Gecenin üçte biri geçtikten sonra AHahü Teala dünya göğüne iner ve: "Ben her şeyin hakimiyim, Ben her şeyin hakimiyim, kim Bana dua eder, duasını kabul edeyim? Kim Benden ister, istediğini vereyim? Kim Benden bağışlama diler, kendisini bağışlayayım?" diye^buyurur. Pecr vaktine kadar bu hal üzere devam eder.[50]

66. Üçüncü Rivayet:

Gecenin yarısı veya üçte ikisi geçtikten sonra Allahu Teala dünya göğüne iner ve: "Sabah vakti girinciye kadar Kendisine verilecek bir isteyici yok mu? Duası kabul edilecek bir dua edici yok mu? Günahı bağışlanacak bir bağışlanma dileyen yok mu. üiye buyurur.[51]

67. Dördüncü Rivayet:

"Allahü Teala dünya göğüne iner ve: "Kim Bana dua eder duasını kabul edeyim? Kim Benden ister istediğini vereyim? diye buyurur"; sonra da: "Fakir ve mazlum olmayana kim borç verir?" der.[52]

68. Beşinci Rivayette Şöyle Bir Fazlalık Vardır:

"Sonra şanı pek yüce olan Allah ellerini açarak: "Mazlum ve fakir olmayana kim borç verir?" diye buyurur.[53]

69. Altıncı Rivayet

"Allah, gecenin ilk üçte biri geçinceye kadar mühlet verdikten sonra dünya göğüne iner ve: "Bağışlama dileyen yok mu, tevbe eden yok mu, dua eden yok mu?" diye buyurur ve fecr vaktine kadar böyle devam eder.[54]

70 Ebu Davud da, bu hadisi c.l,s.364'te 'Gecenin Hangi Vakti Üstündür1 babında ve C.4, s.l83'te 'Rü'yet (Allah'ı görme)' babında Buharî'nin rivayetinde geçen lafızla rivayet etmiştir'[55]

71. Tirmizi de, C.l, s.90'da, Ttabb Azze ve Celle'nin Her Gece Dünya Göğüne inmesi1 babında bu hadisi aşağıdaki İn fi ?! a rivayet etmiştir:

"Gecenin ilk üçte biri geçtiğinde Allah dünya göğüne inerek: "Ben hükümdarım, kim Bana dua eder, duasını kabul edeyim, kim Benden ister, istediğini vereyim, kim Benden bağışlanma diler, kendisini bağışlayayım", diye buyurur ve şafak sökünceye kadar bu hal üzere devam eder.[56]

Ebu İsa et-Tirmizî bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylenmiştir. [57]

52-71. Hadislerin Şerhi

Nevevî bu hadislerin şerhinde şöyle diyor: Bu hadis sıfat hadislerindendir. Ve bunun hakkında âlimlerin iki meşhur görüşü vardır ki bu görüşlerin açıklaması Kitabu'l-îman'da geçmiştir. Burada da Özetleyecek olursak: Birincisi, selefin çoğunun ve bazı kelamcıların görüşüdür. Bu görüşe göre, burada zikredilen fiillerin zahirî manasının Allah hakkında sözkonusu olmadığı doğrudur. Bizimle ilgili olarak kastedilen de, bu kelimelerin bilinen zahirî manası değildir. Allahü Teala'yı mahlukata ait sıfatlardan, intikal ve hareketten ve yaratıklara ait diğer özelliklerden münezzeh bilmekle beraber, bunların te'vili hakkında sözetmekten de kaçınırız.

İkinci görüş ise kelamcılarm çoğunun ve seleften bazı cemaatlerin görüşüdür ki bu görüş, burada Malik ve Evzaî tarafından beyan edilmiştir. Buna göre Allah hakkında muhal olan fiiller durumlarına göre te'vil edilirler. Bu eses çerçevesinde yukarıda geçen hadis iki şekilde te'vil edilmiştir:

Birincisi: Melik ibnu Enes Radıyâllahu Anh'ın ve daha başkalarının te'vili. Buna göre Allah'ın inmesinden maksat, O'nun rahmetinin, emrinin veya meleklerinin inmesidir".

ikinci te'vile göre, buradaki inme, istiare (mecaz) manadadır. Bunun da anlamı, Allah'ın dua edenleri, icabet ve lütuf ile karşılamasıdır.

Hadisin değişik rivayetlerinde "gecenin son üçte biri kaldığında" olduğu söyleniyor. Yine Kadı Iyaz: inişin, gecenin ilk üçte biri geçtiğinde, "kim dua eder.." diye çağırışın da, son üçte biri kaldığında olmasının muhtemel olduğunu söylüyor.

Nevevî Açıklamasına devam ederek şöyle diyor: Bana göre de muhtemeldir ki, Resulullah Aleyhisselâm'a bir keresinde iki durumdan biri haber verilmiş, O da bunu bildirmiş, başka bir vakitte de ikincisi haber verilmiş ve O da, onu bildirmiş olabilir. Ebu Hu-reyre her iki rivayeti de ezberlemiş ve nakletmiştir. Ebu Saîd, el-Hudrî de, gecenin ilk üçte birine dair rivayeti duymuş ve onu bildirmiştir. Müslim'in son rivayetinde geçtiği üzere Ebu Saîd, el-Hudrî bu rivayeti Ebu Hureyre ile birlikte nakletmiştir. Zahir olan budur.

Bu açıklamada Kadı lyaz'ın ilk üçte bire dair rivayeti zayıf bulmasına red vardır. Nasıl zayıf sayabilir ki, Müslim, Sahih'inde zayıf olmayan bir senetle

Ebu Hureyre ve Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahu Anh'dan rivayet ediyor?

"Fecr vaktine kadar bu hal üzere devam eder" sözü rahmet ve ihsan vaktinin fecr vaktine kadar uzadığına delildir. Bunda, fecr vaktine kadar olan bu vaktin herhangi bir ânında dua ve istiğfara teşvik vardır. Aynı zamanda gecenin son vaktinde kılınan namaz, yapılan dua ve istiğfar v.s. ibadetlerin ilk vaktinde yapılandan daha faziletli olduğuna dikkat çekilmektedir.

Hadiste geçen borçtan kasıt, ister sadaka, ister namaz, ister oruç ister zikir ve daha başka iyi ameller olsun, genel manada ibadet ve taattir. Allahü Teala kullarına olan güzel muamelesi dolayısıyla ve onları iyiliğe teşvik için bunları borç olarak isimlendirmiştir. Borç, borç alanın bildiği bir şeyden olur. Borç alanla veren arasında bir ünsiyet ve sevgi teşekkül eder. Borç talebinde bulununca, kendine bu taleb arzedilen, kendinin borç vermeye ehil görülmesine sevindiği için borç verir.

"Sonra Hak Teala ellerini açar" denirken rahmetinin yayılmasına, ihsanının bolluğuna ve nimetinin artırılmasına işaret ediliyor. [58]

21- Ey Ademoğlu, Sen Bana Dua Ettiğin, Benden Recada Bulunduğun Sürece Seni Bağışlarım' Hadisi

72, Ebu İsa et-Tirmizi, Camiinde Tevbe ve İstiğfarın Fazileti' babında hadisi şu şekilde rivayet etmiştir.

Enes' ibnu Malik Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Resulullah Aleyhisselâm'ın şu şekilde söylediğini duydum: Allah buyurdu ki, ey Ademoğlu, sen Bana dua ettiğin ve Benden ümitvar olduğun sürece, sen ne niyetle yapmış olsan da aldırmaz ve günahlarım bağışlarım. Ey Ademoğlu, senin günahların gökyüzüne kadar ulaşmış olsa da sen bağışlama dilesen, seni bağışlarım ve günahlarına aldırmam. Sen Bana yeryüzünü dolduracak kadar günahla gelsen ve Bana ortak koşmamış halde huzuruma çıksan, Ben seni aynı miktarda bağışlama ile karşılarım.[59]

72. Hadisin Şerhi

Hadisin manası şudur: Allahü Teala buyurur ki; "Ey Ademoğlu günahlarına tevbe etmek, Allah'tan günahlarım bağışlamasını dilemek ve Allah'ın kullarına vaadettiği üzere tevbe edenlerin günahlarını bağışlayacağı hususunda hüsn-i zan'da bulunmak suretiyle dua etmeye, günahların için bağışlama dilemeye ve duanın kabul edilmesi için ümitli olmaya devam edersen, Allah senin bütün günahlarını bağışlar. Günah işlediğin vakitteki durumun ne olursa olsun. îster gaflet, ister unutma dolayısıyla işlemiş ol. Bana soru sorup, niye filancayı bağışladın, diyen hiç kimseye aldırış etmem. Çünkü Ben yaptığımdan sorumlu tutulmam". Allahü Teala ayet-i kerimede şöyle buyuruyor: "O Allah yaptıklarından sorumlu tutulmaz, onlar ise sorumlu tutulurlar". Allah buyurur ki: Ben yüce kitabımda: "iyilikler kötülükleri giderir" diye bildirdim. Sen günah işledin sonra Bana dönüp bağışlama dilemedin. Bana dönmek ve bağışlanma dilemek ise iyiliklerin başında gelir. Dolayısıyla bunlar kötülükleri giderir. (Nitekim Resulullah Aleyhisselâm'da: "Kötülük işlediğin zaman arkasından onu silecek bir iyilik yap" buyuruyor.).

Ey Ademoğlu, günahların büyüklük ve çokluk itibariyle yerle göğün arasını doldurarak göğün kenarlarına ulaşmış olsa da, ardından bağışlama dilesen ve yaptıklarına pişman olsan, günahlarına tevbe etsen, kimseye aldırış etmem, kimse de Bana engel olamaz, Ben senin günahlarını bağışlarım. Çünkü ben dilediğimi, yapanım. Ben kendi katımdan bir ihsan ve rahmet olarak bunu vaadettim ve Ben vaadime muhalefet etmem.

Ey Ademoğlu sen Bana yer dolusu günah ve hata ile gelir, bununla birlikte tevhid yolundan ayrılmamış olur, bana herhangibir şeyi ortak koşmamış olursan, Ben de seni yerin dolusu kadarıyla veya senin hata ve günahlarını karşılayacak miktarda bağışlama ile karşılarım ki, Benim mağfiretim mizanda senin günahlarını kaplasın ve senin azab edilmeni gerektirecek bir günahın kalmasın.

Bu hadiste büyük bir ümid, tevbe edenler için bir müjde ve insanları tevbeye, güzel ümide ve tevhid inancına yapışmaya teşvik vardırMümin için efdal olan genellikle havf (korku) tarafının reca (ümid) tarafına, ihtiyarlık ve hastalık halinde ise reca tarafının havf tarafına ağır basmasıdır. [60]

22- Şaban'ın Onbeşinci Gecesi İle İlgili Rivayetler

73. İbnu Mace Sünen'inde C.l, s. 217'de, "Şaban'ın Onbe-şinci Gecesi île İlgili Rivayetler" babında şu hadisi rivayet etmiştir:

Aliyyü'bnu Ebi Talib Radıyallahu Anh Resulullah Aleyhis-selâm'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

'Şaban'm onbeşinci gecesi geldiğinde, o gecede ibadet ediniz, o gecenin gündüzünde de oruç tutunuz. Allahü Teala o gün güneş batınca dünya göğüne inerek: Bağışlama dileyen yok mu, kendisini

bağışlayayım, rızık isteyen yok mu, kendisine rızık vereyim, belaya uğramış olan yok mu afiyete kavuşturayım, şu yok mu, bu yok mu, diye şafak vaktine kadar sorar.[61]

ez-Zevaid'de bu hadisin senedinin zayıf olduğu çünkü raviler-den, tam ismi, Ebu Bekr ibnu Abdullah ibni Muhammed Ebi Busre olan Ebu Busre'nin zayıf biri olduğu ileri sürülmüştür. Ahmed ibnu Hanbel ve îbnu Mu'in bu kişinin hadis uydurduğunu söylemişlerdir.[62]

73. Hadisin Şerhi

Bu hadis Şaban'ın onbeşinci gecesinin, bu gecede namaz kılmanın, o gecenin gündüzünde oruç tutmanın faziletini ortaya koymaktadır. O gecenin gündüzünde oruç tutmak müstehabdır.

Bu hadis aynı zamanda Allahü Teala'mn dua eden, mağfiret dileyen ve tevbe eden kullarına olan rahmet ve ihsanının bolluğunu açıklıyor. Bu mübarek gece hayır zamanlarından bir zamandır, bu gecede rahmet dalgaları yayılır. Kul için evla olan Allahü Teala'nm rahmet dalgalarını dua, istiğfar ve günahlardan tevbe ile karşılanmasıdır. Allah bizi razı olduğu işlere muvaffak kılsın. Amin.[63]

23- Allah'ın Kuluna Sevgisi Ve Bunun Yaratılanlara Karşı Sevgideki Etkisi

"Allah Bir Kulu Sevdiğinde, Cibril'i Çağırır..." hadisi

74. Buharı bu hadisi, Kitabu Bedul-Halk C.4, s.111, "Meleklerin Zikri" babında rivayet etmiştir:

Muhammedu'bnu Selam, Mahled'den, o îbnu Cureyc'den, o da Musa'bnu Ukbe'den, o da Nafı'den, o da Ebu Hureyre Radıyallahii Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir (başka bir tarıkdan da, îbnu Cureyc'den Ebu Asım rivayette bulunmuştur -diğer raviler ise aynıdır-:

"Allah bir kulunu sevdiğinde Cibril'i Çağırır: 'Allah filancayı seviyor sen de onu sev' der. Cibril onu sever ve bütün gök ehline seslenir: 'Allah filancayı seviyor siz de onu sevin' der. Böylece gök ehli de onu sever ve onun için yeryüzü ehlinin kalbine bir saygı yerleştirilir[64]

75. Buharî bu hadisi Kitabu'1-Edeb, C.8, s.l4'te de "Allah'ın Sevgisi" babında rivayet etmiştir.

Buradaki lafiz da yukarıda zikredilenin aynıdır. Ancak burada geçen "fı'1-ardi" ibaresinin yerine "fi ehli'1-ardi" ibaresi geçmektedir. [65]

76. Hadis-i Şerif Kitabu'l Tevhid'de Buharî tarafından aynen zikredilmiştir.

"Allah bir kulunu severse" hadisinin metni yukarıdaki gibidir.[66]

77. İmam Müslim, Kitâbu'1-Birr ve's-Sıla, C10 s.63'te (Kastallanî'nin Hamiş'ine göre) "Allah Bir Kulu Severse Onu Kullarına Sevdirir" babında bu hadisi rivayet etmiştir.

Zuheyru'bnu Harb Cerir'den, o Suheylu'bnu Ebi Salih'ten, o da babasından, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah bir kulu sevdiğinde Cibril'i çağırır ve: 'Ben filancayı seviyorum, sen de onu sev', diye buyurur. Resulullah buyurdu ki, Cibril onu sever ve gökyüzünde seslenir: 'Allah filancayı seviyor, siz de onu sevin' der. Bunun üzerine gök ehli de onu sever. Sonra yeryüzündekilerin kalbine ona karşı bir yakınlık duygusu yerleştirilir. Allah bir kula buğzettiğinde de Cibril'i çağırır: 'Ben filancaya buğzediyorum, sen de ona buğzet' diye buyurur. Cibril ona buğze-der, sonra gök ehli arasında: 'Allah filancaya buğzediyor siz de buğzedin1 diye seslenir. Böylece gök ehli de ona buğzeder. Sonra yeryüzündekiler arasında ona karşı bir düşmanlık duygusu hakim olur.[67]

78. İmam Malik, el-Muvatta'da 'Mesabihu's-Sunne' hamişi'nin ikinci cüzünün 209. sayfasında, "Allah İçin Sevişenler Hakkındaki Rivayetler" babında bu hadisi rivayet etmiştir:

Malik Suheylu'bnu Ebi Salih'ten, o babasından, o da Ebu Hu-reyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah bir kulu sevdiğinde Cibril'e: 'Ben filancayı sevdim sen de onu sev1 der. Böylece Cibril onu sever ve gök ehli arasında: 'Allah filancayı sevdi siz de onu sevin1 diye seslenir. Bunun üzere gök ehli de onu sever. Sonra bu kişi için yeryüzündekiler arasında bir yakınlık duygusu yerleştirilir. Allah bir kula buğzettiğinde; tmam Malik der ki, ezberimde değil, ama buğz eden hakkında da buna benzer bir şey söylediğini sanıyorum.[68]

79-80. Bu hadisi Tirmizî Rahmetullahi Aleyh C.2, s,198'de Meryem Suresi' babında rivayet etmiştir:

Ebu Hureyre Radıyallahü. anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Allah bir kulu sevdiğinde Cibril'i çağırarak: "Ben filancayı sevdim, sen de onu sev" diye buyurur. (Cibril) gökte bunu bildirir, yeryüzü ehli arasına da buna karşı bir sevgi indirilir. Bu mana Al-lahü Taalanın şu ayet-i kerimesinde mevcuttur: "inanıp salın işler işleyenleri Rahman sevgili kılacaktır". Allah bir kula buğzettiğinde de Cibril'i çağırarak: 'Ben filancaya buğzettim' buyurur. (Cibril) bunu gökte bildirir, yeryüzüne de ona karşı bir kin indirilir. [69]

Ebu İsa et-Tirmizî bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylemiştir.[70]

74-79.80. Hadislerin Şerhi

Nevevî der ki;

'Âlimlerimiz derler ki, Allahü Taâla'nın bir kulu sevmesi, onun için hayır ve hidayet dilemesi; ona olan nimet ve rahmetini artırmasıdır. Böylece ona azab etmeyi ve onun şekavete düşmesini murad etmez.

Cibril'in ve meleklerin sevgisi ise iki şekilde olabilir: Birincisi: Onun için bağışlama dilemeleri, ona dua etmeleri ve onu övmeleri.

ikincisi: Yaratıklar arasında bilinen bir sevgi duymaları, yani kalben ona meyletmeleri gibi bir ruh haline kavuşmayı arzulamaları. Onu bu şekilde sevmelerinin sebebi ise,; onun Allah'a itaatkâr olması ve Allah katında sevilen biri olmasıdır.

"Yeryüzü ehli arasına da ona karşı bir sevgi indirilir", yani insanların kalplerine, ona karşı bir sevgi ve memnuniyet hissi yerleştirilir. Kalpler ona meyleder ondan memnun olur.

Süheyl ibnu Salih'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir: 'Hacc mevsiminde Arafat'ta idik, Ömer ibnu Abdülaziz yanımızdan geçti. İnsanlar kalkıp ona bakmaya başladılar. Ben: Babacığım, babacığım ben Allahü Teala'nın Ömer ibnu Abdülaziz'i sevdiğini görüyorum, dedim. Babam: Neden? diye sordu. Ben: insanların kalbinde ona karşı var olan sevgiden dolayı dedim. Bunun üzerine: Anam babam feda olsun, ben Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın şöyle söylediğini işittim diyerek yukarıdaki hadisi rivayet etti. [71]

24- Allahın Veli Kullarına Düşman Olmanın Cezası Ve İnsanı Allah'a Yaklaştıran Amellerin En Üstünü

'Kim Benim Bir Dostuma Düşmanlık Ederse Ben Ona Savaş Açarım' Hadisi

81- Bu hadisi Buharî, C.8, s.lO5'te, Tevazu' babında rivayet etmiştir:

Muhammedu'bnu Osman ibni Kerame, Halidi'bini Mahled'den, o da Süleyman'ubnu Bilal'den, o da Şerîku'bnu Abdullahi'bni Ebi Nemir'den, o da Atadan, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleykisselâm'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir;

"Kim Benim bir dostuma (veli kuluma) düşmanlık ederse Ben ona savaş açarım, kulum Bana kendine farz kıldığım amellerden daha sevimli bir amelle yaklaşamaz. Kulum nafile amellerle de bana yaklaşmaya devam ederse, ben onu severim. Onu sevdiğim zaman da, onun duyan kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum. Benden bir şey istediğinde istediğini veririm, Bana sığındığı zaman kendisini korurum, Mü'min bir kulumun canını almakta tereddüt ettiğim kadar hiçbir şeyde tereddüt etmiş

değilim. O ölümü istemezken, Ben de fazla yaşlanarak fena duruma düşmesini arzulamam.[72]

81- Hadisin Şerhi

Veli Allah'a ibadeti hakkıyla yerine getiren ve ibadet arasında isyana düşmeden birbiri ardından ibadet vazifelerini yerine getiren demektir. Bir kimsenin veli olması için hem kulluk vazifesini yerine getirmesi hem günahlardan kaçınması şarttır.

Nasıl Peygamberlerin masum olması gerekirse, velilerin de mahfuz olması gerekir. Şeriata bir itirazı olan ise gurura kapılmış durumda ve kendini aldatmaktadır.

el-Kuşeyrî der ki, velinin mahfuz olmasından maksat, ayağının sürçmesi veya hataya düşmesi halinde All-ahü Teala'nın onu o hal üzere bırakmamasıdır. Hataya düşerse Allah ona tevbeyi ilham eder, o da tevbe eder ve bu durum onun veliliğine bir halel getirmez.

Hadiste Allahü Teala'nın "harb ilan ederim" sözü hakkında el-Fakihanî şöyle döyor: 'Burada beliğ bir mecaz vardır. Çünkü Allah'ın sevdiğinden hoşlanmayan Allah'a muhalefet etmiş olur, Allah'a muhalefet eden O'nunla karşı karşıya gelir. Allah, kendisiyle karşı karşıya geleni ise helak eder.

Ayrıca, Allah'ın veli kullarına düşman olanların, Allah'ın kendilerine düşman olmasını gerektirecek bir durum içine düşmesi yani Allah'ın veli kullarını sevmenin Allah'ın sevgisini kazanmaya sebep olduğunu gösterir.

Allahü Tela'nm "gözü, kulağı, ..vs., olurum" demesi mecazi anlamdadır. Yani Allahü Teala'nın kulunun her azasına yardımcı olacağını, o kulun bütün azalarıyla Allah'ın yardımına kavuşacağını ifade etmektedir.

Buradaki mananın şöyle olduğu da belirtilmiştir: O kulum artık ancak Benim zikrimi duyar, Benim kelamımdan ve kitabımı o-kumaktan tad alır, ancak Bana münacaatla huzur duyar, sadece Benim melekutumun fevkelade durumlarına bakar, elini sadece Benim ra?ı olacağım yerlere uzatır, ayağıyla sadece Benim rızama uygun olacak yerlere gider'. Bu görüşü el-Fakihanî ileri sürmüştür.

el-îttihadiyye, bunun hakikat üzere olduğunu söylemiştir. Cibril'in Dıhyetu'l-Kelbi'nin şekli üzere gelmesini delil göstererek Hakk'ın kulun gözü olduğunu söylemiştir.

Kutbuddin el-Kastallanî bu görüşü savunanların iddialarını çürütmek için çok beliğ bir risale yazmıştır. Allahü Teala kendisine bol bol sevab versin.

Gönül ehlinin imamlarından Ebu Osman el-Cîrî Beyhakî'ye isnad ettiği bir görüşünde bu hususu şöyle izah etmiştir: Allahü Teala böyle buyurmakla kulunun ihtiyaçlarını kulağından daha çabuk duyduğunu, gözünden daha çabuk gördüğünü, elinden daha çabuk tuttuğunu ve ayağından daha çabuk o ihtiyaçlarına vardığını ve karşıladığını bildirmiştir.

Hadisin sonunda Yüce Allah'ın: "Mü'min kulumun canını almakta tereddüt ettiğim kadar hiçbir şeyde tereddüt etmedim. O Ölümü istemezken Ben de fazla yaşlanarak, fena durumlara düşmesini arzulamadım" buyurması hakkında Cuneyd şöyle diyor: 'Mü'minin rahatsızlığı, ölüm esnasında duyduğu acı ve ızdırab dolayısıyladır, yoksa bu ibare "Ben Mü'min kuluma ölümü sevimsiz gösteririm" manasında değildir. Çünkü ölüm insanı Allah'ın rahmet ve mağfiretine götürür. Başkaları da, ruhun cesed-den ayrılmasının büyük bir acıya vesile olduğunu, Allahü Teala'nın da Mü'min kulunun acı duymasından hoşnut olmadığını, dolayısıyla bu hâdiseyi hoşnutsuzluk olarak adlandırdığını söylemişlerdir'.

Sevimsizliğin hayatın uzun sürmesine nisbetle olması da muhtemeldir. Çünkü hayatın uzun sürmesi kişiyi düşkün duruma, fena ve aciz insanların araşma düşürebilir.

Bu hadiste Allah'ın veli kullarının şerefine ve onların derecelerinin yüksekliğine de delalet vardır. Öyleki, Allahü Teala, ölümü kulları hakkında kesin bir hüküm olarak koymamış olsaydı, veli kullarına ölümü tattırmayacaktı.

Tereddüt ibaresi de bu manayı ifade etmektedir. Tıpkı bir kulun çok sevdiği biri hakkında, muhakkak yapması gereken bir işten dolayı elem duyması gibi. Üzüntüsüne baktığı zaman o işten vazgeçmesi gerekir, ancak elde edilecek fayda açısından da mutlaka yapması gerekir. Elde edilecek fayda yönünü tercih etmektedir. İşte onun böyle bir iş karşısındaki kalb hali, tereddütle açıklanabilir. Allahü Teala da, kullarının meseleyi kavrayabilmeleri için onlara, onların anlayacağı bir dille konuşmuştur. Bununla da, veli kulların kendi katındaki şereflerinin ve derecelerinin yüksekliğini anlatmıştır.[73]

25- 'Allah'tan Korkmanın Ve Gazabından Sakınmanın, Günahların Bağışlanmasına Sebep Olacağı Hakkındaki Rivayetler

"Ailesinden, Ölümünden Sonra Kendisini Yakmalarını İsteyen Adam" Hakkındaki Hadis

82. Buharı bu hadisi Sahih'inde, Ki tabu Bedu'1-Halk, C.4,s.l69'da 'İsrailoğulları Hakkında Söylenilenler' babında rivayet etmiştir:

Musa'bnu İsmail'in Ebu Avane'den, onun Abdulmelik'ten, onun da Rib'iyyu'bnu Hiraş'tan rivayetine göre Ukbetu'bnu Amr Huzeyfe'ye:

. "Bize Resulullah Al eyhis selâm 'dan duyduklarını bildirmez misin? diye sordu; o da dedi ki, 'Ben Resulullah'ı şöyle söylerken işittim: Deccal ortaya çıktığında onunla birlikte bir su ve bir ateş o-lacak. insanların ateş olarak gördükleri soğuk sudur. İnsanların soğuk su olarak gördükleri de yakıcı ateştir. Sizden Deecal'la karşılaşan1 ateş diye gördüğünü alsın, o tatlı, soğuk sudur. Huzeyfe dedi ki, 'ben Resulullah'ın şöyle söylediğini de işittim: Sizden öncekilerde bir adam vardı, kendisine canını almak için ölüm meleği geldi. Adama: Bir hayır amel işledin mi? denildi. Adam: Bilmiyorum, dedi. Adama: Bak, denildi. Adam: Ben bir şey bilmiyorum, bildiğim sadece şudur ki, ben dünyada insanlarla alışveriş yapardım, karşılık alırken zengine vakit tanır, fakirin borcunu bırakırdım, dedi. Allah da o adamı cennete koydu'. Huzeyfe, Resulullah'tan şu hadisi duyduğunu da söylemiştir: 'Adamın birine ölüm gelip çattı. Yaşamaktan ümidini kesince ailesine ben öldüğümde çokça odun toplayın, üzerinde ateş yakın, o ateş benim etimi yiyip kemiklerimi ortaya çıkarıncaya ve kızartıncaya kadar beni orada yakın. Kemiklerimi de alıp Öğütün, ve rüzgarlı bir günü bekleyin, (Öyle bir gün olunca) bunları rüzgara verin1 diye vasiy-yette bulundu. Ailesi adamın dediği gibi yaptı. Allah o dağılan parçaları topladı ve: 'Niye böyle yaptın?' diye sordu. Adam:'Senin korkun dolayısıyla' diye cevap verdi. Allah ta onu bağışladı. Ukbe-tu'bnu Amr : 'Ben de böyle söylediğini duydum, adam kabir soyguncusu idi', (dediğini hatırlıyorum) [74]

82. Hadisin Şerhi

Deccalın su olarak gösterdiğinin ateş, ateş olarak gösterdiğinin su olması, onun insanlar için bir fitne unsuru olmasından dolayıdır. Allahü Teala

sonunda onun acziyetini ortaya çıkaracak ve onu rezil edecektir.

Ben derim ki; Deccal hadisleri sahihtir, Resulullah Aleyhis-selâm sık sık Deccalin fitnesinden Allah'a sığınırdı. Bizim bunu inkar etmemiz doğru olmaz, buna gayben inanır ve nasıl bir şey olduğunu, ne zaman ortaya çıkacağı konusunu da Allah'a havale ediriz. [75]

83. Buharı, yine Kitabu'Bedu'l-Halk'ta, c.4, s.l76'da bu konuda değişik rivayetlere yer vermiştir;

Ebu'l-Velid, Ebu Auane'den, o Ukbetu'bnu Abdi'I-Ğafır'den, o da Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhis-selâm'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Sizden öncekilerde Allah'ın kendisine bolca mal verdiği bir adam vardı. Kendisine ölüm yaklaşınca, çocuklarına: 'Ben sizin için nasıl bir baba idim? 1 diye sordu. Çocukları: 'Hayırlı bir baba idin' dediler. Adam: 'Aksine ben hiçbir hayırlı iş yapmadım, Öldüğümde beni yakın, yanık parçalarımı iyice öğütün fırtınalı bir günde bu parçalarımı savurun' dedi. Çocukları öyle yaptılar. Allah Azze ve Celle parçalarını topladı ve: 'Seni böyle yapmaya yönelten ne oldu?' diye sordu. Adam: 'Senin korkun' dedi. Allah da ona rahmetiyle muamele etti.[76]

84. Yine Buharî'den bir başka rivayet:

Musedded'in Ebu Avane'den, onun Abdülmelik ibni Umeyr'den, onun Rib'iyyu'bnu Hiraş'tan rivayetine göre Ukbe (îbnu Amr el-Ensarî) Huzeyfe'ye:

"Resulullah Aleyhisselâm'dan duyduğunu bize bildirmez misin? diye sordu. O da dedi ki, ben Resulullah Aleyhisselâm'ı şöyle söylerken işittim: 'Adamın birine ölüm geldi, adam hayattan ümidini kesince, ailesine Ben öldüğümde çokça odun yığın, sonra ateşi tutuşturun, beni içine atarak etimi yiyip kemiklerimi ortaya çıkarmcaya kadar yakın. Kemiklerimi de alıp Öğütün, bunu da sıcak -veya rüzgarlı- bir günde denize savurun' diye vasiyyet etti. Allah onun parçalarını topladı ve: 'Niye böyle yaptın?1 diye sordu. Adam 'Korkundan', diye cevap verdi. Allah da onu bağışladı.[77]

85. Yine Buharî'den:

Abdullah ibnu Muhdmmed, Hişam'dan, o Ma'mer'den, o ez-Zuhrî'den, o Humeyd ibnu Abdurrahman'dan , o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den

Resulullah Aleyhis selâm'm şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Kendine haksızlık eden bir adam vardı. Ölümü vakti geldiğinde oğullarına: 'Ben öldüğümde beni yakın, kalan parçalarımı Öğütün ve bunu rüzgarda savurun. Vallahi eğer Rabbim bana azab ederse, öyle azab edecektir ki, hiç kimseye öyle bir azab etmemiş olsun' diye vasiyyet etti. Adam Öldüğünde söylediği gibi yapıldı. Allah yere emir verdi; 'içindeki o adama ait parçaları biraraya getir* diye buyurdu. Yer de topladı. Adam kalkınca, Âllahü Teala ona: 'Seni böyle yapmaya yönelten neydi?' diye sordu, adam: 'Ey Rabbim, senin korkun beni böyle yapmaya yöneltti' diye cevap verdi. Allah da onu bağışladı[78].

Ebu Hureyre'den başka bir ravi buradaki "haşyetuke" kelimesinin yerine "mehafetuke" kelimesini kullanmıştır,[79]

86. Yine Buharî'de, C.9, s.145, "Allah'ın Kelamım Değiştirmek İsteyorlar" babında yer alan rivayet:

İsmail Malik'ten, o Ebu'z-Zenad'dan, o el-A'rec'den, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hayatında hiç iyilik yapmamıg^olan bir adam; öldüğünde kendisinin yakılmasını parçalarının ^arısını karaya yarısını da denize savrulmasını; Allah'ın kendisine azab etmesi halinde yaratıklardan hiçbirine yapmadığı azabı kendisine yapacağını, söyledi. Allah denize içindeki o adama ait parçaları toplamasını emretti, o da topladı. Karaya da aynı emri verdi, o da emri yerine getirdi. Sonra adama: 'Niye böyle yaptın?' diye sordu. Adam: 'Sen de biliyorsun ki, Senin korkundan böyle yaptım' dedi. Allah da onu bağışladı[80].

87. Yine Buharı, Ebu Saîd el-Hudrî'ye ulaşan bir sened-le şu rivayete yer vermiştir:

Ebu Abdullah ibnu Ebi'l-Esved, Mu'temir'den,,o Ebu Süleyman et-Teyyimî'den, o Katade'den, o Vkbetu'bnu Abâülğafîr'den, o da Ebu Saîd Rahmetullahi Aleyh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Geçmiş Ümmetlerde bir adam vardı, Allah ona mal ve evlat vermişti. Kendisine ölüm gelince oğullarına: 'Ben sizin için nasıl bir baba idim?' diye sordu. Oğulları: 'Hayırlı bir baba idin' dediler. Adam: 'Bilakis Allah katında

hayır sayılacak bir işim olmadı. Allah bu adamı ele alırsa ona azab eder. Bakın, ben öldüğüm zaman yakın, kömürleştiğimde parçalarımı öğütün, şiddetli rüzgar esen bir gün geldiğinde bu parçalarımı o rüzgarda savurun' diye vasiyy-et etti. Resulullah Aleyhisselâtü ve Sellem buyurdu ki, 'Rabbime yemin olsun ki, adam bu konuda çocuklarından söz aldı. Çocukları dediğini yaptılar, parçalarını da rüzgarda savurdular. Allah Azze ve Celle ona: Ol (yeniden diril) diye emretti. Çok geçmeden o parçalar ayakta duran bir adam oluverdi, Allahü Teala: Ey kulum, bütün bunları işlemeye seni yönelten neydi? diye buyurdu. Adam: Senin korkun, yahut Senin gadabın, diye cevap verdi, Allah burada ona ancak rahmetiyle muamele etti1. (Başka bir keresinde de: Allah ona (rahmetten) başkasıyla muamele etmedi, diye söyledi)".

Süleyman et-Teyyimî der ki, ben bu hadisi Ebu Osman Abdur-rahman en-Nehdî'ye rivayet ettiğim zaman "Ben bu hadisi Sel-man'dan da duydum, ancak o 'denize' -yani parçalarını denize savurdular- şeklinde bir ilave yapmıştı" diye söyledi.

Musa, Mu'temir'den rivayetinde "iyilik yapmadı" anlamında "lem yebteir" dedi. Halife'nin Mu'temir'den rivayetinde ise bu kelime "lem yebteiz" olarak geçiyor. Katade bunu "lem yeddehir-Önceden bir sevap hazırlamadı" şeklinde açıklamıştır. [81]

88. Bu hadisi Müslim de Sahih'inde, Kastallanî'nin şerhine göre, CIO, s,184'te senediyle birlikte rivayet etmiştir. Oradaki rivayet şöyledir:

Ebu Hureyre Radıyallahu Ânh, Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Adamın biri kendi nefsine haksızlıkta ileri gitti. Ölüm gelince de oğullarına vasiyyette bulundu ve şöyle dedi: Öldüğüm zaman beni yakın, kalan parçalarımı öğütün, bunları denize savuran, Allah beni ele alırsa, bana, hiçbir kimseye yapmadığı şekilde âzab edecektir, Oğulları dediğini yaptılar. (Allah) yere: Aldığını ver, diye emretti. Birden adam ayağa kalkıverdi. Allahü Teala: Seni bu yaptıklarına yönelten neydi? diye sordu. Adam: Senin korkun, ey Rabbim! diye cevap verdi, (ravi burada haşyet ve mehafet kelimesinde tereddüt etmiştir ki, ikisi de korku onlamma gelmektedir.) Allah da adamı bağışladı[82].

89. en-Nesâ! de, Sünen'inde C.4, s J12-U3'te biri Ebu Hu-reyre diğeri Huzeyfetu'bnil-Yeman1 dan olmak üzere iki ayrı rivayetle bu hadisi vermiştir. Ebu Hureyre Radıyal-lahü Anh'den rivayet edilen şöyledir:

Ebu Hureyre Radıyatlahü Anh, Resulullah Aleyhisselâm'ı şöyle söylerken işittiğini bildirmiştir:

"Bir kul, kendi nefsine haksızlıkta ileri gitmişti. Ölüm vakti gelince, ailesine: Ben öldüğümde beni yakınız, sonra yanıklarımı da denizin üzerinde rüzgara veriniz. Vallahi, Allah beni ele alırsa yaratıklarından hiçbirine yapmadığı azabı yapacaktır, diye söyledi. Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki, ailesi bunu yaptı. Allah o adamın parçalarından herhangi bir şey alan her varlığa: Aldığım ver, diye emretti. Bir den adam ayağa kalkıverdi. Allahü Teala: Seni bu yaptığını yapmaya yönelten neydi? diye sordu. Adam: Senin korkun, diye cevap verdi. Allah da onu bağışladı. [83]

90. en-Nesâî'nin Sünen'inde Huzeyfetu'bnu'l-Yeman'dan rivayeti ise şöyledir:

Huzeyfe Radıyallahü ^Anh Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Sizden öncekilerde, işlediklerinden dolayı karamsar düşünen bir adam vardı. Kendine ölüm geldiği zaman, ailesine: Ben olduğum zaman yakın, ateşten, çıkan parçalarımı öğütün, sonra bunlan denizde savurun. Eğer Allahü Teala beni ele alırsa bağışlamaz diye söyledi Allahü Teala meleklere emir verdi; onun ruhu " nu huzura getirdiler^ Allah ona: Seni yaphğına yönelten ney*? diye sordu Adam: Ey Rabbim, bunu ancak Senin korkun dolayısıyla yaptım, dedi. Allah da adamı bağışladı.[84]

91. İbnu Mace Sünen'inde C.2, s.292-293'te bu hadisi su şekilde vermiştir:

EbuHureyre Radıyallahü Anh, Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini bildirdi:

Bir adam kendi nefsine haksızlıkta ileri gitti. Ölümü vakti ge-imce oğullarına vasiyyette bulundu ve şöyle dedi: Ben öldüğümde, Dem yakın, parçalarımı iyice öğütün, sonra bunları denizin üzerinde rüzgara verin. Vallahi, eğer Allah beni ele alırsa, hiç Kimseye yapmadığı şekilde azab edecektir. Resulullah buyurdu ki, ailesi adama dediğini yaptı. Allah yere:

Aldığını ver, diye buyurdu. Adam birden ayağa kalkıverdi. Allahü Teala adama: Seni bu yaptıklarına yönelten neydi? diye sordu. Adam: Senin korkun, (ravi Durada korku anlamına "haşyet" veya "mehafet" kelimelerinden nangısının geçtiği hususunda tereddüt etmiştir) diye cevap verdi.

Allah onu bu yüzden bağışladı.[85]

Hadislerin Şerhi

Hadiste, adamın "Allah katında hayır sayılacak bir işim olmadı" dediği söylenirken tevhid dışındaki hayırlar kastedilmektedir. Bunun için bağışlanabil mistir. Eğer tevhidden de mahrum olsaydı, o zaman azab edilmesi kesin olurdu ve bağışlanmazdı.

îmam Müslim bu hadisin ardından, bir kadının kediyi hapsetmesiyle ilgili hadisi rivayet etmiştir. Sonra Zührî'den naklen bir not düşerek: Bir insanın Allah'ın affına güvenerek her şeyi bırakmaması, bununla beraber ümidsizliğe de düşmemesi için, demiştir.

Oradaki ikinci hadisi de şöyledir:

Zührî Hamid'den, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'de Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Bir kadın hapsettiği bir kediden dolayı cehenneme girdi. Kediyi içeri hapsetti, yemek te vermedi; yerin otlarından yemesi için dışarı da salmadı, böylece kedi öldü."

Zührî der ki, bu iki rivayet bir kimsenin, kadının kediye yaptığından dolayı başına gelenden korkarak aldırmazlık yapmaması, Allahü Teala'nm daha önceki hadiste zikredilen adamı bağışlamasını düşünerek Allah'ın mağfireti hakkında ümitli olması, ümitsizliğe düşmemesi içindir. [86]

26- Adem Aleyhîsselâm'ın Yaratılışı İle İlgili Rivayetler

"Adem Aleyhisselâm'ın Yaratılışı" Hadisi

92. Hadisi Buharı, Ki tabu Bedi'1-Halk, C.4, s.l31'de 'Adem'in Yaratılışı' babında rivayet etmiştir.

Abdullah ibnu Muhammed, Abdurrezzak'tan, o Ma'mer'den, o Hemmam' dan, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulul-lah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah, Adem'i boyu altmış zira olarak yarattı. Sonra: "Git, meleklerden şunlara selam ver, onların da sana nasıl selam vereceklerini dinle, bu senin ve zürriyetinin selamı olacak' diye buyurdu. Adem gitti: 'es-Selamu Aleykum' dedi. Onlar da: 'es-Selamü aleyke ve rahmetu'llah' diye karşılık verdiler, "ve rahme tu'İlah" ibaresini ilave ettiler. Cennete girecek her kişi Adem'in şekli üzere olacaktır. Yaratıklar şimdiye kadar giderek hep küçülmüşlerdir.[87]

93. Yine Buharı, Kitabu'I-İsti'zan'da, C.8,s.50'de 'Ezan'ın Başlangıcı' babında bu konuda şöyle bir rivayete yer vermiştir:

Yahya'bnu Cafer Abaurrezzak'tan, o Ma'mer'deh, o Hemmam'dan, o da Ebu Hureyre Radıyallahil Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah, Ademi kendi sureti üzere yarattı. Boyu altmış arşın idi. Onu yarattığında kendisine: 'Git, meleklerden şu oturan topluluğa selam ver, sana nasıl selam vereceklerine kulak kesil, o senin ve neslinin selamı olacak' diye buyurdu. Adem: 'es-Selamu aleykum' dedi. Melekler de: 'es-Selamu aleyke ve rahmetu'llah1 diye karşılık vererek "ve rahmetu'llah" ibaresini ilave ettiler. Cennete her giren Adem'in sureti üzere olacaktır. Yaratıklar şimdiye kadar devamlı suretle küçülmüşlerdir.[88]

94. Bu hadisi İmam Müslim de Sahih'inde, Kastallanî'nin Hamişine göre CIO, s.294'te 'Cennetin Sıfatının Beyanı1 babında rivayet etmiş ve şöyle söylemiştir;

Muhammedu'bnu Rafi Abdurrezzak'tan, o Ma'mer'den, o Hemmam îbnu Munebbih'ten rivayette bulunmuş ve bunlar bize Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın Resulullah Aley his selâm'dan rivayet ettikleridir demiş ve hadislerden bazılarını zikretmiştir. Bunlardan birinde Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Allah Azze ve Celle Adem'i kendi sureti üzere yarattı boyu altmış zir'a idi. Onu yarattığı zaman 'Git, meleklerden şu topluluğa selam ver. Onlar, meleklerden oturan bir topluluktur. Sana nasıl selam vereceklerine de kulak kesil, bu, senin vp neslinin selamı olacak1 diye buyurdu. Adem; 'es-Selamu

Aleykum1 dedi. Melekler de: 'es-Selamu aleyke ve rahmetu'llah' diye karşılık vererek "ve rahmetu'llah" ibaresini ilave ettiler. Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki: Cennete her giren Adem'in suretinde, boyu altmış zir'a olacaktır. Ondan sonra yaratıklar, şu ana kadar devamlı küçülegelmişlerdir.[89]

92-94. Hadîslerin Şerhi

Abdurrezzak'm Ma'mer'den rivayet ettiği hediste "kendi sureti üzere yarattı" ibaresi geçmektedir. Bundan kasıt Allahü Teala'nın, Adem Aleyhisselâm'ı hiçbir değişikliğe ve ana rahminde cereyan eden gelişmelere maruz bırakmadan doğrudan yarattığı suret üzere varettiğidir. Adem Aleyhisselâm'ın evlatları bu değişikliklere maruz kaldıktan sonra belli bir,şekil almaktadırlar. Adem Aleyhisaelâm ise tam ve kamil haliyle varedilmiştir.

Bir rivayette "Allah Adem'i Rahman'ın sureti üzere yarattı" deniliyor. Burada Rahman'ın sureti izafetinin kullanılması ona şeref ve üstünlük kazandırmak içindir. Çünkü Allahü Teala, üstünlük ve güzellik bakımından ondan daha mükemmel bir şekle sahip olanı yaratmamıştır.

Hadiste geçtiği üzere Hazreti Adem'in meleklere selam vermesi onların da iadede bulunmaları selamın ilk şer'î bir görev haline getirilmesi hadisesidir. Hadiste bu olayın özellikle anılması ise, selamın sevgi kapısını açan, kardeşlerin kalpleri arasında ülfete vesile teşkil eden ve imanın kemale erdirilmesini sağlayan bir unsur olması dolayısıyladır. Nitekim Müslim'in Ebu Hureyre Radiyallahü Anh'den merfu olarak rivayet ettiği bir hadiste şöyle denilmektedir: "iman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olamazsınız; yaptığınız zaman birbirinizi sevmenize vesile olacak bir işi size Öğreteyim mi? Aranızda selamı yayınız"

Cennete giren herkesin Hazreti Adem'in şekli üzere olması hem güzellik, hem de boy itibariyledir. Onun sureti üzere cennete giren kimsede karalık, yahut herhangi bir sakatlık hali olmaz. İnsanların Hazreti Adem Aleyhisselâm'dan sonra devamlı eksilmeleri de yine güzellik ve boy itibariyledir. Hadiste eksilmeden sözedilirken " şimdiye kadar" denmesinin anlamı şudur: Eksilme durumu bu Ümmette sona ermiştir. Bunlar cennete

girdiklerinde güzellikleri ve boyları Hazreti Adem'in güzelliği ve boyu ile aynı olur.

Tacuddin et-Tedemmurî'nin Musîru'l-Garâm fî Ziyareti'1-Kuds ve'1-Halîl Aleyhi's-Salatu ve's-Selâm adlı kitabında İbnu Ku-teybe'nin el-Ma'arif adlı kitabından nakille şöyle deniliyor:

"Adem Aleyhi&selâm sakalsız ve bıyıklı bir haldeydi; sakal kendinden sonra çocuklarında ortaya çıktı. Adem Aleyhisselâm aynı zamanda uzun boylu, çok kıvırcık saçb ve yaratıkların en güzeli dir."

Bu babda geçen hadisin bir başka rivayetine de Buharî, Kitabu'l Isti'zan'da, Müslim de, Kitabu Sıfati'l-Cenne'de yer vermiştir tbnu Hibban da bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Aynı hadi si el-Bezzar, et-Tirmizî, ve en-Nesâî, Saîd' el-Makberî tankıyla Ebı Hureyre Radıyallahü Anh'den merfu olarak rivayet etmişlerdir:

"Allahü Teala Adem'i topraktan yarattı. Onu önce çamur ha line getirdi, sonra o çamuru işlenebilen kara toprak oluncaya ka dar bıraktı, öyle olunca ona şekil verdi, onu ateşte pişmiş gibi kun çamur oluncaya kadar öylece bıraktı. İblis yanından geçerek "Büyük bir şey için yaratıldın" diye söylenirdi. Sonra ona ruhun dan üfledi. Vücudundan ilk ruh üflenen yeri geniz ile gözü araş idi. Bunun üzerine aksırdı ve: el-Hamduli'llah, dedi. Allahü Teal da: Yerhamke Rabbuke: Rabbin sana merhamet eylesin, diye bu yurdu..." hadis böyle devam ediyor.

Ebu Davud'un Ebu Musa'dan merfu olarak rivayet ettiği ibn Hibban'ın da sahih olduğunu söylediği bir hadisi şerifte de şöyl deniliyor: "Allahü Teala Adem'i dünyanın her tarafından toj ladığı bir avuç topraktan yarattı. Ademoğulları da bütün düny doluşunca oldular". Buna göre Allahü Teala Adem'i yaratmak v onu yokluktan varlık alemine çıkarmak istediğinde altı dönemde geçirmiştir: Topraklık dönemi, şekillenme dönemi ki, bu dönemd kuru çamur sertleştirilerek ondan kemik, et ve kan yaratılmıştı sonra ruh üfleme dönemi.

Allahü Teala insanı dört şekilde yaratmıştır: Anasız babasız o-larak, Adem Aleyhisselam'ın yaratılışı böyledir; yalnız babadan, Havva Rahmetullahi Aleyha'nın yaratılışı da böyledir; baba olmaksızın sadece anadan, Hazreti îsa Aleyhisselam'ın yaratılışı böyledir; ana ve babadan, cinsel münasebet sonunda dünyaya gelen, bütün insanların yaratılışı da böyledir. Bunlar erkeğin sulbünden ve ananın kaburga kemikleri arasından çıkarlar. Bu son şekil üzere yaratılanlar da altı dönemden geçmektedirler: Nufte (döllenmeyi sağlayan su), alka (embrio), yaratılış belli belir-sez bir

çiğnem et parçası, kemiklerin belirginleşmesi, kemiklere et giydirilmesi, ruh üflenmesi.

Allah İnsanı diğer yaratıklar üzerine şerefli kılmıştır. O, alemin bir özü, hülasası ve meyvesidir. Allahü Teala Kur'an-ı Ke-rim'inde şöyle buyuruyor: "Biz Ademoğlumı mükerrem, şerefli kıldık", bir başka ayet-i kerimede de: "Göklerde ve yerde her ne yarattıysa onların hepsini sizin hizmetinize vermiştir" diye buyuruyor.

Üstün veya aşağı her ne yaratıldıysa hepsinin insanın hizmetine verildiğinde şüphe yoktur. însan kendi dışındaki yaratıkların hepsine karşı üstünlük giysisini giymek ve elleriyle yıldızların çiçeklerini toplamak üzere yaratılmıştır. Allahü Teala üstün meziyetteki melekler ile alt sınıfı oluşturan hayvanlar arasında insanı bir vasıta kıldığı için, ona her iki tabakanın kuvvetini de vermiştir, bu yüzden de insanlar arasından cennete gidecekler de cehenneme gidecekler de çıkmaktadır. însan şehvetinde hayvanlar gibi, akıl, ilim ve ibadet bakımından da melekler gibidir. Nübüvvet rütbesini de insana tahsis etmiştir. İlahi hikmet nübüvvet sınıfının tek başına ayrı bir sınıf olmasını, insan ile melek arasında kendini gösteren ve hem insanın hem meleğin bir yönden ortak olduğu bir nev'i olmasını gerektirmiştir. Peygamber göklerin ve yerin sırları hakkında bilgi sahibi olmada melekler gibi, yeme, içme ve benzeri işlerinde insanlar gibidir.

insan nefsanî ve bedenî pisliklerinden arındırılıp Allah'ın yakınlığına eriştiği zaman meleklerden daha üstün olacaktır. Allahü Teala Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmuştur: "(Cennetliklerin) Melekler her kapıdan yanlarına girip: "Sabretmenize karşılık size selam olsun" derler". Hadis-i şerifle de: "Melekler cennet ehlinin hizmetçileridir" diye buyrulmaktadır.

Ibnu Kesir şöyle diyor: "Adem Aleyhisselam'ın cennette çocuğunun olup olmadığı hususunda ihtilaf edilmiştir. Bazıları olmadığım söylemişlerdir. Bazılarına göre ise oğullarından Kabil ile kızkardeşi cennette iken doğmuşlardır. Her keresinde bir oğlan bir kız çocuğunun doğduğu bildirilmiştir". Ibnu Cerir et-Taberî'nin Tarih kitabında da şöyle deniliyor: "Havva Aleyhisselâm yirmi doğumda kırk çocuk dünyaya getirdi. Her keresinde bir kız bir oğlan olmak üzere yüz yirmi kere ikiz çocuk doğurduğu da söylenmiştir, ilk doğan çocukları ise Kabil ile onun kızkardeşi Iklima idi.

Son çocukları ise Abdulmuğis ile onun kızkardeşi Emetu'l-muğis'dir". Hazreti Adem Aleyhisselam'ın kendi çocukları ile torunlarından dört yüz bin kişi görmeden ölmediği söylenmiştir. Doğrusunu bilen Allah'tır. es-Suda

îbnu Abbas Rahmetullahi Aleyh ve başkalarından rivayetle şöyle söylemiştir: "Bir doğumda doğan erkek çocuk başka doğumda doğan kızla evlendirilirdi. Habil Kabil'in kızkardeşini almak istedi, Kabil bunu kabul etmekten kaçındı. Adem Aleyhisselâm ikisine de Allah için bir kurban vermelerini istedi. Onlar da yaptılar. Gökten bir ateş inerek Habil'in kurbanını yedi, Kabil'in kurbanım bıraktı. Kabil Habil'e: "Kızkardeşimle evlenememen için seni Öldüreceğim1 dedi. Habil de: "Allah ancak takva sahiplerinin iyiliklerini kabul eder" diye söyledi. Kabil Habil'e vurarak onu öldürdü". Bunun kıssası Kur'an-ı Kerim'de geçmektedir.

Adem Aleyhisselâm'n ömrü bin yıl sürmüştür. Ibnu Cerir'in Ata el-Horasanî'den rivayet ettiğine göre Adem Aleyhisselâm vefat ettiğinde bütün yaratıklar onun için yedi gün ağladı.

(Buraya kadar olan açıklama Kastallanî şerhi C.4, s.320-32l'den alınmıştır).

Kastallanî, kitabu'l-Isti'zan'ın, "Selamın Başlangıcı" babının şerhinde, (C.9,s.l30) şöyle diyor:

"Allah Ademi kendi sureti üzere yarattı" denilirken "kendi" kelimesi ile Adem Aleyhisselâm kastedilmektedir. Yani Allah, Adem'i nutfe, embrio, et parçası ve cenîn dönemleri geçirmeden; çocukluktan büyüterek büyük adam haline getirmeksizin doğrudan, tam, mükemmel bir surette yaratmıştır. Yaratılışı halinde tam idi ve neslinin geçirdiği devreleri, o geçirmedi.

Bunda aynı zamanda dehriyyeden ibnu Battal'ın bir insanın ancak nutfeden, nutfenin de ancak insandan meydana geldiği iddiası çürütülmektedir.

Buharı el-Edebu'1-Mufred'de, imam Ahmed de Musned'inde Ibnu Aclan tarikiyle Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den merfu olarak şu hadisi rivayet etmişlerdir: "Bir kimse senin yüzünü ve yüzü seninkine benzeyenlerin yüzünü çirkin kılsın, demesin. Allahü Teala Adem'i sureti üzere yaratmıştır". Yani bu sözle kastedilen kimsenin yüzü de, Adem Aleyhis selâm'in yüzüne benzemektedir. Bu mana, zamirden gayet açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Bazıları "Allah, Adem'i kendi sureti üzere yarattı" sözündeki "kendi" sözünün Allah'a delalet ettiğini söylemişler ve bazı rivayetlerde "Rahman'ın sureti üzere..." denmesini iddialarına delil olarak göstermişlerdir. Bu durumda anlam, Allah'ın sıfatlarına hiçbir şeyin sıfatı benzememekle beraber Adem'in ilim, hayat, görme, işitme gibi bir takım sıfatlan taşıması itibariyle bu suret üzere yaratılmıştır, şeklinde olur.

et-Turbiştî der ki: Hak yolda olanlar bu konuda ikiye ayrılmaktadırlar: Birinciler, Allah'a hiçbir şeyin benzemediğine inanmakla beraber te'vil yoluna gitmeyenlerdir. Bunlar konunun ne şekilde olduğunu, ilmiyle her şeyi kuşatmış olan Allahü Tea-la'ya havale ederler. Yolların en selametlisi de budur.

İkinci gruptakiler "kendi sureti" ibaresindeki izafetin şereflendirme ve üstün kılmak için olduğunu söylerler. Bu durumda anlam şu olur: Allah Teala Adem Aleyhisselâm'ı öyle bir şekil üzere yaratmıştır ki, ondan önce yarattıklarının hiçbiri güzellik, üstünlük ve üstün meziyetler itibariyle ona denk değildir.

et-Tayyibî der ki, bu konuda te'vil yoluna gitmek daha doğrudur, "uzunluğu" ibaresi "sureti" ibaresini açıklamaktadır. Adeta şöyle denmiş olmaktadır: Allahü Teala Adem'i şekil, güzellik, üstünlük ve uzun boyluluk bakımından tarif edildiği sıfatlarla yaratmıştır. Hadiste uzun boyluluğundan özellikle s öz edilmiş tir, çünkü insanlar arasında ondan daha uzunu yoktur. (Kastallanî'nin açıklaması burada bitti)

Ben derim ki: Bu tevili Yüce Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de insanlara olan ihsanını bildirmek için buyurduğu şu sözü de te'yid etmektedir: "Allah size şekil verdi ve sizin şeklinizi güzel yaptı"

En doğru olanını bilen Allah'tır. [90]

95. et-Tirmizî, Camiinde bu hadisi üç ayrı yerde rivayet etmiştin C.2, s. 180'de 'A'raf Sûresi' babında geçen rivayet

Ebu Hureyre Radıyallahu Anh'den Resulullah Aleyhis-selâm'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir.

"Allah, Ademi yarattığı zaman, sırtını sıvazladı ve sırtından onun neslinden geleceklerin hepsi düştü. Allah bunları kıyamete kadar yaratacaktır. O insanlardan (Adem'in neslinden gelecek insanlardan) herbirinin iki gözünün arasına bir ışık parıltısı yerleştirdi. Sonra onları Adem'e takdim etti. Adem; 'Ey Rabbim, bunlar kimdir?' diye sordu. Allahü Teala: 'Bunlar senin neslindir1 dedi. Adem Aleyhisselâm içlerinden birini gördü, bunun gözlerinin arasındaki ışık parıltısı dikkatini çekti ve: 'Ey Rabbim onun Ömrünü ne kadar kıldın?' diye sordu. Allahü Teala: "Altmış sene1 dedi. Bunun üzerine Adem: 'Onun ömrüne benim ömrümden kırk sene ilave et' dedi. Adem'in ömrü tamam olunca ölüm meleği kendisine geldi. Adem Aleyhisselâm: 'Benim ömrümden daha kırk yıl kalmamış mıydı?1 diye sordu. Melek: 'Sen ömrünün bu kadarını oğlun Davud'a

vermemiş miydin?' diye karşılık verdi. Resulullah buyurdu ki, Adem itiraz etti, nesli de itiraz etti, Adem unuttu, nesli de unuttu, Adem hata etti, nesli de hata etti[91]

Ebu İsa et-Tirmizî bu hadisin hasen, sahih olduğunu belirtmiştir.

96. Bir Diğer Rivayetinde de;

"Sonra Allahü Teala Adem'in ömrünü bine, Davud'un ömrünü de yüze tamamladı" kısmı ilave edilmiştir. [92]

97. et-Tirmizî yine aynı babda şu rivayete yer vermiştir-

Müslimu'bnu Yesar el-Cuhenî'den rivayet edildiğine göre, bir gün Ömeru'bnu'l-Hattab Radıyallahü Anh'e "Rabbin, Adem oğullarının bellerinden zürriyetlerini almış ve onları kendilerine şahid tutarak: 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim?' demişti. Onlar: 'Evet, buna şahidiz' dediler. Kıyamet günü "Biz bundan habersizdik demeyiniz1 ayetinden soruldu; o da dedi ki, Resulullah Aleyhis-selâm'a soru soruldu, o da şöyle buyurdu: Allah Adem'i yarattı sonra sırtını sağ eliyle sıvazladı. Ondan bir nesil çıkardı ve: Bunları cennet için yarattım, onlar cennet ehlinin işini işlerler buyurdu. Sonra tekrar sırtını sıvazladı ondan bir başka zürriyet çıkardı ve: Bunları da cehennem için yarattım. Bunlar da cehennem ehlinin işini işlerler, diye buyurdu. Bir adam: Ey Allah'ın Resulü, ameller ne için yapılıyor? diye sordu. Peygamber Aleyhisselâm da: Allah, kulu cennet için yarattıysa onu cennet ehlinin işine yöneltir. Ta ki, cennet ehlinin amelini işler halde ölünceye kadar. Böylece onu cennetine sokar. Bir kulu cehennem için yarattığında da, ona cehennem ehlinin işlerini kolaylaştırır. Ta ki, cehennem ehlinin işini yapar halde ölünceye kadar. Böylece onu da cehennemmine sokar[93]

Ebu İsa et-Tirmizî bu hadisin hasen olduğunu söylemiştir. Ravi Müslim'bnu Yesar Ömeru'bnu'l-Hattab Radıyallahü Anh'den hadis duymuş değildir. Bazı muhaddisler bu hadisin senedinde Müslim ibnu Yesar ile Ömeru'bnu'l-Hattab Radıyallahü Anh arasında tanınmayan bir adamdan sözetmişlerdir. (Yani tanınmayan meçhul bir ravinin Ömeru'bnu'l-Hâttab'dan bu hadisi aldığını söylemişlerdir). Ebu îsa et-Tirmizî diyor ki: 'Ben derim ki, bu yoldan hasen li ğayrihi olur. (Yani Müslimu'bnu Yesar, Ömer-,u'bnu'l-Hattab Radıyallahü Anh'den hadis duymuş olmamasına rağmen; başka senedlerde arada bir başka ravi zikredildiği ve bu ravi

meçhul olduğu için hasen li ğayrihi olmaktadır). Allah Teala en doğrusunu bilir.[94]

98. Hadisi et-Tirmizî, Kitabu't-Tefsir'in sonunda da, C.2, s.241'de başlıksız bir babda rivayet etmiştir. Oradaki rivayet senedden sonra şöyledir:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh Resulultah Aleyhisselâm'm şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

Aleyh

"Allah, Adem'i yarattığı ve içine ruh üflediği zaman Adem aleyhisselâm aksırdı ve 'el-Hamduli'llah' diyerek, Allah'ın izniyle Allah'a hamdetti. Rabbi ona: 'Rahimeke'llahu ya Adem' (Allah sana rahmet eyledi, ey adem) diye karşılık verdi ve şöyle buyurdu: Şu meleklerin arasına, onlardan oturanların yanına git ve: es-

Selamu Aleykum, de. (Adem öyle yapınca) melekler: Ve Aleyke's-Selam ve rahmetu'llah, diye karşılık verdiler. Sonra Adem Aley-hisselâm Rabbine döndü. Rabbi ona: Bu Senin ve neslinin aralarındaki selamıdır, diye buyurdu. Allah ona, iki eli kapalı halde: Bunlardan hangisini istersen seç, diye buyurdu. Adem Aleyhis-selâin Rabbimin sağ elini seçtim -Rabbimin her iki eli de sağ ve Mübarektir- dedi. Adem Aleyhisselâm: Ey Rabbim, bunlar ne? diye sordu. Allahü Teala: Bunlar Senin neslindir, buyurdu. (Adem Aleyhisselâm baktı ki) her insanın iki gözünün arasına ömrü yazılı. İçlerinde bir adam vardı ki, en çok ışık saçanıydı. Adem Aleyhisselâm: Ey Rabbim, bu kim? diye sordu. Allahü Teala: Bu Senin oğlun Davud'dur. Onun için kırk yıl ömür takdir ettim, diye buyurdu. Adem Aleyhisselâm: Ey Rabbim, onun ömrünü artır, dedi. Allahü Teala: Onun için takdir ettiğim Ömür bu kadardır, diye buyurdu. Adem Aleyhisselâm: Ey Rabbim, ben kendi Ömrümden altmış seneyi ona verdim, dedi. Allahü Teala: istediğini verdim, buyurdu. Sonra Allahü Teala Adem'i istediği kadar cennette oturttu. Sonra Adem Aleyhisselâm oradan çıkarıldı. Adem ömrünü hesab ediyordu. Ölüm meleği kendisine geldi. Hazreti Adem Aleyhisselâm ona: Acele ettin, Bana bin yıl ömür takdir edildi, dedi. Ölüm meleği: Doğru söyledin, ama Sen ömrünün altmış yılını oğlun Davud'a vermiştin, dedi. Adem itiraz etti, nesli de itiraz etti. Adem ununtu, nesli de unuttu, Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki: O günden sonra anlaşmaların yazılması ve şahid tutulması emredildi[95].

et-Tirmizî bu hadisin hasen, garib olduğunu söylemiştir.[96]

---

[1] Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 90-91.

[2] Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 91-93.

[3] Müslim: İmân: 217

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 95.

[4] Müslim: İmân: 217

[5] Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 96.

[6] Müslim: iman: 212

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 96-97.

[7] Müslim: îman: 214

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 97.

[8] Nevevî'nin, Sahih-i Müslim Şerhi, 'îman'da Vesvese' babı.

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 97-98.

[9] Müslim: Birr : 137

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 99-100.

[10] Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhi

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 100.

[11] Ebu Davud: Edeb: 43

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 100-101.

[12] Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 102-103.

[13] Buharî: Rikak: 31

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 105-106.

[14] Müslim; İmân: 203

[15] Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 106-107.

[16] Müslim: imân: 203

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 107.

[17] Müslim: imân: 204

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 107-108.

[18] Müslim: İman: 205

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 108-109.

[19] Müslim: îmân: 205

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 109.

[20] Müslim: îman: 207

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 109-110.

[21] Tirmizî: Tefsir, En'am Suresi: 10

[22]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 110-111.
[23]
îbnu Mâce : Edeb : 58
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 111-112.
[24]
Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhi, Kastallanî'nin hamişi'ne göre C.l, s.49l
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 112-116.
[25]
Buhart! Tevhid: 15,43
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 117-118.
[26]
Müslim: Zikir: 21
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 118.
[27]
Müslim: Zikir: İ4-15-16-17-İ8-19-20
Sahih-i Müslim, Kastallanî'nin hamişi, C. 10 ve sonrası.
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 118-119.
[28]
Tirmizî: Zuhd: 51
[29]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 119-120.
[30]
Tirmizî: Daavat: İ3İ
[31]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 120.
[32]
ibnu Mace:Edeb:53
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 121.
[33]
lbnu Maca: Edeb : 58
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 121-122.
[34]
Kastallariî Şerhi, C.İO, s.381
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 122-123.
[35]
Buharî: Bedu'1-Halk: 8
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 125.
[36]
Buhari Tefsir, Secde Suresi: 1
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 125-126.
[37]
Buharî: Tefsir, Secde Suresi: 1
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 126-127.
[38]
Buhari Tevhid 55.
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 127.
[39]
Müslim: Cennet: 2
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 127-128.
[40]
Müsİim: Cennet: 3
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 128.
[41]
Müslim: Cennet: 4
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 128-129.
[42]
Müslim: Cennet: 5
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 129.
[43]
Tirmizi: Tefsir, Vakıa Suresi: 1.
[44]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 129-130.

[45]
İbnu Mace: Zuhd: 39

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 130-131.

[46]
Buhari: Daavat: 14

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 133.

[47]
Buhari: Tevhid: 36

[48]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 134.

[49]
Müslim: Salâtu'l-müsafirîn : 168

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 134.

[50]
Müslim: Salatu'l-Müsafirin: 169

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 135.

[51]
Müslim: Salatu'l-Müsafîrin: 170

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 135.

[52]
Müslim: Salâtu'l-Müsafırin: 171

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 136.

[53]
Müslim: Salâtu'l-Müaafırtn: 171

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 136.

[54]
Müslim: Salâtu'1-Müsafirin: 172

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 136.

[55]
Ebu Davud: Tatavvu: 21-Sünnet: 19

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 137.

[56]
Tirmizt: Salât: 211; Daavât:78

[57]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 137

[58]
Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhi, Kastallanî'nin hamişi C.4, s.26

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 138-139.

[59]
Tirmizî: Daavat: 98

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 141-142.

[60]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 142-143.

[61]
ibnu Mace; İkâme: 191

[62]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 145-146.

[63]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 146.

[64]
Buhari : Bedu'l - Halk : 6

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 147-148.

[65]
Buharî: Edeb; 41

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 148.

[66]
Buharî : Tevhid : 33

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 148-149.

[67]
Müslim: Birr: 167

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 150.

[68]
Muvatta: Şa'r: 15

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 150-151.

[69] Tirmizt: Tefsir, Meryem Suresi: 7

[70] Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 151-152.

[71] Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhi

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 152.

[72] Buhari: Rikak: 38

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 153-154.

[73] Kastallanî Şerhi, C.9, s.289,

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 154-156.

[74] Sahih-i Buharî: Kitabu Bedu'l-Halk'da "îsrailoğulları Hakkındaki Rivayetler" başlıklı bir bab geçmiyor. Ancak, bu hadia, Ki tabu '1 -Enbiya: bab 5O'de ve Kitabu '1 -Fite n: bab 26'da geçiyor.

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 157-159.

[75] Kastallanî Şerhi'nden özetle.

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 159.

[76] Buharî: Enbiya: 54

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 159-160.

[77] Buhari: Enbiya: 54

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 160-161.

[78] Buhart: Enbiya: 54

[79] Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 161-162.

[80] Buhart: Tevhid: 36

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 162-163.

[81] Buhart: Tevhid: 35

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 163-165.

[82] Müslim: Tevbe: 25

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 165-166.

[83] Nesâî: Cenâiz: 117

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 166-167.

[84] Nesâi: Cenâiz:117

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 167-168.

[85] ibnu Mace: Zühd: 30,

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 168-169.

[86] Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhi, Kastallanî hamişi'ne göre, C.10, s.182

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 169.

[87] 'Kitabu Bedu'1-Halk' da "Adem'in Yaratılışı" başlıklı bir bab göremedik. Bu bab kitabu'l Enbiya'nın birinci babıdır. Yukarıdaki hadis ise; Sahih-i Bu hart: Kitabu'l Enbiya: bab 1 de geçiyor.

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 171-172.

[88] Buhari: isti'zan: 1

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 172-173.

[89] Müslim: Cennet: 28

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 173-174.

[90] Kastallanî Şerhi, C.5, s.321

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 174-178.

[91] Tirmizl: Tefsir, A'raf Sureni: 3, 4.

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 178-180.

[92] Tirmizî: Tefsir, Araf Suresi: 3, 4.

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları:180.

[93] Tirmizi: Tefsir, A'raf Suresi: 3,4.

[94] Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 181-182.

[95] Tirmizî: Tefsir, Hucurât Suresi.5

[96] Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 182-184.

27- Adem Aleyhisselâm'ın Yaratılışı İle İlgili Olarak Tirmizî'de Geçen Rivayetlerin Şerhi (Hadis No: 95-98)

"Allah, Adem'i yarattığı zaman sırtım sıvazladı" sözü için âlimler, iki ayrı görüş beyan etmişlerdir: Birinci görüş: Bazıları sıvazlama (mesh) fiilini Allahü Teala'nm zatına layık olacak şekilde te'vil ederek bundan kasdın, Allah'ın bir şeye "ol" diye emretmesi onun da oluvermesi, görevli

(müvekkel) meleklerine adem-oğullarının ruhlarını getirmelerini amretmesi üzerine 'o meleklerin Adem Aleyhisselâm'ın sırtını sıvazlamaları ve ondan bütün neslinin ruhlarını çıkarmalarının olduğu'nu söylemişlerdir.

Allâme Ebu's-Suud, "Rabb'in Ademoğullarmın bellerinden (sırtlarından) zürriyetlerini almıştı.." mealindeki ayet-i kerimenin tefsirinde bu görüşe yer vererek şöyle demiştir:

'Bu ifade hakikat manasına hamle di İm iş tir. Nitekim Ibnu Ab-bas radıyallahü Anh'den şöyle bir hadis rivayet edilmiştir: (Burada yukarıda geçen hadisi zikrediyor) Sonra şöyle diyor: Bu, Adem Aleyhisselâm'm bütün neslini onun sırtından bizzat çıkardığı manasına değildir. Onun sırtından kendi sulbünden gelecek olanların ruhlarını çıkarmış, ve sonuna kadar bu şekilde devam etmiştir. "Rabb'in Ademoğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini almıştı" ayeti kerimesi de buna işaret etmektedir."

Allame Ebu's-Suud Rahmetullahi Aleyh sonra şöyle diror: 'Asıl ortaya çıkış yeri Adem Aleyhisselâm'm sırtı olduğu için, hadis-i şeriflerde aradaki vasıtalar zikredilmeksizin her iki topluluğun durumu da toplu halde zikredilmiştir. Bundan kasıt, herkesin nesebinin Adem Aleyhisselâm'a çıktığının ifade edilmesidir.

Ayet-i kerime, Resulullah Aleyhisselâm'm döneminde yaşamış olan kafirlere karşı bir delil ve onların kendi müşrikliklerini babalarına nisbet etmelerinin bir fayda vermeyeceğini ifade için bildirilmiş olduğundan durum, onların babalarının sırtlarından çıkarılmaları haline nisbetlerini gerektirmiştir.... Ömer Radıyallahü Anh hadisinde sözün alınışının açıklanmaması, olmadığına delil teşkil etmeyeceği gibi, bağlayıcı da değildir.

Sözün alınmasındaki gayenin, onların işin gerçeğinden habersiz olduklarını ileri sürerek mazeret beyan etmelerine imkan bırakmamak olduğudur ve bu yolda onların görüşlerine itiraz etmek içindir. Ayet-i kerimede de: "Bu, kıyamet günü 'Bizim bundan haberimiz yoktu' dersiniz veya 'Daha önce babalarımız Allah'a ortak koşmuşlardı, biz de onlardan gelen bir soyuz bizi boşa çalışanların yaptıklarından ötürü yok eder misin?' dersiniz diyedir". Şeklinde buyuruluyor. Bu Ayet-i kerime müşriklere karşı bir hüccet olsun diye bildirilmiş değildir; çünkü sorumluluk dünyasında bununla onlara nasihat edilmesini gerektiren bir durum sözkonusu değildir; zira insanlar arasından hiç kimse kendilerinden alınmış olan bu sözü hatırlıyor değildir.

Bu iddiaya da ayet-i kerimedeki cümle yapısından yola çıkılarak itiraz edilmiş ve şahid tutmanın da şahid olmanın da korunan bir şey olduğu, bunların gizli bir eylem olarak bağlayıcılık özelliğinin bulunduğu ileri sürülmüştür.

Anlam ise şöyledir: Biz sizin verdiğiniz sözü anmak ve onu size hatırlatmakla yaptığımızı yaptık. Peygamberimize indirdiğimiz kitapta onu size açıkladık. Küfür ehli, kıyamet gününde "biz bundan, yani söz verme işinden habersizdik, sorumluluk âleminde de bize bunu hatırlatan olmadı, eğer bize onu bir hatırlatan olsaydı biz de gereğine göre davranırdık" demeyesiniz diye size bu gerçeği açıkladık.

İkincisi: Allame Ebu's-Suud bundan önce ayetin manası üzerinde şöyle diyor: 'Bu açıklama insanlara, Allahü Teala'nın yaratıştaki fıtrat prensibini temsil için yapılmıştır. Yüce Allah, insanlardan kendi nefislerinde ve çevrelerindeki tevhid anlayışına ve İslam inancına götüren pek çok delilden bunu anlamalarını istiyor. Peygamberimiz Aleyhisselâm'da: "Her çocuk fıtrat üzere doğar..." diye buyurarak bu hususu dile getirmiştir. Yüce Allah'ın şu ayet-i kerimesinde de bu fıtrattan sözedilmektedir: "Allah insanların yönünü, kendisine göre yarattığı yaratma kanununa uygun olan dine çevirir, Allah'ın yaratması değiştirilemez". Yani sizin yaratılışınızdaki temiz fıtratı değiştirmeyiniz, Allah'ın sizi yaratışında koyduğu güzel fıtrata aykırı hareket etmeyiniz".

Ebu's-Suud Rahmetullahi Aleyh sonra şöyle döyor: "Buradaki Misalle Allahü Teala'nın, insanların ruhlarını sahi tutmakla onlara kendi Rabb'liğini anlamaları için yeterli imkan vermesi temsil edilmektedir. Şöyle ki Allahü Teala insanlara doğruyu kavraya-bilmeleri için akıl ve basiret vermiştir, sonra akıl ve basiretlerini kullanarak hakka ulaşabilmeleri için gerek kendi nefislerinden, gerekse çevrelerindeki âlemden onlara ayetlerini, delillerini göstermiştir..."

Hadisin kalan kısmı Allahü Teala'nın şu ayeti kerim e sindeki manaya uygundur: "Andolsun ki, cehennem için de birçok insan yarattık. Onların kalpleri vardır ama anlamazlar, gözleri vardır ama görmezler, kulakları vardır ama işitmezler. îşte bunlar hayvanlar gibi hatta daha sapıktırlar. îşte bunlar gafillerdir".

Allame Ebu's-Suud bu ayetin tefsirinde şöyle diyor:

"Yani onları cehenneme girmeleri üzere yarattım, ama bu kendi iradeleri dışında bir zorlama neticesi değildir. Ancak Allah onların hayatları boyunca Hak yolu hiç seçmeyeceklerini, kendilerini zorlayan bir şey olmadığı halde

daima batıl yolda ısrar edeceklerini önceden bilmektedir. Bu itibarla Yüce Allah onları, cehenneme dalacak insanlar olarak yarattı. Bir ayet-i kerimede şöyle buyuru-luyor: "Ben cinleri ve insanları bana kulluk etsinler diye yarattım".[1]

99 İmam Malik'in Muvatta'ından "Adem Aleynisselam'ın Yaratılışı" İle İlgili Hadis: İmam Malık Rahmetullahi Aleyh bu hadisi Kader Hakfanda Konuşmaktan Nehy' babında rivayet etmiştir.

Abdulhamid ibni Abdurrahman ıbnı, Zeydı bnı l-Hattab dan rivaaye? eddiğine göre bir gün Hazreti Ömer Radıyallahü Anh Rabbim, Adem oğullannm bellerinden zürrıyetUnm almış ve on-En kendilerine şahid tutarak: 'Ben sizin Rabbınız degü mıyım TJşi Onlar: 'Evet, buna şahidiz dediler. Kıyamet günü, biz İuTdan habersizdik demeyesiniz' ayet-i kerimesinden soruldu. ömeru-bnul-Hattab Radıyallahü Anh'de Resulullah Aleyhıs-sZm-Ia beraberken de bu ayetten sorulduğunu duydum, Pey-gamZrAleyhisselam bu konuda söyle buyurdu," diye cevap verdi ve şu hadisi rivayet etti:

"Şanı pek yüce olan. Allah, Adem'i yarattı, sonra sağ eliyle sırtını sıvazladı. Oyleki oradan bir zürriyet çıkardı ve: Bunları cennet için yarattım, onlar cennet ehlinin amelini işlerler, buyurdu. Sonra sırtını tekrar sıvazladı ve bir başka zürriyet çıkardı ve: Bunları cehennem için yarattım, bunlar da cehennem ehlinin amelini işlerler, buyurdu. Bir adam: Ey Allah'ın Resulü, peki-ameller ne için yapılıyor? diye sordu. Resulullah Aleyhisselâm da: Allah bir kulu cennet için yarattıysa onu cennet ehlinin ameline yöneltir. Ta ki, cennet ehlinin işlerinden bir iş üzere ölür, böylece Allah da onu cennete sokar. Bir kulu cehennem için yarattığında da, ona cehennem ehlinin işlerini kolaylaştırır, ta ki, cehennem ehlinin işlerinden bir iş üzere ölür, böylece Allah da onu cehenneme sokar, diye buyurdu[2].

28- 'Ademoğlunun, Anasının Karnındayken Yaratılışı İle İlgili Olarak Gelen Rivayetler

Sizden Birinin ilk Yaratılış Parçası Anasının Karnında Şu Kadar Süre Bekletilir Hadisi

100. Bu hadisi Buharı Sahih'inin çeşitli bölümlerinde rivayet etmiştir. Kitabu Bedu'1-Halk, C.4, s.lll'de 'Meleklerden Sözedilmesi* babında, C.4, s.l33'te 'Adem'in Yaratılması1 babında, Kitabu'l-Kader, C.8, s,122'de Kitabu't-Tevhid'de, C.9, s.l35'te, 'Peygamber Kullarımız Hakkında Takdirimiz Daha Önce Kesinleşmişti" mealindeki ayetle ilgili babda bu hadisi zikretmiştir. Aşağıda gelen metni Kitabu't-Tevhid'den aldık;

Adem Şu'be'den, o el-A'meş'ten, o Zeydu'bnu Vehb'den, o da Abdullah ibnu Mes'ud'dan Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Sizden birinin ilk nutfesi anasının karnında kırk gün kırk gece bekletilir. Bundan sonra bu kadar zaman daha geçince bir kan pıhtısı haline gelir, daha sonra bu kadar bir zaman daha geçince de bir et parçası haline gelir. Sonra Allahü Teala ona melek gönderir, bu meleğe dört şeyi yazması üzere izin verilir (veya bu dört şeyi yazması emredilir): Rızkını ve ecelini, amelini, cehennemlik (şaki) mi yoks'a cennetlik (saîd) mi olduğunu yazar. Sonra Allah ona ruh üfler. Sizden biri cennet ehlinin işini işler, öyleki cennet ile arasında bir arşın boyundan fazla mesafe kalmaz, fakat yazgı Öne geçer ve cehennem ehlinin işini işlemeye başlar, böylece cehenneme girer. Yine sizden birisi cehennem ehlinin işini işleye durur, öyleki cehennem ile arasında bir arşından fazla mesafe kalmaz, ama kader öne geçer ve cennet ehlinin işini işlemeye başlar, böylece cennete girer.[3]

101- Bazı Rivayetlerde de:

"Sizden birinizin" ibaresinin başında "Allah'a yemin olsun ki" ibaresi ziyade edilmiştir. Ayrıca "sizden birinizin" yerine de "bir adam" ibaresi geçmektedir. Diğer bazı rivayetlerde de aradaki mesafe bir arşın olarak değil de, iki arşın olarak zikredilmiştir. Birtakım rivayetlerde ise bu mesafe bir kulaç olarak geçmektedir, [4]

102. Bu hadisi, İbnu Mace Sünen'inde, CIO, s.20-21'de Ttader* babında, rivayet etmiştir. Orada senedini zikrettikten sonra şöyle diyor:

"Abdullah ibnu Mes'ud der ki; kendisi doğru sözlü olan ve söyledikleri de doğrulanan Peygamber Aleyhisselâm bize şöyle bildirdi:

,

"Sizden birinin ilk nutfesi, anasının karnında kırk gün bekletilir, sonra aynı şekilde bir kan pıhtısı haline gelir, bu kadar zaman geçtikten sonra bir et parçası haline gelir. Sonra Allahü Teala meleği gönderir. Ona dört kelimeyi (dört hususu) yazması emredilir. Allah: Amelini, ecelini, rızkını ve cennetlik mi, cehennemlik mi olduğunu yaz, diye buyurur. Nefsim elinde (kudreti altında) olan Allah'a yemin olsun ki, sizden biriniz cennetle arasında bir arşından fazla mesafe kalmayıncaya kadar cennet ehlinin işini işler, tam bu sırada yazgı öne geçer de bu kişi, cehennem ehlinin işini işlemeye başlar ve cehenneme girer. Yine sizden biriniz cehennemle arasında bir arşından fazla mesafe kalmayıncaya kadar cehennem ehlinin işini işler, tam bu sırada kader öne geçer, bu kişi cennet ehlinin işini işlemeye başlar ve cennete girer.[5]

îmam Müslim Sahih'inde bu hadisi muhtelif rivayetlerle vermiştir. Bunlar İbnu Mes'ud'dan ve diğer bazı sahabilerden gelen rivayetlerdir. Zikredilmesinde pek çok fayda gördüğümüz için bu rivayetleri burada zikredeceğiz.[6]

103. Kastallanî'nin Hamiş ine göre C.10, s.l9'de, geçen . "Ademoğlunun Ana Karnında Yaratılması Durumu" babında yeralan rivayet:

Ebu Bekr ibnu Ebi Şeybe, Muaviye ve Veki'den, yine Muhammed ibnu Numeyr el-Hemedânî babasından, ayrıca Muaviye'nin babası ve Veki' ve ibnu Numeyr el-Hemedânî'nin babası el-A'meş'ten, o Zeydu'bnu Vehb'den, o da Abdullah'dan -yani îbnu Mes'ud'dan-Radıyallahü Anhüm, doğru sözlü ve doğrulanan, Resulullah Aley-

hisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir.

"Sizden birinin ilk nuftesi anasının karnında kırk gün toplanır (bekletilir), sonra bu kadar bir zaman sonunda bir kan pıhtısı haline gelir, sonra yine bu kadar bir zamanda da bir et parçası şeklini alır. Sonra Allahü Teala ona bir meleği gönderir. Melek ona ruh üfler ve kendisine dört hususu yazması emredilir: rızkını ecelini, amelini, cennetlik mi cehennemlik mi olduğunu. Kendinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki, sizden biriniz cennetle arasında bir arşından fazla mesafe kalmaymcaya kadar cennet ehlinin işini işler sonra yazgı öne geçer ve bu kişi cehennem ehlinin işini işlemeye başlar, böylece cehenneme girer. Yine sizden biriniz cehennemle arasında bir arşından fazla mesafe kal-mayıncaya kadar cehennem ehlinin

işini işler de sonra, kader öne geçer ve bu kişi cennet ehlinin işini işlemeye başlar, böylece cennete girer.[7]

104. Veki'in Rivayetinde ise

"Sizden birinizin ilk nutfesi anasının karnında kırk gece bekletilir" şeklinde geçmekte, Cerir ve İsa'nın rivayetlerinde ise "kırk gün" olarak geçmektedir. [8]

105. Yine Muaz'ın Şu'be'den rivayetinde de

"Kırk gün" yerine "kırk gece" geçmektedir. [9]

106. Bu Hadisi Şerifte ise:

Muhammedu'bnu Abdullahı'bni Numeyr ile Zuheyru'bnu Harb Sufyanu'bnu Uyeyne'den, o Amru'bnu Dinar'dan, o Ebu't-Tufeyl'-den, o Huzeyfetu'bnu Ebu Esîd'den - yani Ebu Esîd el-Ğifarî- Peygamber Aleyhisselâm 'dan gelen rivayetlerle Rusulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Nutfe ana karnında kırk veya kırkbeş gece bekledikten sonra melek, o nutfeye girer ve: Ey Rabbim, bu cennetlik mi yoksa cehennemlik mi olacak? diye sorar. Aldığı cevabı kaydeder. Sonra: Ey Rabbim, kadın mı yoksa erkek mi olacak diye sorar, Bununla beraber, ameli, eseri, eceli ve rızkı yazılır. Sonra defterler dürülür. Buna bir şey ilave edilmez ve bundan bir şey eksiltilmez.[10]

107. Yine Sahih-i Müslim'de, Kastallanî'nin Hamiş ine göre C.10, s.74'te geçen rivayet:

Ebu Tahir Ahmedu'bnu Amri'bni Serh'in İbnu Vehb'den, onun Amrubnu'l-Haris'ten, onun Ebu'z Zubeyr'il Mekkt'den rivayetine göre Amiru'bnu Vasile Abdullahi'bnu Mes'ûd'un "Şaki -cehennemlik- anasının karnında şaki olandır, saîd -cennetlik- başkasından ibret alandır" diye söylediğini duydum demiş ye Resulullah Aleyhisselâm'ın ashabından Huzeyfetu'bnu Esîd el-Gifarî adlı bir zata gelerek: Bir adam herhangi bir amel işlemeden nasıl şaki -cehennemlik- olur? diye sormuştur. Huzeyfe ona cevabında: Sen buna hayret mi ediyorsun, ben Resulullah Aleyhisselâm'ın:

"Nutfenin ana karnına konmasının üzerinden kırkiki gece geçtikten sonra Allah ona bir melek gönderir, melek o nutfeye şekil verir, kulağım, gözünü, cildini, etini, kemiğini belirli hale getirir, sonra: Ey Rabbim, erkek mi yoksa kız mı olacak? diye sorar. Rab-bin dilediği gibi hükmünü verir, melek de kaydeder. Melek sonra: Ey Rabbim, eceli ne kadar olacak? diye sorar. Rabbin dilediğini söyler, melek de kaydeder, Sonra melek elinde sahife (kitap) ile ayrılır. Sonra buna birşey ilave edilmeyeceği gibi bundan birşey de eksiltilmez, diye buyurduğunu duydum, demiştir.[11]

108. Müslim'in Bu Babdaki Bir Rivayeti de Şöyledir:

Muhammedu'bnu Ahmedi'bni Ebi Halef, Yahya'bnu Ebi Bu-keyr'den, o Zuheyr Ebu Hayseme'den, o Abdullahi'bnu Atadan, o îkrimetu'bnu Halid'den Ebu't-Tufeyl'in şöyle dediğini bildirmiştir: Ebu Seriha -yani Huzeyfetu'bnu Esîd el-Gifârî-nin yanına girdim, o

da bana Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini; şu iki kulağımla duydum, dedi ve şu hadisi rivayet etti:

"Nutfe, ana rahminde kırk gece bekler, sonra melek ona şekil verir". Ravi Zuheyr der ki: Zannederim bu arada, "onu şekillendiren melek" dedi, hadisin devamı: Melek: "Ey Rabbim, erkek mi yoksa kadın mı olacak? diye sorar. Allah onu erkek veya kadın kılar. Sonra Melek: Ey Rabbim, düzgün mü yoksa sakat mı olacak? diye sorar. Allah onu düzgün veya sakat kılar. Sonra melek: Ey Rabbim, rızkı ne kadar olacak? eeeli ne zaman olacak? huyu nasıl olacak? diye sorar. Sonra Allah onu şaki (cehennemlik) veya saîd (cennetlik) kılar.[12]

109. Huzeyfe'den Bir Rivayette de,

"Rahme müvekkel kılman bir melek gönderilir. Allah bir şeyi yaratmak dilediği zaman, Allah'ın izniyle onu kırk küsur günde (tamamlar)" kısmı ziyade edilmiştir. Bundan sonraki kısım yukarıda geçen hadisin devamının aynıdır. [13]

110. Enes ibnu Malik'ten merfu olarak rivayet edildiğine göre de, Enes ibnu Malik şöyle demiştir:

"Allahü Teala rahim için bir meleği müvekkel kılmıştır. Bu melek Ey Rabbim, nutfe oldu , ey Rabbim, kan pıhtısı oldu, Ey rabbim et parçası oldu, der. Allah da ondan bir insan yaratmak dilediğinde emrini bildirir.

Melek: Ey Rabbim, kadın mı erkek mi, şaki mi saîd mi, rızkı ne kadar, eceli ne zaman? diye sorar. Bu hal üzere anasının karnındayken bunları yazar[14]

109-110. Hadislerin Şerhi:

"Cennetle arasında bir zir'a (arşın) kalmış olur" denirken arada kalan mesafenin çok kısa olduğuna işaret edilmek istenmektedir.

Hadisi şeriflerden anlaşıldığına göre amellerin görünen tarafları, sadece belli durumları ortaya koyan işaretlerdir. İşlerin sonunda neye varacağı ise kaderde belirlenmiştir.

İmam Nevevî şerhinde: "Doğru olan ve sözleri doğrulanan" sözünün manasının, kendisi daima doğru konuşan ve vahiyle bildirdiklerinin doğru olduğu da zaman içinde ortaya çıkan, şeklinde olduğunu belirtmiştir.

Hadisin muhtelif rivayetlerinde, meleğin geldiği vakit hakkında değişik bilgiler var. Alimler bunları birleştirmek için şöyle demişlerdir: Melek nutfenin ana rahmine girmesinden itibaren ona müvekkel kılınır ve gelişmeleri gözetir, zamanı geldikçe Ey Rabbim, mutfe oldu, pıhtı oldu, et parçası oldu, der. Allah'ın izniyle her ne gelişme olursa onu vaktinde belirtir. Allahü Teala bütün olanları daha iyi bilmektedir. Meleğin konuşması ve tasarrufla bulunması için belirli vakitler vardır: Birincisi: Allahü Tea-la'nın nutfeyi yaratıp onu pıhtı haline dönüşür kıldığı zaman. Melek ilk olarak bu zamanda, bir çocuğun teşekkül edeceği hususunda bilgi sahibi olur. Çünkü her nutfeden çocuk olmamaktadır. Nutfenin sözü edilen hale dönüşmesi ise kırk günden sonra olmaktadır, işte bu zamanda melek çocuğun rızkını, ecelini, amelini, cennetlik veya cehennemlikliğini yazar.

Melek, bundan sonra ayrı bir zamanda başka bir tasarrufta bulunmaktadır ki, bu da çocuğa şekil vermesidir, kulak, göz, deri, kemik, erkeklik veya dişilik uzuvlarının şekillendirilmesi, meleğin bu ikinci tasarrufudur. Bu ise üçüncü kırk günün içinde olmaktadır. Bu süre de, pıhtının et parçası haline geldiği süredir. Üçüncü kırk gün tamam olmadan ve içerisine ruh üflenmeden şekil verme işi tamam olur. Çünkü ruh ancak çocuğun şekli tam belirginleştikten sonra üflenir.

Hadisin rivayetlerinden birinde: "Nutfenin ana karnına konmasının üzerinden kırkiki gün geçtikten sonra Allah ona bir melek gönderir. Melek o nutfeye şekil verir, kulağını, gözünü, cildini, etini, kemiğini belirli hale getirir..." denmesi hususunda müfessir Kadı Beyzavî ve başkaları şöyle

diyorlar: 'Bunun, zahirî manasıyla alınmaması gerekir. Zahirî manasıyla alındığı zaman doğru olmaz. Burada kastedilen mana, kendisine ne tür bir şekil verileceğinin yazümasıdır. Sonra başka bir vakitte bu yazılanlar yerine getirilir. Çünkü ilk kırk günden sonra çocuğa şekil verilmediği âdeten bilinmektedir. Çocuğun şekli, ancak üçüncü kırk günün

içinde belirir. Bu ise nutfenin, pıhtı halinden et parçası haline döndüğü süredir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de de şöyle buyurulu-yor: "Andolsun ki, insanı süzme çamurdan yarattık. Sonra onu nutfe halinde sağlam bir yere yerleştirdik. Sonra nutfeyi kan pıhtısına çevirdik, kan pıhtısını bir çiğnemlik et yaptık, bir çiğnemlik etten kemikler yarattık, kemiklere de et giydirdir".

Dört ay tamamlanıp cenine ruh üflendikten sonra melek ona yeni bir şekil daha verir.

Ruh üfleme işinin ancak dört ay tamamlandıktan sonra olduğu üzerinde bütün ilim adamları ittifak etmişlerdir. Buharî'nin Sahihinde yeralaû bir rivayette: "sizden birinin ilk nutfesi, anasının karnında kır gün kırk gece bekletilir. Bundan sonra bu kadar zaman daha geçince bir kan pıhtısı haline gelir, daha sonra bu kadar bîr zaman içinde bir et parçası haline gelir. Sonra Allahü Tea-la ona bir melek gönderir, bu meleğe dört şeyi yazması üzere izin verilir: Rızkını, ecelini, amelini, cennetlik mi, yoksa cehennemlik mi olduğunu yazar. Sonra ona ruh üflenir" deniyor. Burada "sonra" denmesinden anlaşıldığına göre meleğin sözü edilen hususları yazması, üçüncü kırk gün geçtikten sonra olmaktadır. Diğer rivayetlerden anlaşılan ise, bu yazma işinin birinci kırk günden sonra gerçekleştiğidir. Buna cevap olarak denilmiştir: "Sonra melek gönderilir..." kısmı, baştaki "anasının karnında kırk gün bekletilir" ibaresine atfedil m iş tir. Kendisinden önceki cümleye matuf değildir. "Sonra bu kadar zaman içinde kan pıhtısı olur..." kısmı ise bir ara cümle (cumletun mu'terida) mahiyetindedir. Bu durum Arap dilinde çokça görülür ve Kur'an-ı Kerim'de sahih hadislerde ve Araplar arasında dolaşan sözlerde bunun örnekleri çoktur.

Kadı Beyzavî ve başka müfessirler derler ki: Meleğin bu hususları yazmak üzere gönderilmesinin anlamı, o meleğin bununla, sözü edilen şeyi yapmakla emrolunmasıdır. Yoksa esas itibariyle hadisi şerif, meleğin zaten ana rahmine müvekkel kılınmış olduğunu gayet açık bir ifadeyle bildiriyor. Nitekim bundan önce meleğin "Ey Rabbim nutfe oldu, ey Rabbim pıhtı oldu" dediği bildiriliyor. Enes ibnu Malik Radıyallahü Anh'ın rivayetinde: "Allah ondan bir insan yarattığı zaman emrini bildirir. Melek: Ey Rabbim, kadın mı, erkek mi..." demesi bizim yukarıda yaptığımız açıklamaya ters

değildir. Burada meleğin böyle söylediği, pıhtının da et parçası olduğu belirtildikten sonra zikrediliyor. Ama bununla yeni bir konudan söz ediliyor olduğundan bu, sözün başlangıcı sayılır. Bununla ayrı bir durumdan, ayrı bir gelişmenin başlangıcından söz ediliyor. Bu rivayette önce nutfenin hangi halden hangi hale dönüştüğü sırayla anlatılıyor, ikinci kısımda da Allah'ın nut-feyi pıhtı haline getirmek istemesi üzerine meleğin ne konuştuğundan bahsediliyor. Ayrıca meleğin rızkı, eceli, cennetlik veya cehennemlik olması, ameli, kadınlık veya erkekliği yazması, bu hususların kendine bildirilmesi, gerekeni yapmak ve kendisine bildirilenleri yazmakla emroluinması neticesinde gerçekleşmektedir. Allahü Teala'mn bu konudaki hükmü, ilmi ve iradesi ise bu hâdiseden önce belliydi. Allah'ın ilmi, ezilidir.

Hadiste "sizden birinizin cennetle arasında bir arşından fazla mesafe kalmaymcaya..." denirken o insanın Ölüme çok yaklaştığı ve o-hali üzere ölmesi neticesinde cennete girmesinin mümkün olduğu bir anda durumunun değişebileceği bildirilmektedir. Arada bir arşından fazla mesafe kalmadığı belirtilirken dünyadaki herhangi bir kişinin varmak istediği yerle arasında bir arşınhk mesafe kalması halindeki yakınlığına benzediği ifade edilmektedir.

Bu hadisin söylenmesinden maksad, sözü edilen durumun genel bir şey olmayıp insanlar arasında nadiren görülen bir durum olduğunun ifade edilmesidir. İnsanların pek çok fenalık işledikten sonra iyiliğe dönmeleri Allahü Teala'nın ihsanından ve rahmetinin genişüğindendir. insanların hayır halinden şer haline dönmeleri ise çok nadir ve son derece azdır.

"Rahmetim gadabımı geçti, rahmetim gadabıma galib oldu" sözündeki mana da buna işaret ediyor.

insanın hayır halinden şer haline dönmesi gerek küfür, gerekse günah işlemek suretiyle cehenneme girmeyi gerektirecek bir ameli işlemekle olur. Ancak bu ikisinin durumu farklıdır. Birisi cehennemde ebedî kalacak, diğeri ise cesazmı çektikten sonra çıkacaktır. Küfür üzere ölen cehennemde ebedî kalacaktır. Allah'ın birliğini kabul eder halde ölmesine rağmen; dünyadayken günahlar işlemiş olan ise, daha önce geçtiği üzere cehennemde ebedî kalmayacaktır. Bu Hadiste kaderin hak olduğu açık şekilde ifade edilmektedir. Ayrıca tevbenin daha önce işlenmiş günahları sildiği bildiriliyor. Yine hadisten anlaşıldığına göre insan ne hal üzere öldüyse o hale göre hüküm verilir. Ancak küfre düşmeden günah işleyenlerin azab mı görecekleri yoksa mağfiret mi edilecekleri üzerinde hüküm verecek olan Allah'tır. En doğrusunu Allah bilir.[15]

29- Yüce Allah'ın Rahme Hitabı İle İlgili Olarak Gelen Rivayetler

'Rahme Hitab' Hadisi

111 Bu Hadisi Buharı, kitabu't-Tefsir'de, Muhammed suresi konusunda, C.6,s.l34'te, "Akrabalık Bağlarını Ko-panrsınız" mealindeki ayet-i kerime ile ilgili babda rivayet etmiştir.

Süleyman Muaviyetu'bnu Ebi Muzerred'den, o amcası Saîd ibnu Yesâr'dan, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Âleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah yaratıkları yarattı. Bunu bitirince akrabalık bağı, (rahm) kalkıp Rahman'ın eteğine yapıştı. Rahman: 'Bırak' dedi. Akrabalık bağı: 'Bu makam benimle ilişkinin kesilmesinden sana sığınma makamıdır' dedi. Rahman: 'Senin hakkını yerine getirene, (akrabalarıyla bağlarını koparmayana) Benim vasıl olmama, ona yardımcı olmama, senin hakkını yerine getirmeyerek akra-basıyla ilişkiyi kesenle de Benim ilişkiyi kesmeme razı değil misin?' diye sordu. Akrabalık bağı: 'Evet, razıyım Ey Rabbim' diye cevap verdi. Rahman: 'Öyleyse, bu istediğini sana veriyorum' diye buyurdu. Ebu Hureyre der ki: isterseniz "Demek, idareyi ve hakimiyeti ele alırsanız hemen yeryüzünde fesat çıkaracak, akrabalık münasebetlerini bile keseceksiniz öyle mi?" ayetini okuyun[16]

112. Bukarî'nin aynı babda senedi ebu Hureyre'ye dayanan bir başka rivayetinde:

"Sonra Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın, Resulullah Aleyhis-selâm'ın, isterseniz "Demek idareyi ve hakimiyeti ele alırsanız..." ayetini okuyun dediğini bildirmiştir." denilmektedir. [17]

Yukarıdaki hadisi Buharı, Kitabu't-Tevhid'de ve Kitabu'l-Edeb'de de rivayet etmiştir. Müslim de kitabu'l-Edeb'de Nesâî ise Kitabu't-Tefsir'de rivayet etmiştir.[18]

113. Türmizî'ıııı rivayetine göre de Abdurrahmani'bnu Avf Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini duydu-ğunu bildirmiştir:

"Allah buyurdu ki, Ben Allah'ım, Ben Rahman'im, rahm'ı (akrabalık ilişkisini) yarattım ve onun için kendi ismimden isim türettim, kim bunun hakkını yerine getirerek akrabalık ilişkisini sürdürürse Ben de ona yakın olur; kendisine yardımcı olurum, kim de akrabalık bağım koparırsa Ben de onunla ilişkiyi,keserim.[19]

Tirmizî bu hadisin hasen, sahih olduğunu belirtmiştir.[20]

114. Yine Ebu Davud da, hadisi Abdurrahmani'bnu Avf tan alarak onun şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Resulullah Aleyhisselâm'ı şöyle konuşurken duydum: Allah buyurur ki, Ben Rahman'ım, rahm (akrabalık bağı) için de kendi

ismimden bir isim türettim, kim akrabalık ilişkisini sürdürürse Ben de onunla ilişkiyi sürdürür ona yardımcı olurum, kim de akrabalık bağını koparırsa Ben de onunla ilişkiyi keserim.[21]

Ebu Davud bu hadisi, C.2, s.77'de "Akrabalık ilişkisini Sürdürme" babında rivayet etmiştir.[22]

111-114 Hadislerin Şerhi

"Akrabalık bağı kalktı" denirken bunun bir cisim gibi şekillendi-rildiği belirtiliyor.

"Rahman'm eteğine yapışır" ifadesinin tefsirinde Kadı Beyzavî şöyle diyor: İnsanlar arasında yaygın adete göre yardım dileyen, kendisinden yardım düenilenin eteğine veya ridasının bir kenarına yapıştığı için bu ifade kullanılmıştır. Eteğine yapışmakla yardım talebinde ısrar ettiğine işaret edilmiş olabilir. Yani âdeta muhatabından eteği ile koruduğu şeyleri koruduğu gibi kendisini korumasını ve üzerindeki eziyeti gidermesini istediğini işaret etmektedir. Onun eteğine yapışıp bırakmamaktadır. İşte insanlar arasında yaygın olan bu durum akrabalık bağı hakkında da mecazî olarak kullanılmıştır.

et-Tayyibî der ki: Burada mecazi anlamda bir benzetme vardır. Şöyle ki akrabalık bağının ve onun ilişkinin sürdürülmesine olan ihtiyacı, ilişkinin kesilmesinden kaçınmadaki durumu, dilekte bulunduğu kimsenin eteğine yapışmış bir ihtiyaç sahibinin durumuna benzetiliyor. Bu benzetmeden

hareketle benzetilen için kullanılan ifade, oradaki durumu çeşitli yönlerden ortaya koyması itibariyle benzetilen için de aynen kullanılmıştır.

el-Kabisî der ki, Ebu Zeyd, bazılarının anlamakta güçlük çekeceği için "Rahman'm eteği" ibaresini söylemekten çekindi ve "bu ibare rivayette geçmekle beraber Allah'ı tenzih için söylemiyorum" dedi.

Buradaki mana bir melek kalkıp onun adına konuştu şeklinde 'muzaafın hazfı1 esasına da mebni olabilir. Ayrıca bir örnek verme ve mecaz manası da taşıyabilir.

Hadisin tümünden anlaşılan mana ve maksat; akrabalık bağının önemli bir şey olduğu, akrabalık ilişkilerini sürdürenin faziletli, bu ilişkileri kesenin de günahkar olduğudur.

Allahü Teala'nm akrabalık bağlarım sürdürene vasıl olması, onlara acıyıp merhamet etmesidir; akrabalarla ilişkiyi kesenle ilişkiyi kesmesi ise, ona acımam ası dır.

Nevevî diyor ki: Akrabayla ilişkiyi sürdürmek genel manada va-cibdir, ilişkiyi kesmek ise günahtır. İlişkiyi sürdürmenin de dereceleri vardır. Bazı dereceler diğer bazılarından üstündür. Ebu Bek-re Radıyallahü Anh'den merfu olarak rivayet edilen bir hadiste:

"Allah'ın, ahiretteki cezasını saklamakla birlikte dünyadayken cezasını vermekte en çok acele ettiği günahlar, taşkınlık ve akrabayla ilişkiyi kesmektir". Bu hadisi Ahmed ibnu Hanbel rivayet etmiştir. Yine Ahmedu'bnu Hanbel'in Sevban'dan merfu olarak rivayet ettiği bir başka hadis şöyledir: "Kimin ecelinin geciktirilmesi ve ömrünün uzatılması hoşuna giderse akrabayla ilişkiyi sürdürsün". Her şeyin en doğrusunu bilen Allah'tır. [23]

30- Namazla İlgili Rivayetler

Namazların Farz Kılınması ve İsra Hadisi

115. Bu hadisi Buharı, C.l, s.78-79'da,' Namazlar İsra'da Nasıl Farz Kılındı?' başlıklı babda rivayet etmiştir:

Yahya'bnu Bukeyr, el-Leys'den, o Yunus'tan, o İbnu Şi-hab'dan, o da Enesu'bnu Malik Radıyallahü Anh'den, Ebu Zer Radıyallahü Anh'ın Resulullah Aleyhisselâm'dan şöyle bir hadis rivayet ettiğini bildirmiştir:

"Ben Mekke'deyken evimin tavanı yarıldı ve oradan Cibril Aleyhisselâm indi, göğsümü yardı, orasını zemzem suyu ile yıkadı,sonra hikmet ve iman dolu altın bir testi getirdi, onu benim göğsüme boşalttı, sonra orayı kapattı, sonra Benim elimden tuttu ve beni dünya göğüne yükseltti. Dünya göğüne geldiğimde Cibrîl Aleyhi s selâm göğün kapıcısına: 'Aç' dedi. Bekçi: 'Kim o?1 diye sordu. Cibrîl Aleyhisselâm: 'Cibril* diye cevap verdi. Kapıcı: "Yanında kimse var mı?1 diye sordu. Cibrîl Aleyhisselâm: 'Evet, benimle birlikte Muhammed Aleyhisselâm var' dedi. Kapıcı: 'Ona elçi gönderildi mi?' diye sordu. Cibril Aleyhisselâm: 'Evet' diye cevap verdi. Kapıyı açınca dünya göğüne girdik. Orada oturan bir adam gördük, sağında da solunda da birtakım insanlar vardı. Sağ tarafına baktığında gülüyor, sol tarafına baktığında ağlıyordu. (Yanına varınca): 'Salih Peygambere ve Salih evlada merhaba' dedi. Cibril'e: 'Bu kim?' diye sordum. "Bu, Adem Aleyhisselâm'dır. Şu sağında ve solundaki insanlar ise onun evlatlarının ruhlarıdır. Sağda olanlar cennetliklerdir, solunda yeralan şahıslar ise cehennemliklerdir. Bu yüzden sağ yanma baktığı zaman güler sol yanına baktığı zaman da ağlar." dedi. Bundan sonra ikinci göğe çıkarıldım. Cebrail oranın kapıcısına: 'Aç' dedi. Bu göğün kapıcısı da birincinin söylediğini söyledi. Sonra kapıyı açtı". Ravi Enes Radıyallahü Anh der ki: 'Peygamber Aleyhisselâm, göklerde Adem, Idris, Musa, îsa ve îbrahim salavatullahi aleyhim ecmain Peygamberlerle Karşılaştığını belirtti, ancak menzillerini tesbit etmedi. Sadece Adem Aleyhisselâm'la dünya göğünde ibrahim Aleyhisselâm ile de altıncı gökte karşılaştığını zikretti1. Enes Radıyallahü Anh, sözünün devamında şöyle diyor: "Cebrail, Peygamber Aleyhisselâm ı Idris Aleyhisselâm in yanından geçirdiğinde O: 'Salih Peygambere, salih kardeşe merhaba' dedi. Peygamber Aleyhisselâm buyurdu ki, 'Cebrail'e: Bu kimdir? diye sordum. Cebrail Aleyhisselâm: Bu Idris'tir, diye cevap verdi. Sonra Musa Aleyhisselâm'in yanından geçtim, O da: "Salih, kardeşe, salih Peygambere merhaba" dedi. Cebrail Aleyhisseîâm'a bu kimdir diye sordum. "Bu Musa'dır" dedi. Sonra İsa Aleyhisselâm'ın yanından geçtim. O da: "Salih kardeşe, salih Peygambere merhaba" dedi. Cebrâîl Aleyhisselâm'a: "Bu kimdir" diye sordum. Ceb-râîl Aleyhisselâm: "Bu İbrahim Aleyhisselâm'dır" dedi'. 'Kavilerden îbnu Şihab der ki: 'Bana ibnu Hazm, İbnu Abbas ile Ebu Hayye el-Ensarî'nin daha sonra Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini rivayet, ettiklerini haber verdi: 'Sonra yine yükseltildim, öyle bîr yere vardım ki, kalemlerin gıcırtısını duyar oldum.' ibnu Hazm ve Enesu'bnu Malik Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle

söylediğini bildirmişlerdir: "Allah Azze ve Celle Ümmetime elli vakit namazı farz kıldı. Böylece geri döndüm, Musa Aleyhis-seîâm'ın yanından geçerken: "Allah senin Ümmetinin üzerine neyi farz kıldı?" diye sordu. Ben de: "Elli vakit namaz" diye cevap verdim. Musa Aleyhisselâm 'Rabbine dön, senin Ümmetin buna güç yetiremez', dedi. Ben de geri döndüm, Rabbim bir cüz'ünü indirdi. Sonra tekrar Musa Aleyhi s selâm'a geldim: "Rabbim benim için yansına indirdi" dedim. Musa Aleyhisselâm: 'Rabbine dön, senin Ümmetin buna da güç yetiremez' dedi. Rabbime döndüm, Rabbim bir cüz'ünü daha indirdi. Yine Musa'ya geldim, "Rabbine dön, senin Ümmetin bu kadarına da güç yetiremez" dedi. Rabbime tekrar gittim, Rabbim: "Onu beş vakite indirdim, ama bu beş vakit için elli vakit sevabı var. Benim indimde söz değiştirilmez" diye buyurdu. Sonra tekrar Musa Aleyhisselâm'a geldim. Yine "Rabbine dön" dedi. Ben de: "Rabbimden haya ettim" diye cevap verdim. Sonra Cibril Benimle beraber çıktı, benimle sidretü'l-Münteha (en son nokta)'ya kadar geldi. Orada onu, ne olduğunu bilmediğim renkler kapladı. Sonra cennete alındım, baktım ki içerde inciden boncuk dizileri var, toprağı ise misktendir[24]

115. Hadisin Şerhi

Hadiste Resulullah Aleyhisselâm "evim" diyerek hâdisenin vukua geldiği zamanda içinde bulunduğu evi kendine nisbet etmiştir. Bu o anda o evde bulunması anlamı taşır. Çünkü en ufak bir ilişki için bu nisbet sözkonusu olabilir. Esas itibariyle o anda Resulullah Aleyhisselâm'm Ümmü Hani'nin evinde bulunduğu sabit olmuştur. Altın testinin kullanılması Resulullah Aleyhisselâm'm kalbinin temizliği dolayısıyladır. Bu hâdise Mekke'de altın eşya kullanılması haram edilmeden önce meydana gelmişti. Testinin iman ve hikmet dolu olması, iman ve hikmete ulaştırması açısından, sebebin müsebbible isimlendirilmesi olabilir. Ölümün alaca koç olarak getirilmesi gibi, hissedilenle, ma'kul olanın inkişafı için yapılmış bir temsil de olabilir.

Hikmek, Allah'ı biime (marifetullah) ile ilgili hükümlere taalluk eden ilmi bilme, basireti geliştirme, nefsi terbiye etme, hakkı görüp ona göre amel etme, nefsi boş arzulara ve batıl şeylere takılmaktan alıkoyma anlamına kullanılan bir ibaredir. Buradaki hikmetle Peygamberliğin kastedildiği de söylenmiştir. Aynı şekilde hikmetin Allah'tan bahşedilen bir anlayış olduğu da söylenmiştir.

Cibril Aleyhısselam, iman ve; hikmet dolu testiyi Resulullah Aleyhisselâm'ın göğsüne boşalttıktan sonra orayı kapatmış ve dolu bir kabın mühürlenmesi gibi mühürlemiştir. Allahü Teala Onda Peygamberliğin bütün yönlerini birleştirmiş ve Onu Peygamberlerin sonuncusu, mührü kılmıştır. Onu mühürlemiş, düşmanları Ona ulaşmak için bir yol bulamamışlardır. Çünkü mühürlü bir şey muhafaza altındadır. Bunu, Onda esma-i hüsna'nm parıltısının en güzel şekilde belirmesi, kuvvetlenmesi ve Onun en yüksek makamda sebat etmesi için yapmıştır. Melek, Cibril Aleyhisselâm'ın Peygamber Aleyhisselâm, için: "Ona elçi gönderildi mi?" diye sorarken, göklere yükselmesi için bir elçinin gönderilip gönderilmediğini sormaktadır, yoksa Peygamberlik vazifesinin verilip verilmediğini sormamaktadır.

Adem Aleyhisselâm: "Salih evlada merhaba" diyor. Merhaba kelimesi bir yerden geleni karşılarken kullanılır. Adem Aleyhisse-lâm'ın; salih kelimesini kullanması da, bu kelimenin diğer bütün güzel özellikleri de içine alan bir mana taşıması dolayısıyladır.

"Rabbim bir cüz'ün indirdi" denirken namazın beş vaktini indirdiğini kastetmektedir, indirme konusunda değişik rivayetlerde farklı bilgiler yerahyor. Bazı rivayetlerde beşer beşer, bazı rivayetlerde onar onar indirildiği belirtiliyor. Sabit olan rivayetlere göre beşer beşer indirildiği anlaşılmıştır.

Hafız ibnu Hacer der ki: "Onu beş vakte indirdim fakat bu beş vakit için elli vakit sevabı var" cümlesi "Kim bir iyilik getirirse ona on kat sevab vardır" mealindeki ayet-i kerimeye uymaktadır.

Burada beş vaktin farz kılınmasından, vitir namazı gibi beş vakitten fazla namazların farz olmadığına delil getirilmiştir.

Hadisten, bir emrin, o emirle amel edilmeden önce de neshedi-lebileceği anlaşılıyor. Mutezile ise bu görüşe itiraz etmiştir. Ancak neshin tebliğden yani Peygambere bildirmeden önce gerçekleşmeyeceği hususunda bütün ilim adamları ittifak etmişlerdir.

"Benim indimde söz değiştirilmez" sözünün manası "Benim indimde kesinlik kazanmış bir hüküm değiştirilmez" -dir. Muallakta olanlar ise böyle değildir. Allah bunlardan istediğini siler, istediğini de kesinleştirir.

Peygamber Aleyhisselâm'ın namazın azaltılması için Rabbine müracaat etmesi, birinci hükmün kesinlik kazanmış bir hüküm olmadığım gösteriyor.^ Resulullah Aleyhisselâm "Rabbimden haya ettim" demesi, bundan sonra yine indirilmesini istemesinin, bu beş vakiti de tamamen

kaldırmasını istemek olacağını düşünme-sindendir. Çünkü her gidişinde beş vakit namaz indirilmiştir. Her keresinde beş vakit namaz indirilince artık beş vakitten de indirilmesini nasıl isteyebilir. Özellikle Allahü Teala:"Benira indimde hüküm değiştirilmez" diye duyurduktan sonra.Sidretü'l-Münteha, göklerin en üstündedir. Meleklerin ilmi oradan Öteye geçemediği için, münteha (bitiş yeri) olarak adlandırılmıştır. Resulullah Aleyhisselâm'dan başkası oradan ileri geçememiştir. Yahut şehidlerin ruhları oradan öteye geçemediği için bu adla adlandırılmış olabilir.

Cennetin toprağının miskten olması, misk kokulu olması demektir.[25]

Sahîh-i Müslim'den Namazın Farz Kılınmasına Dair Hadis

116. Hadis, Kastallanî'nin Hamiş'ine göre C.2, s.53'te 'Resu-hıllah Aleyhîsselâm'ın İsra'sı ve Namazın Farz Kılınması babında geçmektedir.

Şeybanu'bnu Ferruh Hammadu'bnu Selem'den, o Sabit el-Bunanî'den, o da Enesu'bnu Malik Radıyallahu Anh'den Resulul-lah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Bana "Burak1 getirildi ki o, beyaz uzuneşekten iri, katırdan küçük bir hayvandır. Ayağını gözünün görebildiği yere kadar atar. Ona binerek Beytu'l-Makdis'e geldim. Onu Peygamberlerin bineklerini bağladığı halkaya bağladım. Sonra Mescide girdim, orada iki rek*at namaz^ kıldım, sonra çıktım. Cibril Aleyhisselâm bir şarab bir de sijt kabı getirdi, ben sütü tercih ettim. Cibril Aleyhisselâm 'Fıtratı, yani doğruluğu tercih ettin' dedi. Sonra bizi göğe yükseltti. Cibril Aleyhisselâm kapının açılmasını istedi. Kendisine: "Sen kimsin?" diye soruldu. "Cibril" diye cevap verdi. "Beraberinde kim var?" denildi. "Muhammed Aleyhisselâm" diye cevap verdi. "Ona elçi gönderildi mi?" diye soruldu. "Gönderildi" diye cevap verdi. Bir de teyzeoğulları îsa ibnu meryem Yahya ibnu Zekeriyya ile karşılaştım. Beni güzelce karşıladılar ve benim için hayır dua ettiler. Sonra üçüncü kat göğe yükseltildik. Cibril kapının açılmasını istedi. "Sen. kimsin?" diye soruldu. "Cibril" diye cevap.verdi. "Beraberinde kim var?" denildi. "Muhammed Aleyhisselâm" dedi. "Ona elçi gönderildi mi?" diye soruldu. Cebrâîl Aleyhisselâm 'Elçi gönderildi' dedi. Kapıyı bize açtı. Bir de Adem Aleyhisselâm ile karşılaştım. Beni güzelce karşıladı ve Bana hayır dua etti. Sonra Cebrâîl bizi ikinci göğe yükseltti. Cibril Aleyhisselâm,

kapının açılmasını istedi. "Sen kimsin" diye soruldu. "Cibril" diye cevap verdi. "Beraberinde kim var?" denildi. "Muhammed" dedi. "Ona elçi gönderildi mi?" diye soruldu. "Gönderildi" dedi. Kapıyı açtı. Bir de kendisine güzelliğin (insanların nasibi olan güzelliğin tamamının) yansı verilen Yusuf ile karşılaştım. Beni güzelce karşıladı ve Bana hayır dua etti. Sonra dördüncü kat göğe yükseltildik. Cibril Aleyhisselâm kapının açılmasını istedi. "Kim o?" diye soruldu. "Cibril" dedi. "Beraberinde kim var?" denildi. "Muhammed" diye cevap verdi. "Ona elçi gönderildi mi?" diye soruldu. "Elçi gönderildi" dedi. (görevli) bize kapıyı açtı. îdris Aleyhisselâm ile karşılaştım. Beni güzelce karşıladı ve Bana hayır dua etti. Allahü Te^la: "Onu yüce bir yere yükselttik" dedi. Sonra beşinci kat göğe-yükseltildik. Cibril kapının açılmasını istedi. "O kim?" diye soruldu. "Cibril" diye cevap verdi. "Yanında kim var?" denildi. "Muhammed" diye cevap verdi. "Oha elçi gönderildi mi?" diye soruldu. "Gönderildi" dedi. Görevli bize kapıyı açtı. Orada da

Harun Aleyhi s s elam ile karşılaştım. Beni güzelce karşıladı ve Bana hayır dua etti. Sonra altıncı kat göğe yükseldik. Cibril Aley-hisselâm kapının açılmasını istedi. "O kim?" diye soruldu. "Cibril" diye cevap verdi. "Yanında kim var?" diye soruldu. "Muhammed" diye cevap verdi. "Ona elçi gönderildi mi?" denildi. "Gönderildi" dedi. Görevli kapıyı açtı. Orada da Musa Aleyhisselâm ile karşılaştım. Beni güzelce karşıladı ve Bana hayır dua etti. Sonra yedinci kat göğe yükseldik. Cibril kapının açılmasını istedi. "Beraberinde kim var?" diye soruldu. "Muhammed" diye cevap verdi. "Ona elçi gönderildi mi?" denildi. "Gönderildi" dedi. Orada da sırtını Beyt-i Ma'mur'a dayamış vaziyette ibrahim Aleyhisselâm'ı gördüm. Her gün oradan yetmiş bin melek giriyor kendisine geri dönmüyorlardı. Sonra (Cibril) Sidretü'l-Münteha'ya gitti. Sidretü'l-Münteha ağacının yaprakları fillerin kulaklarına benziyordu, meyveleri de küpler gibiydi. (Sidre'yi) Allah'ın emrinden her ne kapladıysa kapladı, şekli değişti, o andaki güzelliğini Allah'ın yaratıklarından hiçbiri anlatamaz. Rabbim orada Bana vah-yettiğini vahyetti. Bana bir gün ve gecede elli namazı farz kıldı. Musa Aleyhisselâm'ın yanına geri indim, "Rabbin Ümmetinin üzerine ne farz kıldı?" diye sordu. "Elli namaz" dedim. "Rabbine dön azaltmasını iste, senin Ümmetin buna güç yetiremez, ben israil oğul lan m imtihan ettim ve durumlarını gördüm" dedi. Rab-bime döndüm: "Ey Rabbim, Ümmetime farz kıldığını hafiflet" dedim. Beş namaz indirdi. Musa'ya vardım "Rabbim beş namazı indirdi" dedim "Senin Ümmetin bu kadarına da güç yetiremez.

Rabbine geri dön ve yine azaltmasını iste" dedi. Böylece Rabbim Tebareke ve Teala ile Musa Aleyhisselâm arasında gidip -geldim. Sonunda Hak Teala: 'Ey Muhammed, kılınması istenen namaz, bir gün ve gecede beş namazdır. Her bir namaza on kat sevab verilir. Böylece bu elli namaz yerine geçer. Kim bir iyilik düşünür de yapmazsa ona bir iyilik sevabı yazılır. Kim de düşündüğü iyiliği yaparsa ona on kat sevab yazılır. Kim de bir kötülük düşünür de yapmazsa, ona bir günah yazılmaz, kötülüğü işleyene sadece (yaptığı kötülük mislinde) bir günah yazılır" diye buyurdu. Sonra tekrar Musa Aleyhissalâm'ın yanına indim, durumu Ona bildirdim. "Rabbine don, azaltmasını iste," dedi. Resulullah Aleyhisselatü ve Sellem der ki, Ben: "Rabbime o kadar gittim ki, artık O'ndan haya ederim' diye cevap verdim. [26]

116. Hadisin Şerhi

Dil âlimleri derler ki, Burak Resulullah Aleyhisselâm'ın Isra gecesi bindiği bineğin adıdır. et-Tahrir sahibi kitabında, ez-Zebidî'de Muhtasaru'l-Ayn'da Burak'ın Peygamberlerin bindikleri binek olduğunu söylemiştir. Nevevî bu bineğin hızlı olduğu için Burak olarak adlandırıldığını söylemiştir. Parıltılı ve parlak olduğu için böyle adlandırıldığını söyleyenler de olmuştur.

Hadiste geçtiği üzere Peygamberlerin bineklerini halkaya bağlamalara, insanlara bu konuda örnek olmaları içindir, ihtiyatlı hareket etmek ve sebeplere başvurmak hususunda insanlara örnek olmaktadırlar. Böyle yapmak kişinin Allah'a tevekkül etmesine bir zarar getirmez.

Hadiste geçen fıtrat, İslâm ve doğruluk olarak açıklanmıştır. Süt de bunun sembolüdür. Temiz, içenler için rahatlık verici ve içildikten sonra da bir kötülüğe yol açmayan bir içecek olması itibariyle fıtrata benzetilmiştir. Şarap ise kötülüklerin anasıdır ve fenalıklara yolaçar. (Buraya kadarki açıklamalar Nevevî şerhinden alınmıştır).

Cebrail Aleyhisselâm'ın içerideki görevli meleğin "Kimsin" sorusuna "Cibril" diye cevap vermesinde bir edep ölçüsü vardır. Birisi kapıyı çaldığı zaman "Sen kimsin?" diye sorulursa, cevab verenin, ismini söylemesi en uygun olanıdır. "Benim" diye cevap verilmemelidir. Hadis-i şerifte de bu şekilde cevap vermekten menedil-mektedir. Çünkü bu tarz bir cevabın

sorana bir faydası yoktur. Hadisten anlaşıldığına göre bir yere girerken izin istemek de müstehabdır.

Adem Aleyhisselâm'ın Resulullah Aleyhisselâm'ı karşılarken 'merhaba' demesinde ve onun için hayır dua etmesinde, fazilet sahibi insanları tatlılık ve güler yüzlülükle karşılamanın, onlarla güzel konuşmanın ve onlar için dua etmenin gerektiğine işaret vardır. Haklarında dua edilenler, dua edenlerden, daha hayırlı olsa da. Burada aynı zamanda, bir kimsenin ucba ve diğer nefsanî kötülüklere kapılmayacağından emin olunduğu zaman, onu yüzüne karşı övmenin caiz olduğuna işaret vardır.

"Sırtını Beyt-i Ma'mur'a dayamış vaziyette İbrahim Aleyhisselâm'ı gördüm" ifadesini açıklarken Kadı Beyzavî: Buradan anlaşıldığına göre kıble tarafına dayanmak ve sırtını kıbleye çevirmek caizdir, diyor.

îbnu Abbas ve daha başka müfessirler, Sidretü'l-Münteha'nın bu adla adlandırılmasının sebebinin, meleklerin ilminin buradan öteye geçemeyişi ve Resulullah Aleyhisselâm'ın dışında kimsenin

oradan ileri geçemememiş olması, olduğunu belirtmişlerdir. Abdullah ibnu Mes'ud'un da şöyle söylediği bildirilmiştir: Üzerinden düşen her şey, o noktada durduğu, Allah'ın emriyle altından yükselenler de o noktada kaldığı için, bu adı almıştır. (Nevevî şerhi'nden).

"Rabbime döndüm" sözünün manası "ilk keresinde Rabbime münacaatta bulunduğum yere döndüm, orada ikinci bir kez Rabbime münacaatta bulundum" dur. "Rabbimle Musa Aleyhisselâm arasında gidip geldim" derken de Resulullah Aleyhisselâm, Rab-bine münacaatta bulunduğu yerle Musa Aleyhisselâm arasında gidip geldiğini,, kasdetmektedir.[27]

117. Sünenu'n-Nesâî'den Namazların Farz Kılınması Hadisi, Kitabu's-Salat, C.1,S.217, Enesu'bnu Malik'in hadisinin senedinde ravilerin ihtilaflarını zikrettikten sonra şöyle diyor:

Enesu'bnu Malik, Malik ibnu Sa'sa'a Radıyallahü Anhuma'dan Resulullah Aleyhisselâm'in şöyle buyurduunu bildirmiştir:

"Ben evde uyku ile uyanıklık arasında idim, üç kişi ve onlardan da ortada duranı bana yaklaştı. Bana iman ve hikmet dolu bir altın testi getirildi. (Cibril) boğazımdan karın boşluğuma kadar göğsümü yardı. Kalbimi zemzem suyu ile yıkayıp iman ve hikmet ile doldurdu. Sonra eşekten büyük katırdan küçük bir hayvan getirildi. Sonra Cibril Aleyhisselâm ile birlikte çıktım. Dünya göğüne vardık. "O kim" denildi. Cibril Aleyhisselâm: "Cibril" diye cevap verdi. "Beraberinde kim var?" diye soruldu.

"Muhammed" dedi. "Ona elçi gönderildi mi? Merhaba ona, ne güzel geliş onun gelişi" denildi. Adem Âleyhisselâm'ın yanma vardım, ona selâm verdim, "Peygamber ve oğul olarak merhaba sana" dedi. Sonra ikinci göğe ulaştık, "Kim o?" diye soruldu. Cibril Âleyhisselâm: 'Cibril' diye cevap verdi. "Beraberinde kim var?" denildi. "Mühammed" diye cevap verdi. Burada da aynı şeyler oldu. Oradan Yahya ve Isa Âleyhisselâm'ın yanına gittim, kendilerine selam verdim. "Kardeş ve Peygamber olarak sana merhaba" dediler. Sonra üçüncü göğe vardık. "Kim o?" diye soruldu. Cibrîl Âleyhisselâm: "Cibril" diye cevap verdi. "Beraberinde kim var?" diye soruldu. "Mühammed" dedi. Aynı durum oldu. Burada Yusuf Âleyhisselâm'ın yanma gittim, kendisine selâm verdim. "Kardeş ve Peygamber olarak merhaba sana" dedi. Sonra dördüncü göğe vardık, aynı şeyler burada da oldu. Burada îdris Aleyhisselâm'la karşılaştım, kendisine selâm verdim, o da: "Merhaba, ey kardeş ve Peygamber" dedi. Sonra beşinci göğe vardık, aynı şeyler oldu. Burada Harun Aleyhis-selâm'ın yanına gittim, kendisine selam verdim; o da: "Merhaba ey kardeş ve Peygamber" dedi. Sonra altıncı göğe vardık, aynı şeyler oldu. Orada Musa Âleyhisselâm'm yanına gittim, kendisine selam verdim, o da: "Merhaba, ey kardeş ve Peygamber" dedi. Kendisinden ileri geçince ağladı, "Seni ağlatan nedir?" denildi. "Ey Rabbim, Benden sonra gönderdiğin şu delikanlının Ümmetinden cennete girecek olanlar, Benim Ümmetimden cennete girecek olanlardan daha çok ve daha üstündür" diye cevap verdi. Sonra yedinci göğe vardık, aynı şeyler oldu. Orada İbrahim Aleyhis-selâm'ın yanına gittim. Kendisine selâm verdim, O da: 'Merhaba ey oğul ve Peygamber1 dedi. Sonra Beyt-i Ma'mur yanıma yükseltildi. Orada hergün yetmiş bin melek namaz kılıyor, oradan çıktıklarında bir daha oraya dönmüyorlar. Sonra Sidretü'l-Münteha Benim yanıma getirildi. Meyveleri hecer küpleri gibi, yaprakları da fillerin kulakları gibi idi. Altından dört ırmak akıyordu. Bunların ikisi gizli ikisi de açık ırmaktı. Gizli olan iki ırmak cennetteydi. Açık olan iki ırmak ise Nil ile Fırat. Sonra Bana elli namaz farz kılındı. Musa Aleyhissalâm'a geldim, "Ne yaptın?" diye sordu. "Üzerime elli namaz farz kılındı" dedim; "Ben insanları senden daha iyi tanırım. Ben îsrailoğuilannı pek şiddetli bir imtihana tabi tuttum. Senin Ümmetin buna güç yetiremeyecek, Rabbine dön Sana farz kıldığını azaltmasını iste", dedi. Rabbime döndüm, üzerime farz kıldığım azaltmasını istedim. Kırk namaza indirdi. Sonra yine Masu Aleyhisselâm'a döndüm. "Ne yaptın" diye sordu.

Rabbim kırk namaza indirdi" dedim. Bana ilk keresinde söylediklerine benzer şeyler söyledi. Rabbime döndüm, Rabbim otuza indirdi,

Musa Aleyhisselâm'a geldim. Yine ilk kez söylediklerinin benzerini söyledi. Rabbime döndüm, yirmiye indirdi, sonra ona indirdi sonra da beşe indirdi. Sonra Musa Aleyhisselâm'a geldim. Yine ilk kez söylediklerinin benzerini söyledi. Ben de: 'Ben tekrar Rabbime gitmekten haya ederim' dedim. "Farzımı kesinleştirdim, kullarımın yükünü hafiflettim. İyiliğe on kat sevab veririm" diye nida edildi". [28]

117. Hadis-i Şerifin Şerhi

Resulullah Aleyhisselâm "üç kişiden ortada duranı bana yaklaştı" diye buyuruyor. Resulullah Aleyhisselâm'dan rivayet edildiğine göre: "Bana Cibril, İsrafil ve bir melek daha geldi" diye buyurmuştur, işte bu hadiste sözü edilen üç kişi bunlardır. Üçü de bir adam şekline bürünmüşlerdi, içlerinden biri Resulullah Aleyhisselâm'in yanına yaklaşmıştı.

Bu rivayette Resulullah Aleyhisselâm'ın Harun Aleyhisselâm ile beşinci kat gökte karşılaştığı bildiriliyor. Bir başka rivayette ise Onunla dördüncü kat gökte karşılaştığı ifade ediliyor. Ancak bu rivayet, yani Harun Aleyhisselâm ile beşinci kat gökte karşılaştığını bildiren rivayet, daha sıhhatlidir. En doğrusunu Allah bilir.

Hadiste Resulullah Aleyhisselâm'ın iki gizli, iki de açık ırmak gördüğü bildiriliyor. Biz bunun zahirî manasına inanır hakikatte ne olduğunu ise Allah Teala'ya havale ederiz. Özellikle şunu deriz, su Allah'ın gökten indirdiği bir rahmetidir. Cennet de rahmet mekanıdır. Yüce Allah ayet-i kerimede şöyle buyuruyor: "Gökten suyu ölçülü indirdik de, onu yerde durdurduk". En doğrusunu Allah bilir, hadis-i şerifte bu iki nehrin havzalarında oturan insanların ileride Müslüman olacaklarına ve onların vasıtasıyla islam'ın başka bölgelere yayılacağına işaret edilmiş olabilir.[29]

118. 'Namazların Farz Kılınması Hadisini' en-Nesâî, CJ^221'de de şöyle rivayet etmiştir:

İbnu Şihab, Enes ibnu Mâlik ile İbnu Hazm Radıyallahü Anh'ın Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet ettiklerini söylemiştir:

"Rabbim elli namaz farz kıldı. Bununla döndüm. Musa Aleyhis-selâm'ın yanından geçerken bana: "Rabbin Ümmetine ne farz kıldı?" diye sordu. Ben de: "Onlara elli namaz farz kıldı" dedim. Musa Aleyhisselâm Bana: "Rabbine dön, Senin Ümmetin buna güç yetiremez" dedi. Rabbime döndüm, yarısını indirdi. Musa Aleyhisselâm'a döndüm, durumu bildirdim. Yine: "Rabbine dön, Ümmetin buna güç yetiremez" dedi. Ben de rabbime döndüm, en son: "istenen beş namazdır, ancak bunun için elli namaz sevabı vardır. Benim indimde söz değiştirilmez." diye buyurdu. Musa Aleyhisselâm'a döndüm. Yine: "Rabbine dön" dedi. Ben de: "Ben artık Rabbimden haya ederim" dedim.[30]

119. Yezîdu'bnu Ebî Mâlik Enes ibni Mâlik'ten Resulul-lah Aleyfaisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Bana eşekten büyük katırdan küçük bir hayvan getirildi. Adımı gözünün gördüğü mesafe kadardı. Cibrîl" Aleyhisselâm ile birlikte ona bindim, yol aldık. Cebrâîl Bana: "in ve namaz kıl" dedi. Dediğini yaptım. "Nerede namaz kıldığını biliyor musun?" diye sordu ve kendisi, "Hicret yeri olan Taybe'de namaz kıldın" dedi. Bir ara yine: "în ve namaz kıl" dedi. Namaz kıldım. "Nerede namaz kıldığını biliyor musun? Musa Aleyhisselâm'ın Allah'la konuştuğu yer olan Tur-i Seyna'da namaz kıldın" dedi. Sonra bir ara yine "în ve Namaz kıl" dedi. îndim namaz kıldım. "Nerede namaz kıldığını biliyor musun? îsa Aleyhisselâm 'm dünyaya geldiği Beyt-i Lahm'da namaz kıldın" dedi Sonra Beytu'l-Makdis'e girdim. Orada Peygamberler Benim için toplandı, Cibrîl Aleyhis-

selâm Beni öne geçirdi, Ben onlara imamlık yaptım. Sonra dünya göğüne yükseltildim. Baktım orada Adem Aleyhisselâm vardı. Sonra ikinci göğe çıkartıldım. Baktım ki, orada da teyzeoğulları îsa ile Yahya Aleyhisselâm var. Sonra üçüncü göğe yükseltildim. Orada da, Yusuf Aleyhisselâm vardı. Sonra dördüncü göğe yükseltildim. Orada Harun Aleyhisselâm vardı. Sonra beşinci göğe yükseltildim. Orada îdris Aleyhisselâm vardı. Sonra altıncı göğe yükseltildim. Orada Musa Aleyhisselâm vardı. Sonra yedinci göğe yükseltildim, Orada ibrahim Aleyhisselâm vardı. Sonra yedi kat göğün üstüne yükseltildim Sidretü'l-Mühteha'ya vardık. Orada Beni bir duman kapladı, hemen secdeye vardım. Bana: "Ben gökleri ve yeri yarattığımda Senin ve Ümmetinin üzerine elli namaz farz kıldım. Sen ve Ümmetin bu namazları kılın" denildi. İbrahim Aleyhisselâm'a döndüm Bana bir şey sormadı, sonra Musa Aleyhisseiâm'a geldim,: "Rabbin Sana ve Ümmetine

ne kadar şeyi farz kıldı?" diye sordu "Elli (vakit) namaz" dedim. Sen üe Ümmetin de bunu yerine getirmeye güç yetiremezsiniz, Rabbine dön, azaltmasını iste" dedi. Rabbime döndüm, on namaz azalttı. En son beş vakit namaza indirildi. Sonra Musa Aleyhisselâm'a geldim; yine: "Rabbine dön, azaltmasını iste, O, Israiloğullarına iki namaz farz kıldı da bunu yerine getiremediler" diye söyledi. Rabbime döndüm, azaltmasını istedim, "Ben gökleri ve yeri yarattığım zaman Sana ve Ümmetine elli namaz farz kıldım, beş namaz elli namaz yerinedir. Sen ve Ümmetin bunu kılın", diye buyurdu. Bildim ki, bu artık Rabbimden değiştirilmeyecek kesin karardır. Musa Aleyhisselâm'a geldim, Bana yine "Dön" dedi, Bunun Allah'tan kesin karar olduğunu bildim ve dönmedim.[31]

118-119. Hadisin Şerhi

Peygamber Aleyhisselâm'ın Ümmetinin üzerindeki yükü hafifletmek istemesi, Musa Aleyhisselâm'ın da onu bu yönde teşvik etmesi Peygamberlerin Ümmetlerine ne kadar şefkat gösterdiklerinin bir delilidir. Musa Aleyhisselâm, Muhamed Aleyhisselâm Ümmetine acıyarak Peygamber Aleyhisselâm'dan Rabbine dönerek Ümmeti üzerindeki yükü hafifletmesi için münacaatta bulunmasını istiyor. Musa Aleyhisselâm'ın makamı İbrahim Aleyhis-selâm'm ma-kamından daha aşağıdadır, çünkü Musa Aleyhisselâm Rabbiyle konuşmuştur, vazifesi de konuşmadır. İbrahim Aleyhisselâm 'Halil' yani Allah'ın dostudur, derecesi de teslimiyet derecesidir. Bunun için oğlunu kurban etmek hususunda ve Allah yolunda ateşe atılırken Allah'a tam teslimiyet göstermiştir. Allahü Teala ise her iki durumda da Ona acımış, ihsanda bulunmuştur.

Cibril Aleyhisselâm'm muhtelif yerlerde Resulullah Aleyhis-selâm'a "in, namaz kıl" demesinde Mü'minin mukaddes yelerde namaz kılmasının müstahab olduğuna işaret vardır. Hicret beldesi olan Taybe'de namaz kılması, o yerin daha sonra iman nurunun yayılacağı bir merkez haline geleceğine işarettir. Aynı şekilde Turi Seyna ve Beyt-i Lâhm'da namaz kılması da, bu yerlerin geçmişte iman nurunun yayıldığı birer merkez olduklarına işarettir. Nitekim Hazreti Musa ve Hazreti îaa, bu yerlerden iman nurunu yaymaya başlamışlardır. Onların, bizim Peygamberimiz ve bütün Peygamberlerin üzerine en güzel şekilde salat ve selam olsun.

Bu Hadiste namazın, onar onar indirildiği belirtiliyor. Böyle söylenmesi icmal dolayısıyladır. Sahih rivayetlerden anlaşıldığına göre namazlar beşer beşer indirilmiştir. Daha önce geçtiği üzere diğer rivayetler buna delil teşkil eder.[32]

31- Beş Vakit Namazın Farz Olması Ve Bunlara Devam Edilmesi Hakkındaki Rivayetler

120. Sünen-i İbni Mace, C.l,s.22O de; Enes ibnu Mâlik'ten rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Allah Ümmetime elli namaz farz kıldı. Gelmek üzere döndüm. Musa Aleyhisselâm'm yanına geldim. Musa Aleyhisselâm: 'Rabbin Ümmetine neyi farz kıldı?1 diye sordu. "Bana elli namaz farz kıldı" dedim. "Rabbine don, Ümmetin bu kadarına güç yetiremez, dedi. Rabbime döndüm, bir bölümünü indirdi. Musa'ya döndüm, durumu bildirdim, yine: "Rabbine dön, Ümmetin bu kadarına da güç yetiremez" dedi. Rabbime döndüm, Bana: "Farz kılınan namaz beştir, ama bunun için elli namaz sevabı vardır. Benim indimde söz değiştirilmez" buyurdu. Musa'ya döndüm. "Rabbine dön" dedi. Ben de: "Ben, artık Rabbimden haya ederim" dedim.[33]

121. Yine İbnu Mace'nin kaydettiğine göre Ebu Katade ibnu Rib'î Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allahü Teala buyurdu ki 'Senin Ümmetine beş vakit namaz farz kıldım. Kendi kendime ahdettim ki, kim bu namazları vaktinde kılarsa onu cennete koyarım. Kim de bunları kılmazsa onun Ben de bir ahdi yoktur".[34]

Bu Rivayet, ibnu Mace7C.l,s.221'de geçmektedir.[35]

122. Sünen-i ebu Davud, C.l,s.l23'te "Namazları Vaktinde Kılma" babında şu rivayet geçmektedir:

Ebu Katade Rahmetullahi Aleyh Resulullah Aleyhissetâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allahü Teala buyurdu ki, Ben senin Ümmetine beş vakit namaz farz kıldım. Ve kendi katımdan bir ahid verdim ki, kim onları vaktinde kılarsa,

onu cennete sokarım. Kim de bunları terkederse, onun benim katımda bir ahdi yoktur.[36]

32- Namazı Kulumla Kendi Aramda İkiye Ayırdım Hadisi

123. Hadisi İmam Müslim Sahihinde C.3, s.l2'de Her rek'atta Fatiha Okumanın Vücubu' başlıklı babda rivayet etmiştir:

İshaku'bnu İbrahim el-Hanzali, Sufyanu'fynu Uyeyne'den, o Alau'bnu Abdurrahman'dan, o babasından, o da Ebu Hıtreyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Kim bir namaz kılar da içinde Kur'an'ın anasını (yani Fatiha suresini) okumazsa o namaz eksiktir. Resulullah bu sözünü üç kere tekrar etti. Ebu Hureyre'ye: Biz imamın arkasında oluyoruz, denildi. O da, kendi nefsinde oku, Ben Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini işittim: 'Allah buyurdu ki, Ben, namazı kulumla kendi aramda iki kısma ayırdım, istekte bulunduğu kısım kulu-mundur. Kul "el-hamdü lillahi Rabbi'l-âlemîn" dediğinde, Allah Azze ve Celle: 'Kulum Bana hamdetti' buyurur. Kul: "er-Rahma-nirrahim" dediği zaman Allah: 'Kulum Beni sena etti (övdü)' buyurur. Kul: "Mâliki yevmi'd-din" dediği zaman ise Allah: 'Kulum Beni temcid etti' buyurur. Bir rivayette de "Kulum işini Bana havale etti" diye buyurduğu bildirilmiştir. Kul: "lyyake na'budu ve iyyake nesta'in" dediğinde Allah: Bu Benimle kulum arasındadır, ve istekte bulunduğu kısım kulumundur, buyurur. Kul: "îhdina's-Sırate'l-Mustakîm, Sıratellezine en'amte Aleyhim, ğayri'l-Mağdubi Aleyhim vele'd-dâllîn" dediğinde, "Burası kulumundur, istekte bulunduğu için kulumundur" diye buyurur.[37]

120-123. Hadislerin Şerhi

Namazda Fatiha suresinin okunmasının vacib olduğu bu hadisten anlaşılmaktadır. Ancak imamın arkasında namaz kılmanın durumu hakkında mezheb imamları ihtilaf etmişlerdir. Bu konu Nevevî'nin Müslim şerhinde etraflıca anlatılmıştır. Oradaki açık-

lamaları aynen vermemiz mümkün değildir. İsteyen oraya başvurabilir.

Bir rivayette Yüce Allah'ın "Mâliki yevmi'd-din denildiğinde "Kulum işini Bana havale etti" diye buyurduğunun bildirilmesi üzerine İmam Nevevî şöyle diyor: Böyle buyurulmasının "Mâliki yevmi'd-din-Din gününün sahibi" ayet-i kelimesindeki manayla ilişkisi şu bakımdandır: O günde mülk yalnız Allah'ındır. Kulların hesabını o görecek, yaptıklarının karşılığını o verecektir, Kulun Allah'ı ta'zim ve temcidden sonra bunu itiraf etmesi işlerini şüphesiz O'na havale etmesi demektir.

'Bunlar kuîumundur' denirken kastedilen, o okuduğu ayetlerdir.

Yüce Allah'ın "namazı kulumla aramda ikiye böldüm" diye buyurmasını ilim adamları şöyle tefsir ediyorlar. Burada namaz ile kastedilen fatiha süresidir. Böyle isimlendirilmiştir, çünkü namaz fatiha suresi okunmaksızın sahih olmamaktadır. Hadis-i şerifte de: "Hacc arefedir, yani Arefede vakfeye durmaktır" diye buyurul-muştur. "Böldüm" denilirken de kastedilen, mana itibariyle bölmedir. Çünkü ilk yansında Allahü Teala'ya hamdediliyor, O tem-cid ediliyor, O sena ediliyor ve işler O'na havale ediliyor, ikinci yarıda ise Allah'tan dilekte bulunuluyor, O'na tazarru ediliyor ve O'na olan ihtiyaç dile getiriliyor. [38]

124. Hadis, İmam Malik'in Muvatta'mda, Mesabihu's-Sunne'nin hamiş'ine göre C.l,s.43'te "İmamın Açıktan O-kumadığı Yerde İmamın Arkasında Okumak" başlıklı babda geçmektedir:

Yahya Melik'ten, o el-Alau'bnu Abdurrahman ibni Ya'kub'dan, o Hişamu'bnu Zuhre'nin azadlısı Ebu's-Saib'den, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Kim namaz kılar da içinde Kur'an'ın anasını (yani Fatiha'yı) okumazsa o namaz eksiktir, o eksiktir, o eksiktir, tamam değildir. Ravi (Ebu Saib) der ki, 'Ey Ebu Hureyre, ben bazen imamın arkasında oluyorum' dedim, dirseğimi (ziraimi) tutarak: 'Onunla kendi nefsinde (içinden) oku, ey Farisi, Ben Resulullah Aleyhis-selâm'ın şöyle söylediğini duydım: Allah Tebareke ve Teala buyurdu ki, namazı kendimle kulum arasında, ikiye ayırdım. Yarısı banim, yarısı kulumundur, kuluma istekte bulunduğu kadar lazımdır'. Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki: 'Okuyunuz, kul "el-hamdü lillahi Rabbi'l-âlemm" der, Allah Tebareke ve Teala: Kulum Beni övdü, der. kul: Mâliki yevmi"d-din"der Allah: Kulum Beni temcid etti, buyurur. Kul: "îyyake naudu ve iyyake nesta'in" der. Allah: Bu ayet kulumla Benim aramdadır, istekte bulunduğu kısım kulumundur buyurur. Kul: "Ihdina's-

Sırate'l-Mustekîm. Sıratellezine en'amte Aleyhim, gayri'1-Mağdubi Aleyhim, vele'd-dâllîn" der. Allah: Bunlar kulumundur, istekte bulunduğu yer ona aittir, buyurur.[39]

125. Bu hadîs Sahih-i Tirmizfde, C.2, 8.157'de 'Kitabu't-Tefcir Babları'nın Fatiha suresi inamında geçmektedir:

el-Alâu'bnu Abdurrahman babasından, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'dan Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Kim Namaz kılar da içinde Kur'an'm anasını (Fatihayı) okumazsa, o eksiktir, o eksiktir, tamam değildir. Ravi (Abdurrahman) der ki: Ey Ebu Hureyre, ben bazen imamın arkasında oluyorum, dedim. O da şöyle cevap verdi: Ey Farisîoğlu, sununla içinden oku, ben Resulallah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini duydum: Allahü Teala buyurdu ki: Namazı, kulumla kendi aramda ikiye ayırdım. Yarısı Benim, yarısı kulumundur. İstekli bulunduğu kısım kulumundur. Kul: "el-hamdü lülahi Rabbi'l-âlemîn" diye okur. Allah: Kulum Bana hamdetti, diye buyurur. Kul: "er-Rahmanirrahim" der. Allah: Kulum Beni övdü, diye buyurur, kul: "Mâlikî yevmi'd-din" der. Allah: Kulum Beni temcid etti. Şu da, kulumla Benim aram d adı r: "îyyake na'budu ve iyyake nesta'in." Surenin sonu da kulumundur, istediği kısımlar onadır, buyurur. Şu kısmı okur: "İhdina's-Sırate'l-Mustakîm, sıratellezine en'amte Aleyhim, ğay-ri'l,Mağdubi Aleyhim vele'd dallın[40]

Ebu Isa et-Tİrmizî bu hadisin hasen olduğunu söylemiştir.[41]

126. Hadisin Sünen-i ebu Davud'da geçen şekli, (C.l, s.228'de, "Namazda Kıraati Terkedenin Durumu" başlıklı babdan).

el-Ka'nabî Malik'ten, o Alâu'bnu Abdurrahman'dan, o Hişam-ibnu Zuhre'nin azadlısı Ebus-Saib'den, o da Ebu Hureyre Radıyal-lahü Anh'den Resulullah Aleyhissetâm'm şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Kim namaz kılar da içinde Kur'an'ın anasını (Fatihayı) okumazsa o eksiktir, o eksiktir, o eksiktir, tamam değildir. Ravi (Ebu's-Saib) der: Ey Ebu Hureyre, ben bezen imamın arkasında oluyorum, dedim. Ebu Hureyre, dirseğimi tutarak şöyle dedi: Bununla içinden oku, ey Farisî, ben Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini duydum: 'Allahü Teala buyurur ki; namazı Benimle kulum arasında ikiye ayırdım. Yarısı Benim, yarısı da kulumun-dur, istekte bulunduğu kısım kulumundur' Resulullah Aleyhis-selâm daha sonra buyurdu ki: Okuyunuz: kul, "el-hamdü lillahi Rabbi'l-

âlemîn" der, Allah Azze ve Celle: Kulum Bana hamdetti, diye buyurur. Kul: "er-Rahmanirrahim" der. Allahü Teala: Kulum Beni temcid etti, buyurur. Kul: lyyake na'budu ve iyyake nes-ta'in" der. Allahü Teala: Bu Benimle kulum arasındadır, kulumun istediği de onadır, diye buyurur. Kul: "Îhdina's-Sırate'l-Mustakîm, Sıratelle-zine en'amte Aleyhim, ğayri'l-Mağdubi aleyhim" der. Allahü Teala: işte bunlar kulumundur, istekte bulunduğu yer kulumundur buyurur.[42]

127. Bu hadis Sunen-i İbni Mace'de, C.2^.217'de'Kur'an-'ın Sevabı' başlıklı babda geçmektedir:

Ebu Mervan Muhammedu bnu Osman el-Osmanî Abdülaziz ibnu ebi Hazim'den, o el-Alâu'bnu Abdurrahman'dan, o babasından, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den, Resulullak Aleyhis-selâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah Azze ve Celle buyurdu ki, namazı Benimle kulum, arasında ikiye ayırdım, Yarısı Benimdir, yarısı kulumun, kulumun olan kısım, istediğidir. Sonra Resulullah Aleyhisselâm şöyle

buyurdu: Okuyunuz, kul "elhamd..." der, Allah Azze ve Celle: Kulum Bana hamdetti, der. kul: "er-Rahman..." der. Allah: Kulum Beni övdü, istediği kulumundur, buyurur. Kul: "Mâlik.." der. Al-lah:Kulum Beni temcid etti, der. Bu kısım Benimdir. Şu ayet de Benimle kulum arasındadır; kul "iyyake..." der. (yani bu ayet Benimle kulum arasındadır). İstediği (yani istekte bulunduğu kısım) kulumundur. Surenin son kısmı kulumundur. Kuh'îhdina ' der..[43]

128. Hadis Sünenu'n-Nesâî'de, C.2,s.l35-136'da 'Fatiha Suresini Okurken Bismîllahırrahmanîrrahim'i Terkedenin Durumu1 başlıklı babda geçmektedir:

Hişamu'bnu Zuhre'nin azadlısı es-Saib, Ebu Hureyre Radıyal-lahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Kim namaz kılar da içinde Kur'anın anasını (yani fatihayı) okumazsa o eksiktir, o eksiktir, o eksiktir, tam değildir. Ravi der ki: Ey Ebu Hureye, ben bazen imamın arkasında oluyorum, dedim. Kolumdan tûtta ve dedi ki: Sununla içinden oku, ey Farisî, Ben Re-sulullah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini duydum: Allah Azze ve Celle buyurur ki, namazı Benimle kulum arasında ikiye ayırdım. Yarısı Benim, yansı kulumundur. Kulumun

olan, istekte bulunduğu kısımdır. Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki, Okuyunuz, kul "el-hamd..." der, Allah Azze ve Celle: Kulum Bana hamdetti, der. Kul: "er-Rahman..." der. Allah Azze ve Celle: Kulum Beni Övdü, der. Kul: "Mâliki..." der. Allahü Teala: Kulum Beni temcid etti, buyurur. Kul: "lyyake..." der. Allahü Teala, bu ayet kulumla Benim aramdadır, istekte bulunduğu kısım da kulumundur, buyurur. Kul: "İhdina..." der. Allahü Teala: işte bunlar kulumundur, istekte bulunduğu kısım kulumundur, buyurur.[44]

129. Yine Nesâî'nin Sünen'inde, C.2,s.l39'da "Andolsun ki Sana Daima Tekrarlanan Yedi Ayetli Fatihayı ve Kur'an-ı Azim'i verdik" mealindeki ayet-i kerimenin yorumuyla ilgili babda şu rivayet vardır.

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın Ubeyyu'bnu Ka'b Radıyallahü Anh'den rivayetine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Allah ne Tevrat'ta ne de İncil'de Kur'an'm anası Fatiha'mn bir benzerini indirmiştir. O, sebu'l-mesânî (tekrarlanan yedi ayet) dir. (Allah): O Benimle kulum arasında bölünmüştür. istekte bulunduğu kısım kulumundur, (diye buyurur).[45]

"Namazı böldüm" hadisi ile ilgili rivayetler burada bitti. En doğrusunu Allah bilir.[46]

129. Hadisin Şerhi

Kurtubi Fatiha suresi tefsirinde, îmam Buharfnin rivayet ettiği şöyle bir hadise yer veriyor: Ebu Saîd ibnu'l-Mu'alla'nm şöyle söylediği bildirilmiştir: Bir gün Mescid'de namaz kılıyordum, Resulullah Aleyhisselâm beni çağırdı. Ben cevap vermedim. Sonra:

Ey Allah'ın Resulü, namazda idim onun için Sana cevap veremedim, dedim. Resulullah Aleyhisselâm: Allahü Teala: "Ey iman edenler, Allah ve Peygamber sizi hayat verecek şeye çağırdığı zaman icabed edin" diye buyurmadı mı, dedikten sonra şöyle devam etti: Bu Mescid'den çıkmandan önce sana Kur'an-ı Kerim'in en büyük surelerinden olan bir sureyi öğreteceğim. Bunu dedikten sonra elimden tuttu. Çıkmak istediğinde: "Sana Kur'an-ı Kerim'in en büyük surelerinden olan bir sure öğreteceğim, dememiş miydiniz, diye hatırlattım. Resulullah Aleyhisselâm: "el-hamdü

lillahi Rabbi'l-âlemin", o tekrarlanan yedi ayettir. Ve Bana verilen Kur'an-ı Azim'dir, diye buyurdu.[47]

33- Melekler Birbirleri Peşinde Sizin Aranıza Girerler1hadisi

130. Hadîsi Buharı Kitabu's-Salat'm 'İkindi Namazının Fazileti" başlıklı babında ve C.4,s.ll3'te Kitabu Bedu'l-Halk'ın " Meleklerin Zlkrf' babında rivayet etmiştir:

Ebu'l-Yeman Şu'ayb'dan, o Ebu'z-Zinad'dan, o el-A'rec'den, o Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Melekler birbirleri ardından gelirler. Gece melekleri ile gündüz melekleri fecir vaktinde ve ikindi vaktinde karşılaşırlar. Sizinle geceleyenler yerlerine çıkarlar, Aliahü Teala kullarının durumunu daha iyi bilmekle beraber: Kullarımı ne bal üzere bıraktınız? diye sorar. Melekler de: Onları namaz kılar halde bıraktık, onlar namaz kılarlarken geldik, derler".[48]

131. Buharî bu hadisi, C.I0, s.431'de, Kitabu't-Tevhid'in "Rabbin Meleklerle Konuşması ve Meleklerin Nidası" babında rivayet etmiştir.

İsmail Mâlik'ten, o Ebu'z-Zinad'dan, o el-A'rec'den, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulyllah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Sizin içinizde gece melekleri ile gündüz melekleri birbirlerini takib ederler, Bunlar ikindi ve sabah namazlarında biraraya gelirler. Sonra sizinle birlikte geceleyenler, yükselirler. Aliahü Teala sizin halinizi daha iyi bilmekle beraber: Kullarımı ne hal üzere bıraktınız? diye sorar. Melekler de: Onları namaz kılar halde

bıraktık, onlar namaz kılar haldeyken geldik, derler.[49]

132. Hadisi en-Nesâî de, C.l,s.240'da ' Cemaatle Namaz Fazileti' babında rivayet etmiştir:

en-Nesâî'nin bu riveyeti Buharî'nm ikinci rivayetindeki lafzın aynısıdır.

"Ancak orada "ve huve e'lemu bikum": "Sizi daha iyi bilmekle" yerine "ve huve e'lemu bihim: onları -kullarını- daha iyi bilmekle" şeklinde

geçmektedir. Ayrıca sabah namazı da ikindi namazından önce zikrediliyor. [50]

133. Aynı şekilde İmam Malik de, Muvatta'ında, "Camiu's-Salaf babında "Onların -kullarının- Hallarini Daha İyi Bilmekle" lafzıyla rivayet etmiştir. Orada aynı zamanda: Melekler, ikindi ve akşam namazlarında biraraya gelirler, denilmektedir.[51]

130-133. Hadislerin Şerhi

Bu hadiste sözü edilen melekler, âlimlerin ekserisine göre hafaza melekleridir. Ancak hafaza meleklerinin insandan ayrıldığı ve gece hafaza melekleri ile gündüz hafaza meleklerinin ayrı olduğu hakkında herhangi bir rivayet gelmemiştir.

Kas tali anî bu meleklerin, insanların amellerini yazan melekleri koruyan melekler olduğunu söylüyor.

Hadiste gece meleklerinin yükselmesinden sözediliyor. Gündüz meleklerinin yükselmesi ise zikredilmiyor. Bunun sebebi, iki örnekten birini zikretmekle yetinilmesidir. Ayet-i kerime'de de: "Sizi sıcaktan koruyacak elbiseler vermiştir" deniliyor. Esas itibariyle bunun manası; sizi sıcaktan ve soğuktan koruyacak elbiseler vermiştir, şeklindedir. Ayrıca gündüzün iki yanı gecenin iki yanı ile bilinir.

Ebu Huzeyme'nin kitabında, Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'dan merfu olarak rivayet edilen hadis, buradaki çeşitli ihtimalleri ortadan kaldırıyor. Orada şöyle deniliyor: "Gece melekleri ile gündüz melekleri sabah ve ikindi namazlarında biraraya gelirler. Sabah namazında biraraya geldiklerinde gece melekleri yükselir gündüz melekleri kalırlar, ikindi namazlarında birleştiklerinde, gündüz melekleri yükselir gece melekleri kalır. Rabbleri kullarının durumunu daha iyi bilmekle beraber onlara sorar."

Allahü Teala'mn insanların durumunu meleklerden sorması Ademoğlunun üstünlüğünü ortaya çıkarmak içindir. Melekler onlardan Övgüyle sözederek Allah Teala'mn sorusuna cevap verirler, bu da Ademoğlu hakkında meleklerin şahitliği olur ki, bu onlar için bir şereftir.

Allahü Teala'nın lutfundan ve kereminden bizi, meleklerin haklarında iyilik ve hayırla şahitlik ettiği kullarından eylemesini, meleklerin kendileri

için bağışlama dilediği, iman sahibi kullarından eylemesini, dileriz. Meleklerin haklarında: "Ey Rabbimiz, ilmin ve rahmetin herşeyi içine almıştır. Tevbe edip Senin yoluna uyanları bağışla; onları cehennemin azabından koru. Ey Rabbimiz, onları ve babalarından, eşlerinden, soylarından iyi olanları, kendilerine söz verdiğin Adn cennetlerine koy; şüphesiz güçlü olan, Hakim olan Sensin. Onları kötülüklerden koru, o gün kötülüklerden kimi korursan, ona şüphesiz rahmet etmiş olursun. Bu büyük kurtuluştur" dediği kimselerden eylemesini dileriz. [52]

34- Duha (Kuşluk) Namazının Fazileti

134. Bu konudaki hadisi İ+9mam Tirmizî, C.l,s.95'te,' Kuşluk Namazı1 babında rivayet etmiştir.

Ebu'd-Derda ve Ebu Zer Radıyallahü Anh'ın rivayetlerine göre Resulullah Aleyhisseîâm Allah Azze ve Celle'nin şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Ey Ademoğlu Benim için günün başlarında dört rek'at namaz kıl, gün sonuna kadar sana yardımcı olayım[53]

Tirmizî Rahmetullahi Aleyh bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylemiştir.[54]

135. Ebu Davud da Sünen'inde C.l, s.357' de Kuşluk namazı babında şu rivayete yer vermiştir:

Davudu'bnu Reşid'in el-Velid'den, onun Sa'tdu'bnu Abdü'l- Aziz'den, onun MekhÛl'den, onun Kesîru'bnu Murre'den rivayetine göre Na'ımu'bnu Hemmâz Resulullah Aleyhisselâm'ı şöyle söylerken işittim, demiştir:

"Allahü Teala buyurur ki, Ey Ademoğlu, günün başında Benim için kılacağın dört rekat namazı terketme; günün sonuna kadar sana yeterim (yani her işinde sana destek ve yardımcı olurum)[55]

134-135. Hadislerin Şerhi

bu hadislerden, kuşluk namazının müstehab olduğu anlaşılmaktadır. Bu namaz müekkede sünnettir. Şafii'ye göre en azı iki rek'atür, en güzel olanı da sekiz rek'at kılınmasıdır. Oniki rek'at olarak da kılınabilir, ancak efdali sekiz rek'at kılınmasıdır. Vakti ise güneşin bir boyunduruk miktarı yükselmesinden (gün doğduktan kırkbeş dakida sonra) zeval vaktine (güneşin tam tepeye gelmesine) kadar sürer. En güzel olanı günün dörttebiri geçtikten sonra kılınmasıdır. Bununla günün her dörtte birinde namaz kılınmış olur.

Yüce Allah'ın "günün sonuna kadar" veya sonunda Sana yeterim" diye buyurmasının manası şudur: "Âfetlerden, manevî serlerden Seni korurum". En doğrusunu Allah bilir.

'Kulun Kıyamet Gününde İlk Hesabını Vereceği Şey Namazdır' Hadisi.

136. Bu hadisi, Nesâî Sünen'inde CJ, s.232'de 'Namazdan Hesaba Çekilme* babında rivayet etmiştir.

Hemmam'ın Katade'den, onun el-Hasen'den, rivayetine göre Hureysu'bnu Kabîsa şöyle demiştir:

"Medine'ye vardam, Ey Allah'ım bana salih bir arkadaş ver, diye dua ettim. Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın yanma gittim. Ona: Ben Allah'tan bana salih bir arkadaş vermesini dilemiştim, haydi bana Resulullah Aleyhisselâm'dan duyduğun bir hadisi bildir, olur ki Allahü Teala ondan faydalanmamı nasib eder, dedim. O da şunu rivayet etti: Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini duydum: Kulun ilk hesaba çekileceği şey namazıdır. Kimin namazı düzgün çıkarsa o kurtuşmuş, necaha kavuşmuştur, kimin de namazı bozuk çıkar sa, o kaybetmiş, hüsrana uğramıştır. Hemmam bu kısmın Katade'ye mi ait, yoksa rivayetten mi olduğunu bilmiyorum diyerek şu sözleri de ilave etmiştir: "Kişinin farz namazlarından bir şey eksik çıkarsa, Allahü Teala: Bakın, kulumun nafile ibadeti var mı? diye buyurur. Farzından eksik olanlar böylece tamamlanır. Diğer amelleri hakkında da bu muamele yapılır.[56]

137. Yine Ebu Hureyre Radıyallahü Anh, Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Kulun kıyamet gününde ilk hesaba çekileceği şey namazdır. Tam bulunursa, tam diye yazılır. Bundan bir şey eksik çıkarsa; Al-lahü Teala:

Bakın, onun bir nafile ibadetini bulacak mısınız? diye buyurur. Farzından kaçırdığı nafilesi ile tamamlanır. Diğer amelleri hakkındaki muamele de bu hal üzere yürür.[57]

138. Yine Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini kaydetmiştir:

"Kulun ilk haseba çekileceği şey namazdır. Eğer bunu tamam-lamışsa (bir şey yok), tamamlamamış olursa, Allah Azze ve Celle: Bakın, kulumun nafilesi var mı? diye buyurur. Eğer nafilesi bulunursa, "Onunla farzlarını tamamlayın" diye buyurur.[58]

Bu hadisi İbnu Mace de Sünen'in de "Kulun tik Hesaba Çekileceği Şey Namazdır" başlıklı babda rivayet etmiştir:

139. Temîm ed-Darî Radıyallahü Anh'tan rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Kulun kıyamet gününde ilk hesaba çekileceği şey, namazdır. Onu tamamlamışsa nafileleri sevaba yazılır. Farzları tamamla-mamışsa şanı yüce olan Allah meleklere: Bakın kulum için nafile namaz bulabilecek misiniz? Onunla farzlardan kaçırdığını tamamlayın, diye buyurur. Sonra bütün amelleri hakkında bu usul uygulanır.[59]

140. Ebu Davud da bu hadisi iki ayrı rivayetle vermiştir. Birisi Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'dan, diğeri Temim ed-Darî Radıyallahü Anlı'dan gelmektedir. Her ikisi de "Sahibinin Tamamlamadığı Bütün Namazlar Nafilelerle TaTTianılflmr" başlıklı babda yeralmaktadır:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den gelen rivayeti söyledin

Yakubu'bnu İbrahim'in İsmail'den, unun Yunustan, onun el-Hasen'den rivayetine göre Enesu'bnu Hakim ed-Dabbî Ziyad'dan veya Ziyad'ın oğlundan korkarak Medine'ye geldi. Orada Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'la karşılaştı. Der ki, o beni yanına aldı, ben de kendisine bağlandım. Bana:

"Ey delikanlı, sana bir hadis rivayet etmemi istemez misin? diye sordu. Ben: isterim Allah sana merhamet eylesin, dedim Kavilerden Yunus der ki: Zannederim rivayetinde Resulullah'ın buyurduğunu belirtti sonra şöyle söyledi: İnsanların kıyamet gününde amellerinden ilk hesaba çekilecekleri şey namazdır. Rabbimiz Celle ve Azze meleklere, kulunun durumunu daha iyi bilmekle beraber: Kulumun namazına bakın tam mı kılmış yoksa eksiği

var mı? diye buyurur. Tam kılmışsa tam diye yazılır. Herhangi bir eksiği varsa, Yüce Allah: Bakın, kulumun nafilesi var mı? diye buyurur. Nafilesi varsa, Allahü Teala: Kulumun farzlarının eksiğini nafilelerle tamamlayın, diye buyurur. Sonra bütün ameller hakkında bu usûl uygulanır.[60]

14L Temim ed-Darî'nin rivayeti de şöyledir:

Musa'bnu ismail Hammad'dan, o Davudu'bnu Ebi Hind'den, o Zurare ibnu Ebi Evfâ'dan, o Temim ed-Darî Radıyallahü Anh'den, o da Resulullah Aleyhisselâm'dan aynı manada bir hadis rivayet etmiştir. Ancak o şöyle bir ilavede bulunmuştur:

"Sonra zekat için de böyle yapılır, sonra diğer ameller de bu şekilde ele alınır".[61]

' .

136-14L Hadislerin Şerhi

Hadiste kulun ilk olarak namazından hesaba çekileceği belirtilirken zahiri ameller kastedilmektedir. Yoksa esasında kul', ilkin imanından hesaba çekilir. Bu kalble ilgili bir ameldir. Eğer kul iman yönünden kurtuluşa ererse, o zaman İslam'ın diğer esaslarından hesaba çekilir ve ilkin namazdan başlanır. Çünkü namaz dinin direğidir. Onu kılan dinini doğrultmuş, onu yıkan yani terk-eden dinini yıkmış olur. Aynı zamanda namaz ömrün her gün ve gecesinde beş kere tekrar edilir. Diğer ameller ise böyle değildir. Zekat insanların çoğuna farz değildir. Bunlar fakir kimselerdir. Oruç senede sadece bir ay farz kılınmıştır. Hacc da sadece gücü yetenlere, o da ömründe bir kere farz kılınmıştır.

Hadis-i şerif Yüce Allah'ın ihsan ve lütfunun bolluğunu ortaya koyuyor. Çünkü kulun farzları eksik çıkınca Allahü Teala onu nafilede tamamlıyor. Allah kulunun halini daha iyi bilmekle beraber meleklere: Kuluma bakın; nafilesi var mı? diye buyuruyor. Nafilesi bulunursa onunla farzlardan eksik çıkanı tamamlıyor. Bu eksiklik ister namazı terketmek dolayısıyla olsun, isterse namazın bütün şartlarını hakkıyla yerine getirmemek dolayısıyla olsun. Sonra kul zekat, oruç, hacc gibi diğer amellerimden de bu tarz üzere hesaba çekilir. Yani farzı tam yerine getirmişse tamam, eksiği varsa nafileleri ile tamamlanır.

Hadis farz amelleri eksiksiz yerine getirmenin gerekli olduğunu

bildiriyor. Çünkü onların hesabında hiçbir eksikliğe yer verilmeyecektir. Hadis aynı zamanda namaz olsun, zekat olsun, oruç olsun, hacc olsun nafile amelleri çokça yapmanın faydalı olduğunu bildiriyor. Böylece Allah'ın izniyle nafile ameller farz amellerin destekçisi olur.

'Rabbim Bana En Güzel Suret Üzere Geldi' Hadisi

142. Bu hadisi Tirmizî Camiinde, C.2,s.214-215'te 'Sâd Suresi' babında rivayet etmiştir:

îbnu Abbas Radıyallahil Anh'dan rivayet edildiğine göre Resu-lullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Rabbim bana en güzel suret üzere geldi. Ravi der ki: Zannediyorum rüyada, diye söyledi, ravi Resulullah Aleyhis selâm'in şöyle söylediğini bildiriyor: Sonra Rabbim bana: Ey Muhammed, bilir misin mele-i a'la (yüksek mevkideki seçkin topluluk) ne üzere tartışıyorlar? diye buyurdu. Ben: Hayır, dedim. Elini iki omuzu-mun arasına koydu, öyleki soğukluğunu iki memenin arasında (ravi: veya gerdanımda, demiş olabilir, diyor) hissettim. Bunun üzerine göklerde ve yerde olanı bildim. Yine: Ey Muhammed, mele-i a'la'mn ne üzere tartıştıklarını bilir misin? diye sordu. Ben. Evet, dedim. Sonra: Keffaretlerde, Kefîaretler de camilerde namazlardan sonra oturmak, camilere yürüyerek gitmek, mekruhlardan uzak şekilde abdesti güzelce almaktır. Kim bunları yaparsa hayır üzere yaşar, hayır üzere ölür, anasından doğduğu gündeki durumu gibi hatalarından arındırılmış olur, dedi. Sonra şöyle buyurdu: Ey Muhammed, abdest alırken "Ey Allah'ım senden hayırlı işleri (yani hayırlı işlere beni muvaffak kılmanı), fenalıklarımı terket-meme yardımcı olmanı, kalbime fakirlere karşı sevgi yerleştir-

meni diliyorum. Kulların için bir fitne murad ettiğin zaman, beni fitne uğramamış olarak yanına al, diye dua et. Sonra buyurdu ki: Selamı yaymak, insanlara yemek yedirmek, gece insanlar uykudayken namaz kalmak, derecelerin artmasına vesiledir.[62]

Ebu Isa et-Tirmizî: Hadisin senedinde Ebu Kullabe ile Ibnu Ab-bas arasında bir adamın adının zikre dildiğini söylüyor. Ebu Kulabe senedde gecen ravilerdendir ve Ibnu Abbas Radıyallahü Anh'dan önce zikredilen şahıstır.

143. İbmı Abbas Radıyallahü Anh'dan gelen bir başka rivayete göre de Besulullah Aleyhisselâm'm şöyle buyurduğu bildirilmiştir:

"Rabbim bana en güzel şekil üzere geldi ve: Muhammed, diye buyurdu. Ben: Buyur Ya Rabbi, emret Ya Rabbi! dedim. "Mele-i a'la ne için tartışırlar?" diye buyurdu. "Bilmiyorum, Ey Rabbim" dedim. Elini iki omuzumun arasına koydu, öyleki soğukluğunu iki mememin arasında hissettim. Bunun üzerine doğu ile batı arasında olanları bildim. Rabbim: "Ey Muhammed" diye buyurdu. Ben: "Emret ya Rabbi, buyur ya Rabbi" dedim. "Mele-i a'la ne üzere tartışır?" diye sordu. Ben: "Derecelerde ve keffaretlerde, ayakları cemaate gitmek için kullanmada, mekruhlardan arındırılmış şekilde güzelce abdest almada, bir namazdan sonra diğer namazı beklemede, Kim bunlara dikkat ederse hayır üzere yaşar, hayır üzere ölür, anasından doğduğu günkü gibi günahlarından arındırılmış olur, dedim, [63]

Ebu Isa et-Tirmizî bu hadisin hasen, garîb olduğunu söylemiştir.

Not: Ibnu Abbas'tan gelen ikinci hadisin senedinde ravi Ebu Kullabe'nin Halidu'bnu Leclac'dan, onun Ibnu Abbas Radıyallahü Anh'den rivayet ettiği zikrediliyor. Ebu Isa et-l^rmizî'nin birinci hadisinin senedinde isminin amlmadığını söylediği ravi Halidu'bnu '1-Leclac'dır. Bunu ikinci hadisin senedinden anlıyoruz.

144. Tirmizî Rahmetullahi Aleyh bir başka senedle Muaz-ihnu Cebel Radıyallahü Anh'den hadisi rivayet etmiştir. O rivayet şöyledir:

Muaz ibnu Cebel şöyle demiştir:

"Bir sabah Resulullah Aleyhisselâm sabah namazı kıldırmak üzere yanımıza çakmadı, neredeyse güneş doğmak üzereydi, çabucak çıktı. Hemen namaza çağırdı, Resulullah Aleyhisselâm kısa surelerle hemen namazı acele ile kıldırdı. Selam verince bize seslenerek: 'Olduğunuz gibi saflarınızda durun' dedi. Sonra bize dönüp şöyle söyledi;' şimdi size beni bu sabah alıkoyan neydi onu anlatacağım. Ben gece kalktım, abdest aldım, takdir edildiği kadar namaz kıldım, namazımda uyku bastı, üzerime ağırlık çöktü. Bir den Rabbim Tebareke ve Teala ile karşı karşıya geldim. Rabbim en güzel suret üzere göründü. Bana: "Ey Muhammed" diye buyurdu. "Buyur Ya Rabbi" dedim "Mele-i a'la ne üzere tartışırlar?" diye sordu. "Bilmiyorum" dedim. Bunu üç kere söyledi. Bir de gördüm ki, elinin içini iki omuzumun arasına koydu, Öyleki parmaklarının soğukluğunu iki mememin arasında hissettim. O anda herşey bana ayan oldu ve bildim.

Rabbim: "Ey Muhammed" diye buyurdu. "Buyur Ey Rabbim" dedim. "Mele-i a'la ne üzere tartışır?" diye sordu. "Keffaretlerde" dedim. "Onlar nedir?" diye sordu: "iyilikler için adım atmak, camilerde namazlardan sonra oturmak, hoş olmayan hallerden arı, güzelce abdest almak," dedim. "(Darecelerin yükselmesi) ne ile olur?" diye sordu. "Yemek yedirmekle, güzel konuşmakla, geceleyin insanlar uykudayken namaz kılmakla" dedim. "İste" diye buyurdu? Ben de: "Ey Allah'ım beni hayırlı işlere muvaffak kılmanı, kötülükleri terketmemi sağlamanı, fakirlere karşı sevgi yerleştirmeni, beni bağışlamanı, bana merhamet etme-

ni, bir topluluk için fitne murad ettiğinde beni fitneye düşürmemeni istiyorum. Senden senin sevgini ve seni sevenin sevgisini, senin sevgine yaklaştıracak işin sevgisini vermeni diliyorum" dedim. Re-sulullafa Aleyhisselâm buyurdu ki: bu haktır, bunu inceleyin sonra öğrenin[64]

Ebu İsa et-Tirmizî Rahmetuilahi Aleyh bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylemiştir.

142-144. Hadislerin Şerhi

Başta derim ki: Mü'min için ilk gereken Rabbini yaratıklara mahsus sıfatlardan tenzih etmesidir. Yüce Allah: "Hiçbir şey O'nun benzeri değildir. O duyandır, görendir" buyuruyor. Ihlas suresinde de: "De ki, O Allah birdir, Allah her türlü ihtiyaçtan müstağnidir, doğurmadı, doğurulmadı, hiçbir şey O'na denk değildir" buyuruluyor. Bunun dışına çıkacak bir inanç imana zarar verir. Bütün İslam âlimlerinin ittifak ettiğine göre, Kitab ve Sünnet'te zahiren Allah'ın yaratıklara benzetilmesi manası veren ifadelerde asıl kastedilen, ibarenin zahiri manası değildir, buna böyle inanmak gerekir. Genel anlamda bu tür ifadelerin zahirde taşıdıkları anlamlarla Allahü Teala'nın vasfedilmesi doğru olmaz.

islam âlimleri bu gibi hususlarda ikiye ayrılmışlardır: Selef mezhebi ve halef mezhebi. Selef mezhebinden olanlar, ibarenin zahiri anlamının, kastedilmediğine inanır ve hakikat yönünü, ilm-î hakikisini Allah'a havale ederler. Bununla birlikte Allahü Teala'nın yaratıklarına benzemediğine iman ederler, ifadeye belirli bir anlam da vermezler. Onların inancı, meseleyi tümüyle Allahü Teala'nın ilmine havale etmektir. Bunda Allahü Teala'nın: "O'nun tevilini Allah'tan başkası bilmez" mealindeki ayet-i keri meşini esas alırlar. Sonra ayetin: "ilimde derinleşmiş olanlar: "Ona inandık, hepsi

Rabbimiz katındandır, derler. Bunu ancak akıl sahipleri düşünebilirler" kısmını okurlar.

Halef mezhebinden olanlar da Allahü Teala'yı yaratıklara benzemekten tenzih ederler, ancak benzeme anlamı veren ifadeyi de te'vil ederek bu lafzın Allahü Teala hakkında kullanılmasının imkansız olmadığım belirtirler. Meselâ bu hadiste geçen: Rabbim bana en güzel suret üzere geldi, ibaresinde, bir de, "En güzel suret üzere Rabbim Tebareke ve Teala'yı gördüm" cümlesinde geçen 'suret' Kelimesini te'vil ederek, suret ile Allah'a layik olan Celal ve Cemal sıfatlarının kastedildiğini belirtirler. "Rabbi Resulullah Aleyhisselâm'a bu sıfatları ile tecelli etmiştir," derler.

Aynı şekilde Allah'ın Muhammed Aleyhisselâm'ın iki omuzu arasına elini koymasını da, Hakk Teala'nın Peygamber Aleyhis-selâm'ın kalbine ilim ve marifet elini yerleştirmesi, olarak te'vil ederler. Çünkü kalb iki omuz arası hizasına gelmektedir, derler. Peygamber Aleyhisselâm'ın: "Soğukluğunu iki mememin arasında hissettim" demesini buna delil göstererek, bundan maksadın, kalbinin, tatmin olacak derecede ilimle dolması olduğunu belirtir ler. Yakini bilgi, kalbi serinletir ve ibrahim Aleyhisselâm'ın "kalbim mutmain olsun diye" sözünde de ortaya çıktığı üzere bu tür bilgi, kalbi mutmain kılar, derler. Bunu Resulullah Aleyhisselâm'ın daha sonra: "Bunun üzerine göklerde ve yerde ne varsa bildim" diye buyurması da teyid ediyor. Bir rivayette de "doğu ile batı arasında ne varsa bildim" diye geçmektedir. Bir başka riva yette de: "O zaman her şey bana açık oldu ve bildim" diye geçiyor. Resulullah Aleyhisselâm'ın kalbinin ilim ve marifet ile dolmasının sonucu Rabbinin "Mele-i a'la ne üzere tartışır?" sorusuna cevap vermesi oldu. En doğrusunu Allah bilir.

Mele-i a'la ise göklerde bulunan Arş'ın ve Kürsi'nin etrafında toplanmış, Arşın etrafını tavaf eden büyük meleklerden oluşan bir topluluktur. Onların, sözü geçen konuda tartışmaları iki yönden olabilir: Birincisi, onlar, hadiste belirtilen iyilikleri yapanların sevaplarını yazmakta birbirleriyle yarış ediyor olabilirler. Yahut da, O iyiliklere verilen sevaptaki sırrı anlamak için tartışıyor olabilirler. Bazıları diğer bazılarından daha çok sevab belirliyor olabilirler. ikincisi, sözü geçen amellerde birbirleriyle yarış etmek için dünya ehlinden olmayı arzuluyor olabilirler. Çünkü onlar bu iyiliklere verilen sevapları yakinen görüyorlar ve neticelerinin de hayra varacağını biliyorlar.

Hadisin bazı rivayetlerinde, hâdise Özet olarak anlatılıyor. Diğer Üç ayrı rivayetten anlaşıldığına göre mele-i a'la şu iki hususta tartışmaktadır: Keffaretlerde ve derecelerde. Yani hata ve günahların bağışlanmasına sebep olan ameller ve kişinin derecelerinin yükseltilmesine sebep olan amellerde. Sonra Resulullah Aleyhisselâm keffaretlerin neler olduğunu açıklıyor, ve bunun gibi güzel ameller için yürümek, namazları beklemek kastıyla camilerde oturmak, her türlü yanlışlıktan uzak şekilde güzelce abdest almak.

Dereceler ise, yemek yedirmekle, güzel konuşmakla, insanlar uykudayken; gece vakti namaz kılmakla yükseltiliyor. En doğrusunu bilen Allah'tır.

Her türlü yanlışlıktan uzak olarak güzelce abdest almaktan kastedilen, soğukta olsun diğer vakitlerde olsun abdestte temizlenmesi gereken bütün azalan güzelce temizlemek ve bu işi düzgünce yapmaktır.

Allahü Teala'nın 'Kullarıma Bakın Bir Farzı Yerine Getirdiler, Diğerini Bekliyorlar' Sözü İle İlgili Hadis

145. Hadisi İbnu Mace, Sünen'inde, Cl^s.l38'de,' Camilere Devam Etmek ve Namazı Beklemek* başlıklı babda rivayet etmiştir:

Abdullahi'bnu Amr, İbnu'l-As Radıyallahü Anh'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah Aleyhisselâm ile birlikte akşam namazını kıldık. Sonra giden gitti kalan kaldı. Birden Resulullah Aleyhisselâm hızla, nefes nefese, dizleri açılmış vaziyette-geldi ve şöyle söyledi: Müjdeler olsun, sizin Rabbiniz, göğün kapılarından bir kapı açtı, sizinle meleklerine övünüyor ve: Kullarıma bakın, bir farzı yerine getirdiler diğerini bekliyorlar, diye buyuruyor[65]

145. Hadisin Şerhi

Bu hadiste geçen "göğün kapılarından bir kapı açtı" sözündeki kapılarla kastedilen, rahmet kapılarıdır. Allahü Teala'nm hadiste belirtildiği üzere meleklerine övünmesinden anlaşılıyor ki, bir namazı kıldıktan sonra diğerini beklemek hayır ve rahmet kapılarının açılmasına vesiledir. Hadis

aynı zamanda gelecek namazı beklemek için camilerde oturmanın faziletini de ortaya koymaktadır. Camiler en güzel yarlerdir. İnsan orada oturunca Allah'ın evinde bulunması itibariyle Allah'tan başkasıyla ilişkisini keser. Camilerde oturanın buraların adabına uyması ve bu yerlere gereken hürmeti göstermesi şarttır. Dolayısıyla bu yerlerde eğlenceye dalmamak ve lüzumsuz söz konuşmamak gerekir.

İnfak Ve Fazileti Hakkındaki Rivayetler

Înfak Et Ey Ademoğlu Ki, Bende Sana Vereyim' Hadîsi

146. Bu hadisi Buharı, C.7,s.72'de Kitabu'n-Nafakat'ın, 'Nafakanın Fazileti' başlıklı babında rivayet etmiştir:

İsmail Malik'ten, o Ebu'z-Zenad'dan, o el-A'rec'den, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullak Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah Buyurdu ki; infak et (Allah yolunda sadaka ver) ey Ademoğlu ki, Ben de sana vereyim[66]

147. Yine Buharı, C.7, (Kastallanî'nin Hamişine göre s. 169'da) Kitabu't-Tefsir, Hud suresi tefsiri 'Onun Arşı Su Üzerindedir'mealindeki ayetin tefeiriyle ilgili babda daha uzun bir lafızla rivayet etmiştir:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh, Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Allah Azze ve Celle buyurdu ki "Sadaka ver (infak et) Ben de sana vereyim". Yine Resulullah buyurdu ki "Allah'ın eli doludur, infak ondan bir şey eksiltmez. O gece-gündüz cömerttir". Sonra şöyle devam etti: "Göklerin ve yerin yaratılışından bu yana kimi gördünüz ki, infak etti de bu, onun elindekinden bir şey eksiltti. O'nun arşı su üzerindedir. Elinde de terazi vardır". [67]

148. Buharı bu hadisi, Kastallanî'nin Hamişine göre CIO, s.372'de, Kutabu't-Tevhid'in "Arşı Su Üzerinde İdi" mealindeki ayet ile ilgili babında

da rivayet etmiştir. Ancak orada 'İnfak Et Ki Ben De Sana Vereyim" kısmını zikretme-mişti. Oradaki rivayetin lafzı ise şöyledir:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh, Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Allah'ın sağ eli (veya eli) doludur. înfak etmek ondan bir şey eksiltmez. Gökleri ve yeri yarattığından bu yana ne kadar infak ettiğini gördünüz mü, sağ elindekinden bir şey eksilme mistir. Arşı da su üzerindedir. Diğer elinde de feyz veya kabz vardır. Dilediğini yükseltir, dilediğini düşürür.[68]

149. Bu hadis, buradaki rivayetle kudsî hadislerden sayılamaz. Konunun tam anlaşılması için hadisin bu rivayetini de verdik. Bu hadisi imam Müslim de, Sahih1 inde Kastallanî'nin Hamiş'ine göre C.4,s.359'da, Kitabu'z-Ze-kat'ın "Infak Etmeye Teşvik Edene, İnfak Edene Verilen Kadar, Nimet Bahşedileceğinin Müjdelenmesi" başlıklı babında rivayet etmiştir. Senedden sonraki lafa şöyledir.

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh, Resulullah Aleyhisselâm'dan şu hadisi rivayet etmiştir:

"Allah Tebareke ve Teala buyurdu ki, Ey Ademoğlu, infak et ki, Ben de sana vereyim. Sonra Resulullah Aleyhisselâm şöyle söyledi: Allah'ın eli doludur, cömerttir, gece ve gündüz de sarfedilenler ondan bir şey eksiltmez. [69]

150. Müslim'in bir başka rivayetinde de şöyle deniliyor:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh bize Resulullah Aleyhisselâm'dan bazı hadisler rivayet etti; bunlardan birinde şöyle dedi:

"Sadaka ver, Ben de sana vereyim, Resulullah Aleyhisselâm daha sonra şöyle buyurdu: Allah'ın eli doludur. Onu birşey azaltmaz. Gece gündüz verir. Gökleri ve yeri yarattığından buyana ne verdiğini gördünüz mü? Bu O'nun elinde olandan bir şey eksiltmedi. Arşı su üzerindedir. Diğer elinde de kabz vardır, dilediğini yükseltir, dilediğini düşürür.[70]

14615 Hadislerin Şerhi

Yüce Allah'ın "sadaka ver, Ben de sana vereyim" diye buyurması, iyiliğe iyilikle karşılık verme (müşakele) yönündendir. Aslında Allahü Teala'nın

kullarına nimet vermesi O'nun hazine lerinden bir şey eksiltmez. Nitekim hadisi şerifte: "Allah'ın eli do ludur, kullarını beslemek ondan bir şey eksiltmez" diye buyurul-mustur. Yüce Allah'ın şu ayet-i kerimesi de bu manaya işaret etmektedir: "Sizin katınızdaki tükenir, ama Allah'ın katındaki kalıcıdır" Allah'ın hazineleri hiçbir zaman tükenmez. "Allah'ın eli doludur" denirken, O'nun vermekle tükenmeyecek olan hazineleri kastediliyor.

Mizan (terazi) kelimesi ile Yüce Allah'ın kulları arasındaki adaleti kastediliyor. (Kastallanî Şerhi, C.8, s.220)

el-Mazerî hadiste geçen "yemînullah-Allah'ın sağ eli" tabirinin te'vil edilmesinin gerektiğini, çünkü buradan, Allah'ın sol eli anlamının da çıkarılabileceğini söylemiştir. Böyle bir şey ise Allah hakkında sınır ve cisim düşünmek olur ki, bu mümkün değildir. Allahü Teala böyle şeylerden münezzehtir. Yüce Allah burada kullarına aralarında yaygın olan anlatım şekliyle hitab etmiştir. Şöyle ki, ihsan ve iyilikten sözedilirken sağ elden bahsedilir. Bununla, aynı zamanda, çok vermekle Allah'ın hazinelerin deki nimetin eksilmeyeceği, dolayısıyla bolca ihsan etmekten çekinmeyeceği bildirilmiştir. "O'nun arşı su üzerindedir" denilirken de, Allah'ın nimetlerini sürekli olarak birbiri peşinde insanlara akıttığı bildiriliyor. "Diğer elinde de 'Kabz' vardır" sözünün açıklaması da şöyledir: Allahü Teala'nm kudreti tek olsa da, bununla çeşitli işler gerçekleştirmektedir. Bizde bu tasarrufun zuhuru için iki ayrı el bulunduğundan, kudret de mecazî olarak bu iki elin tasarrufu ile yorumlanmıştır. (Nevevî'nin Müslim Şerhi'nden)

•Allah Yeri Yarattığında Yer Sallanmaya Başladı Hadisi

151. Bu hadisi Tirmizî, Camiinin sonlarında C.2, s.241-242'de rivayet etmiştir:

Enesu'bnu Malik Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Allah yeri yarattığında yer sallanmaya başladı, sonra dağları yarattı yerin üzerine yerleştirdi, yer sükûn buldu. Melekler dağların gücüne hayret ederek: Ey Rabbimiz, yaratıkların arasında dağlardan daha güçlü bir şey var mıdır? dediler. Allah Celle Celalühü: Evet, demir, dedi. Melekler bu sefer: Ey Rabbimiz, yaratıkların arasında demirden daha güçlüsü var mıdır? diye sordular. Allah: Evet, ateş, diye buyurdu. Melekler de: Ey Rabbimiz, yaratıkların arasında ateşten daha güçlü bir şey var mı? diye sordular.

Allahü Teala: Evet, su, diye buyurdu. Melekler: Ey Rabbimiz yaratıkların arasında sudan daha güçlüsü var mı? diye sordular. Allahü Teala: Evet, rüzgar, diye buyurdu. Melekler: Ey Rabbimiz, yaratıkların arasında rüzgardan daha güçlüsü var mı? diye sordular. Allahü Teala: Evet, sağ eli ile verdiğini sol elinden gizleyen Ademoğlu, diye buyurdu.[71]

Ebu İsa et-Tirmizî Rahmetullahi Aleyh, bu hadisin senedinin hasen, garib olduğunu söylemiştir.

•Darul.-Hicret (Hicret) Beldesi Hadisi

152. Bu hadisi Tirmizî, C.2,s.327'de Kitabın sonlarında 'Medine'nin Fazileti" babında rivayet etmiştir:

Cerîru'bnu Abdullah Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhis-selâm'm şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Allahü Teala bana vahiyle bildirdi ki, şu üç yerden hangisine gidersen orası senin hicret beldendir: Medine, Bahreyn, Kınnisrîn".

Tirmizî, bu hadis garibdir, onun el-Fadlu'bnu Musa'nın rivayetinden başka rivayetine rastlamadık. (Fadlu'bnu Musa Senedde adı geçen ravilerdendir), diyor.

Haksızlık Ve Rüşvet Karşısında Katı Davranmak"Lailgili Hadis

153. Bu hadisi, İbnu Mace Sünen'inde C.2,s.26'da rivayet etmiştir:

Abdullah ibnu Mes'ûd Radıyallahu Anh, Resulullah Aleyhisse-lâm'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Her kim insanlar arasında hakimlik yaparsa, kıyamet gününde mutlaka bir melek ensesinden tutmuş olarak gelir, sonra melek kafasını göğe kaldırır, eğer: "At" denirse, onu kırk güz cehenneme atar.[72]

•Hayatında Biriktirip Ölümü Ânında Dağıtmaktan Nehv Hadisi

154. Bu hadisi Nesâî rivayet etmiştir:

Busru'bnu Cehhaş Radıyallahü Anh'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: Resulullak Aleyhisselâm ovucunun içine tükürüp şehadet parmağını üzerine koyarak şöyle söyledi:

"Allah Azze ve Celle buyurur ki, Ademoğlu Beni nasıl âciz kılar ki, seni şunun bir benzerinden yarattım. Resulullah boğazını işaret ederek şöyle devam etti: Canın şuraya geldiğinde tasadduk ediyorum dersin, nerde sadakanın vakti![73]

•Malın Üçtebirinin Vasiyyet Edilmesi1 İle İlgili Hadis

155. Bu hadisi Nesâî "Vasiyyetf' babında rivayet etmiştir:

Îbnu Ömer Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"(Allah buyurur ki) Ey Ademoğlu, iki şey var ki, onlardan biri senin değildir. Boğazından tuttuğum zaman seni temizlemek ve arındırmak. Ecelinin geçmesinden sonra kullarımın sana dua etmeleri için malından sana bir nasib ayırdım.[74]

---

[1] Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 184-186.

[2] Muvatta Kader: 2

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 187-188.

[3] Buhart: Bedu'1-Halk: 6

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 189-190.

[4] Buharî: Bedu'l-Halk: 6

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 191.

[5] îbnu Mace: Mukaddime: 10

[6] Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 191-192.

[7] Müslim: Kader: 1

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 192-194.

[8] Müslim: Kader: 1

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 194.

[9] Müslim: Kader: 1

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 194.

[10] Müslim Kader: 2

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 194-195.

[11]
Müsİim: Kader: 3
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 195-196.
[12]
Müslim: Kader: 4
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 196-197.
[13]
Müslim: kader: 4
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 197-198.
[14]
Müslim : Kader: 5
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 198.
[15]
Buraya kadarki açıklamalar imam Nevevî'nin Müslim şerhi'nden alınmıştır.
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 198-201.
[16]
Buharî: Tefsir; Muhammed Suresi: 1 (Ayrıca Buharf, Edeb:13; Tevhid: 35; Müslim, Birr:1
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 203-204.
[17]
Buharf: Tefsir; Muhammed Suresi: 1 (Ayrıca Buharî: Edeb:l3 Tevhid: 35; Müslim:Birr: 16)
[18]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 204.
[19]
Tirmizt: Birr: 9
[20]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 205.
[21]
Ebu Davud; Zekat: 46
[22]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 205-206.
[23]
Kastallanî Şerhi, C.7, s.842
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 206-207.
[24]
Buhari: Salat: 1
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 211-213.
[25]
Kastallanî Şerhi, C.l, s.382.
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 213-215.
[26]
Müslim: İman: 259
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 217-221.
[27]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 222-223.
[28]
Nesâî: Salat: 1
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 223-227.
[29]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 227.
[30]
Nesai: Salat: 1
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 227-228.
[31]
Nesâî: Salat: 1
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 228-231.
[32]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 231-232.
[33]
ibnu Mace: ikame: 194
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 233-234.
[34]
ibnu Mace: ikame: 194
[35]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 234.

[36]
Ebu Davud: Salal: 9

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 234-235.

[37]
Müslim : Salat: 38

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 237-238.

[38]
Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhi Kastallanî Hamiş'ine göre, C.3, s.12.

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 238-239.

[39]
Muvatu: Nida: 39

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 239-241.

[40]
Tirmizî: Tefsir, Fatiha Suresi: 1

[41]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 241-243.

[42]
Ebu Davud: Selat: 132

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 243-244.

[43]
îbnu Mace: Edeb: 52

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 244-246.

[44]
Nesât: ifitah: 23

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 246-247.

[45]
Nesai: lftitah:26

[46]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 247-248.

[47]
Kurtubi'den.

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 248-249.

[48]
Buharı: Bedu'l Halk:6

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 251-252.

[49]
Buharî: Tevhid: 23

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 252-253.

[50]
Nesai: Salat: 21

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 253.

[51]
Muvatu: Sefer 82

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 253.

[52]
Kastallanî Şerhi, Kitabu's-Salat'tan özetle.

Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 254.

[53]
Tirmizi: Vitr: 15

[54]
Buhari, Müslim, İbni Mace, Ebu Davud, Tirmizi, Nesâî, Muvatta'dan Kudsi Hadisler, Madve Yayınları: 255.

[55]
Ebu Davud: Tatavvu: 13

[56]
Neflâi: Salat: 9; Tahrim: 2

[57]
Nesâl: Salat, 9: Tahrim: 2

[58]
Nesât: Satat, 9: Tahrim: 2

[59]
ibnu Mace: İkame: 2-3

[60]
Ebu Devud: Salat: 145

[61]
Ebu Davud: Salat: 145

[62]
Tirmizt: Tefsir; Sad Suresi: 2
[63]
Tinnizl: Tefsir: Sad Suresi: 2

[64]
TirmizûTefsir Sad Suresi

[65]
ibnu Mace: Meaacid: 19
[66]
Buhart: Nafakat: 1
[67]
Buhari: Tefsir, Hud Suresi: 2
[68]
Buhart: Tevhid: 36
[69]
Müslim: Zekat: 36

[70]
Müslim: Zekat: 37
[71]
Tirmizl: Tefsir: Talak Suresi: 3 -

[72]
ibnu Mace: Ahkam: 2
[73]
Nesai: Cenâtz: 61
[74]
îbnu Mace: Vesâyâ: 5 (Concordance'de Sünen-i Nesâî'de geçen yerine işaret edilmiyor)

Oruç Ve Fazileti Hakkındaki Rivayetler

"Oruç Benim İçindir Ve Onun Karşılığını Ben Veririm" Hadisi

156 Sahih-i Buharı, O2, s.24, "Kitabu's-Savm, Orucun Fazileti*1 babından:

Abdullah ibnu Mesleme Malik'ten, o Ebu'z-Zinâd'dan, o el-A'rec'den, o da Ebu Hureyre, Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Oruç kalkandır, (oruçlu kimse) sövmesin, cahillik etmesin. Bir kimse ona sataşırsa veya kötü söz söylerse iki kere "Ben oruçluyum" desin. Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha hoştur. (Allah buyurur ki): Oruçlu

yemesini, içmesini ve şehvetini Benim rızam için terkeder, oruç Benim içindir, onun karşılığını Ben veririm, iyiliğin karşılığı on katıyladır.[1]

157. Buharı C.7, s.l64'te, Kitabu'l-Iibas, 'Misk Hakkında Zikredilen* başlıklı babda da şöyle bir rivayete yer vermiştir:

Abdullahi'bnu Muhammed Hişam'dan, o Ma'mer'den, o Zuh-rî'den, o İbnu'l-Museyyeb'den, oEbu Hureyre Radıyallahü' Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Ademoğlunun her işi kendinedir, oruç ise müstesna. O Benim içindir. Onun karşılığını Ben veririm. (Yani Allah böyle buyuruyor). Oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha hoştur.[2]

158. Bu hadisi yine Buharı, C.9, s.l43'te Kitabu't-Tev-hid'de rivayet etmiştir:

Ebu Nuaym, el-A'meş'ten, g Ebu Salih'ten, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ten, Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah Azze ve Celle buyurur ki, oruç Benim içindir, onun karşılığını da Ben veririm. Kişi şehvetini, yemesini, içmesini Benim için terkeder. Oruç kalkandır. Oruçlu için iki rahatlık vardır: Biri iftar ettiği zaman, biri de Rabbine kavuştuğu zaman. Ve oruçlunun ağız kokusu, Allah katında misk kokusundan daha hoştur"[3]

159. İmam Malik Rahmetullahi Aleyh, el-Muvatta'da sJ24'te, 'Cami li's-Sıyam' başlıklı babda bu hadisi şöyle rivayet etmiştir:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Nefsim elinde olana yemin ederim ki, oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha hoştur." lö9

160. Bir Başka Rivayet:

"Allah Azze ve Celle buyurur ki: Oruçlu şehvetini, yemesini, içmesini Benim için terkeder. Oruç Benim içindir, onun karşılığını da Ben veririm.

Her iyilik için on kattan yediyüz kata kadar karşılık verilir. Orucun durumu ise farklıdır, o Benim içindir, onun karşılığım Ben veririm."]60

161. Müslim de Sahihinde, C.5, s. 132'de ve sonrasında (Kastallanî'nin Hamis'ine Göre) Kitabu's-SıyanVın' Orucun Fazileti' başlıklı babında bu hadisi şöyle rivayet etmiştir:

Ebu Hureyre Radıyallahu Anh, Resulullah Aleyhisselâm'ı şöyle söylerken işittim demiştir:

169- Müslim: Siyam: 163 160- Muvatta: Siyam: SS

"Allah Azze ve Celle buyurdu ki, Ademoğlunun her işi kendinedir, oruç ise müstesna. O Benim içindir, onun karşılığını Ben veririm. (Resulü 11 ah buyurdu ki): Nefsim elinde olana yemin ederim ki, oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha hoştur.[4]

162. Yine Müslim'in Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den bir başka rivayeti şöyledir:

Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu:

'Allah Azze ve Celle buyurdu ki, Ademoğlunun her işi kendinedir. Oruç ise müstesna. O Benim içindir, onun karşılığını Ben veririm. Oruç aynı zamanda kaljtandır. Sizden birinin oruçlu günü olursa, o gün kötü söz söylemekten son derece kaçınsın, gürültü de çıkarmasın. Birisi ona söver veya kendisine sataşırsa, ben oruçluyum desin. Muhammed'in nefsi elinde olana yemin, olsun ki, oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha hoştur. Oruçlu için iki rahatlık vardır: iftar ettiği zaman iftarın rahatlığını duyar, Rabbine kavuştuğu zaman da orucun rahatlığını duyar.[5]

163. Bir Rivayette de:

"Allah'a kavuştuğu zaman Allah karşılığını verir, bunun rahatlığını duyar" deniyor. [6]

164. Tirmizîde, C.i,s.l47'de 'Orucun Fazileti1 babında şöyle rivayet etmiştir:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh, Resulullah Aleyhisselâm'ı şöyle söylerken işittiğini bildirmiştir:

"Rabbiniz diyor ki, her iyiliğe on kattan yediyüz kata kadar karşılık verilir. Oruç ise Benim içindir, onun karşılığını Ben veririm. Oruç ateşe karşı kalkandır. Oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha hoştur. Sizden biri oruçlu iken bir kimse kendisine karşı bilgisizlik ederse, ben oruçluyum, desin". [7]

Tirmizî bu hadisin hasen, garib olduğunu söylemiştir,

165. Yine Tirmizî Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Şöyle Bir Hadis Rivayet Etmiştir:

"Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki, Allah Azze ve Celle şöyle buyurdu: "Kullarımın Bana en sevgilisi iftarda acele edenidir".[8]

Tirmizî bu hadisin hasen, garib olduğunu söylemiştir.

166. İbnu Mace, C.l^s.258'de 'Orucun Fazileti1 babında bu hadisi şöyle rivayet ediyor:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh, Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Ademoğlunun her amelinin karşılığı kat kat verilir. İyiliğe on kattan yediyüz kata ve bundan fazlasıyla, Allah'ın dilediği miktara kadar karşılık verilir. Allah buyurur ki: Oruç Müstesna, o Benim içindir, onun karşılığını da Ben veririm. Kişi Benim rızam için şehvetini ve yiyeceğini terkeder. Oruçlu için iki rahatlık vardır: İftar ettiği anda bir rahatlık ve Rabbine kavuştuğu anda bir rahatlık. Oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha hoştur.[9]

167. İbnu Mace, C.2, s.223'te 'Amelin Fazileti' babında da bu hadisi

"şehvetini ve yiyeceğini terkeder" kısmım ve sonrasını zikretmeksizin muhtasar olarak rivayet etmiştir. [10]

168. Nesâî de, C.4, s.159 ve sonrasında 'Orucun Fazileti* babında bu hadîsin çeşitli r. vayetlerini vermiştir:

Birincisi:

Aliyyu'bnu Ebi Talib Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhis-selâm'ın şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir;

"Allah Tebareke ve Teala buyurur ki, Oruç Benim içindir, onun karşılığını da Ben veririm. Oruçlu için iki rahatlık vardır, iftar ettiğinde ve Rabbine kavuştuğunda. Muhammed'in nefsi elinde olana yemin ederim ki, oruçlunun ağız kokusu Allah katında miskten daha hoştur".[11]

ikincisi*

169. Ebu Said el-Hudrî Radıyallahü Anh Resulullah Aley-hisselam'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Allah Tebareke ve Teala buyurur ki; oruç Benim içindir, onun karşılığını da Ben veririm. Oruçlu için iki rahatlık vardır: iftar ettiğinde rahatlar, Rabbine kavuştuğunda Rabbi onun amelinin karşılığını verir ve rahatlar. Muhammed'in nefsi elinde olana yemin olsun ki, oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha hoştur.[12]

Üçüncüsü:

170. Ebu Hureyre Radıyallahü Anlı, ResuluUah Aleyhis-selâm'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Allah Azze ve Celle buyurdu ki, Ademcğlunun her işi kendinedir. Oruç ise müstesna, o Benim içindir, onun karşılığını da Ben veririm. Oruç kalkandır. Sizden birinin oruçlu günü olursa kötü söz söylemesin (yani kötü söze kötü karşılık vermeye kalkışmasın), gürültüye meydan vermesin. Birisi ona kötü söz söyler veya sataşırsa 'ben oruçlu bir adamım' desin. Muhammed'in nefsi elinde olana yemin olsun kî, oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha hoştur[13]

Nesâfnin diğer rivayetleri burada verilenlere çok yakındır. Dolayısıyla burada verilmesine gerek yoktur. İsteyen aslına bakabilir.

156-170. Hadislerin Şerhi

Sahih-i Buharî'de geçen hadisler

"Oruç kalkandır" yani kötülüklerden alıkoyan bir koruyucu ve perdedir. Çünkü oruç şehveti kırmakta ve onu zayıf düşürmektedir. Kalkan kelimesinin cehennem ateşine karşı bir perde anlamına geldiği de söylenmiştir. Bu anlam Tirmizî'nin bazı rivayetlerinde geçmektedir. Orada: "Oduç cehenneme karşı bir kalkandır" diye geçiyor. Cehennemin etrafı

şehvetlerle, nefsani arzularla çevrilidir. Aynı şekilde Saîd ibnu Mansur ile Ahmed ibnu Hanbel'in Ebu Ubeyde ibnu'l-Cerrah'tan rivayetlerinde "sahibi onu yarmadıkça oruç bir kalkandır" diye geçiyor. Da-rimî'nin rivayetinde de: "gıybet ile onu yarmadığı sürece" denilerek gıybet kelimesi ilave edilmiştir.

Kastallanî der ki: Bu cümlede iki şeyin birbirini gerektirdiği anlamı var. Çünkü kişi dünyadayken kendini kötülüklerden uzak tutarsa, böyle yapması onun için ahirette cehennem ateşine karşı kalkan olmaktadır.

"Sövmesin" denilirken çirkin şey söylemesin, "cahillik etmesin" denilirken de bağırmak, alay etmek, biriyle dalga geçmek gibi cahillere mahsus işleri yapmasın, denmek isteniyor. Saîdu'bnu Mansur'un rivayetinde ise: "Sövmesin, münakaşaya girmesin" diye geçiyor. Bu mutlak olarak yasaktır. Yani oruçlu iken de oruçsuz iken de. Ancak oruçlu iken yasakhğı diğer hallerden daha şiddetli olmaktadır. Çünkü kişi orucu ile Allah'a ibadet etmektedir, ibadet halinde isyan ise, hiçbir şekilde yakışmaz.

Buharî'nin rivayetinde "bir kimse ona sataşırsa vaya kötü söz. Söylerse ibaresi, öaıd ıbnu Mansur un rivayetinde "bir kimse ona söver veya onunla münakaşaya girmek isterse" diye geçmektedir. Bununla bir kimsenin onunla sözlü veya fiili kavgaya girişmek için hazırlanması durumu, kastediliyor, "iki kere ben oruçluyum desin" tevsiyesi hakkında Nevevî 'Kitabul-Ezkar'mda bunu diliyle söyler, demiştir. el-Mütveüî ise kalbiyle söyleyebileceğini ifade etmiştir. er-Rafii'nin imamlardan rivayetine göre kişi bu durumda diliyle iki kere 'ben oruçluyum, ben oruçluyum' diyerek karşısındakini, yapmak istediği kötülükten alıkoymaya çıhşır, mümkün olmazsa azar azar karşılık vererek onu başından savar.

Kitabul-Mesabîh'te de şöyle deniliyor: ifadeden anlaşıldığına göre; bu söz karşısındakini engellemeye bir sebeptir. Adeta bu haliyle: Ben oruçluyum, demekle, oruçluya gösterilmesi gereken hürmet sınırını aşanın şiddetli bir cezaya çarptırılacağını, karşısındakine hatırlatmış olmaktadır. Hadiste, aynı zamanda insanlarla münakaşaya girmekle orucun sevabının azalacağı da haber verilmiş olmaktadır. Yahut oruçla beraber yasağın şiddet kazandığını, kişi bu sözle nefsine hatırlatmış olmaktadır. Bu da orucun kişiyi kendisine eziyet verecek durumlara düşmekten koruyucu bir kalkan olduğu gerçeğini ortaya koyuyor.

"Oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha .hoştur" sözünde geçen ağız kokusu ile, oruçlunun dünyadaki ağız kokusunun mu yoksa ahiretteki ağız kokusunun mu kastedildiği konusunda Ibnu's-Salah ile

îbnu Abdi's-Selâm ihtilafa düşmüşlerdir. Ibnu Abdi's-Selâm, bu kokunun ahiretteki ağız kokusu olduğunu ileri sürmüş ve bu iddiasına Müslim ile Nesâî'nin rivayetlerini delil göstermiştir.

Ebu'ş-Şeyh zayıf bir isnadia Enes Radıyallahü Anh'den merfu olarak şöyle bir hadis rivayet etmiştir: "Oruçlular kabirlerinden kalktıklarında ağızlarının kokusu ile tanınırlar. Ağızlarının kokusu Allah katında miskten daha hoştur". Ibnu's-Salah ise bu kokunun dünyadaki ağız kokulan olduğunu ileri sürmüştür. Bu iddiasına Cabir Radıyallahü Anh'den merfu olarak rivayet edilen şu hadisi delil göstermiştir: "ikincisi ise, onların akşam vaktinde ağız kokuları Allah katında miskten daha hoştur". Burada müşkil bir durum var. Çünkü Allahü Teala koklamak ve benzeri, sonradan olma sıfatlardan münezzehtir. Bu meseleye, hadiste bildirilen şeyin mecazi manada ve istiare tarzında olduğu belirtilerek çözüm getirilmiştir. Yani oruçlunun ağız kokusunun Allah katında hoş olması, onun Allah'a yakın olması anlamındadır, denilmiştir.

Oruçluya ahirette miskten daha hoş bir koku verilerek yaptığı amelin mükafatlandırılacağı da söylenmiştir. Yani oruç dolayısıyla kendisinde akşama doğru ağız kokusu hasıl olan kişinin Allah katında alacağı sevab, anirette kendisine miskten daha hoş bir koku verilmesidir.

Kastallanî bu açaklamalan yaptıktan sonra şöyle diyor:

Allah yolunda şehid edilen kimse, canını tehlikeya attığı halde onun kanı misk gibi kokuyor da, neden oruçlunun ağız kokusu miskten daha hoş oluyor? diye sorarsan sana şu cevabı veririm: O-rucun etkisi cihadın etkisinden fazladır. Çünkü oruç "islam'ın beş esasından biridir. Cihad ise farz-ı kifayedir. Oruç farz-ı ayndır. İmam Şafii Rahmetullahi Aleyh'in de belirttiği üzere farz-ı ayn, farz-ı kifayeden üstündür.

İmam Ahmed Rahmetullahi Aleyh, Müsned'de şöyle bir hadis rivayet etmiştir: Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu: "Bir dinarı kendi ailene infak edersin. Bir dinar da Allah yolunda harcarsın. Bunlardan üstün olanı, yani daha çok sevaba layık olanı kendi ailen için harcadığın bir dinardır".

Burada meselemize delil teşkil edecek yön şudur: Kendi ailene infakta bulunman farz-ı ayndır. Bu farz-ı kifaye olan cihad mesab-esindeki Allah yolunda harcamada bulunmandan daha çok sevaba layık olmaktadır*

Bu durum Ebu Davud et-Teyalisî'nin Ebu Katade'den rivayet ettiği şu hadisteki mana ile çakışmamaktadır: "Resulullah Aleyhisselâm hitabda bulundu (veya hutbe okudu) ve cihaddan sözetti Onun farz namazların dışında bütün amellerden üstün olduğunu bildirdi." Bu, orucun vacib ve farz

kılınmasından önce olabilir. Re-sulullah Aleyhisselâm amellerin en üstün olanını soran bir adama: "Oruç tut, onun benzeri yoktur" diye cevap vermiştir.

"Oruç benim içindir", yani oruç tutmada gösteriş payı yoktur. Oruç tamamen Benim rızam için yerine getirilen bir ibadettir. Çünkü kul onunla Benden başkasına ibadet etmez. Yahut: O Benimle kulum arasında bir sırdır, kulum o ibadeti yalnız Benim rızam için ye nar.

"Onun karşılığını Ben veririm" yani oruç tutanın sevabını Ben veririm. Biliriz ki, Kerim olan, bir şeyin karşılığını vermeyi kendine has kılarsa vereceği karşılık, yapacağı ihsan olur. Verilecek karşılık sayıya ve hesaba gelmeyecek derecede kat kat olacaktır.

İlim adamları, kendilerine kat kat sevab verilecek olanların, oruçlarına günah karıştırmamış kimseler olduğu üzerinde ittifak etmişlerdir.

Bunun için: Oruçlu için iki rahatlık vardır, denilmiştir. Birincisi iftar vaktinde, bu dünya zevklerinden hoşlanan ruhun duyduğu rahatlık, diğeri Rabbine kavuştuğu andaki rahatlık, bu da rabbani ruhun duyduğu rahatlıktır. Oruç kişiyi Rabbine kavuşma ve O'nu müşahede etme nimetine ulaştırmaktadır. (Kastallanî'den).

Nevevî Rahmetullari Aleyh de Müslim şerhinde şöyle diyor:

Kişi kötü konuşmaktan, cahillik etmekten, başkasıyla münakaşaya girmekten, ona buna sataşmaktan sadece oruçlu iken men edilmiş değildir. Herkes bu gibi kötülüklerden menolunmuştur. Ancak bu yasak oruçlu hakkında daha da kuvvet kazanmaktadır.

"Yüce Allah buyurur ki: Ademoğlunun her işi kendinedir, oruç ise müstesna, o Benim içindir" sözüyle ne kastedildiği hakkında ilim adamları ihtilaf etmişlerdir. Çünkü bütün taatler Allah için yapılır. Bazıları der ki: Oruç yalnız Allah için yapılan bir ibadettir. Allah'tan başkası için oruç ile ibadet edilmiş değildir. Kafirler tapındıkları şeylere secde, sadaka, zikir ve benzeri şeylerle tazim ettikleri halde, hiçbir asırda oruç ile tazim etmiş değillerdir.

Bazılarının açıklamasına göre ise; oruç gizli olduğu için riyadan uzak bir ameldir. Namaz, hacc, cihad, sadaka ve benzeri ameller ise açıktan yapılır.

Bazıları da şöyle demişlerdir: Diğer ibadetlerdekinden farklı olarak oruçlu için kendine ve nefsine bir pay yoktur. (Yani dünyalık olarak).

Yine denilmiştir ki: Yeme ve içmeden uzaklık, Allah'ın sıfatlarındandır. Kul da bu sıfata müteallik bir amel ile Allah'a yaklaşmaktadır. Gerçekte ise

Allah'ın sıfatlarına hiçbir kimsenin sıfatı benzemez, yani Allah'ın sıfatları zatına mahsustur.

Bazılarına göre ise, "oruç Benim içindir" sözünün manası "onun ne kadar bir sevaba layık olduğunu yalnız Ben bilirim" dir. Diğer ibadetlerin sevaplarını ise Allahü Teala bazı yaratıklarına açıklamıştır.

Ve yine denilmiştir ki: Oruç teşrif için, yani şerefinin üstünlüğünün belirtilmesi için Allah'a nisbet edilmiştir. "Allah'ın devesi" sözünde olduğu gibi. Esasında bütün âlem Allah'ındır. Bu hadis orucun üstünlüğünü bildirmekte, ona teşvik etmekte ve oruç için sabır göstermeye çağırmaktadır.

"Onun karşılığını Ben veririm" sözü orucun üstünlüğünü ve sevabının çokluğunu bildirmektedir. Çünkü kerim olan, bir şeyin karşılığını vermeyi kendi üzerine alırsa, bu karşılığın pek büyük olacağı anlaşılır.

"Oruçlu için iki rahatlık vardır". Oruçlunun Rabbine kavuştuğu andaki rahatlığı, yaptığı amele verilen bolca karşılığı görmesi do-layısıyladır. İftar vaktindeki rahatlığı ise ibadetini, onu bozacak şeylerden uzak halde tamama erdirmesinden duyduğu sevinç ve karşılığında umduğu sevab dol ayı siyi adır. Ben derim ki: Daha önce yapması yasak olan şeyleri yapabilmekten ve canının çektiği şeyleri alabilmekten duyduğu rahatlık da buna ilave edilebilir.

, Resulullah Aleyhisselâm'ın Arafat Gününde Ümmetine Dua Etmesi Ve Kurban Bayramı Hutbesi İle İlgili Rivayetler

Peygamber Aleyhisselam'ın Arefe günü akşamında 'Ümmetinin Bağışlanması İçin Dua Etmesi' ile ilgili hadis:

17L Bu hadisi İbnu Mace Rahmetullahi Aleyh C.2, s.l23'te 'Arafat'ta Dua1 babında rivayet etmiştir.

Abdullah ibnu Kinane, îbni Abbas ibni Mirdas es-Sulemi'nin babasından, onun da kendi babasından rivayetine göre Resulullah Aliyhisselâm Arafe günü akşamında Ümmeti için, dua etti ve kendisine Allah katından şöyle icbet edildi:

"Zalimlik yapanlar dışında Ben onları bağışladım. Zalimden mazlumun hakkını alacağım. Resulullah Aleyhisselâm: Ey Rab-bim, dilersen, mazluma cennetten lütfeder, böylece zalimi de bağışlarsın, diye münacaat etti. O

akşam kendisine icabet edilmedi. Ertesi gün Müzdelife'de sabah oldu. Resulullah Aleyhisselâm duasını tekrarladı, istediğine icabet edildi. Ravi der ki, Resulullah Aleyhisselâm güldü (veye tebessüm etti demiş olabilir) Ebu Bekir ve Ömer Radıyallahü Anh kendisine: Anam babam sana feda olsun, Allah dişlerine hep gülümseme bahşetsin, bu saatte gülmek senin pak adetin değildir, seni güldüren nedir? diye sordular. Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki: Allah'ın düşmanı îblis Allah'ın duama icabet ederek Ümmetimi bağışladığını öğrenince toprak alıp başına saçmaya ah, vah ederek bağırmaya başladı. Onun o haykırışlarını görmek beni güldürdü.[14]

171. Hadisin Şerhi

Resulullah Aleyhisselâm'in gülmesi tebessümden ibaretti. Dolayısyla hadiste geçen 'güldü' kelimesi "tebessüm etti" anlamın dadır. Sözü edilen saat, yani Resulullah Aleyhisselâm'ın hadis te belirtilen hâdiseden dolayı tebessüm ettiği saat, gecenin son vaktidir. Bu vakit tazarru ve dua vakti olduğu için Hazreti Ebu Bekir ve Hazreti Ömer Radıyallahü Anhüma: Bu saatte gülmek sizin pek adetiniz değildir, demişlerdir. "Allah dişlerine hep gülümseme bahşetsin" sözü de Ebu Bekir ve Ömer Radıyallahü Anhüma hazretlerinin Peygamber Aleyhisselâm iç in dualarıdır. Yani: 'Allah kalbine dudaklarındaki gülümsemeyi devamlı kılacak bir sevinç ve sürür versin' demektir.

172. Nesâî'nin Arefe Günü hakkındaki bir başka rivayeti de şöyledir:

Aişe Radıyallahü Anhüm Resulullah Aleyhisselâm'in şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Allah, arafe gününde cehennemden azad ettiği kul kadar hiçbir günde azad etmez. Allah o günde kendine Münacaat eden kullarına rahmetiyle yaklaşır ve o kullarıyla meleklerine karşı övünür ve: Bunlar ne istiyor? diye sorar?[15]

172. Hadisin Şerhi

Allah'ın Arefe gününde cehennemden azad ettiği kullarının sayısı kadar, senenin diğer günlerinden herhangibirinde azad etmemesi, Arefe gününün üstünlüğü ve bu günde Allah'ın rahmetinin kullarına tecellisinin fazla olması dolayısıyladır, O günde rahmetini kullarının üzerine bolca akıtır. Allahü Teala'nın kulları hakkında: "Bunlar ne istiyor?" diye sorması soru maksadıyla değil, ailelerini, vatanlarını terkederek, toz, toprak içinde yol meşakkatine katlanarak hacc farizasını yerine getirmek için Mekke'ye gelen ve orada Allah'a yönelerek dua eden, günahlarının bağışlanmasını, tevbelerinin kabul edilmesini isteyen, bunları yaparken yalnızca Allah'ın rahmetine kavuşmayı amaç edinen, azabından korkan kullarını övmek içindir. Allah kerimdir, rahmet sahibidir, kullarını bağışlar ve onlara rahmet eder.

•Kurban Bayramı Hutbesi* İle İlgili Hadis

173. Bunu da îbnu Mace, C.2, s.l29'da "Kurban Bayramı Hutbesi" babında rivayet etmiştir.

Abdullah ibnu Mes'ud Radıyallahü Anh, Resulullah Aleyhis-selâm'ın Arafat'ta alaca devesinin üstünde şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Bu günün hangi gün, ayın hangi ay, bu beldenin hangi belde olduğunu biliyor musunuz? Oradakiler: Burası haram belde, bu ay haram ay, bu gün haram gündür, dediler. Resulullah Aleyhis-selâm da: Mallarınız, canlarınız, bu ayınız, bu beldeniz, bu

gününüz gibi haramdır. îyi bilin, ben hepinizden önce havzın başına varacak, orada sizin çokluğunuzla diğer Ümmetlere Övüneceğim, benim yüzümü kara çıkarmayın. Bilin ki, ben şefaatimle bazı kimseleri kurtarmaya çalışacağım, bazıları da benim şefaatimden mahrum bırakılacak. Ben: Ey Rabbim, bunlar benim asbabımdır (benim yoluma girenlerdir) derim. Hak Teala: Sen bunların senden sonra neler icad ettiğini bilemezsin, der, diye buyurdu.[16]

173. Hadisin Şerhi

Hadiste zikri geçen alaca deve, Resulullah Aleyhisselâm'm 'Kusva' adı verilen devesidir. Resulullah Aleyhisselam'ın; Bu günün hangi gün, bu ayın

hangi ay, bu beldenin hangi belde olduğunu biliyor musunuz? diye sorması orada bulunanlara, ayın ve beldenin hürmetini ikrar ettirmek içindir. Bunu ikrar ettirmekle mallarının ve canlarının birbirlerine haramhğımn derecesinin büyüklüğü ortaya konmuş oluyor. Resulullah Aleyhisselâm: "Ben hepinizden önce havzın başına varacağım" demekle, herkesten önce oraya varıp oranın suyundan içmeleri için Ümmetine o yeri hazırlayacağını bildirmektedir.

Resulullah Aleyhisselâm'dan sonra bidatler çıkaranlar, Onun şefaatinden mahrum olacağı için Resulullah Aleyhisselâm'm sünnetine iyi yapışmak gerekir. "Allah'tan nasıl korkulması gerekiyorsa öylece korkunuz ve ancak Müslümanlar olarak ölünüz".

Cihad, Şehidlerin Fazileti Ve Cihadda İhlas Hakkındaki Rivayetler

174. Sahih-i Buharî'den 'Cihadın Fazileti1 ile ilgili badis, Buharı, C.l^s.16, Kitabul-İman 'Cihad1 babından:

Haramiyyu'bnu Hafs Abdulvahid'den, o Umare'den, o Ebu Zur'a ibnu Amr'dan, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den, Resulu Hah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Yüce Allah, kendisim iman ve Peygamberlerimi doğrulamaktan başka bir şey sevketmeksizin yolumda cihada çıkanı kazandığı ecir, veya elde ettiği ganimet ile geri çevirir yahut cennete koyarım,

diye, kendi katında tekeffülde bulunur. Eğer Ümmütime zorluk çıkarma korkum olmasaydı, hiçbir şeriyyenin arkasında kalmayıp Allah yolunda öldürülmeyi sonra diriltilip tekrar öldürülmeyi sonra diriltilip tekrar öldürülmeyi arzulardım.[17]

175. Buhari Rahmetullahi Aleyh, Kastallanî'nin şerhine göre C.5,s.35-36'da Kitabu'l-Cihad'ın "İnsanların En Üstünü Canıyla Malıyla Allah Yolunda Cihad Eden Mü'mindir" başlıkh babında şöyle bir rivayete yer vermiştir:

Ebu'l-Yeman Şu'ayb'dan, o ez-Zuhrî'den, o Saîdu'bnu'l-Musey-yeb'den, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aley-hisselâm'm şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Allah yolunda cihad edenin örneği (kendi yolunda kimin cihad ettiğini ise ancak Allah bilir) oruç tutan, namaz kılan kimsenin örneğidir. Allah

mücahide, öldürülmesi halinde cennete koymayı yahut sevab ve ganimetle birlikte, geri çevirmeyi taahhüd etmiştir.[18]

176. Yine Buharı, 0.4,8.85-86^3 Kitebu'l Cihad ve's-Siyer'in, Kesulullah Aleyhisselâm'ın "Sizin İçin Ganimetler Helal Kılındı" sözüyle ilgili babda şu hadisi rivayet etmiştir;

İsmail Mâlik'ten, o Ebu'z-Zinad'dan, o el-A'rec'den, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Kendisini Allah yolunda cihad amacı ve Allah'ın vahyine olan inancından başka bir şey sevketmeksizin, kendi yolunda cihada çıkanı Allah, cennete koymayı veya ecir ve ganimetle birlikte, çıktığı meskenine geri döndürmeyi taahhüt etmiştir.[19]

174-176. Hadislerin Şerhi

Hadiste geçen iman ile kastedilen, ihlastır. Yani kişi cihada çıkarken yalnız Allah'ın rızasını gözetmelidir. Cihada çıkmasında Allah'ın vaadettiği nimetlere kavuşmaktan ve Allah'ın emrini yerine getirmekten başka bir gaye gözetmemelidir. "Cennete koyarım" sözünün anlamı: Şehid edilmesi halinde, hesapsız olarak Allah'a yakın (mukarreb) kullarla beraber cennete koyarım'dır. Çünkü şehidlik günahların kefîaretine vesiledir. Yüce Allah ayet-i kerimesinde:"Allah katında diridirler ve rızıklan dinim aktadırlar" diye buyurarak şehidin ölümü anından itibaren nimete kavuştuğunu bildirmektedir. (Kastallanî'den).

177. "Cihadın Fazileti" Hadisini Nesâî de, C.l,s.l6'da rivayet etmiştir:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'ı şöyle söylerken işittim demiştir:

"Allahü Teala, kendisini, iman ve Benim yolumda cihad azminden başka birşey şevketmeksizin, Benim yolumda cihada çıkanı, ya ister öldürülmek suretiyle, isterse başka şekilde ölmek suretiyle dünyadan göçsün, onu cennete koymak üzere güvenceye alırım, veya elde ettiği ecir ve ganimetle birlikte, çıktığı meskenine geri döndürürüm diye taahhütte bulunmuştur.[20]

178. Yine Ebu Hureyre RadıyaUahü Anh, Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Kendisini, Allah yolunda cihad azmi ve Onun vahyini tasdikten başka bir şey sevketmeksizin, kendi yolunda cihad edeni Allah, ya cennete koymayı veya kazandığı ecir ve ganimet ile birlikte, çıktığı meskenine geri çevirmeyi taahhüt etmiştir.[21]

179. Yine Buharî'nin Harekete Geçirilen Seriyeyenin Sevabı" konusunda rivayet ettiği bir hadis de şöyledir;

îbnu Ömer RadıyaUahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'ın Rab-binden rivayetle şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Onu (cihad edeni) geri çevirdiğim zaman, sevab ve ganimetle geri çevirmeyi, ruhunu aldığım zaman da kendisini bağışlamayı ve kendisine rahmet etmeyi taahhüt ettim.[22]

177-179. Hadislerin Şerhi

Hadiste "ister öldürülmek suretiyle olsun, ister başka şekilde ölnek suretiyle olsun" denilirken başka şekilde Ölümden sefer, yai cihada gidiş veya dönüş esnasındaki ölüm kas teli diliyor.

Hadisin zahirinden ganimetle evine dönenin ecirden mahrum kalacağı manası çıkıyor. Gerçekte ise mücahid ihlas ile cihad ederse, ister geri dönsün ister dönmesin mutlak suretle kendisine sevap yazılır.

Bu mesele iki şekilde izah edilmiştir:

Birincisi: Metinde geçen "veya" anlamındaki kelime aynı zamanda "ve" anlamına gelir. Bu durumda anlam şöyle olur; Evine dönerken eğer bir ganimet elde edememişse o zaman sadece aldığı ecirle dönmüş olur. Ganimet elde ettiği takdirde de hem aldığı ecirle hem de ganimetle dönmüş olur. Her iki halde de sevab alması kesindir.

ikinci açıklama: Mücahidin aldığı ecir, ganimet elde etmediği takdirde, Yüce Allah'ın mücahidlerden herbiri için hazırladığı ecrin tamamıdır. Ganimet elde eden mücahidlerin ecirleri ise, ganimet elde edemeyenlerinkinden az olmaktadır. Bu iddialarına Müslim'in Amr ibnu'1-As Radıyallahü Anh'den rivayet ettiği şu hadisi delil göstermektedirler. O hadiste Resulullah Aleyhis-selâm'ın şöyle buyurduğu bildirilmektedir: "Allah yolunda cihada çıkıp da ganimet elde eden her mücahid, ecrinin üçte ikisini peşinen almış olur. Üçte biri kalmış olur. Ganimet elde edemeyenler

ise ecirlerinin tamamını ahirette alırlar." Bu hadisten hareketle şöyle diyorlar: Bu hadis açıkça gösteriyor ki, ganimet alanın da ecrinin bir kısmı ahirete kalmaktadır. Ganimet ise alınacak ecrin bir kısmına karşılık olmaktadır. (Kastallanî'den) . Kastallanî Rah-metullahi Aleyh, sonra şöyle diyor; "Ecrin üçte ikisini peşinen almış olur" sözünde ince bir hikmet vardır. Allah mücahide üç nimet bahsetmiştir, bunlardan ikisi dünya ile ilgili, diğeri ahiret ile ilgilidir. Dünya ile ilgili olanlar selamet (düşmanın kötülüğünden korunma) ve ganimettir. Ahiret ile ilgili olan ise öldürülerek olsun başka şekilde olsun dünyadan göç ettiğinde şehidlerle birlikte cennete gitmektir. Mücahid salim ve ganimet elde etmiş olarak döndüğünde dünya ile ilgili olan iki nimete kavuşmuş olmaktadır. Onun için, Allah katından üçüncü nimet kalmaktadır. Fakat ganimet elde etmeden dönerse o zaman Allahü Teala Buna karşılık olarak ona sevab yazmaktadır.

Hadiste kastedilen mana, hadisin zahirinden çıkan ganimet elde edenin sevab alamayacağı manası değildir. Bazıları hadiste geçen "veya" kelimesini "ve" manasına almışlardır. Çünkü mücahidin her halde sevab alacağı kesindir. Bu konuda Müslim'in bazı rivayetlerinde "ecir ve ganimet" şeklinde 've' ile geçmesi delil gösterilmiştir.

Bazıları bu görüşe itiraz ederek 've' ile okunduğu zaman hadisin manası üzerindeki bazı problemler çözülse de, yeni bir problem ortaya çıkmaktadır, çünkü böyle okunduğu zaman evine dönen her mücahidin mutlaka ganimetle dönmesi gerekir. Böyle bir şey ise açıklanması zor bir durumdur. Çünkü Allah'ın vaadi haktır, Allah vaadettiğini verir. Doğru olan "ve" ile gelen rivayetlerin anlamlarını 'veya' ile gelen rivayetlerin anlamlarına hamletmek, yani ikisini birlikte düşünerek anlam çıkarmaktır, demişlerdir.

Bu itiraza, yukarıda geçen iki açıklamadan biriyle cevap verilebilir. Yani ya 'veya' kelimesi, ganimet ile ecrin birinin diğerini engellememesi anlamına alınır, o zaman ikisinin birlikte hasıl olması mümkündür. Yahut da bir durumda ecrin tamamının alınacağı, diğer durumda eksik alınacağı manası çıkarılır. O zaman ganimete kavuşmayan ecrini eksiksiz alır, ganimete kavuştuğu zaman da kişinin elde ettiği ganimete sevinmesi dolayısıyla bu ecir kısmen eksilir, en doğrusunu bilen ise Allah'tır.

Hadiste de bildirildiği üzere Resuluîlah Aleyhisselâm Ümmetine meşakkat olmasından çekinerek, her seriyye ile birlikte çıkmamıştır. Ümmetine acımıştır. Çünkü Ümmetinden herkes onunla birlikte her seriyye ile cihada çıkmaya güç yetiremez. Onun katıldığı seriyyeye katılmamak ise kendilerine ağır gelirdi.

Bu mana Müslim'in rivayetinde açık olarak belirtilmiştir. Nitekim orada şöyle deniliyor: "Müslümanlara zorluk çıkarma korkum olmasaydı asla gazaya çıkan bir seriyyenin arkasında kalmazdım. Ancak ben onların hepsini donatma imkanı bulamıyorum, onların da kedi teçhizatları kendilerine güç gelir."

Resuluîlah Aleyhisselâm'ın Allah yolunda tekrar tekrar öldürülmek istemesi Allah yolunda şehid olmanın üstünlüğünü gösteriyor. Artık herkesin Şehadet nimetine kavuşmak için Allah yolunda Öldürülmeyi istemesi gerekir.

Sahih-İ Müslim'den 'Allah Yolunda Cihad Etmenin Fazileti1 İle İlgili Hadisler

180. Ebu Hureyre Radıyallahü Anh, Resulullah Aleyhis-selâm'ın şöyle söylediğini bildirmiştin

"Allah, evden çıkmasına sebep, kendi yolunda cihad azmi ile vahyine olan inancından başka bir şey olmaksızın yolunda cihad eden kimseyi, ya cennetine koymayı veya elde ettiği ecir ve ganimetle evine geri döndürmeyi taahhüt etmiştir.[23]

181 Yİne Sahih-i Müslim'den bir başka rivayet:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Allah, kendisini Benim yolumda cihad azmi ve Bana imandan başka bir şey yola çıkarmaksızın, Benim yolumda cihada çıkanı kesin olarak cennete koyar veya çıktığı evine, elde ettiği ecir ve ganimetle birlikte geri döndürürüm, diye taahhütte bulunmuştur. Mu-hammed'in nefsi elinde olana yemin ederim ki, Allah yolunda açılan her bir yara, kıyamet gününde açıldığı günkü haliyle, kan renginde ve misk kokulu olarak gelir. Muhammed'in nefsi elinde olana yemin ederim ki, Müslümanlara zorluk çıkarma korkum olmasaydı, asla gazaya çıkan bir seriyyenin arkasında kalmazdım. Ancak ben onların hepisini donatma imkanını bulamıyorum, onlar da kendi teçhizatları için imkan bulamıyorlar, bu durumda onların benden geri kalmaları kendilerine güç gelir. Muhammad'in nefsi elinde

olana yemin ederim ki, Allah yolunda savaşıp öldürülmeyi, sonra tekrar savaşıp öldürülmeyi arzulardım.[24]

Resulullah Aleyhisselam'ın Bedir'e Katılanlar Hakkında Söylediği: 'İstediğinizi Yapın Allah Sizi Bağışlamıştır' Sözü İle İlgili Hadis

182. Bu hadisi Buharı C.5, s.l45'te, "Fetih Gazvesi1 babında rivayet etmiştir:

Bu konu 'Fetih Gazvesi' hadisinde geçmekte, Hatib ibnu Ebi Bal-taa'nın Mekke ahalisine gönderilerek onlara Resulullah Aleyhis-selâm'ın Mekke'yi fethetmek için gazveye çıkacağını haber vermesinden sözedilmektedir. Orada şöyle deniliyor: Resulullah Aleyhisselâm Hatib'e:

"Ey Hatib bu yaptığın ne? diye sordu. Hatib: Ey Allah'ın Resulü, benim hakkımda acele etme, ben Kureyş'le bağlantı içinde bir adamdım. Onlarla anlaşmalıydım (ilişkiliydim) ama onlardan değildim. Seninle beraber hicret edenlerin, müşriklerin içinde yakınları vardı, onlar bu kimselerin mallarını ve aile efradlannı koruyorlardı. Benim böyle yakın çevrem olmayınca, içlerinden benim kimselerimi koruyacak bir el (yardım) edinmek zorunda kaldım. Bunu dinimden dönmek veye Müslüman olduktan sonra küfre rıza göstermek maksadıyla yapmadım. Resulullah Aleyhis-selâm da: O size doğru olanı söyledi, diye buyurdu. Ömer Radıyallahü Anh: Acaba Allahü Teala Bedir gazasında bulunanlar hakkında ne buyurur? diye sordu. Resulullah Aleyhisselâm; Allahü Teala'nın: İstediğinizi yapın, ben sizi bağışladım, buyurduğunu bildirdi.[25]

182. Hadisin Şerhi

Bu hadis Sahih-i Buharî, Kitabu'l-Cihad, Babu'l-Casus, (56/ 141)'de şu şekilde geçiyor: Hazreti Ali Radıyallahü Anh'den rivayet edilmiştir. Buyurdu ki, Resulullah Aleyhisselâm beni, Zubeyr ibnu Avvam'ı ve Mikdad ibnu Esved'i göndererek şöyle dedi: Ravzatu Hah'a (Medine'ye oniki mil mesafede, Mekke ile Medine arasında bir yer) gidiniz, orada devenin üzerinde, hevdece binmiş halde bir kadın vardır, (ibnu Ishak'da geçtiğine

göre bu kadının adı Sare idi, Vakidî'nin kaydettiğine göre ise Kenud'dur). Onda bir yazı vardır, onu alınız.

Biz çıktık, atlarımız hızlı bir şekilde bizi götürüyordu. Ravza'ya geldik. Orada deve üstündeki kadınla karşılaştık. Ona: Yazıyı çıkar, dedik. Kadın: Bende yazı yok, dedi. "Ya o yazıyı çıkarırsın yahut üstünü açar, yazıyı meydana çıkarırız" dedik. Kadın yazıyı saçlarının arasından çıkardı. Onu Resulullah Aleyhi s s elam'a getirdik. Baktık ki Hatib ibni Ebu Baltaa'dan Mekke'de oturan bazı müşriklere yazılmış. Resulullah Aleyhisselâm'la ilgili bazı şeyleri onlara bildiriyor. (Bazı müşriklerden kastedilen Safvan ibnu Umeyye, Süheyl ibnu Amr ve Ikrime ibnu Ebi Cehl'dir). Resulullah Aleyhisselâm: Ey Hatib, bu yaptığın ne? diye sordu, (hadisin devamı yukarıda geçtiği gibidir).

îbnu İshak'ta geçtiğine göre Hazreti Ömer Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'a: Ey Allah'ın Resulü, bırak beni bu münafığın boynunu vurayım, diye söyledi. Ömer Radıyallahü Anh'ın böyle söylemesinde, anlaşılması güç olan bazı noktalar var. Resulullah Aleyhisselâm'm Hatib hakkında: O, size doğru olanı söyledi, demesinden sonra Ömer Radıyallahü Anh'ın onu münafıklıkla itham etmesi müşkil bir noktadır. Çünkü Hatib Resulullah Aleyhisselâm'a verdiği cevapta; kendisinin bu işi küfür veya dinden dönme yahut İslam'dan sonra küfre rı£9 gösterme gayesiyle yapmadığını bildirmişti. Resulullah Aleyhisselâm'ın onun bu sözünü doğrulaması, onun münafık olmadığına şehadettir. Bu hususun açıklanması için şöyle söylenmiştir: Ömei Radıyallahü Anh, dindeki hamaseti ve bazı münafıklarır. karşısındaki şiddeti dolayısıyla böyle söylemiş ve Hatib'in yaptığ; işin onun Öldürülmesini gerektirecek bir iş olduğunu zannetmiştir. Ancak bunda kesin kararlı davranmamış, bunun içir öldürülmesi hakkında izin istemiştir. Hatib açığa vurduğunun ter si bir işi gizlice yaptığı için onu münafıklıkla itham etmiştir. Resu lullah Aleyhisselâm ise onu (Hatib'i) mazur görmüştür. Çünkü bir te'vilde bulunmuştu ve yaptığından dolayı bir zarar hasıl ol mamıştı. Özellikle yazıda Mekke ahalisini iyiliğe yönelten, Resu lullah Aleyhisselam'a uymaya sevkeden, kurtuluş yollarının bı olduğunu belirten ifadeler bulunması mazur görülmesine ve teşkil etmiştir.

Yahya ibnu Selam'ın tefsirinde geçtiğine göre Hatib'in mektubı; nun metni şöyledir:

"Bundan sonra, Ey Kureyş ahalisi, Resulullah Aleyhisselâr üzerinize sel gibi akan, gece gibi bir ordu ile geliyor, (geldi). A lah'a yemin olsun O tek

basma da gelse, size karşı zafer elde ede ve Allah'ın ona vaadettiği gerçekleşir. Artık kendinizi kollayıi Vesselam." Resulullah Aleyhisselâm, Hatib'i öldürme fikrinde vazgeçmesi için Hazreti Ömer Radıyallahü Anh'e şöyle buyurdu: Bedir1 de bulundu. Ne bilirsin, belki de Allahü Teala, Bedirde bul' nanlara muttali olarak, onlara istediğinizi yapın Ben si bağışladım diye buyurmuştur.

Kurtubî Rahmetullahi Aleyh der ki: Bu hadisi şerif, Bedir'de bulunanlarda kendilerinin geçmiş günahlarının bağışlanmasına vesile teşkil edecek bir halin ortaya çıktığını bildirir. Bu hallerinden dolayı sonraki günahlarının bağışlanmasına da layık olmuşlardır. Şu beyti söyleyen ne güzel söylemiştir:

Sevgili eğer bir hata işlerse Binlerce iyiliği ona şefaatçidir.

Yukarıdaki açıklamaları veren Kastallani daha sonra şöyle diyor: Allahü Teala, Resulullah Aleyhisselâm'ın haklarında herhangi bir şey söylediği kimseler hakkında, bu sözlerin doğruluğunu ortaya çıkarmıştır. Nitekim Bedir ehli cennetliklerin işlerini işlemeye devam etmişlerdir. Birinden bir yanlışlık zuhur edecek olsa hemen tevbe eder ve en doğru yolda yürümeye devam ederdi. Hadiste bildirilen bağışlanma ise ahirette olacaktır. Eğer onlar, haddi aşacak bir iş yapmış olsalardı şüphesiz Allah'ın koymuş olduğu kuralların uygulanması için onlara ceza uygulanırdı.

Resulullah Aleyhisselâm Bedir ehlinin faziletini bildirmek için Allah'ın onlar hakkında: "İstediğinizi yapın, sizin için cennet hak oldu" yani sizi bağışladım diye buyurduğunu bildirince Ömer Radıyallahü Anh-'ın- gözleri yaşardı ve: "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dedi. (Kastallani 'den).

Ömer Radıyallahü Anh'ın gözleri nefsine acımasından dolayı yaşardı. Çünkü: Beni bırak boynunu vurayım, demişti. Ağlamasının sevinçten dolayı olması da mümkündür. Çünkü Yüce Allah'ın Bedir ehline verdiği yüce ihsanını öğrenmişti. Özellikle Ömer Radıyallahü Anh'ın da Bedir ehlinden olması sevincini artırmıştır. Resulullah Aleyhisselâm'ın, Yüce Allah'tan rivayetle Bedir ehlinin diğerlerinden daha çok mağfirete yakın olduklarını bildirmesi üzerine, Hazreti Ömer Radıyallahü Anh'ın gözleri sevinçten yaşarmıştır. Doğrusunu Allah bilir.

Şüphesiz Bedir savaşına katılanlar canlarını Allah yolunda satanların ve halis niyetle Allah yolunda cihada çıkanların ilkleridir. insan sayısı ve savaş teçhizatı itibariyle müşriklerin Mü'min-lerden kat kat fazla olmalarına rağmen îslam, zaferi kazandı ve bunun haberi bütün Arap yarımadasına yayıldı. Bunun üzerine Arap Yarımadasında oturan bütün insanlar

Mü'minleri büyük görmeye ve onlara hürmet etmeye başladılar. Kendini beğenmişlik gözlerini kör eden ve "ben sizin komşunuzum" diyen şeytanın sözüne kanarak, bununla rahatlık duyan ve onun peşinden giden müşriklerin başlarına geleni görünce, ötekiler de meseleyi ciddi ciddi düşünmeye, binlerce plan kurmaya başladılar, içlerinden bazılarının nefisleri kendilerine gizlice baskınlar düzenlemeyi hoş gösterir oldu.

Bedir ehli aynı zamanda güzel bir adet başlattı. Müslüman kardeşlerine büyüklük taslayanlarla vuruşmada sabır göstermeyi ve müşriklerin hilelerini Önemsememeyi öğrettiler.

"İzzet ancak Allah'ın, Peygamberinin ve Mü'minlerindir." "Müşrikler hoşlanmasa da, dinini bütün dinlerden üstün kılmak üzere, Peygamberini doğru yol ve hak din ile gönderen Allah'tır". (Kastallanî Şerhi, C.6, s.387)

Cabir'în Babası Abdullah'ın Şehit) Edilmesinden Sonra Konuşturulmasıyla İlgili Hadis

183. Bu hadisi Tirmizî, 'Al-i Imran' süresiyle ilgili babda rivayet etmiş ve senedi zikrettikten sonra şöyle söyle-mistir.

Cabiru'bnu Abdillah Radıyallahü Anh'den şöyle söylediği rivayet edilmiştir.

"Resulullah Aleyhisselâm benimle karşılaştı ve: Neyin var, Ca-bir, üzgün halde oluğunu görüyorum? dedi. Ben de: Ey Allah'ın Resulü, babam şehid edildi, Uhud günü öldürüldü, geride de çoluk çocuk, borç bıraktı, dedim. Resulullah Aleyhisselâm: Allah'ın senin babanı nasıl karşıladığı hakkında sana müjde vereyim mi? diye buyurdu. Ben: "Evet, Ya Resulallah" dedim. O da: Allah bir kimseyle ancak bir perde arkasından konuşur, ama senin babanı diriltti ona perde olmaksızın hitabda bulundu ve şöyle söyledi: Ey kulum, Benden iste vereyim, Baban: Ey Rabbim, beni diriltmeni ve senin yolunda ikinci kez öldürülmeyi istiyorum. Dedi. Rabb Teala: Benim kesin olan hükmüm vardır, ölenler ikinci kez dünyaya dönmezler, buyurdu. Bunun üzerine: "Allah yolunda öldürülenleri Ölüler sanmayınız..." ayeti indirildi, diye cevap verdi.[26]

Tirmizî bu hnHisin haşen garib olduğunu söylemiştir.

İbnu Mace de bu hadisi 'Cehmiyye'nin înkar Ettikleri' ile ilgili babda Tirmizî'nin yukarıda verilen rivayetinde geçen lafizdakine yakın bir lafizla rivayet etmiştir. Ancak orada "Abdullah ibni Amr ibni Haram, Uhud

gününde öldürüldüğünde Resulullah Aleyhisselâm benimle karşılaştı" denilmektedir.

184. Yine İbnu Mace bu hadisi Sünen'inde "Allah Yolunda Şehid Olmanın Fazileti" babında rivayet etmiştir:

Oradakj. rivayetin lafzı şöyledir:

"Cabiru'bnu Abdillah Radıy allahü Anh'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: Abdullahi'brfîı Amri'bni Haram Uhud gününde öldürüldüğünde, Resulullah Aleyhisselâm bana: Ey Cabir, sana Al-lahü Teala'nın babana ne söylediğini bildirmemi istemez misin? diye buyurdu. Ben: Evet, (isterim), dedim. Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu: Allahü Teala bir kimseye ancak perde arkasından hitab eder, senin babana ise perde olmaksızın hitab etti ve: Ey kulum, Benden iste vereyim, dedi. Baban:. Beni diriltmeni ve senin yolunda tekrar öldürülmeyi diliyorum, dedi. Allahü Teala: Benim önceden verdiğim bir hükümdür, ölenler dünyaya geri döndürülmezler, diye buyurdu. Baban: Geride kalanlara (durumumu) bildir, dedi. Allah Azze ve Celle de şu ayet-i kerimeyi indirdi: "Allah yolunda öldürülenleri ölüler sanmayın, onlar diridirler.[27]

183-184. Hadislerin Şerhi

"Allah senin babanla perde olmaksızın konuştu" sözünü te'vil etmek gerekiyor. Çünkü Allahü Teala yaratıklara benzemekten münezzehtir. Allahü Teala'nın konuşması ses ve harften hâli bir konuşmadır. Musa Aleyhisselâm ile böyle konuşmuştur.

Allahü Teala Cabir'in babasından dilekte bulunmasını isteyince o, Uhud'da şehid edilmekten dolayı aldığı ecre ilaveten ikinci bir şehadet sevabı almak için, Allah'tan kendisini yeniden diriltip, yeniden şehadet sevabına kavuşturmasını istiyor. O, şehidlerin aldığı sevabın büyüklüğünü gördüğü için bu istekte bulunuyordu.

Hadisin her iki rivayetinde de şehidlerin fazileti açıklanıyor. Başka hadislerde şehidlerin ruhlarının cennette dolaşan yeşil kuşların kursaklarında olduğu bildiriliyor. Bu hadiste de şehidlerin yeniden cihad edip şehid edilmek için dünyaya dönmek istedikleri bildiriliyor. Bu hadis aynı zamanda şehidlerin diri olduğunu bildiren ayeti açıklamaktadır.

Şehidler gerçek bir hayatla hayat sürmektedirler. Ayetin bildirdiği üzere Allah katından rızıklan dinliyorlar.

Hadisin bildirdiği üzere bir kere ölen tekrar dünyaya geri döndürülemez. Ondan sonraki hayat ahiret hayatıdır. Bu bütün yaratıklar hakkında geçerlidir. Allah'ın öldürdüğü bir kimseyi yüz yıl sonra diriltmesi ise bu hükme ters değildir. (Kur'an-ı Kerim'de bir kişinin Öldürüldükten yüz yıl sonra diriltildiği bildiriliyor. Mütercim). Bu Allah'ın ölüleri diriltmeye kadir olduğunu göstermek için bir örnektir. Bunun için ayet-i kerimede, öldürüldükten sonra diriltilen hakkında: "Bu ona apaçık belli olunca, artık Allah'ın her şeye Kadir olduğuna inanmış bulunuyorum" dedi, diye buyuruluyor.

•Allah'ın Şehidlere *Bir Şey Arzuluyor Musunuz?' Sözü İle İlgili' Hadis

185. Bu hadisi İmam Müslim, Sahih'inde 'Fadlu'l-Cihad ve's-Siyer1 kitabının 'Şehidlerin Ruhlarının Cennette Oldu-ğu'na dair babında üç ayrı senedle rivayet etmiştir:

Birincisi: Abdullahi'bnu Murre, Mesruk'un şöyle söylediğini bildirmiştir: Abdullah'a (yani îbnu Mes'ud'a):

"Allah yolunda öldürülenleri ölüler sanmayın, bilakis onlar diri olup Rabbleri katında rızıklandırılmaktadırlar" ayet-i kerimesinden sorduk (veya sordum). O da şöyle cevap verdi: Biz de bunun hakikatini sorduk, (Resulullah Aleyhisselâm): "Onların ruhları yeşil kuşların kursakların d adır. Onlar için arşta kandiller asılmıştır. Onlara Rabbleri bir nazar eder, "Bir şey arzuluyor musunuz?" diye sorar. Onlar: Ne arzulayalım ki, cennette istediğimiz yerde dolaşıyoruz, derler. Bu soru üç kere tekrarlanır, onlar kendilerine soru sorma işinin bırakılmayacağını görünce: "Ey Rabbimiz, ruhlarımızı cesetlerimize iade etmeni, böylece senin yolunda tekrar öldürülmemizi mümkün kılmanı diliyoruz, derler. Hakk Teala onların bir ihtiyaçlarının olmadığını görünce onlar da bırakılırlar, diye buyurdu.[28]

Bu rivayeti vermekle yetiniyoruz. Çünkü bunun verilmesiyle artık diğerlerinin verilmesine ihtiyaç kalmamaktadır.

186. Bu hadisi Tirmizî de, Sahih'inde Al-i İnıran süresiyle ilgili babda rivayet etmiştir:

Rivayete göre İbnu Mes'ud Radıyallahü Anh'a:

"Allah yolunda Öldürülenleri ölüler sanmayın, bilakis onlar diri olup Rabbleri katında nzıklandmlmaktadırlar" ayetinden soruldu. O da şöyle söyledi: Biz de bundan sorduk, bize onların (şehidlerin) ruhlarının yeşil kuşların kursaklarında olduğu bildirildi. Cennette istedikleri yerlerde dolaşmakta, arşa asılı kandillerin etrafına toplanmaktadırlar. Rabbin onlara bir kere nazar edip: "Fazladan istediğiniz bir şey var mı artırayım, diye buyurdu. Onlar: "Ey Rabbimiz, fazladan ne isteyelim ki, biz cennette istediğimiz yerde dolaşmaktayız" dediler. Sonra ikinci kez nazar etti: "Fazladan istediğiniz bir şey var mı, size olan nimetimi artırayım?" buyurdu. Onlar, cevap vermeden bırakılmayacaklarını görünce: "Tekrar senin yolunda öldürülebilmemiz için ruhlarımızı (cesetlerimize) iade etmeni ve dünyaya dönmemizi mümkün kılmanı diliyoruz dediler.[29]

Tinnizî Rahnıctullahi Aleyh bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylemiştir.

187. İbnu Mace de bu hadisi Sünen'inde 'Allah Yolunda Şehid Olmanın Fazileti1 babında İbnu Mes'ud Radıyallahü Anh'den Tirmizî'nin rivayetindeki lafıza yakın bir lafızla rivayet etmiştir. Ancak onun rivayetinde şöyle bir farklılık vardır.

"(Allah Celle Celalühü): "Arzuladığınızı Benden dileyin" buyurdu, (bir kere). Şehidlerin cevabında da şöyle deniliyor: "Senden ne dileyelim, oysa biz cennetin her neresinde istersek orasında dolaşıyoruz". Oradaki rivayette şöyle bir ziyade de var: "(Allah) onların bir istekte bulunmadığını görünce, ancak onlar kendi hallerine bırakıldılar.[30]

188. Nesâî de 'Cennet Ehlinin Temennide Bulunduğu eyler1 babında şöyle bir hadis rivayet etmiştir.

Enes ibnu Malik Radıyallahü Anh'dan Resulullah Aleyhisse-lam'ın şöyle söylediği rivayet edilmişitir:

"Cennet ehlinden bir adam getirilir. Allahü Teala: Ey Ademoğlu, yerini nasıl buldun? diye sorar. Adam: Ey Rabbim, yerlerin en iyisi, der. Allahü Teala: îste ve temenni et, der. Adam, şehid olmanın üstünlüğünü gördüğü için: Beni dünyaya döndürmeni ve senin yolunda on kere öldürülmeyi diliyorum, der[31]

189. Bu hadisi Nesâî, Sünen'inde C.l,s.37'de 'Şehidliği İsteme1 babında rivayet ediyor:

Irbâdu'bnu Sariye Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhis-selâm'm şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"Şehidler ile yataklarında ölenler, taun'dan ölenler hakkında münakaşa ederek Rabbimize başvururlar. Şehidler: Kardeşlerimiz, bizim öldürülmemiz gibi öldürüldüler, derler. Yataklarında ölenler: Kardeşlerimiz bizim ölüşümüz gibi öldüler, derler. Rabbimiz: Yaralarına bakın, eğer yaraları öldürülenlerin yaralarına benziyorsa onlar da öldürülenlerdendirler, buyurur. Bakarlar ki, yaralan gerçekten onların yaralarına benziyor[32]

189. Hadisin Şerhi

Bu hadisten anlaşıldığına göre Allah yoluda şehid edilenler Taun'dan ölenlerin de kendileri gibi Allah Teala'nm şehidler için hazırlamış olduğu sevaba kavuşmalarını isterler ve: Ey Rabbimiz, bu kardeşlerimiz de, îlahi kadere sabrederek Allah'tan gelen taun hastalığı ile öldüler, bu bakımdan onlar Senin yolunda Öldürülmüşlerdir. Şehidler nasıl savaşta sabır gösterdilerse; onlar da hastalığa sabrettiler, dolayısıyla onlar şehadet sevabı almayı ummaktadırlar, derler,

Taun'dan başka bir sebeple yatağında Ölmüş olanlar da; Kardeşlerimiz bizim gibi yataklarında Öldüler, canlarını Allah yolunda satarak O'nun yolunda öldürülen şehidlerin sevabına nasıl ulaşırlar, derler. Allahü Teala hepsine: Taun'dan dolayı hasıl olan yaralarına bakın, şehidlerin yaralarına benzerse, yani onların yaralan gibi rengi kan rengi, kokusu misk kokusu ve kan akıtıyorsa onlar da şehidler dendirler, şehidlerle beraberdirler. Yaralarına bakınca gerçekten şehidlerin kine benzediğini görürler. Bunlar sadece ahiret şehidleri olarak adlandırılırlar. Dünyada, savaşta şehid olanlar hakkında uygulanan, gaslin terki ve bazı imamlara göre cenaze namazının terki gibi hükümler taun'dan ölenler için uygulanmaz. Bu hükümler savaşta şehid edilenlere hastır. En doğrusunu Allah bilir.

'Kim Savaşa Çıkan Birinin Ailesine İhanet Ederse...'Hadisi

190. Bu Hadisi Nesâî, Sünen'inde "Savaşa Gidenin Ailesine İhanet Eden" başlıklı babda rivayet etmiştir:

Süleyman ibnu Bureyde'nin babasından rivayetine göre Resulul-lah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Cihada gidenlerin hanımlarının gitmeyenlere haramlığı, analarının haramlığı gibidir. Bir kimse cihada gidenin ailesine kefil olur da ihanet ederse ona kıyamet gününde: Bu senin ailene ihanet etti, onun iyiliklerinden istediğin kadarım al, denir. Artık ne düşünürsünüz[33]

190. Hadisin Şerhi

Bu hadis cihada gidenlerin hanımlarının ırzlarının korunması ve kendilerine bir fenalık dokunmaması için, gözetilmeleri gerektiğini bildiriyor. Öyleki onların durumu, kişinin anasının durumu gibi olmaktadır. Bu bakımdan bir mücahidin hanımına fenalık eden, çok büyük bir günah işlemiş olmaktadır. Kıyamet gününde Allah onu rezil edecektir. Onun hakkında bizzat mücahidi hakem kılacaktır ve: Bu senin hanımına hıyanet etti, sen onun iyiliklerinden istediğin kadarını al, diye sorması, hıyanetin fenalığının ve cezasının büyüklüğünün bildirilmesi içindir. Resulullah Aleyhis-selâm'ın: "Artık ne düşünürsünüz" diye sorması da, hıyanetin fenalığının ve cezasının büyüklüğünün bildirilmesi içindir. Yani: Artık hanımına hıyanet eden kişiden kinini çıkarmak isteyen mücahidin, o an ne yapacağını düşünürsünüz, beriki adamın bir iyiliği kalır mı? Sonra o günde bu hainin halinin ne olacağım tahmin edersiniz? Rezil bir duruma düşmüştür, iyilikleri elinden alınmaktadır. Öyleki bütün iyiliklerinin bile alınması için müsaade edilmiştir. O da günahlarıyla cehennemi boylar. Hıyanetten Allah'a sığınırız. Allah'tan dünyada da, ahirette de bizim avretlerimizi örtmesini, ırzlarımızı fenalıklardan korumasını dileriz.

•Bir Adam Başka Bir Adamın Elinden Tutmuş Olarak Gelir, Ey Rabbim Bu Beni Öldürdü, Der' Hadisi

19L Nesâî bu hadisi, Sünen'inde' Kan Dökmenin Büyüklüğü' babında rivayet etmiştir:

Abdullah ibnu Mes'ud Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur.:

"Bir adam bir başka adamın elinden tutmuş olarak gelir, "Ey Rabbim, bu beni öldürdü" der. Allahü Teala ona: "Niye öldürdün?" diye sorar. O da: "Yüceliğin yalnızca sana ait olması için öldürdüm" diye cevap verir. Allahü Teala: O Benim için, diye buyurur.

Sonra'bir başka adam yine bir adamın elinden tutmuş olarak gelir: "Bu beni öldürdü" der. Allahü Teala: "Niye öldürdün? " diye sorar. O da: "Yücelik filancanın olsun diye öldürdüm" der. Bunun üzerine Allahü Teala: "O (yani izzet) onun değildir" diye buyurur. Öldüren de öldürdüğünün günahını yüklenir.[34]

19L Hadisin Şerhi

Bu hadis Allah'ın kelamının yüceltilmesi, izzetin Allah'ın dinine ait olması için cihad edenin yaptığı amelin makbul olduğunu bildirmektedir. Çünkü o, işi yerinde yapmıştır. İzzetin Allah'ın dinine ait olması için adam öldürmüştür. Hayır yolundan ayrılmamış, adalet çizgisini aşmamıştır.

Ancak bir kralın izzeti veya herhangi bir liderin hatırı için adam Öldürenin yaptığı iş, haksız yere adam öldürmedir. Bu, yoldan çıkmıştır. Esasında izzete hakkı olmayanın izzet kazanması için iş yapmıştır. O doğru yolu bırakmıştır. Çünkü izzet ancak Allah'ındır. Haksız yere adam öldüren, yaptığı işin günahıyla başbaşa kalır. Allah onu layık olduğu cezanın en ağırı ile cezalandırır, öldürülenin derecesini de yükseltir.

•Allah, Allah Yolunda Savaşa Çıkan Adama İmrenir1 Hadisi

192. Bu hadîsi Efou Davud, Sünen'inde C.2,s.312'de' Nefsini Satan Adam* babında rivayet etmiştir:

Abdullah ibnu Mes'ud Radıyallahü Anh, Resulullah Aleyhis-selâm'm şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Allahü Teala, Allah yolunda cihad edip, hezimete uğraması halinde üzerine düşeni bilerek geri dönüp (yeniden savaşa atılıp) kanı akıtılıncaya kadar savaşan adama imrenir ve meleklerine: "Şu kuluma bakın, Benim

katımdakilere rağbet ederek Benim in-dimdekiue gönül bağlayarak savaş meydanına geri döndü, kanı akıtıhncaya kadar savaştı" der.[35]

192. Hadisin Şerhi

imrenme fiili zahiri anlamıyla Allah Teala hakkında imkânsızdır. Çünkü imrenme bir kimsenin nefsine güzel görünen şeyden duyduğu etkilenme halidir. Burada imrenme ile Allah'ın o fiilden razı olduğu anlamı kastedilmektedir. Dolayısıyla Allah o fiile karşılık bolca sevab verecektir. Çünkü Allah yolunda savaşa çıkan, sonra hezimete uğrayıp ölümden kurtulmak için geri kaçan, sonra yeniden kendini toparlayıp canını Allah yoluna vakfederek sırf Allah'ın rızasını kazanmak için ve Allah'ın dininin muzaffer olması gayesiyle düşmanın üzerine atılan ve öldürülünceye kadar savaşan adamın yaptığı işi, Allah boşa çıkarmaz. Bilakis Allah ondan razı olur ve kendisini haklarında: "Allah karşılığında cennet olmak üzere Mü'minlerin canlarını ve mallarım satın almıştır" diye buyurduğu şehidlerden kılar.

Bu kişi, Allah katındaki sevaba itibar etmiş ve Allah'ın savaş meydanından kaçanlar için vaadettiği ağır cezadan korkmuştur. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor: "Tekrar savaşmak için bir tarafa çekilmek veya bir başka topluluğa katılmak maksadı dışında, o gün arkasını düşmana dönen kimse Allah'dan bir gazaba uğramış olur. Onun varacağı yer cehennemdir, ne kötü bir dönüştür." işte hadiste sözü edilen kişi bunun için geri dönmüş, canını vakfetmiş ve öldürülünceye kadar savaşmıştır. Dolayısıyla Allah ondan razı olmuş ve onu hoşnut etmiştir.

'Rabbimizin Zincirle Cennete Götürülen Topluluğa Hayret Etmesi' İle İlgili Hadis

193. Bu hadisi Ebu Davud Sünen'inde C.2,s.349'da "Bağlanan Esiz" babında rivayet etmiştir:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'ı şöyle söylerken işittim demiştir:

Rebbizim Azze ve Celle zincirlerle cennete götürülen topluluğa imrendi.

193. Hadisin Şerhi

imrenmekle kastedilen, rıza ve bol sevab ile karşılık verme olduğu yukarıda geçti. Bu hadiste kastedilen topluluk, mücahidlerin savaşta esir alıp zincire vurduğu, sonra da Allah'ın kendilerine hidayet verdiği kimseler olabilir. Onlar islâm'a girmelerinden dolayı cennete girmeyi hakediyorlar. Onların cennete girmelerine ise esir edilip zincire vurulmaları sebep teşkil ediyor bir bakıma. Eğer ki, esir edilmemiş olsalardı, belki de kâfir olarak öldürüleceklerdi. En doğrusunu ise Allah bilir.

Muhammed Aleyhisselam'ın Ümmetinin Yaptığı İyiliklere Ecirlerin Kat Kat Verilmesi

'Yahudilerin, Hıristiyanların Ve Müslümanların Durumu Hadisi

194. Bu hadîsi Buharî C.3, s.90'da Kitabu'l-İcare'nin "İkindi Namazına Kadar İcare" babında rivayet etmiştir.

îsmailu'bnu Ebî Uveys Malik'ten, o Abdullahi'bnu Ömer'in azadlısı Abdullahi'bnu Dinar'dan, o da Abdullah lbnu Ömer ibni Hattab Radıyallahü Anh'dan Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Sizin, yahudilerin ve hristiyanların misali, işçiler istihdam eden bir adamın misalidir, Adam: Kim bana yarım gün bir kırat ücretle çalışır? diye sorar. Yahudiler sadece bir kırata çalıştılar, Hristiyanlar birer, birar kırata çalıştılar. Sonra siz ikindi namazından güneş batma vaktine kadar ikişer ikişer kırata çalışıyorsunuz. Yahudiler ve hristiyanlar bu duruma kızdılar ve: Biz daha çok çalıştık daha az alıyoruz, dediler, işin sahibi: Sizin hakkınızı vermede bir haksızlık yaptım mı? diye sordu, onlar: "Hayır" dediler, O da: Öyleyse bu Benim ihsammdır, dilediğime veririm, diye cevap verdi[36]

195. Buharı bu hadisi, C.3, s.9Q'da (metin ve şerh: C.4,s.l33) 'İkindiden Geceye Kadar İcare" başlıklı babda şu şekilde rivayet etmiştir:

Muhammejdu'bnu'l-Alâ Ebu Usame'den, o Bureyd Ebu Biir-de'den, o da Ebu Musa'l-Eş'arî'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Müslümanların, yahudilerin ve hristiyanların durumu, bir grubu belli bir ücretle bir gün boyu geceye kadar çalıştırmak üzere istihdam eden adamın durumuna benzer. Bunlar yarım gün çalışıp bize şart koştuğun ücrete ihtiyacımız yok, yaptığımız iş de boştur, diyorlar. İşin sahibi: Yapmayın, işinizin kalan kısmını da tamamlayın ve ücretinizi eksiksiz olarak alın, diyor. Onlar bundan kaçınıyor ve işi bırakıyorlar. Bu sefer işin sahibi başka kimseleri istihdam ediyor. Onlara: işin kalan kimsim tamamlayın, öncekiler için şart koştuğum ücreti size vereceğim, diyor. Onlar çalışıyorlar, ikindi vakti olunca: Sana yaptığımız iş boşa gitsin, bize tayin ettiğin ücret de sana kalsın, diyorlar, iş sahibi: Yapmayın, işin kalan kısmını da tamamlayın, zaten bir günün çok az bir kısmı kaldı, diyor. Sonra da adam günün kalan kısmında çalıştırmak üzere bir grubu istihdam ediyor. Onlar kalan vakitte, güneş batıncaya kadar çalışıyorlar. Böylece kendilerinden Önceki her iki grubun ücretini de hakediyorlar. işte bu, onların durumu ve onların bu nurdan ne kadar nasibdar oldukları üzerine bir örnektir.[37]

194-195. Hadislerin Şerhi

Bu hadisin muhtelif rivayetleri, kitaplarındaki hükümler neshe-dilmeden önce bu hükümlerin gereklerine göre amel eden ve bu hal üzere ölen yahudi ve hristiy ani arın durumlarını ortaya koymaktadır. Yahudiler, Mesih Aleyhisselam gönderilinceye kadar kitapları Tevrat'a göre amel ettiler. Hristiyanlar da Resulullah Aleyhisselâm gönderilmeden önce belli bir müddet kitapları İncil'e göre amel ettiler. Bütün bunlar kitaplarına göre amel etmelerinin karşılığı olarak ecirlerini birer birer kırat alacaklardır. Muham-med Aleyhisselâm'm gönderilmesinden sonra da ona iman edenler ise ecirlerini ikişer ikişer kırat oarak alacaklardır. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor: "İşte onlara sabretmelerinden dolayı ecirleri iki kere verilir". Yüce Allah'ın bu ayeti: "Kendilerine daha önceden kitap verdiklerimiz buna da inanırlar" mealindeki Ayet-i Kerimeden sonra gelen ayetin peşinden gelmektedir.

Resulullah Aleyhisselâm kendilerine iki ker ecir verilecek olan üç kişiden birini "kendi Peygamberine inandıktan sonra Bana da inanan ehli kitap" diyerek belirlemiştir. Ecirlerini bir kere alacak olanlar da kitapları nesh olunmadan önce o kitaba inanarak gereğine göre yaşayanlardır.

Hadis-i şerif, ayrı bir kitap getiren Peygamber Aleyhisselâm'in şeriatıyla, kendi kitaplarının nesh olduğu zamanı yaşayan kitap ehlinin durumunu temsil etmektedir. Onlar Peygamber Aleyhis-selâm'ı ve getirdiği kitabı inkar ettiler. Yahudiler Efendimiz İsa Aleyhisselâm'm zamanını da gördüler. O, kendilerine incil'i getirdi. Ve: Ben size, üzerinize daha önce haram kılınmış bazı şeyleri helal kılmak için gönderildim, dedi. Onlar ise !sa Aleyhisselâm'ı inkâr ettiler, İncil'i de yalanladılar, âdeta Rabb'lerine 'artık bizim Senin tayin etmiş olduğun ecre ihtiyacımız yok' demiş oldular.

Bunun gibi Peygamberimiz Muhammed Aleyhisselâm zamana ulaşıp da Onu ve Allah Teala katından getirmiş olduğu Kur'an-i Kerim'i inkar eden yahudi ve hristiyanlar âdeta: 'Şimdiye kadar senin için yapmış olduklarımız boşa gitsin, bizim için tayin etmiş olduğun ecre de artık ihtiyacımız yok1 demiş olmaktadırlar.

Buharî geçmiş şeriatları nesneden, bir şeriat getiren Resulullah Aleyhisselâm'ı inkar eden hristiyan ve yahudilerin küfrüne delalet eden bu ikinci hadisi de Kitabu's-Salat'ta, İkindi namazından bir rek'ata kavuşanın durumu1 başlıklı babda rivayet etmiştir. Kastal-lanî bu hadisten sonra şöyle diyor;

Bu, Allah'ın hidayetini ve gönderdiği Peygamber Aleyhissalâm'ı kabul eden Müslümanlarla, Allah'ın kendilerine emrettiği işi yapmaktan vazgeçen hristiyan ve yahudilerin durumunu açıklamaktadır.

Kastallanî daha önce geçen îbnu Ömer hadisinin şerhinde de şöyle diyor: Yüce Allah yahudileri günün başından ortasına kadar istihdam etmiş, hristiyanlan da o vakitten ikindiye kadar istihdam etmiştir, tki hadis arasında bir farklılık göze çarpmaktadır. Birinci hadiste bildirilen durumun bir başka dinin ortaya çıkmasından öce olduğu için, diğer dini idrak edemeyene nisbetle olduğu ifade edilmiştir. İkinci hadiste açıklanan durumun ise, islam dininin zamanına yetişip de ona inanmayanlara nisbetle olduğu belirtilmiştir. Burada iki husus ortaya çıkmaktadır. Bu iki husus hakkında bazıları özetle şunları söylemişlerdir: Ibnu Ömer Radıyallahü anh, hadisi, özürleri sebebiyle İslâm'a imandan mahrum kalanlar hakkında söylenmiştir, demiştir, Ebu Musa Radıyallahü Anh ise hadisi, hiçbir özrü olmaksızın bu imanı reddedenler hakkında söylenmiştir, demiştir. (Kastallanî, Şerhi'nden)

Peygamber Aleyhis Selam1 İn Tevrat'ta Zikredilen Özelliği

Peygamber Aleyhîsselam'în Tevrat'ta Geçen Sıfatı" İle İlgili Hadîs

196. Bu hadisi Buharı Rahmetullahi Aleyh C.6,s.l36'da Fetih Sûresi tefsirinin "Seni Şahid, Müjdeleyici ve Korkutucu Olarak Gönderdik" mealindeki ayet-i kerime ile ilgili babında rivayet etmiştir:

Abdülaziz ibnu Ebu Seleme İbnu Hilal'dan, o da Atau'bnu Ye-sar'dan Abdullah ibnu Amr ibni'l-As Radıyallahü Anh'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Kur'an-ı Kerim'deki 'Ey Peygamber Biz seni, şahid, müjdeleyici ve korkutucu olarak gönderdik" ayeti, Tevrat'ta şu şekilde geçmektedir. "Ey Peygamber Biz seni şâhid, müjdeleyici, korkutucu ve ümmileri, koruyucu olarak gönderdik. Sen kulum ve Peygamberimsin, seni mütevekkil olarak adlandırdım, katı ve şiddetli değilsin, çarşı pazarda gürültü edenlerden değilsin, kötülüğü kötülükle karşılamazsm, bilakis affeder ve müsamaha gösterirsin. Allah onunla (bu Peygamberle) doğru yoldan çıkmış bir milleti "la ilahe illallah" diyerek düzelmelerini sağlamadan, Onun ruhunu almayacaktır. Onunla görmeyen gözleri, duymayan kulakları, kilitlenmiş kalpleri açar[38]

197. Bu hadisi yine Buharı Kitabu'l-Büyü'ün başlarında şöyle rivayet etmiştir.

Atau'bnu Yesâr'm şöyle dediği bildirilmiştir.

"Abdullah ibnu Amr ibni'l-As'la karşılaştım ve ona: "Bana Re-sulûllah Aleyhisselâm'ın Tevrat'ta geçen sıfatını bildir" dedim.

O da şöyle söyledi: Evet, vallahi O, Tevrat'ta Kur'an'da geçen bazı sıfatlarıyla vasfedilmiştir: "Ey Peygamber Biz seni şâhid, müjdeleyici ve korkutucu olarak gönderdik..." hadîs böyle devam ediyor.[39]

196-197. Hadislerin Şerhi

Atau'bnu Yesâr'ın Abdullah ibnu Amr1 dan Resulûllah Aleyhisselâm'ın Tevrat'ta geçen sıfatını sorması, Abdullah ibnu Amr'ın Tevrat'ı okumuş olması dolayısıyladır.

Şahid: Mü'minlerin kendini tasdik ettiğine, kâfirlerin de inkâr ettiğine kıyamette şahitlik edici,

Müjdeleyici: Mü'minleri cennetle müjdeleyici,

Korkutucu: Kâfirleri cehennemle korkutucu,

Ümmileri koruyucu: Çoğunluğu okuma yazma bilmeyen Arapları koruyucu,

Allah Teala Peygamberini mütevekkil olarak adlandırmıştır. Çünkü az bir rızka kanaat ederek Allah'a tevekkül ederdi, Allah'ın kendini zafere kavuşturacağı hususunda güveni vardı, sıkıntıdan sonra Allah'ın genişlik vereceğine inanarak sıkıntılara sabreder-di, en güzel ahlâk ile ahlâklanırdı ve Allah'ın vaadinin tam olarak gerçekleşeceğine yakînen inanırdı. İşte bu yönleriyle O, Allah'a tevekkül etmiş ve mütevekkil olarak adlandırılmıştı.

Resulûllah Aleyhisselâm'dan Tevrat'ta: "katı ve şiddetli değil" şeklinde sözedilmesi Kur'an-ı Kerim'in şu ayetindeki manaya uymaktadır: "Allah'ın rahmetinden dolayı, ey Muhammed Sen, onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı kalpli olsaydın, şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi." Resulûllah Aleyhisselâm'ın yumuşaklığı Mü'minlere karşıdır. Münafıklara ve kâfirlere karşı katı olmasını ise Allahü Teala şu ayet-i kerimesinde emretmiştir: "Ey Peygamber, kâfirlerle ve münafıklarla savaş,onlara karşı sert davran, Onların varacakları yer cehennemdir, orası ne kötü dönüştür."

Kotulugu kötülükle karşı 1 amazsın sözü de şu ayet-ı kerimedeki manaya uygun düşmektedir: "Kötülüğü en iyi olan ile sav".

"Bilakis affeder ve müsamaha gösterirsin" yani Allah'ın koyduğu haram sınırları aşılmadığı takdirde, affeder ve müsamaha gösterirsin.

Doğru yoldan çıkmış millet denilirken İbrahim Aleyhisselâm'm milleti kastediliyor, Onlar fetret döneminde yani Peygamber gönderilmeyen dönemde yoldan çıktılar hükümlerin bir kısmına ilave yaptılar, bazılarını kaldırdılar. Böylece hak dini bozarak doğru yoldan saptılar. Onların bu durumu Resulûllah Aleyhisselâm gönderilinceye kadar devam etti. Resulûllah Aleyhisselâm, gönderildiği zaman Arapların içine düştüğü şirk anlayışını görüp Allah'tan başka ilâh olmadığını itiraf etmelerini sağlamak suretiyle, tevhid anlayışını hâkim kıldı.

'Görmeyen gözler' denirken hakkı görmeyen gözler kastediliyor.

Kastallanî diyor ki: Bu hadîste geçen anlam ile: "Körleri sapıklıklarından vazgeçirip doğru yola döndüremezsin" mealindeki ayet-i kerime arasında bir tenakuz yoktur. Çünkü Resulûllah Aleyhisselâm'm görmeyen gözleri açması, ona bir sebep olmasıyla sınırlıdır. Ayette kastedilenler ise hiçbir sebepten etkilenmeyecek derecede körleşmiş olanlardır. Kur'an-ı Kerim'de "sen doğru yola yöneltirsin, hidayet edersin" mealindeki ayet-i kerimede geçen hidayetin, Resulûllah Aleyhisselâm'ın hidayete sebep olması manasında olduğu bildirilmiştir. (Kastallanî Şerhi, C-4, s. 51-52)

MUSİBETE SABRETMENİN KARŞILIĞI"GÖZLERİ KAYBETMEYE SABIR" ILE İlglll HADİS

198. Bu hadîsi BuharîC.V^.lie'da, Kitabu't-Tıb'm'Gözünü Kaybedenin Fazileti" başlıklı babında rivayet etmiştir:

Abdullah ibnu Yûsuf el-Leys'den, o İbnu'l-Had'den, o el-Muttalib'in azadlısı Amr'den, o da Enesu'bnu Mâlik Radıyallahü Anh'den Resûlullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir.

"Allahü Teala buyurdu ki, kulumun iki sevgilisini (gözlerim) aldığımda, o sabrederse, onlara karşılık olarak cenneti veririm.[40]

199. Tirmizî de, C.2, s.64'te, "Gözlerin Gitmesi Hakkındaki Rivayetle*" başlıklı babda şu rivayete yer vermiştir:

Enesu'bnu Mâlik Radıyallahü Anh'den Resûlullah Aleyhis-selâm'm şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir.

"Allah Teala buyurur ki, kulumun dünyada iki kıymetli varlığını (gözlerini) alırsam, bunun benim katımdaki karşılığı ancak cennet olur.[41]

Ebu İsa et-Tirmizî bu hadîsin hasen, garib olduğunu söylemiştir.

Garib hadîs ise, hadîsin senedinin bazı yerlerinde konular çeşitlense de sadece bir ravînin bulunmasıdır. Eğer ravîler güvenilir ve sağlam (hıfz, zabt yönünden) kusursuz kimseler iseler, hadîsin senedindeki gariblik hadisi zayıf yapmaz.

200. Bu hadîsi Tinnizî Ebu Hureyre Radıyallahü Anb'den merfu olarak rivayet etmiştir. Orada şöyle deniliyor:

Allah Azze ve Celle buyurur:

"Kimin iki sevgilisini (gözlerini) aldığımda sabreder, sevabını Allah'tan beklerse, onun için cennetten başka sevaba razı olmam.[42]

198-200. Hadislerin Şerhi:

Bu hadîsle ilgili olarak el-Feth'de şöyle deniliyor:

Faydalı olan sabır, belanın ilk başa geldiği andaki sabırdır. Kişi o anda işini Allah'a havale ederek O'na teslim olmalıdır. Eğer ilk anda sabredemez sıkılır, sonra artık her şeyden ümit kesince sabrederse istenilen karşılığa kavuşamaz.

Hadîsi şerifte şöyle deniliyor: "Mü'minin; yorgunluk olsun hastalık olsun, düşünce olsun, üzüntü olsun, hatta ayağına diken batması bile olsun, her ne musibet başına gelirse, Allah ona karşılık günahlarını bağışlar".

Musibete karşılık alınacak ecir, ona sabretmeye, Allah'ın hükmüne razı olmaya, Allah'ın emrine teslim olmaya ve bela karşısında sızlanma nı ay a bağlıdır.

Belayı rıza ile karşılamayanın, Allah'ın hükmüne teslim olmayanın ise alacağı bir ecir ve sevap yoktur. Doğru olan iman ise, Allah'a, Meleklerine, Kitaplarına, Peygamberlerine, Kıyamet Gününe, Kadere, Hayır ve Şerrin, Acı ve Tatlı her şeyin Allah'tan geldiğine inanmaktır. Ey Allah'ım bize halis bir iman ver, kazanı ve

kaderini bize tatlı göster, gizli ve açık fitnelerin kötülüğünden bizi koru. Amin.

•Allah'ın Bir Kimsenin Evladını Alması Karşılığındaki Sevab' İle İlgili Hadis

201. Bu hadisi Buharı Rahmetullahi Aleyh C.7, s.90'da Kitabu'r-Rikak'ın "Allah Rızası İçin Yapılan İş" başlıklı babında rivayet etmiştir:

"Ya'kubu'bnu Abdurrahman Amr'dan (Muttalib'in azadhsı Ebu Amr'in oğlu) o Saîd'den, o da Ebu Hüreyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir.

"Allahü Teala buyurur ki, Mü'min kulumun, dünyadaki seçkin sevgililerinden birini aldığımda, o bana sabredip sevap beklerse, onun alacağı karşılık, cennetten başkası değildir," 2<>ı

Kastallanî Rahmetullahi Aleyh, bu hadisin Buharî'nin müfred-lerinden olduğunu söylemiştir. Yani hadis Sahih-i Müslim'de geçmemektedir.

Nesâî DE, SÜNEKİNDE 'ÜÇ ÇOCUĞU VEFAT EDEN1 BABINDA ŞU HADİSİ RİVAYET ETMİŞTİR:

202. Ebu Hureyre Radıyallahü Anlı'dan rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Herhangi iki Müslümanın, aralarında buluğa ermemiş üç çocukları vefat ederse, Allahü Teala onlara olan ihsan ve rahmeti ile kendilerini cennete koyar. Çocuklara: Cennete girin, denir. Onlar: Ana babalarımız girmeden girmeyiz, derler. Bu sefer (Allahü Teala): Siz de ana babalarınızla girin cennete, diye buyurur.[43]

203. İbnu Mace de, Sünen'inde "Musibete Sabır" hakkındaki rivayetler babında iki rivayet ediyor, biri bütün musibetler hakkında genel mana ifade ediyor, diğeri de çocuk düşmesiyle gelen musibetin sevabıyla ilgili, Çocuğun Ölmesi halindeki musibete sabrın sevabı daha çok olacaktır. Bu konuda CJ^249'da şöyle deniliyor:

Ebu Umame Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'in
şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Şanı yüce olan Allah buyurur ki, ey Ademoğlu, belanın ilk vurduğu anda sabreder de sevab umarsan, senin için cennetten başka sevaba razı olmam.[44]

Zevaid'de Ebu Umame hadisinin isnadının sahih, ravilerinin de güvenilir kimseler olduğu belirtilmiştir.

Çocuk Düşmesi Musibetine Uğratılan Hakkındaki Rivayet Başlıklı Babada Da Şöyle Diyor

204. Ali Radıyallahü Anh Resülullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Düşük çocuk, ana babasını cehenneme atması halinde Rabbiyle münakaşa eder, bunun üzerine: Ey Rabbiyle münakaşa eden düşük, ana

babanı cennete koy, denilir, O da, göbek bağıyla onları cennete sokuncaya kadar çeker.[45]

(göbek bağı ile kastedilen, çocuk doğunca göbeğine bağlı olarak bulunan sonra bağlanıp düşürülan şerittir).

•Çocuğun (Ruhunun) Alınmasındaki Sevab* Hadisi

205. Bu hadisi Tirmizî Rahmetullahi Aleyh C.l, s,190'da 'Cenazeler* babında rivayet etmiştir:

Ebu Musa el-Eş'arî Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Kulun çocuğu öldüğünde Allah; meleklerine; Kulumun çocuğunun canını aldınız öyle mi? der. Onlar: Evet, derler. Allahü Teala: Gönlünün meyvesini aldınız öyle mi? der. Onlar: Evet, derler, Allahü Teala: Peki ne söyledi? diye buyurur, onlar: Sana hamdetti ve biz Allah'tan geldik tekrar Allah'a döneceğiz, dedi, diye cevap verirler, Allahü Teala da: Kulum için cennette bir ev bina edin ve o evi hamd eVı olarak isimlendirin, diye buyurur."

Ebu îsa et-Tirmizî bu hadisin hasen, garib olduğunu söylemiştir. Garib hadis ise senedin herhangi bir halkasında ravisi tek kalan hadistir. Bu ravi güvenilir biri olduğunda hadisin zayıf olmasını gerektirmez. Bu bakımdan Tirmizî hadise hasen demiştir. [46]

205. Hadisin Şerhi

Hadiste bildirildiğine göre Allahü Teala'nın meleklerine soru sorması, onları daha sonraki duruma hazırlamak içindir. Yoksa gerçek manada soru sorup cevap istemek maksadıyla değildir. Yüce Allah Çocuğu alınan kulu için hazırladığı ecri meleklere bildirmek suretiyle; kullarının kendi katındaki derecesini meleklere bildirmiş olmaktadır. Melekler Hazreti Adem'in yaratılacağı kendilerine bildirildiğinde: "Sen orada fesat çıkaracak ve kanlar dökecek birini mi yaratacaksın?" demişlerdi.

Çocuğu alman kula cennette hazırlanan evin "Hamd evi" olarak adlandırılmasının sebebi, musibet o kişinin başına geldiği zaman Allah'a

sığınarak "Biz Allah'tan geldik, yine O'na döneceğiz" de-mesindendir. Bu ismin verilmesi, o eve şeref kazandırmak için de olabilir. Kâ'be'nin Allah'ın Evi olarak adlandırılması gibi. Yüce Allah bize boyun eğme, kendine sığınma ve hükmüne razı olma anlayışı kazandırsın. Amin.

•Rabbine Hamdeden Hastanın Fazileti1 İle İlgili Hadis

206. Bu hadisi, İmam Malik, Muvatta'da C.2,s.206'da Hastanın Fazileti He İlgili Rivayetler1 babında vermiştir:

Atau'bnu Yesâr'm şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

• "Bir kul hastalandığında Allah ona iki melek gönderir ve: Bakın ziyaretçilerine ne diyor? diye buyurur. Eğer o, ziyaretçileri geldiklerinde Allah'a hamdeder, O'nu sena ederse, -Allah onun halini daha iyi bilmekle beraber- melekler durumu Allah'a haber verirler. Allahü Teala: Bu kulumu öldürmem halinde cennete koymayı, ona şifa vermem halinde de, etini daha hayırlı bir ete, kanını daha hayırlı bir kana çevirmeyi ve günahlarını örtmeyi (veya hastalığını günahlarına keffaret saymayı) üstleniyorum, diye buyurur. [47]

Humma Benim Ateşimdir, Onu Dünyada Mümin Kuluma Musallat Ederim...1 Hadisi

207. Bu hadisi İbuu Mace Sünen'inde C.2,s.l82'de •Humma' babında rivayet etmiştir.

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resu-lullak Aleyhisselâm bir gün Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'le birlikte humma ateşine tutulmuş bir hastayı ziyaret etti. Resulullah Aleyhisselâm hastaya şöyle dedi:

"Müjdeler olsun, Allah buyurur ki, o (yani humma) Benim ateşinidir, ahiretteki cehennem ateşinden nasibini karşılaması için onu dünyada mü'min kuluma musallat ederim.[48]

Oku Ve Yüksel Hadisî

208. Bu Hadisi İbnu Mace Sünen'inde C.2,s.217'de "Kur'an'm Sevabı1 babında rivayet etmiştir:

Ebu Saîd el-Hudrt Radıyallahü Anh, Resulullak Aleyhis-selâm'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Kur'an sahibine (Kur'an-i Kerim'in tamamını veya bir kısmını ezbere bilene) cennete girdiği zaman: Oku ve yüksel, denir. O da okur ve her okuduğu ayetle derecesi yükselir, tâki, ezberindeki son ayeti okuyuncaya kadar [49] ,

•Kişinin, Çocuğunun Kendisi İçin Bağışlama Dilemesiyle Cennetteki Derecesi Yükselir" Hadisi

209. Bu hadisi İbnu Mace Sünen'inde C.2,s.203'te "Ana Babaya İyilik' babında rivayet etmiştin

Ebu Hurayre Radıyallahü Anh'ın Resulullah Aleyhisselâm'dan rivayetine göre:

"Bir kıntar onikibin ukiyyedir. Her bir ukiyye göklerle yer arasında olanlardan hayırlıdır. Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki, Kişinin cennette derecesi yükseltilir, o da: bu nereden geldi? diye sorar. "Çocuğunun senin için bağışlama dilemesinden" denilir[50]

•Peygamberi Isıran Karınca' Île İlgili Hadis

210. Sahih-i Buharı, C.4,s.62'den

Yahya'bnu Bukeyr'in Leys'ten, onun Yunus'tan, onun lbnu Şihab'dan, onun da Saîdu'bnu'l-Museyyeb ve Ebu Seleme'den rivayetine göre ebu Hureyre Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhis-selâm'ı şöyle söylerken işittim demiştir:

"Bir karınca Peygamberlerden bir Peygamberi ısırdı. O da emretti, karıncaların köyü yakıldı, Allahü Teala şöyle vahyetti: Seni bir karınca ısırdı, sen de Allah'ı teşbih eden bir topluluğu yaktın[51]

210. Hadisin Şerhi

Sahih-i Tirmizî'de hadiste sözü edilen Peygamberin Musa Aley-hisselam olduğu bildiriliyor.

Bu hadisle zararlı hayvanların yakılmasının caiz olduğuna delil getirilmiştir. Çünkü geçmiş şeriatlarda geçerli olan bir hüküm, kaldırıldığına dair bir nass bulunmadıkça bizim şeriatımızda da geçerlidir. Ancak bizim şeriatımızda ateş ile azab etmenin yasak olduğuna dair nass varid olmuştur.Sadece belli şartlara bağlı olarak, yalnızca kısasta bu azab uygulanabilir. Aynı şekilde karıncanın öldürülmesi de, bir çok imama göre, bizim şeriatımızda caiz değildir.

Çünkü İbnu Abbas Radıyallahü Anh'den rivayet edilen bir hadise göre, Resulullah Aleyhisselâm karıncanın öldürülmesini yasaklamıştır.

Hadiste Geçen hâdisenin bir başka hikayesi de rivayet edilmiştir, bu rivayete göre söz konusu Peygamber, Allah'ın ahalisini günahlarından dolayı helak ettiği bir beldeden geçti, duruma hayret etti ve: "Ey Rabbim, içlerinde günah işlememiş olan çocuklar ve hayvanlar da bulunuyordu", dedi. Sonra bir ağacın altında dinlenmek üzere yüklerini indirdi. Sonra hâdise yukarıda geçtiği şekilde devam ediyor. Kastallanî bunu yazdıktan sonra şöyle diyor:

Sonuç olarak anlaşıldığına göre, Allah'ın azabı umumîdir. Ancak itaat edenler için bu, rahmet olur, onları temizler, isyan eden için de bela ve intikam olur. (Kastallanî Şerhi'nden özetle)

21L Hadisi, Buharî, C.4,sJ29'da 'Canlılardan Beşinin Haremde Öldürülmesi' babında da rivayet etmiştir:

İsmail ibnu Ebu Uveys Malik'ten, o Ebu'z-Zenad'dan, o el-A'rec'den, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Peygamberlerden bir Peygamber bir ağacın altında oturdu, (yolculuk esnasında oraya uğrayıp dinlendi). Bu sırada bir karınca onu ısırdı. Emir verdi eşyaları ağacın altından çıkarıldı. Sonra karıncanın yuvası yakıldı. Allahü Teala'da: Seni ısıran karınca bir tane değil miydi? diye vahyetti.[52]

212. Müslim de, C.9,s.89'da "Karıncayı Öldürmeden Ne-hiy" babında şöyle rivayet etmiştir:

Muhammed ibnu Rafı' Abdurrezzak'tan, o Ma'mer'den, o Hem-mam ibnu Münebbih'ten, o da Ebu Hureyre Radıyallahil Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini rivaye etmiştir:

"Peygamberlerden bir Peygamber Aleyhisselâm, bir ağacın altında dinlenmeye kaldı, bu sırada bir karınca onu ısırdı, emirverdi, eşyaları ağacın altından alındı sonra o (ağaç) ateşe verilip yakıldı. Allahü Teala da: Seni ısıran bir tek karınca değil miydi? diye vahyetti". [53]

213. Bu hadisi Müslim de, Buharî'nin daha önce geçen iki rivayetindeki lafızlara benzer lafızlarla rivayet etmiştir. Ancak o rivayetlerinden birinde şu ifadeye yer vermiştir:

(Alahü Teala şöyle vahyetti):

"Seni bir karıncanın ısırmasına karşılık teşbihte bulunan topluluklardan bir topluluğu yok ettin mi?[54]

214. Hadisi, Nesâî de, Sünen'inde C.7,s.210'da 'Karıncanın öldürülmesi' babında rivayet etmiştir:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın Resulullah Aleyhisselâm'dan rivayetine göre bir karınca Peygamberlerden bir Peygamberi ısırdı. O da emir verdi karıncalar köyü. olduğu gibi yakıldı. Allahü Teala da:

"Seni bir karıncanın ısırmasına karşılık teşbih eden topluluklardan bir topluluğu yok ettin, diye vahyetti.[55]

215. Ebu Davud da Sünen'inde C.4,s.273'te (Zerkânî'nin Muvatta hamişine göre), "Küçük Karıncanın Öldürülmesi" babında rivayet ediyor ve şöyle diyor:

Ebu Hureyre Radıyallahil Anh'den rivayet edildiğine göre Resu-lullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Peygamberlerden bir Peygamber bir ağacın altına eşyalarını indirip dinlenmeye kaldı, o sırda bir karınca kendisini ısırdı. O da emretti, eşyaları ağacın altından alındı, sonra emretti o (ağaç) yakıldı. Allahü Teala bunun üzerine: Seni ısıran karınca bir tane değil miydi? diye vahyetti.[56]

216. Ebu Davud, bu hadisin başka bir rivayetini de vermiştir. O rivayet, Ebu Hureyre RadıyallahÜ Anh'den gelmekte ve Nesâî'nin rivayetine

yalandır. Farklı olarak orada şu irade vardır:

"Peygamberlerden bir Peygamberi karınca ısırdı, O da emir verdi karıncalar köyü tümülye yakıldı. Allahü Teala da ona: Seni bir karıncanın ısırmasına karşılık teşbih eden topluluklardan bir topluluğu yok ettin Öyle mi? diye vahyetti.[57]

211-217. Hadislerin Şerhi

Nevevî'nin Müslim Şerhi'nden:

İmam Nevevî şöyle diyor: Âlimler derler ki, bu hadisin manasından anlaşıldığına göre; sözü edilen Peygamberin şeriatında karıncanın öldürülmesi yasak değildi. Yine ateşle azab etmek de caizdi. Bu yüzden Allahü Teala Onu, karıncayı öldürdüğü veya ateşle yaktığı için değil de, kendini ısıran bir karıncanın dışındakileri de Öldürmesinden dolayı azarlanııştır. Bizim şeriatımızda ise, birisini ateşte yakan için uygulanacak kısas cezası dışında ateşle azab yasaktır. Karıncanın öldürülüp Öldürülmeyeceği hakkında ise imamlar arasında farklı görüşler vardır.

Ateşle azab etmenin yasak olduğu şu meşhur hadiste bildirilmiştir: "Ateş ile ancak Allahü Teala azab eder":

imamlar, Ibnu Abbas Radıyallahü Anh'm rivayet ettiği hadis gereğince şu dört hayvanı öldürmenin caiz olmadığına hükmetmişlerdir: Karınca, arı, hüdhüd (çavuş kuşu), göçeğen kuşu. Bu konudaki hadisi Ebu Davud; Buharı ve Müslim'in şartına göre sahîh olan senetle rivayet etmiştir. (Nevevî'den).

Kastallani de şöyle diyor: el-Hattabî yasağın büyük karıncaya has olduğunu küçük karıncayı öldürmenin ise caiz olduğunu bildirmiştir. İmam Malik Rahmetullahi Aleyh, karıncayı öldürmeyi mekruh görürdü. Ancak zararlı olan ve Öldürülmedikçe zararı savılamayan karıncalar bundan müstesnadır.

ed-Dumeyri de, "Seni ısıran bir tek karınca değil miydi?" ifadesinin zararlı hayvanları Öldürmenin caiz olduğuna delalet ettiğini söylemiştir. Bir hayvanın, kendisinden sağlanacak fayda veya ondan gelen bir zararın savılması için Öldürülmesinde ilim adamları bir beis görmemişlerdir. (Kastallanî'den, C.5,s.314).

Peygamber Aleyhisselam'ın Ümmetine Olan Şefkati Ve Onlar İçin Duası

'Peygamber Aleyhîsselamın Ümmetine Duası Ve Onlara Olan Şefkati Dolayısıyla Ağlaması1 İle Îlgîll Hadls.

218. Bu hadisi Müslim, Sahihinde, O.2,s.l79 da (Kastalla-ni'nin Hamişine göre), 'Kitabu'l-İman'da rivayet etmektedir:

Yunusu'bnu Abdu'l-A'la es-Sadafi îbnu Veheb'den, o Amru'bnu'l-Haris'ten, o Bekri'bnu Sevade'den, o Abdurrahman-i'bni Cubeyr'den, o da Abdullah ibnu Amr ibni'l-As'tan rivayet etmiştir ki, Resulullah Aleyhiselam, Allahü Teala'nın Hazreti İbrahim Aleyhisselâm hakkındaki şu ayetlerini okudu:

"Ey Rabbim o (putlar) insanların çoğunun sapık yola girmelerine sebeptir, kim Benim yoluma girerse o Bendendir..". îsa Aleyhisselam da şöyle söyledi:."Eğer onlara azab edersen onlar senin kullarındır, eğer kendilerini bağışlarsan Sen izzet ve hikmet sahibisin. Resulullah Aleyhisselâm de ellerini kaldırdı: Ey AUahım! Ümmetim, Ümmetim... dedi ve ağladı. Allahü Teala: Ey Cibril, Muhammed'e git -Rabbin daha iyi bilmekle beraber- ona sor, kendisini ağlatan neymiş, diye buyurdu. Cibril Aleyhisselâm Peygamber Aleyhisselâma geldi. Ona durumu sordu. Cibril, Resulullah Aley-hiselâm'ın söylediğini -Allah daha iyi bilmekle beraber- O'na bildirdi. Allahü Teala da şöyle buyurdu:

Ey Cibril, Muhammed'e git ve ona: 'Ümmetin hakkında seni memnun edeceğiz ve üzüntüye sokmayacağız' de.[58]

218. Hadisin Şerhi

Nevevî bu hadîsin çeşitli anlamlar, faideler ihtiva ettiğini bildirmiştir. Hadîs, Resulullah Aleyhisselâm'm, Ümmetine ne kadar acıdığını ve onların sonlarının hayırlı olmasını ne kadar çok istediğini bildiriyor. Ayrıca hadîsten anlaşıldığına göre duada iki eli yukarıya doğru kaldırmak müstehabdır. Çünkü Peygamber Aley-hisselâm öyle yapmıştır. Bu hadiste, aynı zamanda Muhammed Aleyhisselâm Ümmeti için büyük bir müjde vardır. Yüce Allah, Peygamberine vaadettiğinin bir gereği olarak,

Ümmetinin şerefini yüceltmiştir. Yüce Allah'ın Peygamber Aleyhisselâm'a: "Ümmetin hakkında Seni memnun edeceğiz ve üzüntüye sokmayacağız" diye buyurduğunu bildirmesi itibariyle bu hadîs, Muhammed Ümmetine ümid verici hadislerin başında gelir.

Bu hadîs aynı zamanda Peygamber Aleyhisselâm'm Allah katındaki mevkisinin ne derece üstün olduğunu ve Allahü Tea-la'nın Ona olan lütfunun ne kadar büyük olduğunu bildiriyor. Cibril Aleyhisselâm'ın gönderilmesindeki hikmet ise Peygamber Aleyhisselatü ve Sellem'in şerefini açığa çıkarmak, Onun Rabbi katında en yüksek mevkide olduğunu bildirmektir. Yüce Allah, Onun razı olmasını istiyor ve razı oluncaya kadar kendisine ihsanda bulunuyor. Yani bu, 'mele-i a'la'nın şahitliği ile olmaktadır. Cibril Aleyhisselâm mele-i a'la'yı bu durumdan haberdar ediyor. En doğrusunu ise ancak Allah bilir.

Bu hadîs: "Rabbin Sana verecek, Sen de razı olacaksın" mealindeki ayet-i kerimeye uymaktadır.

"Seni üzmeyeceğiz" sözünün, Ümmetin hakkında Seni üzmeyeceğiz, manasında olduğu belirtilmiştir. Çünkü rıza, Ümmetinden bazılarının affedilmesi ile tahakkuk eder, bu durumda, kalanlar cehenneme .girebilir. "Seni memnun edeceğiz" yani Ümmetini bağışlamak.suretiyle memnun edeceğiz ve Ümmetinin hepsini cehennemden 'kurtarmak suretiyle de Seni üzüntüden beri kılacağız.

Ey Allah'ım bir Peygamberin Ümmetini en güzel şekilde nasıl mükafatlandırırsan bizi de Peygamberimizin Ümmeti olarak öylece mükâfatlandır.

Ey Rabbimiz, bizi Peygamber Aleyhisselâm'ın şeriatına tam olarak uyanlardan, Onun hidayetine ve sünnetine yapışanlardan eyle. Bizi Peygamberler, sıddıklar, şehidler, salihler topluluğu ile birlikte haşreyle. Bunlar pek güzel refiklerdir. Alemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun. Amin (Nevevî Şerhi)

"Allah Benim İçin Yeryüzünü Dürdü, Ben De Doğusunu Batısını Gördüm" Hadisi

219. Bu hadîsi, İmam Müslim, Kastallanî'nin hamişine göre C.10,s.340 ve sonrasında Kitabu'l-Fiten'den rivayet

etmiştir:

Ebu Rebii'l-Ateki ile Kuteybetu'bnu Sa'îd (hadisin lafzı Ku-teybe'ye aittir), Hammad'dan, o Eyyûb'dan, o Ebu Kulabe'den, o Ebu Esma'dan, o da Seuban'dan, Resulullah Aleyhisselûm'ın şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Allah Benim için yeryüzünü dürdü, ben de doğusunu batısını gördüm, Ümmetimin mülkü yeryüzünün benim için dürülen mesafelerinde kadar ulaşacaktır. Bana iki hazine verildi: biri kırmızı, biri beyaz, Ben Rabbimden, Ümmetimi umumî kıtlıkla helak etmemesini, kendi dışlarından onların cemaatlerini darmadağın edecek düşmanı üzerlerine musallat etmemesini diledim. Rabbim şöyle cevap verdi: Ey Muhammed, Ben bir hüküm verdiğimde o geri çevrilmez. Ben senin için, Ümmetini genel kıtlık ile helak etmeyeceğimi ve kendi dışlarından onların cemaatlerini dağıtacak bir düşmanı üzerlerine musallat etmeyeceğimi bildiriyorum. Müslümanlar birbirlerini Öldürmeye, birbirlerini esir etmeye kalkışmadıkları sürece bütün çevrenin düşmanları biraraya gelseler onlara zarar veremezler.[59]

220. Mümlim'in ikinci bir rivayetinde de şöyle deniliyor:

"Zuheyru'bnu Harb, İshaku'bnu İbrahim, Muhammedu'bnu Müsenna ve îbnu Hişam Muazu'bnu Hişam'dan, o babasından, o Katade'den, o Ebu Kulabe'den, o Ebu Esma er-Rahabî'den o da Sev-ban'dan Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdin

Allahü Teala benim için yeryüzünü dürüp doğusu ile batısını yaklaştırdı. Ve bana iki hazine verdi: Kırmızı ve beyaz" (Ravi sonra yukarıda geçen Eyyûb'un Ebu Kulabe'den rivayet ettiği hadisin aynısını rivayet etmiştir). [60]

22L Müslim'in üçüncü bir rivayetinde de şöyle deniliyor;

"Ebu Bekr ibnu Şeybe Abdullah ibnu Numeyr'den rivayette bulunmuştur, Yine ibnu Numeyr bizzat bize babasından, o Osman ibnu Hâkim'den, o Amiru'bnu Saa'd'dan, o da babasından şöyle rivayet etmiştir:

"Bir gün Resulullah Aleyhisselâm, el-Âliye'den geldi, Bent Mu-aviye camisinin önünden geçerken içeri girdi ve iki rek'at namaz kıldı, biz de onunla birlikte namaz kıldık. Resulullah Aleyhisselâm Rabbine uzunca dua etti, sonra bize yöneldi ve şöyle buyurdu: Rab-bimden üç şey istedim, birisini vermedi. Rabbimden ümmetimi kıtlıkla helak etmemesini istedim, bu istediğimi verdi, ümmetimi boğulmak suretiyle helak etmemesini

istedim, bu istediğimi de verdi. O'ndan bir de Ümmetimin musibetini kendi aralarındaki çekişmelerden vermemesini istedim bunu kabul etmedi.[61]

222. Bu hadisi İbnu Mace de, Sünen'inde C.2,s.242'de 'Ne Gibi Fitnelerin Olacağı" ile ilgili babda rivayet etmiştir. Oradaki rivayetin lafzı Müslim'inkinden farklıdır. O rivayet şöyledir:

"Resulullah Aleyhisselâm'm azadlısı Sevban Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle

'Yeryüzü benim için dürüldü de, doğu tarafları ile batı taraflarım gördüm. Bana aynı zamanda iki hazine verildi: Sarı (veya kırmızı), beyaz, (yani altın, gümüş). Bana: Senin mülkün, senin için dürülen yerlere kadar ulaşacaktır, denildi. Ben Allah Azze ve Celle'den üç şey istedim: Ümmetimi açlık felaketine uğratarak hepsini birden öldürmemesini, onları fırkalara ayırarak birinin hıncını diğerine tattırmamasını. Bana: Ben bir hüküm verdiğimde o geri çevrilmez, Ben senin Ümmetini açlık felaketine uğratarak onları bu felaketle Öldürmeyeceğim..

Ümmetimin içinde kılıç kaldırılırsa bu kıyamete kadar sallanmaya devam edecektir. Ümmetimin hakkında korktuklarımdan biri sapık yöneticilerdir. Ümmetimden bazı topluluklar putlara tapacaktır. Yine Ümmetimden bazı topluluklar müşriklere katılacaklar. Kıyametten önce otuza yakın yalancı deccal ortaya çıkacaktır, bunların hepsi kendilerinin Peygamber olduğunu zannedecek, Ümmetimden bir topluluk da daima hak üzere muzaffer olacaklardır. Allah'ın emri gelinceye kadar kendilerine muhalefet edenlerin onlara bir zararı dokunmayacaktır." [62]

223. Nesâî de Sünen'inde bu hadise yakın bir hadis rivayet etmiştir. Onu "Gecenin İhyası" babında vermiştir. Şöyle diyar:

Abdullahi'bnü Habbabi'bni Eret'in Resulullah Aleyhisselâm'la birlikte Bedir savaşına katılmış olan babası Habbab'dan rivayetine göre, Habbab bir gece boyunca Resulullah Aleyhisselâm'ı gözetlemişti, sabah vakti olunca Resulullah Aleyhisselâm namazından selâm verdiğinde Habbab yanma vardı:

"Ey Allah'ın Resulü, anam babam sana feda olsun, bu gece bir namaz kıldın, daha önce öyle bir namaz kıldığını görmemiştim, dedi. Resulullah Aleyhisselâm: Evet, o korku ve rağbet namazıdır, o namazda Rabbimden üç şey istedim, ikisini Rabbim bana verdi, birini vermedi. Rabbim Azze ve

Celle'den: "Bizi daha önceki Ümmetleri helak ettiği gibi helak etmemesini istedim, bu istediğimi kabul etti, Rabbim Azze ve Celle'den dışımızdan bir düşmanı bize karşı üstün kılmamasını istedim, bu isteğimi de kabul etti. Rabbimden sizi fırkalara ayırmamasını istedim, bunu kabul etmedi[63]

219-223. Hadislerin Şerhi

Bu hadis Peygamber Aleyhisselâm'm mucizelerinden biridir. Çünkü Peygamberimizin bahsini ettiği yerlere islam ulaşmıştır.

Alimler, hadiste geçen kırmızı ve beyaz hazinenin, altın ve gümüş olduğunu söylemişlerdir. Kastedilen ise Irak ve Şam diyarının kralları olan Kisra ve Kayser'in hazineleridir.

Bu hadiste islam Ümmetinin topraklarının çoğunlukla doğu ve batı tarafına doğru genişleyeceğine işaret vardır. Güney ve kuzey taraflarına doğru genişlemenin ise bunun kadar olmayacağı anlaşılıyor. Böyle de olmuştur. Kendi hevasından konuşmayan doğru sözlü Peygamber'e Salat ve Selam olsun. "Onun konuştukları bir vahye dayanmaktadır".

Yüce Allah Peygamber Aleyhisselâm'a Ümmetini genel kıtlık ile helak etmeyeceğini bildiriyor. Yani Ümmetin tamamını helak eden bir kıtlık vermez. Kıtlık olunca belli bir kesimi kaplar. Bu husus Ibnu Mace'nin rivayetinde tefsir ediliyor. Orada: "Ben, Ümmetini helak edecek bir açlık felaketini onlara musallat etmeyeceğim" diye buyuruluyor.

Resulullah Aleyhissalâm'ın, Ümmetinin kendi içinden bir fitneye manız bırakılmaması, yolundaki isteğini Yüce Allah bir ilahi hikmeti dolayısıyla kabul etmemiştir. Allahü Teala'mn bütün fiilleri, hükümleri, kaderi tümüyle hikmettir.

Ibnu Mace'nin rivayet ettiği bir hadiste geçen, saptırıcı Önderlerin çıkmasına, putlara tapılmasma, bazı kabilelerin müşriklere katılmasına ve herbiri kendini Peygamber zanneden otuz kadar deccalin çıkmasına dâir fitneler hakkında Kastallanî şöyle diyor: Hadiste bildirilenler ortaya çıkmıştır. Peygamber Aleyhis-selâin'dan sonra Peygamberlik iddiasıyla ortaya çıkanları ve bunlara uyan toplulukları sayarsak belirtilen sayıyı bulur. Bu deccal-larla büyük deccal arasındaki fark ise, bunların Peygamberlik iddia etmeleri, büyük deccalin ise ilahhk iddia etmesidir. Saptırmada ve Batıl yola çağırmada ise hepsi aynıdır. Yüce Allah bizi bütün fitnelerden korusun. Amin. (Nevevi Şerhi, Kastal-lanî'nin hamişine göre, C.Î0,s.34Ö)

Allah'ın Rahmetinin Gadabını Aştığına Dair Ve Allah'ın Günahkarların Tevbelerin< Kabul Etmesine Dair Rivayetler

"Rahmetim Gadabımı Aşıyor" Hasîsl

224. Bu hadisi Buharı, CStsA50fde (Kastallanî'nin hamişine göre: C.10,s.38l), Kitabu't-Tevhid'in "Allah Sizi Kendi Nefsinden Sakındırmaktadır" mealindeki ayet-i Kerime ile ilgili babında rivayet etmiştir:

Abdan Ebu Hamza'dan, o el-A'meş'ten, o Ebu Salih'ten, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah yaratıkları yarattığında nefsi hakkında hükmetmiş olmakla kitabına da "rahmetim gadabımı aşıyor" diye yazdı ki, bu arşa yazılmış vaziyettedir.[64]

225. Bu hadisi Bahrî, Kitabu't-Tevhid'ia başka bir yerinde de rivayet etmiştir. Oradaki rivayet şöyledir:

(Resulullah Aleyhisselâm) buyurdu ki:

"Allah yaratıkları yaratmaya hüküm verince kendi katında arşının üzerine: "Rahmetim gadabımı aştı" diye yazdı.[65]

226. Buharî bu hadisi, Kastallanî'ye göre C.5»s.25i'de "Kitabu Bedul-Halk"da da rivayet etmiştir:

Oradaki rivayet de yine Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'dendir; şöyle deniliyor:

"Rahmetim gadabımı aşmıştır". Orada da "Allah yaratıkları yaratmaya hükmedince" deniliyor. [66]

227. Bu hadisi Müslim de, Kitabu't-Tevbe'nin "Allah'ın Rahmetinin Genişliği" başlıklı babında rivayet etmiştir. Nesâî ise Kitabu'n-Nuût'ta rivayet etmiştir. Kastallanî bu hadisi Tirmizî'nin de şu lafızla rivayet ettiğini söylüyor;

"Allahü Teala nefsi hakkında şu hükmü verdi: Rahmetim gada-bımı aşar[67]

Tirmizî bu hadisin hasen, sahih, garib olduğunu söylüyor

. 228. İbnu Mace de bu hadisi şu lafızla rivayet ediyor:

"Rabbiniz yaratıkları yaratmadan önce kendi eliyle nefsi hakkında şu hükmü "Rahmetim gadabımı aştı" hükmünü yazdı.[68]

224-22a Hadislerin Şerhi

Bu şerh» Kas tali anî'nin şerhinden Kitabu't-Tevhid, CIO, s.381 den alınmıştır.

Hadiste Yüce Allah'ın "yazması" ile, kaleme, sözkonusu şeyi yazmayı emretmesi kastedilmektedir.

"Arşa yazılmış vaziyettedir" yani, diğer yaratıklara gizli ve kapalı vaziyettedir. Yaratıkların idrakinden de yücedir.

Allahü Teala mekandan münezzehtir. Allah'ın bir şeyi yazması (yani yazmakla emretmesi) de onu unutmamak için değildir. Yüce Allah, unutma sıfatından münezzehtir. Yüce Allah'ın yaratıkları yaratışının başlangıcında arş üzerine bunu yazması, o sözün yüceliğine işaret içindir. Çünkü Levh-i Mahfuz arşın altındadır. Söz konusu hükümle ilgili yazı ise arşın üzerine yazılmıştır. Belki de bundaki sır şudur: Levh-i Mahfuz'un altındakiler sebepler ve müsebbebler âlemidir, Levh-i Mahfuz da, bunlarla ilgili açıklamaları ihtiva etmektedir. Arşın üzerine yazılan yazı da Yüce Allah'ın: "Rahmetim gadabımı aştı" sözünü ihtiva etmektedir. Ga-dabla kastedilen, gadabın gereği olan azab ve cezalandırmadır. Yani kendilerine gadab olunana azabın ulaştırılmasıdır. Çünkü bir şeyin birşeyi geçmesi ve ona galib olması onun taalluk ettiği şeyle ilgilidir. Yani rahmetin bir şeye taalluk etmesi, ona gadabın taalluk etmesinden önce gelir. Çünkü rahmet Yüce Allah'ın mukaddes zatının gereğidir. Gadab ise sonradan yaratılan kulun işlediği bir amel neticesinde kendini gösterir.

Kastallanî kitabu Bedu'l-Halk'da et-Turbiştî'nin şu açıklamasına da yer yermektedir: "Yüce Allah'ın rahmetinin gadabını aşması, insanların rahmetten nasiblerinin gadabdan nasiblerin-den daha çok olduğuna delalet etmektedir. Aynı zamanda rahmet onların bir kazana olmaksızın da

kendilerine ulaşır. Gadab ise ancak kendi kazançları neticesinde kendilerine ulaşır. Görmüyor musun ki, rahmet ana rahminde, bebeklik devresinde, ufak çocukluk döneminde, gelişme çağında, kendisinin Allah'a itaat cinsinden bir kazancı olmaksızın İnsanı kuşatır. Gadab ise, insanın hakkı olarak, bazı muhalif işler işlemesi neticesinde ancak insana ulaşır."

el-Mesabih'te de şöyle deniliyor: Gadab birini cezalandırmayı irade etmektir, rahmet ise birini sevabiandırmayı irade etmektir. Sıfatlar birbirine üstün gelmekle vasıflandırılamaz, birinin diğerini geçmesi de sözkonusu değildir. Ancak bu ifadede istiare yoluyla rahmetin gadabı geçtiği bildirilmiştir.

Rahmetin ve gadabın zati sıfatlardan değil de, fiili sıfatlardan sayılmasında da bir mahzur yoktur. Rahmetten kasıt sevab ve ihsandır, gadabdan kasıt intikam ve cezalandırmadır. Buradaki üstünlük de, tahakkuk yönündendir. Yani Allah'ın rahmetinin tahakkuku gadabının tahakkukundan daha çok olmaktadır.

et-Tayyibî de Yüce Allah'ın: "Rabbiniz kendi nefsi için rahmet yazmıştır" sözünü açıklarken şöyle diyor: Yani kullarına rahmet edeceğini bir vaad olarak bildirmiş, bunu gerekli kılmıştır.

"BİR KUL GÜNAH İŞLER SONRA Trabbim GÜNAH İŞLEDİM1 DER" HADİSİ

229. Bu hadisi Buharı, C.9,s.l45'te Kitabu't-Tevhid'in "Allah'ın Kelamını Değiştirmek İstiyorlar" mealindeki ayet-i kerime ile ilgili babında rivayet etmiştir. Şöyle diyor:

Ahmedu'bnu îshak Amru'bnu Asım'dan, o Hemmam'dan, o îshaku'bnu Abdullah'tan, o Abdurrahmani'bnu Ebi Amra'dan, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Bir kul günah işledi, "Ey Rabbim bir günah işledim, beni bağışla, dedi, Rabbi: Kulum bağışlayan ve hasaba çeken bir Rabbi-nin olduğunu bildi mi? Kulumu bağışladım, buyurdu. Sonra o kimse Allah'ın dilediğince bir süre vakit geçirdi, sonra tekrar bir günah işledi: Ey Rabbim, yine bir günah işledim, beni bağışla, dedi. Rabbi: Kulum günahı bağışlayan ve hasaba çeken bir Rabbi-nin olduğunu bildi mi? Kulumu bağışladım, diye buyurdu. Sonra o kişi Allah'ın dilediğince bir süre daha vakit geçirdi. Sonra yine

günah işledi bunun üzerine de, Ey Rabbim yine günah işledim beni bağışla, dedi. Rabbi: Kulum günahı bağışlayan ve ondan dolayı hesaba çeken bir Rabbinin olduğunu bildi mi? Kulumun üç günahını da bağışladım, dilediğini yapsın, diye buyurdu[69]

230. Bu hadisi Müslim Sahih'inde, Kastallanî'nin hamişine göre C.10,s.l88'de "Allah'ın Rahmetinin Genişliği ve Rahmetinin Gadabını Aşması" başlıklı babda rivayet etmiştir:

Orada Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'e ulaşan senedle Resulul-lah Ateyhisselâm'ın Rabbinden rivayetle şöyle söylediği bildiriliyor:

"Bir kul bir günah işledi,: "Ey Allah'ım günahımı bağışla" dedi. Allah Tebareke ve Teala: Kulum günah işledi, günahını bağışlayan ve ondan dolayı hesaba çeken bir Rabbinin olduğunu da bildi, diye buyurur. Sonra adam yine döndü bir günah daha işledi, bunun üzerine de: Ey Rabbim, günahımı bağışla, dedi. Allah Tebareke ve Teala: Kulum bir günah işledi, ve de günahı bağışlayan ve ondan dolayı hesaba çeken bir Rabbinin bulunduğunu bildi, diye buyurdu. Kul sonra yine döndü ve bir günah işledi bunun ardından da: Ey Rabbim, günahımı bağışla, dedi. Allah Tebareke ve Teala: Kulum bir günah işledi, aynı zamanda günahını bağışlayan ve günahtan dolayı hesaba çeken bir Rabbinin olduğunu da bildi, istediğini yap, seni bağışladım, diye buyurdu." 23°

Ravilerden Abdu'1-A'la der ki: "Dilediğini yap, diye üçüncüde mi? yoksa dördüncüde mi? dediğini tam hatırlayamıyorum."

229-23a Hadislerin Şerhi

Ebu'l-Abbas, el-Mufhim'de diyor ki: Bu hadis istiğfarın faydasının büyüklüğüne, Allahü Teala'nın fazlının çokluğuna ve rahmetinin, lütfunun, ihsanının genişliğine delalet etmektedir. Ancak bu istiğfar, manası kalbde yer eden istiğfardır. Bu mana dilden dökülürken ısrar düğümünü çözme ve pişmanlığa vesile olma durumunda olmalıdır. Aşağıdaki hadis da buna delildir:

"Sizin hayırlılarınız günah işleyip de tevbe edeninizdir". Yani günah işlediğinde hemen tevbe edenlerdir.

Bu, diliyle "Allah'tan bağışlama diliyorum" deyip de kalben yine aynı günahta ısrarlı olmak değildir. Böyle bir istiğfar ayrı bir istiğfarı gerektirir.

Ibnu Ebu'd-Dunya, Ibnu Abbas Radıyallahü Anh'den merfu olarak şöyle bir hadis rivayet ediyor: "Günahından dolayı tevbe eden, hiç günah işlememiş gibidir. Günahta ısrar edip de Allah'tan bağışlanma dileyen ise Rabbiyle alay etmiş gibidir". Ancak bildirildiğine göre "günahta ısrar ..." kısmı mevkuftur, yani merfu ve mevcut değildir.

îbnu Battal bu hadisin açıklamasında şöyle diyor: Günahta ısrar edenin durumu, Allah'ın iradesine kalmıştır. Dilerse azab eder, dilerse iyiliklerinin çokluğuna bakarak bağışlar, iyiliklerinin çokluğu ise kendine azab edecek veya kendini bağışlayacak Yaratıcı bir Rabbinin olduğuna inanmasıdır. Günahta ısrarla beraber Rabbinden bağışlanma dilemesi böyle bir inancının olduğuna delil teşkil eder

Yüce allah'ın: "Kim bir iyilikle gelirse ona on kat karşılık verilir" diye buyurması da buna delil teşkil eder. Tevhidden daha büyük bir İyilik ise, asla olamaz

Eğer denirse ki, kişinin Allah'tan bağışlanma dilemesi, Allah'a tevbe etmesi demektir, deriz ki: Allah'tan bağışlanma dilemek sadece bağış talebinden ibarettir. Bu günahına ısrar edenin de, günahından tevbe edenin de yapabileceği bir şeydir. Hadiste, Allah'tan bağışlanma dileyenin, günahına tevbe etmiş sayılacağına delalet etmemektedir. Çünkü tevbenin sınırı günahtan dönmek ve bir daha o günaha dönmemeye azmetmektir. Sadece bağışlanma dilemekten, bu mana çıkmaz.

es-Subkî, el-Halebiyyat adlı kitabında şöyle diyor: 'istiğfar dille veya kalble yahut her ikisi ile birlikte bağışlanma dilemektir. Birincisinde bir fayda vardır, çünkü böylesi susmaktan yani hiçbir şey istememekten hayırlıdır. Çünkü bağışlanma dileme iyi amelden sayılır, ikincisi çok daha faydalıdır. Üçüncüsü ise en faydalı olanıdır. Ancak tevbe olmadıkça bu ameller günahı temizlemezler. Çünkü günahında ısrar eden bir günahkar da bağışlanma diler ve bu, tevbenin kabul olduğuna delalet etmez.

Benim burada istiğfar manasının tevbe manası ihtiva etmeyeceğini söylemem ibarenin kullanılışı itibariyledir. Ancak insanların çoğuna göre "Allah'tan bağışlanma diliyorum" sözü aynı zamanda tevbe anlamına gelir. İbarenin bu manaya geldiğine inanan, şüphesiz o sözüyle tevbeyi kasdetmiş olur.'

Sonra söyle diyor:

Bazıları, Yüce Allah'ın: "Allah'tan bağışlanma dileyiniz sorna tevbe ediniz" buyurmasından dolayı tevbenin ancak istiğfar ile tamam olacağını bildirmişlerdir.

Meşhur olan rivayete göre ise bu, şart değildir. Bazıları, kişinin, kendisinden o günahın sadır olmasına pişmanlık duymasının tevbe için yeterli olacağını söylemişlerdir. Bu o günahtan arınmayı ve bir daha ona dönmemek üzere azmetmeyi gerektirir. Bu ikisi pişmanlık sonrası ortaya çıkar. Esas itibariyle günahtan arınma ve bir daha dönmemeye azmetme, pişmanlık ile birlikte tevbenin gerçekleşmesi için aranan temel şartlardan değildir'.

Hadis-i şerifte de: "Pişmanlık tevbedir" diye buyuruluyor. Bu hadisi Ibnu Mace îbnu Mes'ud'dan hasen olarak rivayet etmiştir. Hakim en-Neysaburî de sahih olduğunu bildirmiştir.

Aynı hadisi Ibnu Hibban da enes ibnu Malik'ten rivayet etmiş ve sahih olduğunu söylemiştir. (Bütün bu açıklamalar Kastallanî şerhinden alınmıştır.) En doğrusunu bilen Allah'tır. (Kastallanî, C.10,s.435)

en-Nevevî Rahmetullahi Aleyh'de Müslim Şerhinde şöyle diyor:

İlim adamları, bütün günahlar için, günahın hemen ardından tevbe etmenin vacib olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Bu va-ciblik ise Ehli Sünnet'e göre şer'î, Mutezileye göre aklîdir. Ancak Ehli Sünnet'e göre tevbenin bütün şartları mevcut da olsa; aklen bunu kabul etmek Allah'ın üzerine vacib değildir. Ama Allahü Teala kendi ihsan ve fazlından kabul eder. Biz de şeriatta bildirildiğine ve âlimlerin icmaına göre Allah'ın tevbeyi kabul edeceğini biliriz.

Kişi şartları yerinde olan sahih bir tevbe ile tevbe eder de sonra yine günaha dönerse kendisine ayrı bir günah yazılır, bu günah önceki tevbesini iptal etmez. Bu Ehl-i Sünnet'in görüşüdür. Tevbe ve günah tekrar ededurursa da bu böyledir. En doğrusunu ise ancak Allah bilir.

•Vallahi, Allah Kulunun Tevbesiyle Ferahlanır.:." Hadisi

231. Bu hadîsi İmam Müslim, Sahih'inde, Kastallanî'nin Hamişine göre C.10,s.l7rde 'Kitabu't-Tevbe'de rivayet
etmiştir:

Suveydu'bnu Saîd Hafsu'bnu. Meysere'den, o Zeydu'bnu Es-lem'den, o Ebu Salih'ten, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir.

"Allah Azze ve Celle: Ben kulumun Benim hakkımdaki zannı ü-zereyim, o Beni zikrettiğinde de Ben onurdayım, diye buyurdu. Vallahi, Allahü Teala

kulunun tevbesiyle, birinizin çölde kaybettiği devesini bulduğu anda duyduğu ferahlık gibi ferahlık duyar. Allah buyurur ki, kim Bana bir karış yaklaşırsa Ben ona bir kulaç yaklaşırım. O Bana yürüyerek gelirse Ben ona koşarak giderim.[70]

23L Hadisin Şerhi

Nevevî Rahmetullahi Aleyh şöyle diyor:

Yüce Allah'ın: "Ben, kulumun Benim hakkımdaki zannı üzereyim" buyurması hakkında Kadı Beyzavî şöyle diyor: Yani kulum bağışlanma dilediğinde Benim onu bağışlayacağımı, tevbe ettiğinde tevbesini kabul edeceğimi, dua ettiğinde duasını kabul edeceğimi, dilekte bulunduğunda benim yeteceğimi umarsa, Ben de o ümidini veririm.

Bu sözden kasdın, kula reca ve af ümidi kazandırmak olduğu da söylenmiştir ki, doğru olan budur.

"O Beni andığı zaman, Ben onunlayım" diye buyurmakla Yüce Allah rahmeti, tevfiki, hidayeti, koruması ve yardımı ile kulunun yanında olacağını bildiriyor. Yüce Allah'ın ayet-i kerimede: "Her nerede olursanız O sizinledir" diye buyurmasının anlamı ise ilim ve ihata ile Allah'ın, kulunun yanında olduğudur.

Hadisin sonunda zikredilen yaklaşmadan, zahiri anlamın çıkarılmaması gerektiği hususu daha önce geçmişti. Bizim için gerekli olan Allahü Teala'yı sonradan yaratılanlara ait sıfatlardan tenzih etmektir. Yürümek, hareket etmek, bir yerden bir yere geçmek ve benzeri şeyler sonradan olmaklığı ve değişmeyi gerektiren fiillerdir. Yüce Allah bunlardan münezzehtir. Buradan şu mana anlaşılmalıdır: Kim itaat ile Bana yaklaşırsa, Ben de ona rahmetimle, tevfikimle ve yardımımla yaklaşırım. Kim Bana olan itaatini artmrsa, Ben de rahmetimi, tevfîkimi ve yardımımı kat kat artırırım. Yüce Allah'ın kendisine yürüyerek gidene koşarak git-mesindeki kasıt, ona rahmetini bolca akıtmasıdır. Kişinin yaptığı amelin karşılığı yaptığının kat kat fazlasıyla verilir (Nevevî)

Âlimler derler ki, Allah'ın ferahlık duyması, herhangi bir şey için razı olmasıdır.

el-Mazerî Rahmetullahi Aleyh'de diyor ki: Ferahlık çeşitli şekillerde olmaktadır.

Sevinç, bunlardandır. Sevinildiği zaman, sevince vesile olan şeyden de memnun olunur. Yani ona ihsanda bulunulur. Hadiste geçen ifadeden kastedilen şudur ki, Allahü Teala'nın, kulunun tevbesinden dolayı olan rızası, çölde devesini kaybedenin onu bulduğu andaki rızasından daha fazladır. Hadiste Allah'ın rızası, duyanın kalbinde rıza anlamına kuvvet kazandırmak, dinleyenin anlayacağı şekilde açıklamak ve gerçekleşmesindeki kesinliği bildirmek için ferahlık kelimesi ile ifade edilmiştir. (Nevevî, C.10,s.l72)

'Cehenneme Girenlerden İki Adamın Bağırışları Şiddetlenir..." Hadisi

232. Bu hadisi İmam Ebu İsa et-Tirmizî Rahmetullahi Aleyh C.2Ts.99'da 'Cehennem Ehlinin Sıfatlarından1 başlıklı babda rivayet etmiştir:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh Resulutah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Cehenneme girenlerden iki adamın haykırışları şiddetlendi, Rabbimiz Azze ve Celle: Onları çıkarın, diye buyurdu. Çıkarıldıklarında onlara: Neden haykırışlarınız şiddetlendi? diye sordu. Onlar: Bunu bize merhamet eylemen için yaptık, dediler. Hakk Teala: Kalkıp kendinizi cehennemde daha önce bulunduğunuz yere atmanız halinde rahmetim sizinledir, buyurdu. Birisi kendini attı. Allah Teala da yerini kendisi için serin ve güvenli bir yer yaptı. Diğeri kalktı, kendini atmadı. Rabb Azze ve Celle ona: Seni, arkadaşın gibi kendini atmaktan alıkoyan neydi? diye sordu. O da: Ey Rabbim, beni oradan çıkardıktan sonra tekrar oraya döndürmemeni diliyorum, dedi. Rabb Teala da ona: Dileğin kabul edilmiştir, dedi ve her ikisi de Allah'ın raîımetiyle cennete girdiler.[71]

Ebu Isa et-Tirmizî Rahmetullahi Aleyh: Bu hadisin senedi zayıftır. Çünkü Rüşdeyn ibnu Saad'dan rivayet edilmiştir, Rüşdeyn ibnu Saad ise hadis mütehassısları nazarında zayıf biridir, diyor.

Rüşdeynu'bnu Saad de, ibnu Ebi Nu'm el-Ifrikî'den rivayette bulunmuştur ki, el-lfrikî de hadis mütehassısları nazarında zayıf biridir, diyor. Bu durumda senedde iki zayıf ravi bulunmaktadır; çünkü Rüşdenynu'bnu Saad ve ibnu Ebi Nu'm bu hadisin senedinde isimleri geçen ravilerdendir.

232. Hadisin Şerhi

Hadiste sözü edilen cehenneme girmiş iki adamın tevhid ehlinden olması muhakkaktır. Müşriklerden değildirler. Çünkü cennet Allah'a ortak koşanlara haram kılınmıştır. Allahü Teala ayet-î kerimesinde: "Allah kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, bunun dışındaki günahları dilediği için bağışlar" diye buyuruyor. Yine bir başka ayet-i kerimede: "Her kim Allah'a ortak koşarsa, Allah ona cenneti haram kılmıştır. Onun varacağı yer cehennemdir. Zalimlerin hiçbir yardımcısı yoktur" diye buyuruyor.

Hadisten kastedilen manaya göre Allahü Teala bu iki adama rahmet etmiş ve onları cehennemden çıkarmıştır. Çünkü Hakk Teala onları imtihan ediyor, birincisi Allah'ın emrini hemen yerine getirerek gecikmeden kendini cehenneme atıyor. Emri te'vil yoluna gitmiyor. Allah da onun için cehennemi kendi fazlından ve ihsanından soğuk ve selamet kılıyor. İkincinin ise Allah'ın rahmetine olan,ümidi ağır basmıştır. Nitekim Allah'ın rahmeti de gada-bını aşmıştır. Ona da Allah'ın rahmeti ulaşıyor. Buradan, herkesin bu duruma güvenip ameli terkedeceği anlamı çıkarılmamalıdır. Hadiste kastedilen mananın, Allah'ın rahmetinin ne kadar geniş olduğunu bildirmektir. Allah rahmetini kullarından dilediğine mahsus kılabilir. Bu iki adam hakkındaki muamelesi gibi. Allah'tan her şeyi kuşatan rahmetinden bizi de nasibdar etmesini diliyoruz. Amin.

---

[1] Bu hart: Savm: 2

[2] Buharf: Libas : 78

[3] Buhart: Tevhid : 35

[4] Müslim: Siyam: 161

[5] Müalim: Siyam: 163

[6] Müalim: Siyam: 165

[7] Tirmizî: Savm: 54

[8] Tirmizî: Savm: 13

[9] îbnu Mace: Siyam: I

[10] ibnu Mace siyam 1

[11]
Neaât: Siyam: 41
[12]
Nesâl: Siyam: 42
[13]
Nesât: Siyam: 43

[14]
ibnu Mace: Menâsik: 66
[15]
NesaÎ: Menâsik: 134 '

[16]
Ibnu Mace: Meneaik: 76
[17]
Buhari: iman: 26
[18]
Buhari: Cihad ve Seyr: 2
[19]
Sahih-i Buhart: Kitabu'l-Cihad ve's-Seyr'de Resulullah Aleyhissclam'rn "Ganimetler Sizin İçin Helal Kılındı" sözüyle ilgili bab geçmiyor ve de Bu hadis Kilabu'I-Yunus'un 8. babıdır.

[20]
Nesâî: îman: 24
[21]
Nesâî: Cihad: 14
[22]
Nesât: Cihad: 15

[23]
Müslim: imare: 104
[24]
Müslim: imare: 103
[25]
Buhari; Meğazi: 46

[26]
Tirmizi: Tefsir, Al-i İmran Suresi:]8, Ibnu Mace: Mukaddime: 13
[27]
îbnu Mace: Cihad: 16

[28]
Müslim: İm a re: 121
[29]
Tirmizt: Tefsir, Al-i Imran Suresi : 19
[30]
ibu Mace: Cenaiz : 9, Cihad 16
[31]
Nesâi: Cihad:34
[32]
Nesâî: Cihad: 35

[33]
Nesâî: Cihad: 48
[34]
Nesâl : Tahrim: 2

[35]
Ebu Davud: Cihad: 35
[36]
Buharl: Enbiya: 50

[37]
Buhariİcâre : 9

[38]
Buharf: Tefsir, Feth Sûresi : 3

[39]
Buhari : Büyü: 50
[40]
Buhari Merdâ: 7 (Sahih-i Buharrde, Kitabu'l-Tıbb'da "Gözünü Kaybedenİn Fazileti" başlıklı bir bab bulunmamaktadır. Bu bölüm, Kitabu't-Merdâ'nın 7. babıdır.)
[41]
Tirmizî: Zühd: 58
[42]
Tirmizt: Zühd: 58
[43]
Nesâî: Cenâiz: 26
[44]
Ibnu Mace: Cenâiz: 55

[45]
îbnu Mace: Ccnâiz: 68
[46]
Tirmizl : Cenâiz: 36
[47]
Muvat ta: Ayn: 5
[48]
Bu Hadisin, Sünen-İ Ibni Mace'de geçtiği yere, Concordance'de işaret edilmemiştir. Ancak bu hadis, Tirmizî, Kitabu't-Tıbb, 35'de ve Ahmedu'bnu Honbcl'İn Müsncd'i C.2,8.440 da göçmektedir.
[49]
Bu hadisin de, Ibni Mace'de geçtiği yere Concordance'de işaret 'edilmemiştir. Ancak Sünen-i Darimî, fedâilu'l Kur'an, İ5'de ve Ahmedu'bnu Hanbel'in Müsned'i C.3, s.40 ve C.5, 8.34fl'de yor almaktadır.
[50]
ibnu Mace: Edüb: t
[51]
Buhari: Cihad : 153
[52]
Buhari: Bedul-Halk: 16

[53]
Müslim: Selam: 148
[54]
Nesâf : Sayd: 138
[55]
Ebu Davud: Edeb: 164
[56]
Ebu Davud: Edob: 164
[57]
îbnu Mace: Sayd: 10

[58]
Müslim : iman: 34
[59]
Müsİim: Fiten: 19

[60]
Müslim: Fite : 19
[61]
Müslim: Fiten: 20
[62]
İbnu Mace: Fi ten: 9
[63]
Nesâi: Kıyamu'1-leyl: 16

[64]
Buhart: Tevhid: 15
[65]
Buhart: Tevhid: 2
[66]
Buhart: Bedu'1-Halk: 1
[67]
Müslim: Tevbe: l4-l6;Tirmizt; Daavât: 99

[68] ibnu Mace: Zühd : 35; Mukaddime : 13

[69] Buhart: Tevhid: 35

[70] Müslim: tevbe: 1

[71] Tirmizi: Cehennem: 10

Nezrin, Cimriyi Malını Vermeye Zorlaması Ve Allah'ın Kazasının Geri Çevrilmeyeceği Hakkında Gelen Rivayetler

Bir Kimsenin "Ben Filandan Hayırlıyım" Demesinin Doğru Olmayacağı Hakkındaki Hadis

233. Buharı Rahmetullahi Aleyh, nezir hadisini C.8,s.l25-te, Kitabu'l-Kader'in 'Nezrin Kulu Kadere İlkası' başlıklı babda rivayet etmiştir

Ebu Nu'aym'ın Sufyan'dan, onun Mansur'dan onun da Abdul-lahi'bnu Mürre'den rivayetine göre Abdullah ibnu Ömer Radıyallahü Anh şöyle söylemiştir:

"Resulullah Aleyhisselâm nazirden nehyetti ve: "O bir şeyi geri çevirmez, onunla cimriden hak alınır" buyurdu"[1]

234. Yine Buharı şöyle bir rivayete yer vermiştir:

Bişru'bnu Muhammed Abdullah'tan, o Ma'mer'den, o Hemmamu'bnu Munebbih'ten, o da Ebu Hur&yre Radıyallakü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Nezir Ademoğluna bir şey sağlamaz. Benim takdir etmediğim vuku bulmaz. Ancak ona kaderde olan gelir. Onu kendisi için mukadder kılmışımdır. Ancak nezirle cimriden malını çıkarırım, (sadaka vermeyen cimrinin malından bu yolla sadaka hakkını çıkarırım)."[2]

235. Bu hadisi İbnu Mace de şu lafızla rivayet etmiştir:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Nezir Ademoğluna kendisi için takdir olunandan fazla bir şey sağlamaz. Ancak onun için kader galabe eder ve kendisi için takdir olunan verilir. Nezir ile de cimrinin malndan gereken çıkarılır. Kendisi için daha Önce kolaylaştırılmamış olan o halde kolaylaş-tırılır. Allahü Teala: İnfak et, Ben de sana vereyim, buyurdu."[3]

233-235. Hadîslerin Şerhi

Birinci hadisin kudsî hadis olduğunu gösterecek herhangi bir delil ve işaret yoktur. O normal bir hadisi nebevidir. Aynı hadisi Müslim, Ebu Davud, Nesâî ve tbnu Mace de rivayet etmiştir,

Müslim'in rivayetinde şöyle deniliyor: "Nezirde bulunmayın, nezir kaderden bir şey değiştirmez. "Buradaki anlam şudur: Allah'ın hakkınızda mukadder kıldığını bertaraf etmek niyetiyle yahut Allah'ın sizin için mukadder kılmadığı bir şeye kavuşacağınız ümidiyle nezirde bulunmayın.

"Onunla cimriden hak alınır". Yani cimri bir kimse kendine ulaşacak bir karşılık olmaksızın sadaka vermezken, nezirde bulunur, nezrettiği şey de kendisi için takdir olana denk gelebilir ve böylece onun vermek istemediği şey ondan alınır.

"Hak alınır" sözü nezredilenin yerine getirilmesinin vacib olduğuna delalet etmektedir.

Nehyedilen nezir ise, kaderde olanı değiştireceğine inanılan nezirdir. Niceleri böyle inanmaktadır. Nezir ile bir çok dileğin yerine geldiğini görünce bu şekilde inanmaktadırlar.

Ama kişi. zararı da faydayı da verenin Allah olduğuna, kaderde olanı da hiçbir şeyin değiştirmeyeceğine, nezrin ancak bir vesile teşkil edebileceğine inanarak nezirde bulunursa, yasak bir iş yapmış olmaz. Bilakis bu bir taattır ve nezredileni yerine getirmeyi gerektirir.

ikinci hadis ise, zahiren hadis-i kudsîdir. Çünkü hadiste "Nezir Ademoğluna bir şey sağlamaz, benim takdir etmediğim vuku bulmaz" diye buyuruluyor. Fiiller kimin hakkında takdir olunmuş ise ona nisbet edilir. Gerçekte, yaratan Allah'tan başkası değildir.[4]

Bir Kulun "Ben Yunusu'bnu Metta’dan Daha Üstünüm' Demesi Yaraşmaz' Hadisi

236. Bu hadisi Buharı Rahmetullahi Aleyh Kitabu't-Tev-hid'in 'Peygamber Aleyhisselâm'uı Zikri ve Rabb'inden Rivayeti11 başlıklı babında C.9,s.l57 rivayet etmiştir:

Hafsu'bnu Ömer Şu'be'den, o da Katade'den rivayet etmiştir. Ayrıca Halife, Yezidu'bnu Zurey'den, o Sa'îd'den, o da Katade'den; Katade ise Ebu'l-Aliye'den, o Abdullah ibni Abbas Radıyallahü Anh'ten, o da

Peygamber Aleyhisselâm'ın, Rabb'inden rivayetle şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Bir kulun 'O, Yunusu'bnu Metta'dan daha üstündür', demesi yaraşmaz. Peygamber Aleyhisselâm bu şekilde babasının adını a-narak Metta oğlu Yunus diye söyledi" [5]

237. Bu hadîsi Müslim Sahih'inde 'Musa Aleyhisse-lâm'in Üstünlükleri" başlıklı babda rivayet etmiştir:

Ebu Bekru'bnu Ebi Şeybe, Muhammedu'bnu Musenna'dan ve Muhammedu'bnu Beşşar'dan bu ikisi Muhammedu'bnu Cafer'den, o Şu'be'den, o Sa'd ibni İbrahim'den, o Hamidu'bnu Abdur-rahman'dan, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etti:

"Allahü Teala buyurdu ki: Bir kulun, Benim için (İbnu Müsenna burada benîm için kelimesinin geçmediğini, sadece 'bir kulun1 dendiğini bildirmiştir): Benim Yunusu'bnu Metta'dan daha üstün olduğumu söylemesi yaraşmaz".[6]

238. Bu hadisi İbnu Ebi Şeybe de Muhammedu'bnu Ca fer'den o Şu'be'den (sonraki raviler yukarıda geçtiği gibi) rivayet etmiştir:

Muhammedu'bnu Musenna ve îbnu Beşşar (aşağıdaki metin Muhammed ibnu Musenna'nın rivayet ettiği metindir) Muham medu'bnu Cafer'den rivayet etmişlerdir, o Şu'be'den, o Katade'den o Ebu'l-Âliye'den, o Peygamber Aleyhisselâm'ın amcasının oğlu îbnu Abbas Radıyallahü Anh'den şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Bir kulun 'Ben Yunusu'bnu Metta'dan daha üstünüm' demesi yaraşmaz", Bu şekilde babasının adını anarak bildirdi. [7]

236 - 238. Hadislerin Şerhi

Bu hadisin metnine göre, "bir kimsenin, benim Yunusu'bnu Metta'dan daha hayırlı olduğumu söylemesi yaraşmaz" veya "Ben Yunusu"bnu Mettadan daha üstünüm, demesi yaraşmaz" anlamı çıkar. Birinci durumda Resulullah Aleyhisselâm kendini kastetmiş olmaktadır. Bu durumda,

Resulullah bu hadisi, tevazu için veya kendisinin diğer bütün Peygamberlerden üstün olduğunun bildirilmesinden önce söylemiş olabilir.

Hadisin rivayetlerinin çoğunda, "Resulullah Aleyhisselâm Allahü Teala'mn şöyle buyurduğunu bildirdi" veya "Resulullah Aleyhisselâm, Rabb'inden rivayetle bildirdi ki" ifadesi bulunmaktadır. Sefası diyor ki, 'Rivayetlerin çoğunda "Resulullah Aleyhisselâm Rabb'inden rivayetle bildirdi ki" ifadesi bulunmaktadır. Eğer Mahfuz ise bu Resulullah Aleyhisselâm'dan başkasmdandır'.[8]

Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhi'nden hadisin açıklaması:

Alimler diyorlar ki: Bu hadisin açıklaması iki türlüdür. Birincisi: Resulullah Aleyhisselâm bu hadisi, kendisinin Yunu-su'bnu Metta'dan hayırlı olduğunu bilmesinden önce söylemiş, bu kendisine bildirilince de "Ben bütün Ademoğlunun efendisiyim" demiştir. İkincisi: Cahillerin Yunus Aleyhisselâm'm mertebesinin düştüğüne dair herhangi bir iddiaya kapılmalarının önüne geçmek için böyle söylemiştir. Alimler diyorlar ki: Yunus Aleyhisselâm'm başından geçen hâdise, Onun Peygamberlik mertebesinden bir zerre ağırlığınca bir düşüklüğe sebep olmamıştır. Kur'an-ı Kerim'de onun başından geçen hâdiseden sözedildiği için Peygamber Aleyhisselâm da bilhassa onu anmıştır.

Ayrıca cümledeki zamir Peygamber Aleyhisselâm için de olabilir, bizzat sözü söyleyen için de olabilir. Zamirin bizzat söyleyen için olması halinde hadisin anlamının, Resulullah Aleyhisselâmm, bir kimsenin ibadet ve ilimde üstün dereceler kazanması halinde, kendisini Yunus Aleyhisselâm'dan üstün görmeye kal kısmamasını istemesi, olmaktadır. Çünkü insan ne kadar üstün dereceler kazansa da Peygamberlik derecesine ulaşamaz. "Bir kulun: Ben Yunusu'bnu Metta'dan daha üstünüm, demesi yaraşmaz" ifadesi de bu manayı kuvvetlendiriyor. En doğrusunu ise ancak Allah bilir.

İyiliğe Teşvik Ve Kötülükten Alıkoymak Hakkındaki Rivayetler Zor Durumda Olan Birindeki Alacağını Geciktirmenin Fazileti İle İlgllt Hadîs

239. Bu hadisi Müslim, "Kitabu'l-Musakat ve'1-Muza-raa'da rivayet etmiştir. (Kastallanî'nin Hamişine göre C.6,s.435).

Ahmedu'bnu Abdullahi'bni Yûnus Zuheyr'den, o Mansur'dan, o Rib'iyyi'bni Hiraş'tan, o Huzeyfe Radıyallahü Anh'den Resulul-lah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir.

"Sizden önce gelenlerden bir adamın ruhu ile melekler karşılaştılar. Ona: iyilik adına bir iş işlemedin mi? diye sordular. O da: Hayır, dedi. Onlar: İyi düşün bakalım, dediler. O da: insanlara borç verirdim ve adamlarıma zor durumda olanının vereceğini geciktirin, durumu iyi olanın vereceğini de bırakın, derdim, diye cevap verdi. Yüca Allah da : Onu bırakın, diye buyurdu.[9]

240. Müslim'in Rib'iyyi'bni Hiraş'dan gelen bir başka rivayetinde şöyle denilmektedir:

"Huzeyfe ile Ebu Mes'ud biraraya geldiler. Huzeyfe şöyle söyledi: Bir adam Rabbi Azze ve Celle'nin huzuruna çıkarıldı. Ona: Ne işledin? diye sordu. Adam: Hayır adına bir iş işlemedim, ancak ben mülk sahibi bir adamdım, insanlar benim bu mülkümden is-" terlerdi. Geri verirken de imkanları ölçüsünde verebileceklerini kabul eder, zorlanarak vereceklerini bırakırdım, dedi. Yüce Allah:

Kulumu bırakm,buyurdu.Bunun üzerine EbuMes'ud Radıyallahü Anh: Ben de Resulullah Aleyhisselâm'dan böyle duydum diye söyledi.[10]

241. Müslim'in üçüncü bir rivayetine göre yine Rib'iy-yu'bnu Hiraş Huzeyfe Radıyallahü Anh'in şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Yüce Allah kullarından hayatında kendisine mal mülk verdiği bir kulunu huzuruna çıkarır. Ona: Dünyada ne işledin? diye sorar. Huzeyfe Yüce Allah'ın: "O günde kimse Allah'tan bir söz gizle-meyez" diye buyurduğunu bildirerek şöyle devam etti: Adam: Ey Rabbim bana malını verdin, ben de insanlarla alış-veriş ederdim. Benim bir adetim vardı, ödenmesi mümkün olan için kolaylık gösterir, zor olanı ise bekletirdim, diye söyledi. Yüce Allah: Kulumu bırakın, diye buyurdu.[11]

Ukbetu'bnu Amir el-Cuhennî ve Ebu Mes'ud el-Ensarî Radıyallahü Anhuma da: Biz de bu hadisi Resulullah Aleyhisselâm'dan aynen böyle duyduk demişlerdir.

242. Müslim'in dördüncü rivayetinde de ebu Mes'ud el-Ensarî Radıyallahü Anh'a ulaşan bir senedle şöyle bildirilmiştir:

"Resulullah Aieyhisselâm buyurdu ki, Sizden öncekilerden bir adam hesaba çekildi, herhangi bir iyiliğine rastlanılmadı. Ancak o insanlarla ilişkilerde bulunur, onlara kolaylık gösterirdi, adamlarına da zor durumda olanların vereceklerinden vazgeçmelerini söylerdi. Yüce Allah onun hakkında: îşe (yani zor durumda olan bir kimseye müsamaha göstermeye) Biz daha layıkız, onu bırakınız, diye buyurdu".[12]

243. Yine Müslim, ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den şöyle rivayette bulunmuştur:

"Resulullah Aieyhisselâm buyurdu ki, bir adam insanlara borç verir ve kölesine, 'zor durumda birine gidersen ona müsamaha göster, borcunu bırak, olur ki Allahü Teala da bizi bağışlar' derdi. Adam Allah'ın huzuruna çıktığında, Yüce Allah onu bağışladı.[13]

Müslim, bir başka senedle de, yine Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den bu hadisi rivayet ediyor.

244. Bu hadisi Nesâî de, Sünen'inde "Güzel Muamele ve Alacaklarını İstemede Kolaylık Gösterme" babında rivayet etmiştir.

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın rivayetine göre Resulullah Aieyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Bir adam vardı, hiçbir iyilik yapmamıştı. Sadece insanlara borç verir ve gönderdiği adamına, durumu iyi olanın vereceğini al, zor durumda olanınkini bırak, derdi. Olur ki Allahü Teala'da bizi bağışlar, diye söylerdi. Öldüğünde Yüce Allah Ona: Hiçbir iyilik yaptın mı? diye sordu. Adam: Hayır, ama benim bir kölem vardı, bir de insanlara borç verirdim, onu borç almaya gönderdiğimde "durumu iyi olanın borcunu al, zor durumda olanınkini bırak, olur ki Allahü Teala da bizi bağışlar" derdim, diye cevap verdi. Yüce Allah da : Ben de seni bağışladım, diye buyurdu.[14]

239 244. Hadislerin Şerhi

Nevevî'nin Müslim Şerhi, "Zor Durumda Olanın Borcunun Bekletilmesi" başlıklı babdan hadisin açıklaması:

Bu hadisler zor durumda olanın borcunun bekletilmesinin sevab olduğunu göstermektedir. Bu da, ya borcun tamamını bekletmekle veya az

ya da çok bir kısmını bekletmekle olur.

Aynı şekilde ister zor durumda olsun, ister durumu iyi olsun, borcu alırken müsamahakar davranmanın sevab olduğu da anlaşılmaktadır, iyiliklerden hiçbir şey küçük görülemez. Olur ki, bu iyilik mutluluk ve rahmete vesile olur.

Hadis aynı zamanda, kölelerin vekil tayin edilmesinin ve tasarruf için görevlendirilmesinin caiz olduğunu gösteriyor. Bu hüküm "Bizden öncekilerin şeriatı bizim için de şeriattır (yani bizim şariatımız da neshedilmiş değilse) diyenlere göredir".

245. Müslim, "Zor Durumda Olanın Borcunu Bekletmek ve Borç Alırken Bazriarınınkini Bırakmak" başlıklı babda bu manada bir hadis rivayet etmiştir. Bu hadisin Kudsî Hadis olduğunu gösterecek herhangi bir yönü olmamakla birlikte konuyla ilgisi dolayısıyla burada zikrediyoruz. Hadis şöyledir:

Muhammed ibnu Musenna, Muhammedu'bnu Cafer'den, o Şubeden, o Abdülmelik ibni Umeyr'den, o Rib'iyyu'bnu Hiraş'dan, o da Huzeyfe Radıyallakü Anh'den Resulullah Aleyhis-selâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Adamın biri öldü ve cennete girdi, ona: Sen ne iş yapardın? diye soruldu. O da: Ben insanlarla alış veriş yapardım, zor durumda olanın vereceğini bekletirdim. Çok sıkışanların borcunu da bırakırdım,, diye cevap verdi. Onun da günahları bağışlandı.[15]

(Metinde aynen böyle geçmektedir. Ancak hadisin tümünden anlaşıldığına göre "Sen ne iş yapardın?" sorusu adama cennete girmeden önce hesaba çekilmesi esnasında sorulmuştur. Yani hadisin manası şöyle anlaşılmalıdır: 'Adamın biri öldü ve cennete jirdi Cennete girmesinin sebebi ise şu idi. Hesaba çekilmesi esnasında ona, "Sen ne iş yapardın?" diye soruldu...'-Mütercim).

Ebu Mes'ud Radıyallahü Anh, bu hadisi 'ben de Resulullah Aleyhisselâm'dan duydum1 demiştir.

"Kim Zor Durumda Olanın Borcunu Bekletirse" Hadisi

. 246. Buharı, Kitabu'1-Büyü "Zor Durumda Olanın Borcunu Bekleten" başlıklı babda, C.4,s.2rde bu konuyla ilgili bir hadise yer vermektedir. Bu

rivayetin hadis-i kudsî olduğunu gösterecek açık bir ifade yoktur. Ancak hadis-i kudsî obuası da muhtemeldir, orada şöyle deniliyor.

Ahmedu'bnu Yunus Zuheyr'den, o Mansur'dan, o Rib'iyyu'bnu Hiraş'dan, o da Huzeyfe Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhis-selâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Melekler Sizden öncekilerden bir adamın ruhuyla buluştular. Ona: Hayır adına herhangi bir şey yaptın mı? diye sordular. O da: Adamlarıma zor durumda olanların vereceklerini bekletmelerini veya tamamen bırakmalarını söylerdim, diye cevap verdi. Melekler de onu bıraktılar. Yani Allahü Teala'nın kendilerine böyle emretmesi dolayısıyla onu bıraktılar. Doğrusunu ise Allahü Teala bilir.[16]

247. Ebu Malik'in Rib'iyy'den rivayetine göre, adam cevabında:

"Biraz sıkıntıda olanın işini kolaylaştırır, çok zor durumda olanın vereceğini ise bekletirdim, diye söylemiştir." [17]

Ebu Avane'nin Abdulmelik'ten onun da Rib'iyv'den rivayetine göre ise: "Sıkınuda olanın borcunu bekletir, çok zor durumda olanınkini ise bırakırdım", demiştir.

248. Buharı Rahmetullahi Aleyh daha sonra : "Zor Durumda Olanın Borcunu Bekletenin Fazileti" başlıklı babda şöyle diyor:

Hişam îbnu Ammar Yahya'bnu Harazadan, o ez-Zebidî'den, o

ez-Zuhrî'den, o Ubeydullahi'bnu Abdullah'dan, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivvayet etmiştir:

"Bir tüccar vardı, insanlara borç verirdi, zor durumda olanı gördüğünde adamlarına, onu bırakın olur ki Allahü Teala'da bizi bağışlar, derdi. Allahü Teala da onu bağışladı.[18]

249. Yine Buharî, Benî İsrail ile ilgili babda Huzeyfe Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Sizden öncekilerden bir adama, canını almak üzere melek geldi. Adama: Hayır namına bir iş yaptın mı? diye soruldu. Adam: Bilmiyorum, dedi. "îyi düşün" diye hatırlatıldı. Adam bu sefer: Bir şey bilmiyorum, ama ben dünyada insanlarla alış veriş yapardım* onlara kolaylık gösterirdim, biraz sıkıntı içinde olanların vereceğini bekletirdim, çok zor durumda olanın

vereceğini ise bırakırdım, diye söyledi. Allahü Teala da onu cennetine koydu.[19]

245 - 249. Hadislerin Şerhi

Kastallanî'nin şerhinde geçen rivayetlerle ilgili açıklamalar:

Yüce Allah, zor durumda olan kimse karşısında sabırlı olunmasını emrederek "Borçlu darda ise eli genişleyene kadar ona mühlet verin" diye buyurdu. Cahiliye zamanındaki âdetleri yasakladı. Onlar» borcun zamanı geldiğinde borçluya: 'Ta borcunu ödersin ya da faizini artırırsın" derlerdi.

Hak sahibi borçlunun darda olduğunu bilirse, borcunu istemesi helal olmaz. Eğer ki, darda olduğu hakim indinde kesinlik kazanmamış olsa bile.el-Kurafî ve başkaları bildirdiler ki, darda olanın borcunu bağışlama bekletmekten daha faziletlidir. Darda olanın borcunun bekletilmesi vacib, bağışlanması ise müstehab olmakla birlikte, bu durum "farz nafileden üstündür" hükmünden müstesna tutulmuştur. Dolayısıyla darda olanın borcunun bağışlanması bekletmekten daha faziletlidir. İmam Ahmed bin Hanbel Rahmetullahi Aleyh'in rivayet ettiği şu hadis de darda olanın borcunu bekletmenin fazileti hakkındadır: "Kim darda olan birinin borcunu bekletirse, her gün için ona sadaka yazılır". Bekleten alacaklı, her gün yeni bir karşılık elde etmektedir.

•Fenalıktan Alıkoymak1 İle İlgili Hadis

250. Bu hadisi Müslim, Kastallanî'nin Hamişine göre C.9,s.458'de "Fenalıktan Alıkoymak" başlıklı babda rivayet

etmiştir;

Kuteybetu'bnu Sa'îd Malik ibnu Enes'den (kendisine okunması ve onun da bu hadisin kendinden olduğunu tasdik etmesi demek olan kıraat usulüyle) rivayet etmiştir. Malik ibnu Enes ise Sehl'den, o babasından, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Cennetin kapıları pazartesi ve perşembe günleri açılır ve Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşmayan herkesin günahları affedilir. Ancak kendisiyle kardeşi arasında bir husumet, düşmanlık olan adamın günahları

affedilmez, onlar hakkında: bu ikisini barışmcaya kadar bekletin, bu ikisini banşıncaya kadar bekletin, bu ikisini banşıncaya kadar bekletin, denilir[20]

251. Bu hadisi Müslim Başka bir yoldan da rivayet etmiştir. Ancak orada:

Ubeyde Radıyallahii Anh'den rivayet edilmekte ve :

"Birbirine küserek, birbirlerini terkeden iki kişi" diye geçmektedir.

Kuteybe Radıyallahü Anh'de:

"Birbirine küserek, birbirlerini terkeden iki kişi" diye zikretmiştir. [21]

252. Yine Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den merfu olarak rivayet edildiğine göre şöyle söylenmiştir:

"Ameller pazartesi ve perşembe günleri arzedilir. Yüce Allah,

kendisine ortak koşmayan her kişiyi bağışlar. Ancak kendisiyle kardeşi arasında bir husumet bulunan adamın günahını bağışlamaz. "Bu ikisini banşıncaya kadar bekletin" diye söylenir.[22]

253. Bir başka rivayette de Ebu Hureyre Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini bildirmiştir.

"İnsanlann amelleri her cuma Öncesinde (yani her hafta) iki kere arzedilir: Pazartesi ve perşembe günleri. îman sahibi her kul bağışlanır. Ancak kendisiyle kardeşi arasında bir husumet bulunan kimse bağışlanmaz. "Bu ikisini üzerlerine düşeni yerine getirinceyei kadar bekletin" denilir.[23]

254. İmam Malik Rahmetullahi Aleyh bu hadisi el-Muvat> ta'da iki ayrı rivayet halinde vermiştir. Birinci rivayeti Müslim'in ikinci rivayetinin aynısıdır. [24]

255. ikinci rivayeti ise Müslim'in yukarıda verilen birinci rivayetinin aynısıdır. Ancak orada

"Bu ikisini banşmcaya kadar bekletin" sözü tekrar edilmemekte sadece bir kere geçmektedir.[25]

256. Bu hadisi Ebu Davud Raknıetullahi Aleyh Sünen'inde C.4,s.218'de "Müslüman Kardeşini Terkeden" başlıklı babda vermiştir.

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Her pazartesi ve perşembe günleri cennetin kapıları açılır. Bu I iki günde Allahü Teala'ya herhangibir şeyi ortak koşmayan her Ikulun günahı bağışlanır. Ancak kendisiyle kardeşi arasında bir

husumet bulunan kimse müstesna tutulur. Bunlar hakkında

(yani Yüce Allah tarafından) : Bu ikisini barışıncaya kadar bekletin, diye buyurulur[26]

Ebu Davud diyor ki 'eğer terk, yani o kimseden uzaklaşma Allah için olmuşsa o buna dahil değildir'.

257. Buharı Rahmetullahi Aleyh bir kimsenin Müslüman kardeşini küsmek dolayısıyla terketmesine dair hadisleri, Kastallanî'nin Hamiş'ine göre C.9,s.52'de Kitabu'l-Edeb'in "Arkadaşı Terkin Zemmi" başlıklı babda rivayet etmiştir:

Oradaki rivayetlerin birine göre Ebu Eyyûb el-Ensarî Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Bir adamın kardeşini üç günden fazla terketmesi helal olmaz. Bu ikisi buluşurlar, biri yüzünü bir tarafa çevirir, öbürü de diğer tarafa. Bu ikisi içinde hayırlı olan önce selam'verendir. [27]

258. Yine Buharî, Peygamber Aleyhisselâm'ın hanımı Hazreti Aişe Radıyallahü Anha'nın anadan kardeşi (yani

Ümmü Ruman bintu Amir el-Kinaniye'nin oğlu) Avfu'bnu MalikiToni Tufeyl (yani İbnul-Haris) Radıyallahü Anlı'e ulaşan bir senedle rivayet etmiştir ki:

"Hazreti Aişe Radıyallahü Anha'ya kendisinin bir alış verişinden veya bir hediyesinden dolayı Abdullah ibnu'z-Zubeyr'in: Ya o bu işten vazgeçer veya onu bundan alıkoyacağım, dediği bildirildi. Hazreti Aişe Radıyallahü Anha: "O, gerçekten böyle söyledi mi?" diye sordu. "Evet" dediler. Bunun üzerine Aişe Radıyallahü Anha: Allah'a- andolsu ki, bir daha katiyen Îbnu'z-Zübeyr'le konuşmaya-cağım, diye söyledi. Hazreti Aişe'nin terki uzun sürünce Îbnu'z-Zübeyr birisini araya sokarak arabuluculuk etmesini istedi. Hazreti Aişe Radıyallahü Anha: Vallahi, onun hakkında kimsenin

arabuluculuğunu kabul etmem ve andımı da bozmam, dedi. Bu iş iyice uzayınca Îbnu'z-Zübeyr, Benu Zuhre kabilesinden el-Misveru'bnu Mahzeme ile Abdurrahman ibnu'l-Esvedi'bni Abdi Yeğus'a giderek onlara: Allah için sizden rica ediyorum, beni Aişe'nin yanına götürün, onun benimle ilişkiyi kesmek için andetmesi helal olmaz, dedi. el-Misver ve Abdurrahman onu ridalarının arkasına gizleyerek önüne düştüler. Aişe Radıyallahü Anha'nın yanına girmek üzere izin istediler. "Allah'ın selâmı, rahmeti ve berekâtı üzerine olsun, girebilir miyiz?" dediler. Aişe Radıyallahü Anha: Giriniz, dedi. onlar: Hepimiz mi? diye sordular. Aişe Radıyallahü Anha: Evet, hepiniz giriniz, dedi. Bunu söylerken Îbnu'z-Zübeyr'in de beraberlerinde olduğunu bilmiyordu, içeri girdiklerinde İbnu'z-Zübeyr örtüye büründü, Aişe Radıyallahü Anha'yı kucakladı (Hazreti Aişe Radıyallahü Anha, Abdullah ibnu'z-Zübeyr Radıyallahü Anh'ın teyzesidir. Çünkü Abdullah Radıyallahü Anh'ın anası esma Radıyallahü Anha Hazreti Ebu Bekri's-Sıddık Radıyallahü Anh'ın kızıdır. -

Mütercim-) ve ağlayarak yalvarmaya başladı. Misver ve Abdurrahman Radıyallahü Anhuma da onu kabul etmedikçe ve kendisiyle konuşmadıkça katiyen razı olmayacakları üzere kendisinden ricada bulunmaya başladılar. Bu sırada Resulullah Aleyhisselâm'm da; yaptığı işten menettiğini, bir kimsenin Müslüman kardeşini üç geceden fazla terketmesinin helal olmayacağını bildirdiğini kendisine hatırlattılar, iyice yalvarıp yakarmaları üzerine, Hazreti Aişe Radıyallahü Anha ağlamaya başladı ve: Ben andettim ve andım pek kuvvetlidir, diye hatırlattı. Ancak onlar Ibnu'z-Zübeyr'le konuşmadıkça kendisini bırakmadılar. O da bu andından (nezrinden) dolayı kırk köle azad etti. Ondan sonra da her ne zaman bu andını hatırlasa, gözyaşlarmdan başörtüsü ıslanıncaya kadar ağlardı.[28]

250-258. Hadislerin Şerhi

Kastallanî Rahmetullahi Aleyh diyor ki:

Nezrin yemin hükmünde olup olmadığı hakkında ihtilaf edilmiştir. Mesala bir kimse: "Eğer filanca ile konuşursam Allah için bir köle azad etmek benim üzerime borç olsun" derse onun bu nezri yemin hükmündedir. Çünkü bununla kendi nefsini bir işden ohkoymayı kasdetmiştir. Eğer o işi yaparsa yemin keffareti gerekir. Selefin çoğu ve Şafii Rahmetullahi Aleyh bu görüştedir ve buna nezru'l-Lucâc adı verilir.

Malikîler derler ki: Nezir, köle azad etmek gibi Allah'a itaat yönü olan bir şeyle olursa tahakkuk eder. Bu durumda, Hazreti Aişe Radıyallahü Anka'nın, Ibnu Zübeyr hakkındaki küskünlüğe götüren nezri, haram veya mekruh olan bir fiile yolaçmaktadır.

Bu hâdise şöyle izah edilmiştir: Aişe Radıyallahü Anha, îbnu Zübeyr'in "ya da onu bundan alıkoyacağım" demekle büyük bir hata işlediğini gördü. Çünkü bu ifadede kendini küçümseme ve kendini tasarruftan alıkoymaya varan bir aşırılık anlamı bulunmaktadır. Üstelik Hazreti Aişe'nin Mü'minlerin annesi ve îbnu'z-Zübeyr'in de teysezi olması dolayısıyla bu aşırılık daha da şiddet kazanmaktadır. Bütün bunlardan dolayı Hazreti Aişe Radıyallahü Anha ondan sadır olan bu hareketin bir nevi isyankarlık olduğuna kanaat etmiş ve Resulullah Aleyhisselâm'm Müslümanları,

Ka'bu'bnu Malik ve iki arkadaşıyla konuşmaktan menetmesini mesned edinerek Ibnu'z-Zübeyr'le ilişkiyi kesmeye nezretmiştir.

Nevevî'nin Sahih'î Müslim Şerhinden bu hadisin şerhi:

"Cennetin kapıları pazartesi ve perşembe günleri açılır".

Kadı Rahmetullahi Aleyh el-Bacî'nin şöyle söylediğini bildirir: Cennetin kapılarının açılmasının anlamı, af ve mağfiretin, derecelerin yükseltilmesinin çok olması ve bolca sevab verilmesidir.

el-Kadî Rahmetullahi Aleyh diyor ki: bu ifade zahiri anlamda da olabilir. Kapıların açılması buna alamettir.

Bir "Not

257 ve 258 nolu hadislerin tamamı kudsî hadisler cümlesinden sayılmamaktadır.

Bu iki hadis, üç geceden fazla bir Müslümana dargın durmanın haram olduğunun ve bunun ise; dargınlığın ve konuşmayı kesmenin Allah için değil başka bir şey için olması halinde gerçekleştiğinin bildirilmesi için zikredilmiştir. Hazreti Aişe Radıyallahü Anha'nın îbnu Zübeyr'e karşı yaptığı ise, Allah Teala içindi. îbnu Zübeyr, Mü'minlerin annesine karşı gösterilmesi gereken hürmeti, üstelik annesi Esma binti Ebi Bekri's-Sıddık Radıyallahü Anha'nın kızkardeşi olmasına rağmen, göstermediği için bu muameleyi yapmıştır.

Allah İçin Birbirlerini Sevenler1 İle İlgili Hadis

259. Bu Hadisi Müslim, Kastallanî'nin Hamişine göre C.9,s.460!da, Kitabu'l-Fedaü'in "Allah için Sevmenin Fazileti" başlıklı babında rivayet etmiştir.

Kuteybetu'bnu Sa'ld, Maliku'bnu Enes'den kıraat yolu ile, o Ab-dullahi'bnu Abdurrahman ibni Ma'tner'den, o ebu'l-Hubab'dan, o Sa'ldu'bnu Yesar'dan, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Re-sulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Yüce Allah kıyamet gününde: Benim rızam için birbirlerini sevenler neredederler? Bugün onları, Benim gölgemden başka gölgenin bulunmadığı günde, kendi gölgemde gölgelendireceğim, diye buyur.[29]

260. Yine İmam Müslim, 'Allah İçin Sevmenin Fazileti' babında şöyle bir rivayete yer vermiştir.,

Abdu'L-A'lâ ibnu Hamfnad, Hammadu'bnu Seleme'den, o Sa-bit'ten, o Ebu Rafi'den, o Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den, o da Resulullah Aleyhisselâm'dan rivayet etmiştir ki,

"Bir adam başka bir köyde bulunan bir kardeşim ziyarete gitti. Yüce Allah onun geçeceği yola bir melek gönderdi. Melek adama: Nereye gidiyorsun? diye sordu. Adam: Şu köydeki kardeşimi ziyaret etmek istiyorum? dedi. Melek: Onun sana yaptığı bir iyilikten dolayı kendisine minnet borcunu mu yerine getirmek istiyorsun? diye sordu. Adam: Hayır, ama ben onu Allah içn sevdim, diye cevap verdi. Bunun üzerine melek: Ben, senin onu Allah için sevdiğin gibi Allah'ın da seni sevdiğini bildirmek üzere Yüce Allah tarafından sana gönderilmiş bir elçisiyim, diye buyurdu. [30]

26L Allah .için birbirlerini sevenlerle ilgili olarak, Müslim'in yukarıda verdiğimiz birinci hadisini Tm^m Malik de el-Muvatta'da rivayet etmiştir.

Ancak Müslim'de geçen "bi celâli" ibaresi yerine Muvatta'da "H celâli" kelimesi geçmektedir. Diğer kısımlar Müslim'dekinin aynısıdır. [31]

262. İmam Malik, bu konuda Muaz ibnu Cebel'den rivayet edilen bir başka hadise de yer veriyor. Bu rivayete göre Muazu'bnu Cebel Resulullah Aleyhisselam'ın şöyle buyurduğunu haber vermiştir:

"Yüce Allah Tebareke ve Teala buyurdu ki, Benim rızam için birbirlerini sevenleri, Benim için birbirlerini ziyaret edenleri, benim rızam için birbirlerine iyilikte ve ihsanda bulunanları Benim de sevmem gerektir[32]

263. Bu hadisin Muvatta'da güzel bir hikayesi vardır ki o da şöyledir:

Malik'in Ebu Hazimi'bnu Dinar'dan rivayetine göre Ebu îdris el-Haulanî şöyle söylemiştir.

"Dımeşk camiine girdim, baktım içerde parlak dişleri olan bir genç var, etrafında da birtakım insanlar toplanmış (Bir rivayette beraberinde yirmi sahabî vardı, bir başka rivayette de otuz şahabı vardı diye geçmektedir). Ona isnad ettikleri ve onun sözünden çıkardıkları bir meselede ihtilafa düşmüşlerdi. Onun kim olduğunu sordum. Bu Muazu'bnu Cebel'dir, dediler. Ertesi gün olunca erkenden gittim. Baktım o benden daha erken gelmiş. Gittiğimde kendisi namaz kılıyordu. Namazını bitirinceye kadar bekledim. Sonra önüne vardım, selam verdim, ve: Allah'a yemin olsun ki, ben seni Allah için seviyorum, dedim. "Allah'a yemin eder misin?" dedi. "Allah'a yemin ederim" dedim. Tekrar "Allah'a yemin olsun mu?" dedi. Ben: "Allah'a yemin olsun" dedim. Yine "Allah'a yemin olsun mu?" dedi. Ben: "Allah'a yemin olsun" dedim. Bunun üzerine ridamm eteğinden tutup beni kendine doğru çekti ve: "Müjdeler olsun, ben Resulullah Aleyhisselâm1 in şöyle buyurduğunu duydum: Allah Tebareke ve Teala buyurdu ki, Benim için birbirlerini ziyaret eden, Benim için birbirlerine iyilik ve ihsanda bulunanlara sevgim vacib oldu, diye rivayette bulundu". (Muvatta'dan)-[33]

Teberanî buna: "Benim için birbirlerine karşı doğru olanlar" şeklinde bir ibare eklemiştir.

ez-Zerkanî'nin kitabında da bu hadisin sahih olduğu belirtilmektedir. Hakim en-Neysaburî de, hadisin Buharı ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu belirtiyor.

Ibnu Abdi'1-Berr de: Bu hadisin isnadı sahihtir, demiştir. "Benim için birbirlerine iyilik ve ihsan edenler" ibaresinin manası : Canlarını ve mallarını Benim yolumda feda edenler, şeklindedir.

264. Bu hadisi Tirmizî Rahmetullahi Aleyh "Allah İçin Sevgi1 babında Muazu'bnu Cebel Radıyallahü Anh'den rivayet ediyor. Oradaki rivayetin metni şöyledir:

Muazu'bnu Cebel der ki, Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini işittim:

"Benim rızam için birbirlerini sevenlerin nurdan minberleri (kürsüleri) olacaktır. Peygamberler ve şehidler onlara gıpta edeceklerdir.[34]

Tirmizî bu hadisin hasen, sahih olduğunu belirtiyor. C2,&63. 259-264. Hadislerin Şerhi

Bu hadis Allahü Teala hakkında "Allah diyor ki" demenin caiz olduğunu göstermektedir. Doğru olan da budur ve âimlerin hemen hepsi de bu görüş üzeredirler. Ancak daha önce Kitabu'l-Imân'da da açıkladığımız üzere Seleften bazıları böyle denilmesini uygun görmeyerek Allahü Teala hakkında ancak "Allah dedi ki" diye söylenilebileceğini ileri sürmüşlerdir. Ancak daha önce de belirttiğimiz üzere Allahü Teala hakkında "Allah diyor ki" ifadesini kullanmanın caiz olduğu Kur'an-ı Kerim'in ifadesinden de anlaşılmaktadır. Yüce Allah: "Allah doğru olanı söyler ve doğru yola iletir" diye buyuruyor. Ayrıca bu mevzuda bir çok hadis rivayet edilmiştir.

"Benim celalim (rızam) için birbirlerini sevenler" yani dünyalık için değil, Benim yüceliğime hürmet ve Bana itaat için birbirlerini sevenler.

"Hiçbir gölgenin olmadığı günde Benim gölgemde gölgelendiririm" ibaresinin açıklamasında el-Kadî Rahmetullahi Aleyh şöyle diyor: İbarenin zahirî anlamından anlaşıldığına göre, o kişi, günün sıcağından, güneşinden, kargaşasından ve insanların nefeslerinin oluşturduğu havadan korunmak üzere gölgeye alınacaktır. Çoğunluğun görüşü de budur.

îsa ibni Dinar da diyor ki: Bunun anlamı, Yüce Allah'ın o kimseyi hoşlanmayacağı durumlardan koruması, ona ihsanda bulunması, kendi örtü ve korumasına almasıdır. "Sultan yeryüzünde Allah'ın gölgesidir" sözü ile kastedilen anlam da budur.

Ayrıca burada gölgeden kastedilenin, rahatlık ve nimet olabileceği de söylenmiştir. Araplar arasında "filanca gölgede bir hayat sürüyor" denildiğinde, onun rahat bir hayat sürdüğü kastedilir.

îkinci hadisin şerhinde (260) Nevevî şunları söylüyor:

Âlimler diyorlar ki, Allahü Teala'mn kulunu sevmesi, ona rahmetini ulaştırması, ondan razı olması, onun için hayır dilemesi ve seven birinin yaptığı iyiliği ona ulaştırmasıdır.

Kullar hakkında sevginin aslı, kalbin sevilen şeye meyletmesi-dir. Allahü Teala ise bundan münezzehtir.

,I}u hadis Alah için sevmenin üstünlüğünü ve bu sevginin Allan fm da kulu sevmesi neticesine götürdüğünü bildiriyor. Hadis aynı zamanda, salih

kimseleri ve arkadaşları ziyaret etmenin faziletli, çok sevab bir iş olduğunu ortaya koyuyor.

Hadisten anlaşıldığına göre insanların, melekleri görmeleri mümkündür. Yani melekleri insan suretinde görebilirler.

"Benim için birbirlerini sevenleri, Benim de sevmem gerekti", yani dünya için olan bir maksatla değil de, Allahü Teala'ya itaat, iyilik ve takva yolunda yardımlaşma gayeleriyle birbirlerini seven-, leri Allah da sever. Ayrıca bu amaçla olan sevgi, ulaşıldıktan sonra, sevginin sona ermesine yolaçacak olan dünyalık bir gaye için olan sevgi gibi değildir. Çünkü Allahü Teala hiç ölmeyen, daima diri olduğundan. O'nun rızası için olan sevgi de devamlıdır. Dünyevî gayelerle olan sevgiler koparlar. Hatta bu tür gayelerle birbirlerine yakın dost olanlar kıyamet gününde birbirlerinin düşmanı olacaklardır. Nitekim Yüce Allah ayet-i kerimede şöyle buyuruyor: "O günde, takva sahipleri hariç, yakın dostlar birbirlerine düşman olacaklardır".

"Benim rızam için birlikte oturanlar" sözüyle gerek zikir için, gerek Kur'an okumak veya ilim öğrenmek, va'z dinlemek, irşad hizmetinde bulunmak, ferde ve cemeate yararı olacak dünyevî konular üzerinde nasihatleşmek üzere biraraya gelen ve bununla yalnız Allah'ın rızasını arayanlar kastedilmektedir.

."Benim rızam için birbirlerine iyilikte bulunanlar" denilirken kastedilenler, Allah rızası için canlarıyla, mallarıyla ihsanda bulunanlar, canlarıyla, mallarıyla birbirlerine yardım edenlerdir.

Tebaranî'nin ilavesindeki "birbirlerine karşı doğru olma" durumuna gelince: Bu Allah için olan samimi sevgi ve dostluğun gereklerindendir. Eğer her türlü hile, aldatmaca ikiyüzlülük ve yağcılıktan uzak, doğruluk üzere oturmuş bir sevgi olmazsa bu, gerçek manada Allah için bir sevgi olamaz.

"Allah için birbirlerini sevenlere nurdan minberlerin verilmesi" kıyamet gününde, mahşerde, insanların son derece izdiham içinde, şiddetli sıcak altında ve sıkıntılı olduğu zamanda olacaktır. Nitekim Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor: "O en büyük korku (mahşer gününün korkusu) onları asla tasalandırmaz".

Peygamberlerin onlara gıpta etmesi ise, onların derece itibariyle Peygamberlerden ve şehidlerden üstün olduğunu göstermez. Bunların dereceleri onlarınkinden daha üstündür ve bunlarda başka kimsede bulunmayan üstünlükler vardır.

Allahü Teala bize de, kendi rızası için sevmeyi nasib etsin ve en çok sevdiği kulu Efendimiz Muhammed Aleyhisselâm'm şefeatine kavuştursun. [35]

Yüce Allah'ın "Hastalandım Beni Ziyaret Etmedin" Diye Buyurması İle İlgili Hadis

265. Bu hadisi İmam Müslim Rahmetullahi Aleyh C.9,s.463'de, (Kastallanî'nin Hamişine göre), Kitabu'1-Birr ve's-Sıla ve'1-Edeb'in "Hasta Ziyaretinin Fazileti" başlıklı babda rivayet etmiştir.

Muhammedu'bnu Hatimi'bni Meymun, Behz'den, o Ebu Rafi'den, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'tan Resulullak Alay-hisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah Azze ve Celle kıyamet gününde: Ey Ademoğlu, Ben hastalandım, Beni ziyaret etmedin, diye buyurur. Kul: Ey Rabbim, ben sem nasıl ziyaret ederim ki, sen bütün alemlerin Rabbisin, der. Yüce Allah: Bilmez misin ki, filanca kulum hasta oldu ama sen onu ziyaret etmedin, bilmez misin ki, eğer sen onu ziyaret etmiş olsaydın, Beni onun yanında bulurdun, diye buyurur. Ve yine buyurur: Ey Ademoğlu, Ben senden yiyecek istedim, ama sen Bana yiyecek vermedin! Kul: Ey Rabbim, ben sana nasıl yiyecek veririm ki, Sen bütün alemlerin Rabbisin, der. Yüce Alllah: Bilmez misin ki, filanca kulum senden su istedi de, sen ona su vermedin, oysa sen ona su vermiş olsaydın, o verdiğini Benim katımda bulurdun, diye buyurur.[36]

265. Hadisin Şerhi

Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhi'nde:

Hadisi şerifte bildirildiği üzere, Yüce Allah'ın kulunu kastederek "hastalandım, Beni ziyaret etmedin" diye buyurmasının, gerçekte kulun şeref ve üstünlüğünü göstermek için olduğu âlimlerimiz tarafından ifade edilmektedir. Ayrıca bununla kulun Allah'a yakınlığı da bildirilmiş olmaktadır.

"Beni onun yanında bulurdun" denilirken "Benim sevabımı onun yanında bulurdun; ihsanımı, rahmetimi onun yanında bulurdun" manası

kastedilmektedir. Hadisin devamında "eğer sen ona yiyecek vermiş olsaydın, o verdiğini Benim katımda bulurdun" denmesi de bu manayı kuvvetlendirmektedir. Yani bu verdiğin şeylerin sevab ve karşılığım Allah katında bulurdun, denilmektedir.

En doğrusunu bilen Allah'tır.

Bu hadis aynı zamanda, hasta ziyaretinin, ihtiyaç içinde olana yiyecek vermenin, su içirmenin faziletini bildiriyor. Şüphesiz bütün bu işler ahlaki üstünlüklerdendir, islam da bu ahlaki üstünlüklere çağırmaktadır. Nitekim Peygamberimiz Aleyhisse-lâm da, bu ahlaki üstünlükleri tamamlamak üzere gönderilmiştir.

Müslim, ilgili bölümde bu hadisten önce hasta ziyaretinin fazileti ile ilgili olarak başka hadisler de rivayet ediyor. Onlardan birinde "kim hasta ziyaret ederse dönünceye kadar cennet meyvelerinden toplamaya devam eder" denilmektedir. Nevevî diyor ki: Bu, kişinin cennete girmesi ve meyvelerinden toplaması ile te'vil olunmaktadır.

Sa'îd der ki: Ebu İdris el-Havelanî bu hadisi rivayet ederken iki dizi üzerine oturdu.

Yüce Allah'ın "Ey Kullarım Ben Zulmü Kendi Nefsime Haram Kıldım". Diye Buyurması İle İlgili Hadis

266. Hadisi, İmam Müslim, Kastallanî'nin Hamişine göre C.lO.s.8 ve sonrasında "Zulmün Haram Kılınması" babında rivayet ediyor:

Abdullahi'bnu Abdurrahmani'bni Behrami'd-Dârimî, Mer-van'dan -yani îbnu Muhammed ed-Dımeşkt den, o Sa'ld'bnû Abdülaziz'den, o Rebi'a ibnu Yezid'den, o, Ebu îdris el, Hevlâni'den, o da Ebu Zer Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın Yüce Allah'ın şöyle buyurduğunu bildirdiğini rivayet etmiştir:

"Ey kullarım, Ben kendi zatıma zulmü haram ettim, onu sizin aranızda da haram kıldım, ey kullarım birbirinize zulmetmeyin, Benim doğru yola eriştirdikleri m dışında hepiniz yanlış yoldasınız. Benim sizi doğru yola eriştirmemi isteyiniz ki, Ben de sizi doğru yola eriştireyim. Ey kullarım, Benim kendilerine nimet verdiklerimin dışında hepiniz açsınız, Benden rızık isteyiniz ki, Ben de sizi rızıklandırayım. Ey kullarım, Benim giydirdiklerim dışında hepiniz çıplaksınız. Benden giyecek isteyiniz ki, sizi

giydireyim. Ey kullarım, siz gece ve gündüz hata işlersiniz, Ben de bütün hatalarınızı bağışlarım. Benim sizi bağışlamamı dile'yiniz ki, Ben de

sizi bağışlayayım. Ey kullarım, siz Bana zarar verecek herhangi bir fenalık yapamazsınız. Aynı şekilde Bana fayda sağlayacak bir iyilik de yapamazsınız. Ey kullarım, eğer sizin baştan sona hepiniz, insanlarınız, cinleriniz, içinizden en takva sahibi kulun hali üzere olsanız, bu Benim mülkümden birşey artırmaz. Ey kullarım, eğer siz baştan sona hepiniz, insanlarınız ve cinleriniz, içinizden en fena kalpli kulun hali üzere olsanız bu durum, Benim mülkümden bir şey eksiltmez. Ey kullarım, eğer sizin baştan sona. hepiniz, insanlarınız ve cinleriniz, bir hal üzere olup Benden dilekte bulunsalar, Ben de hepinizin dilediğini versem, bunun Benim mülkümden eksilteceği, bir iğnenin denize sokulup çıkarılması halinde alacağı sudan fazla değildir. Ey kullarım, yaptıklarınızı sizin hesabınıza kaydediyorum, sonra bunların karşılıklarını size vereceğim. Kim bir iyilik bulursa, Allah'a hamdetsin, kim de bir fenalık bulursa nefsinden başkasını kınamasın[37]

267. Bir Başka Rivayette:

Resulullah Aleyhisselâm Rabbinden rivayetle buyurdu ki:

"Ben zulmü kendi nefsime haram kıldım, aynı şekilde kullarıma da haram kıldım, birbirlerine zulmetmesinler...." deniliyor, ve sonra hadisin devamı bildiriliyor. [38]

Ancak başta zikrettiğimiz Ebu Idris rivayeti buradakinden daha kapsamlıdır.

268. Ebu İsa et-Tirmizî Rahmetli 11 ah i Aleyh bu hadisi Ebu Zer Radıyallahü Anh'den Müslim'in verdiğinden daha değişik bir metinle rivayet etmektedir. Oradaki rivayet şöyledir:

Ebu Zer Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah hilâ buyurdu ki:

"Yüce Allah şöyle buyurur: Ey kullarım Benim doğru yola erdirdiklerim dışında hepiniz yanlış yoldasınız. Benden doğru yola eriştirmemi isteyin ki, Ben de sizi doğru yola eriştireyim. Benim zengin kıldıklarım dışında hepiniz fakirsiniz, Benden isteyin ki sizi rızıklandırayım, Benim

koruduklarım dışında hepiniz günaha dalarsınız. Kim Benim günahlarını bağışlamaya gücümün yettiğini bilir de Benden bağışlama dilerse onu bağışlarım, hiç aldırış etmem. Eğer sizin baştan sona hapiniz, ölünüz - diriniz, kurunuz-yaşımz, kullarımdan en takva sahibi bir adam gibi olsalar, bu durum Benim mülkümde bir sineğin kanadından fazla bir şey arttırmaz. Aynı şekilde eğer sisin baştan sona hepiniz, ölünüz ve diriniz, yaşınız ve kurunuz, kullarımdan en fena halde olanın durumu üzere olsalar, bu da Benim mülkümden bir sineğin kana* dmdan fazla birşey eksiltmez. Yine eğer baştan sona hepiniz, diriniz ve ölünüz, yaşınız ve kurunuz, bir yerde toplansanız ve her insan bütün umduklarını Benden istese, Ben içinizden her istek sahibinin istediğini versem, bu Benim mülkümden, birinizin denizin yanından geçerken oraya bir iğne daldırıp çıkarması halinde denizden alacağı su miktanndan fazla bir şey eksiltmez. Çünkü Ben cömertim, fazilet sahibiyim. Dilediğimi yaparım, Vermem de, azad etmem de, bir söz iledir. Benim bir şey istemem halinde yaptığım, ona: "Ol" demektir, o da oluverir.[39]

Ebu İsa et-Tirmizî Rahmetullahi Aleyh bu hadisin hasen olduğunu söylemiştir.

269. İbnu Mace de, Sünen'inde bu hadisi et-lirmizî'nin rivayetindeki metne yakın bir metinle rivayet etmiştir. Onun rivayetinde bazı kısımlar burada geçtiği yerden önce zikredilmiş, bazı kısımlar da burada geçtiği yerden sonra zikredilmiştir.

Ayrıca orada "ölünüz, diriniz, kurunuz, yaşınız kullarımdan en takva sahibi adamın hali üzere toplansalar" ibaresi ile "azab etmem söz iledir" ibaresi geçmemektedir. Bunun dışında Tirmizî'nin rivayeti ile aynıdır. [40]

266-269. Hadislerin Şerhi

Yüce Allah'ın "Ben kendi zatıma zulmü haram ettim" diye buyurması hakkında ilim adamları diyorlar ki: Bunun manası "Ben böyle birşeyden münezzeh ve uzağım" şeklindedir. Zulüm Allah için muhal olan bir şeydir. Çünkü zulüm sınırı aşmak ve başkasının mülkünde tasarrufta bulunmak anlamındadır. Allah'ın sınırı aşması nasıl düşünülebilinir ki, O'nun üstünde itaat edilmesi gereken bir şey yoktur. Bütün kainat O'nun mülkü ve O'nun

hükmü altında olduğuna göre, Allahü Teala'nın başkasının mülkünde tasarrufta bulunması da düşünülemez.

Bir şeyi haram kılmanın sözlükteki asıl anlamı; yasaklamaktır. Aslen yok olan bir şey yasak edilmiş olana benzediğinden, Allahü Teala zulmü kendi hakkında haram kılınmış olarak isimlendirdi.

"Benim doğru yola eriştirdikleri m dışında hepiniz yanlış yoldasınız" sözünün anlamı hakkında el-Mazerî, Rahmetullâhi Aleyh şöyle diyor: Bu sözün zahirî anlamından anlaşıldığına göre insanlar ellerinden tutan olmadıkça sapıtmaya elverişli bir tabiat üzere yaratılmışlardır, ancak Allah'ın hidayete erdirdikleri müstesnadır. Meşhur bir hadiste: "Her çocuk fıtrat üzere doğar" denilmektedir. Bu durumda bir tenakuz ortaya çıkmaktadır. Bu meseleye şöyle cevap verilmiştir: Birinci hadisle, insanların Peygamber Aleyhisselâm gönderilmeden önceki özellikleri kastedilmiş olabilir. Yahut, eğer insanlar başıboş bırakılırsa tabiatlanndaki şehvete ve rahata düşkünlük, aldırmazlık özellikleri dolayısıyla sapıtabilirler. Bu ikinci anlam daha kuvvetli görünmektedir.

Bu aynı zamanda bizim mezhebimizin ve diğer ehli sünnet mezheplerinin "gerçek anlamda doğru yolu bulabilenin ancak Allah'ın doğru yola eriştirdiği kinişe olduğu" tarzındaki görüsüne delil teşkil etmektedir. Buna göre kişi, Allah'ın hidayet vermesiyle doğu yolu bulur ve bu da Alahü Teala'nm onun için hidayeti dilemesiyle olur.

Allahü Teala bir kısım kullarının doğru yolu bulmalarım diledi, onlar doğru yolu buldular. Diğerleri için böyle irade etmedi, eğer irade etseydi onlar da doğru yolu bulurlardı. Bu görüş mutezilenin: "Allah herkesin hidayet bulmasını diledi" tarzındaki görüşüne muhaliftir.

Allahü Teala, olmayan bir şeyi dilemekten veya dilemediği bir-şeyin O'nun mülkünde gerçekleşmesi halinden münezzehtir. Çünkü: "Allahü Teala'nın dilediği gerçekleşti; dilemediği ise gerçekleşmedi",

"Bu benim mülkümden, bir iğnenin denizden eksilttiğinden fazla bir şey eksiltmez" sözü hakkında âlimler şöyle diyorlar: Bu ifade insanların meseleyi anlaması içindir, yoksa eses itibariyle Allah'ın mülkünden bir şey eksilmez. Nitekim diğer hadisi şerifte de: "Allah'ın eli cömerttir, vermek ondan bir şey eksiltmez" deniliyor. Çünkü Allah katında olana eksiklik gelmez. Eksiklik sınırlı ve geçici olana gelir. Allah'ın vermesi kendi rahmet ve ihsanmdandır. Bu ikisi ise Allah'ın ezelî iki sıfatıdır. Bunlara asla eksiklik gelmez.

İğnenin denizden aldığı ile.örnek verilmesi ise, bu örnekle verilende eksilme hâdisesinin his s e dilemeyecek derecede olması do-layısıyladır. Amaç ise, görülen ile mukayese etmek suretiyle meselenin zihinlerde anlaşılmasını sağlamaktır. Deniz, gözle görülen şeylerin en büyüklerinden, en genişlerindendir. îğne de eyşanın en küçüklerin dendir. Üstelik iğnenin madeni, denize daldırılınca su tutmaz. En doğrusunu bilen Allah'tır.

"Vermem de, azab etmem de bir söz iledir" ifadesi "dilediğimi yaparım" ifadesini açıklamak içindir. Bu da Allahü Teala'nın dilediğini çok kısa bir anda gerçekleştirdiğini bildirmek içindir. Burada kastedilen sözün kendisi değildir. Söz burada temsili anlamdadır ve insanların zihinlerinin bunu kavrayabilmeleri için böyle

bildirilmiştir. Yani Allah'ın bir şeyi dilemesi, o şeyin, ânında olmasını gerektirir. (Nevevî Şerhi, Kastallanî'nin hamişine göre, C.lO.s.8)

"Kibriya Benim Ridamdık, Azamet İse İzarımdır"Hadisi

270- Hadisi, Müslim, Sahih'inde, Kastallanî'nin

Hamişine göre C.10,s.53'de "Kibirlenmenin Haramlığı" babında Ebu Hureyre ve Ebu Sa'îd el-Hudrî Radıyallahü Anhuma'dan rivayet etmiştir.

Bu ikisinin rivayetine göre Resulullah Aleyhisselâm buyurdu:

"izzet, yücelik Allah'ın iz'arıdır, kibriya, büyüklük de ridasıdır. (Allah buyurur ki): Kim bunlarda Benimle bir münakaşaya girerse ona azab ederim.[41]

271. Bu hadisi Ebu Davud, Sünen'inde C.4,s.50'de "Kibir Hakkındaki Rivayetler" babında veriyor:

Musa'bnu İsmail Hammadu'bnu Seleme'den, o Muhamme-du'bnu Ziyad'dan, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resu-lullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah Azze ve Celle buyurdu ki: Büyüklük Benim ridamdır, yücelik de iz'arımdır. Bunlardan birisi hakkında Benimle münakaşaya giren olursa onu cehenneme atarım[42]

272. İbnu Mace, Sünen'inde C.2,s.282'de "Kibirden Sakınmak ve Tevazu" başlıklı babda bu hadisi senediyle birlikte veriyor:

Oradaki hadis Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet edilmiştir ve metni Ebu Davud'un rivayetindeki metnin aynısıdır.

Ancak Ebu Davud'un rivayetinde geçen attım anlamındaki "kazeftu" kelimesinin yerine burada "elkaytu" kelimesi kullanılıyor, yine Ebu Davud'un rivayetinde yer alan cehennem anlamındaki "en-nar" kelimesinin yerine burada "cehennem" deniliyor. [43]

273. İbnu Mace bu hadisi aynı şekilde İbnu Abbas Radıyallahü Anh'den de rivayet ediyor.

Bu rivayet Ebu Davud'da geçen rivayetin metninin aynısıdır.

Yani yukarıda zikredilen farklılıklar burada yoktur. [44]

270 - 273. Hadislerin Şerhi

Nevevî'nin Sahih'i Müslim Şerhi, C.10,s.53'den.

Hadiste anılan sıfatlarda, Allah'la münakaşaya girmenin anlamı, bu sıfatlan edinmeye kalkışmak; izzet ve yücelik taslamaktır. Bu hadisde kibirlenenlere şiddetli bir azab vaadedilmekte ve hadisi şerif kibrin, kendini büyük görmenin kesinlikle haram olduğunu bildirmektedir.

izzet ve yüceliğin Allah'ın iz'arı ve ridası olarak adlandırılması mecazî anlamdadır. Mesela Araplar bir kimse hakkında: "Zühd onun gömleği, takva da kaftanıdır" derler. Bununla o kimsenin elbisesi kastedilmez. Bu söz ile ifade edilmek istenen zühd ve takvanın, o kimsede çok bariz şekilde kendini gösteren iki özellik olduğu, bu iki özelliğin hiçbir zaman kendisinden ayrılmadığıdır. İzzet ve yüceliğe en layık olanın Allahü Teala olması ve bu iki özelliğin O'nun zatına yakışması itibariyle bu şekilde örneklendirilmiş tir. Araplar arasında meşhur olan bir söz vardır: "Filanca geniş ri-dalıdır veya bol elbiselidir" derler. Bu sözle o kimsenin, çok cömert, iyilik sahibi bir kimse olduğu kastedilir. (Nevevî Şerhinden alınan açıklama bitti).

Biz de deriz ki:

Kur'an-ı Kerim'de kibirden söz edilmiş ve kibirlenenler şiddetli azabla korkutulmuşlardır. Allahü Teala, kibiri, sahibinden iyilik ve başarıyı engelleyen bir sebeb olarak göstermiştir. Bir ayet-i kerimesinde şöyle buyuruyor: "Yeryüzünde haksız yere büyüklük tas-layanları, ayetlerimden uzaklaştıracağım" Bir başka ayet-i kerimesinde de: "Kibirlenenler için

cehennemde bir yer yok mudur?" diye buyuruyor. Bir başka ayet-i kerimede de şöyle buyuruyor: "Bugün yeryüzünde haksız yere büyüklük taslamanızın ve yoldan çıkmanızın karşılığında alçaltıcı bir azab göreceksiniz". Bir başka ayet-i kerimede de şöyle buyurulüyor: "Bugün Allah'a karşı haksız yere söylediklerinizden, O'nun ayetlerine karşı büyüklük taslamanızdan ötürü alçaltıcı bir azabla cezalandırılacaksınız". Allahü Teala'dan bizim nefislerimizi kibirden temizlemesini ve bize tevazu nimetini bahşetmesini diliyoruz. Amin.

'Musa Aleyhisselam'ın Hızır Aueyhisselâm'la Buluşma İsteği' İle İlgili Rivayetler:

274. Buharı, Hızır Aleyhisselâm'm Musa Aleyhisselâm ile buluşmasıyla ilgili hadisi C.4,s.l54'de vermiştir:

Aliyyu'bnu Abdillah, Süfyan'dan, o, Amru'bnu Dinar'dan, o, Sa'îdu'bnu Cubeyr'den rivayet etmiştir, Sa'îdu'bnu Cubeyr der ki:

"ibnu Abbas Radıyallahü Anh'a, Nefv el-Bikâlî, hızırla buluşan Musa'nın Beni israil'e gönderilen Musa olmadığını, Onun başka bir Musa olduğunu sanıyor, diye söyledim. Ibnu Abbas şöyle söyledi: Allah'ın düşmanı yalan söylüyor, Übeyyu'bnu Kaab'm Re-sulullah Aleyhiss elam 'dan bize rivayet ettiğine göre Musa Aleyhis-selâm bir gün Benî israil içinde bir konuşma yapmaya durdu, ona: İnsanların içinde en bilgilisi kimdir? diye soruldu. O da: Benim, dedi. Yüce Allah, asıl ilim sahibinin Hakk Teala olduğunu zikretmediği için onu azarladı ve ona: Hayır,iki denizin buluştuğu yerde benim bir kulum vardır, o senden daha bilgilidir, diye buyurdu. Musa Aleyhisselâm: Ey Rabbim, beni ona kim ulaştırabilir? diye sordu. -Hadisin ravüerinden Şüfyan der ki: Ben ona nasıl ulaşabilirim?" diye söylemiş de olabilir- Yüce Allah: Bir bahk alırsın, onu bir zenbile koyarsın, nerede balığı kaybedersen bil ki orası onun yeridir, diye buyurdu. Musa Aleyhisselâm zenbilin içine balğı koydu., Sonra adamı Yuşa'du'bnu Nün ile birlikte yola koyuldular. Bir kayaya geldiklerinde, başlarını o kayaya koyup dinlendiler... hadisin devamı hayli uzundur.[45]

275. Buharî Rahmetullahi Aleyh bu hadisi C.6,s.88'de 'Kehf Suresi'nin Tefsiri1 ile ilgili babda, Cenab'ı Hakk'ın: "Hani Musa Adamına Demişti ki..." sözü ile ilgili kısımda rivayet etmektedir:

Orada şöyle deniliyor:

"Allahü Teala kendisine vahyetti ki, Benim, iki denizin buluştuğu yerde bir kulum vardır, o senden daha bilgilidir. Musa Aleyhisselâm: Ey Rabbim, ben ona nasıl ulaşabilirim? diye sordu. Cenabı Hakk: Yanma bir balık alırsın," onu bir zenbile koyarsın, nerede o balığı kaybedersen bil ki, orası onun yeridir, diye buyurdu... hadis bu şekilde devam ediyor". [46]

276. Buharî, aynı babda bu hadisi farklı bir şekilde de rivayet etmektedir. O rivayette şöyle deniliyor:

Cenabı Allah, ilmi Allahü Taala'mn zatına nisbet etmediği için onu azarladı. Kendisine: Hayır, denildi. Musa Aleyhisselâm: Ey

Rabbim, benden daha bilgilisi nerede? diye sordu. Hakk Teala: iki denizin kavuştuğu yerde, diye buyurdu. Musa Aleyhisselâm: Ey Rabbim, bana bir işaret göster, onun yerini bu işaretle bileyim, dedi. Amr'ın rivayetine göre Hakk Teala: Balığın seni terkettiği yerdir, diye buyurdu. Ya'la'mn rivayetine göre ise Cenabı Allah: Kendisine ruh üflenecek ölü bir balık al, diye buyurdu. Musa Aleyhisselâm da balığı aldı.... hadis bu şekilde devam ediyor." [47]

Buharı, bu babda hadisi daha önce verdiğimiz metne yakın bir metinle vermektedir. En doğrusunu Allahü Teala bilir.

el-Kastallanî Rahmetullahi Aleyh C.7,s.22l'de Kehf Suresi ile ilgili bölümde: Bu hadis Kitabu'l-îlm'de geçti, müellif Rahmetullahi Aleyh bu hadisi, kitabı el-Cami'de (yani el-Cami'u's-Sahih'de) ondan fazla yerde zikretmektedir, diye kaydetmektedir.

274-27a Hadislerin Şerhi

îbnu Abbas Radıyallahü Anh'ın Nevf el-Bikâlî hakkında "Allah'ın düşmanı yalan söylüyor" demesi, ona şiddetle karşı çıkması, bunda mübalağa etmesi ve ona son derece hiddetlenmesi dolayısıyla idi. Yoksa böyle biri olduğuna inanması sebebiyle değil.

iki denizin buluştuğu yerle kastedilen, Doğudaki Fars denizi ile Rum denizinin buluştuğu yerdir.

"O senden daha bilgilidir" yani özel bir şeyde, özel bir konuda. (Kitabın metin kısmında Musa Aleyhisselâm ile Hızır Aleybisselâm arasında geçen

hâdise ile ilgili hadisin baş tarafı verilip "devam hayli uzundur" denilerek kesiliyor. Ancak şerhte hadisin devamı Sahih-i Buharî'den alınarak açıklamalı şekilde veriliyor. Aşağıda hadisin devamım şerhteki açıklamalarıyla birlikte-tercüme ettik. -Mütercim-):

"Sözkonusu kayaya başlarını koyunca Musa Aleyhisselâm uykuya daldı. Bu esnada balık canlanmaya başladı. Çünkü Cenabı Allah'ın hikmet ve kudreti ile balığa hayat verildi. Zenbilden çıkarak, denize döştü. Sonra da denizin içinde yolu tutup gitti. Allahü Teala, balığın geçtiği yerde suyun akışını durdurdu, böylece su üzerinde kemer gibi bir iz kaldı. Musa Aleyhisselâm ile Hızır Aleyhisselâm in bir mucizesi olarak orası bir kemer gibi kaldı.

Uyanınca, gecenin kalan kısmında ve ertesi gün bir miktar daha yürümeye devam ettiler. Ertesi gün biraz geçince, Musa Aleyhisselâm yanındaki adamına "Şu azığımızı getir, bu yolculuğumuzdan dolayı hayli yorgun düştük" dedi.

Allah'ın emrettiği yeri geçinceye kadar Musa Aleyhisselâm kendinde yorgunluk hissetmedi. Adamı: "Gördün mü, o kayada dinlendiğimiz esnade ben balığı unutmuşum (yani balığın canlandığını, suya dalıp orada bir kemer gibi iz bıraktığını sana haber vermeyi unutmuşum) Bana onu hatırlamamı unutturan ancak şeytandır. (Akla durgunluk veren, ilahi kudretin yüceliği ile meydana gelen o hadise olunca birden sana söylemeyi unuttum). Balık şaşılacak şekilde denizde yolunu tutup gitmiş." dedi. Şaşılacak durum, balığın gittiği yolda bir boşluk oluşmasıdır.

Musa adamına: "Bizim de istediğimiz zaten buydu" dedi. Hemen geldikleri yoldan kendi izlerini takib ederek geri döndüler. O, dinlenmiş oldukları kayaya gelince Hızır Aleyhisselâm'ı araştırmaya başladılar. Baktılar ki, bir adam elbisesine bürünmüş uyuyor. Musa Aleyhisselâm ona selam verdi. Hızır Aleyhisselâm da selâmını aldı ve: Senin ülkende selam var mıdır? diye sordu. (Bir rivayete göre de, "benim yaşadığım bu ülkede selam var mıdır?" diye sordu). Musa Aleyhisselâm: Ben Musa'yım dedi. Hızır Aleyhisselâm: Israiloğlu Musa mı? diye sordu. Musa Aleyhisselâm: Evet, dedi. Sonra: Sana öğretilenden bana hayra götüren bilgi öğretmen için geldim, diye söyledi. (Kendisine din konusunda bir bilgi öğretmesini istediğine dair herhangi bir. rivayet gelmiş

değildir. Çünkü Peygamberler Ümmetlerinin ibadet düzenini ihtiva eden dinleri hakkında yeterince bilgiye sahiptirler).

Hızır Aleyhisselâm: Ey Musa, ben Allah'ın bana öğrettiği ama senin bilmediğin bir bilgiye sahibim. Sen de, Allah'ın sana öğrettiği amaç benim bilmediğim bir bilgiye sahipsin. (Yani ben senin bildiklerinin hepsini bilmem, sen de benim bildiklerimin hepsini bilemezsin), dedi. Musa Aleyhisselâm: Ben sana uyabilir miyim? diye sordu. Hızır Aleyhisselâm: Sen benim yaptıklarıma dayanamazsın, dedi. (Çünkü Musa Aleyhisselâm kendi şeriatına aykırı bir şey gördüğü zaman, ona karşı çıkmadan duramazdı).

Sonra, Hızır Aleyhisselâm: "Bütün inceliklerini bilginle kavra-yamadığın bir şeye nasıl dayanabilirsin" diye söyledi. (Yani sen bir Peygamber olarak, dış görünüşü itibariyle kabul edilemeyecek, batini inceliklerini de senin bilmediğin işlerime nasıl sabredebilirsin?). Sonra Musa Aleyhisselâm: İnşallah sabrettiğimi göreceksin, sana hiçbir işde baş kaldırmayacağım, dedi. Musa ve Hızır Aleyhisselâm deniz sahili boyunca yürüyerek birlikte yola çıktılar.(Yaniarında Yuşa da bulunuyordu). Yanlarından bir gemi geçti, gemi dekil erden kendilerini gemiye almalarını istediler. Onlar Hızır'ı tanıdıklarından berikileri ücretsiz olarak gemiye aldılar. Gemiye bindiklerinde bir serçe gelip geminin kenarına kondu ve bir iki kere gagaladı. O zaman Hızır Aleyhisselâm: Ey Musa, benim ve senin ilmin Allah'ın ilminden, şu kuşun denizden eksilttiği kadar bir şey eksiltmiş değildir, diye söyledi.

(Burada eksiltme sözü zahirî anlamında değildir. Bu sözün anlamı şudur: Benim ve senin ilmin Allahü Teala'nm ilmine oranla bu kuşun denizden aldığı suyun bütün denize oranı gibidir. Bu da zihinlerin meseleyi kavrayabilmesi için yapılan bir benzetmedir. Esas itibariyle Allah'ın ilmi sonsuz, deniz ise sonludur.)

Birara Hızır eline balta alıp, denizin üstünde giden geminin tahtalarından bir tahtayı söktü. Musa Aleyhisselâm işin şaşkınlığını üzerinden atana kadar Hızır Aleyhisselâm tahtayı ayağıyla attı.

Musa Aleyhisselâm yapılana itiraz edecek: Sen ne yaptın? Bunlar bizi ücretsiz olarak gemilerine aldılar, sen se onu delerek içindekileri batırmaya çalışıyorsun, dedi. (Çünkü açılan delikten gemiye su dolacak, bu da içindekilerle beraber geminin batmasına yol açabilecek).

Musa Aleyhisselâm Hızır'a: Sen çok garib bir iş işledin, diye söyledi. Hızır Aleyhisselâm Musa Aleyhisselâm'm başta kabul etmiş olduğu şartı kendisine hatırlatarak: Ben sana; benim yaptıklarıma dayanamazsın dememiş miydim? diye söyledi. (Bur-daki soru onun yaptığının doğru

olmadığını bildirmek içindir). Musa Aleyhisselâm Hızır Aleyhisselâm'a: Unuttuğum için bana çıkışma (bunu unutarak yaptığından dolayı özür diliyor veya şarta uymamasının unutmak dolayısıyla olduğunu bildiriyor). Gücümün yetmediği şeyden beni sorumlu tutma, dedi. (Musa Aleyhisselâm'm bu ilk itirazı unutmak sebebiyle olmuş oldu).

Gemiden inince çocuklarla oynayan bir erkek çocuğu gördüler. Hızır Aleyhisselâm onun başından tutarak şöylece bedeninden ayırdı. -Ravilerden Süfyan parmaklarıyla bir şeyi koparır gibi işaret etti-. Musa Aleyhisselâm bu sefer ona: Bir cana karşılık olmaksızın masum bir cana mı kıydın? Doğrusu pek kötü bir şey yaptın, dedi. Hızır Aleyhisselâm; Tekrar: Ben sana, sen benimle sabredemezsin dememiş miydim? diye hatırlattı. Musa Aleyhisselâm da: Bundan sonra sana bir şey sorarsam, artık benimle arkadaş olma, o zaman benim tarafımdan mazur sayılırsın, dedi. Tekrar yola koyuldular. Sonunda vardıkları bir kasaba halkından yiyecek istediler (Onların kendilerini misafir etmelerini istediler). Kasaba halkı bu ikisini misafir etmek istemedi. Şehrin içinde yıkılmağa yüz tutan, eğilmiş halde bir duvar gördüler. Hızır Aleyhisselara onu doğrulttu. -Ravilerden Süfyan, bir şeyi yukarı doğru düzeltir gibi eliyle işaret etti.-

Musa Aleyhisselâm: Adamlara geldik, bizi misafir etmek istemediler, bize yiyecek vermediler; sen tuttun onların yıkılmak üzere olan duvarlarını doğrulttun, İsteseydin bunun karşılığında bir ücret alabilirdin, diye söyledi. Bu sefer Hızır Aleyhisselâm: "işte-bu, seninle benim ayrılmamı gerektiriyor, dayanamadığın işlerin yorumunu sana bildireceğim, diye söyledi. Yani dış görünüş itibariyle yanlış olduğunu sandığın bu işlerin, bilmediğin taraflarını ve hikmetlerini sana bildireceğim".

(Hâdisenin bundan sonraki kısmı, tercümesini yaptığımız kitapta yer almıyor. Ancak biz, hâdisenin devamını Kur'an-ı Kerim'de geçen şekliyle vermeyi uygun gördük -Mütercim).

"(Hızır dedi ki) : Gemi, denizde çalışan birkaç yoksula aitti: Onu kusurlu kılmak istedim. Çünkü peşlerinde her sağlam gemiye zorla el koyan bir hükümdar vardı. Oğlana gelince, onun ana, babası Mü'min kimselerdi.Çocuğun onları azdırmasından ve inkâra sürüklemesinden korkmuştuk. Rabblerinin o çocuktan daha temiz ve onlara daha çok merhamet eden birini vermesini istedik. Duvar ise; şehirde iki yetim erkek çocuğa aitti. Duvarın altında onların bir hazinesi vardı; babaları da iyi kimseydi. Rabb'in onların erginlik çağına ulaşmasını ve Rabb'inden bir

rahmet olarak hazinelerini çıkarmalarım istedi. Ben bunları kendiliğimden yapmadım. İşte day anam adı ğın işlerin içyüzleri bunlardır".

Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki: Dilerdik ki Musa sabret-seydi de, Allahü Teala onların hikayelerini bize bildirseydi.

Ravi Süfyan der ki: Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu: Allah Musa'ya rahmet eylesin. Sabretmiş olsaydı Allahü Teala onların hikayelerini bize bildirirdi.

Yine Ritabu't-Tefsir'de el-Hamîd'in Süfyan'dan rivayeti ile gelen bir hadis-i şerifte Resulullah Aleyhisselâm in şöyle buyurduğu bildiriliyor: isterdik ki, Musa sabretseydi de, Allahü Teala onların hikayelerini bize bildirseydi. (Kastallanî Şerhi, C.5,s.381)

Her şeyin en doğrusunu bilen Allah'tır.

İntihar Etmenin Cezası Cehennemdir

277, Elini bıçak ile kesip de ölen adamla ilgili hadis. Bu hadisi Buharı, c.4,sll80'de "Benî İsrail'den Sözetme" başlıklı babda rivayet etmektedir:

Muhammed'in Haccac'dan, onun da Cerir'den rivayetine göre el-Hasen şöyle söylemiştir: Cundebu'bnu Abdullah bize şu mescidde rivayette bulundu. Rivayette bulunduğu günden bu yana söylediklerini unutmuş değiliz, Cundeb'in Allak Resulü Aleyhisselâm'a yalan isnad etmiş olacağı yolunda bir endişemiz de yoktur. O, Resulullah Aleyhisselâm'in şöyle buyurduğunu bildirdi:

"Sizden öncekilerde, bir adam vardı. Bir yarası çıkmıştı. O yara dolayısıyla çok acı çekti. Bunun üzerine bir bıçak aldı ve onunla elini kesti. Kanama durmadı ve adam bu yüzden öldü. Yüca Allah da: "Kulum kendi nefsinde Benim hükmüme karşı çıktı, Ben de ona cenneti haram kıldım" diye buyurdu.[48]

277. Hadisin Şerhi

"Sizden Öncekiler" denilirken kastedilen, îsrailoğullan veya başka bir topluluk olabilir. Ancak îsrailoğullan olması ihtimâli kuvvetlidir.

Hadiste sözü edilen, intihar eden adamın ebediyen cehennem azabını haketmesi, kendisini öldürmesi dolayısıyla değil, Allah'ın hükmüne karşı

çıkarak küfre düşmesi dol ayı siy ladır. Yahut bu adam, esasında kâfir birisi idi, kendini de öldürünce yaptığı kötülük için küfründen dolayı çekeceği azaba ilave olarak, bu azabı haketmiş oldu.

"Kulum kendi nefsinde Benim hükmüme karşı çıktı" yani "Benim hükmüm ona ulaşmadan, o kendisini öldürdü" sözünde müşkil bir durum bulunmaktadır. Çünkü bu sözün zahirî anlamına göre öldürülen kimse, eceli gelmeden ölmektedir. Oysa her.hangi sebeple olursa olsun bir kimse, eceli gelmeden önce ölmez, ayrıca Aîlahü Teala onun anılan sebepten dolayı öleceğini bilmektedir. Allahü Teala'mn ilminde değişme olmaz.

Bu meselenin cevabında denildi ki: Allah o kimseyi kendi ilmine muttali kılmış değildir, O kimsenin kendini öldürmek suretiyle Allah'ın hükmüne karşı çıkmak istemesi, kendi irade ve arzusuyla olmuştur. O kendisini öldürme yolunu seçti, böylece âdeta Allah'ın hükmünün ona ulaşmasından önce o, kendi hakkında hüküm vermek istemiş gibi oldu. Bu karşı çıkışı ile de cezayı haketti.

Hadis cana kıymanın ne kadar büyük bir günah olduğunu bildirmektedir, însan ister kendi canına kıysın, ister bir başkasının canına kıysın. Çünkü kendi canı da; onun mülkü değildir. Bilakis onun canı Allahü Teala'mn mülküdür. Doğru olanı Allah bilir. (Kastallanî Şerhinden).

Kimse Allah'ın Fazlından Müstağni Kalamaz

278. TSyyûb Aleyhisselâm'ın Yıkanması ve Üzerine Altın Çekirge Konması1 ile ilgili hadis. Bu hadisi Buharı, C.l,s.64'te Kitabu'l-Gusl'un "Çıplak Halde Gusletmenin Durumu" başlıklı babında rivayet etmiştir:

f

îshaku'bnu Nasr Abdurrezzak'tan, ö Ma'mer'den, o Hemma-mu'bnu Münebbih'ten, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Re-sulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Eyyûb Aleyhisselâm çıplak olarak guslediyordu. Bu sırada bir altın çekirge üzerine kondu. Eyyûb'Aleyhisselâm hemen elbisesi-nebüründü. Rabbi ona: Seni gördüğün her şeyden müstağni kılmamış mıydım? diye buyurdu O da: Evet, izzetin hakkı için Öyledir, fakat senin verdiğin bereketten de müstağni kalamam, dedi.[49]

279. Buharı bu hadisi, C. 4, s. 151'de, Kitabu'l Badu'l-Halk'ın, "Eyyûb de: Başıma Bir Bela Geldi (sana sığındım)..., Diye Nida Etmişti" ayet-i kerimesi ile ilgili babında da rivayet etmiştir. Ayrıca C.9,s.l43'de Kitabu't-Tevhid'in, "Allah'ın Sözünü Değiştirmek İstiyorlar" ayet-i kerimesi ile ilgili babında da bu hadise yer vermiştir.

Ancak bu iki rivayette yukarıdaki rivayett ekin den farklı olarak, "üzerine altın çekirgeler sürüsü kondu" denilmektedir. [50]

280. Nesâî de, bu hadisi C.l,s.20rde, "Guslederken Bir Perdenin Arkasına Geçmek" başlıklı babda rivayet ediyor.

Buradaki rivayetin metni de Buharfnin Kitabu'1-Gusl'de geçen rivayetindeki metnin aynısıdır. Ancak Buharî'nin rivayetinde tekil olarak geçen bereket kelimesi, burada "berekât" şeklinde çoğul olarak geçmektedir. [51]

278 - 280. Hadislerin Şerhi

Kastallanî diyor ki: Eyyûb Aleyhisselâm'm üzerine atlayan çekirgenin altından, ama ruh sahibi bir çekirge mi yoksa, ruhu olmayıp çekirge şekli taşıyan altından bir şey mi olduğu anlaşılmıyor. Şerhu't-Takrib'de ikincisinin daha kuvvetli ihtimal olduğu belirtiliyor.

Allahü Teala'nın Eyyûb Aleyhissalâm'a nida etmesi, Musa Aleyhisselâm ile konuşması gibi konuşma veya meleklerden bir melek vasıtasıyla nidasını bildirmesi olabilir.

Kastallanî daha sonra şöyle diyor: Eyyûb Aleyhisselâm'ın bu malı, dünya sevgisi ile almış olması mümkün değildir. Ancak, onun kendi nefsi hakkında bildirdiği gibi, Rabb'inin katından bir bereket olması dolayısıyla almıştır. Öyleki O, Allahü Teala'nın yakın zamanda varettiği bir şey, yahut alışılanın üstünde bir özelliğe sahip, yeni bir nimet olması itibariyle kabule şayan görülmüştür. Bunda, Allahü Teala'ya şükür, O'nun şanının yüceliğinin ifadesi anlamı vardır. Reddinde ise nimeti inkar ve Allah'tan gelen nimeti red anlamı vardır.

Hadisten anlaşıldığına göre çıplak olarak banyo yapmak caizdir. Çünkü Allahü Teala Eyyûb Aleyhisselâm'ı, çıplak olarak banyo yapmasından dolayı azarlamadı. Allah'ın hitabı, çekirgeleri toplaması dolayısıylaydı. (Kastallanî'den açıklama bitti).

Ben derim ki: Rivayet edildiğine göre Musa Aleyhisselâm çıplak olarak yıkanıyordu, bir taş elbisesini aldı. Ona vurarak iki kere, "elbisem, elbisem ey taş" dedi. (Kastallanî Şerhi C.l,s.333)

Eşlem Kabilesini Allah Selamete Kavuşturdu

28L Bu hadisi Müslim, Kastallanî'nin Sahih-i Buharı Ve yazdığı hamişine göre Ç.9,s.407'de Kitabu'l-Fadâil'in "Gıfar ve Eşlem Kabilelerinin Üstünlükleri" başlıklı babda rivayet etmiştir:

Huseynu'nu Harb, el-Fadlu'bnu Musa'dan, o Haysemu'bnu İrak'dan, o babasından, ö da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Eşlem kabilesini Allah selamete kavuşturdu, Gıfar kabilesini de Allah mağfiret eyledi. Bunları ben söylemedim, bilakis Allah Azze ve Celle söyledi.[52]

282. Müslim, "Eslem'i Allah Selamete Kavuşturdu" hadisini, Ebu Bekre Radıyallahü Anh'a ulaşan bir senedle yukaridakinden daha uzun bir rivayetiyle de zikretmektedir. Bu rivayette, senedin Muhammedu'bnu Ya'kub'a kadar olan kısmı zikredildikten sonra şöyle deniliyor:

Muhammedu'bnu Ya'kub der ki, ben Abdurrahmani'bnu Ebi Bekre Radıyallahü Anh'dan duydum. O da babasından rivayetle bildirdi ki, el-Ekrau'bnu Habis Resulullah Aleyhisselâm'a gelerek: Eşlem, Gıfar ve Muzeyne kabilelerinden hacıları soyan hırsızlar gelip şana bey'at ettiler, diye söyledi. Resulullah Aleyhisselâm'da:

"Ne dersin, Eşlem, Gıfar ve Muzeyne kabileleri, Benî Temim, Benî Âmir, Esed ve Gatafan kabilelerinden daha üstün olurlarsa bunlar hüsrana uğrar ve kaybederler mi? diye sordu. el-Akra: Evet, dedi. Resulullah Aleyhisselâm: Nefsim elinde olana yemin ederim ki, onlar bu berikilerden daha üstündürler, diye buyurdu[53]

281 - 282. Hadislerin Şerhi

Hadisteki "Eşlem kabilesini Allah selamete kavuşturdu..." ifadesinin onlar için dua anlamı taşıdığı söylenmiştir. Ve yine bu ifadenin onların durumlarından sözedici bir ifade olduğu da bildirilmiştir.

el-Kadî, el-Meşarık'ta diyor ki: Bu söz sözlerin en güzellerin-. dendir. Birinde hoş olmayan bir şey görmeyince "onunla müsâ-leme, ettim" dersin. Bu ifâde de aynı kökten alınmıştır. Adeta Resulullah Aleyhisselâm, zikri geçen kabilelerin durumlarına uygun olanı Allah'ın vermesi için onlara dua etmiş olmaktadır.

Bunun gibi Ğıfar kabilesini de Allah mağfiret eyledi, sözü de Cenabı Allah'ın o kabileye layık olanı yapması için bir dua sözü olabilir.

Ve yine şöyle demiştir: Gıfar kabilesi için övgü olarak Ebu Zer el-Gıfarî'nin kendilerinden olması yeterlidir, ilk Müslüman olanlar arasında idi. Onun Müslüman olmasıyla ilgili olarak meşhur bir hikaye vardır Bununla ilgili hadis, Sahih-i Buharı, Kitabu'l-Menakıb'da geçmektedir. (Nevevî'nin, Şahih-i Müslim Şerhinden)

Kur'an Okumayı Kolaylaştırma Kur'an Okurken Zorlanmayıp Rahat Okumak, Gece Kur'an Okumak, Kevser Suresinin İndirilmesi, Resulullah Aleyhîsselam'a Salat Getirmenin Fazileti, Hazret! Hatice

Radıyallahü Anka'nın Üstünlüğü Ve Onun Cennette Bir Ev Île Müjdelenmesiyle İlgili Rivayetler

283. Birinci Olarak: "Allah Azze ve Celle Kur'an'ı Yedi Harf Üzere Okutmanı Emrediyor..." hadisi. Bu hadisi Nesâî, Sünen'inde "Kıır'an'la İlgili Rivayetler" babında rivayet etmiştir.

Ubeyyu'bnu Ka'b Radıyallahü Anh'ın rivayetine göre Resulullah Aleyhisselâm Benî Gıfar gölünün kenarında idi. O sırada Cibril Aleyhisselâm geldi ve:

"Allah Azze ve Celle sana Kur'an'ı Ümmetine bir harf üzere okutmanı emrediyor" diye bildirdi. Resulullah Aleyhisselam: Allahü Teala'dan af ve mağfiret diliyorum, Ümmetim buna güç yeti-remez, dedi. Sonra ikinci kez tekrar geldi ve: Allah Azze ve Celle, Kur'an'ı Ümmetine iki harf üzere

okutmam emrediyor, diye bildirdi. Resulullah Aleyhisselâm: Allah1 dan af ve mağfiret diliyorum, Ümmetim buna güç yetiremez, diye buyurdu. Sonra üçüncü kez tekrar geldi ve: Allah Azze ve Celle Ümmetine Kur'an'ı üç harf üzere okutmanı emrediyor, diye buyurdu. Resulullah Aleyhisselâm: Allah'tan affını ve mağfiretini diliyorum, Ümmetim buna güç yetiremez, diye buyurdu. Sonra dürdüncü kez tekrar geldi ve: Allah Azze ve Celle Kur'an'ı Ümmetine yedi harf üzere okutmanı emrediyor, bu yedi harften hangisine göre okurlarsa doğru okumuş olurlar, diye bildirdi.[54]

283. Hadisin Şerhi

Harf denilirken kastedilen, i'rab, yani Kur'an'm harekelenme-sinde izlenen yoldur. Resulullah Aleyhisseîâm'ın, Kur'an'm birden fazla i'rab şekli üzere okunabilir olmasını istemesi, ümmetinin zorluğa düşmemesini arzulaması dolayısıyladır.

Burada yedi harf denilirken kastedilen, bir harfe yedi okuyuşun geçerli olması değildir. Kur'an'm tümü üzerindeki farklı okuyuş şekillerinin bu sayıda olmasıdır.

Kur'an-ı Kerim'in okunuşunda izlenen yolların farklılığında şu gibi durumlar sözkonusuduf: Mana ve yazılışta fark olmaksızın sadece hareke değişik okunur: 'Buhl' ve 'Bini' gibi. Yahut anlamda, tümden bir değişme ve tamamen zıt bir anlam ortaya çıkmaksızın küçük bir farklılık olabilir. Mesela Bakara suresi, 37. ayet-i kerimesinin ilk cümlesi bir kıraatte "fe telekkâ Âdemu min Rabbihi kelimâtin" diye okunmaktadır. Bu okuyuşa göre bu cümlenin anlamı "Adem Rabbinin kendisine ilhamı ile, birtakım kelimeler, tevbe istiğfar sözleri aldı" olur. Bir başka kıraatte bu cümle "fe telekkâ Ademin Rabbihi kelimâtun" şeklinde okunmaktadır. Bu okuyuşa göre de cümlenin anlamı, "Adem'e Rabb'inden birtakım kelimeler, tevbe ve istiğfar sözleri geldi" olur. Değişiklik bazen harekede olmayıp, harfte olur ve anlamda yukarıdaki gibi ufak bir değişikliğe yolaçabilir. 'Teblû ve tetlû1 kelimelerinde olduğu gibi. Bazen anlam değişikliğine sebep olmayacak harf değişikliği de olabilir. es-Sırat kelimesinin sin ve sad ile okunuşu gibi. Harflerin öncelik ve sonralığmda değişiklik olabilir. Bazen de kelimelerin öncelik sonralığmda değişiklik olabilir: "fe yektûlûne ve yuktelûne" kelimeleri bu şekilde okununca' "öldürür ve öldürülürler" anlamı vermektedir. Bir başka kıraatte ise "fe yuktelûne ve yektûlûne" diye

okunmaktadır ki bu zaman da, "öldürülür ve öldürürler" anlamına gelir. Bu değişiklik ise ibarenin tümünde bir değişikliğe sebep olmamaktadır. Bazen de harflerin sayısında ziyadelik noksanlık olabilir. "Evsâ" ve "vessâ" kelimesindeki durum gibi. Bu iki kelimenin her ikisi de aynı anlama gelmektedir. Ancak birinde elif ziyade edilmiştir. Diğerinde bu anlam şedde ile sağlanmaktadır.

Te'cvid ilminin teferruatına giren konulardaki ihtilaf ise, lafız ve manada değişikliğe yolaçan ihtilaflardan sayılmamaktadır.

Çünkü bu farklılıklar kelimenin yapısında bir değişikliğe yolaçmıyor. (Kastallanî Şerhi, c.5,s.271).

Kastallanî, C.7,s.45l'de Kur'an'm Üstünlükleri bölümünde, "Kur'an, Yedi Harf Üzere İndirilmiştir" başlıklı babda da şöyle diyor:

Diller arasındaki farklılığın zarureti ve insanların başka dilleri konuşmakta zorluğa düşmeleri sebebiyle bu, insanlara bir kolaylık olması için verilmiş ve işin başında kendileri için yol geniş tutulmuştur. Herkese kendi okuyuş üslubuyla, dillerini alıştırma yaparak, herkesin tek bir yol üzere okumasının mümkün olacağı vakte kadar, insanların kendi dil özellikleri üzere Kur'an okumalarına izin verilmiştir.

Ancak bu izin, insanların zevklerine göre okumaları için verilmiş bir izin değildir. Yani insanlar okumakta zorluk çektikleri zaman, kendi dillerindeki karşılıklarıyla denk gelen harflerle telaffuz ederler. Burada esas olan Resulullah Aleyhisselâm'dan duyulan şekildir. Nitekim Hazreti Ömer ve Hişâm Rahmetullahi Anhuma'mn "Resulullah Aleyhisselâm bana böyle okuttu" diye söylemeleri de bunu gösteriyor.

"Üç Kişi Vardır Ki, Onları Allah Sever" Hadisi.

284. Bu hadisi Nesâî Sünen'inde, C.3,s.207'de 'Yolculukta Gece Namazı Kılmanın Fazileti" babında rivayet
etmiştir:

Ebu Zer Radıyallahü Anh, Resulullah Aleyhisselâm'in şöyle buyurduğunu bildirmiştir:

"Üç kişi vardır ki onları Allah Azze ve Celle sever: Bir topluluğa gidip onlardan, aralarındaki yakınlık hürmetine değil de, Allah rızası için talepte bulunan adama, o topluluğun bir şey vermemesi üzerine, kendilerinden gizli olarak ve yaptığı iyiliği Allah'tan başka kimsenin bilmeyeceği şekilde,

onlara ihsanda bulunan kimse. Bir de şu adam ki, bir topluluk içinde bulunur, o topluluk gece yol alır, sonra öyle bir hal olur ki, yorgunluk dolayısıyla uykuyu, karşılığında verilecek her şeye tercih ederler ve bineklerinden iner, başlarını yere koyup uyurlar, Bu adam ise kalkıp bana (yani Al-lahü Teala'ya) niyazda bulunur ve ayetlerimi okur. Bir de bir askerî grubun içinde bulunup, o grupla beraber düşmanla karşı karşıya gelen, içinde bulunduğu grup, düşman karşısında hezimete uğrayıp dağıldığı halde; kendisi kaçmayıp ölünceye veya zafer elde edinceye kadar Allah için çarpışmaya devam eden adam,[55]

284. Hadisin Şerhi

Bu hadiste, Allahü Teala'nm kendilerine olan sevgi ve merhametinin arttığını bildirdiği üç kişiden söz ediliyor. Bununla aynı zamanda bu üç kişinin ahlakıyla ahlaklanmaya teşvik ediliyor. Bu üç kişi şunlardır:

Birincisi: Yalnız Allah'ın rızasını gözeterek gizlice sadaka veren kimse, Bu adamın verdiği sadakadan yalnız Allahü Teala'nm ve sadakayı alan adamın haberi vardır. "Allahü Teala yedi sınıf insanı, kıyamet gününde kendi gölgesinde gölgelendirir..." hadisi de bu anlamı te'yid etmektedir. Çünkü orada sayılanlar arasında, "sağ elinin verdiğini sol elinden gizleyecek kadar gizlice sadaka veren adam" da geçiyor. Bu ifade sadakayı çok gizlemekten kinayedir.

İkincisi: Kendisiyle beraber yoluculuk edenlerin dahi haberi olmayacak şekilde insanlardan gizli olarak gece kalkıp ibadet eden, Allah'ı zikreden, namazda veya namaz dışında Kur'an okuyan kimse. Özellikle, çok yol yürümekten dolayı yorgun bir halde iken ve arkadaşları yorgunluktan uyuyakalmışken.

Üçüncüsü: Arkadaşlarının dağılmasından sonra düşmanın üzerine atlayan ve öldürülünceye veya savaşı kazanmcaya kadar mücadeleye devam eden. Şüphesiz böyle bir hareket Müslümanların gayret ve azimetim artırır. Dağılanların yeniden cesaretlenerek, tekrar savaş alanına dönmelerine vesile olur. Bunun tersi durum ise, azimetlerini kırar ve henüz dağılmamış olanların da dağılmalarına sebep olur.

---

[1] Buhari: Kader: 6.
[2] Buhaari: Eyman: 26
[3] îbnu Mace: KefTarât: 15
[4] Kastallanî, C.9,s.353.
[5] Buharî: Tevhid: 50
[6] Müslim: Fedâil: 166
[7] Müslim: Fedftil: 167
[8] Kastallanî şerhi C.10,s.465.
[9] Müslim: Musakât: 26

[10] Müslim: Musakât: 27
[11] Müslim: Masakât: 29
[12] Müslim: Musakât: 30
[13] Müslim: Musakât: 31
[14] Nesâi: Büyü: 104

[15] Müslim: Musakât: 28
[16] Buharî: Büyü: 17
[17] Buharî: Büyü: 17
[18] Buharî: Büyü : 18
[19] Buharî: Enbiya: 50; Istikrâd: 5

[20] Müslim: Birr: 35
[21] Müslim: Birr: 35
[22] Müslim: Birr: 36
[23] Müslim: Birr: 36
[24] Muvatta: Hüsnü'l-Huluk: 17
[25] Muvatta: Hüsnü'1-Huluk: 18
[26] Ebu Davud: Edeb: 47
[27] Buharî: Edeb: 62
[28] Buharî: Edeb :62

[29] Müslim: Kitabu'l Fedâil'de 'Allah İçin Birini Sevmenin Fazileti' başlıklı bir bab bulunmamaktadır. Bu bab , Kitabu'l Birr ve's-Sıla ve'1-Adab'da geçiyor.
[30] Müslim: Birr: 38
[31] Muvatta: Şar: 12
[32] Muvatta: Şar: 12

[33] Muvaatta : Şar : 16
[34] Tirmizî: Zühd: 53

[35] Nevevî Şerhi, Kastallanî'nin hamişine göre, C.9,s.46O
[36] Müslim: Birr: 43

[37] Müslim: Birr: 55
[38] Müslim: Birr: 55
[39] Tirmizl: Kıyame: 48
[40] îbmı Mace: Zühd:30

[41] Müslim: Birr: 136
[42] Ebu Davud: Libas: 26
[43] ibnu Mace: Zühd: 16
[44] ibnu Mace: Zühd: 16
[45] Buharî: îlm: 44
[46] Buharî: Tefsir, Kehf Suresi: 2

[47] Buhatî: Tefsir, Kehf Suresi: 2; Enbiya Suresi: 27

[48] Buharî: Enbiya: 50

[49] Buharî: Gusl: 20
[50] Buharî: Tovhid: 35 (Yüce Allah'ın "Eyyûb'da Rabbinc: Bu dert bana dokundu, sen merhametlilerin en mcrhametlisisin, dedi" mealindeki ayet-i Kerimesi ile ilgili bab, Sa-hihu'l-Buhart'de Kitabu Bedu'l-Halk'da değil, kitabu'l-Enbiya'da geçiyor. Bkz. Buharî: Enbiya: 20
[51] Nesâî: Gusi : 7

[52] Müslim: Fedailu's-Sahabe: 185 (Değişik rivayetleri için bakınız, Müslim: Fedai-lu's-Sahabe: 182-187)
[53] Müslim: Fedâilu's-Sahabe: 193
[54] Nesâî: Iflitah: 37

[55] Nesâî: Kıyamu'1-Leyl: 7

Kevser Suresinin Nüzul Sebebi" İle İlgili Hadis

285. Bu hadisi Nesâî, Sünen'inde C^,sJ33'de 1TBismillahir-'i Okumak" babında rivayet etmektedir:

Enes ibnu Malik Radıyallahü Anh'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"(Resulullah Aleyhisselâm'ı kasdederek) Bir gün O aramızdayken, kendisini hafif bir uyuklama aldı. Sonra gülerek başını kaldırdı. Kendisine: Seni güldüren ne oldu, ey Allah'ın Resulü? diye sorduk. Cevabında: Bana az önce bir sure indi diye buyurarak, Bismillahirrahmanirrahîm: Innâ A'teyna ka'1-kevser.. Ey Peygamber, Biz sana kevser'i verdik. Artık Rabbin için namaz kıl, ve kurban kes. Seni nesli kesilmişlikle itham edenin asıl kendisi nesli kesilmişlerdendir" sûresini okudu ve sözüne şöyle devam etti:

"Siz Kevser'in ne olduğunu bilir misiniz?". Biz: Allah ve Resulü daha iyi bilir, dedik. Resulullah Aleyhisselâm: O, cennette, Rabbi-min bana va'dettiği bir nehirdir. Etrafına dizilen kapların sayısı yıldızların sayısından fazladır. O nehrin başında Ümmetim bana gelir. İçlerinden bir kul alınıp çıkarılır. Ben: Ey Rabbim, o benim Ümmetim dendir, derim. Hakk Teala: Onların senden sonra neler çıkardıklarını sen bilmezsin, der, diye buyurdu. [1]

285. Hadisin Şerhi

. Hadiste geçtiği üzere Resulullah Aleyhisselâm'ın Kevser sûresini Besmele ile okumasını bazı âlimler, Besmele'nin sureden olduğuna delil göstermişlerdir.

"Namazın Ve Resulullah Aleyhisselâm'a Selâm (Selevât) Okumanın Fazileti" İle İlgili Hadis

286. Bu hadisi Nesâî, Sünen'inde, C.4,s.44'tet "Resulullah ALeyhisselâm'a Selam Getirmenin Fazileti" başlıklı babda rivayet etmiştir:

Abdullah ibnu Ebi Talha'nın babası Ebu Talha Radıyallahil anh'den rivayetine göre, Resulullah Aleyhisselâm bir gün neşeli bir halde çıkageldi. (Ravi der ki), biz: Yüzünü neşeli görüyoruz, dedik. Resulullah da buyurdu ki:

"Bana melek geldi ve "Ey Muhammed, sana bir salât okuyana

Benim on salat okumama, sana bir selam getirene Benim on selam getirmeme razı olmaz mısın?" diye söyledi" [2]

286. Hadisin Şerhi

Resulullah Aleyhisselâm neşeli olduğu zaman, yüzünde ay gibi parlayan bir ışık belirirdi. Sahabe Radıyallahü Anhum kendisine, hadiste geçtiği üzere, neşeli olmasının sebebim sorunca onlara; kendisine meleğin geldiğini, Allahü Teala katından kendisine "Ey Muhammed, Sana bir salât okuyana Benim on salat okumama, sana bir selam getirene Benim on selam getirmeme razı mısın" diye bildirdiğini haber verdi,

Bu karşılığı hakedenler, Resulullah Aleyhisselâm'm Ümmetinden kendisine salât ve selâm getirenlerdir. Karşılığında on salât ve selâm getirilmesinin anlamı ise ecrinin, sevabının on kat verilmesidir.

Melek bunu Ona, Yüce Allah'ın "Rabb'in sana verecek, sen de razı olacaksın" mealindeki ayet-i kerimede Resulullah Aleyhis-selâm'a vaadedilenin gerçekleştirilmesine dair müjdeyi bildirmek için söylemiştir.

Biz de diyoruz ki: "Efendimiz, sevgilimiz, şefaatçimiz, habibi-miz, Muhammed Aleyhisselâm'a, Onun âline, ashabına ve sevenlerine salât ve selâm olsun. Ey Rabb'imiz Onu bize şefaatçi eyle, Onun şefaati ile bizi cehennem azabından kurtar. Amin".

Mü'minlerin Annesi Hazretı Hatice Radıyallahü Anha'nın Cennette Bir Ev İle Müjdelenmesi Hadisi

287. Bu hadisi Buharı Rahmetullahi Aleyh, C.9,s.l44'te, Kitabu't-Tevhid'in 'Allah'ın Sözünü Değiştirmek İstiyorlar1 mealindeki ayet-i kerimeyle ilgili babında rivayet

etmiştir.

Zuheyru'bnu Harb, îbnu Fudayl'dan, o Ebu Umare'den, o Ebu Zur'a'dan, d da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den şu hadisi rivayet etmiştir:

"Şu Hatice, içinde yiyecek veya içecek bulunan bir kapla sana geliyor, Ona Rabbinin selamını söyle ve kendisini, içinde gürültü ve karışıklık bulunmayan inciden bir ev ile müjdele.[3]

288. Bu hadisi yine Buharî Rahmetullahi Aleyh, Kitabu'lr Menakıb'ın, "Resulullah Aleyhisselâm'm Hazreti Hatice Radıyallahü Anha'yı Nikahlaması ve Onun Fazileti" başlıklı babında rivayet etmiştir:

Kuteybetu'bnu Sa'td, Muhammedu'bnu Fudayl'dan, o Uma-re'den, o da Ebu Zur'a'dan, Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Cibril Aleyhisselâm Resulullah Aleyhisselâm'a gelerek şöyle söyledi: Ey Allah'ın Resulü, şu Hatice, içinde katık veya yiyecek yahut içecek bulunan bir kapla sana geliyor. Yanına geldiğinde kendisine Rabbinden ve benden selam söyle ve kendisini, cennette gürültü ve karışıklıktan uzak, inciden bir ev ile müjdele.[4]

Buharî, Hazreti Hatice Radıyallahü Anha'nın Menkıbeleri ve "Cennette Bir Ev île Müjdelenmesi" başlıklı babda, bu hadisin Hazreti Aişe Radıyallahü Anha'ya varan senedle iki ayrı rivayetini vermiştir.

Ayrıca Ebu Evfa Radıyallahü Anh'dan, selamı zikretmeksizin sadece cennette ev ile müjdelenmesi kısmını rivayet etmiştir.

287 28a Hadislerin Şerhi

Hazreti Hatice Radıyallahü Anha'ya Müjde Verilmesi

Hazreti Hatice Radıyallahü Anha cennette, içinde gürültü ve yorgunluk bulunmayan inciden bir ev ile müjdelenmiştir. Çünkü, Resulullah Aleyhisselâm insanları İslam'a davet ederken o, hiçbir itirazda bulunmaksızın ve problem çıkarmaksızm bu dini kabul etmiştir. Bilakis Resulullah Aleyhisselâm'm bütün yorgunluklarını gidermiş, yalnızlıkta Ona arkadaş olmuştur. Dolayısıyla cennetteki evi, taşıdığı sıfata münasip düşen özelliklerde olmuştur. (Kastallanî şerhi, C.10,s.435, Suheylî'den naklen)

Kastallanî , Resulullah Aleyhisselâm'm Evlenmesiyle ilgili babda da diyor ki:

Taberanî'nin bildirdiğine göre, Resulullah Aleyhisselâm'a Cibril Aleyhisselâm'm bu haberi getirmesi Hira mağarasında olmuştur. Hadiste geçen "yiyecek veya içecek" ifadesindeki şüphe ravidendır.Yani ravi, yiyecek mi içecek mi dendiğini tam hatırlayamadığı için böyle söylemiştir.

Taberanî sözü geçen rivayetindeki ilaveye göre, Hazreti Hatice Radıyallahü Anha'ya bu selâm bildirildiğinde "Selâm O'dur, Selâm O'ndandır. Cibril'e de selam olsun" demiştir.

Nesâî'nin rivayetinde yeralan ilaveye göre de; "Ey Allah'ın Resulü, sana da Allah'ın selamı, rahmeti ve berekâtı olsun" demiştir.

Hazreti Hatice Radıyallahü Anha, Hakk Teala'nm selâmım iade ederken, O'na sena etmiş; sonra Hakk Teala için kullanılması gereken ifade ile, O'ndan başkası için kullanılması gereken ifadeyi birbirinden ayırmıştır. Bu da, gayet açık bir şekilde, onun bilgi ve anlayıştaki üstünlüğünü ortaya koyuyor.

Resulullah Aleyhisselâm'a hiçbir zaman bir serkeşlik yapmamış, ve Onu hiç kızdırmamış olması Hazreti Hatice Radıyallahü Anha'mn öz e İliklerin dendi. Bu bakımdan onun için cennette vaadedilen ev de, kendisinin fiillerine münasip düşecek özelliklerde kılınmıştır.

Kastallanî Rahmetullahi Aleyh diyor ki: Bu hadis mürseldir, yani sahabe m ürs eli erindendir. Çünkü Ebu Hureyre Radıyallahü Anh Hazreti Hatice'yi görmemiş ve onun dönemine yetişmemiştir. (Mürsel hadis: Hadisi Resulullah Aleyhisselâm'dan ilk duyan ravi olan sahabe atlanarak direkt Resulullah Aleyhisselâm'dan duyulmuş gibi, nakledilen hadise denir. Sahabe mürseli ise, bir sahabi-den duyduğu hadisi bir başka sahabinin direkt Resulullah Aleyhisselâm'dan duymuş gibi ilk ravi'nin ismini anmaksızm rivayet etmesidir. Burada Ebu Hureyre îladıyallahü Anh, Hazreti Hatice Radıyallahü Anha zamanına yetişmiş olmadığından, bu hadisi bir başka sahabiden almış olması gerekmektedir) -Mütercim).

Sahabe mürselleri makbuldür. Çünkü genellikle bir başka sahabiden alınmış olmaktadır.

Hazreti Aişe Radıyallahü Anha'mn şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Peygamber Aleyhisselâm hakkında Hazreti Hatice Radıyallahü Anha'yı kıskandığım kadar hiçbir kadım kıskanmadım. O, Peygamber Aleyhisselâm benimle evlenmeden önce vefat etmişti. Peygamber Aleyhisselâm'dan, onun durumuyla ve Allahü Teala'nın kendisinin cennette inciden bir evle müjdelenmesi üzere emir vermesiyle ilgili haberleri duydukça (kıskanırdım).

ikinci Rivayet

Hazreti Aişe Radıyallahü Anha dedi ki: "Resulullah Aleyhis-selâm'm kendisini çokça anması sebebiyle Hatice Radıyallahü Anha'yi kıskandığım kadar Resulullah Aleyhisselâm hakkında hiçbir kadını kıskanmış değilim. Resulullah Aleyhisseiâm beni onun vefatından üç sene sonra aldı. Cibril Aleyhisselâm kendisinden, Hatice Radıyallahü Anha'yı cennette inciden bir ev ile müjdelemesini istedi".

Abdullah ibnu Ebî Evfâ'nm rivayeti de şöyledir:

İsmail ibnu Halid der ki: Abdullah ibnu Ebî Evfâ Radıyaîlahü Anh'a: Resulullah Aleyhisselâm, Hazreti Hatice Radıyallahü Anha'yı müjdeledi mi? diye sordum. "Evet. îçinde gürültü ve yorgunluk bulunmayan inciden bir ev ile" diye cevap verdi.

Kastallanî diyor ki, bu hadis umre bablannda daha uzun olarak rivayet edilmektedir.

Amelde İhlas, Riyanın Kötülenmesi Ve Kötülükten Alıkoyma Görevinin Terki"

İle İlgili Rivayetler

"Ben Ortakların Ortaklığından En Uzak Olanım" Hadîsi

289. Bu hadisi İmam Müslim, Sahih'inde, Kastallanî'nin Hamişine göre C.10,s.443'te, "Riyanın Haram Kılınması" babında rivayet etmiştir:

Züheyru'bnu Harb, îsrnailu'bnu İbrahim'den, o Rûhu'bnu'l-Kasım'dan, o el-Atâu'bnu Abdurrahman ibni Yakub'dan, o babasından, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aley-hisselâm'm şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah Tebareke ve Teala buyurdu ki, Ben ortakların ortaklığından en uzak olanım. Kim Benim için bir amel işler de, ona Benden başkasını ortak koşarsa, kendisini ortak koştuğuyla başbaşa bırakırım".[5]

290. Hadisi, İbnu Mace Sünen'inde, C.2,s.285'te, "Gösteriş ve Duyurma Arzusu" babında iki ayrı rivayette vermiştir:

. Birincisi: Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın rivayetine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu

"Allah Azze ve Celle buyurdu ki, Ben ortakların ortaklığından en uzak olanım. Kim bir amel işler de, Benden başkasını, o amelde Bana ortak koşarsa, Ben ondan beriyim. Yaptığı da ortak koştuğunadır". [6]

291. ikinci Rivayet:

Sahabeden olan Ebu Sa'di'bni Ebî Fadale Radıyallahü Anh'ın rivayet ettiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Yüce Allah, gerçekleşeceğinde hiçbir şüphe bulunmayan kıyamet gününde öncekilerle sonrakileri biraraya getirdiğinde, bir münadî şöyle bağırır: Kim Allah için işlediği bir amele Allah'tan başkasını ortak koştu ise yaptığının sevabım da Allah'tan başkasından istesin. Allah, ortakların ortaklığından en uzak olandır. [7]

289 - 29L Hadislerin Şerhi

Yüce Allah'ın kulun amelinde ortak kabul etmemesinin anlamı şudur ki, kim Allah ve beraberinde başkası için bir amel işlerse Allah onu kabul etmez. Onu ötekine bırakır. Nitekim: "Yaptığının sevabını da Allah'dan başkasından istesin" diye buyuruluyor.

Burada kastedilen şudur: Gösteriş için yapanın yaptığı boştur, karşılığında bir sevab alamaz. Bilakis günah işlemiş olur. Çünkü yaptığını ihlas ile yapmıyor. İbadette ise ihlas şarttır. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'inde: "Oysa onlar, doğruya yönelerek, dini yalnız Allah'a has kılarak O'na kulluk etmek, namazı kılmak ve zakatı vermekle emrolunmuşlardı. Dosdoğru olan din de budur" diye buyuruyor.

Amelde gösteriş yapmak ise gizli şirktir. Onunla şeytan, ameli boşa çıkarmaya ve sahibini sevabdan mahrum bırakmaya yol bulur.

îhlas ibadetin ruhudur. îhlastan mahrum olan ibadet, ruhunu kaybetmiş beden gibi olur. Ruhsuz beden ise, çirkin kokusuyla insanları rahatsız eden kokuşmuş cîfe olmanın ötesinde bir yarar sağlamaz.

Amel ihlas ile arındırılır ve temiz kılınır. Bu yolla sahibi meyvesini görür. Öyleki bir amel, kişinin yüzünda parıldayan bir ışık olur. Tatlılığı sahibinin konuşmasında hissedilir. Sözleri dinleyenleri etkiler. Dinleyenler onun söyledikleri ile amel ederler. Yoldan çıkmışlar böylece doğru yolu bulurlar. Çünkü söz, konuşanın kalbinden gelirse, dinleyenlerin kalplerine ulaşır. Ama gösteriş maksadıyla sadece dilden, gelirse, dinleyenlerin

kulaklarından kalplerine geçemez. Bilakis ancak, çıkış yerine denk gelen yere kadar Ulaşır. Kulak dilin hizasmdadır. Yani dilden çıkan kulaklara kadar ulaşır. Ama kalplerden çıkan,, kalplere kadar ulaşır. Çünkü çıkış yeri kalplerdir, dolayısıyla onun. hizasına gelen yere kadar ulaşabilmektedir. Çıkış noktasının hizasına gelen yerden yukarıya ancak bir başka yükseltici vasıtasıyla ulaştırılabilir. Allahü Teala bize sözde de, işte de ihlas versin. Amin. :

(Nevevî'nin Müslim Şerhinden).

Yüce Allah'ın "Beni Aldatmaya Mı Çalışıyorlar, Yoksa Bana Karşı Cür'et Mi Gösteriyorlar11

Sözü İle İlgili Hadis

292. Bu hadisi İmam Tirmizî Sünen'inde, C.2,s.65(te, Kitabul-Fiten'de başlıksız olarak rivayet etmektedir:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın rivayetine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Kıyamete yakın zamanlarda bir takım insanlar ortaya çıkar, din adına dünyalık elde ederler. İnsanlara karşı yumuşak koyun derisi giyerler, dilleri şekerden tatlıdır, kalpleri ise kurtların kalpleri gibidir. Allah Azze ve Celle onlar için: Beni aldatmaya mı kalkışıyorlar yoksa Bana karşı cür'et mi gösteriyorlar? Kendi zatıma yemin, ederim ki, onları kendi içlerinden fitneye maruz bırakacağım, öyleki başlarına gelen belanın şiddetinden yumuşak tabiatlı bir insan hayret içinde kalacak.[8]

Tirmizî Rahmetullahi Aleyh bu hadisin sıhhati konusunda herhangi bir açıklama yapmıyor.

293. Tirmizî Rahmetullah, bu hadisin Abdullah ibnu Ömer Radıyallahü Anh'den gelen bir başka rivayetini de veriyor ve şöyle diyor:

Abdullah ibnu Ömer Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Yüce Allah buyurdu ki: Ben birtakım insanlar yarattım, dilleri baldan tatlıdır, kalpleri ise sabir otundan acıdır. Kendi zatıma yemin ettim, onları Öyle bir fitneye maruz bırakacağım ki, içlerinden yufka yüreklileri hayret

içinde kalacak. Onlar Beni aldatmaya mı kalkışıyorlar, yoksa Bana karşı cür'et mi gösteriyorlar?[9]

Tirmizî Rahmetullahi Aleyh bu hadisin hasen garib olduğunu belirtiyor.

292 - 29a Hadislerin Şerhi

"insanlara karşı yumuşak koyun derisi giyerler" denilirken, bu insanların görünüş itibariyle çok yumuşak ve tatlı olacakları, içlerinin ise fenalık düşüncesiyle dolu olacağı bildirilmektedir. Bu kimselerin kalplerinde Allah'ın kullarına karşı bir sevgi yoktur. Sadece kendi nefislerini severler. Sevgi ve tatlılık göstererek insanları aldatmaya çalışırlar. Bunu yaparken maksatları kendi dünyalık çıkarlarını elde etmektir. Aynı zamanda görünüşlerini güzelleştirmekle insanların kendilerine hürmet etmelerini isterler.

"Beni aldatmaya mı kalkışıyorlar?" sözünün anlamı şudur: Benim onlara merhamet ederek, azablarını geciktirmemden dolayı cesaret mi kazanıyorlar? Oysa Ben Cebbâr'ım, azabım şiddetlidir, intikam sahibiyim, yani kötülük yapanların kötülüklerini yanlarına bırakmam, cezalandırdığım zaman çok şiddetli şekilde cezalandırırım. Benim onlara dünyada mühlet vermem ve azablarını geciktirmem kendilerini aldatmasın. Onların bundan dolayı cür'etkârlık ederek haksızlık etmeleri yanlarına kalmayacaktır.

Yüce Allah'ın: "Kendi zatıma yemin ederim" sözü "Kendi birliğime yemin ederim ki, bu yemine Benden başkası layık değildir" anlamındadır. Bunun gibi, insanlar katında değerli, mukaddes dahi olsa bir kimsenin, Allah'tan başkasının adına yemin etmesi doğru değildir. Nitekim Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyuruyor: "Ey insanlar! Babalarınızın adına yemin etmeyiniz. Kim yemin edecekse Allah adına yemin etsin veya yemin etmekten kaçınsın."

ikinci rivayette bildirildiğine göre; Hakk Teala, sözü edilen insanları, yaptıkları fenalıklarından dolayı, içlerinden yufka yüreklilerini hayret içinde bırakacak bir fitneye duçar edeceğini bildiriyor. Yani fitnenin şiddetinden ve çarpıcılığından dolayı ince kalpliler hayrete düşacektir. İşledikleri fenalıklardan dolayı Allahü Tea-la'nın kendilerini delalette bırakacağı, yaptıklarının- meyvelerini de bu şekilde toplayacakları bildiriliyor. Eğer Allah için ihlas sahibi olsalardı Cenabı Hakk onları doğru yola iletirdi. En doğru olanı bilen Allah'tır.

Yüce Allah'ın "Ben Kendisinden Sakınjlmaya Layık Olanım" Sözü İle İlgili Hadis

294. Bu hadisi İbnu Mace Sünen'inde "Kıyamet Gününde Allah'ın Rahmetinden Dilenen" başbkh babda rivayet etmiştir:

Enesu'bnu Malik Rahmetullahi Aleyh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm:

"O kendisinden sakmılmaya layık olandır ve O, mağfiret sahibidir" ayetini okuduktan sonra şöyle buyurdu: "Allah Azze ve Celle buyurdu ki, Ben kendisinden sakmılmaya layık olanım. Benim yanımda başka birisi ilah edinilemez. Kim Benim yanıma başkasını ilah edinmekten sakınırsa, Ben onu mağfiret ediciyim.[10]

294. Hadisin Şerhi

Hadiste bildirildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm önce: "O, kendisinden sakmılmaya layık olandır ve O, mağfiret sahibidir" mealindeki ayet-i kerimeyi okuyor. Yani Allahü Teala, şiddetli azab sahibi, Cebbar ve Kahhâr'dır. Dilediğini yapmaya kadirdir. Bunun için, kendisinden sakmılmaya, korkulmaya en layık olan O'dur.

Allah'ın azabından ve gazabından sakınmak ise, kendisini O'nun azabından ve gazabından koruyacak bir koruyucu edinmekle olur. Bu koruyucu ise tevhid inancı, Allah'a ihlasla ibadet etmek, yalnız O'na gönül bağlamaktır. Buradaki hadisi şerifte bildirildiği üzere Cenabı Hakk, "Ben kendisinden sakmılmaya layık 'olanım, Benim yanımda bir ilah edinilemez" diye buyuruyor. Allah'ın azabından sakınılması, ancak, Cenabı Allah'ın birliğine inanılması ve bu inancın tasdiki ile olur. Allah kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, bunun dışındaki günahları dilediği anda bağışlayabilir.

Bunun için Yüce Allah: "Kim Benim yanımda başkasını ilah edinmekten sakınırsa Ben onu mağfiret ediciyim" diye buyuruyor. Yani: Kim Benim yanımda başkasını ilah edinmemek suretiyle, kendini azabdan koruyacak bir koruyucu edinirse, Benim bağışlamamı hak etmiş olur. Ben onu

bağışlayıcıyım. Çünkü Ben, iyilik ve kerem sahibiyim, kitabımda da: "İyiliğin karşılığı yalnız iyilik değil midir?" diye bildirdim.

Allah günah işleyenlerin günahlarım bağışlayıcıdır. Bağışlayıcıhk Allah'ın sıfatlanndandır. Çünkü bağışlama iyilik ve rahmetin en üstünüdür. O'nun rahmeti gazabını geçmiştir.

O'ndan bizim de günahlarımızı bağışlamasını, ayıplarımızı Örtmesini, kötülüklerimizi kapatmasını diliyoruz. Aynı zamanda, Peygamberler, sıddıklar, şehidler, salihler ve Allah'ın kendilerine nimet verdikleri ile beraber olabilmemiz için bize, ömrümüzü iman ile tamamlamayı nasib etmesini diliyoruz. Âlemlerin Rabb'i olan Allah'a hamdolsun, efendimiz Muhammed'e ve Onun âline, Ashabına salât ve selam olsun.

"Kıyamet Gününde Hesabı Görülen İlk Adam" Hadisi

295. Bu hadisi İmam Müslim Sahihinde, Kitabul-Cihad'ın "Kim Gösteriş ve Duyurmak İçin Cihad Ederse Cehennemi Hak Eder" başlıklı babında rivayet etmiştir:

Yahya ibnu Habib el-Harisi'nin Halid ihnu'l-Haris'ten, onun îbnu Cureyc'den, onun Yunus ibnu Yusuf tan, onun da Süleyman ibnu Yesar'dan rivayetine göre Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın etrafındaki cemaat (onu dinledikten sonra) dağıldı. Şam (Suriye) ahalisinden bir kişi öne geçprek: Ey Şeyh, Resulullah Aleyhis-silâm'dan duyduğun bir hadisi bana bildir, dedi. Ebu Hureyre Radıyallahü Anh şöyle söyledi: Evet, Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini duydum:

"Kıyamet günü hakkında hüküm verilecek ilk kişi, şehid edilerek Ölmüş olan bir adamdır. Getirilir, kendisine nimetler anlatılır, o da bu nimetleri bilmiş olur. Hakk Teala: Sen bu nimetler için ne yaptın? diye buyurur. Adam: Senin yolunda şehid oluncaya kadar savaştım, der. Cenabı Hakk: Hayır, yalan söylüyorsun, sen hakkın-

da "bu adam çok cesaretlidir" densin diye savaştın, hakkında da, böyle söylenildi, diye buyurur. Sonra emir verir, adam yüzü üstüne süründürülerek cehenneme atılır. Yine ilim öğrenmiş ve öğretmiş, Kur'an okumuş bir adam, ilk hesaba çekilenlerdendir. O adam da getirilir,' Hakk Teala ona nimetlerini tanıtır, adam da bunları tanır. Yüce Allah: Bunlar için ne yaptın? diye sorar. Adam: ilim öğrendim ve öğrettim, senin rızan için Kur'an okudum, diye cevap verir. Hakk Teala: Yalan söylüyorsun, sen ilmi,

sana âlim desinler diye öğrendin, Kur'an'ı da hakkında "şu adam çok Kur'an okur" desinler diye okudun, hakkında da bunlar söylendi, diye buyurur. Sonra emir verilir, yüzü üstüne süründürülerek cehenneme atılır. Yine dünyadayken kendisine Allahü Teala'nın geniş rızık verdiği, her çeşit maldan ihsan ettiği bir adam getirilir. Allahü Teala ona nimetlerini tanıtır, o da tanır. Hakk Teala: Bunlar için ne amel işledin? diye sorar. Adam: Senin infakta bulunulmasını sevdiğin yollardan hiçbirim bırakmaksızın hepsi üzere infakta bulundum, der. Hakk Teala: Yalan söylüyorsun, sen ancak hakkında "bu adam cömerttir" denmesi için infakta bulundun, hakkında da böyle denildi, diye buyurur. Sonra emir verilir, adam yüzü üstüne süründürülür ve sonra cehenneme atılır.[11]

Müslim, bu hadisin Süleyman ibnu Yesar'dan bir başka rivayetini de vermiştir. Ancak bu ikinci rivayette, Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın 'etrafındaki cemaat dağıldı1 yerine, açıldı, çekildi manasına gelen bir kelime kullanılmaktadır. Ayrıca birinci rivayette geçen "natilu ehli'ş-Ş.am" ibaresinin yerine "natilu'ş-Şam" deniliyor. Diğer kısımları ise aynıdır.

296. Neşâî, bu hadisi Sünen'inde "Bu Adamlar Cesaretlidir Denmesi İçin Savaşanın Durumu" başlıklı babda, Süleyman ibnu Yesar tarikiyle Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Müs-

lim'de geçen metne yakın bir metinle rivayet ediliyor.

Ancak onun rivayetinde, Müslim'de geçen 'natilu ehli'ş-Şam' ifadesinin yerine 'kailun min ehli'ş-Şam diyor ki, bu da yaklaşık aynı manayı vermektedir. Ayrıca Nesâî'nin rivayetinde hadis,

"Kıyamet gününde insanlar arasından ilk hesaba çekilecek olanlar üç kişidirler: Birincisi şehid olmuş olan bir adam..." diye başlıyor ve devam ediyor.[12]

îmam Nevevî Rahmetullahi Aleyh diyor ki: Şam ahalisinden biri öne geçerek sordu, denirken kastedilen kişi Natilu'bnu Kays el-Huzama'ş-Sami'dir. Filistin ahalisindendir. Kendisi tabiin'dendir, babası ise sahabe'dir. Natil kavminin ileri gelenlerinden biridir.

297. Tirmizî de Sahih'inde, "Gösteriş ve Duyurma" babında bu hadisi rivayet ediyor:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın rivayet ettiğine göre Resulul-lah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet günü olunca Allah Tebareke ve Teala, kulları arasında hüküm vermek üzere, (adalet sıfatı ile) nüzul eder. Her Ümmet diz çökmüş vaziyettedir. îlk hesaba çağrılan kimseler, Kur'an'ı toplamış (hıfzetmiş) bir adam, Allah yolunda öldürülmüş bir adam ve çok mal sahibi olmuş bir adamdır. Allah çok Kur1 an okuyana: 'Ben Peygamberime indirmiş olduğum kitabı sana Öğretmedim mi?' diye sorar. Adam: 'Evet, ey Rabbim' der. Allahü Teala:'Peki öğrendiğinle ne yaptın?' diye sorar. Adam: 'Ey Rabbim, gecenin ve gündüzün etrafında, öğrendiğim Kur'an'la namaz kılardım' der. Hakk Teala: "Yalan soyledin"der. Melekler de "yalan söyledin" derler. Allahü Teala: Sen, hakkında "şu adam çok Kur'an okur" denmesini arzuladın, öyle de denildi, diye buyurur. Arkasından kendisine bol mal verilmiş olan getirilir. Allahü Teala ona: Ben, senin rızkını kimseye ihtiyaç duymayacağın kadar geniş tutmadım mı? diye buyurur. Adam: Evet, Ey Rabbim, der. Hakk Teala: Peki, sana verdiğimle ne iyilik yaptın? diye sorar: Adam: Akrabalarla ilişkide bulunur, sadaka verirdim, der. Allahü Teala: 'Yalan söyledin1 der. Melekler de adama: 'yalan söyledin" derler. Allahü Teala: Bilakis sen, hakkında "bu adam cömerttir" denmesini arzuladın, öyle de denildi, diye buyurur. Sonra Allah yolunda öldürülen getirilir. Cenabı Allah ona: 'Ne için öldürüldün?' diye sorar. Adam: 'Senin yolunda cihad ile emrolundum, bunun için çarpıştım ve öldürüldüm' der. Allahü Teala: 'Sen hakkıda "bu adam cesurdur" denmesini istedin, öyle de denildi' diye buyurur.

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh der ki; Sonra Reşulullah Aleyhis-selâm benim dizlerime vurarak: Ey Ebu Hureyre, bu üç adam kıyamet gününde, Allah'ın yaratıkları içinde kendileriyle cehennemin kızdınlacağı ilk kimselerdir, diye buyurdu.[13]

Tirmizî Rahmetullahi Aleyh bu hadisin hasen, garib olduğunu belirtiyor.

295 297. Hadislerin Şerhi

Hadiste, gösteriş ve duyurmak için savaş eden kişinin durumu- bildiriliyor. Hayatu'l-Kulub adındaki kitapta şöyle deniliyor: "Biliniz ki, riyanın esası, ibadetlerle ve güzel işlerle, insanların kalplerinde bir derece kazanma isteğidir. Bu ise kalbe ait fenalıklardandır. İbadetlerde bu düşünce olursa bir bakıma Allah ile alay edilmiş olur."

Riyanın, yani gösterişin zıddı ihlastır. Bu ise, yaptıkları ile yalnız Alah'ın rızasını gözetmektir.

el-Hamevî'nin Şerhu'l-Eşbâh adlı kitabında şöyle deniliyor: "İh-las seninle Rabb'in arasında bir sırdır. Herhangi bir melek ondan haberdar olamaz ki, yazsın. Şeytan da onu bilemez ki, yok etsin. Nefsin hevası da aynı şekilde ondan habersiz olduğu için meyledemez."

Bazı büyükler dediler ki: îhlas sahibi insan, yaptığı işlerden dolayı insanların kendisini övmesini arzulamayan kimsedir.

Nevevî Rahmetullahi Aleyh de şöyle diyor: Hadiste gösterişin (riyanın) şiddetle haram edildiğine dair delil vardır. Cezanın şiddeti de kıyamet gününde görülecektir. "Hadiste aynı zamanda, amellerde ihlash olmaya teşvik de vardır. Nitekim Yüce Allah: "Oysa onlar, dini yalnız Allah'a has kılarak, O'na ihlas ile ibadet etmekten başkasıyla emrolunmamışlardı." diye buyuruyor. Bu hadisten anlaşıldığına göre, cihadın faziletiyle ilgili haberde bildirilen genel vaadler, yaptığında ihlas ile Allah'ın rızasını gözetenler içindir. Ve yine ilim sahipleri ve muhtelif iyilik yollarına harcama yapanlar hakkındaki övgülerin hepsi, yaptığını ihlas ile ve sırf Allah rızası için yapanlar içindir.

îmam Gazali Ihya'da şöyle diyor:

"Bil ki riya haramdır, gösteriş için iş yapan da, Allah'ın ga-dabına layıktır. Bunun böyle olduğunu çeşitli ayetler, hadisler ve büyüklerin sözleri göstermektedir. Ayetlerden delil, Yüce Allah'ın şu sözüdür: "Vay o namaz kılanların haline ki, onlar kıldıkları namazdan habersizdirler. Onlar gösteriş için ibadet yaparlar. En ufak bir yardımı esirgerler".

- Hadislerden delil ise şudur: Resuhıllah Aleyhisselâm, kendisine bir adam : Ey Allah'ın Resulü, kurtuluş nedir? diye sorduğu zaman şöyle cevap verdi: Kulun, insanları isteyerek Allah'a itaat etmemesinde (yani Allah için yaptığı ibadet ve iyiliklerde insanların teveccühünü istememesinde) dir.

Büyüklerin sözlerine gelince: Rivayet edilir ki, Hazreti Ömer Radıyallahü Anh, boynunu eğen, yani kendini huşu sahibi göstermek için boynu eğik halde duran bir adam gördü ve şöyle söyledi: Ey boyun sahibi, boynunu dik tut. Huşu boyunlarda değil kalplerde olur.

Ali Radıyallahü Anh'da şöyle söyledi: Gösterişçinin üç alameti vardır: Yalnız olduğu zaman tembellik eder, insanların araşır, da iken canlılık kazanır. Övüldüğü zaman amelini artırır. Zemmedil-diği, kötülendiği zaman ise amelini azaltır.

Hikmet erbabından bazıları şöyle demişlerdir: Riya, kişinin, insanların hakkında gösterişçi demelerinden korkarak ameli terket-mesidir. insanlar için amel etmek (yani Allah için yapılması gereken amelleri, insanların teveccühünü kazanmak için yapmak) ise şirktir.

Yüce Allah'ın Kıyamet Gününde "Kötülüğü Gördüğünde Ona Karşı Çıkmanı Alıkoyan Ne Oldu'

Diye Buyurarak Kulu Sorguya Çekmesiyle İlgili Hadis

298. Bu hadisi İbnu Mace, "Ey İman Edenler, Siz Kendi Nefislerinizden Sorumlusunuz11 mealindeki ayet-i kerime ile ilgili babda rivayet ediyor:

Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre, Resulullah Aleyhisselâm'ı şöyle söylerken işittim demiştir:

"Allahü Teala kıyamet gününde, kulu sorguya çekerek, "kötülüğü gördüğünde ona karşı çıkmana engel teşkil edecek ne oldu?" diye buyurur. Allah Teala, kula delilini ilham edince de kul: 'Ey Rabbim seni arzuladım ve insanlardan uzaklaştım, yani insanlardan korktum1 der.[14]

299. Yine Ebu Saîd Radıyaîlalıü Anh'den rivayet edildiğine göre demiştir ki, ResululLah Aleyhisselâm şöyle söyledi:

"Biriniz nefsini küçük düşürmesin, Oradakiler: Ey Allah'ın Resulü, birimiz nefsini nasıl küçük düşürür? diye sordular. Resulul-lah Aleyhisselâm buyurdu ki: Yüce Allah'ın, hakkında bir şey söylenilecek bir emri ile kendini karşı karşıya görür, sonra bir şey söylemez. Allah Azze ve Celle kıyamet gününde: Şu hususta şöyle şöyle konuşmaktan seni alıkoyan ne oldu? diye sorar. O kimse: İnsanlardan korkmam mani oldu, der. Allahü Teala: 'Benden korkman daha yerinde olurdu' buyurur.[15]

Bu hadisi de, İbnu Mace rivayet etmiştir.

"Allah Kıyamet Gününde Yaratıkları Topladığında Muhammed Ümmetine Secde Etmesi İçin İzin

Verir"Hadisi

300. Ebu Bürde babasından Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allahü Teala kıyamet gününde bütün yaratıkları topladığında Muhammed Ümmetine secde etmesi için izin verir. Onlar Allah için uzun süre secde ederler. Kendilerine sonra; başlarınızı kaldırın, sürenizi cehennemden azad olmanız için fidye kıldık, denilir. [16]

298 - 300. Hadislerin Şerhi

Bu hadislerden anlaşıldığına göre, insanlardan korkması dolayısıyla iyilikle emr ve kötülükten men vazifesini terkeden kişi azarlanacaktır. Allahü Teala kendisinden korkulmaya en layık olandır.Çünkü O'nun azabı şiddetlidir. Bunun için kulun insanlar dan korkması sebebiyle iyilikle emir ve kötülükten men vazifesini

terketmesi doğru olmaz. Bilakis, Allah'tan korkarak iyilikle emretmesi, kötülükten alıkoyması gerekir. Böyle yapmalıyız ki, zalimler için vaadedilen azab bize gelmesin. Yüce Allah ayet-i kerimesinde: "Aranızdan yalnız zalimlere erişmekle kalmayacak olan fitneden sakınınız" diye buyuruyor. Bir başka ayet-i kerimede: "Ey inananlar siz kendi nefsinize bakın. Doğru yolda iseniz sapıtan kimse size zarar veremez" diye buyuruluyor. Ancak iyilik tavsiye etme ve kötülekten alıkoyma görevini yerine getirirsek işte o zaman, sapıtanm sapıklığı bize zarar vermez. En doğrusunu Allah bilir.

Kim Allah'a Kavuşmayı Arzularsa Allah Da Ona Kavuşmayı Arzular

Ölüm. Meleğinin Musa Aleyhısselam*A Gönderilmesi

301. Bu hadisi Buharı Kitabu't-Tevhid'de, Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den, lafzı Cenab'ı Allah'a nisbet edilir şekilde rivayet etmiştir. Böyle obuası hadisin kudsî olduğuna delil teşkil etmektedir. Rivayette sened zikredildikten sonra şöyle deniliyor:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resu-lullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Allah Azze ve Celle buyurdu ki, kulum Bana kavuşmayı arzu-larsa Ben ele ona kavuşmayı arzularım. O, Bana kavuşmaktan hoşlanmazsa Ben de ona kavuşmaktan hoşlanmam.[17]

302. Bu hadisi Buharı, Kastalianî'ye göre C.9, sJ95'te, Kita-bu'r-Rikak'ın "Kim Allah'a Kavuşmaktan Hoşlanırsa Allah da Ona Kavuşmaktan Hoşlanır" başlıklı babında da rivayet ediyor:

Haccac, Hemmam'dan, o Katade'den, o Enes'den, o da Ubade' ibnu's-Samit Radıyallahü Anh'dcn Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

"Kim Allah'a kavuşmaktan hoşlanırsa Allah da ona kavuşmaktan hoşlanır. Kim de Allah'a kavuşmayı hoş görmezse, Allah da ona kavuşmayı hoş görmez. Aişe Radıyallahü Anha veya Resulullah Aleyhisselâm'ın zevcelerinden birisi: 'Biz hiçbirimiz, ölümden hoşlanmayız' dedi. Resulullah Aleyhisselâm: Kastedilen bu değildir, ancak Mü'mine ölüm geldiğinde Allah'ın rizası ve ihsanı ile müjdelenir, o anda onun için önündeki ölümden daha sevimli bir şey yoktur. Bunun için Allah'a kavuşmayı arzular, Allah da ona kavuşmayı arzular, Ancak kafire ölüm geldiğinde, Allah'ın azabı ve cezası kendisine haber verilir. Bu durumda onun için önündeki ölümden daha sevimsiz bir şey yoktur. Dolayısıyla Allah'a kavuşmaktan hoşlanmaz, Allah da ona kavuşmaktan hoşlanmaz.[18]

Sonra Buharî diyor ki, bu hadisi Ebu Davud ve Amr yani İbnu Merzuk, Şu'be'den daha muhtasar olarak rivayet etmişlerdir. Saîd de rivayetinde: Katade, Sa'd'dan, o Aişe Radıyallahü Anha'dan, o da Resulullah Aleyhisselâmdan rivayet ediyor.

303. Buharî, daha sonra bu hadisi, Ebu Musa el-Eş'arî Radıyallahü Anh'e ulaşan senediyle rivayet ediyor:

Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir.

"Kim Allah'a kavuşmaktan .hoşlanırsa, Allah da ona kavuşmaktan hoşlanır, kim de Allah'a kavuşmaktan hoşlanmazsa Allah da ona kavuşmaktan hoşlanmaz.[19]

Bu iki rivayette, hadiste geçen ifade Allahü Teala'ya nisbet edilmiyor. Bundan da anlaşılan, hadisin kudsî olmadığıdır.

Müslim de sahih'inde, Kitabu'd-Daavat'm "Kim Allah'a Kavuşmaktan Hoşlanırsa Allah da Ona Kavuşmaktan Hoşlanır" başlıklı babında bu hadisin birkaç değişik rivayetini veriyor:

304. Ebu Musal-Eş'arî Radıyallahü Anh'e ulaşan senedle, hadisin yukarıda geçen ve Buharî'nin Ebu Musa'l-Eş'arî'den rivayet ettiği muhtasar şeklini veriyor. Müslim de, Ebu Hu-reyre Radıyallahü Anh'den de bu şekilde muhtasar olarak hadisi rivayet etmiştir. Hadisin Hazreti Aişe Radıyallahü Anha'dan da üç ayır rivayetini veriyor. Orta olanı şöyledir:

Şureyh ibnu Hânî'nin Aişe Radıyallahü Anha'dan rivayetine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Kim Allah'a kavuşmaktan hoşlanırsa, Allah da ona kavuşmaktan hoşlanır. Kim de Allah'a kavuşmayı hoş görmezse, Allah da ona kavuşmayı hoş görmez. Ölüm ise, Allah'a kavuşmadan öncedir[20]

305. Müslim'in birinci rivayetinde, Sa'd ibnu Hişam'dan naklen şöyle deniliyor:

Aişe Radıyallahü Anha'dan rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Kim Allah'a kavuşmayı arzularsa, Allah'da ona kavuşmayı arzular. Kim Allah'a kavuşmaktan hoşlanmazsa Allah da ona kavuşmaktan hoşlanmaz. Aişe Radıyallahü Anha der ki: Ben: Ey Allah'ın Resulü, bununla kastedilen Ölümden hoşlanmamak mıdır? Hiçbirimiz ölümden hoşlanmayız, dedim. Resulullah Aley-hisselâm bunun üzerine şöyle buyurdu: Durum böyle değildir. Ancak Mü'min, Allah'ın rahmetiyle, rızasıyla ve cennetiyle müjdelenince Allah'a kavuşmayı arzular. Allah da ona kavuşmayı arzular. Kafir ise, Allah'ın azabıyla ve gadabıyla müjdelenince, Allah'a kavuşmaktan hoşlanmaz, Allah da ona kavuşmaktan hoşlanmaz.[21]

306. Müslim'in üçüncü rivayetinde de, Şureyh'in Ebu Hu-reyre Radıyallahü Anh'den rivayetiyle şöyle deniliyor:

Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki

"Kim Allah'a kavuşmayı arzularsa Allah da ona kavuşmayı arzular. Kim de Allah'a kavuşmaktan hoşlanmazsa Allah da ona kavuşmaktan hoşlanmaz."306

Ravi Şureyh der ki; "Ben bunu duyunca Aişe Radıyallahü Anha'ya gittim ve: Ey Mü'minlerin annesi, Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'm Resulullah Aleyhisselâm'dan bir hadis rivayet ettiğini duydum, eğer böyleyse hepimiz mahvolduk, dedim. Aişe Radıyallahü Anha: Mahvolan Resulullah Aleyhisselâm'm sözünden mahvolan kimsedir, diyerek, nedir mesele? diye sordu. Dedim ki: Ebu Hureyre, Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini söylüyor: Kim Allah'a kavuşmayı arzularsa Allah da ona kavuşmayı arzular, kim de Allah'a kavuşmaktan hoşlanmazsa Allah da ona kavuşmaktan hoşlanmaz! Oysa bizden hiç kimse ölümden hoşlanmaz. Bunun üzerine Aişe Radıyallahü Anha şöyle söyledi: Resulullah Aleyhisselâm bu sözü söyledi. Fakat senin anladığın gibi değildir. Şu var ki, gözler açıldığı, göğüs çarpmaya başladığı, derinin tüyleri dikildiği, parmaklar çekildiği zaman, işte bu zaman kim Allah'a kavuşmayı arzularsa, Allah da ona kavuşmayı arzular. Kim de Allah'a kavuşmaktan hoşlanmazsa Allah da ona kavuşmaktan hoşlanmaz"

Kastallanî Rahmetullahi Aleyh diyor ki: Bu babda geçen hadisi, Müslim Kitabu'd-Daavat'ta, Tirmizî Kitabu'z-Zühd ve Kitabu'l-Cenâiz'de, Nesâî de yine Kutabu'l-Cenâiz'de rivayet ediyor.______

306- Müslim: Zikr: 17; Tirmizt: Cenâiz: 67; Zühd:6; Nesâî: Cenâiz:lO; Ibnu Mace: Zühd:35

307. Bu hadisi İmam Malik de aşağıdaki metinle, Muvat-ta'da rivayet etmektedir:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resu-lullah Aleyhisselâm buyurdu ki:

"Allah Tebareke ve Teala şöyle buyurdu; kulum Bana kavuşmayı arzularsa, Ben de ona kavuşmayı arzularım. Kulum Bana kavuşmaktan hoşlanmazsa Beri de ona kavuşmaktan hoşlanmam." 307

Kitabu'l-Cenâiz'den.

301 - 307. Hadislerin Şerhi

Hadiste, "Kim Allah'a kavuşmayı arzularsa, Alah da ona kavuşmayı arzular" diye buyuruluyor.

el-Hattabî diyor ki: Kulun Allah'a kavuşmayı arzulaması, ahire-ti dünyaya tercih etmesi, dünyada uzun süre kalmayı arzu etmemesi ve ahiret yolculuğu için hazırlanmasıdır.

Kavuşma çeşitli şekillerde olur; yani hadiste geçen kavuşma (lika) kelimesinin çeşitli anlamları vardır:

Görmek bu manadadır. Ayrıca lika, (kavuşma) kelimesi ahirette

307- Muvatta: Cenâiz: 50

yeniden dirilme anlamına gelir. "Allah'a kavuşmayı inkar edenler, hüsrana uğramışlardır" mealindeki ayet-i kerimede kavuşma kelimesi yeniden diriliş anlamındadır. Kavuşma kelimesi bu anlamdadır.

Îbnu'1-Esir diyor ki: Kavuşma ile kastedilen ahiret evine yönelme ve Allah katında olanı arzulamadır. Yoksa bununla kastedilen ölüm değildir. Çünkü hiç kimse ölümden hoşlanmaz. Kim dünyayı bırakır ve ondan hoşlanmazsa Allah'a kavuşmayı arzular. Kim de, dünyayı tercih eder ve ona bağlanırsa, Allah'a kavuşmaktan hoşlanmaz.

Allahü Teala'nm kuluna kavuşmayı arzulaması ise, onun için hayır dilemesi ve ona nimet vermesidir.

el-Kevakib adlı kitapta şöyle deniliyor:

Eğer, 'şart cezanın sebebi değildir, bilakis iş tam tersidir' dersen, derim ki: Bunun benzeri haberler te'vil edilir. Yani kim Allah'a kavuşmayı arzularsa, Allah ona, kendine kavuşmayı arzuladığını bildirir. Hoşlanmama durumu da bunun gibidir.

Hazreti Aişe Radıyallahü Anha veya Resulullah Aleyhis-selâm'm zevcelerinden (Radıyallahü Anhunne) biri (Saîd ibnu Hişam kendi rivayetinde bu sözü Hazreti Alişe Radıyallahü Anha'nm söylediğini bildirmiş ve tereddüt etmemiştir): Resulullah Aleyhisselâm'a: Biz, hiçbirimiz ölümden hoşlanmayız, diye söyledi. Bu sözün zahirinden anlaşıldığına göre, Alah'a kavuşma ile kastedilen ölümdür. Ancak hakikatte böyle değildir. Çünkü Allah'a kavuşma hâdisesi ölümden farklıdır. Bir başka rivayette yer-alan: "Ölüm Allah'a kavuşmadan Öncedir" sözü buna delalet edi^ yor. Ancak Ölüm Allah'a kavuşmaya bir vesile olduğu için, Allah'a kavuşma hâdisesi de ölümle ifade edilmiştir. Çünkü ölüm olmadan bu neticeye ulaşılamaz.

Hassan ibnul-Esved diyor ki: Ölüm, sevgiliyi sevgiliye kavuşturan bir köprüdür.

Resulullah Aleyhisselâm Hazreti Aişe Radıyallahü Anhamn yukarıda geçen sözüne cevabında şöyle buyurdu: Öyle değil, ama Mü'mine ölüm geldiğinde Allah'ın rızası ve ihsanı ile müjdelenir.

O anda onun için önündekinden (yani ölümden) daha sevimli bir şey yoktur. Bu zaman Allah'a kavuşmayı sever, Allah da ona kavuşmayı sever.

Abdurrahman ibnu Ebi Leyla'nın rivayetinde ise şöyledir: "Ölüm geldiğinde, insan eğer Allah'a yaklaştırılanlardan (mukar-reblerden) ise, ona rahatlık, güzel rızık ve nimet cenneti vardır. (Kendisine bunun müjdesi

verilince), Allah'a kavuşmayı sever. Allah ise ona kavuşmayı daha çok sever". Bu hadisi Ahmed ibnu Hanbel, kuvvetli senedle rivayet etmiştir. Hadisi rivayet eden sa-habinin bilinmemesi, kuvvetine bir zarar dokundurmaz, (ibnu Ebi Leyla'nın rivayetinde, hadisi rivayet eden sahabinin ismi geçmemekte ve "Filan oğlu Filan Resulullah Aleyhis selâm'dan şöyle duyduğunu rivayet etti" denilmektedir.)

Hadis şöyle devem ediyor: "Kafire ise ölüm geldiğinde, Allah'ın azabı ve cezası ile müjdelenir. O anda onun için önündekinden (ölümden) daha sevimsiz bir şey .yoktur, O Alah'a kavuşmaktan hoşlanmaz Allah'ta ona kavuşmaktan hoşlanmaz".

Abd ibnu Humeydin Hazreti Aişe Radıyallahü Anha'dan merfu olarak rivayet ettiği hadis-i şerifte ise şöyle deniliyor: "Allahü Teala bir kulu için hayır dilediğinde, ona ölümünden bir yıl önce bir yardımcı melek gönderir. Bu melek onun yanlışlıklarını düzeltmesine ve iyiliklerde başarılı olmasına yardım eder. Ta ki: Tuttuğu hayır yolu üzere öldü, denilir.Ölüm gelip de, sevablarını gördüğünde nefsi (Ölümü) arzular. îşte bu an, Allah'a kavuşmayı arzuladığı; Allah'ın da kendisine kavuşmayı arzuladığı andır. Allah bir kulu için şer dilediğinde de, ölümden bir yıl önce bir şeytanı başına musallat eder. Bu onu sapıtır, fitneye düşürür. Ta ki: Tuttuğu şer yolu üzere öldü, denilir. Kendisine ölüm geldiğinde, Allah'ın kendisi için hazırlamış olduğu azabı görünce, nefsi feryat etmeye başlar. îşte bu an, onun Allah'a kavuşmayı arzulamadığı, Allah'ın da ona kavuşmayı arzulamadığı andır". (.Buraya kadar ki açıklamalar Kastallanî Şerhi, Kitabu'r-Rikak, C.9,s.495'ten alınmıştır.)

Nevevî'nin sahih-i Müslim şerhinde de şöyle deniliyor (Kastallanî1 nin hamişine göre, C.10,s.118):

Bu hadisin sonu başını açıklamakta ve "Allah'a kavuşmayı seven, Allah'a kavuşmaktan hoşlanmayan" şeklinde mutlak manada gelen hadislerdeki maksadın ne olduğunu bidirmektedir.

Hadisten anlaşıldığına göre esas olan hoşlanmama hali, tevbe-nin ve pişmanlığın kabul olunmayacağı, can çıkma anındaki hoşlanmamadır. Bu anda her insan sonrasının ne olacağından, ve Allah'ın kendisi için ne hazırladığından haberdar edilir. Önündeki perde kalkar. Saadet ehli olanlar, Allah'ın kendileri için hazırlamış olduğu nimetlere kavuşmak için ölümü ve Allah'a kavuşmayı arzularlar. Allah da onlara kavuşmayı arzular. Yani onlara çokça iyilik ve ihsanda bulunur.

Şekavet ehli, yani kötülük üzere ölenler, varacakları yerin fena olacağım bildiklerinden Allah'a kavuşmaktan hoşlanmazlar. Alah da onlara kavuşmaktan hoşlanmaz. Yani onları rahmet ve ihsanından uzaklaştırır. Onlar için rahmet dilemez. îşte Allahü Teala'nm onlara kavuşmayı arzulamamasımn anlamı budur.

Bu hadisin anlamı, Allah'ın onlara kavuşmayı arzulamamasımn, bizim bildiğimiz anlamda bir hoşlanmama hali olduğu, berikilere kavuşmayı arzulaması da bizim bildiğimiz anlamda bir arzu olduğu şeklinde değildir. Bu haller insanların sıfatıdır.

Not: Bu hadisin Buharî'nin Kitabu't-Tevhid'inde ve îmam Ma-lik'in Muvatta'mda yer alan rivayetlerinde, mana Allahü Teala'ya nisbet edildiğinden kudsî olduğu açık olarak ifade edilmektedir. Diğer rivayetlerinde ise böyle bir nisbet sözkonusu olmadığından kudsî hadis olduğu açıkça ortaya konmamıştır. Dolayısıyla bu rivayetler kudsî hadis olarak ele alınamaz. Ancak biz, konunun tam olarak anlaşılması için bu rivayetleri de vermeyi uygun gördük. (Kastallanî Şerhi, C.9,s.495r Kitabu'l-Rikak)

Ölüm Meleğinin   Musa Aleyhisselâm'a Gönderilmesihadisi

308. Bu hadisi Buharı, c.5 Kastaîlanî'ye göre s.387'de, Kita-bu Bedu'l-Halk'ın "Musa Aleyhisselâm'ın Vefatı" başlıklı babında rivayet etmektedir:

Yahya ibnu Musa Abdurrezzak'tan, o Ma'mer'den, o İbnu Tavustan, o da babasından ebu Hureyre Radıyallahü. Anh'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ölüm Meleği Musa Aleyhisselâm'a gönderildi. Melek ona geldiğinde, meleği geri itti. Melek Rabbine dönerek: Beni, ölümü istemeyen bir kula gönderdin, dedi. Rabbi: Ona geri dön ve kendisine, elini bir öküzün sırtına koymasını söyle, elinin. kapattığı bölgedeki her kıl için onun ömrü bir yıl uzatılacaktır, buyurdu. Musa Aleyhisselâm: Ey Rabbim, ondan sonrası ne? diye sordu. Hakk Teala: Ölüm, dedi. Musa Aleyhisselâm: Öyleyse şimdi olsun, dedi. Sonra Musa Aleyhisselâm Allahü Teala'dan kendisini mukaddes toprağa yani Kudüs'e bir taş atımlık mesafe yaklaştırmasını diledi. Ebu Hureyre Radıyallahü Anh der ki: Burada Resulullah Aleyhisselâm: Eğer orada olsaydım size mezarım gösterirdim. Yolun kenarında kırmızı kum yığınının altındadır, diye buyurdu.[22]

Abdurrezzak Ma'mer'den, o da Hemmam'dan rivayetle der ki, Ebu Hureyre Radıyallahü anh bize Rusulullah Aleyhisselâm'dan bu hadisin bir benzerini rivayet etti ve bu rivayetinde hadisi açıkça Resulullah Aleyhisselâm'a nisbet etti. Diğer bütün rivayetlerde ise, hadis merfu olarak "Ebu Hureyre şöyle söyledi" şeklinde rivayet edilmiş, sadece son kısımda "Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki: Eğer orada olsaydım, size mezarını gösterirdim, Yolun kenarında kırmızı kum yığınının altındadır" deniliyor.

Bu hadisi Buharî ayrıca, Kastallanî'ye göre C.2,s.435'de Kita-bu'1-Cenâiz'in "Kutsal Toprakta -Beyt-i Makdis'de- Defnolunmak isteyen" başlıklı babında rivayet etmiştir. O rivayette şöyle deniliyor: Mahmud, Abdurrezzak'dan, ö Ma'mer'den, o Ibnu Tavus'tan (yani Abdullah), o da babasından Jübu Hureyre Radıyallahü Anh'm şöyle söylediğini bildirmiştir: Ölüm meleği Musa Aleyhisselâm'a gönderildi, Musa Aleyhisselâm onu geri itti. Melek Rabbine dönerek: Beni, ölümü istemeyen bir kula gönderdin, dedi. Allahü Teala onu tekrak göndererek buyurdu ki; Ona dön ve elini bir öküzün sırtına koymasını söyle. Elinin kapattığı alandakiher bir

kıl için kendisinin ömrü bir yıl uzatılacaktır. Musa Aley his selâm: Ey Rabbim, sonra ne olacak? dedi. Yüce Allah: Ölüm, diye buyurdu. Musa Aleyhisselâm: Öyleyse şimdi olsun, dedi. Bunun üzerine Hakk Teala'dan kedisini mukaddes toprağa (Beyt-i Makdis) bir taş atımlık mesafe yaklaştırmasını istedi. Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki: Eğer orada olsaydım, size kabrini gösterirdim. Yolun kenarında kırmızı kum yığınının altındadır."

309. Bu hadisi Müslim, Kastallanî'nin Hamişine göre C.9,s.224'te,"Musa Aleyhisselâm'm Faziletlerinden Bazıları" başlıklı babda rivayet etmiştir. Orada şöyle döyon

Muhammed ibnu Rafı ile Abd ibnu Humeyd, Abdurrezzak'tan o Ma'ner'den, o îbnu Tavus'tan, o da babasından Ebu Hureyre Radıyallahii Anh'ın şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

ölüm meleği Musa Aleyhisselâm'a gönderildi. Melek ona varınca, geri itti ve gözünü çıkardı. O da Rabbine dönerek: Beni ölümü istemeyen bir kula gönderdin, dedi. Allah ona yeniden göz verdi ve: Ona yine git ve elini bir öküzün sırtına koymasını söyle, elinin kapattığı alandaki her bir kıl için ömrü bir yıl uzatılacaktır, diye buyurdu. Musa Aleyhisselâm: Ey Rabbim, ondan sonra ne olacak? diye sordu. Allahü Teala: Sonra yine ölüm, diye buyurdu. Musa Aleyhisselâm: Öyleyse şimdi olsun, dedi. Allahü Teala'dan

kendini kutsal beldeye bir taş atımlık mesafe yaklaştırmasını istedi. Burada Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki: Eğer orada olsaydım, kabrini size gösterirdim, yolun kenarında kırmızı kum yığınının altındadır.[23]

310. Müslim bu hadisin başka bir rivayetini de veriyor ve şöyle diyor.

Muhammed ibnu Rafi', Abdurrezzak'tan, o Ma'mer'den, o Hemmam ibnu Münebbih'ten rivayetle bunlar, Ebu Hureyre Radıyallahii Anh'ın bize Resulullah Aleyhisselâm'dan bildirdikleridir, diyerek bazı hadisler zikretti. Bunlardan birinde de şöyle söyledi:

"Ölüm meleği Musa Aleyhisselâm'a geldi, kendisine: Rabbinin davetine icabet et, dedi. Musa Aleyhisselâm ölüm meleğinin gözüne vurdu ve onun güzünü çıkardı. Melek Allahü Teala'ya dönerek: Sen beni ölümü istemeyen bir kula gönderdin, o da benim gözümü çıkardı, dedi. Allahü Teala ona yeniden göz verdi ve: Kuluma git, yaşamak mı istiyorsun, diye sor ve de ki, eğer yaşamak istiyorsan elini bir öküzün sırtına koy, elinin altına ne kadar kıl gelirse bunların her biri karşılığında bir sene yaşayacaksın de, diye buyurdu. Musa Aleyhisselâm: Sonra ne olacak? dedi. Hakk Teala: sonra Öleceksin, buyurdu. Musa Aleyhisselâm bunun üzerine: Şimdi hemen yakından daha iyi, Ey Rabbim, kutsal beldeye bir taş atımlık yakınlıkta canımı al, dedi. Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki: Vallahi, eğer ben orada olsaydım yolun yanındaki kırmızı kum yığınının altında bulunan kabri size gösterirdim[24]

Müslim sonra şöyle diyor: Ebu Ishak Muhammed ibnu Yahya'dan, o Abdurrezzak'tan, o da Ma'mer'den bu hadisin bir benzerini daha rivayet etti.

Bu hadisi, Nesâî de, C.4,s.H8'de Ta'ziye babında rivayet ediyor. Onun rivayetinin metni de Müslim'in buradaki ikinci rivayetinin metnine yakındır.

308 - 310. Hadislerin Şerhi

"Ölüm meleği Musa Aleyhisselâm'a gönderildi". Yani Allahü Teala, ölüm meleğini bir insan şeklinde Ona gönderdi. Musa Aley-hisselâm'm bu zaman yaşı 120 idi. Melek bu şekilde kendisine gelince, Musa Aleyhisselâm onu, kendisinden izinsiz olarak evinin duvarına tırmanmış ve bir fenalık yapma düşüncesinde olan bir insan zannetti. Böyle zannedince de, insan

suretine girerken kendisine verilen gözüne vurdu. Bu göz kendisinin asıl sureti olan melek suretinden ayrıydı. O gözünü çıkardı.

Ahmed ibnu Hambel'in rivayetinde şöyle deniliyor: "Ölüm meleği insanlara açıktan gelirdi. Musa Aleyhisselâm'a gelince, ona vurup gözünü çakardı. Melek Rabb'ine döndü: "Ey Rabb'im beni ölümü istemeyen bir kula gönderdin" dedi."

Denildi ki: Burada göz çıkarma hâdisesi mecazî anlamdadır. Yani, Musa Aleyhisselâm onunla münakaşa etti, ona karşı çıktı ve münakaşada ona üstün geldi. Araplar arasında, biri münakaşada muhatabına üstün gelir ve daha kuvvetli delililer ortaya koyarsa "filanca filancanın gözünü çıkardı" denilir. Bu hadiste de "Allah gözünü ona iade etti" denilmesi de bu manayı kuvvetlendirmektedir.

Hadiste de geçtiği üzere, melek daha sonra tekrar gönderiliyor, Musa Aleyhisselâm en sonunda ölümün geleceğini anlayınca o an ölmeyi tercih ediyor ve kendisinin, Beyt-i Makdis'e yaklaş tinim asını istiyor.

Musa Aleyhisselâm o zaman sahrada idi, kendisinin Beyt-i Makdis'e yaklaştınlmasını istedi. Ancak bizzat Beyt-i Makdis'in içini istemedi. Çünkü kabrinin meşhur olmasından ve insanların o kabir dolayısıyla fitnelere düşmelerinden korktu.

İbnu Abbas Radıyallahü Anh dedi ki: Eğer yahudiler Musa Aleyhisselam ile Harun Aleyhisselâm'm kabirlerinin yerlerini bilselerdi, onları kendilerine Allah'dan gayri iki ilah edinirlerdi.

Musa Aleyhissselâm'm kabri olarak, Eriha'da, kırmızı kum yığınının yanında bir yer meşhur olmuştur. Eriha ise, Filistin'de mukaddes topraklar üzerindedir.

Mukaddes kabrinin üzerinde değişik şekillerde, kubbe tarzında görüntülerin bulunduğuna dair söylentiler vardır.

Kastallanî diyor ki: Ancak Şeyhu'l-İslam Burhanu'd-din ibnu ebi Şerif bana dedi ki: Orada hoş olmayan bir fiil işlendiğinde bir karanlık ve çalkantı oluyor ve o iş bırakılmcaya kadar devam ediyor, sonra açılıyor.

Vehb ibnu Münebbih'den rivayet edildiğine göre, Musa Aleyhis-selâm'ı melekler defnettiler ve namazını da onlar kıldılar. (Buraya kadarki açıklamalar, Kastallanî şerhi, C.5,s.387'den alınmıştır).

Kastallanî, Kitabu'l-Cenâiz'in "Mukaddes Beldede Defnedilmeyi İsteyen" başlıklı babında şöyle diyor: Vehb'den rivayet ediliyor ki, Musa Aleyhisselâm bazı ihtiyaçları için çıktı, giderken kabir kazan bir melekler topluluğuna uğradı. Ondan daha güzel bir şey görmemişti. "Bu kabri kimin

için kazıyorsunuz?" diye sordu, "senin için olmasını ister misin?" dediler. "IstTİm" dedi. Bunun üzerine melekler: "İçine gir, uzan ve Rabb'ine yönel" dediler. Musa Aleyhisselâm da öyle yaptı, sonra oldukça rahat bir nefes aldı, Allahü Teala da ruhunu aldı. Sonra melekler üzerine toprak örttüler.

Yine denilmiştir ki: Ölüm meleği ona cennetten bir elma getirdi, Musa Aleyhisselâm o elmayı kokladı ve ruhu alındı.

Kastallanî yine Kitabu'l-Cenâiz'de şöyle diyor:

Yüce Allah, Musa Aleyhisselâm Onu imtihan etmek için ölüm meleğini bir insan şeklinde gönderdi. Ölüm meleği bu şekilde geünce Musa Aleyhissselâm onu, kendine bir fenalık yapmak amacıyla izinsiz olarak evinin duvarına tırmanmış gerçek bir insan sandı. Yanına kadar çıkınca ona vurdu ve girdiği insan sureti üzerinde bulunan gözünü çıkardı. Bü,melek suretine bağlı değildi.

Musa Aleyhisselâm'm onun ölüm meleği olduğunu bilmiş olması ve kendisini sözkonusu vuruşla savunmuş olması da muhtemeldir. Birinci anlam ise daha kuvvetlidir. Meleğin öldürmek üzere gelmiş olması ve kendini muhayyer bırakmaması durumu da bu manayı kuvvetlendiriyor. Çünkü Musa Aleyhisselâm'a, kendisinin isteği sorulmadan öldürülmeyeceği bildirilmişti. Bunun içindir ki, melek ikinci gelişinde isteğini sorunca "Şimdi öldür" diye söyledi. (Kastallanî şerhinden alman açıklama tamam oldu).

Biz diyoruz ki: Bu doğru olursa, "Burada söz mecazî anlamdadır, gerçekte bir göz çıkarma hâdisesi yoktur, bununla kastedilen delillerle üstün gelmesidir" diyenlerin açıklaması doğru olmaktadır. Çünkü Musa Aleyhisselâm münakaşa etmiş ve : Beni muhayyer bırakmadan canımı nasıl alırsın? demiştir. Peygamberlerin ölümden önce muhayyer kılındıkları bilinince Musa Aleyhisselâm in delili üstün gelmiştir.

Hadis'in, Nevevî'nin Müslim Şerhindeki açıklaması, (Kastal-lanî'nin Hamişine göre, c.9,s.224:

Musa Aleyhisselâm'm Beyt-i Makdis'e yaklaştırılmak istemesi, oranın şerefi ve orada Peygamberler ve ilim adamları gibi üstün meziyetteki insanların defnolunmuş olması dolayısıyladır.

Bazı ilim adamları dediler ki: Musa Aleyhisselâm Beyt-i Makdis'e yaklaştırılmayı istemekle beraber, kabrinin meşhur olmasından ve insanların onunla fitneye düşmelerinden korktuğu için bizzat Beyt-i Makdis'in içini istemedi.

Burada aynı zamanda, kıymetli ve mübarek topraklara, salih kimselerin kabirlerinin bulunduğu mevkiye defnolunmayı istemenin müstehab olduğuna işaret vardır. Doğru olanı Allah bilir.

el-Maferî diyor ki: Bazı mülhidler bu hadisi ve ondaki tasavvuru inkâr ettiler. "Musa'nın Ölüm meleğinin gözünü çıkarması nasıl sözkonusu olabilir?" dediler, ilim adamları bu soruya çeşitli

şekillerde cevap vermişlerdir:

Birincisi: Musa Aleyhisselâm'a Allah tarafından bu şekilde vurması için izin verilmiş olması imkânsız değildir. Bu kendisine vurulan için bir imtihan olabilir. 'Allah yaratıkları hakkında dilediğini yapar, onları dilediği şekilde imtihan eder.

İkincisi: Bu vurma mecazî anlamdadır. Kastedilen ise, Musa Aleyhisselâm'm onunla münakaşa ettiği ve delilleriyle ona galib geldiğidir. Birisinin bir konudaki delilleri muhatabınmkinden üstün çıkarsa "filan filanın gözünü çıkardı" denilir. Aynı şekilde bir şeye noksanlık getirilince "şunu şaşı yaptım" denilir.

Ancak bu durumda "Allah güzünü iade etti" sözünde bir zayıflık olmaktadır. Çünkü eğer bununla delilim iade etmesinin kastedildiği söylenirse, böyle bir şey uzak bir ihtimal olur.

Üçüncüsü: Musa Aleyhisselâm'm, onun ölüm meleği olduğunu bilememiş olması, kendi nefsine kasteden bir insan olduğunu zannetmiş ve bu yüzden nefsini savunmak istemiş olması mümkündür. Bu savunmada da güzünü çıkarmak istememesine rağmen, kazayla gözünü çıkarmış olması sözkonusu olabilir. "Onu geri itti" sözü bu ihtimali kuvvetlendiriyor. Bu sonuncu açıklama Ebu Bekir Ibnu Huzeyme ve ilk dönem âlimlerinden daha başkalarının da cevabıdır. el-Mazerî ve kadı Iyaz bu açıklamayı yerinde bulmaktadırlar. Hadiste, Musa Aleyhisselâm'm muhatabının gözünü çıkarmak kastıyla vurduğuna dair bir ifade yok. Eğer "Musa Aleyhisselâm, ikinci gelişinde onun ölüm meleği olduğunu itiraf etti" denirse, cevap şu olur: ikinci gelişinde, melek, ölüm meleği olduğunu ortaya koyacak bir işaretle birlikte geldi. Musa Aleyhisselâm da, bu kez birincisinin aksine teslim oldu. (Bu şerh Nevevî'nin şerhinden alman açıklamalardır)

Haşr Ve Korkulu Halleri

"Siz Yalınayak, Çıplak Ve Sünnetsız Olarak Haşrolunacaksınız" Hadisi

31L Bu hadisi Buharı, Kastallanî'ye göre C.5,s.342'de, Kita-bu Bedu'l-Halk'ın; Yüce Allah'ın "Allah İbrahim'i Kendisine Dost Edindi" sözü ile ilgili babında rivayet ediyor:

Muhammed ibnu Kesir, Sufyan'dan, o el-Muğire ibnu'n-Nu'man'dan, o Saîd ibnu Cubeyr'deh, o da îbnu Abbas Radıyal-lahü Anhuma'dan rivayet ediyor ki; Resululiah Aleyhisselâm:

"Siz yalınayak, çıplak ve sünnetsiz olarak haşrolunacaksınız" diye buyurdu. Sonra: "Yaratmaya ilk başladığımız gibi -katımızdan verilmiş bir söz olarak- onu (göğü) tekrar varedeceğiz. Doğrusu Biz dilediğimizi yaparız," mealindeki ayet-i kerimeyi okudu. Sonra şöyle buyurdu: "Kıyamet gününde ilk giydirilecek olan İbrahim Aleyhisselâm'dır. Ashabımdan bazı kimseler sol tarafa alınırlar. Ben: Ashabım, ashabım, diye nida ederim. "Bunlar, sen onları terkettikten sonra hep topukları üzere geri dönmüş halde yaşadılar" denir. Ben de; salih kulun dediği gibi: "Aralarında bulunduğum müddetçe onlar hakkında şahiddim, beni aralarından aldığında onlar üzerine sen gözleyici oldun. Sen her şeye şahidsin. Onlara azab edersen, doğrusu onlar senin kullarındır. Onları bağışlarsan, güçlü olan, hakim olan şöphesiz ancak sensin" derim.[25]

312. Bu hadisi Buharı, Kitabu'r-Rikak'm "Haşır Nasıldır?' başlıklı babında da şu şekilde rivyet ediyor;

İbnu Abbas Radıyallahü Anhuma'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: Resulullah Aleyhisselâm bize hitabetmeye durdu ve buyurdu ki:

"Siz yalınayak çıplak ve sünnetsiz olarak haşrolunacaksınız... (hadisin devamı aynıdır.) [26]

Buharî bu hadisi, Kitabu't-Tefsir ve Kitabul-Enbiya'da rivayet ediyor.

313. Bu hadisi Müslim de, Kastallanî'nin Hamişine göre CJ,s.31Tde kıyametin özelliği ile ilgili babda rivayet ediyor. Orada senedi verdikten sonra şöyle diyor:

İbnu Abbas Radıyallahü Anhuma'nın şöyle dediği rivayet edilmiştir: Resulullah Aleyhisselâm bize hitaben nasihatta bulunmaya başladı ve buyurdu ki:

"Ey insanlar, siz Allah'ın huzuruna yalınayak, çıplak ve sünnetsiz olarak çıkarılacaksınız... hadis bu şekilde yukarıdaki gibi devam ediyor[27]

314. Tlrmizî bu hadisi, c.2, s,199'da Müslim'in rivayetindeki metne yakın bir metinle rivayet ediyor ve basen, sahih olduğunu söylüyor[28]

311 314. Hadislerin Şerhi

"Çıplak olarak hasrolunma" ile kastedilen, bazılarının çıplak bazılarının giyinik olarak hasrolunması olabilir. Çünkü Ebu Davud'un Saîd Radıyallahü Anh'den rivayet ettiği, îbnu Hibban'm da sahih olduğunu- bildirdiği ve merfu olarak rivayet ettiği bir başka hadiste şöyle Duyuruluyor: "Ölü, içinde öldüğü elbiseleriyle birlikte diriltilir"

Kastallanî, "Kıyamet gününde ilk giydirilecek olan ibrahim Aleyhisselâm'dır" sözünden sonra şöyle diyor: Yani insanların hepsinin çıplak olarak veya bazılarının çıplak bazılarının giyinik hasrolunmalarından yahut kabirlerinden kalkarken içinde öldükleri elbiselerle kalkıp ilk hasrın başlamasıyla birlikte bunları saçmaları sebebiyle, hepsinin çıplak olarak hasrolunmalarından sonra ilk giydirilecek, olan ibrahim Aleyhisselâm'dır. Peygamber Aleyhisselâm: Cennetten getirilen bir hülle giydirilir. Sonra bir kürsü getirilir, arşın sağ yanına konulur. Sonra ben getirilirim, cennetten getirilen ve insanoğlunun elde etmesinin mümkün olamayacağı bir hülle giydirilirim, diye buyurdu.

Yüce Allah'ın "yaratmaya ilk başladığımız gibi onu tekrar var-edeceğiz" sözünde, insanların yalınayak, çıplak ve sünnetsiz haşro-lunacaklarma delil vardır. Yani insanlar analarından doğdukları hâl üzere haşrolunurlar. Şüphesiz her çocuk yalınayak, çıplak ve sünnetsiz doğar.

Sonra denildi ki: ibrahim Aleyhisselâm'm ilk giydirilen kimse olmasındaki hikmet, onun ateşe atılırken elbiselerinin çıkarılmış olmasından ileri gelmektedir. Yani böyle bir uygulamaya maruz kalması, onun, Allah'a ve tevhid inancına çağırması sebebiyle idi.

ilim adamları dediler ki: ibrahim Aleyhisselâm'm burada ilk giydirilen kimse olması, onun Peygamberimiz Hazreti Muhammed Aleyhisselâm'dan daha üstün ve yüksek derecede olduğunu göstermez, Peygamberimiz Aleyhisselâm'a kendinden öncekilere verilmeyen nice üstünlükler tahsis

edilmiştir. Bu üstünlüklerde kimse onunla aynı derecede değildir. Eğer en büyük şefaat sahibi olmasının dışında bir şey verilmemiş olsaydı bile bu, Ona yeterdi.

"Ashabımdan bazı kimseler sol tarafa alınırlar" yani cehennem tarafına alınırlar. "Ben ashabım, ashabım" derim, yani "bunlar benim ashabımdır" derim. Bir rivayette, ashabı (ashabım) kelimesi sayılarının azlığına işaret için "useyhabî" şeklinde tasgir sigası ile kullanılmıştır. Kelimenin tekrar edilmesi, te'kid içindir.

Denildi ki, bunlarla kastedilen Resulullah Aleyhisselâm'm vefatından sonra, dinden dönen ve Ebu Bekir Radıyallahü Anh'a karşı savaş açanlardır.

Bu söz dolayısıyla Resulullah Aleyhisselâm'm tanınmış ashabı ta'n edilemez. Ashab kelimesinin, muhacirin ve ensardan Resulullah Aleyhisselâm ile birlikte bulunmuş, onun hizmetinde olmuş kimseler için kullanılması yaygın olduğu gibi, Resulullah Aleyhisselâm zamanına yetişmiş, hayatında bir kez olsa dahi onu görmüş kimseler için kullanımı da yaygındır. Hadiste geçen "ashabım" kelimesi bu ikinci manaya alınabilir.

Resulullah Aleyhisselâm zamanına yetişmiş olanlardan imanları tam kalplerine yerleşmeyen birçok kimse Onun vefatından sonra dinden dönerek Ebu Bekir Radıyallahü Anh'a karşı savaş açtı. Bunlardan bir kısmı yeniden islam'a dönerek, bu dine yardımcı oldu, bir kimi da irtidad üzere, yani dinden dönmüş halde öldü. Böyle bir sonuçtan Allah'a sığmızır.

Hadiste Resulullah Aleyhisselâm'm "ben de salih kulun dediği gibi derim" sözüyle kasdettiği salih kul, Isa Aleyhisselâm'dır. (Kastallanî, C.5, s.342)

"Kullar Haşrolunur, Rabbleri: 'Ben Melikim' Diye Nida Eder" Hadisi

315. Bu hadisi Buharî, Kitabu't-Tevhid'de, Kastallanî'ye göre CIO, s.249'da rivayet ediyor. ;

Ebu Abdullah Mu hanime d ibnu İsmail el-Buharî, Yüce Allah'ın: "Allah'ın Katında, Kendisine İzin Verilenden Başka Kimse Şefaat Edemez. Sonunda Gönüllerindeki Korku Giderilince Birbirlerine: 'Ttabbiniz Ne Söyledi?1 Diye Sorarlar; "Hak Söyledi" Derler. O Yücedir, Büyüktür" sözü ile ilgili babda şöyle diyor:

Cabir (yani îbnu Abdullah el-Ensarî) Radıyallahü Anhjbnu Uneys Radıyallahü Anh'ın Resulullah Aleyhisselâm'ı şöyle söylerken

duyduğunu rivayet ediyor:

" Allah kulları hasreder, sonra içlerinde: "Ben Melik'im, Ben mutlak kudret sahibiyim" diye öyle bir sesle nida eder ki, yakın olan işittiği gibi uzak olan da işitir.[29]

315. Hadisin Şerhi

Bu hadiste Yüce Allah'ın sesle nida edeceği bildiriliyor. Bu sesle kastedilen Allah'ın zatına ait olmayan yaratılmış (mahluk) bir ses olabilir. Yahut Allahü Teala'nm bir sesleniciye emretmesi ve onun seslenmesi anlamında da olabilir.

el-Buheykî diyor ki: Söz, konuşanın diliyle ifade ettiği şeydir. Bu söz aynı zamanda kişinin zihninde bir yer edinmiş yani orada teşekkül etmiştir. Nitekim 'Sakîfa1 hadisinde Hazreti Ömer Radıyallahü Anh'm "Kendi nefsimde bir söz hazırlamıştım" diye buyurması bu anlamdadır. Yani Ömer Radıyallahü Anh zihninde teşekkül eden şeyin daha konuşulmadan önceki halini söz olarak isimlendirmiştir.

Eğer sözü söyleyen, mahreç sahibi ise, yani sözü belli bir ahenge göre telaffuz edecek organlara sahipse, konuştuğu şey harfler ve mahreçler halinde işitilir.

İbnu Uneys'in rivayet ettiği hadise gelince, hadis hafızları, Ibnu Ukeyl'in hıfzında (ezber gücünde) ki zayıflığı dolayısıyla onun rivayeti ile delil getirmek hususunda ihtilafa düşmüşlerdir. Onun dışındakilerin rivayet ettiği merfu ve sahih hadisde "ses" ibaresi sabit değildir. Eğer sabit olsaydı îbnu Mes'ud'un rivayetine ulaşırdı.

Yani melekler, vahyi, oluşumu esnasında ses olarak duyarlar. Bu ses, gökyüzünde, ses veya vahiy getiren meleğin sesi yahut meleklerin kanatlarının sesi olabilir.

Bu ihtimale göre, meselede kesin nass olmaz. Yahut ravi "nida eder" deyince bunu açıklamak için "sesle" kelimesini kullanmış olabilir.

el Feth'de deniyor ki: buna göre Allahü Teala, meleklerinden veya Peygamberlerinden herhangi birine sözünü duyurarak bildirmiş değildir, ancak o kelamı onlara ilham etmiştir.

Ses mahreçsiz de olabilir, tıpkı görmenin, ışınların görülen şeyin üzerine vurmaksızın gerçekleştiği gibi ki, bunun olabileceği kesin olarak ortaya

çıkmıştır. Bunu kabul ederiz, ancak sözkonusu kıyası ve yaratıcının sıfatının yaratılanların sıfatıyla kıyaslanmasını kabul edemeyiz.

Sonuç olarak, eğer buradaki sahih hadislerde "ses" kelimesi geçiyorsa buna iman etmek, durumun hakikatinin ne olduğunu Alah'a havale etmek veya te'vil yapmak gerekmektedir.

"Yakın olan işittiği gibi uzak olan da işitir" yani yakın olan da uzak olan da aynı derecede işitir. Burada bilinen seslerdeki âdeti aşan bir durum vardır. Çünkü bu sesleri işitmede, yakın olan ile uzak olan arasında farklılık bulunur.

Duyulan şeyin Allah'ın kelamı olduğu bilinsin, Allahü Teala, Musa Aleyhisselâm'a kelam ettiği zaman da, Musa Aleyhisselâm bu kelamı her cihetten duyuyordu. (Bu açıklamalar Kastallanî şerhinde yer almaktadır. C.10, s.429).

Biz diyoruz ki; Bu durum Kastallanî ve ona yakın ilim adamlarının zamanında harikulade bir şey sayılabilirdi. Fakat günümüzde radyo ve benzeri aletlerin çıkmasından sonra uzak olanın yakın olanla aynı derecede bir sesi duyması artık garibsene-cek bir şey değildir. Allahü Teala'nm sıfatları ise sonradan olanların sıfatları ile kıyaslanamaz. el-Feth müellifinin ve daha başkalarının söylediği de böyledir. Resulullah Aleyhisselâm'dan sahih olarak rivayet edilene inanmak gerekir. Keyfiyeti, durumu üzerinde ise söyleyeceğimiz, hiçbir şeyin Allah'ın benzeri olmadığı ve O'nun her şeyi görücü, işitici olduğudur.

"Ben Melik'im"- yani "Ben mülkün, bütün kainatın sahibiyim". "Ben mutlak kudret sahibi (Deyyân) yim" yani "mülkün Benden başka sahibi yoktur, iyilik ve kötülüğün karşılığını veren Benden başka bir varlık ta yoktur".

el-Huleymî diyor ki: Bu ifade Yüce Allah'ın Kur'an-ı Kerim'deki

"Din gününün sahibi" sözünün açıklamasıdır. Yani: Yapılanların karşılığını veren, hesaba çeken, hiçbir amel sahibinin amelini boşa çıkarmayan.

el-Kevakib'de şöyle deniliyor: Bu ibareyi seçmesi, bunda Yüce Allah'ın yedi sıfatına işaret olduğu içindir. Bu sıfatlar: Hayat (daima diri ve'var olma), ilim (bütün herşeyi bilme), irade, kudret, duyma, görme ve kelam. Genel şeylerin ve tek tek şeylerin, söz ve fiil olarak karşılığının verilmesi imkan dahilindedir. (Kastallanî Şerhi, aynı yer).

Bir Açıklama:

Buheykî'nin yukarıda iktibas edilen açıklamasında işaret ettiği, meleklerin vahyi duymalarına dair Ibnu Mes'ud Radıyallahü Anh'dan rivayet edilen hadis, Buharî'nin Sahihinde buradaki hadisten önce yer almaktadır. Hadis şöyledir:

Mesruk îbnu Mes'ud'dan, şöyle söylediğini rivayet etmiştir. "Allah vahyi bildirdiğinde gök ehli, bir şey duyarlar." Buheykî bu konuda şöyle diyor: Gök ehli boşlukta zincir çekilmesi halinde çıkan ses gibi hafif bir çıngırak sesi duyarlar. Bunun üzerine bağırırlar ve Cibrîl Aleyhisselâm kendilerine gelinceye kadar öylece devam ederler. Cibrîl Aleyhisselâm gelince kalplerine korku salar. "Kalplerine korku salınca ve ses susunca (bir başka nüshada 'ses sabit olunca1 diye geçmektedir) bunun Rabb'leri katından hak olduğunu anlarlar. Rabbiniz ne söyledi? derler". Çünkü bir ses duymuş, ancak korkuya kapılmalarından dolayı anlamını anlayamamışlardır. "(Sorulanlar): Hak, söyledi derler." (Ahmed ibnu Hanbel'in rivayetine göre ise: Ey Cibrîl Rabb'iniz ne söyledi? derler. O da: Hak söyledi, der. Bunun üzerine diğer melekler: Hakk, hakk, diye nida ederler). (Burada tırnak içine alman kısımlar hadisin metni, diğer yerler şerhtir. Mütercim)

Kıyamet Gününde Adem Aleyhısselam'a 'Zürriyetinden Cehennemljklerî Ayır' Denmesine Dair Hadis

316. Bu hadisi Buharı, C.7 s.97'de Hacc suresi tefsiriyle ilgili babda, 'İnsanları Sarhoş Gibi Görürsün..." mealindeki ayet-i kerimenin tefsirinde rivayet ediyor:

Umer ibnu Hafs babasından, o el-A'meş'ten, o Ebu Salih'ten, o da Ebu Salih el-Hudrî'den Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Kıyamet günü Allah Azze ve Celle: Ey Adem, der. Adem Aleyhisselâm: Buyur ey Rabbimiz, emret, der. Yüce Allah seslice: Allah sana zürriyetinden cehenneme gidecek olan kısmı çıkarmanı (ayırmanı) emreder, diye nida eder. Adem Aleyhisselâm: Cehenneme gidecek kısım nedir? diye sorar. Hakk Teala: Her bin kişiden, -Ravi burada tereddüt ederek: Zannediyorum- dokuz yüz doksan dokuz kişi, diye söyledi, diyor. O esnada, hamile kadın karnındakini düşürür, çocuğun saçı ağarır, insanları sarhoş gibi görürsün,

gerçekte ise sarhoş değildirler, ama Allah'ın azabı şiddetlidir. Bu husus, oradaki insanlara çok ağır geldi, yüzlerinin rengi değişti. Resulullah Aleyhisselâm: Ye'cuc ve Me'cuc'dan olanlar dokuz yüz doksan dokuz kişi nisbetinde olacak, siz ise bir kişi nisbetinde olacaksınız. Sonra siz, beyaz bir öküzün yan tarafında bulunan tek bir siyah tüy gibisiniz, yahut siyah bir öküzün yanındaki beyaz bir tüy gibisiniz. Ben sizin cennet ehlinin dörtte birini oluşturacağın ızı umarım, dîye buyurdu. Biz tekbir getirdik. Sonra, cennet ehlinin üçte biri, dedi. Biz tekbir getirdik. Sonra, cennet ehlinin yarısı, dedi. biz yine tekbir getirdik,[30]

Bu hadisi Buharı yine, Kitabu'l-Enbiya'da Ye'cüc ve Me'cüc kıssasından sonra ve Kitabu'r-Rikak'm son kısmında rivayet ediyor. Müslim de "Bu Ümmetin Cennet Ehlinin Yarısı Olmasının Bildirilmesi" başlıklı babda, Buharî'nin verdiği metne yakın bir metinle rivayet etmektedir.

317. Tirmizî de, C.2, s.l99-200'de hadisin iki ayrı rivayetini vererek şöyle diyor:

îmran ibnu Huseyn Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre: "Ey insanlar, Rabbinizden sakının, doğrusu kıyamet gününün sarsıntısı büyük şeydir. Kıyameti gören her emzikli kadın emzirdiğini unutur, her hamile kadın çocuğunu düşürür. İnsanları sarhoş gibi görürsün, oysa sarhoş değildirler, fakat bu sadece Allah'ın azabının şiddetli olmasındandır" mealindeki ayet-i kerime Resulullah Aleyhisselâm'a nazil olduğunda Resulullah Aleyhisselâm seferde idi.

"Bu günün -yani ayete bildirilen günün- hangi gün olduğunu bilir misiniz?" diye sordu. Yanındakiler: Allah ve Peygamberi daha iyi bilir, dediler. Resulullah Aleyhisselâm buyurdu: Bu öyle bir gündür ki, bu günde Allahü Teala Adem'e: "Cehenneme gidecek olanları gönder" der. Adem Aleyhisselâm: "Ey Rabbim, cehenneme gidecek olanlar nelerdir?" diye sorar. Allahü Teala: "Dokuz yüz doksan dokuz kişi cehenneme, bir kişi de cennete gidecektir"

diye buyurur. Müslümanlar bunu duyunca ağlamaya başladılar. Resulullah Aleyhisselâm da şöyle buyurdu: Mukayese edin ve düzgün hesap yapın, her ne zaman bir Peygamberlik olsa, Onun öncesinde mutlaka cahiliyet olur. Cahiliye ehlinden olanlar belli bir sayıyı bulurlar, onlarla sayı tamam olmayınca münafıklarla tamamlanır. Sizin diğer Ümmetlere kıyasla durumunuz, bir hayvanın bileğindeki şişlik misali veya devenin yanındaki ufak ben (a-lacalık) misalidir. Sonra: Ben sizin cennet ehlinin üçte biri

olmanızı umarım, diye buyurdu. Oradakiler tekbir getirdiler. Sonra da: Ben sizin cennet ehlinin yarısını teşkil edeceğinizi umarım, dedi. Oradakiler tekbir getirdiler. Ravi der ki, üçte ikisini söyleyip söylemediğini hatırlamıyorum.[31]

Tirmizî bu hadisin hasen, sahih olduğunu rivayet etmiştir. 318. Tirmizı'nin ikinci rivayeti de söyledin

îmran ibnu Huseyn Radıyallahü Anh'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: Bir yolculukta Resulullah Aleyhisselâm ile birlikte idik. Ashabdan bazıları yürüyüşte yavaş davranır oldular. Resulullah Aleyhisselâm yüksek sesle şu iki ayet-i kerimeyi okudu. (Burada meali yukarıda geçen ayetleri okuyor). Ashabı bunları duyunca yürüyüşlerine hız kattılar ve Rusulullah Aleyhisselâm'in birşeyler söylemek üzere olduğunu anladılar. Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki:

"Bu ayetlerde sözü edilen gün öyle bir gündür ki, o günde Allahü Teala Adem'e seslenir, Rabbi ona şöyle der: Ey Adem, cehenneme gidecek olanları gönder, Adem: Ey Rabbim, cehenneme gidecek olanlar nelerdir? diye sorar. Allahü Teala: Her bin kişiden dokuz yüz doksan dokuz kişi cehenneme, bir kişi de cennete gidecektir, diye buyurur. Oradakiler bunu duyunca iyice mahzun bir hale geldiler, Öyle ki kendilerinde hiç bir gülücük görünmüyordu. Resulul-lah Aleyhisselâm ashabının bu durumunu görünce: Çalışın ve sevinin. Muhammed'in nefsi elinde olana yemin olsun ki, siz öyle iki 'toplulukla birlikte olacaksınız ki, onlar, herhangi bir topluma

kanşsalar çoğunluğu oluştururlar. Bunlar Ye'cüc ve Me'cüc'dür. Ademoğuîlarmdan ölenler ve iblis evladından ölenler (hepsi birlikte haşrolunacaklar). Ravi diyor ki: Bunun üzerine halktaki hüzün kısmen geçti. Sonra Peygamber Aleyhisselâm şöyle buyurdu: Muhammed'in nefsi elinde olana yemin olsun ki, siz diğer Ümmetlere nisbetle bir devenin yanındaki ufak bir alacalık veya bir hayvanın ayağındaki şişlik misalisiniz. [32]

Tirmizî bu hadisin Hasen, sahih olduğunu söylüyor.

316 - 318. Hadislerin Şerhi

"Haşr Nasıldır?" başlıklı babda Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den merfu olarak şu hadis rivayet ediliyor: "Kıyamet gününde ilk çağrılacak olan

Adem Aleyhisselâm'dır. Evlatları ona bakakalırlar. "Bu sizin babanız Adem'dir", denilir. Adem Aleyhisselâm: Emret Ey Rabb'im, Buyur Ey Rabb, der. Hakk Teala Ona: Neslinden cehenneme gidecek bir grup çıkar, diye buyurur.." hadîs bu şekilde devam ediyor.

Ye'cüc ve Me'cüc hikayesinde Ebu Saîd'in rivayet ettiği metinde fazlalık var; orada Adem Aleyhisselâm'm: "Emret Ey Rabb'im, Buyur Ey Rabb'im, hayrın tamamı senin elindedir" dediği bildiriliyor. Burada "hayrın tamamı senin elindedir" denilerek özellikle hayrın Allah'ın elinde olduğunun söylenmesinde, O'nun merhametine sığınma ve edebi gözetme durumu vardır. Yoksa esas itibariyle fenalık da ancak Allah'ın dilemesiyle ve O'nun takdir etmesiyle husule gelir.

Adem Aleyhisselâm'm "cehenneme gidecek olanlar nelerdir?" diye sorması "cehenneme gidecek olanların miktarı, sayısı ne kadardır?" manasınadır. Buradaki rivayetlerde Yüce Allah'ın Adem Aleyhisselâm'a cevabında "her bin kişiden dokuz yaz doksan dokuz kişi cehenneme gidecektir" diye cevap verdiği bildiriliyor. Kastal-lanî'nin kaydettiğine göre "Haşr Nasıldır?"- başlıklı babda Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den merfu olarak rivayet edilen hadiste ise "her yüz kişiden doksan dokuz kişi" olarak geçmektedir. Buna göre her bin kişiden on kişi müstesna kılınmış olmaktadır. Bu babdaki hadiste de bin kişiden bir kişi müstesna kılmıyor. Hüküm ise fazla olana göredir. Yahut bu babda verilen hadis, Adem Aleyhis-

selâm'm bütün evlatları, Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın rivayet ettiği hadis ise; Ye'cüc ve Me'cüc çıkarıldıktan sonra kalanlar hakkında söylemiş olabilir. (Kastallanî şerhi, C.7, s.245)

Kastallanî bir başka konuda da şöyle diyor: Buradaki rakamlarla kastedilenler inkarcıların tamamı ile, Allah'a isyan ettiği, emri yerine getirmediği için cehenneme atılanların tamamı kastedilmiş olabilir. Buna göre her bin kişiden dokuzyüz doksandokuz kişi isyankarlığından dolayı cehenneme atılan olur. (Kitabu'r- Rikak'dan).

Hadiste bildirildiği üzere, hamile kadının çocuğunu düşürmesi, küçük çocuğun saçlarının ağarması, meselenin anlaşılması için verilmiş Örnek ve temsildir. Yani aşırı üzüntüler insanlardaki kuvvetleri zayıflatır ve saçın ağarmasını çabuklaştırır. Bu hadislerin gerçek manada olması da mümkündür. Çünkü herkes öldüğü hal üzere diriltilecektir: Eğer bir kadın hamile olarak öldüyse öylece diriltilecek tir. Aynı şekilde emzikli kadın emzikli olarak, çocuk çocuk olarak diriltilecektir. Kıyamet kopunca ve

Adem Aley-hisselâm'a sözügeçen emir verilince insanlar dehşete kapılacaklar ve hamile kadın çocuğunu düşürecek, çocuğun saçları ağaracak, emzikli kadın çocuğunu unutacak. Hafız Ebu'1-Fadl Ibnu Hacer bu şekilde açıklama yapmaktadır.

Resulullah Aleyhisselâm'ın"Ye'cüc ve Me'cüc1 dan olanlar dokuzyüz doksan dokuz kişi nisbetinde olacak, siz ise bir kişi nisbe-tinde olacaksınız" sözünün anlamı şudur: Ye'cüc ve Me'cüc ile, onlar gibi şirke sapanlar, küfür yolunu seçenler dokuz yüz doksan dokuz kişi nisbetinde olacak, siz ve sizin gibi iman sahipleri de bir kişi nisbetinde olacaksınız. "Ibnu Mes'ud Radıyallahü Anh'm hadisinde geçen "cennete Müslüman nefısden başkası giremez" sözü de bu anlama işaret etmektedir.

îbnu Mes'ud Radıyallahü Anh'den yine aynı babda rivayet edilen hadiste şöyle deniliyor: Biz deriden bir gölgeliğin altında Resulullah Aleyhisselâm ile birlikte kırk kişi idik. Resulullah Aleyhis-selâm: Cennet ehlinin dörtte biri olmaya razı mısınız? diye buyurdu. Biz: Evet, dedik. Sonra: Cennet ehlinin üçte birini oluşturmaya razı mısınız? dedi. Evet, dedik. Sonra: Cennet ehlinin yarısı olmaya razı mısınız? dedi. Biz: Evet, dedik.

es-Sefaksî diyor ki: Burada müjdeyi tam zihinlere yerleştirmek için soru yolunu seçiyor. Aynı zamanda sevincin büyük olması için tedricilik yolunu seçiyor.

imam Ahmed'in oğlu Abdullah'ın ilavelerinde ve Taberanî'nin Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayetinde: "Siz cennet ehlinin üçte ikisisiniz" şeklinde bir ziyade vardır.

Ayrıca Tirmizî'nin Bureyde'den merfu olarak rivayet ettiği ve sahih olduğunu söylediği bir hadiste: "Cennet ehli yüz yirmi saftır, benim Ümmetim bunların seksen safını oluşturur" denilmektedir.

Kastallanî Rahmetullâhi Aleyh diyor ki:

Bunlardan anlaşıldığına göre, Resulullah Aleyhisselâm Cenab-ı Hakk'ın rahmetinden, Ümmetini cennet ehlinin yarısı kılmasını diledi, Hakk Teala da kendi ihsanından ona dilediğinden fazlasını verdi.

Yani yarıdan fazla eyledi ve Hazreti Muhammed Aleyhisse-lâm'ın Ümmetinden olanlar üçte ikilik oranı buldu. Bu da Allahü Teala'nm: "Rabb'in sana. verecek ve sen razı olacaksın" sözündeki vaadin gerçekleşmesidir. Resulullah Aleyhisselâm'm: "Ümmetimden bir kişi cehennemde oldukça razı olmam" diye buyurduğu bildirilmiştir. Allahü Teala'nm salat ve selamı efendimiz, sevgilimiz Muhammed Aleyhisselâm'ın üzerine olsun. Bir Peygambere Ümmetinden dolayı en güzel şekilde nasıl

karşılık verirse, bizden dolayı Ona öylece karşılık versin. Bizi şefaatine layık olanlardan ve havzıha varanlardan eylesin. Amin, Duamızın sonu "Alemlerin Rabb'i olan Allah'a hamdolsun"dur.

---

[1] Nesâî: iflitah: 21

[2] Nesaiî: Zekat: 1

[3] Buharî: Tevhid: 35

[4] Buharî: Menakibu'l-Ensar: 20

[5] Müslim : Zühd: 46

[6] îbnu Mace: Zühd: 21

[7] IbnuMace:Zühd:21

[8] Tirmizî: Zühd: 60

[9] Tirmizî: Kıyame: 15

[10] ibnu Mace: Zühd: 35

[11] Müslim: İmare: 152

[12] Nesâî: Cihad: 22

[13] Tirmizî: Zühd: 48

[14] ibnu Mace: Fiten: 21

[15] İbnu Mace: Fiten: 20

[16] ibnu Mace: Zühd: 34

[17] Buharî: Tevhid: 35

[18] Buharî:Rikak:41

[19] Buhari: Rikak: 41

[20] Müslim: Zikr ve Dua: 16 (Sahih-i Müslim'de Kitabu'd-Daavat başlıklı bir bölüm yoktur)

[21] Müslim: Zikr:15

[22] Buharî: Enbiya: 31 (Sahih-i Buharî, Kitabu'l-Bedu'l-Halk'da "Musa Aleyhis-selâm'ın Vefatı" başlıklı bir bab mevcut değildir. Bu bab, Kitabu'l-Enbiya'nın 31. babıdır. Yukarıdaki hadis de buradadır.

[23] Buharî: Cenaiiz : 68

[24] Müslim: Fedail: 158

[25] Buharî: Enbiya: 8 (Yüce Allah'ın "Allah İbrahim'i Kendine Dost Edindi" mealindeki ayet-i kerimesi ile ilgili bab, Kitabu Bedu'l-Halk'da değil, Kitabu'l Enbiya'dadır.)

[26] Buharî: Rikak: 45; Tefsir, Maide suresi: 14; Enbiya Suresi: 2

[27] Müslim: Cennet: 56

[28] Tirmizî: Kiyame: 3; Tefsir, Abese Suresi: 2

[29] Buharî: Tevhid: 3

[30] Buharî: Tefsir: Hacc Suresi: 1

[31] Tirmizi: Tefsir: Hacc Suresi: 1

[32] Tirmizî: Tefsir. Hacc Suresi: 2

'Allah Yeri Dürer... Sonra: 'Ben Melikim'   Diye Buyurur' Hadisi

319. Buharı bu hadisi, C.6,8J26'da Kitabu't-Tefsir, Zümer suresi, 'Onlar Allah'ı Gereği Gibi Tanıyamadılar' mealindeki ayet-i kerimenin tefsirinde rivayet ediyor:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resu-lullah Aleyhisselâm'ı şöyle söylerken işittiğini bildirmiştir:

"Allahü Teala yeri toplar ve sağ eliyle gökleri dürer. Sonra: Ben Melik'im, yüryüzünün kralları nerede?" diye buyurur[1]

Buharı, bu hadisi aynı şekilde, yine Ebu Hureyre'den Kitabu'r-Rikak'da da rivayet etmiştir.

320. Buharı, bu hadisi, Kitabu't-Tevhid'de de Abdullah ibnu Ömer Radıyallahü Anhuma'dan rivayet ediyor. Oradaki rivayetin metni şöyledir-,

Abdullah ibnu Ömer Radıyallahü Anhuma'dan rivayet edilmiştir:

"Allahü Teala yeri veya yerleri toplar. Gökler de sağ elinâe olur. Sonra: "Ben Melik'im" diye buyurur.[2]

Buharı, yine Kitabu't-Tevhid'de bu hadisin Abdullah ibnu Mes'ud'dan gelen iki ayrı rivayetini vermektedir. O rivayetlerden birinde:

"... sonra onları sallar, sonra: "Ben Melik'im., Ben Melik'im'1 diye buyurur." denilmektedir.

321- Kitabu't-Tefsir, Zümer suresi tefsirinde, yukarıdaki-lerin hepsinden uzun bir rivayeti vardır:

Adem Seyhan'dan, o Mansur'dan, o İbrahim'den, o da Ubeyde'den, Abdullah Radıyallahü Anh'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Yahudi bilginlerden biri Resulullah Aleyhisselâm'a gelerek: Ey Muhammed, biz okuruz ki, Allah gökleri bir pamakta, yerleri bir parmakta, ağaçları bir parmakta, su ve toprağı bir parmakta, diğer yaratıkları da bir parmakta kılacak. Sonra da: "Ben Melik'im" diye söyleyecek, dedi. Resulullah Aleyhisselâm, yahudi bilginin söylediğini tasdik anlamına, Ön dişleri görünürcesine güldü. Sonra şu ayet-i kerimeyi okudu: "Onlar Allah'ı gereği gibi tanıyamadılar. Bütün yeryüzü kıyamet günü O'nun avucundadır; gökler O'nun kudretiyle durulmuş olacaktır. O, putperestlerin ortak koşmalarından yüce ve münezzehtir" dedi[3]

322. Müslim, yahudi hahamla ilgili hadisi, irKıyamet, Cennet ve Cehennemin Özelliği" başlıklı babda da rivayet etmiştir. Oradaki rivayette şöyle denilmektedir:

"Haham Resulullah'a: Ey Muhammed veya Ey Eba'l-Kasım, Allah, kıyamet gününde gökleri bir parmakta tutacaktır... sonra onr lan silkeleyecek ve 'Ben Melik'im, Ben Melik'im1 diye söyleyecek" ibaresine kadar devam ediyor.[4]

323. Sonra Müslim, bu hadisin başka bir rivayetini de veriyor:

"Ancak onda 'sonra onları silkeler1 ibaresini zikretmiyor. Sonra diğer rivayetlere yakın metinlerle veriyor.

Bazı rivayetlerinde: "Peygamber Aleyhisselâm'm, bu sözü duyunca azı dişleri görünürcesine güldüğünü gördüm" ibaresinden sonra "onun sözünü tasdik ve söylediğine hayret dolayısıyla" ibaresi ziyade edilmektedir, Müslim daha sonra, Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın rivayet ettiği hadisi, Buharî'nin verdiği ve yukarıda zikredilen şekliyle vermektedir. [5]

324. Müslim, daha sonra bu hadisin bazı ilavelerle birlikte değişik rivayetlerini vermektedir. Bu Rivayetler Abdullah ibnu Mes'ud'dandır.

Ebu Bekir ibnu Şeybe, Ebu Usame'den, o Umer ibnu Ham-za'dan, o Salim ibni Abdullah'dan, o da Abdullah ibnu Ömer Radı-yallahü anhuma'dan Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Allah Azze ve Celle kıyamet gününde gökleri dürer, sonra onları sağ eline alır. Sonra "Ben Melik'im, zorbalar nerede,

büyüklenenler nerede?" diye buyurur. Sonra yeri sol eliyle dürer. Sonra yine: Ben Melik'im, zorbalar nerede, büyüklenenler nerede?" diye buyurur. [6]

325. Yine Müslim şöyle diyor:

Saîd ibnu Mansur, Yakub'dan -Yani îbnu Abdurrahman'dan-o, Ebu Hazim'den, o Ubeydullah ibnu Mukassim'den, rivayet eder ki, Ubeydullah ibnu Mukassim, Resulullah Aleyhisselâm'ın nasıl bildirdiğini öğrenmek için Abdullah ibnu Ömer Radıyallahü anhu-maya baktı, şöyle söyledi:

"Allahü Teala gökleri ve yerleri iki eliyle dürer, sonra: Ben Allah'ım, diye buyurur. -Resulullah parmaklarım toplayıp açıyordu-Ben Melik'im, diye buyurur. (Abdullah ibnu Ömer Radıyallahü Anhuma der ki): Bu esnada minbere baktım, ta en altından sallanıyordu. Öyleki ben: "Bu minber Resulullah Aleyhisselâm'la birlikte devrilecek mi?" diye söyler oldum.[7]

326. Müslim'de yer alan ve Abdullah ibnu Ömer Radıyallahü Anhuma'nın rivayet ettiği ikinci hadisi İbnu Mace aşağıdaki metinle rivayet etmektedir:

Abdullah ibnu Ömer Radıyallahü Anhuma'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: Resulullah Aleyhisselâm'ın minberde iken şöyle konuştuğunu duydum:

"Mutlak hakimiyet sahibi olan Allah, gökleri ve yerleri bir eliyle alır, onları bir eliyle tutar. Bu elini açıp kapamaya başlar. Sonra şöyle buyurur: Ben mutlak hakimiyet sahibiyim, yeryüzünde hakimiyet taslayarak, baskı yapanlar nerede? Büyüklenenler nerede?" CRavi İbnu Ömer Radıyallahü Anhuma der): Resulullah Aleyhis-selanı sağıyla soluyla (sağ ve sol elleriyle) söylediklerini temsil ediyordu. O esnada minbere baktım, ta en altından sallanıyordu. Öyleki: Ey Allah'ın Resulü, şu minber yıkılacak mı?" diye sordum.[8]

(İbnu Mace'nin Sünen'inden C.l,s.45, "Cehmıyyenin inkar ettik-, leri hakkında" başlıklı babdan).

327. Bu hadisi, Ebu Davud da, Sünen'inde, C.4, s.l83'te, Rü'yet babında şu şeklide rivayet ediyor:

îbnu Ömer Radıyallahü Anh 'den rivayet edildiğine göre Re-sulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Allah kıyamet gününde gökleri dürer, sonra onları sağ eline alır. Sonra: Ben Melik'im, zorbalar nerede? Büyüklük taslayanlar nerede? diye buyurur. Sonra yerleri dürer. Sonra onları alır. Îbnu'1-Alâ der ki: Burada "diğer eliyle" diye söyledi- Sonra: Ben Melik'im. Zorbalar nerede? Büyüklük taslayanlar nerede?" diye buyurur.[9]

319-327. Hadislerin Şerhi

Yahudi bilginin Resulullah Aleyhissselâm'a gelmesiyle ilgili hadisin şerhi:

Hafız tbnu Hacer, bu bilginin ismine dair.bir kayda rastlamadığını bildiriyor.

"Biz okuyoruz ki..." yani "Tevrat'ta okuyoruz".

Resulullah Aleyhisselâm an sözkonusu ayeti yahudi bilgine okumasının sebebi, bu ayette onun söylediğini doğrulayan bilgi olmasıdır. Aynı şekilde gülmesi de onun sözünü doğrulaması manasınadır. (Kastallanî şerhi, c.7,s.32O)

Hadiste, yahudi bilginin gökleri bir parmağında, yerleri de bir parmağında... tuttuğuna dair soru sormasıyla ilgili olarak Kastallanî şu açıklamaları yapıyor:

Burada anlaşılması zor bir konu vardır. Bazıları bu sözler, ya-hudileri Allah'ı cisimle teşbih ettikleri, kendilerine indirilen ayetleri, teşbihe (yaratılanlara benzetmeye) giren sözler sandıkları, Müslümanların söyledikleri gibi söylemedikleri, manasına almışlardır. el-Hattabî böyle diyenlerdendir.

el-Hattabî şöyle diyor: Bu hadisi Abdullah ibnu Mes'ud'dan Ubeyde tankı ile birden fazla kimse rivayet etmiş ve "bilginin sözünü doğrulamak anlamına" ibaresine yer vermemişlerdir. Olur ki bu ifade, ravinin zan ve düşüncesine dayanarak söylediği sözdür. Resulullah Aieyhisselâm'm gülmesi yahudinin yalanma hayret manasınadır. Ravi de, bu hayreti onu doğrulamak anlamına zannetmiştir. Oysa gerçekte böyle değildir.

Kastallanî, Kitabu't-Tevhid'de Yüce Allah'ın "O yaratıcıdır, varedicidir, şekil vericidir" buyurması ile ilgili babda hadisi şerhederken el-Hattabî'nin yaptığı açıklamalara işaret ederek şöyle diyor:

el-Hattabî parmak meselesini zikrediyor ve bunun Kur'an'da da, kesin sahih olduğu bilinen bir hadiste de geçmediğini belirterek şöyle diyor: Kesin olarak anlaşılmıştır ki, Allah'a nisbet edilen el, bir uzuv mahiyetindeki el değildir ki, Allah'a el nisbet edilmesinden, parmakların da olacağı manası çıkarılsın. Bilakis şeriat sahibinin nisbet ettiği bir şeydir, keyfiyeti anlaşılmaz ve cisme de benzetilmez. Parmakların anılması, yahudilerin karıştırmasından ibarettir. Yahudiler teşbih yoluna gitmişler, yani Allah'ı cisme benzetmişlerdir. "Onu doğrulamak manasına" diyen ravinin bu sözü ise, kendi zannından ibarettir. Abdullah ibnu Mes'ud'un arkadaşlarından birden fazla kimse, bu hadisi rivayet etmiş ve "onu doğrulamak manasına" diye söylememişlerdir.

Kastallanî yine aynı babda hadisin şerhinde Kurtubî'nin bir açıklamasına yer veriyor:

Kurtubî el-Mufhim'de diyor ki: Resulullah Aleyhisselâm'm gülmesi, yahudinin bilgisizliğine hayret etmesinden dolayıdır. Bunun için: "Onlar Allah'ı gereği gibi tanıyamadılar" mealindeki a-yet-i kerimeyi okumuştur.

Bu hâdiseyle ilgili rivayetin sahih olduğu kesindir. "Onu doğrulamak manasına" diyen ravinin bu sözü ise, hadisten olmayıp kendi açıklaması olduğu için, bir şey ifade etmez ve geçersizdir. Çünkü Resulullah Alehisselâm muhal (imkansız) olanı doğrulamaz. Allahü Teala hakkında bu sıfatlar ise muhaldir. Çünkü eğer, parmakları, eli ve uzuvları olsaydı, bizden biri gibi olurdu. Böyle olması halinde ise ilah olması muhal olurdu. Yahudinin sözü muhaldir ve yalandır. (el-Mufhim'deı iktibas edilen açıklama tamam oldu).

Kastallanî daha sonra şöyle diyor: Bazıları bundan başka da, birtakım hadis-i şeriflerde parmaklardan sözedilmesi sebebiyle onun açıklamalarına itiraz etmişlerdir. Bu hadislerden biri Müslim'in Sahih'inde rivayet ediliyor. Orada: "Ademoğlunun kalbi RaV man'ın parmaklarından iki parmak arasındadır" deniliyor. Ancak bu ona cevap olamaz. Çünkü o, buradaki kesinliği reddediyor.

Evet, Şehy Ebu Amr ibnu's-Salah Buharı ile Müslim'in birlikte rivayet ettikleri hadislerin mütevatir derecesinde olduğu, sağlam ravileri tenkide ve sabit haberleri redde kalkmanın doğru olmayacağı görüşündedir.

Durum ravinin zannettiğinin aksine olsaydı, Resulullah Aleyhisselâm'm yahudiyi batıl inancında ikrar etmiş olması veya onun batıl iddiası karşısında susmuş olması sözkonusu olurdu ki, böyle bir şeyi ileri sürmekten Allah'a sığınırız.

îbnu Huzeyme, Resuluîlah Aleyhisselâm'm sözü geçen gülmesini, söyleneni inkar anlamında alanlara şiddetle karşı çıkıyor, sahihinin Kitabu't-Tevhid bölümünde bu hadisi rivayet ettikten sonra şöyle diyor:

"Yüce Allah, Peygamberini, kendi zatına yakışmayacak bir sıfatla kendini vasfetme hatasına düşürmekten ve böyle yanlış bir vasfetme halinde inkar ve kızma yerine, gülme tarzında bir tepki göstertmekten pek yücedir. Resulullah Aleyhisselâm'm peygamberliğine inanan Onun hakkında böyle bir şey düşünemez. (Kastal-lanî, Kitabu't-Tevhid, C.lO,s.388).

Kastallanî Kitabu't-Tefsir'de de, el-Hattabî ve Kurtubî'nin söylediklerini naklettikten sonra şöyle diyor: "Şüphe yok ki, saha-biler ne rivayet ettiklerini gayet iyi biliyorlardı. Resulullah Aleyhis-selâmın gülmesinin söyleneni tasdik anlamında olduğunu söylemişlerdi. Müslim'in Sahih'inde de Resulullah Aleyhisselâm'm: "Hiçbir kalb yoktur ki, Rahman'm parmaklarından iki parmak arasında olmasın" diye buyurduğu sahih hadisle sabit olmuştur.

İbnu Abbas Radıyallahü Anh'm rivayet ettiği ve "Rabb'im bu gece bana en güzel suret üzere geldi..." diye başlayan hadiste de Resulullah Aleyhisselâm'm: "Elini iki omuzum arasına koydu" diye buyurduğu bildirilmektedir.

Yine Muaz Radıyallahü Anh'm rivayetinde: "Gördüm ki, elini iki omuzum arasına koydu, Öyle ki parmaklarının soğukluğunu iki memem arasında hissettim" diye buyurduğu bildiriliyor. Bunlar parmakların zikriyle ilgili olarak birbirini destekleyen rivayetlerdir.

Buharı ve Müslim'in ittifakla rivayet ettikleri ve tenkid ilmini iyi bilen ve bu konuda gayet itina gösteren ilim adamlarının kitaplarında yer alan bir hadis, sıhhati yönünden nasıl tenkid edilebilir. Özellikle Îbmı's-Salah'm, Buharî ile Müslim'in ittifakla rivayet ettiklerinin mütevatir derecesinde olduğunu söylediğini düşünmek gerekir. Peygamber Aleyhisselâm'm Rabb'inin kabul edilemeyecek bir şekilde vasfedilmesi halinde güleceği, ve onu şiddetle reddetmeyeceği nasıl düşünülebilir? Bunu söylemekten Allah'a sığınırız.

Bu hadisin sıhhati kesihleşince, bu ifade de diğer bir takım rivayetlerde geçtiği gibi müteşabih cümlelerinden olur. Allah Teala1 ya nisbet edilen yüz, eller, ayak, bacak, yan ibarelerinde olduğu gibi. Ayet-i kerimede; insan nefsinin "Allah'ın yanında kusur edişimden dolayı vah bana" diyeceği bildiriliyor.

Bu konuda ilim adamlarımız, bu gibi müşkil şeyleri te'vil mi edelim yoksa, bunlardan kastedilen manayı Allah'a havale ederek susmayı mı tercih edelim diye ihtilafa düşmüşlerdir. Ancak bu konuların tafsilatı hakkında bilgi sahibi olmayışımızın bunlardan kastedilen manaya inancımızda herhangi bir noksanlığa sebep olmaması gerektiği hususunda ittifak halindedir.

Kastedilen mananın ne olduğunu Allah'a havale etmek selefin yoludur ve bu en güvenli yoldur. Te'vil yolu ise halefin yani sonraki âlimlerin yoludur. Bu ise daha geniş bilgi sahibi olmayı gerektirir. Burada parmak, Allahü Teala'mn gücü, kudreti olarak te'vil edilir. Bundan bilinen azaların anlaşılması ise imkansızdır.

"Arapların en güzel konuşanı güldü ve hayret etti. Çünkü o, 'söylenilenden beyan âlimlerinin anladığından başka bir şey anlamış değildi. Bu sözle O, bilinen parmak ve uzuv tasavvuruna gitmedi. Bunda şaşılacak bir şey yoktur. Ancak o, sözün başında her şeyin üstündeki kudrete delalet eden manayı akladı".

îbnu Fevrek de diyor ki; Parmak ile bazı yaratıkların parmaklan kastedilmiş olabilir.

Buharı ve Müslim'in Ebu Hureyre ve Abdullah ibnu Ömer Radıyallahü Anhum'den rivayet ettikleri hadisin şerhi:

"Allahü Teala yeri toplar ve sağ eliyle gökleri dürer". Burada dürme, kağıt katlama gibi toparlama, katlama anlamına olabilir. Ayet-i kerimede de : O gün göğü, kitapları dürer gibi düreriz" buy-uruluyor. Aynı şekilde yok etme anlamına da gelebilir. Araplar "filancayı kılıcımla dürdüm" dediklerinde bu, onu yok ettim anlamına alınır.

Kadı Iyaz diyor ki: Bu Allahü Teala'mn gölgelikleri ve güneşlikleri yok etmesi ve üstün kudretiyle, onları insanlar için sığınak, mesken olmaktan çıkarması anlamım ifade eder. Bütün büyük işler Allah'ın üstün kudreti için gayet kolaydır. O'nun gücü karşısında bütün güçler, kudretler yok olur, zihinler, düşünceler bunu tahayyül etmek ve örneklendirmek te hayrete düşerler. "Sonra Allahü Teala: "Ben Melik'im, yeryüzünün kralları nerede?" diye buyurur".

Müslim'in îbnu Ömer Radıyallahü Anhuma'dan merfu olarak rivayet ettiği hadisde de, göklerle yer arasındaki derece farkına ve kademeye işaret ve bu hususun anlaşılmasını sağlamak için: "...gökleri dürer, sonra onları sağ eline alır. Sonra: Ben Melik'im, zorbalar nerede, büyüklenenler nerede?

diye buyurur. Sonra yeri sol eliyle dürer. Sonra yine: Ben Melik'im, zorbalar nerede, büyüklenenler nerede? diye buyurur" deniliyor.

Müslim ve îbnu Mace'nin îbnu Ömer Radıyallahü Anhuma'dan rivayet ettikleri ve minberin sallanmasına dair hadisin şerhi:

Bu şerh, Nevevî'nin Sahih-i Müslim şerhinden (Kastallanî'nin hamişi, C.lO,s.548) alınmıştır.

Alimler dediler ki: Hadiste 'parmaklarını toplayıp açıyor' denilirken kastedilen, Resulullah Aleyhisselâm'dır. Bunun için, îbnu Mukassim, Resulullah Aleyhisselâm'm nasıl bildirdiğini öğrenmek için îbnu Ömer'e bakıyordu' denilmiştir.

Allahü Teala'ya iki el nisbet edilmesi ise, güç ve kudret ile te'vil edilmiştir. O'nun gücü, kudreti iki el ile izah edilmiştir. Çünkü bizim fiillerimiz ellerimizle gerçekleşir. Mesele bize anlayabileceğimiz bir tarzda izah edilmiştir. Zihinlerde daha açık ve daha kuvvetli bir anlam oluşması için böyle söylenilmiştir. Mananın daha açık olarak ortaya çıkması bakımından sağ ve sol el de ayrıca zikredilmiştir. Çünkü biz, değer verdiğimiz şeyleri sağ elle, pek değer-vermediğimiz şeyleri sol elle alırız. Ayrıca bizim hakkımızda sağ el, sol elin yapamadığını yapar.

Bilindiği üzere gökler yerden üstündür. Bu bakımdan gökler sağ ele, yerler de sol ele nisbet edildi. İstiaredeki benzetmenin tam anlaşılması için böyle söylenildi. Gerçekte ise, Alan için bir şeyin başka bir şeyden ağır veya hafif olduğu söylenemez. Bu açıklama el-Mazerî'nin bu hadisle ilgili olarak söylediklerinin özetidir.

"Minber sallanıyordu" yani Resulullah Aleyhi s selam'm hareketinden dolayı alttan üste doğru hareket ediyordu.

Kadı Iyaz diyor ki: Biz Allah'a ve O'nun sıfatlarına inanırız. Hiçbir şeyi O'na benzetmediğimiz gibi, O'nu da hiçbir şeye benzetmeyiz. Hiçbir şey O'nun benzeri değildir. O, duyandır, görendir.

Resulullah Aleyhisselâm'm söyledikleri de haktır, doğrudur. Biz onun gerçeğini anlayabilmiş değiliz. Allahü Teala'nm ihsanı ile, bizden gizli kalanlara da inanırız, ilmini ise Allahü Teala'ya havale ederiz. Lafzını da Araplar arasında yaygın olan manaya göre muhtemel olan manaya hamlederiz. Allah'ı sonradan olanlara benzemekten tenzih ettikten sonra, ibarelerin iki anlamdan birini kesin olarak ifade ettiğini söylemeyiz. En doğru olanı ise ancak Allah bilir.

Sonuç olarak Allah'ın sıfatları ile ilgili ayet ve hadislerin tümüne inanmamız ve onlardan Allah katında kastedilen mananın her türlü

tereddütten uzak şekilde doğru olduğuna iman etmemiz gerekir. Bunlar hakkında selefin söylediğini söyleriz ki, o da, Allahü Teala'nm yaratıklara benzemekten münezzeh olduğuna iman ve sözkonusu ibarelerin anlamını Allah'a havaledir. Yahut sonraki âlimlerin söylediklerini söyleriz ki, o da, bu ibareleri te'vil etmek ve Yüce Allah'ın şanına, azametine yakışacak bir anlam vermektir. Biliniz ki, halefin, yani sonraki âlimlerin yolunda yürümek için, çok geniş bilgiye ihtiyaç vardır. En güzeli selefin yoludur. Çünkü bu yol tehlikeye düşmek karşısında daha emniyetlidir. Bu ibarelerin, Allah tarafından kastedilmiş olması mümkün olmayan manalara hamledilmesi ise son derece büyük bir tehlikedir.

Allahü Teala bizi kendine ve sıfatlarına iman etmeye muvaffak kılsın, hataya düşmekten, ayağımızın kaymasından korusun, şüphe ve tereddütlerden salim eylesin. Amin, ya Rabbe'l-Alemin.

Şefaatle İlgili Hadisler Buharî'nîn Rivayetleri

328. Sahin-i Buharî, C.4, s.134, Kitabu Bedu'1-Halk, "Milletine Can Yakıcı Bir Azab Gelmezden Önce Onları Uyar, Diye Nuh'u Milletine Gönderdik11 mealindeki ayet-i kerime ile ilgili babda yeraîan rivayet:

îshak ibnu Nasr'ın Muhammed ibnu Ubeyd'den, onun Ebu Hayyân'dan, onun da Ebu Zur'a'dan rivayetine göre Ebu Hureyre Radıyallahü Anh şöyle söylemiştir:

"Resulullah Aleyhisselâm ile birlikte bir ziyafette idik. Hayvanın bilek kemiği Resulullah Aleyhisseîâm'a takdim edildi. Bu kısım Onun hoşuna giderdi. Ondan bir parça alıp, buyurdu ki: Ben kıyamet gününde insanların efendisiyim. Ne ile biliyor musunuz? Allah, o gün öncekilerle sonrakileri düz bir yerde toplar. Bakan onları görür, çağıran onlara sesini duyurur. Güneş yakınlaşır. İnsanlardan bazıları: Ne hale geldiniz görmüyor musunuz? Başınıza neler geldi? Rabbiniz katında size şefaatçi olacak birine bakmaz mısınız? der. Diğer bazıları: Babamız Adem'dir. Ona gidelim, derler. Ona giderler, ey Adem, sen insanlığın babasısm, seni Allah kendi eliyle yarattı, sana kendi ruhundan üfledi, meleklere emretti onlar da sana secde ettiler, seni cennetine koydu, Rabbin katında bizim için şefaatçi olmaz mısın? Bizim içinde bulunduğumuz hali ve başımıza geleni görmez misin? derler. Adem Aleyhisselâm: Rabbim öyle gadablandı ki, daha önce benzer şekilde gadablanmamıştı, aynı şekilde bundan sonra da

gadablanmaz, O beni ağaca yaklaşmaktan menetti, ben se O'na isyan ettim. Ben nefsimle uğraşıyorum, nefsimle. Siz benden başkasına gidin, Nuh'a gidin, der. Nuh Aleyhisseîâm'a giderler. "Ey Nuh, sen insanlara Resul sıfatıyla gönderilenlerin ilkisin, Allahü Teala seni "şükreden kul' olarak adlandırdı. İçinde bulunduğumuz hali görmez misin? Başımıza geleni görmez misin? Rabbinin katında bizim için şefaatte bulunmaz mısın? derler. Nuh Aleyhisselâm: Rabbim bugün öyle gadablandı ki, daha önce benzer şekilde gadab-lanmamıştı, bundan sonda da o şekilde gadablanmaz, ben nefsimle uğraşıyorum, nefsimle. Nebi Sallallahü Aleyhi ve Sellem'e gidin, der. Bana gelirler, ben arşın altında secde ederim. "Ey Mu-hammed, başım kaldır, şefaat et, şefaatin kabul edilecektir, iste isteğin verilecektir" denilir.

Ravi Muhammed ibnu Ubeyd : "Hadisin kalan kısmı ezberimde değildir" demiştir. 328

,

328. Hadisin Şerhi

Bu hadisin şerhi Kastallanî şerhinden alınmıştır.

Resulullah Aleyhisselâm bilek kemiğinin etini severdi, çünkü bu kısım çabuk pişer, mideyi yormaz, çabuk hazmedilir ve bunun-

328. Buharî: Enbiya: 3 (Sözkonusu bab Kitabu'l Bedul-Haîkda değil, Kitabu'l Enbiya'da geçmektedir)

la birlikte tadı da güzeldir.

"Kıyamet gününde ben insanların efendisiyim" yani kıyamet gününde insanların sıkıntılarını gidermek ve içine düştükleri fena hallerden kurtulmak için etrafına toplanacakları efendisiyim. Re-sulullah Aleyhisselam burada bilhassa kıyamet günündeki efendiliğini dile getiriyor, çünkü o günde üstünlükleri daha açık olarak ortaya çıkacak ve bütün insanlar Onun üstünlüklerini kabul edecekler. Kıyamet gününde insanların efendisi olunca dünyada da böyle olması evleviyetle mümkündür.

Resulullah Aleyhisselam'm bir hadis-i şerifinde "Peygamberler arasında ayırım yapmayınız" diye buyurmasının anlamı "birbirine noksanlık nisbet etmek tarzında bir ayırım yapmayınız" dır. Buradaki sözünde de kendisinin dışındaki Peygamberlere noksanlık atfedecek bir anlam yoktur. Yahut "ayırım yapmayınız" sözünün anlamı "Peygamberlik itibariyle ayırım yapmayınız" olabilir. Peygamberlik makamı Allah'ın kullan arasında

dilediğine imtihan için verdiği bir makamdır. Cenab-ı Hakk Peygamberlerini günah işlemekten korur, vahiy ile onları üstün kılar. Bu bakımdan peygamberlik üzerine, Onun dışındaki bir beşerî makam ile üstünlük sağlanamaz.

Daha sonra Peygamber Aleyhiselâm kıyamet gününde insanların efendisi obuasının sebebini açıklıyor.

"Bakan onları görür" çünkü üzerinde bulundukları yer düzdür ve arada bir perde yoktur. "Çağıran onlara duyurur". Çünkü bu günde gözlerin görme kabiliyeti, kulakların duyma kabiliyeti güçlenecektir. Ayet-i kerimede de: "Biz senin gözünden perdeyi kaldırdık, bugün artık gözün keskindir" diye buyuruluyor. Yüce Allah bir başka ayet-i kerimede de şöyle buyuruyor: "O gün insanlar o çağrıyı gerçek olarak duyarlar. îşte bu dirilip çıkış günüdür." Yine bir ayet-i kerimede: "Boyunlarını çağırana doğru uzatmış halde..." deniliyor. Yani çağıranın peşinde boyunlarını eğip koşar halde.

"însanlar'dan bazıları başımıza neler geldi görmüyor musunuz?" derler. Yani Allahü Teala onlara bu şekilde ilham eder. Çünkü kendilerine şefaat edecek olanın üstünlüğünü ve Peygam-. ber Aleyhisselâm'm seyyidliğini, yüksek mevki sahibi olduğunu or-

taya çıkarmak için bunda büyük hikmet vardır. Sonra "Rabbiniz katında size şefaatçi olacak birine bakmaz mısınız?" derler. Yani olur ki, bu şefaatçi uzun uzun beklemekten kendilerini kurtarır, hesaplarım verir ve o günün dehşetinden kurtuluşa ermelerini sağlar diye ümid ediyorlar. O günün dehşeti pek şiddetlidir. Ayet-i kerimede de: "Biz çok asık suratların bulunacağı bir gün dolayısıyla Rabb'imizden korkarız" diye buyuruluyor.

Sonra Allahü Teala, onlara Adem Aleyhisselam'a doğru gitmelerini ilham eder. Bazı insanlar "Babanız Adem'dir" derler. Yani O, Rabb'iniz katında sizin için şefaatçi olabilir. Adem Aleyhis-selâm'a gidip "Ey Adem sen insanlığın babasısm" derler, yani senin şefaatin kabul edilebilir. Sonra ona şefaatinin kabul edilmesine vesile teşkil etmesinin umulacağı ve Allah katından kendisine verilmiş olan nimetleri sayarlar. "Allah seni kendi eliyle yarattı" yani ana ve babadan olmaksızın kendi kudreti ile vasıtasız olarak yarattı, sana kendi ruhundan üfledi, diğer yaratıklar bu nimete kavuşmuş değildirler, Allah müvekkel meleğe emreder, o melek ana rahminde iken çocuğa ruh üfler. "Ve meleklere emretti sana secde ettiler" yani seni kıble edinip sana yönelerek Allah'a secde ettiler, seni kıble edinmeleri seni yüceltmeleri sebebiyle idi. "Seni cennetine koydu", 'yasak ağaçtan

yemenden önce Allah katından bir lütuf olarak bu nimete kavuştun' Sonra, yasak ağaçtan yiyince büyük bir hikmet için Allah Onu cennetten çıkardı.

Adem Aleyhisselâm'a üflenen ruhun Allah'a nisbet edilmesi Onun şerefi, yüceliği ve Ona has kılınması sebebiyledir. Yani bu, Allah'ın vasıtasız yarattığı ve sırlarına dair bilgiyi kendine has kıldığı ruhtur.

Sonra insanlar, Adem Aleyhisselâm'a Rabb'in katında bizim için şefaatçi olmaz mısın? Bizim içinde bulunduğumuz hali vt başımıza geleni görmez misin? dediler. Böyle söylemeleri Adem Aleyhisselâm'm kendilerine acımasını istemeleri sebebiyledir. Bel ki isteklerini kabul eder de şefaatçi olur diye. Adem Aleyhisselam da, şefaatte bulunmaktan kaçınmasının sebebini söylüyor "Rabb'im öyle gadablandı ki, daha önce benzer şekilde gadablan mamıştı". Çünkü, dünya günleri, insanlara mühlet verildiği vt olur ki günahlarından dönerler ve tevbe ederler diye bekletildikler günlerdir, "bundan sonra da aynı şekilde gadablanmaz". Çünki insanlar arasında hüküm verildikten sonra artık herkesin yeri bel

li olur, herkes kendi yerinde karar kılar. Bir topluluk cennette'bir topluluk da cehennemde olur.

Gadabın Allahü Teala'ya nisbet edilmesiyle kastedilen bunun gereğidir. O da, kendisine gadablamlan kimseye ceza verilmesidir.

Nevevî Rahmetullahi Aleyh diyor ki: Kasteliden, Allah'ın intikam için ortaya koyduğu durum ve daha önce görülmemiş olan, daha sonra da görülmeyecek olan ve o gün müşâhâcL/ edilen dehşetli hallerdir.

"Allahü Teala beni ağaçtan menetti" yani onun meyvesinden yemekten menetti. "Bense O'na isyan ettim". Bun yüzden şefaat için ileri geçmem mümkün değildir. Bilakis Allahü Teala'nın beni bağışlamasını, bu günahımı affetmesini diliyorum. "Ben nefsim-leyim, nefsimle" yani ben nefsimin kurtuluşunu istiyorum.

Deriz ki;

Allahü Teala Adem Aleyhisselâm'm ağaçtan yemesini isyan o-larak isimlendirdi ve "Adem Rabb'ine isyan etti ve yolunu şaşırdı" diye buyurdu. Ancak bu ayetin devamında "Sonra Rabb'i onu seçti, tevbesini kabul etti, doğru yola iletti" diye buyuruyor. Bakara suresinde de: "Adem Rabb'inden kelimeler aldı, onları yerine getirdi, Rabb'i de bunun üzerine tevbesini kabul etti." diye buyuruyor Bu ayette kastedilen kelimelerin A'raf süresindeki şu ayette geçen kelimeler olması mümkündür: "(Adem ile Havva) dediler: Ey Rabb'imiz biz kendimize zulmettik, eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan muhakkak ziyana uğrayanlardan oluruz".

Allahü Teala' Adem Aleyhisselâm'm tevbesini kabul etmiş ve Onu, seçmiş, Peygamberlikle şereflendirmiş olmakla birlikte, O kıyamet gününde Allah'tan çok korkacaktır. Bunun gibi Allah'a yakın (mukarreb) kullar da o günde Allah'tan çok korkacaklardır. Adem Aleyhisselâm şiddetli korkusundan dolayı şefaat için öne geçmek istemeyecek ve "nefsim, nefsim" diyecektir. Yani benim nefsim bizzat şefaat istemeye müstehaktır. Saîd ibnu Mansur'un rivayitinde sabit olduğu üzere Adem Aleyhisselâm: "Ey Rabb'im ben Firdevs cennetinde iken hata ettim, bugün eğer beni bağışlarsan bu bana yeter" diyecektir.

Nuh Aleyhisselâm hakkında Adem Aleyhisselâm'm "O, yeryüzü ehline Resul sıfatıyla gönderilenlerin ilkidir" demesi konusunda bir müşkil durum söz konusudur. Çünkü Adem Aleyhisselâm evlatlarına gönderilmiş bir Peygamberdi. Aynı şekilde îdris Aleyhisselâm da bir Peygamberdi ve bunlar Nuh Aleyhisselâm'dan önce idiler.

Bu meselede şöyle denilmiştir: Onun Peygamberliğinin önceliği "yeryüzü ehline" sözü ile kayıtlıdır. Yani o Allahü Teala'nın, kendilerini şirk inancından tevhid inancına çekmesi için putlara tapan topluluğa gönderdiği ilk Peygamberidir. Adem Aîeyhisse-lâm'ın oğullan ise şirke sapmamışlardı. Adem Aleyhisselâm'm peygamber olarak gönderilmesi ise, onlara dinin kurallarını bildirmek içindi. Tufan'dan sonra Nuh Aleyhisselâm'm zürriyetinden başkası kalmadı. Ayet-i kerimede de: "Sadece onun zürriyetini (geride bıraktık) sürekli kıldık" diye buyuruluyor.

"Şükredici kul", Allah'ın verdiği nimetlere şükür, her halde O'na harhd için uzun süre kıyamda bulunan.

"Nebi Aleyhisselâm'e gidin" yani Muhammed Aleyhisselâm'a gidin. Bilinen meşhur rivayetlere göre, Adem Aleyhisselâm insanları, Nuh Aleyhisselâm'a, O İbrahim Aleyhisselâm'a, O Musa Aleyhisselâm'a, O îsa Aleyhisselâm'a, O da Muhammed Aleyhisselâm'a göndermiştir. Ancak diğerleri burada zikredilmemiş. Çünkü ravilerden biri olan Muhammed ibnu Ubeyd hadisin tamamının ezberinde olmadığını söylüyor. Bunlarla ilgili kısım da onun ezberinde olmayan kısım olabilir. En doğrusunu Allah bilir.

329. Bu hadisi Buhari, C.6, s.l7-18,'de, Kitabu't-Tefsir'in, "Adem'e Bütün İsimleri Öğretti" mealindeki ayet-i kerimenin tefeiriyle ilgili babında rivayet etmiştin

Müslim ibnu ibrahim, Hişam'dan, o Katade'den, o da Enes ibnu Malik Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'in şöyle buyurduğunu

rivayet etmiştir. (Hadisin bir başka rivayetinde Buharı Rahmetullahi Aleyh Halifeden, o Yezid ibnu Zuray'dan, o Saîd'den, o Enes Radıyallahu Anh'den, o da Resulullah Aleyhisselâm'dan rivayet etmiştir):

"Kıyamet gününde Mü'minler biraraya gelirler ve "keşke birini Rabbimiz katında şefaatçi edinsek" derler. Adem Aleyhisselâm'a gelirler: Sen insanlığın babasısın, seni Yüce Allah kendi eliyle yarattı, sana meleklerini secde ettirdi, sana her şeyin ismini öğretti, bize Rabbin katında şefaatçi ol, ta ki bizi, buradaki şu yerimizde rahata kavuştursun, derler. O: Ben sizin istediğiniz mevkide değilim, der ve günahlarını sayar. Şefaat taleb etmekten utanır ve: Nuh'a gidin. O, Allahü Tealâ'nın Resul sıfatıyla insanlığa gönderdiği Peygamberlerinin ilkidir, der. Mü'minler bu sefer ona giderler, O da: Ben sizin istediğiniz mevkide değilim, der ve Yüce Allah'tan bilmeksizin bir talebde bulunduğunu hatırlatır. Şefaat talebinde bulunmaktan utanır ve: Allah'ın dostu ibrahim Aleyhis-selam'a gidin, der. Ona giderler. O da: Ben sizin istediğiniz mevkide değilim, siz Musa Aleyhisselâm'a gidin. O Allah'ın kendisiyle-kelam ettiği kuludur ve ona Tevrat'ı vermiştir, der. Ona giderler. O da: Ben sizin istediğiniz mevkide değilim, der ve herhangi bir cana karşılık olmaksızın bir kişiyi öldürdüğünü hatırlatır. Rabb'inden utanır: "Siz Allah'ın kulu ve Resulü İsa'ya gidin. O aynı zamanda Allah'ın kelimesi ve ruhudur" der. Ona giderler. O da: Ben sizin istediğiniz mevkide değilim. Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Sel-lem'e gidin. O, Allah'ın Önceki sonraki günahlarını bağışladığı kuludur, der. Bana gelirler. Ben çıkarım, Rabb'imi görünce secdeye kapanırım. Allahü Teala beni dilediği kadar bir süre o hal üzere bırakır. Sonra: Başını kaldır ve iste, istediğin verilecektir, söyle söylediğin dinlenecektir, şefaatte bulun şefaatin kabul edilecektir, denilir. Başımı kaldırırım. Hakk Teala'ya bana öğretiği şekilde hamdederim. Sonra kimler hakkında şefaatte bulunacağım bana bildirilir ve onlar hakkında şefaatte bulunurum. Onları cennete sokarını. Sonra yine Rabb'imin katına dönerim. Rabb'imi gördüğümde secdeye kapanırım. Sonra benim için bir sınır konuluncaya kadar şefaatte bulunurum. Onları cennete sokarım. Sonra üçüncü kez tekrar Rabb'imin katına dönerim. Sonra dördüncü kez giderim. "Kur'an'm tuttukları ve kendileri hakkında ebedi cehennemde kalma hükmü verilmiş olanların dışında cehennemde kim kaldıysa hepsini istiyorum" derim". [10]

Ebu Abdullah el-Buharî Rahmetullahi Aleyh der ki: "Kur'an'ın tuttukları" denilirken kastedilen, Yüce Allah'ın "onlar orada sonsuza kadar kalıcıdırlar" diye buyurduğu kimselerdir.

329. Hadisin Şerhi

Bu hadisin şerhi Kas.tallanî şerhinden alınmıştır:

"Kıyamet gününde Mü'münler biraraya gelirler". Bu söz insanlara şefaat konusunu hatırlatanların Mü'minler olduğuna delalet etmektedir. Şefaat talabiyle Peygamberlere gidenler de onlar olacaklardır.

"Şu yerimizde rahata kavuştursun" sözü, bu şefaatin insanlar arasında hükmün verilmesi için istendiğine delalet etmektedir.

"Nuh Aleyhisselâm, Yüce Allah'tan bilmeksizin bir talebde bulunduğunu hatırlatır". Bu taleb Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinde bildirilen talebdir: "Nuh dedi ki: Ey Rabb'im oğlum benim ailemden-dir. Senin sözün elbette haktır ve Sen hakimlerin hakimisin". Yani Sen bana ailemi tufandan kurtaracağını vaad etmiştin. Oğlum da benim ailemdendir. Aliahü Teala Onun bu isteğine karşı şöyle buyurdu: "Ey Nuh o senin ailenden değildir. Onun yaptığı fena iştir.

Bilmediğin bir şeyi benden isteme". Yani senin ailen denirken kastedilen güzel amel işleyenlerdir. Oğlun ise senin Peygamber olarak bildirdiğine inanmadı ve güzel amel yapmadı. Bilakis yaptığı fena işti.

"Allah onun Önceki ve sonraki günahlarını bağışlamıştır" sözü Resulullah Aleyhisselâm'm günaha düşmekten korunduğu manasına kinayedir.

"Kimler hakkında şefaatte bulunacağım bana bildirilir". Yani mesela "namazda hata edenler hakkında şefaatin kabul olunur", veya "namazı geciktirenler hakkında şefaatin kabul edilir" ve bunun gibi genel işlerle ilgili olarak belli bir topluluk tayin edilir.

Kastallanî diyor ki:

Bu hadisin siyakında ne hakkında şefaat istendiği ve husule gelen durum arasındaki ilişkide müşkil bir mesele var. Çünkü şefaat insanların kıyamet gününde uzun süre beklemek dolayısıyla maruz kaldıkları sıkıntıdan kurtulmaları ve rahata kavuşmaları için istenmektedir, cehennemden çıkarılmak için değil.

Buna cevap olarak denilmiştir ki: Rahatlatma hikayesi "bana izin verilir" sözünde bitiyor, bundan sonra, buna ilave olarak ayrı bir konu anlatılıyor. Bu açıklama Kirmanı'nin sözüdür.

Futuhû'l-Gayb'da ise şöyle deniliyor: Bir hikaye çeşitli makamlarda, değişik ibarelerde ve çeşitli yönlerden ele alınmaktadır. Yoksa konuda bir değişme ve zıtlık sözkonusu değildir. Bu açıklama tarzı ise Resulullah Aleyhisselâm'm fesahat ve belagattaki üstün kabiliyetinin bir nişanesidir. Bu dili kullanma da mucizevi kabiliyete sahib olanlara ait bir özlü anlatım tarzıdır. Bunu anlamak için başvurulacak bir kurala ihtiyaç vardır. Bu da anlatımda muhtelif şeylerin özet olarak farklı şekillerde verilmesidir. Bunun bir esası bulunur. Onunla bağlantılı olan ifadelerin anlamları ondan bir şey eksiltmezler. En doğru olanı bilen Allah'tır.

330. Bu hadisi Buharî, Ç.8, s.ll6'da, Kitabu'r-Rikak'ın, "Cennet ve Cehennemin Özelliği" başlıklı babında da rivayet etmiştir. Orada ebu Abdullah el-Buharî Rahmetullahi Aleyh şöyle diyor.

Musedded, Ebu Avane'den, o Katade'den, o da Enes ibnu Malik Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhissilâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Kıyamet gününde Allahü Teala insanları biraraya getirir. Onlar: "Rebbimiz katında birini şefaatçi edinelim de, Rabbimiz bizi bu yerimizde rahata kavuştursun" derler, Adem Aleyhisselâm'a gelirler: "Sen Allahü Teala'mn kendi eliyle yarattığısın. Sana Hakk Teala kendi ruhundan üfledi" Meleklere emretti, sana secde ettiler. Rabbimiz katında bize şefaatçi ol" derler. Adem Aleyhisselâm: Ben sizin istediğiniz mevkide değilim, der ve işlediği hatayı hatırlatır. "Siz, Allah'ın insanlığa Resul sıfatıyla gönderdiği ilk Peygamberi olan Nuh'a gidin" der. Nuh Aleyhisselâm'da: Ben sizin istediğiniz mevkide değilim diyerek işlediği hatayı hatırlatır ve: Siz Allah'ın kendisini halil (yakın dost) edindiği İbrahim'e gidin, der. Ona giderler, O da: Ben sizin istediğiniz mevkide değilim, diyerek, işlediği hatayı hatırlatır ve: Siz Allah'ın kelimesi olan Musa'ya gidin, diye söyler. Ona giderler,,O da: ben sizin istediğiniz mevkide değilim, diyerek işlediği hatayı hatırlatır ve : Siz İsa'ya gidin, diye söyler. Ona giderler. O da: Ben sizin istediğiniz mevkide değilim, siz Yüce Allah'ın önceki ve sonraki bütün günahlarım bağışladığı Muhammed Aleyhisselâm'a gidin, der. Bana gelirler. Ben, Rab-bime münacaat üzere izin isterim. O'nu gördüğümde secdeye kapanırım. Allah Teala beni dilediği kadar bir süre o hal üzere bırakır. Sonra: Başını kaldır, iste istediğin verilecektir, söyle söylediğin dinlenecektir, şefaatte bulun şefaatin kabul edilecektir, denilir. Ben başımı kaldırırım, Rabb'ime bana öğrettiği şekilde hamdederim. Sonra şefaatte bulunurum. Rabbim bana kimler hakkında şefaatçi olacağımı bildirir. Sonra onları (haklarında şefaatte

bulunduklarımı) cehennemden çıkarırım ve cennete koyanm. Sonra tekrar RaBb'imin huzuruna varır, aynı şekilde secdeye kapanırım. Üçüncü, dördüncü kez böyle olur. Öyleki, Kur'an'm tuttukları dışında cehennemde kimse kalmaz.[11]

Ebu Abdullah el-Buharî Rahmetullahi Aleyh der ki: "Katade bü sonuncu hakkında yani "Kur'an'm tuttukları" hakk'.nda, "bunlar haklarında ebedî cehennemde kalma hükmü verilmiş olanlardır" derdi."

330. Hadisin Şerhi

Bu hadiste İbrahim Aleyhisselâm'm da şefaatte bulunmayı kabul etmeyeceği bildirilerek "Ben sizin istediğiniz mevkide değilim,der ve işlediği hatayı hatırlatır" deniliyor. Hadisin bir başka rivayetinde ise İbrahim Aleyhisselâm'm "Ben üç yerde yalan söyledim" diyeceği bildiriliyor. Süfyan'm rivayetindeki ilavede de bildirildiğine göre bu yalan sözleri: Müşriklerin bayramlarına katılmamak için "Ben hastayım" demesi. Müşriklerin putlarını kendi eliyle kırdıktan sonra, onların "Bu putlarımıza bu işi kim yaptı?" diye sormaları karşısında, büyük putu göstererek "İşte şu büyükleri yapmıştır" demesi. Hanımına "Melek bana, senin benim kardeşim olduğunu bildirdi" demesi. Bu üç yalanın da şer'î bir sebebi vardı. Ancak bu sözler yalan ifade ettiği için, bundan dolayı kendi nefsi hakkında endişeye kapılırdı.

Kastallanî diyor ki: Yüce Allah insanlara ilk olarak Adem'e gitmelerini ilham ediyor ve Peygamberimiz Hazreti Muhammed Aleyhisselâm'a gitmelerini ilham etmiyor. Oysa onların içinde Re-sulullah Aleyhisselâm'ın bu hadisini duymuş olanlar bulunur. Bu şekilde Resulullah Aleyhisselâm'ın üstünlüğünün, derecesinin yüksekliğinin, Allah'a yakınlığının ve bütün yaratıklara üstünlüğünün anlaşılması bakımından bu şefaatin Ona has olduğu ortaya çıkar. (Kastallanî, Kitabu'r-Rikak, C.9, s.317)

33L Buharı Rahmetullahi Aleyh, C.8, s.118 ve sonrasında, Kitabu'r-Rikak'ın "Sırat Cehennem Köprüsüdür" başlıklı babında şöyle bir hadis rivayet ediyor:

Ebu'l-Yeman, Şu'ayb'dan, o ez-Zuhrî'den, o Saîd ve Ata ibnu

Yezid'den, o ikisi Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den, o da Resulullah Aleyhisselâm'dan rivayet etmiştir. Ebu Abdullah el-Buharî Rahmetullahi

Aleyh bu hadisin başka bir senedini de vererek şöyle diyor: Mahmud Âbdurrezzak'tan, o Ma'mer'den, o ez-Zuhrî'den, o Ata ibnu Yezid el-Leysî'den Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'm şöyle söylediğini rivayet ediyor:

"Bazı insanlar, "Ey Allah'ın Resulü, kıyamet gününde Rabb'imizi görecek miyiz?" diye sordular. Resulullah Aleyhisse-lâm: Bulutsuz bir günde, güneşi görmekte hiç zorlanıyor musunuz? diye sordu. Oradakiler: Hayır, dediler. Resulullah Aleyhisse-lâm; Ondördüncü gecede, bulutsuz bir havada ayı görmekte hiç zorlanıyor musunuz? diye sordu. Oradakiler: Hayır, Ya Resulallah, dediler. Resulullah Aleyhisselâm bunun üzerine şöyle buyurdu: İşte siz de, Rabbinizi, kıyamet gününde bu şekilde göreceksiniz. Allahü Teala insanları biraraya toplar, "Kim her neye kulluk ediyor idiyse, onun peşinden gitsin" diye buyurur. Bunun üzerine güneşe tapanlar güneşin peşine takılır. Aya tapanlar ayın peşine takılır. Tağutlara tapanlar onların ardına takılır. Geriye bu Ümmet kalır. Münafıkları da içlerinde olur. Allahü Teala onlara bildiklerinden başka bir suretle tecelli eder: Ben sizin Rabb'inizim, der, Onlar: Biz senden Allah'a sığınırız, Rabb'imiz bize tecelli edinceye kadar biz bu yerimizde bekleyeceğiz, Rabb'imiz tecelli ederse biz Onu tanırız, derler. Bu kez Allahü Teala onlara, bildikleri sureti ile tecelli eder: "Ben sizin Rabb'inizim" diye buyurur. , Onlar: "Sen bizim Rabb'imizsin" derler ve O'na uyarlar. Cehennemin üzerine bir köprü kurulur. Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki: Bu köprüyü ilk geçen ben olurum. O günde Peygamberlerin duası: Ey Rabbim, kurtar, selamete kavuştur, şeklindedir. Orada (yani cehennemde veya cehennemin üzerine kurulan köprünün üzerinde) hurma dikenine benzer sert dikenler vardır. Siz hurma dikenini görmediniz mi? Oradakiler: Evet, gördük Ya Resulallah, dediler. Resulullah Aleyhisselâm sonra şöyle devam etti: îşte o dikenler de hurma dikenleri gibidir, ama onların büyüklüğünün ne kadar olduğunu ancak Allahü Teala bilir. İnsanlara amelleri dolayısıyla batarak onları tutar, onların içinde ameli dolayısıyla iyice perişan olan vardır, çarpılanlar, azaba uğratılanlar vardır. Bu ikinciler azablarını çekince kurtulur. Allahü Teala kulları arasında hüküm verme işini bitirince ve Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet edenler arasından dilediklerini cehennemden çıkarmak istediğinde, meleklerine onları cehennemden çıkarmalarını emreder. Melekler onları, üzerlerindeki secde izlerinden tanırlar. Allahü Teala, cehenneme, Ademoğlunun secde izlerini yemesini (yani yakmasını) yasak etmiştir. Bunlar yanmış, kararmış halde cehennemden çıkarılırlar. Üzerlerine su dökülür.

O suya "hayat suyu" adı verilir. Sonra bunlar selin getirdiği toprağın üzerinde biten taneler gibi biterler. Yüzü cehenneme dönük olan bir adam kalır. "Ey Rabbim, onun rüzgarı beni iyice kızdırdı, alevleri beni yaktı. Benim yüzümü cehennem yönünden başka bir yöne çevir" der. Bu şekilde dua etmeye devam edip durur, sonunda Allahü Teala: "Sen, bu istediğini sana verirsem başka bir istekte bulunacaksındır" diye buyurur. Adam: Hayır, izzetine yemin olsun ki, başka bir şey istemeyeceğim, der. Sonra Allahü Teala, onun yüzünü cehennem yönünden başka bir yöne çevirir. Bu sefer adam: Ey Rabbim, beni cennetin kapısına yaklaştır, diye dilekte bulunur. Allahü Teala: Sen, Benden başka bir istekte bulunmayacağını zannetmemiş miydin? Yazık san'a ey Ademoğlu, sen ne kadar da vefasızsın, sözünde durmazsın! diye buyurur. Adam dua etmeye devam edip durur. Sununda Allahü Teala: Sana bu istediğini verirsem, sen başka bir istekte bulunacaksındır, der. Adam: Hayır, izzetine yemin olsun ki, başka bir istekte .bulunmayacağım, der. Başka bir istekte bulunmayacağına dair Allahü Teala'ya kesin sözler verir, ahidde bulunur. Allah da onu cennetin kapısına yaklaştırır. İçindekileri görünce, Allahü Teala'mn dilediği kadar bir süre susar. Sonra: Ey Rabbim, beni cennete koy, der. Bunun üzerine Aîlahü Teala: Sen Benden başka bir istekte ulunmayacağım sanmamış miydin? Yazık sana ey Ademoğlu, ne kadar da sözünde durmazsın, der. Adam: Ey Rabbim, beni yaratıklarının en fenası eyleme, der. Öylece dua etmeye devam edip durur. Sonunda Allahü Teala ona güler. Ona güldüğünde, cennete girmesine izin verir. Oraya girdiğinde kendisine: Şu şeyden sana verilmesi için temennide bulun, denir. O da temennide bulunur. Oyleki sonunda bütün istekleri biter. Hakk Teala kendisine: Şu ve bir o kadarı seıiin olsun" diye buyurur.

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh der ki: bu adam cennete en son girecek olan adamdır.

Müellif der ki: ebu Hureyre Radıyallahü Anh bu hadisi rivayet ederken Ebu Saîd el-Hudrî de yanında oturuyordu. Ebu Saîd, "Şu ve bir o kadarı senin olsun" sözüne gelinceye kadar Ebu Hureyre nin rivayetinden hiçbir şeye itirazda bulunmadı. Bu son sözü.söyleyince Ebu Saîd: Ben Resululiah Aleyhisselâm "m: "Şu ve on kan kadarı senin olsun" dediğim duydum dedi. Ebu Hureyre Radıyallahü Anh da: "Ben, 'bir o kadarı' şeklinde ezberledim" dedi. :J3!

33L Hadisin Şerhi

Bu hadisin şerhi, Kastallanî şerhi, C.8, s.330 ve sonrasından alınmıştır:

"...görmekte zorlanıyor musunuz?" yani güneşi ve ayı perdesiz olarak görmeniz halinde birbirinize zararınız dokunuyor mu, biri sizi engelliyor veya siz birilerini engelliyor musunuz? Bu görmede birbirinizle münakaşaya, anlaşmazlığa, yalanlamaya, daralmaya, zorlanmaya düşüyor musunuz?

Bir rivayette de bu manaya kullanılan "hel tudârrûne" kelimesinin yerine "rıel tudâmmmûne" kelimesi kullanılıyor. Bu ise izdiham, kalabalık oluşturuyor musunuz? anlamına gelir. Yani nasıl dünyada güneşin ve ayın görülmesi insanlar için gayet kolay olduğundan bir izdiham oluşmuyor, herkes bulunduğu yerde zahmetsiz olarak onları görüyorsa ahirette de Hakk Teala'nm görülmesinde durum böyle olacak.

Bir başka rivayette ise "hel tudâmûne" şeklinde mim şeddesiz olarak bildiriliyor ki, "birbirinizi tahkir ediyor musunuz?" an-lammadır. Yani, bunları görmede aranızda münakaşa çıkarıp birbirinizi tahkir etmezsiniz.

Bir rivayette de "lâ tudâhûne" şeklinde olumsuz siga ile ve "ha" ile bildiriliyor. Bu da: "görmekte şüpheye düşmesziniz, birbirinize itiraz etmezsiniz. Hepiniz Rabb'inizi gördüğünüze yakmen inanırsınız" anlamın.^ gelir.

Yine bir rivayette "hel tumârrûne" deniliyor ki bu ' da "birbirinizle münakaşaya münazaraya girer misiniz?" anlamına gelir.

"Siz de Rabb'inizi kıyamet gününde bu şekilde göreceksiniz?" denilirken güneşi ve ayı gördüğünüz gibi göreceksiniz denilmek istenmiyor.Hiçbir şey Allahü Teaİa'ya henzctilemez. Nitekim ayel-i kerimede "Hiçbir şey onun benzeri değildir" Duyuruluyor. Burada arılatılmak istenen görme hâdisesinin bunun gibi, gayet açık ve her türlü şüpheden, tereddütten uzak olarak gerçekleşeceğidir.

Buna göre: Hakk Teala rim görülmesi gerçek bir görme (rü'yet)

olacaktır. Nasıl herhangi bir perde bulunmadığı zaman güneş ve ayın görülmesinde şüphe ve tereddüde düşülmüyorsa, aynı şekilde Hakk Teala'yı görmede de şüphe ve tereddüde mahal kalmayacaktır.

Tağutlar grubuna şeytanlar, putlar, insanları kendilerine tapmaya çağıran sapık insanlar girmektedir.

"Allahü Teala gelir, tecelli eder" sözünün ve bunun gibi sözlerin açıklamasında, daha önce de geçtiği üzere selef âlimlerinin ve halef âlimlerinin yolları farklıdır. Selefin yolu daha emniyetlidir. Çünkü onlar,

Allah'ın yaratıklara mahsus şeylere benzemekten, bu tür sıfatlardan münezzeh olduğunu bilmekle beraber, müteşabih ayet ve hadislerde de bildirilenlere inanır ve onlardan ne kastedildiğini Allah'a havale ederler. "Bunun hakikatini en doğru şekilde Allah bilir" derler.

Halef âlimleri ise, kelimenin teşbihe götürecek zahiri anlamını te'vil ederek onu, Yüce Allah'ın şanına ve azametine layık bir mana ile açıklarlar.

Burada Allahü Teala'nm gelmesi ile kastedilen, zatını, mahiyet bakımından anlamaksızm ve ihata etmeksizin kulların görmesi için tecelli etmesidir, derler. Muvahhid Mü'min kulların bildiği görme (rü'yet) işte budur. O zaman Mü'minler: Sen bizim Rabb'imizsin, derler. Hadiste bildirildiği üzere Mü'minlerin kabul etmeyeceği birinci rü'yet (görme) hakkında Kadı Iyaz şöyle diyor: Burada izafet (tamlama) vardır ve muzaaf hazfedilmiştir. Buna göre ibarenin anlamı, "Rabb'lerinin meleklerinden biri gelir" olur. Bunun için "bildiklerinden başka bir suretle tecelli eder" deniliyor. Yani dünyadayken bildikleri sıfatlarından başka sıfatla. Mü'minler bu zaman kabul etmezler. Kendilerinin de Mü'minlerle birlikte olduklarını ileri süren münafıklar orada belli olur. Böylece ilk tecelli, münafıkları ortaya çıkarmak için olmuş olur. Çünkü münafıklar Allahü Teala'yı görme nimetine kavuşmayı hakedemezler. Nitekim ayet-i kerimede: "Hayır, doğrusu o gün onlar, Rabb'lerini görmekten mahrum olacaklardır", buyuruluyor.

Peygamber Aleyhisselâm Sırat'm üzerinden ilk geçen olur. Ne-vevî Rahmetullahi Aleyh Resulullah Aleyhisselâm'm "Ben ve Ümmetim Sırat'ın üzerinden ilk geçenler oluruz" diye buyurduğuna işaret ediyor.

"Cehennemde sert dikenler olur". Bu dikenler, cehennemin etrafını saran şehvetlerdir. Nitekim hadis-i şerifte "cehennemin etrafı şehvetlerle çevrelenmiştir" Duyuruluyor. Bu dikenler, yani şehvetler insanları amellerine göre tutarlar. Kim dünyadayken bu şehvetlere uymuş ise, onu oradaki dikenler kapar ve o da cehenneme düşer. Bu dikenlerin büyüklüğünün ne kadar olduğunu yalnız Allahü Teala bilir.

"Onlardan amelleri dolayısıyla perişan olanlar vardır" yani dünyada işledikleri sebebiyle tamamen helak olurlar ki, bunlar kafirlerdir.

"Çarpılanlar" yani belli bir süre azab gördükten sonra kurtulacak olanlar ise isyankar Mü'minlerdir.

İbnu Mace'nin merfu olarak rivayet ettiği bir hadiste şöyle deniliyor: "Sonra insanlar geçmek isterler, hiçbir şey (azab) görmeden kurtulan

Müslüman vardır, biraz yaralar alarak kurtulan vardır, bir süre azabda tutulduktan sonra kurtulan vardır, azaba atılıp öylece bırakılan vardır".

"Hayat suyu", yani, üzerine dökülen kimsenin hayatiyetine sebep olan su. Hadiste bildirildiği üzere cehennemden çıkarıldıktan sonra üzerlerine hayat suyu dökülenler bir tanenin sadeliği gibi sade

ve arındırılmış olarak biterler. Tıpkı sahrada selin getirdiği yığının arasında bulunan bir tanenin bitmesi gibi. Selin getirdiği yığınların arasında bir tane bulunur. Bu tane vadinin kenarına yerleşir, hemen o gün yerden bitiverir. İşte bu tane böyle hızlı şekilde bittiği için ve gayet sade, güzel bir görüntüsü olduğu için, üzerlerine hayat suyu dökülecеklerin bitmesi de buna benzetilmiştir.

Cennetin kapısına getirilen sözkonusu kişinin, cennetin içini görmesi, aradaki duvarın, içinden dışı, dışından da içi görünen şeffaf bir duvar olması sebebiyle olabilir. Yahut bu görme ile bilme kastedilmiş olabilir. Yani mesela güzel kokulu bir rüzgarın esmesi, ışıkların, aydınlatıcı nurlarının görünmesi yoluyla cennetin içindeki nimetler hakkında bilgi sahibi olur. Nasıl daha önce, cehennemin dışında olmasına rağmen oradan esen sıcak rüzgarlar

kendisini rahatsız ettiği gibi.

"Allahü Teala'nın dilediği kadar bir süre susar". Yani uzun bir süre suskun durur ki, bunun miktarını ve sınırını yalnız Allahü Teala bilir. Susması Allah'tan haya etmesi sebebi iledir. Çünkü Allah'a bir daha kendisinden bir istekte bulunmayacağı üzere soz vermiş, kuvvetli ahidlerde bulunmuştur. Ancak sonuı^J^ sözünden dönmüş ve Allahü Teala'dan istekte bulunmuştur. Zira Allah'ın affına, ihsanına ve fazlına olan ümidi ağır basar. Bunun için "Ey Rabb'im beni yaratıklarının en fenası eyleme" der. "Yaratıklarının en fenası eyleuıe" sözü ile kasdettiği ise, cennete koyduğun kullarının en fenası anlamıdır. Bu söz, özel anlam kastedilen genel mahiyette bir sözdür. Eğer, cennetin dışında kalırsa cennete girenlerin en fenası olur. En fena olma hali, ötekiler cennetin içinde iken kendisi dışarıda kaldığı sürece, açıkça ortadadır.

"Sonunda Allahü Teala güler" sözü hakkında Kastallanî şöyle diyor: Bu mecazî anlamdadır, bununla gülmenin gereği, yani Allah'ın ondan razı olması kastedilmiştir. Yani sonunda Allah ondan razı olur. Razı olduğu zaman da cennete girmesine izin verir.

"Şu şu şeyleri temenni et sözünden anlaşılması gereken şudui ki: Allahü Teala cennet nimetlerinin çeşitlerini" ona bildirir. O d£ bunları isteyedurur.

Rabb'i de ona hatırlatır. Sonunda o kişinin is tt'jeceği bir şey kalmaz, yani arzulamayı düşünebileceği her şey biter

Ahmet ibnu Hanbel'in Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü Anh'dei rivayetine göre şöyle deniliyor: "Adam dünya günleriyle üç gün ka dar sürecek bir müddet ister ve temennide bulunur". -

Ebu Huyreyre Radıyallahü Anh bu hadisi (bu babda verilen hadisi) rivayet ederken Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü Anh yanında hv lunuyordu. "Bu ve bir o kadarı senin olsun" sözüne gelinceye kada itiraz etmedi. Bu sözde ise Resulullah Aleyhisselâm'dan kendisi nin "Bu ve on katı kadarı senin olsun" diye buyurduğum hatırlattı. Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'da "Ben 'bir o kadar diye ezberledim" dedi. Bu ikisi arasındaki farklılığı birleştirme için denilmiştir ki: Ebu Hureyre Radıyallahü Anh bu hadisi Resi lullah Aleyhisselâm'dan daha önce duymuş; ve Resulullah Ale? hisselam aynı hadisi daha sonra Ebu Saîd'in duyduğu gibi bildiri

miş olabilir ki, bu ikincisinde Allahü Teala kendi fazlından miktarın fazlalığım Resulüne bildirmiştir. En doğru olanı bilen Allah'tır.

332. Şefaatle ilgili hadisi. Buharı, C.9, s.121, Kitabu't-Tevhid'de, Yüce Allah'ın "İki Elimle Yarattığımda..." sözü ile ilgili babda şu şekilde rivayet etmektedir.

Muaz ibnu Fudale, Hişam'dan, o Katade'den, o da Enes ibnu Malik'ten Resulullah Aleyhisselânı'ın şöyle buyurduğunu rivayet etti:

"Allahü Teala kıyamet gününde Müminleri bu şeklide biraraya getirir. "Rabbimiz katında birini şefaatçi edinsek de, bizi bu yerimizde rahatlatsa" derler. Adem Aleyhisselâm'a gelirler: "Ey Adem! İnsanları görmüyor musun? Ailahü Teala seni kendi eliyle yarattı, ' sana meleklerini secde ettirdi, sana herşeyin ismini öğretti, Rabbimiz katında bizim için şefaatçi ol da, Rabbimiz bizi şu yerimizde rahata kavuştursun, derler. Adem Aleyhisselâm: Ben bu mevkide değilim, der ve işlemiş olduğu hatayı hatırlatır. Sonra: Ancak siz Nuh'a gidin, O Allahü Teala'mn yeryüzü ahalisine Resul sıfatıyla gönderdiği ilk elçisidir, diye söyler. Nuh Aleyhisselâm'a gelirler. O da: Ben bu mevkide değilim, der ve işlemiş olduğu hatayı hatırlatır. Sonra: Ancak, siz İbrahim'e gidin, o Rahman'm dostudur, diye söyler. İbrahim Aleyhisselâm'a gelirler. O da: Ben bu mevkide değilim, der ve işlemiş olduğu hataları hatırlatır. Sonra: Ancak siz, Musa Aleyhisselâm'a gidin, o Allah'ın kendisine Tevrat'ı verdiği, kendisiyle konuştuğu bir kuldur, der. Musa Aİeyhisselâm'a gelirler. O da: Ben bu

mevkide değilim, der ve işlemiş olduğu hatayı hatırlatır. Sonra: Ancak siz İsa'ya gidin, O Allah'ın kulu, Resulü, kelimesi ve ruhudur, der. İsa Aleyhisselâm'a gelirler. O da Ben bu mevkide değilim, ancak siz Mu-hâmmed Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e gidin. O, Allah'ın kendisinin önceki ve sonraki günahlarını bağışladığı kuludur, der. Bana gelirler. Ben çıkarım, Rabb'ime münacaat için izin isterim. Bana izin verilir. Rabb'imi gördüğümde secdeye kapanırım. Allahü Teala beni dilediği kadar bir süre bu hal üzere bırakır. Sonra bana: "Kalk, Muhammed, söyle, söylediğin dinlenecek, iste, istediğin verilecek, şefaatte bulun, şefaatin kabul edilecek" denilir. Ben Allahü Teala'nın bana öğretmiş olduğu övgülerle Rabb'imi över, O'na hamdederim. Sonra şefaatte bulunurum, Hakk Teala kimler hakkında şefaatte bulunabileceğimi bana bildirir. Onları cennete sokarım. Sonra tekrar varırım. Rabbimi gördüğümde secdeye kapanırım. Rabb'im dilediği kadar bir süre beni o hal üzere bırakır. Sonra: "Başını kaldır, ey Muhammed! Söyle söylediğin dinlenecek, iste istediğin verilecek, şefaatte bulun şefaatin kabul edilecek" denilir. Ben Rabb'imin bana öğrettiği övgülerle Allahü Teala'yı över ve O'na hamdederim. Sonra şefaatte bulunurum, Hakk Teala kimler hakkında şefaatte bulunacağımı bana bildirir. Onları cennete sokarım. Sonra tekrar varırım. Rabbimi gördüğümde secdeye kapanırım, Allahü Teala dilediği kadar bir süre beni o hal üzere bırakır. Sonra: "Kalk Muhammed, söyle, söylediğin dinlenecektir, iste, istediğin verilecektir, şefaatte bulun, şefaatin kabul edilecektir, denilir. Ben Rabb'imi, Rabb'imin bana öğrettiği övgülerle över, O'na hamdederim. Sonra şefaatte bulunurum, Hakk Teala bana kimler hakkında şefaatte bulunacağımı bildirir. Onları cennete sokarım. Sonra döner ve :'Ey Rabbim, Kur'an'm tuttukları ve kendileri hakkında ebedî olarak cehennemde kalma hükmü verilenler dışında cehennem de kimse kalmadı' derim.

Peygamber Aleyhisselâm buyurdu ki: "Allah'tan başka ilah yoktur" diyen ve kalbinde bir arpa tanesi ağırlığında iyilik bulunan herkes cehennemden çıkar. Sonra "Allah'tan başka ilah yoktur" diyen ve kalbinde bir zerre miktarında iyilik bulunan herkes cehennemden çıkarılır[12]

332. Hadisin Şerhi

"Allahü Teala kıyamet gününde Mü'minleri bu şekilde birarays getirir" sözü Kitabu't-Tefsir'de yeralan rivayetteki "Kıyamet gününde Mü'minler bu

şekilde biraraya gelirler" sözünü açıklamak tadır. Bu da Kitabu'r-Rikak'da geçen rivayetteki: "Allah insanlar kıyamet gününde biraraya getirir. "Rabbimiz katında bir şefaatç edinsek" derler" sözünün açıklamasıdır. Bütün bunlardan anlaşı lan mana şudur: Allahü Teala kıyamet gününde, Mü'miniyle kafi riyle bütün insanları biraraya getirecektir. İçlerinden Mü'minle: "Rabb'imiz katında şefaatçi edinsek" diyeceklerdir. Çünkü Mü' minler düşünce ve akıl sahibidirler. Dolayısıyla kıyamet günüc deki uzun süre beklemeden, insanların kurtuluşunun nasıl müm kün olacağı ve insanlar arasında hüküm işleminin başlamasını] vesilesi üzerinde düşünürler. Sonra adı geçen Peygamberlere gide rek, Allahü Teala'nın aralarında hüküm vermesi ve, kendilerini: de beklemenin sıkıntısından kurtulmaları için onlardan şefaat t£ leb ederler. Peygamberler de belirtilen şekilde mazeretler iler; sirerler. Peygamberlere nisbet edilen o hataların anılması bir tevazu niteliği taşır. Ayrıca avamın iyilerinin iyilikleri, Allah'a yakın kullar nazarında günahlardan sayılır. Yoksa Peygamberler -Allah'ın salatı ve selamı üzerlerine olsun- günah işlemekten ve hatalardan korunmuşlardır. Çünkü onlarda emanet (doğruluk) sıfatının bulunması gerekir. Bu ise dışlarının ve içlerinin haramdan, mekruhtan ve en küçük .muhalefetten korunmasıdır.

Peygamberimiz Aleyhisselâm'ın ilk izin talebi, insanlar arasın-ua hüküm verilmesi için şefaatte bulunmak üzere olur. işte bu sare Peygamberimiz Hazreti Muhammed Aleyhisselâm'a has kılınmıştır. Allahü Teala'mn Muhammed Aleyhisselâm'a vaadet-tiği makam-ı mahmud işte budur.

Sonra Peygamberimiz Aleyhisselâm'ın başka şefaatleri olur. Aynı şekilde diğer Peygamberlerin de şefaatleri olur. Allah'ın salat ve selamı hepsinin üzerine olsun.

Hadiste Peygamberimiz Aleyhisselâm'ın "Allah birdir O'ndan başka ilah yoktur; Muhammed O'nun kulu ve Peygamberidir" deyip buna inanan herkesi cehennemden çıkarmak üzere şefaatte bulunacağına dikkat çekilmiştir. Önce belli bir topluluk belirlenir. Bunlar, kalplerinde bir arpa tanesi ağırlığında iman bulunanlardır. Sonra ikinci kez şefaat eder. Bu kez birincilerden daha az imana sahip olan bir topluluk belirlenir. Bunlar kalplerinde buğday tanesi ağırlığında imana sahip olanlardır. Sonra üçüncü kez şefaatte bulunur. Bu kez Allahü Teala, kalplerinde zerre mik-tarınca, yani küçük karınca ayağının ağırlığında iman bulunar; bir topluluk tayin eder. Hadis-i şerif Peygamberimiz Aieyhis-selâzn'm ve Onun Ümmetinin üstünlüğünü ortaya koymaktadır. Bu hadis aynı zamanda, büyük günah

işleyenler için şefaat olmayacağını ileri süren mutezileye cevap mahiyeti taşımaktadır.

Ey Allah'ım Peygamberimiz Hazreti Muhammed Aleyhis-selâm'ı bizim için şefaatçi eyle. Amin.

Şefaat Hadislerinin Buharîde Geçen Rivayetleri

333. Ebu Abdullah el-Buharî Rahmetullahi Aleyh, C.9, s.l27ıde,Kitabu't-TevhidTin"O Günde Bazı Yüzler Nurlu O-larak Rabb'lerine Bakacaklardır" mealindeki ayet-i kerime ile ilgili babında şöyle bildiriyor.

Abdet ibnu Abdullah, Buseyn el-Cu'fî'den, o Zaide'den, o Beyan ibnu Bişr'den, o Kays ibnu Ebi Hazim'den, o da Cerir el-Beceli Radıyallahü Anh'den rivayet eder. Cerir dedi ki:

"Resulullah Aleyhisselâm ayın ondördüncü gecesi yanımıza geldi ve şöyle buyurdu: Siz şunu (yani ayı) gördüğünüz gibi kıyamet gününde Rabbinİzi göreceksiniz. Bunu görmekte hiç zorlanmıyorsunuz"[13]

334. Yine Buharı Rahmetullahi Aleyh bildiriyor:

Abdulaziz ibnu Abdullah İbrahim ibnu Sa'd'dan, o îbnu Şihab dan, o Ata ibnu Yezid el-Leysi'den, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet eder ki, birtakım insanlar Resulullah Aleyhis-selâm'a: Ey Allah'ın Resulü, kıyamet gününde Rabb'imizi görecek miyiz? diye sordular. Resulullah Aleyhisselâm:

"Ayın öndördüncü gecesinde, ayı görmekte zorlanıyor musunuz? diye sordu. Soruyu soranlar: Hayır, Ey Allah'ın Resulü, dediler. Resulullah Aleyhisselâm: Önünde bulut bulunmadığı zamanda güneşi görmekte zorluk çekiyor musunuz? diye sordu. Onlar yine: Hayır, Ey Allah'ın Resulü, diye cevap verdiler. Resulullah Aleyhisselâm da bunun üzerine şöyle buyurdu: îşte siz de bu şekilde O'nu görürsünüz. Kıyamet gününde Allahü Teala insanları biraraya getirir ve: "Kim her neye kulluk ediyor idiyse ona uysun" diye buyurur. Bunun üzerine güneşe kulluk edenler, güneşe, aya kulluk edenler aya, putlara kulluk edenier de putlara uyarlar. Geriye, içlerinde şefaatçileri de -Kavilerden İbrahim ibnu Sa'd burada Resulullah Aleyhisselâm'm "şefaatçileri" mi, yoksa "münafıkları" mı dediğinde tereddüt ettiği için 'yahut münafıkları' diye bildirmiştir- olmak üzere bu Ümmet kalır. Allahü Teala onlara tecelli ederek: Ben sizin Rabbinizim, diye

buyurur. Onlar: Rabb'imiz bize tecelli edinceye kadar bu yerimizde duracağız, Rabbimiz tecelli ettiğinde biz Onu tanırız, derler. Bunun üzerine Allahü Teala onlara bildikleri sureti üzere tecelli eder: "Ben sizin Rabb'inizim" diye buyurur. Onlar: Sen bizim Rabbimizsin, derler ve O'na tabi olurlar. Cehennemin üzerine sırat (köprü) kurulur. Ben ve Ümmetim oradan ilk geçenler oluruz. O günde Peygamberlerden başkası konuşmaz. Peygamberlerin duası da: "Ey Allah'ım kurtar, selamete eriştir" duasıdır. Cehennemde deve dikeni gibi dikenler vardır. Ancak o dikenlerin büyüklüğünün ne kadar olduğunu Allah'tan başkası bilmez. İnsanları amellerine göre tutar. Onlardan ameli dolayısıyla tamamen helak olan vardır, amelinden dolayı belli bir süre azab edilmek üzere tutulanlar vardır, çarpılanlar, yani yaptıklarının karşılığını çekenler vardır, yahut bunun gibi olanlar vardır, bunlar azablarını çekince kurtulurlar. Yüce Allah kullan arasında hüküm vermeyi tamamlayıp, cehennemliklerden istediği kimseleri buradan çıkarmayı irade edince meleklere, Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşmayıp Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet edenler arasından Hakk Teala'nın kendilerine rahmet eylediklerini çıkarmalarını emreder. Melekler onları cehennemde üzerlerindeki secde izlerinden tanırlar. Cehennem ateşi Ademoğlunun üzerindeki secde izlerinin dışında her tarafını yer (yakar). Bunlar ciltleri ateşin yanıkları dolayısıyla buruşmuş, kavrulmuş vaziyette cehennemden çıkarlar. Üzerlerine hayat suyu dökülür. Onun altından, selin getirdiği toprakta biten tane gibi biterler. Allahü Teala bütün kulları arasındaki hükmünü tamamlar. Bunlardan yüzü cehennem tarafına dönük bir adam kalır. Bu cehennem ehlinden cennete girecek olanların sonuncusudur. Bu adam: Ey Rabbim, benim yüzümü cehennem tarafından başka tarafa çevir, onun rüzgarı beni kavurdu, ve alevi beni yaktı, der. Allah'ın dilediği kadar bir süre bu şekilde Allah'a dua eder. Sonra Allahü Teala: Sana bu istediğini verirsem, daha başka bir şey ister misin? diye buyurur. Adam: Hayır, izzetine yemin olsun ki, senden başka bir şey istemem, der. Allah'ın dilediği şekilde O'na söz verir, ahdeder. Allahü Teala onun yüzünü cehennem tarafından başka tarafa çevirir. Adam cennet tarafına yönelip onu görünce Allahü Teala'nın dilediği kadar bir süre susar, sonra: Ey Rabbim, beni cennetin kapısına yaklaştır, der. Allahü Teala: Sana verilenden başka bir daha ebediyen, bir şey istemeyeceğin hususunda söz verip ahidde bulunmamış miydin? Yazık sana ey Ademoğlu, sen ne kadar da vefasız, sözünde durmazsın, diye buyurur. Adam, "Ey Rabbim" der ve böyle dua edip durur. Sonunda Allahü Teala: Sana bu istediğin verilirse

sonra bir şey ister misin? diye buyurur. Adam: Hayır, izzetine yemin olsun ki, Senden, bundan başka bir şey istemeyeceğim, der ve Allahü Teala'ya O'nun istediği şekilde söz verip ahidde bulunur, Hakk Teala da onu cennetin kapısına yaklaştırır. Cennetin kapısına yaklaşınca, cennetin manzaraları ona görünür, böylece içerdeki mutluluk ve hoşnutluğu görür. Allahü Teala'nın dilediği kadar bir süre suskun kalır. Sonra: Ey Rabbim, beni cennete sok, der. Allahü Teala: Sana verilenden başka bir şey istemeyeceğin üzere söz verip ahidde bulunmamış miydin? Yazık sana ey Ademoğlu, ne kadar da vefasız, sözünde durmazsın! diye buyurur. Adam: Ey Rabbim, yarattıklarının en fenası ben olmayayım, der. Dua etmeye devam edip durur. Ta ki, Allahü Teala ona güler. Ona güldüğünde de: Cennete gir, diye buyurur. Adam cennete girdiğinde Allah Celle ve Ala: Dile, diye buyurur. Adam Rabbinden ister, temennide bulunur.

Hatta Allahü Teala ona hatırlatmada bulunur ve "şunları şunları dile" diye buyurur. Sonunda isteyebileceği her şey biter Allahü Teala: Bu ve bir o kadarı senin olsun, diye buyurur".

Ata ibnu Yezid dedi ki: Ebu Hureyre Radıyallahü Anh bu hadisi rivayet ederken Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü Anh yanındaydı. Ebu Hureyre Radıyallahü Anh "bu ve bir o kadarı senin olsun" sözüne gelinceye kadar Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü Anh hadisten herhangi bir şeye itiraz etmedi. Burada ise Ebu Saîd Radıyallahü Anh: Ey Ebu Hureyre, on katı, diye söyledi. Ebu Hureyre Radıyallahü Anh ise: Bu ve bir o kadarı senin olsun'dan başkasını ezberlemedim, dedi. Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü Anh: Şehadet ederim ki, ben Resulullah Aleyhisselâm'dan "bu ve on katı kadarı senin olsun" diye ezberledim, dedi. Ebu Hureyre Radıyallahü Anh ayrıca şöyle söyledi: "Bu adam cennete son girecek olandır.[14]

333 334. Hadislerin Şerhi

"Resulullah Aleyhisselâm ayın ondördüncü gecesi yanımıza geldi ve: Siz, şunu gördüğünüz gibi kıyamet gününde Rabb'inizi göreceksiniz, diye buyurdu" şeklinde başlayan rivayet, rü'yetle ilgili olarak bilgi vermek üzere, ilkin Resulullah Aleyhisselâm'm söze başladığını göstermektedir. Yani kendisine soru sorulmadan bu konuda bilgi vermeye başladığını ifade ediyor. Diğer rivayetlerde ise sahabilerin soru sordukları ve Resulullah Aleyhisselâm'ın da, onların sorularına bildirildiği şekilde cevap verdiği

ifade ediliyor. Bu rivayetler, rü'yet (Allah'ı girme) ile ilgili olarak birden fazla yerde muhtelif vesilelerle konuşma geçtiğini gösterir. Bazı kereler sahabiler Resulullah Aleyhisselâm'a bu konuda soru sormuşlar O da cevap vermiştir. Bazı kereler de onlar herhangi bir soru sormadan bu konuda bilgi vermiştir. Bunun böyle olmasına engel bir durum sözkonusu değildir. En doğrusuma bilen Allah'tır.

"Bunu görmekte hiç zorlanmıyorsunuz". Yani bunu görmek için kalabalıklar oluşturmuyorsunuz. Ayın ilk hilalini görmekte gösterdiğiniz dikkat dolayısıyla meydana gelen durumda olduğu gibi birbirinizi itip kakmaya vesile olacak bir izdiham teşekkül etmiyor. Ayın ondördüncü gecesi olunca ay artık iyice belirgin şekilde ortaya çıktığı için, herkes bulunduğu yerden görebiliyor.

"Siz de Hakk Teala'yı bu şekilde görürsünüz" yani gayet açık şekilde zorlanmadan, izdiham oluşturmaksızm ve şüpheye mahal bırakmayacak şekilde görürsünüz. Görmekte meşakkate düşmeyeceğiniz gibi görülüp görülmediği hususunda aranızda ihtilaf da olmaz. Buradaki benzetme görme hadisesi ile ilgili benzetmedir; yani ayın görülme sindeki açıklığa ve şüpheye mahal bırakmayacak duruma benzetme yapılmıştır. Çünkü Allahü Teala, sonradan olanlara benzemekten münezzehtir. Hiçbir şey O'nun benzeri değildir. O, duyucudur, görücüdür.

"Geriye bu Ümmet kalır". Yani görünüşte dahi olsa davete icabet edenlerin oluşturduğu Ümmet kalır. "İçlerinde şefaatçileri veya münafıkları da olmak üzere". Şefaatçileri Ümmet içinde şefaat yetkisi verilecek olanlardır. Bu iki kelimeden hangisi olduğunda ravi tereddüt etmiştir. İbnu Hacer, birincisinin rivayet olarak daha üvenilir olduğunu söylüyor.

"Allah onlara tecelli eder" yani dünyadayken bildikleri sıfattan ayrı sıfatla onlara tecelli eder. Yahut kelimenin mecazî anlamda kullanıldığı farzedilerek bu sözden Hakk Teala'nm meleklerinden bir meleğin görüleceği anlaşılabilir. Mesela, "Emir hırsızın elini kesti" denilir. Burada esasında hırsızın elini kesen emirin görevlisidir. Ama bu iş için emri veren Emir (devlet başkanı) olduğundan söz mecazîanlamda ona atfedilir.

Bunun için Mü'minler: "Rabb'imiz bize tecelli edinceye kadar bu yerde duracağız, Rabb'imiz tecelli ettiğinde biz O'nu tanırız" derler. Yani sen bizim Rabb'imiz değilsin. Bizim Rabb'imiz yaratılmışlara benzemeyen yüce sıfatları ile bize tecelli ederse biz O'nu biliriz. "Allahü Teala onlara bildikleri sureti üzere tecelli eder". Yani sevdiği kullarına, onların dünyadayken bildikleri sıfatları ile tecelli eder. Bu ise yaratıklara

benzemekten münezzeh olmasıdır. Onların Rabb'lerini tanımalarını sağlayacak alamet budur. Yani Allahü Teala zatını onlara bu yolla bildirir ve gözlerinden engelleri kaldırır.

el-Mesabih'de şöyle deniliyor: bildikleri sureti üzere, Allahü Teala'nm kullarının kendini tanımalarına delil teşkil edecek, ve zatı ile yaratıkları arasında, ayrımı ortaya koyacak alamet ile, demektir. Burada delil ve alamet olacak şey mecazî anlamda suret o-larak isimlendirilmiştir. Araplar da bu manada: Senin işinin

sureti şöyledir, sözünün sureti şöyledir, derler. Esasında işin ve sözün sureti olmaz. Onlar bu ifadelerle işin ve sözün hakikatini kas de tm ektedirler. Yine fakihlerin dillerinde de bu kelime çok dolaşır. Mesela: Bu meselenin sureti şöyle şöyledir, derler. (Buraya kadarki açıklamalar, Kastallanî şerhinden alınmıştır).

'Yaratıklarının en fenası ben olmayayım" yani tevhid ehlinin en fenası ben olmayayım, et-Tayyibî diyor ki: Bu adam âdeta şöyle demiş olmaktadır: Ey Rabb'im, ben sana söz vermiş, kuvvetli ahidde bulunmuş isem de senin ihsanını, bağışlamanı ve rahmetini ümid ediyorum. "Allah'ın rahmetinden ümid kesmeyin; kafirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümid kesmez" diye buyurdun. Bildim ki, ben senin rahmetinden ümid kesen kafirler topluluğundan değilim. Senin ihsanına ve rahmetine tamah ettim. Senden bunu istedim". Allahü Teala da onun bu sözü dolayısıyla kendisinden razı oluyor, bu rızasını belli ediyor. "Dua etmeye devam edip durur. Sonunda Allahü Teala güler" denirken de Allahü Teala'nm, rızasını belli e*tmesi kastediliyor. En doğrusunu bilen Allah'tır.

Buhariden Diğer Şefaat Hadiseleri

335. Buharî R. ahmetuliahi Aleyh, C.9, s.129 ve sonrasında, Yine Kitabu't-Tevhid'in, "O Günde Bazı Yüzler Parlak Olarak Rabblerine Bakacaklardır" mealindeki ayet-i kerime ile ilgili babında şu rivayete yer veriyor:

Yahya ibnu Bukeyr, el-Leys ibnu Sa'd dan, o Hadid ibnu Yezîd'den* o Saîd ibnu Ebi Hilalden, o Zeyd ibnu Eşlem'den, o Ata ibnu Yesar'dan, Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü Anh'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Peygamber Aleyhisselâma: Ey Allah'ın Resulü, kıyamet gününde Rabb'imizi görecek miyiz? diye sorduk. Buyurdu ki: Havanın açık olduğu

zamanda güneşi veya ayı görmekte zorlanıyor musunuz? Biz: Hayır, dedik. Bunun üzerine şöyle buyurdu: Siz ki, nasıl ayı ve güneşi görmekte zorlanmıyorsanız, o günde Rab'inizi görmekte zorlanmayacaksınız. Sonra şöyle buyurdu: Bir münâdi: Her topluluk ibadet ettiği şeye gitsin, diye seslenir. Bunun üzerine haçlılar haçın peşine takılırlar. Puta tapanlar putların peşine takılırlar. Allah'tan başka kendilerine ilah edinenlerin hepsi, taptıkları şeylerin peşine takılırlar. Sonunda salihleriyle, günahkarlarıyla, Allah'a kulluk edenler, ve ehl-i kitaptan geriye bırakılanlar kalırlar. Sonra cehennem getirilip âdeta bir serap gibi arzedilir. Yahudilere: Siz neye tapıyordunuz? denilir. Onlar: Biz Allah'ın oğlu Uzeyr'e tapıyorduk, derler. Onlara: Yalan söylediniz, Alah'm ne bir eşi, ne de çocuğu oldu, denilir ve: Siz ne istiyorsunuz? diye sorulur. Onlar: Bizi sulamanı istiyoruz, derler. "İçiniz" denilir ve bu söz üzerine yahudiler birbiri ardından cehenneme dökülürler. Sonra hristiyanlara: Siz neye tapıyordunuz? diye sorulur. Onlar: Allah'ın oğlu Mesih'e tapıyorduk, derler. Onlara da: Yalan söylediniz, Allah'ın ne eşi, ne de çocuğu oldu, denilir ve: Siz ne istiyorsunuz, diye sorulur. "Bizi sulamam istiyoruz" derler, "içiniz" denilir ve hristiyanlar da birbiri peşinden cehenneme dökülürler. Geriye sadece günahkar olsun salih olsun yalnız Allah'a kulluk edenler kalır. Onlara: İnsanlar gitti, sizi tutan nedir? denilir. Onlar: Biz onları bu günkünden daha çok kendilerine ihtiyacımız olduğu günde bıraktık, kendilerinden ayrıldık; ayrıca biz bir münâdinin: Her topluluk kime kulluk ediyor idiyse ona uysun, dediğini duyduk. Biz Rabbimizi bekliyoruz, derler. Hakk Celle ve Ala hazretleri onlara, ilk keresinde gördüklerindekinden farklı bir suretle tecelli eder ve: "ben sizin Rabb'inizim" diye buyurur. Onlar da: Sen bizim Rabb'imizsin, derler. O'nunla sadece Peygamberler konuşurlar. Hakk Teala: Sizinle Rabbiniz arasında O'nu tanımanıza yardımcı olacak bir deliliniz var mıdır? diye buyurur. Onlar: "Sâk -bacak-" derler. Bacağını gösterir. Her Mü'min O'na secde eder. Allah'a gösteriş ve duyurmak için secde edenler ise oldukları gibi kalırlar. Bunlar secde etmek isteyecekler; ancak omurga kemiklerinin eklem yerleri bitiştiği için secdeye varamayacaklar. Sonra sırat köprüsü getirilip cehennemin üstüne konacak.

Ravi der ki; Biz: Ya Resulallah, köprü nedir? diye sorduk. Resu-lullah Aleyhisselâm: Kaygan, sallantılı mekan, üzerinde kancalar, kerpetenler, deve dikenleri gibi dikenli olan ağaçlar var. Mü'minler köpüyü derecelerine göre kimisi gözün bakışı gibi, kimisi yıldırım gibi, kimisi rüzgar gibi, kimisi hızlı koşan atlar gibi geçerler. Kimisi bunlar gibi selametle geçerler, kimisi

az sıyrıklarla kurtulur, kimisi de cehennem ateşine yuvarlanır, Nihayet en sonuncuları sürüklene sürüklene geçer. Siz hakkı benden çok arıyor değilsiniz. Cebbar olan Allah'a o gün kim gerçekten i-nanmışsa, göreceksiniz. Cennete giren Mü'minler saraylarına yerleştikten sonra, Müslüman kardeşlerinin bir kısmını göremeyince: Ya Rabbi, onlar bizimle beraber namaz kılar, oruç tutar, bizimle beraber hareket ederdi, diyecekler. Bunun üzerine Cenab-ı Hakk: Gidin kalbinde dinar miktarı kadar imanı olanları cehennemden çıkarın buyuracak. Allah bu Mü'minlerin vücutlarını cehenneme haram kılar. Mü'minler cehennemde yanan kardeşlerinin yanına gelirler. Bakarlar ki bunların kimi topuklarına kadar, kimi bacaklarına kadar, cehennem ateşine dalmış haldedir. Onlardan tanıdıklarını tutup çıkarırlar, sonra dönüp giderler. Cenab-ı Hakk: Haydi gidin, kalbinde yarım dinar kadar imam olanları çıkarın, buyurur. Cennetteki Mü'minler gelip tanıdıklarını çıkarıp dönerler. Yine Cenab-ı Hakk: Haydi gidin, kalbinde zerre kadar imanı olanları çıkarın, buyuracak. Onlar da gelip tanıdıklarını çıkaracaklardır."

Ravi Ebu Saîd el-Hudrî der ki: "Bana inanmıyorsanız şu ayeti okuyun: "Allah zerre "kadar haksızlık etmez, zerre kadar bir iyilik olsa, onu kat kat yapar, ve kendi katından büyük mükafat verir".

Peygamberler, Melekler, Müminler şefaat ederler. Bundan sonra Cebbar olan Allah : Şimdi sıra Benim şefaatimde, der ve cehennemden bir avuç (kabza) alır. Buradan vücutlarının tamamı yanmış insanları çıkarır. Sonra bunlar cennetin dışında bir nehre daldırılırlar. Bu nehre hayat suyu denir. Onlar selin getirdiği yığınlar arasında kalan yabani reyhan tohumları nasıl hızla biterse, öyle bitecekler. Bu yabani reyhan otlarını bir kaya ile bir ağaç arasında görmüşsünüzdür. Bu otun güneşe bakan tarafı yeşil, gölgeye bakan tarafı beyazdır, işte nehre daldırılan bu kimseler çıkarılırlarken beyazlık ve parlaklık bakımından sanki mercan gibi parıldamaktadırlar, onların boyunlarına gerdanlıklar takılır. Böylece cennete girerler. Cennetlikler bunlar hakkında: "Bunlar Rahman olan Allahü Teala'mn azadlı kullarıdır, bunların işlemiş oldukları bir amel, göndermiş oldukları bir hayır olmaksızın Allah onları cennetine koymuştur" derler. Bunlara: "Gördükleriniz ve bir o kadarı sizindir" denilir. [15]

335. Hadisin Şerhi

Yahudilerin "Biz Allah'ın oğlu Uzeyr'e tapıyorduk" diye söylemeleri üzerine onlara "yalan söylediniz" denmesi, "Uzeyr'in Allah'ın oğlu olduğunu ve onun ibadete layık olduğunu ileri sürmekte yalan söylediniz" manasınadır. "Şu halde siz gerçek manada kulluk etmiş olmazsınız, bilakis siz apaçık bir sapıklık üzereydiniz".

"Biz onları bu günkünden daha çok kendilerine ihtiyacımız olduğu günde bıraktık" sözü Nisa suresi tefsirindeki rivayette "Biz dünyada insanları kendilerine en çok ihtiyacımız olduğu bir zamanda terkettik" olarak geçmektedir. Anlamı ise şudur: Biz dünyada akrabalarımızı ve arkadaşlarımızı, geçim için kendilerine son derece ihtiyacımız olduğu halde Ey Rabb'im, Sana düşmanlıkları dolayısıyla terkettik, kendilerinden uzak durduk. Dünyadayken onlara ihtiyacımız bu günkünden fazlaydı. Biz inançlarını sevmediğimiz için onları dünyâdayken dost edinmediğimiz gibi bugün, ahirette de dost edinmeyiz. Üstelik bugün bizim onlara ihtiyacımız da yok. Artık onlardan ebediyen bir fayda da umulmaz. (Kastallanî şerhinden, özetlenerek).

"Hakk Teala : Sizinle Rabb'iniz arasında O'nu tanımanıza yardımcı olacak bir deliliniz var mıdır? diye buyurur. Onlar : Sâk -bacak- derler". Hakk Teala'mn mukaddes zatı tecelli eder. îbmı Abbas Radıyallahü Anh: "O günde baldır (bacak) açılır" mealindeki ayet-i kerimenin tefsirinde şöyle diyor: Bu işin oldukça dehşetli olmasıdır. Araplar, savaş şiddetlendiği zaman, "savaş baldır üstüne geldi" derler. Bunun da aslı şuraya dayanıyor ki: Örtülerini muhafaza eden bekar kızlar, büyük bir sıkıntıyla, şiddetli bir durumla karşılaştıkları zamaa baldırlarım açarak kaçarlar; bu manada baldırlarım açmaları insanların dikkatini çekmek, durumun vahamet ve şiddetim göstermek için bir işaret, kinaye olur.

Ebu Musa el-Eş'arî Radıyallahü Anh da şöyle diyor: Baldır, nur ve Mü'minler için tekerrür edip duran Rabbani faydaları ve lütufları ifade eder, îbnu Fevrek de bu açıklamayı yapmaktadır. Yahut el-Muhelleb'in dediği gibi Mü'minler için rahmet diğerleri için gadab anlamı taşır. (Kastallanî şerhinden).

Hadisten anlaşıldığına göre Mü'minlerin sırattan geçmedeki dereceleri farklıdır, kimisi gözün bakışı gibi, kimisi yıldırım gibi vs. geçer. Ayrıca oradan geçerken bazıları hiç yara almadan kurtulur, bazıları biraz yara alır, yani orada bulunan dikenlerin ilişmesi dolayısıyla vücudunda yaralar meydana gelir, kimisi ameli dolayısıyla cehenneme düşer. En sonuncuları, yani kurtulanların en sonuncuları ise sürüne sürüne geçer. "Siz hakkı

benden çok arıyor değilsiniz, Cebbar olan Allah'a o gün kim gerçekten inanmışsa göreceksiniz" sözünün anlamı şudur: Ey Mü'minler, siz dünyada hakkı aramak hususunda benim kadar uğraşıyor değilsiniz. Ahirette, sizin durumunuz ortaya çıktığında, cehennemde azab gören kardeşlerinizin kurtuluşu için Allah'dan taleb-de bulunacağınız gibi, ben bu dünyadayken, nasıl sizden çok bu konuda itinalı isem, ahirette de Müslümanların kurtarılması hususunda sizden çok ilgi gösteririm". Mü'minlerin bir kısmı kendilerinin kurtuluşa erdiğini, kardeşlerinin ise cehennemde azabda olduklarını görünce Allahü Teala'dan kardeşlerinin de kendileri gibi kurtarılmasını dilerler. "Ey Rabb'imiz bu kardeşlerimiz, dünyadayken bizimle beraber namaz kılardı, bizimle beraber oruç tutarlardı, bizimle beraber bütün iyilikleri işlerlerdi," yani "Ej

Rabb'imiz, bizi kurtardığın gibi kendi fazl ve ihsanınla onları da cehennemden kurtarmanı diliyoruz" derler. Bu zaman onlara: "Gidin, kalbinde dinar miktarı kadar imanı olanları cehennemden çıkarın" denilir.

Bundan anlaşıldığına göre, Allahü Teala, onların kardeşleri hakkındaki şefaatlerini kabul eder ve onlara kardeşlerini üç mertebede cehennemden çıkarmalarım emreder.

Birinci mertebede kalplerinde bir dinar ağırlığınca iman olanları çıkarırlar. İkinci mertebede, kalplerinde yarım dinar ağırlığınca iman olanları çıkarırlar. Üçüncü derecede, kalplerinde bir zerre miktarınca iman bulunanları çıkarırlar. Allahü Teala onların yüzlerini, şekillerini cehenneme haram kılmıştır. Bunları o şekillerinden tanırlar. Bazılarının ayaklan ateşe gömülmüştür, bazılarının baldırlarına kadar ateş çıkmıştır.

Cehennemden en son çıkarılacakların kalplerinde bir zerre miktarınca iman bulunanlar olduğu bildirilince Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü Anh, buna Kur'an-ı Kerim'den bir delil getirdi ve isterseniz şu ayeti okuyun, diyerek: "Allah kimseye bir zerre ağırlığınca haksızlık etmez. Eğer iyilik olursa onu kat kat eyler" mealindeki ayeti okudu.

Bu hadis gösteriyor ki, kalbe ait ameller de, Ölçülüp tartılabilen hissedilir şeyler gibi tecelli edecektir. îman dinar miktarı, yarım dinar miktarı, zerre miktarı olarak tesbit edilebilecektir. En doğrusunu bilen Allahü Teala'dır.

"Peygamberler, Melekler, Mü'minler şefaat ederler. Cebbar olan Allah "Şimdi sıra Benim şefaatimde" diye buyurur".

Bundan kastedilen mana şudur: Allahü Teala yaratıklarından kendi katında mevki ve derece sahibi olan kullarının şefaatlerini kabul ettikten

sonra "geriye Benim şefaatim kaldı" diye buyurur. Cehenneme düşenlerin Allah'ın emri ile oradan çıkarılmasına şefaat isminin verilmesinde, anlaşılması zor olan bir durum sözkonusudur. Burada kastedilen ise: Yaratılanlardan birinin şefaati olmaksızın Allah'ın cehenneme düşenlerden bazılarını, o-radan çıkarması durumudur. Bunlara işaret için "cehennemden bir avuç alır" deniliyor. Yani cehennemde hâla azab görmekte olan

Mü'minlerden bir avuç alır. Bunlar ise iman dışında hiçbir iyilikleri bulunmayan Mü'minlerden birtakım topluluklardır. Onlar için hiçbir kimsenin şefaatine izin verilmemiştir. Allahü Teala onları, kimsenin şefaati olmaksızın kendi fazlı ile cehennemden çıkarır.

Resulullah Aleyhisselâm en son çıkarılanların cehennem dışında bir ırmağa atılmaları ve orada bitmeleri hadisesini dünyada hissedilir şeylere temsil ederek "yabani reyhan otlarını bir kaya ile bir ağaç arasında görmüşsünüzdür..." diye buyuruyor.

"Onların boyunlarına gerdanlıklar takılır". Yani bu, onların tanınması için bir alamet olur. Bunun için cennettekiler onlara: "Bunlar Rahman olan Allahü Teala'nın azadh kullarıdır" derler. Cennete girip orada çok şey gördüklerinde kendilerine "gördükleriniz ve bir o kadarı sizindir" denilir. Allah Her şeyin en doğrusunu bilendir. Ey Allah'ım bizi affmla ve rahmetinle cennetine koy. Amin. (Kasallanî şerhinden).

336. İmam Ebu Abdullah el-Buharî Rahmetullahi Aleyh Sahih'inde C.9, s.131 ve sonrasında yine Kitabu't-Tevhid'de "O Günde Bazı Yüzler Parlak Olarak Rabblerine Bakacaklardır" mealindeki ayet-i kerime ile ilgili babda şöyle bir rivayete yer veriyor:

Haccac ibnu Minhal der ki, Hemmam ibnu Yahya Katade'den, o da Enes ibnu Malik Radıyallahil Anh'den Resulullah Aleyhis-selâm'm şöyle buyurduğunu rivayet etti: . . .

"Kıyamet gününde Mü'minler bekletilirler, öyleki bundan rahatsız olmaya başlarlar. Sonra; Birini Rabb'imiz katında şefaatçi edinsek de, Rabb'imiz bizi bu yerimizde rahatlatsa, derler. Adem Aleyhisselâm'a gelirler: "Sen Adem'sin, insanların babasısın, Allah seni eliyle yarattı, seni cennetinde oturttu, meleklerini sana secde ettirdi, sana her şeyin ismini öğretti, Rabbin katında bize şefaatçi olsan da, bizi bu yerimizde rahatlatsa, derler. Adem Aley-hisselam : Bu makamda değilim, der ve işlediği hatasını, kendisine yasak kılman ağaçtan yediğini hatırlatır ve: Siz Nuh'a gidin, O Allah'ın yeryüzü ehline gönderdiği ilk nebisidir, diye söyler Nuh

Aleyhisselâm'a gelirler. O da : Ben bu mevkide değilim, der ve işlediği hatasını, bilmeksizin Rabb'inden istekte bulunmasını hatırlatır ve : Siz Halilu'r-Rahman'a gidin, diye söyler. İbrahim Aleyhisselâm'a gelirler. O da : Ben bu mevkide değilim, der ve üç yerde yalan söylediğini hatırlatır: "Ancak, siz Musa'ya gidin, Allah'ın kendisine Tevrat'ı verdiği, kendisiyle konuştuğu ve münacaatta kendisine yaklaştırdığı kuldur, diye söyler. Musa Aleyhisselâm'a gelirler. O da : Ben bu mevkide değilim, der ve işlemiş olduğu hatasını, bir kişiyi öldürmesini hatırlatır: "Ancak siz, Allah'ın kulu ve Resulü, ruhu ve kelimesi isa'ya gidin" diye söyler. Isa Aleyhisselâm'a gelirler. O da : Ben bu mevkide değilim, ancak siz, Allah'ın önceki ve sonraki günahlarını bağışladığı Mu-hammed Sallallahü Aleyhi ve Sellem'e gidin, diye söyler. Bunun üzerine bana gelirler. Ben Rabb'imin makamında O'nunla münacaatta bulunmak üzere izin isterim. Bana bunun için izin verilir. O'nu gördüğümde hemen secdeye kapanırım. Allah dilediği kadar bir süre beni bu hal üzere bırakır. Sonra: Kalk ey Muhammed, söyle dinlenecek, şefaat et, şefaatin kabul edilecek, iste verilecek, diye buyurur. Ben başımı kaldırırım, Rabbimi bana öğrettiği şekilde över (sena eder) ve O'na hamdederim. Sonra şefaat ederim. Rabb'im benim kendileri için şefaatte bulunacağım bir topluluk belirler. Sonra çıkar, onları cennete sokarım. -Ravi Katade der ki: Onun aynı şekilde şöyle dediğini duydum: Sonra onları cehennemden çıkarır ve cennete sokarım.- Sonra döner, Rabb'imin huzuruna çıkmak üzere izin isterim. Bana izin verilir. O'nu gördüğümde derhal secdeye kapanırım. Allahü Teala dilediği kadar bir süre beni o hal üzere bırakır. Sonra: Kalk ey Muhammed, söyle dinlenecek, şefaat et şefaatin kabul edilecek, iste verilecek, diye buyurur. Sonra şefaat ederim, Hakk Teala benim için haklarında şefaatte bulunacağım bir topluluk belirler. Onları cehennemden çıkarır, cennete sokarını. Sonra üçüncü kez dönerim, Rabb'imin huzuruna çıkmak üzere izin isterim. Bana izin verilir. O'nu gördüğümde derhal secdeye kapanırım. Allahü Teala dilediği kadar bir süre beni bu hal üzere bırakır. Sonra: Kalk ey Muhammed, söyle dinleneceksin, şefaat et, şefaatin kabul edilecek iste istediğin verilecek, diye buyurur. Başımı kaldırırım, Rabb'imi bana öğrettiği övgülerle över ve O'na aynı şekilde hamdederim. Sonra şefaatte bulunurum. Hakk Teala benim kendileri hakkında şefeatte bulunacağım bir topluluk belirler. Çıkar onları cennete sokarım. 'Ravi Katade der ki: Onun şöyle söylediğini de duydum: Çıkar, onları cehennemden çıkarır cennete sokarım1 Sonunda cehennemde Kur'an'm tuttukları yani kendileri hakkında ebedî azab hükmü

verilenler dışında kimse kalmaz. Sonra şu ayet-i kerimeyi okudu: "Olur ki Rabb'in seni övülmüş bir makama yükseltir", işte bu a-yet-i kerimede sözü edilen, Peygamberimiz Aleyhisselâm'a vaadedilen 'övülmüş makam1 budur".[16]

336. Hadisin Şerhi

Adem Aleyhisselâm yasak kılınan ağaçtan yediğini hatırlatıyor. Bu yasak Kur'an-ı Kerim'de şöyle bildiriliyor: "Ama şu ağaca yaklaşmayın yoksa zalimlerden olursunuz".

Nuh Aleyhisselâm'm bilmeksizin Rabb'inden istekte bulunması ise "Ey Rabb'im oğlum benim âilemdendir" demesidir.

ibrahim Aleyhisselâm'm üç yerde yalan söylemesi : Birincisi Müşriklerin bayramına katılmamak için "Ben hastayım" demesi, ikincisi : Putları kırdıktan sonra "olur ki şu en büyükleri kırmıştır" demesi, üçüncüsü de hanımı Sare hakkında "o benim kızkar de simdir" demesi. Bu sözler esasında doğrudan yalan olmayıp, sözün değişik manada kullanılması, yani karşısındakinin kötülüğünden kurtulmak için ayrı bir anlam kastedilerek kullanılmasıdır ama, yalan gibi görünen sözlerdir. Ancak görünüşte yalan mahiyeti taşıdığı için İbrahim Aleyhisselâm nefsi hakkında endişeye düşüyor. Bir kul Rabb'ini ne kadar iyi tanırsa O'ndan korkmada, diğerlerine göre o derece ileride olur.

"Ben Rabb'imin makamında O'na münacaat için izin isterim" yani sevdikleri için mesken kıldığı cennette. Bu makam, şerefi itibariyle O'na izafe edilmiştir. (Kastallanî şerhinden).

Bu, cami için "Allah'ın evi" yine Ka'be için "Allah'ın evi" denmesi gibidir. Bu ifade o yerlerin şeref ve üstünlüğünü bildirmek için kullanılır. Yüce Allah Kur'an-ı Keriminde : "İbrahim ve İsmail'e : 'Tavaf edenler, ibadete kapananlar, rüku ve secde edenler için ev'imi temizleyin1 diye emretmiştik" buyuroyar.

Yüce Allah Kur'an-ı Keriminde "O'nun izni olmadan kendisinin katında kim şefaat edebilir" diye buyurduğundan Resulullah Aleyhisselâm'da şefaatte bulunmak üzere Hakk Teala'dan izin isteyecektir. Bunun için Resulullah Aleyhisselâm kendisine şefaat için izin verildikten sonra Allah için secdeye kapanır, O'nu sena eder. ve O'na hamdeder. Bunları şefaat öncesinde yapar.

"Sonra bana izin verilir", yani şefaatte bulunmama izin verilir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de: O'nun izni olmadan O'nun katında kim şefaat edebilir" buyuruluyor. Bir başka ayet-i kerimede de: "Göklerde nice melek vardır ki, Allah dilediğine izin vermedikçe ve razı olmadıkça, onların şefaati hiçbir işe yaramaz" buyuruluyor.

"Kur'an-m tuttukları" yani ebedî olarak cehennemde kalmaları gerekenler. Bunlar ise kâfirlerdir. Allahü Teala onlar hakkında: "Onlar ebedî olarak cehennemde kalıcıdırlar" buyuruyor. Bunlar bağışlanmaya da hak kazanamazlar. Çünkü Allahü Teala: "Allah kendisine ortak koşulmasını nsla bağışlamaz. Bunun dışındaki günahları dilediği için bağışlayabilir" buyuruyor. Bundan dolayı kâfirler hakkında şefaatte bulunmak için kimse cür'et gösteremez. Çünkü onlar için şefaatçi yoktur. Yüce Allah ayet-i kerimesinde: "Zalimlerin ne dostu ne de sözü dinlenecek şefaatçisi olur" buyuruyor. Bu onlar hakkında şefaati esas itibariyle nefy etmektedir. Farzı muhal, onlar için biri şefaatte bulunmak istese de faydası olmaz. Çünkü kendisine şefaat izni verilmemiş olur. Yüce Allah onlar hakkında: "Onlara şefaatçilerin şefaati de fayda vermez" buyuruyor.

"Sonra şu ayet-i kerimeyi okudu" sözünden anlaşıldığına göre ayet-i kerimeyi okuyan Resulullah Aleyhisselam'dır. (Kastallanî Şerhinden).

337. İmam Buharı Rahmetullahi Aleyh, C.9, s.146 ve sonrasında, Kitabu't-Tevbid'in 'Ttabb'in Kıyamet Gününde Peygamberlerle Konuşması" başlıklı babında şöyle bir rivayete yer veriyor:

Yusuf ibnu Raşid, Ahmed ibnu Abdullah'dan, o Ebu Bekr ibni Ayyaş'dan, o Humeyd'den, o da Enes Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir.

"Kıyamet günü olunca bana şefaat etme yetkisi verilir. Ben: Ey Rabb'im kalbinde bir hardal miktarınca imanı olanı cennete koy, derim. Onlar girerler. Sonra : Ey Rabbim, kalbinde en küçük bir madde miktarınca imanı olanı cennete koy, derim. Enes Radıyallahü Anh dedi ki: Ben âdeta Resulullah Aleyhisselâm'm parmaklarına bakıyor gibiyim,[17]

337. Hadisin Şerhi

En küçük madde miktarınca iman ile kastedilen, insanın kal-'bindeki inancın, onu Mü'min yapacak derece ve miktarda olmasıdır. Yani kalbinde o

kimseyi iman sınırından içeri sokacak kadar bir inancın bulunmasıdır.

Enes Radıyallahü Anh: 'Ben âdeta Resulullah Aleyhi s selâm'ın parmaklarına bakıyor gibiyim' diyor. Yani Resulullah Aleyhisselâm ren küçük bir madde miktarınca' derken, parmağının ucunu işaret ediyor ve küçüklüğünü ifade etmeye çalışıyor. Kastaüani diyor ki: Hadisin diğer rivayetlerinde, Cenab-ı Hakk'ın Resulullah Aleyhisselâm'a, kalbinde arpa tanesi miktarınca, hardal tanesi miktarınca vs. iman bulunanı çıkarmasını emredeceği bildiriliyor. Burada ise Resulullah Aleyhisselâmın böyle bir talebde bulunacağı ifade ediliyor. Bu farklılığın birleştirilmesi için: Önce Resulullah Aleyhisselâm burada bildirildiği şekilde dilekte bulunur, sonra Hakk Teala ona diğer rivayetlerde bildirildiği şekilde cevap verir, denilmiştir. En doğru olanını Allah bilir. (Kastallanî şerhi).

338. imam Ebu Abdullah el-Buharî Rahmetullahi Aleyh, C.9, s.l46'da, Kitabu't-Tevhid'in 'Kıyamet Gününde Rabb Azze ve Celle'nin Peygamberlerle ve Diğerleriyle Konuşması' başlıklı babında şu hadisi rivayet ediyor.

Süleyman ibnu Harb, Hammad ibnu Zeyd'den, Ma'bed ibnu Hilal el-Anezl'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Basra ahalisinden bazı kimseler biraraya gelip Enes ibnu Malik Radıyallahü Anh'ın yanına gittik. Beraberimizde Sabit el-Bunanî'yi de onun yanına götürdük. O bizim için şefaat hadisinden soracaktı. Kendisini meskeninde bulduk. Vardığımızda kuşluk namazını kılıyordu. îzin istedik. Yatağının üzerinde olaraktan bize izin verdi. Sabit'e : Ona şefaat hadisinden önce herhangi bir şey sorma, diye söyledik. Sabit : Ey Ebu Hamza, bunlar senin Basra ahalisinden kardeşlerin, sana şefaat hadisinden soruyorlar, dedi. Enes Radıyallahü Anh de dedi ki: Muhammed Aleyhisselâm bize şöyle söyledi: Kıyamet günü olunca insanlar birbirlerine karışırlar. Adem Aleybisselâm'a gelirler. Ona: Bize Rabbin katında şefaat eyle, derler. O: Ben bu durumda değilim, ancak siz İbrahim'e gidiniz, O Rahman'ın yakın dostudur, der. İbrahim Aleyhisselâm'a gelirler. O da: Ben bu durumda değilim, ama siz Musa'ya gidin, O Allah'la konuşandır, der. Musa Aleyhisselâm'a gelirler: O da: Ben bu durumda değilim, ancak siz İsa'ya gidin, o Allah'ın ruhu ve kelimesidir, der. İsa Aleyhisselâm'a gelirler. O da: Ben bu durumda değilim, ancak siz Muhammed Sallallahü Aleyhi ve Sellem'e gidin, der. Bana gelirler, "ben bu mevkideyim" derim ve Rabb'imin huzuruna çıkmak üzere izin isterim. îzin verilir. O zamanda bana, şu anda bilmediğim birtakım hamd sözleri ilham edilir, ben bu hamd sözleriyle

Rabb'ime hamdederim. O'na secde ederim. "Ey Muhammed, başını ,kaldır, söyle söylediğin dinlenilecek, iste istediğin verilecek, şefaatte bulun, şefaatin kabul edilecek", denilir. Ben: Ey Rabbim, Ümmetimi istiyorum, Ümmetimi istiyorum, derim. Hakk Teala: Ey Muhammed, çık, kalbinde bir arpa tanesi ağırlığınca imanı bulunan herkesi oradan (yani cehennemden) çıkar, diye buyurur. Ben de çıkar ve bildirileni yaparım. Sonra tekrar döner, aynı hamd sözleriyle O'na hamdederim. Sonra secdeye kapanırım. "Ey Muhammed, başını kaldır, söyle söylediğin dinlenecek, iste istediğin verilecek, şefaatte bulun şefaatin kabul edilecek", denilir. Ben : Ey Rabbim, Ümmetimi istiyorum, Ümmetimi istiyorum, derim. Hakk Teala : Çık, kalbinde zerre miktarınca yahut hardal tanesi büyüklüğünde iman bulunan herkesi oradan (cehennemden) çıkar, diye buyurur. Ben de çıkar, söylenileni yaparım. Sonra yine dönerim, aynı hamd sözleriyle O'na hamdederim. Sonra secdeye kapanırım. Hakk Teala: "Ey Muhammed, başını kaldır, söyle söylediğin dinlenecek, iste istediğin verilecek, şefaat et, şefaatin kabul olunacak" diye buyurur. Ben: Ey Rabbim, Ümmetimi istiyorum, Ümmetimi istiyorum, derim. Hakk Celle ve Âla : Çık, kalbinde bir hardal tanesinden çok çok çok küçük miktarca iman bulunan herkesi çıkar, onları cehennemden çıkar, diye buyurur. Ben de çıkar bunu yaparım". Kavi der ki: Enes Radıyallahü Ânh'ın yanından çıktığımızda arkadaşlarımdan bazılarına : el-Hasen'e de uğrasak, o ebu Halife'nin evine kapanıp duruyor, diye söyledim. Ona Enes ibnu Malik Radıyallahü A rıh'm bize rivayet ettiği hadisi bildiririz. Yanma vardık, selam verdik, bize izin verdi. Kendisine: Ey Ebu Saîd, sana kardeşin Enes ibnu Malik'in yanından geldik, onun şefaat hakkında bize rivayet ettiğinin benzerini duymamıştık, diye söyledik. "Onu okuyun bakalım" dedi. Hadisi kendisine bildirdik. Burada zikredilen yere kadar okuduk. O, "okuyun bakalım" dedi. Biz "bundan fazla bir şey söylemedi" dedik. Bunun üzerine: "O, yirmi sene önce bu hadisin tamamını bana bildirmişti, bilmiyorum unuttu mu yoksa usanırsınız diye tamamını okumaktan çekindi mi" diye söyledi. Biz: "Sen bize bildir" dedik. Güldü ve şöyle söyledi: insan aceleci o-larak yaratılmıştır. Bunu hatırlatmaktaki maksadım size rivayet etmekti. Bana da size rivayet ettiği gibi rivayet etti ve sonra şöyle devam etti: "Sonra dördüncü kez dönerim, aynı hamd sözleriyle O'na hamdederim. Sonra O'na secdeye kapanırım. "Ey Muhammed, başını kaldır, söyle söylediğin dinlenecek, iste istediğin verilecek, şefaat et şefaatin kabul edilecek" denilir. Ben: Ey Rabbim, la ilahe illallah: Allah'tan başka ilah yoktur, diyen herkes için bana izin ver,

derim. Hakk Teala: izzetime, Celalime, Yüceliğime ve Büyüklüğüme yemin olsun ki, Allah'tan başka ilah yoktur, diyen herkesi oradan (cehennemden) çıkaracağım, buyurur".[18]

338. Hadisin Şerhi

"Kıyamet günü olunca insanlar birbirlerine karışırlar" yani, bu günün şiddeti dolayısıyla birbirlerine girerler.

Buradaki rivayette Adem Aleyhisselâm'ın: "Siz İbrahim'e gidin" diyeceği bildiriliyor. Diğer rivayetlerde ise Adem Aleyhis-selâm'm insanları Nuh Aleyhisselâm'a göndereceği bildiriliyor. Biz deriz ki: Olur ki Adem Aleyhisselâm : Nuh'a veya ibrahim'e gidin, diyecektir. Raviler hadisi özet halinde verdikleri için burada Nuh Aleyhisselâm'm ismini zikretmemişlerdir. Yahut raviler unutarak Nuh Aleyhisselâm'ı atlamış olabilirler. En doğrusunu Allah bilir.

"Rabb'imin huzuruna çıkmak üzere izin isterim" yani şefaat talebi amacıyla böyle bir izin isterim. Bu şefaat insanlar arasında hüküm verilmesini istemek içindir. Bu konuda daha önce yeterli açıklama yapıldı. el-Bezzar Müsned'inde Resulullah Aleyhis-selâm'ın "Ey Rabb'im yaratıkların hesabını hızlandır" diyeceği bildirilmektedir.

Sonra her Ümmet kime kulluk ediyor idiyse onunla birlikte gider. Sonra cehennem getirilir, mizanlar (hesab terazileri) konur, sahifeler dağıtılır, Sırat yerleştirilir, bunun gibi bütün dehşetengiz işler olur. isyankârlar cehenneme girer.

Resulullah Aleyhisselâm müteakib sözlerinde diğer şefaatlerini açıklam ak tadır.

"Çok çok çok küçük iman". Bazı nüshalarda buradaki çok kelimesi iki kere tekrar ediliyor. Kuşmeyhenî'nin rivayetinde ise üç kere tekrar edilmektedir. Kastallanî diyor ki: Tekrarın faydası azlığı te'kiddedir. Bununla çok çok az imana sahib olana bile Resulullah Aleyhisselâm'm şefaat edeceği bildirilmiş oluyor. Çok çok az iman ise sadece, Resulullah Aleyhisselâm'm bildirdiklerini doğrulamaktan ibaret olup amelle desteklenmeyen imandır.

Rivayette Hasan-ı Basri'nin ebu Halife'nin evine kapandığı bildiriliyor. Burada adı geçen ebu Halife, ebu Halife et-Taî'dir. Hasan-ı Basri

Rahmetullahi Aleyh'in onun evine kapanması ise Haccac-ı Zalim'den korkması sebebiyledir.

"Allah'tan başka ilah yoktur diyen herkes" denilirken "Muhammed O'nun Peygamberidir" sözüyle birlikte diyenler kastediliyor. Resulullah Aleyhisselâm'm : "Ey Rabb'im, Allah'tan başka ilah yoktur diyen herkes için bana izin ver" demesi karşısında Cenab-ı Hakk'ın : "izzetime, Celalime, Yüceliğime ve Büyüklüğüme yemin olsun ki, Allah'tan başka ilah yoktur" diye buyurmasının anlamı şudur: Bunu yapacak olan sen değilsin, yani senin şefaatinle değil, bu işi kendi zatım olarak yaparım. Kendi ismimin yüceliği ve birliğimin şanı adına bunu yaparım.

"Allah'tan başka ilah yoktur" diyenin cehennemden çıkarılması, bu söylediğini kalbi ile de tasdik etmesi halindedir. Bu sözü diliyle söyleyip kalbiyle inanmayan münafık, bu nimete kavuşamaz. Bunun için Resulullah Aleyhisselâm : "Kıyamet gününde insanlar içinden şefaatim ile en çok mutlu olacak olan; inanarak ve kalbiyle tasdik ederek "Allah'tan başka ilah yoktur" diyen kimsedir" diye buyuruyor. Allahü Teala'nın ilâhi lütfuna mazhar olacak olanlar da, bu sözü kalbiyle inanarak söyleyenlerdir. Bu inancı ameller ile meyvesini vermiş olmasa da. Resulullah Aleyhisselâm'm şefaatinden yararlanacak olan ise, inancı, iyi amel ile meyvesini vermiş olanlardır. Bu husus Şerhu'l-Mişkât'ta bildiriliyor. En doğru olanı bilen Allah'tır. (Kastallanî şerhinden).

---

[1] Buharî: Tefsir: Zümer Suresi: 2

[2] Buhari: Tevhid: 6 (ikinci rivayet; Tevhid: 36)

[3] Buharî: Tefsin Zümer Suresi: 2

[4] Müslim: Münafikun: 19

[5] Müslim: Münafikun : 20

[6] Müslim : Münafikun: 24

[7] Müslim: Münafikun: 25

[8] ibnu Mace: Mukaddime: 13

[9] Ebu Davud: Sunne: 19

[10] Buharî: Tefsir, Bakara suresi: 1

[11] Buharî: Rikak: 51

[12]
Buharî: Tevhid: 19

[13]
Buharî: Tevhid: 24

[14]
Buharî: Tevhidi 24 ' "

[15]
Buharî: Tevhid: 24

[16]
Buhari: Tevhid: 24

[17]
Buharî: Tevhid: 36

[18]
Buharî: Tevhid: 36

Şefaat Hadîslerinin Sahih-İ Müslim'de Geçen Rivayetleri

339. Kastallanî'nin hamişine göre, C.2,s.lO7!de, "Mü'min-lerin Ahirette Rabbleri Sübhanehu ve Teala'yı Görmelerinin İsbaü" başlıklı babada geçen rivayet:

Zuheyr ibnu Harb Yakub ibnu İbrahim den, o babasından, o îbnu Şihab'dan, o Ata ibnu Yezid el-Leysî'den, Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın şöyle bildirdiğini r ivayet etmiştir:

"Birtakım kimseler Resulullah Aleyhisselâm'a : Ey Allah'ın Resulü, kıyamet gününde Rabb'imizi görür müyüz? diye sordular. Resulullah Aleyhisselâm'da: Ondördüncü gecesinde ayı görmekte zorlanıyor musunuz? diye buyurdu. Soranlar: Hayır, Ey Allah'ın Resulü, dediler. Resulullah Aleyhisselâm: Önünde bulut olmadığı bir zamanda güneşi görmekte zorlanıyor musunuz? diye buyurdu. "Hayır" dediler. Bunun üzerine Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu: Siz de işte O'nu bu şekilde görürsünüz. (Yani nasıl ayı ve güneşi sözkonusu zamanlarda görmekte zorlanmıyorsanız,, Al-lahü Teala'yı kıyamet gününde görmekte de zorlanmayacaksınız). Cenab-ı Hakk: Kim herhangi bir şeye kulluk ediyor idiyse, ona uysun, diye buyurur. Bunun, üzerine kim güneşe tapıyor idiyse, güneşe uyar, kim aya tapıyor idiyse aya uyar, kim de tağutlara tapıyor idiyse putlara uyar. Ortada, içlerinde münafıkları da bulunmak üzere sadece bu Ümmet kalır. Allah Tebareke ve Teala bildiklerinden farklı bir suretle onlara tecelli eder: "Ben sizin Rabb'inizim" diye buyurur. Onlar: "Biz senden Allah'a sığınırız, Rabb'imiz bize tecelli edinceye kadar biz burada bekleyeceğiz, Rabb'imiz tecelli ettiğinde biz O'nu tanırız", derler. Bundan sonra . Allah, bildikleri suret üzere onlara tecelli eder: "Ben sizin Rabb'inizim" der. Onlar da: "Sen bizim Rabb'imizsin" derler ve O'na uyarlar. Cehennemin üzerine sırat adlı köprü kurulur. Ben ve Ümmetim o köprüden ilk geçenler oluruz. O günde Peygamberlerden başkası konuşmaz.

Peygamberlerin o gündeki duaları da: "Ey Allah'ım kurtar, kurtar" şeklindedir. Cehennemde büyük kan-calak vardır. Siz deve dikeni (se'dân) gördünüz mü? Oradakiler: "Evet, Ey Allah'ın Resulü" dediler. Resulullah Aleyhisselâm şöyle devam etti: îşte o kancalar deve dikeni (se'dân) gibidir. Ancak onların büyüklüğünün ne kadar olduğunu ancak Allah bilir, insanları amellerine göre kapar. Bunlardan amelinden dolayı kalan bağlılar vardır. Amelinden dolayı ceza çekip kurtulacak olan vardır. Yüce Allah kulları arasındaki hükmünü tamamlayıp kendi rahmeti ile cehennemliklerden bazılarını oradan çıkarmak istediğinde, meleklere Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşmayanlardan Allah'ın kendilerine rahmet etmek istediklerini çıkarmalarını emreder. Bunlar 'Allah'dan başka ilah yoktur' diyenlerdendirler. Melekler onları cehennemde tanırlar, onları üzerlerindeki secde izlerinden tanırlar. Cehennem ateşi Ademoğlunun secde izleri dışındaki her yerini yer (yakar). Allah cehennem ateşine secde izlerini yemesini haram kılmıştır. Bunlar ciltleri kavrulmuş bir halde cehennemden çıkarılırlar. Üzerlerine hayat suyu dökülür. Selin getirdiği yrğmlardaki tanenin bitmesi gibi, bunlar, onunla (hayat suyuyla) biterler. Sonra Allahü Teala kulları arasındaki bütün hükümlerini tamamlar. Bundan sonra yüzü cehenneme dönük bir adam kalır. Bu, cennet ehlinden, cennete girenlerin en sonuncusudur. Adam: Ey Rabb'im yüzümü cehennem yönünden başka bir yöne çevir, rüzgarı beni kavurdu ve ateşi beni yaktı, der. Allah'ın dilediği kadar bir süre bu şekilde Allahü Teala'ya dua eder. Sonra Allah Tebareke ve Teala: Senin için bunu yaparsam, Benden başka bir istekte bulunur musun? diye buyurur. Adam: Senden başka bir şey istemem, der ve Rabb'ine kesin sözler verir, Allah'ın dilediği şekilde ahidlerde bulunur. Allahü Teala da onun yüzünü cehennem yönünden başka bir yöne çevirir. Cennet tarafına dönüp onu görünce Allah'ın dilediği kadar bir süre suskun kalır. Sonra: Ey Rabb'im, beni cennetin kapısına yanaştır, der. Bunun üzerine Allahü Teala: Sen Benim sana verdiğimden başka bir şey istemeyeceğin üzere kesin söz verip, ahidde bulunmamış miydin? Yazık sana ey Ademoğlu, ne kadar da sözünde durmazsın! diye buyurur. Adam "Ey Rabbim" der ve Allah'a dua eder. Sonunda Allahü Teala: Sana bu istediğini de verirsem başka bir şey ister misin? diye buyurur. Adam: İzzetine yemin olsun ki, hayır, der. Rabb'ine istediği şekilde kesin sözler verir ve ahidlerde bulunur. Allah da onu cennetin kapısına yanaştırır. Adam cenne-1 tin kapısında durunca cennetin bütün güzellikleri ona görünür.

İçindeki hayır ve neşeyi görür. Allah'ın dilediği kadar bir süre suskun kalır. Sonra : Ey Rabb'im beni cennete sok, der. Allah Teba-reke ve Teala ona: Sen, sana verdiğimden başkasını Benden istemeyeceğine dair kesin söz verip ahidde bulunmamış miydin? Yazık sana ey Ademoğlu, ne kadar da sözünde durmazsın! diye buyurur. Adam: Ey Rabb'im, yaratıklarının en fenası ben olmayr-ayım, der ve Allahü Teala'ya dua edip durur. Öyleki sonunda Al-lahü Teala ona güler, Allahü Teala ona güldüğünde kendisine: Cennete gir, diye buyurur. Cennete girdiğinde Allahü Teala ona: Dilekte bulun, der. Adam Rabb'inden ister ve dilekte bulunur. Hatta Allahü Teala, şunlardan şunlardan iste diye ona hatırlatma yapar. Öyleki adamın istekleri sona erince Allahü Teala ona: Bütün bunlar ve bir o kadarı senindir, buyurur.

Ravi Ata ibnu Yezid der ki: Ebu Hureyre Radıyallahü Anh bu hadisi rivayet ederken Ebu Saîd Radıyallahü Anh'da yanındaydı. Ebu Hureyre Radıyallahü Anh Allahü Teala bu adama: 'Bir o kadarı da senindir' diye buyurdu" sözüne gelinceye kadar Ebu Saîd Radıyallahü anh onun hiçbir sözüne itiraz etmedi. Bu söze gelince ise: "On katı kadarı, ey ebu Hureyre" diye söyledi. Ebu Hureyre: "Bu ve bir o kadarı senindir" sözünden başkasını ezberlemiş değilim, dedi. Ebu Saîd Radıyallahü Anh: Şehadet ederim ki, ben Resulullah Aleyhisselâm'dan "bu ve on katı kadarı senindir" sözünü ezberledim, dedi. Ebu Hureyre Radıyallahü Anh aynı zamanda şöyle dedi: Bu adam cennetlikler arasından cennete en son giren adamdır.[1]

339. Hadisin Şerhi

Bu hadisin şerhi Nevevî'nin, Sahih-i Müslim Şerhinden alınmıştır, (C.2,s.lO8).

"Tağutlar" hakkında el-Leys, Ebu Ubeyde, Kisâî ve bazı dil bilginleri diyorlar ki: Tağut, Allah'dan başka kendisine tapınılan her şeyi ifade eder. Ibnu Abbas, Mukâtil ve el-Kelbî ise: Tağut, şeytandır, demişlerdir. Tağutların putlar olduğu da söylenmiştir. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'inde şöyle buyuruyor: "Hakem olarak tağuta başvurmak istiyorar. Oysa kendilerine onu inkar etmeleri emredilmişti. "Burada tağut tekil anlamdadır. Çoğul anlamda da kullanıldığı olmuştur. "Küfredenlere gelince onların dostları tağutlardır. Bu tağutlar onları aydınlıktan karanlığa götürürler" mealindeki ayet-i kerimede ise çoğul anlamdadır.

"Ortada içlerinde münafıkları da bulunmak üzere sadece bu Ümmet kalır". Alimler diyorlar ki: Münafıklar ahirette, hesaptan önce Mü'minlerin arasında yer alacaklardır, çünkü dünyadayken Mü'minlerin arasında kendilerini gizliyorlardı. Ahirette de aynı şekilde Mü'minlerin arasında gizlenecek, onların gittiği yola gidecekler. Onların topluluğuna katılacaklar, onlara uyacaklar, onların nurlarına girecekler. Ama sonra aralarına kapısı bulunan bir duvar konacak. Bu duvarın iç kısmı rahmet, dış kısmı ise azab olacaktır. Münafıklar dışarıda kalacak, Mü'minlerin nuru da onlardan ayrılacaktır. Bazı âlimler diyorlar ki: Resulullah Aleyhis-selâm'm havzmdan kovulanlar işte bunlardır. Kendilerine "uzak durun, uzak durun" denilecek. En doğru olanı bilen Allah'tır.

(Cenabı Allah'ın sureti ve tecellisi konusuyla ilgili olarak kitabın burasında, selef ve halef âlimlerinin görüşleri açıklanmaktadır. Aynı açıklamalar daha önceki hadislerin şerhinde geçtiği için burada yeniden verilmesine gerek görmüyoruz - Mütercim).

"Sen bizim Rabb'imizsin, derler ve O'na uyarlar". Yani cennete girmeleri üzere kendilerine verdiği emre uyarlar. Yahut, kendile rini cennete götürecek olan meleklerine uyarlar.

"Cehennemin üzerine sırat adlı köprü kurulur". Bu sözden Sırat'ın kesin kurulacağı anlaşılmaktadır. Ehlu'1-Hakk (Ehli Sünnet) mezhebi de bu inanç üzeredir. Selef Sırat'ın kurulacağı üzerine icma etmiştir. Bu ise cehennemin üzerine kurulan bir köprüdür. Bütün insanlar bunun üzerinden geçerler. Mü'minler hallerine göre kurtulurlar. Yani derecelerine göre farklı şekillerde kurtulurlar. Diğerleri cehenneme düşerler. Yüce Allah lütfuyla, keremiyle, insanıyla bizi böyle bir sonuçtan korusun. Amin

"O günde Peygamberlerin duaları: "Ey Allah'ım kurtar, kurtar" şeklindedir". Böyle söylemeleri son derece şefkatli olmalarından ve insanlara acımalarmdandır. Buradan anlaşılıyor ki, dualar yapıldığı yere göre farklılık arzeder, her mevkide, oranın yapısına uygun dua yapılır.

"İnsanları amellerine göre kapar". Yani kötü amellerine göre, yahut ameldeki derecelerine göre kapar (yakalar, yakar).

"Cehennem ateşi Ademoğlunun secde izeri dışındaki her yerini yer". Bu sözün zahirî anlamına göre, cehennem ateşi, insanın yedi secde azasını yemez. Bazı âlimler de böyle söylemişlerdir. Kadı Iyaz ise bu görüşe itiraz ederek: Secde izinden kastedilen sadece alındır, demiştir.

"Sonunda Allahü Teala ona güler", âlimler dediler ki: Allah'ın ona gülmesi, ondan razı olması, nimetlerini vermesi ve duasını kabul etmesi

anlammadır.

"Allahü Teala 'şunlardan şunlardan iste' diye hatırlatma yapar". Yani Cenab-ı Hakk ona nimetlerinin çeşitlerini sayar, şu şeyden şu şeyden dile, diye kendisine bildirir.

340. Muhammed ibnu Rafı, Abdurrezzak'tan, o Ma'mer-'den, Hemmam ibnu Münebbin'in; 'Bunlar Bize Ebu Hureyreduğunu bildirdi. Bunlardan biri şöyledir:

Resulullah ALeyhisselâm buyurdu ki:

"Sizden birinin cennetteki en aşağı mevkisi, ona (Cenab-ı Hakk'ın); Dilekte bulun" demesidir. O dilekte bulunur, dilekte bulunur. Sonunda (Hakk Teala): "Dilekte bulundun mu?" diye sorar O: "Evet" der. (Cenab-ı Allah) : "Dilediklerinin hepsi ve bir o kadarı senindir" diye buyurur.[2]

341 Hadis-i Şerif İse

Suveyd ibnu Saîd, Hafs ibnu Meysere'den, o Zeyd ibnu Es-lem'den, o Ata ibnu Yesar'dan, o da Ebu Saîd el- Hudrî'den rivayet eder ki, Resulullah Aleyhisselâm zamanında bazı kimseler:

"Ey Allah'ın Resulü, kıyamet gününde Rabb'imizi görür müyüz? diye sordular. Resulullah Aleyhisselâm'da: Evet, deyip, "Gündüzün öğle vaktinde, hava açık, gökyüzü bulutsuz olduğu bir zaman güneşi görmekte zorlanıyor musunuz? Aynı şekilde ondördüncü gecesinde, hava açıkken gökyüzü bulutsuz olduğu bir zaman da ayı görmekte zorlanıyor musunuz?" diye sordu. Oradakiler: "Hayır, Ey Allah'ın Resulü", dediler. Bunun üzerine Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu: İşte bunlardan birini görmekte nasıl zorlanmıyorsanız, Allah Tebareke ve Teala'yı görmekte de aynı şekilde zorlanmayacaksınız. Kıyamet günü olunca bir çağına: "Her topluluk kime tapıyor idiyse ona uysun" diye çağırır. Putlara olsun, dikili taşlara olsun, Allah'tan başka herhangi bir şeye tapanlardan hiçbiri ortada kalmaksızın hepsi birbiri ardına cehenneme dökülür. Sonunda iyisi olsun, günahkarı olsun, yalnız Allah'a kulluk edenlerle ehl-i kitabın artakalanları meydanda kalır. Daha sonra yahudiler çağrılır; kendilerine: 'Siz neye tapıyordunuz?' diye sorulur. Onlar: 'Allah'ın oğlu Uzeyr'e tapardık' derler. 'Yalan söylediniz, Allah'ın ne bir eşi ne de bir çocuğu vardı, siz ne istiyorsunuz?' denilir. Onlar: 'Susadık, ey Rabb'imiz, bizi sula' derler. Onlara işaret edilir,

'Oraya varmaz mısınız?' denilir. Cehenneme üşüşürler. Orası bir serap gibidir.

Birbirlerini iteklerler. Peşpeşe cehenneme dökülürler. Sonra hristiyanlar çağrılır. Kendilerine: 'Siz neye tapıyordunuz?' denilir. 'Biz Allah'ın oğlu Mesih'e tapardık' derler. Kendilerine: 'Yalan söylediniz, Allah ne bir eş ne de bir çocuk edindi' denilir. Sonra: 'Siz ne istiyorsunuz?' diye sorulur. Onlar: 'Ey Rabb'imiz, susadık, bizi sula1 derler. Onlara işaret edilir. 'Oraya varmaz mısınız?' denilir. Bir serap görmüşcesine cehenneme üşüşürler, birbirlerini iteklerler. Sonra peşpeşe cehenneme dökülürler. Iyisiyle günahkârıyla ortada, Allah'tan başkasına kulluk etmeyenlerin dışında kimse kalmayınca, alemlerin Rabb'i Subhanehu ve Teala, onlara gördükleri suretin en ednâsıyla tecelli eder: 'Siz neyi bekliyorsunuz? Her topluluk taptığı şeye uyuyor' diye buyurur. Onlar: 'Biz dünyada kendilerine en çok muhtaç olduğumuz zamanda bu insanlardan ayrıldık, onlarla dostluk kurmadık' derler. Hakk Teala: 'Ben sizin Rabb'inizim' der Onlar: 'Biz senden Allah'a sığınırız, biz Allah'a hiç bir şeyi ortak koşmayız' diye iki veya üç kere söylerler. Sonunda içlerinden bazıları değişecek gibi olur. Cenab-ı Hakk: 'Sizinle O'nun arasında, kendisini tanımanıza yardımcı olacak bir işaret var mıdır?' diye buyurur. Onlar: 'Evet1 derler. Bacağım açar. Dünyadayken içtenlikle ve gönülden kim secde edivor idiyse, bunların hepsinin orada da secde etmesine Allah izin verir, hepsi secdeve varır. Dünyadayken onun bunun korkusuyla veya gösteriş için secde edenlerin ise, hepsinin sırtındaki kemiklerini Allahü Teala bir tabaka haline getirir, her ne zaman secde etmek isteseler enselerinin üzerine düşerler. Secde edenler daha sonra başlarını kaldırırlar, o zaman Allahü Teala'nm tecellisi ilk gördükleri surete dönmüştür. Hakk Teala: 'Ben sizin Rabb'inizim' diye buyurur. Onlar: 'Sen bizim Rabb'imizsin' derler. Sonra cehennemin üzerine bir köprü kurulur ve şefaat yetkisi verilir (Şefaat edenler): 'Ey Allah'ım kurtar, kurtar' derler. Resulullah Aleyhisselâm'a: 'Köprüden kastedilen nedir?' diye soruldu. Resulullah Aleyhisselâm da şöyle buyurdu: 'O, gevşek, kaygan bir şeydir. Üzerinde mengeneler, kerpetenler türünden bir takım şeyler vardır. Ayrıca Necd bölgesinde yetişen ve Se'dân adı verilen dikenli ağaçlara benzer dikenleri vardır. Mü'minler oradan , göz bakışı gibi veya yıldırım gibi, yahut rüzgar gibi, yahut kuş gibi, yahut iyi koşucu at gibi, yahut binek atı gibi geçerler. Onlardan bir kısmı selametle kurtuluşa erer, bir kısmı birtakım yaralar alarak geçer, bir kısmı da cehennem ateşine düşer. Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizden birinin dünyadayken bir hakkının

alınması veya kapalı meselenin açığa çıkması için Allah'a dua ve niyazda bulunması, kıyamet gününde cehenneme girmiş olan Mü'minlere şefaatçi olmak için Allahü Teala'ya dua ve niyazda bulunmasından daha şiddetli ve ısrarlı değildir.' Mü'minler kardeşleri için: "Ey Rabb'imiz, onlar bizimle beraber oruç tutar, namaz kılar, hacc ederlerdi" derler. Onlara: "Gidin tanıdıklarınızı çıkarın" denilir. Bunların derileri cehennem ateşine haram kılınır. (Yani bunlar kardeşlerini çıkarmak üzere cehenneme girdiklerinde cehennem ateşi onları yakmaz). Pek çok insanı oradan çıkarırlar. Cehennem ateşi bunların baldırlarının yarısına ve dizlerine kadar ulaşmıştır. Sonra: "Ey Rabb'imiz, kendileri hakkında bize emir buyurduklarından cehennemde kimse kalmadı" derler. Hakk Teala: 'Tekrar gidin, kalbinde bir dinar ağırlığında hayır bulduklarınızı çıkarın' diye buyurur. Kalabalık bir topluluğu çıkarırlar. Sonra: 'Ey Rabb'imiz, haklarında bize emir buyurduklarından kimse bırakmadık' derler. Sonra Yüce Allah: 'Tekrar gidin, kalbinde bir dinarın yarısı ağırlığında hayır bulduklarınızı çıkarın1 diye buyurur. Kalabalık bir topluluk daha çıkarırlar. Sonra: 'Ey Rabb'imiz, orada iyilik sahibi hiçbir kimse bırakmadık' derler. Ebu Saîd Radıyallahü Anh dedi ki; Eğer siz beni bu hadis hususunda doğrulamıyorsanız, isterseniz şu ayeti okuyun "Allah bir zerre ağırlığınca bile zulmetmez, eğer iyilik olursa onu kat kat yapar, ve kendi, katından büyük bir karşılık verir". Allah Azze ve Celle bütün bunlardan sonra: 'Melekler şefaat etti, Peygamberler şefaat etti, Mü'minler şefaat etti, sadece rahmet edicilerin en merhametlisinin şefaati kaldı' diye buyurur. Bundan sonra cehennemden bir avuç (Kabza) alır, oradan hiç hayır nedir bilmeyen bir topluluk çıkarır. Bunlar kömürleşmiş bir haldedirler. Bunları cennetin girişlerinde bir nehire atar. O nehire 'hayat nehri1 denilmektedir. Selin getirdiği yığındaki tanenin çıkması gibi oradan çıkarlar. Görmez misiniz, taşın veya ağacın güneş yönüne gelen tarafı hafif sararmış ve yeşilimsi olarak görünür. Gölge tarafına gelen kısmı ise beyaz olur. Oradakiler: 'Ey Allah'ın Resulü, sen âdeta, sahrada çobanlık yapmış gibisin1 dediler. Resulullah Aley-hisselâm sözüne şöyle devam etti: İnci gibi çıkarlar. Boyunlarında mühürler vardır. Cennet ehli onları tanır. Bunlar Allah'ın azadlılarıdır, işledikleri bir amel olmaksızın, önden gönderdikleri bir hayır bulunmaksızın Allah onları cennete koymuştur. Sonra Cenab-ı Allah onlara: 'Cennete girin, gördükleriniz sizindir1 diye buyurur. Onlar: 'Ey Rabb'imiz, alemlerden kimseye vermediklerini bize verdin' derler. 'Size Benim katımda bundan daha üstünü vardır' denilir. Onlar: 'Ey Rabb'imiz, bundan daha üstün ne

olabilir' derler. Yüce Allah: 'Rızam, artık bundan sonra Ben ebediyen size kızmam' diye buyurur"

Bir rivayette "Hiçbir amel işlemeksizin, hiçbir hayır göndermeksizin Allah bunları cennetine koydu. Onlara: 'Bu gördükleriniz ve bir o kadarı sizindir' denilir" diye ilave vardır. [3]

34L Hadisin Şerhi:

"Orası bir serap gibidir. Birbirlerini iteklerler". Yani kafirler susamış vaziyette cehenneme gelirler. Onu su zannederler, içine atlarlar. Oranın ateşinin şiddeti dolayısıyla birbirlerini iterler.

"Alemlerin Rabb'i onlara gördükleri suretin en ednâsıyla tecelli eder". Suret, sıfat anlammadır. "Gördükleri" ise bildikleri anlamına gelmektedir. Yani Mü'minlerin dünyadayken bildikleri sıfatlar kastediliyor. Allahü Teala hiçbir şeye berîzetilemez. Hiçbir şey O'nun benzeri değildir. Mü'minler kıyamette önce Hakk Tea-la'nm, bildikleri sıfatının dışında bir sıfatla tecelli ettiğini (veya daha önce geçtiği gibi meleklerinden birinin tecelli ettiğini) görürler. Bu yüzden ondan Allah'a sığınırlar ve iki ya da üç kere: Biz Allahü Teala'ya hiçbir şeyi ortak koşmayız, derler.

"Bacağını açar". îbnu Abbas ve dil âlimlerinin geneli buradaki "bacak" kelimesini 'şiddet' olarak tefsir etmişlerdir. Yani şiddet ve korkulu durum ortaya çıkar. Bu Arapların şiddetli durumlar için kullandığı bir darb-ı meseldir. Bunun için: "Savaş bacak üstüne koptu" derler. Bunun da aslı şudur: İnsan şiddetli bir durumla karşılaşınca, sıkıntılı bir durum görünce, kollarını sıyırır ve baldırlarını açar.

"Bir kısmı selametle kurtulur, bir kısmı birtakım yaralar alarak geçer, bir kısmı da cehennem ateşine düşer". Yani oradan (sırattan) geçenler üç derece olurlar: Bazıları hoşlanmayacakları bir durumla karşılaşmaksızm selametle geçerler, bazıları birtakım yaralar alır sonunda geçer ve kurtuluşa ererler, bazıları da kapılıp cehennem ateşine atılır.

"Sizden birinin dünyadayken bir hakkının alınması veya bir kapalı meselenin açığa çıkması içi Allahü Teala'ya dua ve niyazda bulunması, kıyamet gününde cehenneme girmiş olan Mü'minlere şefaatçi olmak için Allahü Teala'ya dua ve niyazda bulunmasından daha şiddetli ve ısrarlı değildir." Yani sizden birinin dünyadayken başına bir iş geldiğinde veya bir durum anlaşılmaz hâl aldığında bunun açığa çıkması, haklının haksızın belli

olması için Allah'a dua eder ve bunu çok ileri götürür. Ancak kıyamet gününde, birinizin cehenneme girmiş olan Mü'min kardeşlerine şefaatte bulunmak için ettiği dua ve niyaz bundan daha ileri derecede ve daha ısrarlı olacaktır.

Bu hadisin diğer rivayetlerinden bazılarında ise bu mesele, insanın dünyadayken hakkım almak için gösterdiği ısrar ile temsil ediliyor. Bu rivayetlerde geçen şekli ile ise, ibarenin manası şöyle olmaktadır: Dünyadayken sizden birinin birinde hakkı olduğu zaman bunu almakta son derece ısrarlı davranır ve gayet çok uğraşır. Ama kıyamet gününde cehenneme girmiş olan kardeşlerine şefaat için Allah'a dua ve niyazda bulunması bundan daha ısrarlı ve şiddetli olacaktır. (Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhinden).

"Cehennemden bir avuç alır", Yani cehennemde azab görenlerden bir topluluğu biraraya getirir, onları cehennemden çıkarır. Bunlar iman etmekle birlikte hiçbir hayırlı amel işlememiş olanlardır.

' "Oradakiler: "Ey Allah'ın Resulü sen adeta sahrada çobanlık yapmış gibisin, dediler". Yani Resulullah Aleyhisselâm sahranın bitkilerini ve diğer şeylerini o kadar güzel vasfediyordu ki, âdeta sahrada bulunmuş, oraları çok iyi incelemiş bir kimse zannedilirdi.

"Boyunlarında mühürler vardır". Et-Tahrir müellifi diyor ki: Burada mühürler ile kastedilenler, onların tanınması için boyunlarına asılan şeylerdir. Sadelikleri, temizlikleri, yüzlerindeki sevinç ve güzellik dolayısıyla da "inci gibi" olarak vasfedilmişlerdir. Çünkü artık üzerlerinde ateş ve yanık izi kalmayacaktır. En doğru olanı Allah bilir.

"Bunlar Allah'ın azadlılarıdırlar". Yani bir kimsenin şefaati ile olmaksızın, Allahü Teala'nm kendi fazlı ve ihsanı ile çıkarılan bu kimselere cennettekiler "Bunlar Allah'ın azadlılandır" derler.

"İşledikleri bir amel, önden gönderdikleri bir hayır olmaksızın Allah onları cennete koymuştur". Yani Allahü Teala, onları sadece imanları dolayısıyla, iman dışında hiçbir güzel amelleri-bulunmamasına rağmen cennete koymuştur.

"Şu gördüklerinizin hepsi sizindir". Yani gördüklerinizin mülkiyeti ve ondan istifade hakkı size aittir. Onlar sadece kendilerine ayrılan nimetleri göreceklerdir.

"Ey Rabb'imiz alemlerden kimseye vermediklerini bize verdin". Yani cehennemliklere vermediğini bize verdin. Ama kendilerinden önce cennete girmiş olan cennetlikler, elbette onlardan daha çok nimete sahip olurlar.

Onlar bu sözü zan üzere de söylemiş olurlar. Çünkü o anda kendilerine verilen şey gözlerine büyük görünür.

"Size benim katımda bundan daha üstünü vardır" sözünü duyunca, kendilerine verilenin üstünde, hissedilir bir nimet nasıl olur diye hayret ederler. Allahü Teala da, kendilerinden razı olduğunu ve bir daha ebediyen onlara gazab etmeyeceğini bildirir. Elbetteki Allahü Teala'nın rızası nimetlerin en büyüğüdür. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de de: "Allah'ın onlardan razı olması ise hepsinden büyüktür. îşte büyük kurtuluş budur" diye buyuruyor. (Ne-vevî'nin Sahih-i Müslim Şerhi).

342. İmam Müslim, Kastallanî'nin Hamişine göre C.2, s.l28'de, "Şefaatin İsbatı ve Tevhid Ehlinin Cehennemden Çıkarılması" başlıklı babda şöyle demektedir:

Harun ibnu Saîd el-Eyll, Abdullah ibnu Vehb'den, o Malik ibnu Enes'den, o Amr ibnu Yahya ibni İmare'den, o babasından o da Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhis-selâm'm şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allahü Teala cennet ehlini cennete sokar, dilediğini de kendi rahmeti ile sokar. Cehennem ehlini de cehenneme sokar. Sonra: "Kalbinde bir hardal tanesi ağırlığında iman bulduğunuzu (cehennemden) çıkarın" diye buyurur. Bunlar kömürleşmiş, kavrulmuş bir vaziyette çıkarılırlar. Hayat ırmağına atılırlar. Selin kenarındaki tanenin bitmesi gibi orada biterler (hayat bulurlar) Onu görmediniz mi nasıl sarı kıvrak bir şekilde çıkar".[4]

342. Hadisin Şerhi:

Şefaatin Hak Olması ve Tevhid İnancına Sahip Olanların Cehennemden Çıkarılması Hakkındaki Şerh (Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhinden)

îmam Nevevî Rahmetullahi Aleyh şöyle diyor: Kadi Iyaz Rahmetullahi Aleyh diyor ki; ehli sünnet mezhebine göre Şefaat aklen mümkündür, sem'î delillerle (yani Kur'an ve sünnette yer alan deliller) de hak olduğu kesindir. Bu Yüce Allah'ın şu ayet-i kerimesinde gayet açık olarak bildiriliyor: "O gün Rahman'm izin verip sözünden hoşlandığı kimseden başkasının şefaati fayda vermez".

Yine şu ayet-i kerime de şefaatin hak olduğunu bildirmektedir-."Allah'm razı olduğundan başkasına şefaat edemezler" Bunun örneklen çoktur. Resulullah Aleyhisselâm'dan doğru ve hak olarak rivayet edilen haberler

şefaatin olacağını bildiriyor. Resulullah Aleyhisselâm'dan şefaatle ilgili olarak rivayet edilen hadisler sayı itibariyle tevatür derecesine ulaşacak miktardadır. Şefaat Mü'minlerin günahkarları için olacaktır. Selef âlimleri de, halef âlimleri de onlardan sonra gelen diğer ehl-i sünnet âlimleri de şefaatin hak olduğu üzerinde icma etmişlerdir.

Hariciler ile mutezileden bazıları ise şefaati kabul etmemektedirler. Onlar kendi mezheplerince büyük günah işleyenlerin ebedî cehennemde kalacaklarını ileri sürmüşlerdir. Bu iddialarında ise "Onlara şefaatçilerin şefaatleri de fayda vermez" mealindeki ayet-i kerimeyi delil göstermektedirler. Delil olarak gösterdikleri bir diğer ayet-i kerime de: "Zalimlerin ne bir dostları ne de iteat edilir bir şefaatçileri olur" mealindeki ayet-i kerimedir. Bu ayetler ise kâfirler hakkındadır. Şefaatle ilgili hadisleri asıl anlamından son derece uzaklaştırarak te'vil etmeleri ise, batıldır, yanlıştır. Bu kitapta ve daha başka kaynaklarda geçen hadis-i şerifler onların mezheblerinin batıl olduğunu ve Allah'a ortak koşmayarak, küfre düşmeyerek iman üzere ölenin cehennemden çıkarılacağını göstermektedir.

Ancak şefaat beş kısımdır:

Birincisi: Bizim Peygamberimiz Muhammed Mustafa Aleyhis-selâm'a has kılınmış olan şefaattir ki, o da mahşerde insanlar arasında hüküm verilmesi, insanların uzun süre beklemekten dolayı içine düştükleri sıkıntıdan kurtarılmaları ve hesapta acele edilmesi için olacaktır.

ikincisi: Bazı toplulukların hesapsız olarak cennete girmesi için olan şefaat. Bu şefaatin de Peygamberimiz Aleyhisselâm'a ait olduğu bildirilmiştir. Bununla ilgili hadis Sahih-i Müslim'de geçmektedir.

Üçüncüsü: Cehenneme girmelerine hüküm verilmiş olanlar hakkında olan şefaat. Bunun için Peygamberimiz Aleyhisselâm şefaat edeceği gibi, salih kullar içinden Allahü Teala'mn dilediği kimseler de şefaat edebileceklerdir.

Dördüncüsü: Günahkarlardan cehenneme girmiş olanlar hakkındaki şefaat. Burada geçen hadisler, bu kimselerin Peygamberimiz Aleyhisselâm'm, meleklerin ve salih Mü'min kardeşlerinin şefaati ile bunların cehennemden çıkarılacaklarını bildirmektedir. Sonunda Allahü Teala "Allah'tan başka ilah yoktur" diyerek buna inanan herkesi cehennemden çıkaracaktır. Hadiste bildirildiği gibi orada kâfirlerden başkaları kalmayacaktır.

Beşincisi: Cennete girenlerin oradaki derecelerinin yükseltilmesi için olan şefaat. Bu şefaati ve haşr esnasında olan şefaati mutezile inkâr

etmemektedir.

Kadı Iyaz diyor ki: Selef-i salihinden bildirilen pek çok haberden anlaşıldığına göre, onlar, Peygamberimiz Aleyhisselâm'm şefaatini dilemişler ve bunu arzuladıklarını ifade etmişlerdir. Bu bakımdan: "Bir kimsenin Allahü Teala'dan Muhammed'in şefaatini dilemesi mekruhtur. Çünkü bu şefaat günahkarlar için olacaktır." diyenin sözüne itibar edilmez. Çünkü onun şefaati aynı zamanda, hesabın kolay olması, cennetteki derecelerin arttırılması için de olacaktır. Ayrıca her akıl sahibi, günahlarını itiraf eder, mağfirete ihtiyacı olduğunu bilir, amellerine güvenmez ve helake uğrayanlardan olmaktan korkar, [5]

343. Müslim, Kastallanî'nin Hamişine göre, C.2, s,131'de, yine aynı babda şu hadise yer veriyor:

îmanı Müslim Rahmetullahi Aleyh der ki: Nasr ibnu Ali el-Cehdemî, Bişr yani ibnu Mufaddal'dan, o Ebu Mesleme'den, o Ebu Nadla'dan, o da Ebu Saîd Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhiselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Cehennemin sürekli kalıcıları olanlara gelince onlar, orada ne ölürler ne de yaşarlar. Ancak günahları sebebiyle cehenneme düşmüş olan insanları, cehennem ateşi bir ölümle öldürür, ta ki kömür haline geldiklerinde şefaat için izin verilir. Onlar, ölüler halinde getirilirler, Cennetin ırmaklarına atılırlar. Sonra: Ey Cen- net ehli, onların üzerine akıtın, denilir, onlar selin getirdiği yığında bulunan tanenin bitmesi gibi biterler. Bir adam dedi ki: Re-sulullah Aleyhisselâm Bunları anlatırken âdeta sahrada gibiydi (yani sahra ahalisi gibi her şeyi gayet güzel örneklendirerek ve sahradaki benzerleri ile açıklayarak anlatıyordu). [6]

34a Hadisin Şerhi:

"Cehennemin sürekli kalıcıları orada ne Ölürler ne de yaşarlar." Bunun manası şudur: Cehennem ehli olan ve orada sürekli kalmayı haketmiş olan kafirler, onlar orada ebediyen ölmezler, ancak bununla beraber kendilerine fayda sağlayacak ve rahatlık verecek bir hayrat ile de yaşamazlar. Nitekim Yüce Allah Kür'an-ı Ke-rim'de: "Onlara orada ne ölümle hükmedilir ki Ölsünler ve ne de onlardan cehennem azabı biraz hafifletilir. îşte Biz her

nankör kafiri böyle cezalandırırız." Bir başka ayet-i kerimede de: "Orada ne ölür, ne de yaşar" diye buyuruluyor. Ehl-i hak mezhebine göre, cennet ehlinin nimetleri devamlıdır, sonsuza kadardır. Cehennemde sürekli kalmayı haketmiş olanların azabı da aynı şekilde devamlıdır.

"Ancak günahları sebebiyle cehenneme düşmüş olan insanları..." Bunun manası şudur: Mü'minlerin günahkarları Allah'ın dilediği kadar bir süre azab gördükten sonra, Allahü Teala onları öldürür. Bu öldürme gerçek manada bir öldürmedir. Bu ölümle duyguları da gider. Azablan günahları miktarınca olur. Sonra Allah onları öldürür. Sonra hiçbir şey hissetmez halde cehennemde tutulurlar. Allah'ın dilediği kadar bir süre bu halde kalırlar. Sonra cehnnemden ölü olarak, kömürleşmiş vaziyette ve grup grup çıkarılırlar. Cennetin nehirlerine atılırlar. Üzerlerine hayat suyu dökülür. O su ile hayata kavuşurlar, selin artığındaki tanenin bitmesi gibi, hızlı bir şekilde ve zayıf halde biterler. Bu taneden biten bitki, zayıflığı sebebiyle sarı ve kıvrak olur. Onlar aynen böyle olurlar. Sonra güç ve kuvvetleri artar ve cennetteki evlerine giderler, durumları düzelir. Hadisin zahirî anlamından anlaşılan budur.

Kadı Iyaz buradaki ölüm hakkında iki durumdan sözetmiştir. Birincisi, bu ölümün gerçek manada bir ölüm olduğu; ikincisi ise, bu ölümün gerçek manada bir ölüm olmayıp, duyguların kaybolması sebebiyle, acıların hissedilmemesi halidir. Acıların hafiflemesi de söz konusu olabilir, diyor. Bu hadisin şerhini yapan Nevevî ise; gerçek manada ölümün olması daha kuvvetli ihtimaldir, diyor. Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhinden

344. İmam Müslim, Kastallanî'nin Hamişine göre, s. 133'de yine aynı babda şöyle diyor:

Osman ibnu Ebi Şeybe ve İshak ibnu İbrahim el-Hanzalî her ikisi birden Cerir'den rivayet etmişlerdir. Osman der ki: Cerir bize Mansur'dan, o İbrahim'den, o Abideden, o da Abdullah ibnu Mes'ud Radıyallahü Anh'den rivayet etti. Bunların rivayetlerine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Ben cehennemden en son çıkacak kişiyi ve cennete en son girecek kişiyi bilirim. Cehennemden en son çıkacak olan, sürünerek o-radan çıkar. Âllahü Teala ona: Git, cennete gir, der. Bu kişi cennete gelir, orasını dolmuş zanneder. Geri döner. "Ey Rabb'im, orasını dolmuş halde buldum, der. Allahü Teala bu kez; Git, cennete gir, senin için dünya kadarı ve onun on katı yahut dünyanın on katı kadarı vardır, der. Adam: Benimle alay mı

ediyorsun, veya, bana gülüyor musun? Oysa Sen mülkün gerçek sahibisin, der. Ravi der ki: Resulullah Aleyhisselâm'm bu sözle birlikte ön dişleri

görünürcesine göldüğünü gördüm. Sonra buyurdu ki: Bu cennetin en aşağı derecesidir, denilirdi". [7]

345. İbnu Mes'ud'un bir başka rivayetinde şöyle deniliyor:

"(baş kısım söylendikten sonra) : En son çıkan adam, yüzüstü sürünerek oradan çıkar. Ona: Çık, cennete gir, denilir. Adam gider, cennete girer, insanların hepsinin bir mesken tutmuş olduklarını görür. Ona: Orada bulunduğun zamanı hatırlıyor musun? denilir. Adam: Evet, der. "Dile" denilir. Adam diler, kendisine: "Dilediğin ve dünyanın on katı kadarı senindir" denilir Adam: "Mülkün sahibi olan sen, benimle alay mı ediyorsun?" der. Ravi der ki, Resulullah Aleyhisselâm'm bu sözde azı dişleri görünürcesine göldüğünü gördüm[8]

344 - 345. Hadislerin Şerhi:

"Benimle alay mı ediyorsun, veya, bana gülüyor musun?". Buradaki tereddüt ravidendir. Yani bu iki ifadeden hangisinin söylendiğinde tereddüt ettiği için her ikisini de söylemiştir. Ancak her ikisi de aynı manayı ifade etmektedir. Çünkü alay eden, güler.

Gülmek, yerine göre alay etmek manasına kullanılır. Ancak "Alay mı ediyorsun?" sözü hakkında üç ayrı görüş ileri sürülmüştür:

Birincisi: O cümle, lafizsız olarak, söz anlamında bir mukabele olarak ağızdan çıkıvermiştir. Çünkü, birkaç kez Allahü Teala'ya kendine verilenden başka bir şey istemeyeceği üzere söz vermiş, sonra sözünde durmamıştır. Onun bu sözünde durmaması, alay yerine konmuş, alayın cesazı da alay olarak isimlendirilmiş, bunun için adam "benimle alay mı ediyorsun?" yani "beni nimetlerine tama ettirerek mi cezalandırıyorsun?" demiştir.

İkincisi: Bunun anlamı Allah Teala hakkında alayın mümkün olamayacağının ifadesidir. Adam bir bakıma "Biliyorum ki, Sen benimle alay etmezsin, çünkü Sen âlemlerin Rabb'isin, bana verdiklerinin hepsi haktır. Ancak hayreti gerektiren bir şey ki, ben bunları lıaketmiş değilken, Sen bana bu nimetleri verdin." demiş olmaktadır. .

Üçüncüsü: Bu görüş Kadı Iyaz'm ortaya attığı görüştür. Şöyle diyor: Bu sözün o adam tarafından söylenmiş olması, kendisinde meydana gelen sevincin en güzel ifadesidir. Sevincinin çokluğu sebebiyle ne diyeceğini şaşırıyor, sevinç ve hayret içinde bu sözü söylüyor. Yoksa esasında bu sözün anlamına kendisi de inanıyor değildir. Dünyadayken insanlarla konuşması esnasındaki âdeti üzere dilinden bu söz çıkmıştır. Bu, âdeta Resulullah Aleyhis-selâm'm başka bir hadisinde, bir başka adamın, sevincinden ne diyeceğini şaşırıp "sen benim kulumsun, ben senin Rabb'inim" demesi hakkında bildirildiğine benzemektedir. En doğru olanını bilen ise ancak Allah'tır.

Hadiste bildirildiği şekilde Resulullah Aleyhisselâm'm gülmesi, bazı yerlerde gülmenin caiz olduğunu göstermektedir. Ancak bu gülme, kişinin şahsiyetine dokunmayacak, hakir duruma düşürmeyecek derecede olmalıdır. Alışılmış bir sınırı aşmamalıdır.

"Senin için dünya kadarı ve onun on katı yahut dünyanın on katı kadarı vardır" ifadesi bir başka rivayette "Sana istediğin ve dünyanın on katı vardır" olarak geçiyor. Bu iki rivayetteki ifadeler aynı anlamdadır. Bunlardan biri diğerini tefsir etmektedir. Kastedilen anlam ise çok çok nimetin verileceğidir. Dilcilerin ifade ettiği üzere, bir şeyde şu kadar katı denildiği zaman bu, genelde o şeyin çokluğu manasına kullanılır.

Buradaki çokluk, yani nimetin çokluğu, hadisin diğer rivayetlerinde daha farklı şekillerde ifade edilmektedir. Ancak hepsindeki mana aynıdır. (Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhinden).

346 Sahih-i Müslim'deki, şefaat hadisi ve cennete en son girecek olanla ilgili rivayetlerin devamı olan bir başka hadiste İmam Müslim Rahmetullahi Aleyh şöyle diyor:

Ebu Bekir ibnu Şeybe Hammad ibnu Seleme'den, o Sabit'ten, o Enes'ten, o da Abdullah ibnu Mes'ud Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Cennete en son giren kişi, bazen yürüyen bazen tökezleyip düşen bir adamdır. Bunu bazen ateş sarar, onu geçince, o tarafa doğru bakıverir: "Şanı yüce olan Allah beni senden kurtardı, Allah öncekilerden ve sonrakilerden kimseye vermediğini bana verdi" der. Onun önüne bir ağaç çıkarılır. "Ey Rabb'im beni bu ağaca yaklaştır, onun gölgesinde gölgeleneyim, suyundan içeyim," der. Allah Azze ve Celle: Ey Ademoğlu, olur ki Ben sana bunu verirsem, sen başka bir şey istersin, diye buyurur. Adam: Hayır, Ey Rabb'im, der ve kendisinden başka bir şey istemeyeceğine dair Allah'a ahid

verir. Allahü Teala da, onda bu şeye karşı sabır olmadığını bildiği için, onu mazur görür.- Onu o ağaca yaklaştırır, gölgesinde gölgelenir, suyundan içer. Sonra önüne bir başka ağaç çıkarılır. Bu birinciden daha güzeldir, "Ey Rabb'im beni bu ağaca yaklaştır, suyundan içeyim, gölgesinde gölgeleneyim. Senden başka bir şey istemeyeceğim" der. Allahü Teala: "Benden başka bir şey istemeyeceğine dair ahid vermemiş miydin? Olur ki, seni ona yak-laştırırsam Benden başkasını istersin" diye buyurur. Rabb'i Teala, onda ona karşı sabır olmadığını bildiği için, kendisini mazur görür ve istediği ağaca yaklaştırır. Gölgesinde gölgelenir, suyundan içer. Sonra cennet kapısı yakınında ona karşı bir ağaç çıkarılır. Bu ilk ikisinden daha güzeldir. Adam: "Ey Rabb'im beni ağaca yaklaştır, gölgesinde gölgeleneyim, suyundan içeyim, Senden başka bir şey istemeyeceğim" der. Yüce Allah: Ey Ademoğlu, Benden, başka bir şey istemeyeceğin üzere ahid vermemiş miydin? diye buyurur. Adam: Evet, Ey Rabb'im, ama bunu istiyorum, başka şey istemeyeceğim, der. Rabb'i Teala, onda ona karşı sabır olmadığını bildiği için, kendisini mazur görür, onu o ağaca yaklaştırır. Ağaca yaklaşınca, cennettekilerin seslerini duyar. "Ey Rabb'im beni oraya sok" der. Yüce Allah, bunun üzerine şöyle buyurur: Sen benden daha ne kadarını istiyorsun? Sana dünyayı ve bir o kadarım versem, seni memnun eder mi? Adam: Ey Rabb'im, benimle alay mı ediyorsun, Sen ki bütün âlemlerin Rabb'isin, der. Ravi îbnu Mes'ud burada güldü ve : Niçin gültüğümü sormuyor musunuz diye söyledi? Oradakiler : Niye güldün? diye sordular. Şöyle cevap verdi: Resulullah Aleyhisselâm da böyle göldü ve "Ne için gülüyorsun, Ey Allah'ın Resulü?" diye sordular. "Kulun 'Sen bütün âlemlerin Rabb'i iken benimle alay mı ediyorsun?' demesi üzerine âlemlerin Rabb'inin gülmesine gülüyorum" diye buyurdu.

Hakk Teala şöyle buyurur: Ben seninle alay etmiyorum, sana ben istediğim her şeyi yapmaya kadirim".

Ben derim ki: Buraya kadar, imam Müslim'in Sahih'ine aldığı rivayetlerin önemli bir kısmını naklettim. Geriye daha pek çok rivayet kaldı. Bunların büyük bir kısmı burada naklettiklerime göre pek önemli bir farklılık ihtiva etmiyorlar. Dolayısıyla bu kadarını vermekle yetiniyorum.

Burada verdiklerimde birtakım ilaveler ve uslub açısından farklılıklar bulunmaktadır ki, diğer rivayetlerin verilmesiyle bunlar ortaya çıkmaz. Bunu bildiğimiz için bu konudaki rivayetleri böyle çok verdik.

Yalnız burada zikretmediğimiz bazı rivayetlerde bir fazlalık bulunmaktadır ki, onu burada vermek gerekmektedir. O da şöyledir:

Buyurdu: "Sonra evine girer. Yanma hûr-i îyn'den iki eşi girer. "Seni bizim için yaşatan ve bizi senin için yaşatan Allah'a hamdol-sun" derler. Adam da şöyle der: Bana verilen gibisi bir kimseye verilmiş değildir".[9]

346. Hadisin Şerhi

Gülme fiilinin Hakk Teala'ya nisbet edilmesi konusunda da, önceki hadislerin şerhinde yeterince açıklama yapılmıştı. Bilindiği üzere bununla kastedilen, Hakk Teala'nm kullarından rahmete mazhar kılmak dilediğine rahmet etmesi, ondan razı olması ve onun için hayır dilemesidir.

"Seni bizim için yaşatan ve bizi senin için yaşatan Allah'a hamd olsun". Yani: Seni bizim için, bizi de senin için yaratan, sonra bizi, içi sürekli neşe ve sevinçle dolu olan bu evde birleştiren Allah'a hamdolsun. (Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhi'nden).

Sünen-İ Nesâîden Şefaat Hadisi

347. 'İman'da Fazlalık" babı

Ebu Saîd el Hudrî Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini bildirmiştir:

"Sizden birinizin dünyada hak için. mücadelesi, Mü'minlerin kıyamette, cehenneme giren kardeşlerinin oradan çıkarılması için, Rabb'leri indindeki tazarru ve niyazlarından daha şiddetli ve ısrarlı olamaz. Mü'minler: "Ey Rabb'imiz, kardeşlerimiz, bizimle beraber namaz kılarlardı, oruç tutarlardı. Bizimle haccederler di. Onları cehenneme koydun" derler. Yüce Allah: 'Gidin, onlardan tanı diki arınızı çıkarın' diye buyurur. Onlar oraya varırlar, onları sımalarından tanırlar. Onlardan bazılarının baldırlarının yarısına kadar ateş ulaşmıştır. Bazılarının topuklarına kadar ulaşmıştır. Onları çıkarırlar. "Ey Rabb'imiz, haklarında bize emir buyurduklarını çıkardık" derler. Allahü Teala: "Kalplerinde bir dinar ağırlığında iman bulunanları da oradan çıkarın" diye buyurur. Sonra "Kalbinde yarım dinar ağırlığında iman bulunanları çıkarın" diye buyurur. En sonunda "Kalbinde bir zerre miktarınca iman, bulunanları da çıkarın" diye buyurur. "Ebu Saîd Radıyallahü Anh dedi ki: İnanmayan şu ayeti okusun:

"Allah kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz. Bundan başkasını dilediği için bağışlar. Allah'a ortak koşan kimse şüphesiz büyük bir günahla iftira etmiş olur.[10]

347. Hadisin Şerhi:

"Sizden birinizin dünyada hak için mücadelesi, Mü'minlerin kıyamette cehenneme giren kardeşlerinin, oradan çıkarılması için Rabb'leri indindeki tazarru ve niyazlarından daha şiddetli olamaz".

Yani, sizden birinin dünyada bir hakkı olursa, bu kesin olarak ortaya çıkarsa onu almak için mutlaka uğraşır, hasmına karşı savunmada bulunur, o hakkını alıncaya kadar uğraşır.

/ Mü'minler de, cehennemden kurtulmalarına rağmen; Mü'min kardeşlerinden bazıları cehennemde kalınca, Rabb'lerinden onların da kurtarılmasını dilerler. "Ey Rabb'imiz bunlar bizim kardeşlerimizdir, bizim gibi Mü'min idiler, bizimle birlikte namaz kılar, oruç tutar, haccederler di, Ey Rabb'imiz Senin rahmetin her şeyi kuşatmıştır. Şu kardeşlerimize rahmet eyle" derler.

îşte Mü'minin dünyada hak almak için verdiği mücadele, ahi-rette Mü'minlerin, cehennemde kalan Mü'min kardeşlerinin çıkarılması için verdikleri uğraşıdan daha ısrarlı olamaz. Bilakis ahiretteki uğraşı ve mücadele daha ısrarlı olur.

Bu olayla da, Allahü Teala'nın Mü'min kulları üzerindeki fazlının çokluğu ortaya çıkmaktadır. Çünkü Mü'min kullarına, azabdaki kardeşlerinin kurtarılması için bir ümit ve aşk ateşi vermiştir. Mü'minler reca kapısının açık olduğunu yakînen bildikten sonra, ancak sö'zkonusu uğraşılarına başlarlar. Yani onların Mü'min kardeşlerine şefaat için kendilerine izin verileceği muhakkaktır. Hakk Teala ayet-i kerimesinde : "O'nun katında O'nun izni olmadan kim şefaat edebilir" diye buyuruyor.

Bu hadis; aynı zamanda Mü'minlerin birbirlerine karşı son derece merhametli olacaklarına işaret ediyor. Çünkü Mü'minlerden kurtulanlar azabda olanlara acıyacaklardır.

Ey Allah'ım bizim için Peygamberimiz Muhammed Aleyhis-seiâm'ı şefaatçi kılmam ve bizden razı olmanı diliyoruz. Amin. (Nevevfnin Sahih-i Müslim Şerhinden).

SÜNEN-İ Tirmizrden ŞEFAAT HADİSİ

348. Şefaatle ilgili rivayetler babı, C.2, s.80 ve sonrası

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet edilmiştir:

"Resulullah Âleyhisselâm'a et yemeği getirildi, ön ayak kısmı Ona takdim edildi, onu yedi. Bu kısım kendisinin hoşuna giderdi, iştahla yedi. Sonra şöyle buyurdu: Ben kıyamet gününde insanların efendisiyim. Bunun neden olduğunu biliyor musunuz? Allah öncekileriyle sonrakilefiyle bütün insanları bir meydanda toplar. Çağıran sesini onlara duyurur. Göz onları bütünüyle görür. Güneş onlara yaklaşır. Üzüntü ve kederleri güç yetiremeyeçekleri bir dereceye ulaşır. İnsanlar birbirlerine: 'Başınıza gelenleri görmüyor musunuz? Rabbiniz katında sizin için şefaatte bulunacak birini araştırmaz mısınız?' derler. Sonra yine birbirlerine: 'Adem Âleyhisselâm'a gidin' derler. Adem Âleyhisselâm'a gelirler: 'Sen bütün insanlığın babasısm, Allah Seni kendi eliyle yarattı, sana kendi ruhundan üfledi, meleklere emir verdi sana secde ettiler, Rabb'in katında bize şefaatçi ol.içinde bulunduğumuz hali görmüyor musun? Başımıza gelen hali görmüyor musun?' derler. Adem Aleyhisselâm: 'Rabb'im bu günde öyle gadablandı ki, bundan önce benzer şekilde gadablanmış değildir, bundan sonra da benzer şekilde gadablanmaz. O beni ağaca yaklaşmaktan menetti, ben se ona isyan ettim.. Ben nefsimin derdindeyim, nefsimin der-dindeyim, nefsimin derdinde. Siz benden başkasına gidin. Nuh Aleyhisselâm'a gidin' der. Nuh Aleyhisselâm'a gelirler: 'Ey Nuh, sen yeryüzü ahalisine Resul sıfatıyla gönderilenlerin ilkisin. Allah seni 'çok şükreden kul' olarak isimlendirdi. Rabb'in katında bize şefaatçi ol. içinde bulunduğumuz durumu görmüyor musun? Başımıza geleni görmüyor musun?' derler. Nuh Aleyhisselâm da: 'Rabb'im bu günde öyle gadablandı ki, bundan önce benzer şekilde gadablanmış değildir, bundan sonra da benzer şekilde gadablanmaz. Benim kavmim hakkında bir duam oldu. Ben nefsimin derdindeyim, nefsimin derdindeyim, nefsimin derdinde. Siz benden başkasına gidin. Ibrahime gidin' der. ibrahim Aleyhisselâm'a gelirler: 'Ey îbrahim, sen Allah'ın Peygamberi ve yeryüzü ehli içinden yakın. dostusun. Rabb'in katında bizim için şefaatçi ol. içinde bulunduğumuz hali görmüyor musun?' derler. îbrahim Aleyhisselâm da: 'Rabb'im bu gün Öyle gadablandı ki, bundan Önce benzer şekilde gadablanmış değildi, bundan sonra da benzer şekilde gadablanmaz. Ben üç yerde yalan söyledim -bunları, Ebu

Hayyân, hadisinde bildirmiştir-. Ben nefsimin derdindeyim, nefsimin derdindeyim, nefsimin derdinde. Siz benden başkasına gidin, Musa'ya gidin' der. Musa Aleyhisselâm'a gelirler: 'Ey Musa, sen Allah'ın Resulüsün. Allah, seni Peygamberlik vermek ve seninle konuşmak suretiyle diğer insanlara üstün kıldı. Rabb'in katında bizim için şefaatçi ol. içinde bulunduğumuz hali görmüyor musun?' derler. Musa Aleyhisselam'da: 'Rabb'im bugün öyle gadablandı ki, bundan önce benzer şekilde gadablanmış değildi, bundan sonra da benzer şekilde gadablanmaz. Ben öldürmekle emrolun-madığım halde bir kişiyi öldürdüm. Ben nefsimin derdindeyim, nefsimin derdindeyim, nefsimin derdinde. Siz benden başkasına gidin, İsa'ya gidin' der. Isa Aleyhisselâ'a gelirler: 'Ey İsa, sen Allah'ın Resulü ve Meryem'e ilka ettiği kelimesisin ve O'ndan bir ruhsun, insanlarla beşikte iken konuştun. Rabb'in katında bizim için şefaatçi ol. içinde bulunduğumuz hali görmez misin?' derler. Isa Aleyhisselâm da: 'Rabb'im bugün öyle gadablandı ki, daha önce benzer şekilde gadablanmış değildi, bundan sonra da benzer şekilde gadablanmaz' der. Bir hatasını hatırlatmaksizm: 'Ben nefsimin derdindeyim, nefsimin derdindeyim, nefsimin derdinde, siz benden başkasına gidin, Muhammed Aleyhisselâm'a gidin' der. Peygamber Aleyhisselâm sözüne şöyle devam etti: Sonra, Mu-hammed'e gelirler: 'Ey M-uhammed, sen Allah'ın Resulüsün, Peygamberlerin sonuncususun. Senin hatalarından öncekiler ve sonrakiler bütünüyle bağışlandı. Rabb'in katında bizim için şefaatçi ol. İçinde bulunduğumuz hali görmüyor musun?' derler. Ben çıkar, Arş'm altına gelirim. Rabb'im için secdeye kapanırım. Sonra Allahü Teala bana güzel hamd ve övgü sözlerinden bazılarını bildirir. Bunları" benden önce kimseye öğretmemiştir. Sonra: "Ey Muhammed, başım kaldır, iste istediğin verilecek, şefaat et şefaatin kabul edilecek" denilir. Başımı kaldırırım; "Ey Rabh'im, Ümmetimi istiyorum. Ev Rabb'im Ümmetimi istiyorum. Ev Rabb'im Ümmetimi istiyorum" derim. Allah Teala da: "Ey Muhammed, Ümmetinden hesapsız bir topluluğu cennet kapılarından sağ kapıdan girdir. Onlar diğer kapılarda da, bütün diğer insanlara ortaktırlar. (Yani Ümmetinin birtakım fertleri de bu kapılardan gireceklerdir), denilir. Sonra Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu: Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, cennet kapılarının iki kanadının arası Mekke ile Himyer arası veya Mekke ile Busrâ arası kadardır. [11]

Tirmizî bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylüyor.

348. Hadisin Şerhi:

Bu hadis-i şerifte Nuh Aleyhisselâm'm "benim kavmim hakkında bir duam oldu" şeklinde mazeret beyan edeceği bildiriliyor. Diğer rivayetlerde ise "Ben Rabb'imden bilmeyerek bir istekte bulundum" diye mazeret beyan edeceği ifade edilmekte. Nuh Aleyhisselâm'm bunların her ikisini de söylemesi muhtemeldir. Raviler ise burada, birinin rivayeti diğerininkini nefy etmeyecek şekilde özetleme (iktisar) yapmış olabilirler. En doğrusunu Allah bilir.

İmam Ibnu Mace'nin Sünen'ınden Şefaat Hadisi

349. iman babı . Birinci cüz, s.16.

Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Sizden birinizin dünyadayken bir kardeşindeki hakkını almadaki mücadelesi, ahirette Allahü Teala'mn Mü'minleri cehennemden kurtarıp emin kılmasından sonra, bunların, günahlarından dolayı cehenneme atılan Mü'min kardeşlerinin oradan kurtarılması için Rabb'leri indindeki tazarru ve niyazlarından daha şiddetli ve ısrarlı değildir. Bunlar kardeşleri hakkında: 'Ey Rabb'imiz, kardeşlerimiz bizimle beraber namaz kılar, oruç tutar, haccederlerdi; onları cehenneme attın' derler. Hakk Teala: 'Gidin, onlardan tanıdıklarınızı çıkarın' diye buyurur. Giderler, onları simalarından tanırlar. Cehennem ateşi onların simalarını yemez (yakmaz). Onlardan bazılarının baldırlarının yarısına kadar ateş ulaşmıştır. Bazılarını topuklarına kadar ateş almıştır. Onları çıkarırlar ve :. "Ey Rabb'imiz, haklarında bize emir buyurduklarının hepsini çıkardır" derler. Sonra Allahü Teala: "Kalbinde bir dinar ağırlığında iman bulunanları çıkarın" diye buyurur. Sonra: "Kalbinde yarım dinar ağırlığında iman bulunanları çıkarın" der. Sonra: "Kalbinde bir hardal tanesi ağırlığında iman bulunanları çıkarın" diye buyurur.

Ebu Saîd Radıyallahü Anh dedi ki: Kim beni doğrulamazsa şu ayeti kerimeyi okusun: "Allahü Teala bir zerre miktarmca kimseye zulmetmez. Eğer iyilik olursa onu kat kat yapar ve kendi katından büyük bir karşılık verir". [12]

349. Hadisin Şerhi:

"Onları simalarından tanırlar, Cehennem ateşi onların simalarını yemez". Bu cümlenin zahiri anlamına göre burada kastedi-len,~~yuzun tamamıdır. Çünkü insanın siması (sureti) yüzüdür. Ateş secde yerlerini yemez. Alın bunlardandır. Allahü Teala yüzün tamamına ihsan eder ve Ateş böylece yüzü yakmaz. Çünkü yüzün tamamı Allah'a secdede yere kapanır. Ibnu Mace'nin rivayet ettiği bu hadis, yüzün tamamının ateşten korunacağı konusunda bildirilenleri kuvvetlendirmektedir.

350. İbnu Mace, C.2, s.302-303'de şu rivayete yer veriyor:

Enes ibnu Malik Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Mü'minler kıyamet gününde toplanırlar. Kendilerine ilham edilir -veya düşünürler, burada Saîd Radıyallahü Anh tereddüı etmiştir- "Rabbimiz katında birini şefaatçi edinsek, bizi yerimizde rahata kavuştursa, derler. Adem'e gelirler: "Sen ey Adem, insanların babasısın, Allahü Teala seni kendi eliyle yarattı. Sana melekleri secde ettirdi. Rabb'in katında bize şefaat eyle, bizi yerimizde rahata kavuştursun" derler. Adem Aleyhisselâm: Ben bu mevkide değilim, der kendilerine hatırlatmada bulunur ve işlemiş olduğu hatasından şikeyetçi olur. Bundan dolayı haya eder. "Siz Nuh'a gidin, o Allah'ın yeryüzü ahalisine Resul sıfatıyla gönderdiklerinin ilkidir" der. Ona gelirler. O da: "Ben bu mevkide değilim" der, bilmek sizin Rabb'inden bir talebde bulunmasından söz eder ve bundan dolayı haya eder. "Ancak siz Rahman'm yakın dostu İbrahim'e gidin" der. Ona gelirler. O da: "Ben bu mevkide değilim, ancak siz Allah'ın kendisiyle konuştuğu, kendisine Tevrat'ı verdiği kul olan Musa'ya gidin" der. Ona gelirler O da: "Ben bu mevkide değilim" der ve bir can karşılığı olmaksızın bir kişiyi öldürmesini hatırlatır ve "Ancak siz, Allah'ın kulu, Peygamberi, kelimesi ve ruhu olan İsa'ya gidin" der. Ona gelirler. O da: "Ben bu mevkide değilim, ancak siz Allah'ın önceki ve sonraki hatalarının tamamını bağışyladığı kul olan Muhammed Sallallahü Aleyhi ve Sellem'e gidin" der. Bana gelirler, ben çıkarım. Mü'minlerden iki dizi (saf) arasında yürürüm. Rabb'imin huzuruna çıkmak (yani O'na münacaatta bulunmak üzere belirli bir yere çıkmak) üzere izin isterim. İzin verilir. O'nu gördüğümde secdeye kapanırım. Allah dilediği kadar bir süre Beni o hal üzere bırakır. Sonra: "Kalk ey Muhammed, söyle dinlenecek, iste verilecek, şefaat et şefaatin kabul edilecek" denilir. Ben, Bana öğrettiği şekilde O'na hamdede-rim. Sonra

şefaat ederim. Hakk Teala benim için bir topluluk belirler. Onları cennete sokar sonra ikinci kez tekrar giderim. Rabb imi gördüğümde secdeye kapanırım. Allah dilediği kadar bir süre beni o hal üzere bırakır. Sonra: "Kalk ey Muhammed, söyle dinlenecek, iste verilecek, şefaat et şefaatin kabul edilecek" denilir. Ben kafamı kaldırırım. Bana öğrettiği şekilde O'na hamdederim. Sonra şefaat ederim. Rabb'im benim için bir topluluk belirler onları cennete koyar sonra üçüncü kez tekrar dönerim. Rabb'imi gördüğümde secdeye kapanırım. Allah dilediği kadar bir süre beni o hal üzere bırakır. Sonra: "Kalk ey Muhammed, söyle dinlenecek, iste verilecek,şefaat et şefaatin kabul edilecek" denilir. Başımı kaldırırım. Bana öğrettiği şekilde O'na hamdederim. Sonra şefaat ederim. Rabb'im benim için bir topluluk belirler, onları cennete koyar sonra dördüncü kez tekrar dönerim ve : Ey Rabb'im Kur'an'm tuttukları dışında kimse kalmadı" derim. [13]

350. Hadisin Şerhi:

Bu hadiste geçen müşkil (anlaşılması, zor) ifadelerin açıklaması daha önce geçti. Tekrarına gerek yok.

Bütün hadis alimlerinin şefaat ile ilgili hadisi rivayette icma etmesi, şefaatin kesin olduğu hususunda açık delildir. Hatta bu konudaki rivayetler tevatür derecesine ulaşıyor denilebilir. Bu kadar rivayet şefaati inkâr edene tam bir cevap olur.

Kulun Kıyamet Gününde Rabb'inin Huzurunda Durması İle İlgili Rivayetler

Peygamberlere Tebliğin Sorulması

351. Sahih-i Buharı, C.2, s.109, Kitabu'z-Zekat "Redden Önce Sadaka" babı:

Abdullah ibhu Mukammed, Ebu Asım en-Nebil'den, o Sa'dan-ibnu Bişr'den, o Ebu Mucahid'den, o da Muhill ibnu Halife et-Tâi'den Adiyy

ibnu Hatim Radıyallahü Anh'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ben Resulullah Aleyhisselâm'm yanında idim, iki adam geldi. Birisi yoksulluktan, diğeri de yol kesilmesinden şikayet etti. Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu: Yol kesilmesi hususunda derim ki, pek fazla zaman geçmeden, Mekke tarafına bekçisiz bir kervan çıkacak. Yoksulluğa gelince, sizden birinin, sadakasıyla dolaşıp onu kabul edecek birini bulamayacağı zaman gelmeden kıyamet kopmaz. Sonra sizden biriniz, arada bir örtü veya tercüman bulunmaksızın Allah'ın huzurunda durur. Sonra Hakk Teala: Ben sana mal vermedim mi? diye sorar. Kul: Evet, verdin, der. Hakk Teala: Sana bir elçi göndermedim mi? der. Kul: Evet, gönderdin, der. Bunun üzerine sağ tarafına bakar ateşten başka bir şey göremez, sol tarafına bakar yine ateşten başka bir şey göremez. Sizden biri yarım hurma ile de olsa cehennem ateşinden korunsun, bunu da bulamazsa güzel bir söz ile korunsun". [14]

352. Bu hadisi, Buharı Kitabu Bedu'l-Halk'da İslam'da Peygamberliğin İşaretleri1 başlıklı babda şöyle rivayet ediyor:

Muhammed ibnu'l-Hakem, en-Nadr'dan, o İsrail'den, o Sa'dun et-Tâi'den, o Muhiti ibnu Halife'den Adiyy ibnu Hatim Radıyallahil Anh'ın şöyle söylediğini rivayet etti:

"Ben Peygamber Aleyhisselâm'm yanında iken, Ona bir adam geldi. Kendisine yoksulluktan şikayette bulundu. Sonra bir başkası geldi. O da yolunun kesilmesinden şikayette bulundu. Resulullah Aleyhisselâm: Ey Adiyy, Hiyere'yi gördün mü? diye sordu. "Görmedim ama haberini duydum" dedim. Sonra şöyle buyurdu: Eğer ömrün uzun olursa, bir kadının devesinin hevcesine binip Hiyere'den yola çıkarak, Allah'dan başka kimseden korkmaksızm Kabe'ye kadar gelerek tavafta bulunduğunu göreceksin. Ben kendi kendime: Beldeleri fenalıklarla, ateşlerle dolduran yol kesiciler nerdeler? dedim. Resulullah Aleyhisselâm sözüne şöyle devam etti: Eğer ömrün uzun olursa, görürsün, Kisra'mn hazineleri açılacak (yani Müslümanların eline geçecek)tir. Ben: Hürmüz'ün oğlu Kis-ra mı? diye sordum. "Hürmüz'ün oğlu Kisra, dedi. Yine buyurdu: Ömrün uzun olursa yine göreceksin, bir adam avucu dolusu altun veya gümüşle çıkar, onu kendisinden kabul edecek birini arar da, kabul edecek bir kimse bulamaz. Sizden biri, Allah'a kavuştuğu gün, Allah'ın huzuruna çıkacak, aralarında Hakk Celle ve Alâ'nm sözünü kendisine iletecek bir tercüman bulunmaksızın, Cenab-ı Allah kendisine: Ben sana bir elçi göndermedim mi

ve o. elçi sana Benim emirlerimi bildirmedi mi? diye soracak. Kul: Evet, diyecek. Hakk Teala: Ben sana mal ve çocuk vermedim mi ve sana ihsanda bulunmadım mı? diye buyuracak. Kul: Evet, diyecek. Sonra kul sağ yanma bakar cehennemden başka bir şe göremez, sol yânına bakar yine cehennemden başka bir şey göremez. Adiyy Radıyallahü Anh dedi ki: Resulullah Aleyhrsselâm'ın şöyle söylediğini işittim: Bir hurmanın yarısı ile de olsa cehennem ateşinden sakınınız. Bir hurmanın yarısını da bulamazsanız, tatlı bir söz ile olsun, cehennemeden sakınınız."

Adiyy Radıyallahü Anh dedi ki: "Devesinin hevdecine binmiş bir kadının, Hiyere'den yola çıkarak Allah'tan başkasından kork-maksızm Kâ'be'ye vararak tavafta bulunduğunu gördüm. Hürmüz oğlu Kisra'nın hazinelerini açanlar (fethedenler) arasında ben de vardım. Ağer ömrünüz uzun olursa, Peygamber Ebu'l-Kasım Aleyhisselâm'm haber verdiği, bir adamın avucu dolusu altun veya gümüş çıkarıp kabul edecek birini bulamaması hâdisesini de görürsünüz". [15]

351 - 352. Hadislerin Şerhi:

"Yol kesilmesi" Eşkiyalar tarafından yoldan geçenlerin önünün kesilmesidir. Birtakım insanlar pusulara gizlenerek, mal almak veya insanları öldürmek için, yahut insanlar arasında korku salmak için kendi güç ve kuvvetlerine dayanarak yolcuların önüne çıkarlardı. Çünkü bu insanlar yardım alınacak yerlerden uzakta bulunurlardı.

"Sonra sizden biriniz arada bir örtü veya tercüman bulunmaksızın Allah'ın huzurunda durur." Bu açıklama bir temsil mahiyetindedir. Çünkü Allahü Teala'yı hiçbir şey ihata edemez ve O'nun önünde herhangi bir şeye karşı örtü bulunmaz. Bizim gözlerimize perde konduğu için dünyada iken O'nu görme ve idrak etmeden aciz olduğumuz için O, bizim gözlerimizden gizlidir. Ahi-ret olduğu zaman gözlerimizdeki perdeler kaldırılacak ve görme gücümüz de artacak. "Biz senin gözünden perdeni açtık, bu gün gözün keskindir" mealindeki ayet-i kerime de buna işaret etmektedir.

Hiyere, o zamanda Fars împaratorluğü'na bağlı, Arap kralların yönetiminde olan bir belde idi.

"Eğer Ömrünüz uzun olursa bunu da, yani bir adamın avucu dolusu altun veya gümüş çıkarıp da onu kabul edecek bir adam bulamama hâdisesini de görürsünüz". Çünkü bir zaman gelecek insanlar içinde fakir kalmayacak. Bu

zamanın İsa Aleyhissalâm'ın yeniden yeryüzüne indirileceği zaman olduğu söylenmiştir, el-Beyhakî de diyor ki: Bu durum Halife Ömer ibnu Abdülaziz zamanında gerçekleşti. Çünkü Ömer ibnu Useyyid ibni Abdurrah-man ibni Zeyd ibni'l-Hattab bildiriyor ki: "Ömer ibnu Abdülaziz otuz ay halifelik yaptı, o daha ölmeden önce, bir adam bize yüklü bir mal getirir: 'Şunu fakirlerden dilediğiniz kimselere dağıtın' derdi. Ama adam malını geri götürmek zorunda kalırdı. Bu malı kime vereceğimiz hususunda aramızda konuşup müzakere ederdik, ama verecek kimse bulamazdık. Ömer Rahmetullahi Aleyh, insanları ihtiyaçtan berî etmişti" Bu gerçeği Beyhakî rivayet etmektedir. Bu rivayetle Adiyy ibnu Hatem'den rivayet edilen hadisteki bilgiler de doğrulanmaktadır. (Kastallanî Şerhi)

"Mü'min Rabbine O Kadar Yaklaşır Ki Üzerine Örtüsünü Veya Rahmetini Koyar" Hadisi

353. Bu hadisi Buharı, C.6, s.74'te, Kitabu't-Tefsir'in Hud Aleyhisselâm suresi tefsiri ile ilgili bölümde rivayet etmiştir:

Musadded, Yezid ibnu Zurey'dan, o Saîd ve Hişam'dan, o ikisi Katade'den, Safvan ibnu Muhriz'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

"îbnu Ömer Radıyallahü Anhuma tavaf ederken bir adam önüne çıkıp: Ey Ebu Abdurrahman, -yahut, îbnu Ömer- diye seslendi. Peygamber Aleyhisselâm'm kıyamet gününde Mü'minlerin Cenab-ı Hakk'la konuşmaları ile ilgili bir şey söylediğini duydun mu? diye sordu. îbnu Ömer Radıyallahü Anh'da şöyle cevap verdi : Peygamber Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini duydum: Mü'min Rabb'ine o kadar yaklaştırılır ki, (ravilerden Hişam burada -Yaklaşır ki- ifadesini kullanmıştır), örtüsünü (veya rahmetini) üzerine koyar, günahlarını ona itiraf ettirir. Şu günahım biliyor musun? diye sorar. Mü'min kul: Biliyorum, der, sonra iki kere "biliyorum, ey Rabb'im" der. Hakk Teala: Onu dünyadayken örttüm, bugün de bağışlıyorum, diye buyurur. Sonra iyiliklerini ihtiva eden sahifesi ortaya açılır. Başkalarına -yahut kafirlere- gelince, onlar için ru'ûsu'l eşhâd'a: "Bunlar 'Rabb'leri hakkında yalan söyleyenlerdir, Allah'ın laneti zalimlerin üzerinedir." diye seslenir.

Kastallanî Rahmetullahi Aleyh diyor ki: Buharî bu hadisi Kita-bu'1-Mezalim'de, Kitabu'l-Edeb'de, ve Kitabu't-Tevhid'de de rivayet etmiştir.

Ayrıca Müslim Kitabu't-Tevhid'de, Nesâî, Kitabu't-Tefsir ve Kitabu'r-Rekaik'de, îbnu Mace de Kitabu's-Sunne'de rivayet etmiştir.

353. Hadisin Şerhi

Bu hadisin şerhi, Kastallanî Şerhi, Ki tabu'1-Mezalim, C.4, s.354 ve Kitabu't-Tefsir, Hud Suresi tefsiri, C.7, s-181'den alınmıştır.

Burada Mü'minin Rabb'ine yaklaşması ve Rabb'inin, örtüsünü onun üzerine koyması, mecazî anlamdadır. Kastadilen ise, onun hatalarını örtmesi ve rahmetini ona ulaştırmasıdır. Yani mahşerde toplananlar onun hatalarını görmesinler diye onu bunlardan saklar. Hakk Teala, onlara, onları dünyadayken örttüğünü ve orada da bağışlayacağını bildirir.

Bu hadisten anlaşıldığına göre, Cenabı Allah'ın ahirette örtüsü, günahlarını dünyada açığa vurmayıp, allah'ın gizlemesini nimet bilip saklayanlar içindir. Ama dünyadayken açıktan günah işeyen veya günahını açığa vuranlar ahirette de Allah'ın örtüsüne layık olamayacaktır.

Ey Allah'ım senden, fazlınla kereminle dünyada da ahirette de günahlarımızı örtmeni diliyoruz. Amin Ya Kerim.

354. "Kul Rabb'i ile buluşur, Allah 'Ey Fülan, Sana İhsanda Bulunmadım mı?1 Diye Sorar..." hadisi:

Muhammed ibnu Ebi Umer, Sufyan'dan, o Süheyl ibnu Ebi Salih'ten, o da babasından Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın şöyle söylediğini rivayet etti:

"Ey Allah'ın Resulü, kıyamet gününde Rabb'imizi görür müyüz? diye sordular. Resulullah Aleyhisselâm; Gündüzün öğle vaktinde bulut yokken güneşi görmekte zorlanıyor musunuz? diye sordu. "Hayır" dediler. "Ondordüncü gecesinde bulut yokken ayı görmekte zorlanıyor musunuz" diye sordu. "Hayır" dediler. Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu: Nefsim elinde olana yemin ederim ki, bu ikisinden birini görmekte nasıl zorlanmıyorsanız, Rabb'inizi görmekte de aynı şekilde zorlanmayacaksınız. Kul Rabb'ine kavuşur. Rabb'i ona: Ey filanca, Ben sana ihsanda bulunmadım mı, seni başkaları arasında mevki sahibi kılmadım mı, sana evlilik nasib etmedim mi, sana at, deve vermedim mi, seni başkalarına başkan eylemedim mi, bu mevkiin sebebiyle mülk edinir, itaat görür olmadın mı? der. Kul: Evet, der. Bu zaman Rabb'i: Sen Bana kavuşacağını,

Benim huzuruma çıkarılacağını düşündün mü? diye sorar. Hakk Teala daha sonra : Sen nasıl Beni unuttu isen Ben de seni unutuyorum, diye buyurur. Sonra ikinci bir kişi Hakk Teala'nm huzuruna çıkar. Hakk Teala ona da: Ey filanca Ben sana ihsanda bulunmadım mı, seni başkaları arasında efendi kılmadım mı, sana evlilik nasib etmedim mi, sana at, deve vermedim mi, seni başkalarına başkan eylemedim mi, bu mevkiin sebebiyle mülk edinir, itaat görür olmadın mı? der. Kul: Evet, Ey Rabb'im, der. Bu zaman Rabb'i : Sen Bana kavuşacağını, Benim huzuruma çıkarılacağını düşündün mü? diye sorar. Kul : Hayır, der. Hakk Teala da : Sen nasıl Beni unuttu isen, Ben de seni unutuyorum, diye buyurur. Sonra üçüncü kişi Hakk Teala'nm huzuruna çıkarılır. O: Ey Rabb'im Ben sana iman ettim, kitabına ve Peygamberlerine inandım, namaz kıldım, oruç tuttum, sadaka (zekat) verdim, der ve bütün gücüyle iyiliklerini saymaya çalışır. Cen-ab-ı Hakk ona: Öyleyse sen şöyle dur, der. Sonra ona: Senin üzerine şahidimizi gönderiyoruz, denilir. Adam kendi kendine : Acaba kim benim üzerime şahidlik edecek, der. Bu zaman ağzına mühür vurulur. Uyluğuna, etine, kemiğine 'konuşun' denilir. Uyluğu, eti, kemiği, yaptıkları hakkında konuşmaya başlarlar. 'Bu söyledikleri kendine mazeret bulmak içindir, bu münafıktır, bu Allah'ın kendisine gadablandığı kimsedir1 derler".[16]

355. Bu hadisi Müslim, Enusu'bnu Malik Rahmetullahi Aleyh'den de rivayet etmiştir. Orada şöyle diyor:

Ebu Bekir ibnu nadr ibni ebu'n-nadr, ebu'n-Nadr Haşim ibnu

Ebi'l-Kasım'dan, o Ubeydullah el-Eşcai'den, o Sufyanu's-Sevrî'den, o Ubeyd el-Mekteb'den, o FudayV dan, o da eş-Şa'bî'den Enes ibnu Malik Radıyallahü Anh'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah Aleyhisselâm'm yanında bulunuyorduk, bir ara güldü ve : Ne için güldüğümü biliyor musunuz? diye sordu. Biz: Allah ve Resulü daha iyi bilir, dedik. Bunun üzerine şöyle buyurdu: Kulun Rabb'i Azze ve Celleh ile konuşmasına. Kul: Ey Rabb'im beni zulümden kurtarmamış miydin? der. Hakk Celle ve Âla: Evet, diye buyurur. Kul: Ben bugün nefsim üzerine ancak kendimden bir şahid kabul ediyorum, der. Hakk Teala: Bugün kendi nefsin ve amellerini yazan kerem sahibi melekler üzerine şahid olarak yeterlidirler, diye buyurur. Resulullah Aleyhisselâm sözüne şöyle devam etti: Bunun üzerine adamın ağzı mühürlenir. Azalarına: "Konuşun" denilir. Azaları amelleri hakkında konuşurlar. Sonra kendisinin azaları ile konuşmasına müsaade edilir. Bu zaman azalarına: Yazıklar olsun size,

kahrolasımz, ben sizi savunuyordum, sizi kurtarmaya çalışıyordum, der". [17]

356. Bu hadisi, Tirmizî de Camii'nde Ebu Hureyre ve Ebu Saîd el-Hudri Radıyallahü Anhuma'dan rivayet etmiştir. An-scak onun rivayeti Müslim'in burada geçen her iki rivayetinden de daha kısadır. Tirmizî'nin rivayeti şöyledir:

Ebu Hureyre ve Ebu Saîd Radıyallahü Anhuma'dan rivayet edilmiştir: Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki:

"Kıyamet gününde kul getirilir. Allahü Teala ona: Ben sana göz ve kulak; mal ve çocuk vermedim mi, hayvanları ve ekinleri senin hizmetine sunmadım mı, seni başkalarına başkanlık eder ve bundan dolayı itaat görür, mal toplar kılmadım mı? Peki sen, bu günde

Benim huzuruma çıkarılacağını düşündün, hesaba kattın mı? diye sorar. Kul: Hayır, der. Allah da ona: Nasıl sen Beni unuttu isen, Ben de seni unutuyorum, diye buyurur". [18]

Ebu Isa et-Tirmizî bu hadisin, sahih, garib olduğunu söylüyor,

354-356. Hadislerin Şerhi:

"Sen nasıl Beni unuttu isen, Ben de seni unutuyorum". Yani sen nasıl dünyada Bana itaat etmekten kaçındı isen, Ben de seni rahmetimden mahrum bırakıyorum. Sen Bana itaat etmeyi terket-tiğin gibi, bugün rahmet ve merhametten uzak kalırsın.

Cenab-ı Allah'ın, dünyadayken münafık olarak yaşayıp da kıyamet gününde: Ben sana iman ettim, kitabına ve Peygamberlerine inandım, namaz kıldım, ..." diyen kimse için "Sen şöyle dur" diye buyurmasının anlamı şudur: Bu esasında yalan söylüyor ve söylediği yalanın kendini kurtaracağını sanıyor.

Bu gibi münafıklar hakkında Allahü Teala Kur'an-ı Kerim'inde şöyle buyuruyor: "Allah onların hepsini tekrar dirilttiği gün, dünyada size yemin ettikleri gibi, O'na da yemin edip Müslüman olduklarını söyleyecekler ve kendilerinin bir şey üzerinde bulunduklarını, yalan yere yemin etmenin kendilerine bir fayda sağlayacağını sanacaklardır, iyi bilin ki onlar yalancıdırlar."

işte bu gibi münafıklar hakkında Allahü Teala: "Öyleyse sen şöyle dur" diye buyuracak. Yani : Senin inkarcılığın ve ne oduğun hakkında kendi uzuvların şahidlik edinceye kadar şöyle bekle. Aî-lahü Teala: Şu an senin üzerine şahidimizi gönderiyoruz, diye bu-yurunca adam kendi uzuvlarının aleyhine şahidlik edeceğini bilmediği için kendi kendine: Acaba kim benim üzerime şahidlik edecek? diye söylenir. Sonra ağzına mühür vurulur ve uzuvları konuşmaya başlar. Bu husus Yüce Allah'ın Kur'an-ı Kerim'inde şöyle bildiriliyor: "O gün ağızlarım mühürleriz, elleri bize söyler, ayaklan yaptıklarına şahidlik eder".

Adam uzuvlarına "ben sizi savunuyordum, sizi kurtarmaya çalışıyordum" der. Yani sizi kurtarmak için inkâr ettim, nasıl bana karşı şahidlik edersiniz? Şimdi azabı çekecek olan sizlersiniz.

Ancak her şeyi konuşturan Allah onlan da konuşturur.

Allah'tan bizim hatalarımızı örtmesini, günahlarımızı bağışlamasını ve kendi insanıyla, fazlıyla cennetine sokmasını diliyoruz. Amin.

"Kıyamet Gününde Ademoğlu Getirilir Allahü Taala'nın Huzurunda Durdurulur..." Hadisi

357. Bu hadisi Tirmizî, Camii'nde, C.2,s.69'da "Haşr Hakkındaki Rivayetler" babında vermiştir:

Enes Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Kıyamet gününde Ademoğlu âdeta bir kuzu gibi getirilir. Al-lahü Teala'nın huzurunda durdurulur. Allahü Teala ona: 'Sana verdim, ihsanda bulundum, nimet verdim, sen bütün bunlarla ne yaptın?' diye sorar. Kul: 'Ey Rabb'im onları biriktirdim, nemâlan-dırdım, elde ettiğimden daha fazla olarak sonrakilere bıraktım. Beni geri gönder, onları sana getireyim1, der. Bu kul, önceden bir iyilik göndermemiş ise cehenneme atılır". [19]

Tirmizî Rahmetullahi Aleyh bu hadisi vasfederken şöyle diyor:

Bu hadisi, hadisin senedinde geçen adamlardan biri olan el-Hasen'den birden fazla kimse rivayet etmiştir. Ancak ona isnad etmemişlerdir. Hadisi el-Hasen'den rivayet eden ravilerden biri İsmail ibnu Müslim'dir. Onun hıfzmdaki zaaf dolayısıyla bu hadis, zayıf olmaktadır.

357. Hadisin Şerhi

Bu hadis gösteriyor ki, kul elinde olandan ahireti için önceden bir şey göndermezse, elinde tuttuğu Allah katında bir değer ifade etmez. Yüce Allah buyuruyor: "O gün kişi elleriyle sunduğuna -yani elleriyle işleyip Önceden gönderdiğine- bakar".

Akıllı olanın çok şey biriktirmiş olmakla övünmemesi gerekir. Ancak hayır yolunda harcadığı ile huzur bulur. Böyle yapmalı ki, pişmanlığın fayda vermediği günde pişman olmasın. Allahü Teala buyuruyor: "Onlardan birine Ölüm gelince: Rabbim, beni geri çevir, belki yapmadan bıraktığımı tamamlar, iyi iş işlerim, der."

Allah, bizi ahiret için çalışmaya muvaffak kılsın. Amin.

"Kur'an Ve Benim Zikrimin, Kendisini Benden İstekte Bulunmaktan Alıkoyan İnsan..."Hadisi

358. Bu hadisi Tirmizî Rahmetullahi Aleyh Camii'nde, C.2, s.l52'de, Kitabu't-Tefeir bablarmda rivayet etmektedir:

Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü anh'den rivavet edildiğine göre. Resulullah Aleyhisseiâm şöyle buyurdu:

"Rabb Azze ve Celle buyurur ki: Kimi Kuran ve Benim zikrin Benden istekte bulunmaktan alıkoyarsa, isteyenlere verdiğimde] daha üstününü ona veririm. Allah'ın sözünün diğer sözler üstünlüğü, Allah'ın, yarattıklarına olan üstünlüğü gibidir.[20]

Ebu îsa et-Tirmizî bu hadisin hasen, garib olduğunu bildiriyor.

"Nuh Aleyhısselam'a 'Tebliğ Ettin Mı?1 Diye Sorulması

359. Bu hadisi Buharı Rahmetullahi aleyh C.4, s.l34'de, Kastallanî'ye göre, C.5, s.338'de, Kitabu'l-Enbiya'nın "Biz Nuh'u Kendi Kavmine 'Kavmini Allah'ın Azabı ile Korkut1 Diye Gönderdik" mealindeki ayet-i kerime ile ilgili babında rivayet etmiştir:

Musa ibnu İsmail, Abdulvahid ibni Zeyyâd'dan, o el-A'meş'ten, o Ebu Salih'ten, o da Ebu Saîd el-Hudrl Radıyallahü Anh'den Resu-lullah Aleyhisselâm'in şöyle söylediğini bildiriyor:

"Nuh ve Ümmeti gelir. Allahü Teala (Nuh'a hitaben): Tebliğ ettin mi? diye sorar. Nuh Aleyhisselâm: Evet, Ey Rabb'im, der. Ümmetine: Size tebliğ etti mi? diye sorar. Onlar: Hayır, bize herhangi bir Peygamber gelmedi, derler. Nuh: Senin için kim şahidlik eder? diye buyurur. Allah Nuh'a: MuhammedSallallahü Aleyhi ve Sellem ve Ümmeti, der. Biz se Onun tebliğ ettiğine şahidlik ederiz. Bu ise Allahü Teala'mn şu sözünde bildirilmektedir: "Böylece sizi-insanlara şahid ve örnek olmanız için tam ortada bulunan -orta yolu takib eden. doğru çizgide- bir Ümmet kıldık,[21]

Bu hadisi Buharı Rahmetullahi Aleyh aynı şekilde, C.6, s.31'de, Kitabu't-Tefsir'in Bakara suresi tefsiriyle ilgili babında da, buradaki metne yakın bir metinle rivayet etmiştir.

360. Tirmizî de, yine Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü Anh'den buradaki metne yakın bir metinle rivayet etmiştir. Ancak orada şöyle bir farklılık vardır:

Nuh Aleyhisselâm'm kavmi:

"Bize bir korkutucu gelmedi, bize bir gelen olmadı, derler. Nuh Aleyhisselâm'a da: Şahidlerin kimlerdir? denilir... hadis aynen devam ediyor". [22]

Tirmizî bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylüyor.

361. Bu hadisi de İbnu Mace, C.2, s.297'de, "Muhammed Aleyhisselâm Ümmetinin Özelliği" başlıklı babda rivayet ediyor:

Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Yanında iki kişi bulunarak Peygamber gelir, yine yanında üç veya daha az yahut daha çok kimse bulunaraktan Peygamber gelir. Kendisine: 'Kavmine tebliğ ettin mi?' denilir. O da: Evet, der. Kavmi çağrılır: 'Size tebliğ etti mi?' diye sorulur. "Hayır" derler. Peygambere: 'Sanin için kim şahidlik eder?' denilir. "Muhammed ve ümmeti" derler. Muhammed ve Ümmeti çağrılır: 'Bu Peygamber tebliğ etti mi?' diye sorulur, onlar: 'Evet1 derler. "Bunu nerden biliyorsunuz?' diye sorulur. "Bizim Peygamberimiz, geçmiş Peygamberlerin kavimlerine kendilerine bildirileni tebliğ ettiklerini haber verdi, biz de Onun bu sözünü doğruladık" derler. Peygamber Aleyhisselâm sonra şöyle söyledi: Bu husus Yüce Allah'ın şu sözünde

bildirilmiştir: "Böylece sizi insanlara şahid ve örnek olmanız için tam ortada bulunan (orta yolu takib eden) bir Ümmet kıldık". [23]

359 36L Hadislerin Şerhi:

"Tebliğ ettin mi?" sorusu sadece Nuh Aleyhisselâm'a has değildir. Bütün Peygamberler Ümmetleri hakkında bu soruya mu-hatab olacaklardır.Ümmetleri itiraz edecekler, Peygamberler de, Muhammed Aleyhisselâm'm Ümmetinin şahidliğini isteyecektir. Muhammed Aleyhi s s elam'm Ümmeti şehadet edecek,Muhammed Aleyhisselâm da, onların şehadetini doğrulayacaktır. Kur'an-ı Ke-rim'de: "Peygamber sizin üzerinize şahid olur" buyuruluyor. Yani sizin şahidliğinizin doğruluğuna şahid olur. Ümmetinin şahidli-ğinin hak olduğunu ve onların adil şahidler olduğunu bildirir.

Yüce Allah bir Peygambere Ümmeti hakkında en güzel şekilde nasıl karşılık verirse Muhammed Aleyhisselâm'a da, bizim hakkımızda öylece karşılık versin ve Onu bizim için şefaatçi eylesin. Amin. Velhamdu lillahi Rabbi'l-alemin.

Cennet Kafirlere Haram Kılınmıştır, Yakınlık Da Onlara Fayda Vermez İbrahim Kıyamet Gününde Azer İle Buluşur1 Hadîsi

362. Bu hadisi Buharı Rahmetullahi Aleyh, C.4,8.139'da, Kitabu Bedu'l-Halk'ın 'Allah İbrahim'i Kendine Dost Edindi1 mealindeki ayeti kerime ile ilgili babında rivayet etmiştir:

İsmail ibnu Abdullah kardeşi Abdülhamid'den, o Ibnu Ebi Zi'b'den, o Saîd el-Makburî'den, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini bildirmiştir:

"İbrahim, kıyamet gününde babası Azer'le buluşur. Azer'in yüzünde siyahlık ve toz vardır. İbrahim ona; Ben sana, bana karşı gelme dememiş miydim? der. Babası: Bugün sana karşı gelmem, der. İbrahim: Ey Rabb'im sen, insanların diriltildiği günde beni utandırmayacağını vaadetmiştin. Rahmetten son derece uzak bırakılmış babadan daha çok utandırıcı ne olur? der. Allahü Teala da: Ben cenneti kâfirlere haram kıldım, diye buyurur.

Sonra: Ey İbrahim, ayaklarının altındaki ne? denilir. Bakar, birden kanlar içinde bir sırtlan görür. Bu sırtlanın ayaklarından tutulup cehenneme atılır". [24]

Bu hadisi Buharî aynı şekilde, C.6, s.Ul'de, Kastaüanî'ye göre C.7, s.378'de, Kitabu't-Tefsir'in Şuara Suresi tefsiriyle ilgili bölümünde daha kısa olarak vermektedir.

362. Hadisin Şerhi

İbrahim Aleyhisselâm'm "Ben sana bana karşı gelme dememiş miydim?" sözünde şu ayet-i kerimeye işaret vardır: (İbrahim Aley-hisselâm babası Azer'e dedi ki): Ey babacığım, doğrusu sana gelme yen bir ilim bana geldi Bana uy, seni doğru yola eriştireyim. Babacığım, şeytana tapma; çünkü şeytan Rahman'a baş kaldırmıştır"

Babası o gün, "bugün sana karşı gelmem" der. İbrahim Aleyhisselâm da: "Ey Rabb'im Sen, insanların diriltildiği günde beni utandırmayacağını vaadetmiştin" der. Yani O, bu sözüyle duada bulunur. O duasından isyana gitmez, ancak Rabb'inden icabet edeceğini ummaktadır.

"Rahmetten son derece uzaklaştırılmış bir babadan daha çok utandırıcı ne olur". Fasık kimse rahmetten uzak kalır, kafir ise rahmetten bütünüyle uzak ve mahrum kalır. Yüce Allah ayet-i kerimede: "Allah'ın rahmeti iyilik sahiplerine yakındır" buyuruyor.

Yüce Allah İbrahim Aleyhissalâm'a cevabında: "Ben cenneti kafirlere haram kıldım" buyuruyor. Yani: 'Senin baban kafirdir, cennet ona haramdır'

"Sonra Ey İbrahim, ayaklarının altındaki ne? diye sorulur". Onun ilgisini Azer'den başka bir yöne çekmek için böyle soru sorulur.

İbnu'l-Munzir'in rivayetinde deniliyor ki, babasını o hal üzere görünce (yani, ayaklarının altına bakar kanlar, içinde bir sırtlan görür...), o zaman ondan berî olur ve: "Sen benim babam değilsin" der. Onun diğer hayvanlardan herhangi birine değil de, sırtlana tahvil edilmesindeki hikmet, sırtlanın hayvanların en ahmağı olmasındandır. Bu hayvan ahmaklığı sebebiyle uyanık olunması gereken yerde, gafil bir halde bulunur. Azer de, kendine en çok merhamet eden bir insanın nasihatini kabul etmeyince bu hayvana benzetilmiştir. Bu hadis gösteriyor ki, baba Müslüman olmayınca oğulun üstünlüğü babaya bir yarar sağlamıyor. Aksi de sözkonusudur. Nuh Aleyhisselâm'm oğlundaki durum gibi. (Kas-tallanî Şerhi, C.5, s.343).

363. "Cehennemde En Az Azab Görene Denir ki..." hadisi: Bu hadisi Buhari Rahmetullahi Aleyh C.4, s.l34'te, Kastal-lanî'nin şerhine göre C.5, s.324 ve sonrasında, Kitabu Bedu'l-Halk'm "Hazreti Adem'in Yaratılışı" başlıklı babında rivayet ediyor.

Kays ibnu Hafs, Halid ibnu'l-Haris'den, o Şu'bç'den, o Ebu İmran el-Cevnî'den, o da Enes Radıyallahü Anh'den Merfu olarak bildirmiştir:

"Yüce Allah Cehennemliklerin en az azab görenine: Eğer yeryüzünde bulunanlar hep senin olsaydı onları bu az ab dan kurtulmak için feda eder miydin? diye sorar. O da: Evet, der. Cenab-ı Allah o zaman şöyle buyurur: Adem'in sulbünden gelen biri olarak senden, bu söylediğinden daha azını istedim, o da bana hiç bir şeyi ortak koşmamandı, ama sen bunu kabul etmekten kaçındın.[25]

364. Bu hadîsi Buharı Rahmetullahi aleyh, ayrıca, Kastal-lani'ye göre C.9, s.321'de, Kitabu'r-Rikak'ın "Cennet ve Cehennemin Özelliği" babında şu metinle rivayet ediyor:

Muhammed ibnu Beşşar, Gunder'den, o da Şu'be'den Ebu îmran -yani el-Ceunî-nin şöyle söylediğini bildirmiştir: Enes ibnu Malik Radıyallahü Anh'ın Resulullah Aleyhisselâm'dan şu hadisi rivayet ettiğini duydum:

"Allahü Teala cehennem ehlinin en az azab görenine kıyamet gününde: Eğer yeryüzünde olanların hapsi senin olsaydı, feda eder miydin? diye buyurur. O: Evet, der. O zaman Allahü Teala şöyle buyurur: Sen Adem'in sulbûndenken, senden, bundan daha azını istedim, Bana hiçbir şeyi ortak koşmamanı istedim, ama sen, Bana bir şeyi ortak koşmama sorumluluğunu kabul etmekten kaçındın". [26]

365. Bu hadisi İmam Müslim Rahmetullahi Aleyh, Kastal-lanî'nin hamişi'ne göre, CJO, s.264'te, KeffareÜer babında rivayet ediyor:

Ubeydullah ibnu Mu'az el-Anberî, babasından, o Şu'be'den, o Ebu îmran el-Cevnî'den, o da Enes ibnu Malik Radıyallahü anh'dan Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etti:

"Allah, cehennem ehlinin en az âzab gönenine : Dünya ve içindekiler senin olsaydı, feda eder miydin? diye sorar. Adam: "Evet" der. Bu zaman Hakk Teala şöyle buyurur: Sen Adem'in sulbünden iken, senden, bundan daha azını, Bana bir şeyi ortak koşmamanı istedim -ravi der ki:

Zanediyorum burada "bunu kabul edersen seni cehenneme koymam; dedi, ama sen yasak oalarak şirkten başka bir şey kabul etmekten kaçındın (şirk dışındaki diğer yasaklaırımı çiğnedin)", diye sölyedi". [27]

366. Hadisi Müslim, bir başka senedle Enes ibnu Malik Radıyallahü Anh'den rivayetle Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu kaydediyor. Kıyamet gününde kâfire:

"Ne dersin, dünya dolusu altun olsa »hapsini feda eder misin? denilir. O da: Evet, der. O zaman şöyle denilir: dünyada iken senden, bundan daha az şey istenmişti".[28]

367. Yine Müslim'in bir başka rivayetinde şöyle deniliyor:

"Bunun üzerine ona şöyle denilir: Yalan söylüyorsun, senden bundan daha az şey istenmişti[29]

363-367. Hadislerin Şerhi:

Yüce Allah'ın burada "istedim" diye buyurması "emrettim, ta-leb ettim" anlamındadır. Ahl-i hakk mezhebine göre Allah'ın irade ettiği şey mutlaka vuku bulur. Onun için burada irade, emir manasınadır.

Ehl-i hak mezhebine göre Allah Kainatta olan her şeyin iyisini, kötüsünü irade eder. İman da küfür de, O'nun iradesi ile gerçekleşir, Allahü Teala, Mü'minin imanını irade ettiği gibi kafirin de küfrünü irade eder. Mutezile ise böyle dememektedir: Onlara göre Allah, 'kafir olanın imanını irade etmiştir, küfrünü irade etmemiştir. Allah onların batıl sözlerinden pek yücedir' Onların bu iddiaları, Allah hakkında acziyeti gerektirir, aynı zamanda bu iddia Hakk Teala'nın mülkünde, O'nun iradesi olmadan hâdiselerin vuku bulabildiği anlamına da gelir ki, yanlış bir kanaattir.

Hadisin te'vili hakkında daha Önce yeterince açıklama yapılmıştı.

Buradaki "Yalan söyledin" ifadesinin zahirî anlamı şudur: Adama, "eğer sen dünyaya döndür üls ey din ve dünyanın tamamı senin olsaydı bunu feda eder miydin?" denilir. Adam "evet" deyince, "hayır, yalan söylüyorsun, bundan daha azı senden istendiği halde vermekten kaçınmıştın" diye cevap verilir. Bu konuda Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor: "Eğer geri döndürülseler yine kendilerine yasak edilen şeylere dönerler. Doğrusu onlar yalancıdırlar." Bir başka ayet-i kerimede de; "Rabb'lerinin çağrısına uymayanlar ise, yeryüzünde olan her şey ve daha bir katı onların olsa, kurtulmak için fidye verirler". Bir ayet-i kerimede de: "Eğer yeryüzünde bulunanların tümü ve onun bir misli daha zulmedenlerin olsaydı, kıyamet günü o kötü azab-dan kurtulmak için onu mutlaka fidye verirlerdi" buyuruluyor. Bu ayet-i kerimelerin anlamı şöyle birleştirilmektedir: Eğer kıyamet günündeki o azabı gördükleri an, belirtilen kadar varlık ellerinde olsa, o azabdan kurtulmak için ellerindekini mutlaka fidye verirler. Ama dünyaya döndürülseler, bütün dünya onların mülkü olsa da, kendilerinden iteatkar bir hayat yaşamaları istense, onlar, yeniden eski hayatlarına döner, şeytana uyarlar ve verdikleri sözü unuturlardı.

Bu hadiste Allahü Teala hakkında "Allah diyor ki" denmesinin caiz olduğuna delil vardır. Selef âlimlerinden bazıları Allahü Teala hakkında böyle denmesini uygun görmemişlerdir. Onlar "Allah dedi ki" şeklinde mazi (geçmiş zaman) sigasmm kullanılmasını gerekli görmüşlerdir. Bu görüşün doğru olmadığı ve Allah hakkında "Allah diyor ki" ifadesinin

kullanılmasının caiz olduğu hususu, daha Önce teferruatlı olarak izah edilmişti. Selef âlimlerinin ekseriyeti ve halef âlimlerinin geneli de caiz olduğu görüşündedirler. Kur'an-ı Kerim'de de bu ifade kullanılmaktadır^ Cenabı Hakk "Allah hak olanı söylüyor ve doğru yola iletiyor" diye buyuruyor. Buharı ve Müslim'in sahihlerinde de bunun caiz olduğunu gösteren çok sayıda, hadis-i şerif vardır. (Nevevî'nin Sa-hih-i Müslim Şerhinden).

Cennet Ve Cehennemin Münakaşası Cehennemin Şikayeti

368. "Cennet ve Cehennem Münakaşa Ederler.." hadisi: Bu hadisi Buharî Rahmetullahi Aleyh C.6, s,138'de, Kitabu'trTefsir'in, Kaf Suresi tefsiri ile ilgili bölümünde rivayet etmektedir:

Abdullah ibnu Muhammed Abdurrâzık'ten, o Ma'mer'den, o Hemmam'dan, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Ank'den Resulullah Aley'hisselim 'ırı şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Cennet ve cehennem birbirleriyle münakaşa ederler. Cehennem: Bana, büyüklük taslayanlar, yeryüzünde zorbalık yapanlar verildi, der. Cennet de: Bana ne oluyor ki, hep insanların zayıfları ve düşkünleri bana geliyor, der. Bunun üzerine Allah Teabareke ve Teala cennete: Sen Benim rahmetimsin, seninle kullarımdan istediğime rahmet ederim, der. Cehenneme de: Sen ancak azabımsm, seninle kullarımdan dilediğime azab ederim, der. Her ikisinin de dolu dolu nasibi olur. Cehennem ayağını koymadıkça dolmaz. Sonra "yetti, yetti, yetti" der. Bu esnada dolar. Cehenneme atılanlar birbirlerine karıştırılırlar. Allah Azze ve Celle kullarından hiç bir kimseye zulmetmez. Cennet için ise, Allahü Teala yaratıkları içinden bir topluluk oluşturur." [30]

369. Bu hadisi, Buharı C.9, s.l34'de Kitabu't-Tevhid'in "Allah'ın Rahmeti iyilik Sahiplerine Yakındır" anlamındaki ayet-i kerime ile ilgili babında da, Ebu Hurayre Radıyallahü Anh'a ulaşan bir senedle rivayet etmiştir.

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Re~ sulullah Aleykisselâm şöyle buyurdu:

"Cennet ve cehennem birbirleri hakkında Rabb'lerine müracaat ederler. Cennet: Ey Rabb'im şuna ne oluyor, hep insanların zayıfları ve düşkünleri doluyor, der. Cehennem de: Benim için insanların büyüklük taslayanlan

seçildi, der. Allahü Teala cennete: Sen Benim rahmetimsin, der. Cehenneme de : Sen de azabımsm, istediğime seni çarptırırım, der. Sonra: Her ikinize de dolu dolu nasib vardır, buyurur. Resulullah Aleyhisselâm daha sonra şöyle buyudu: Cennet hakkında şunu söyleyeyim ki, Allah kullarından hiç kimseye haksızlık etmez, dilediğini de cehenneme gönderir. Onlar oraya atılırlar. Üç kere "daha var mı?" der. Ta ki ayağını içine koyuncaya kadar, bu zaman dolar. İçindekiler birbirlerinin üstüne atılırlar. Cehennem de : Yetti, yetti, yetti, der.[31]

370. Bu hadisi Müslim, Sahih'inde, 'Cehennem' babında rivayet ediyor. Müslim, hadisin Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den gelen muhtelif rivayetlerini veriyor:

Birincisi:

"Buharî'nin Kaf Suresi tefsirinde geçen birinci rivayeti gibidir. Ancak Müslim'in rivayetinde şöyle bir ilave bulunmaktadır:

"Cennet der ki: Bana ne oluyor, hep insanların zayıfları, düşkünleri ve acizleri doluyor". Müslim'in bu rivayetinde ayrıca: "Sizin herbirinizi dolduracak nasibiniz vardır" ifadesi de mevcuttur". [32]

37L ikinci rivayet te, birinci rivayet gibidir. Ancak burada

"Münakaşa ederler" anlamına 'tehaccet1 kelimesi yerine 'ihteccet1 kelimesi kullanılmaktadır.[33]

372. Üçüncü rivayet te yine Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den gelmektedir. Bu rivayetin diğerlerinden farkı şu

cümledeki fazlalıktır:

"Cennet der ki; bana ne oluyor, sadece insanların zayıfları, düşkünleri ve perişanları giriyor". [34]

373. Müslim'in dördüncü rivayeti Ebu Saîd el-Hudrî Radıyaüahü Anh'den gelmektedir.

"Bu rivayet te Ebu Hureyre Radıyallahü anh'm rivayetleri gibidir. Sadece anlamda değişikliğe yol açmayan bir lafız farklılığı vardır". [35]

374. Sonra Müslim, Enes İbnu Malik Radıyallahü Anh'e dayanan bir senedlebu hadisi rivayet ediyor ye şöyle diyor:

Katade, Enes İbnu Malik Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Rabbu'l-îzzet Tebareke ve Teala, içine ayağını koyuncaya kadar cehennem "Daha var mı?" demeye devam eder. içindekiler birbirlerinin aralarına sokulurlar. Cehennem de "Yetti, yetti; İzzetine yemin olsun," der. İçindekiler birbirlerinin arasına sıkıştırılırlar."

[36]

375. Yine Müslim Enes İbnu Malik'ten bu hadisin bir başka rivayetini de vererek şöyle diyor:

Enes ibnu Malik Radıyallahü anh'den rivayet edildiğine göre Re-sulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur.

"Rabbu'l-îzzet ayağım koyuncaya kadar cehenneme çehennem-likler atıladurur ve o da: "Daha var mı?" demeye devam eder. Bundan sonra birbirlerinin aralarına sokulurlar. Cehennem de: "Yetti, yetti, izzetin ve keremin hakkı için" der. Cennetin bir fazlalık kısmı kalır. Allahü Teala orası için bir topluluk vareder (oldurur), onları cennetin fazla olan kısmına yerleştirir.[37]

376. Müslim bir başka rivayette de şöyle kaydediyor:

Enes Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Cennetten Allah'ın dilediği kadar bir fazla kısım kalır. Ta ki, Allah dilediklerinden orası için bir topluluk varedesiye kadar.[38]

377. Tirmizî de, "Cennet ve Cehennemin Tartışması" başlıklı babda bu hadisi senediyle birlikte vererek şöyle diyor:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Cennet ve cehennem münakaşa eder. Cennet: Bana hep zayıf ve yoksullar geliyor, der. Cehennnem de: Bana da zorbalar ve büyüklenenler giriyor, der. Allahü Teala: Cehenneme: Sen Benim azabımsın, seninle dilediğimden intikam alırım, diye buyurur. Cennete de: Sen rahmetimsin, seninle dilediğime rahmet eylerim, diye buyurur.[39]

368 - 377. Hadislerin Şerhi:

"Cennet ile cehennem birbirleriyle münakaşa ederler". Yani kendi hal lisanlarıyla, Cenab-ı Allah'ın kudreti ile bunun gerçekleşmesi imkansız değildir.

"Mütekebbir -Büyüklük taslayan-": Kendine ait olmayan bir şeyle büyüklenen, insanlara küçük gören.

"Zorbalık yapan": Kendisiyle ilişkileri hep aşılması zor protokollere bağlayan, yahut, zayıfların, düşkünlerin durumlarıyla hiç ilgilenmeyen.

"Cennet hep insanların zayıfları ve düşkünleri bana geliyor, der". Yani insanların pek kendilerine iltifat etmediği ve insanlar arasında, küçümsenen, Rabb'leri karşısındaki tazarru ve tevazulari sebebiyle hafife alınanlar hep bana geliyor, der.

Allahü Teala cennete "Sen rahmetimsin" diye buyuruyor. Çünkü Hakk Teala'mn rahmetinin eserleri onunla ortaya çıkmaktadır. Bunun gibi, "Seninle kullarımdan istediğime rahmet ederim" buyuruyor. Allah'ın rahmeti, O'nun ezeli ve ebedi sıfatlarından biridir. Bu sıfatının ortaya çıkması eserlerinin belirmesi de mecazî anlamda rahmet olarak adlandırılmıştır. Cehenneme de "sen de azabımsın, seninle kullarımdan dilediğime azab ederim" buyuruyor.

"Cehennem, içine ayağını koyuncaya kadar -Müslim'in rivayetine göre de: Allahü Teala içine ayağını koyuncaya kadar- Solmaz".

îbnu Fevrek buradaki "ayak" sözünü kabul etmemiştir. îbnu'l, Cevzî de diyor ki: Bu ifade bazı ravilerin tahrifidir, yani onlar tarafından sokuşturulmuş bir sözdür. Ancak bunların iddialarına Sahih-i Buharî ve Sahih-i Müslim'de geçen rivayetler ile cevap verilmiştir. Ekseriyeti oluşturan ilim adamları bu sözü te'vil ederek, yani Hakk Teala cehenneme en son olarak bir topluluk koyar, bunlar özel olarak öncekilere ilave edilmiş olur, dediler. Ve yine denildi ki: Bu hadisteki ayak ve bacak sözü, Allahü Teala'nın benzetme ve keyfiyetten münezzeh olan sıfatlarından bazılarını ifade etmektedir. Buna inanmak ve bu konuda laf etmekten kaçınmak gerekir. Hidayete giren kimse teslimiyet yolunu seçen kimsedir. Bu gibi müşkil konular üzerinde fazla duran yanılır, inanmayan yoldan çıkar, keyfıyyet nisbet eden teşbih (benzetme) hatasına düşer. "Hiçbir şey O'nun benzeri değildir".

"Allah kullarından kimseye haksızlık etmez". Yani kötülük işlemeyen bir kimseye azab etmez.

"Cennetin bir fazlalık kısmı vardır. Allahü Teala orası için bir topluluk vareder". Yani hiç iyilik yapmamış olan iman sahiplerini oraya yerleştirir. Sevab amelle sınırlı değildir. (Buraya kadar ki açıklamalar, Kastallanî şerhi, C.7, s.354'ten alınmıştır).

Kastallanî Kitabu't-Tevhid CIO, s.4l3'de, "Allah'm rahmeti iyilik sahiplerine yakındır" mealindeki ayet-i kerime ile ilgili babda bu hadisi şöle şerhediyor:

Cennetle cehennemin münakaşası, birbirlerine karşı durmaları âdeta hasımca olduğu için, bu münakaşa, mecazî anlamda bir münakaşa olabilir. Yahut onlara hayat ve konuşma kabiliyeti verileceği için gerçek şekilde konuşmaları mümkün olabilir.

Ebu'l-Abbas el-Kurtubî diyor ki: Allahü Teala'nın bu sözü, cennet ve cehennemin bir kısmında meydana getirmesi, yani söyletmesi mümkündür. Çünkü seslerde, sesi çıkaran yerin akıl sahibi ve diri olması şartı yoktur.

Eğer böyle bir şart aransa bile Allahü Teala'nın, maddî (cemâdî) yaratıklarının bir kısmına hayat vermesi mümkündür. Özellikle bazı müfessirler: "Ahiret yurdu, işte asıl hayat odur" mealindeki ayet-i kerimenin tefsirinde: Cennette ne varsa hapsi hayat sahibi olacaktır, diyorlar. Ayrıca bu konuşma haJl lisanı ile de olabilir. Birincisi ise tercihe şayandır.

Bunların birbirleri ile münakaşa etmeleri ise; birbirlerine karşı içlerinde bulunanlar ile Övünmeleridir. Cehennem zanneder ki, Allah dünyadaki büyükleri kendi içine atmakla onu cennet üzerine tercih etmiştir. Cennet de, Allah dostlarının kendi içine girmesiyle Allah'ın kendisini cehennem üzerine tercih ettiğini düşünür.

Allahü Teala cennet ve cehenneme cevabında, onlardan birinin diğerine üstünlüğünü bildirmeyip, ikisinin de' durumunu kendi ilahî meşi'etine (iradesine) bağlıyor.

"Ayağım koyma" ifadesi, engelleme, zecr anlammadır.

Bu hadisin, bazı rivayetlerinde '"Cehennem dolar. Allah kullarından kimseye haksızlık etmez. Cennet için de Allahü Teala bir topluluk vareder" deniliyor. Sahih-i Müslim'deki rivayetinde böyledir. Burada (yani başta zikredilen babda) ise: "Allahü Teala yaratıklarından kimseye haksızlık etmez, dilediğini cehenneme sevkeder" diye rivayet ediliyor. Bazı âlimler dediler ki: Burada ibare ters çevrilmiştir. Ibnu'l-Kayyım el-Cevziyye "Bu hatadır, karıştırmadır" diyor ve Yüce Allah'ın: "Cehennemi mutlaka

insanlarla ve cinlerle dolduracağım" mealindeki ayet-i kerimesini delil gösteriyor. Aynı şekilde el-Belkinî de bu değişikliğe karşı çıkıyor ve "Rabb'in hiç kimseye haksızlık etmez" mealindeki ayet-i kerimeyi delil gösteriyor.

Ebu'l-Hasen el-Kabisî diyor ki: Bilinene göre Allahü Teala, cennet için topluluk vareder. Bu hadisin dışında Hakk Teala'mn cehennem için bir topluluk varedeceğine (yani cehennemi onlarla doldurmak üzere) dair hadislerden herhangi bir şey bilmiyorum. Hiç günahı olmayan birisine azab etmenin Allahü Teala'mn keremine uygun düşmeyeceğini de, sözüne delil olarak göstermektedir, îteati olmayana nimet verilmesi durumu ise farklıdır.

el-Belkinî de diyor ki: Bu ifadenin, ruhsuz taşların cehenneme atılacağı anlamına alınması, ruh sahibi yaratıkların günahsız olarak cehenneme atılacağı anlamına alınmasından daha uygundur.

el-Feth'de şöyle deniyor: Bu kastedilenlerin ruh sahipleri olması da mümkündür. Ancak bunlar, cehennemin görevlileri gibi orada bulunurlar fakat azab görmezler.

Burada "inşa-vâretme" ilk kez cehenneme sevketme anlamına da olabilir. Nitekim "Onlar oraya atılırlar, cehnnem ise: Daha var mı? diye sorar" sözü buna bir delil teşkil eder.

Müslim'in rivayet ettiği hadislerin şerhine gelince:

Bu hadislerin şerhi, Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhi, (Kastal-lanî'nin Hamişine göre, CIO, s.297)'den alınmıştır:

Cennet ve cehennemin münakaşa etmesi, Allahü Teala'mn bu ikisine temyiz kabiliyeti vereceğim gösterir. Bu yolla anlayış sahibi olurlar ve münakaşa ederler. Ancak bu, onlardaki temyiz kabiliyetinin sürekli olmasını gerektirmez,

'Acizler' ile kastedilenler, dünyada güç, servet ve mevki sahibi olmaktan, dünyalık istemekten aciz olanlardır. Düşkünler ise, küçümsenen zayıflardır. Perişanlar ise, pek dünya işinden anlamayan, insanların ahmak zannettiği kimselerdir. "Cennet ehlinin çoğu ahmak sanılan kimselerdir" hadis-i şerifi de bu manayı bildirmektedir.

Kadı lyaz diyor ki: Burada kastedilenler, iman sahiplerinin çoğunluğunu oluşturan avam tabakası, bilgisi az olan halk taba-kasıdır. Çünkü bunlar sünneti pek bilmezler ki, fitneye, bid'atlere vs. düşsünler, onlar doğru inanç sahibi olurlar ve imanlarında sabit olurlar. Bunlar Mü'minlerin çoğunluğunu oluşturdukları gibi, cennet ehlinin de çoğunluğunu oluştururlar. Bilgi, anlayış sahipleri, ilimleriyle amel eden âlimler, salih kullar, ibadete düşkün

kimseler ise, azınlıkta "olurlar. Bunlar Allah indinde yüksek mevkilere sahip olacaklardır. Yine denilmiştir ki: Buradaki "cennet ehli hep zayıf olan, zayıf olmaya çalışan kimselerdir" manasmdaki hadis-i şerifte kastedilen 'zayıflık1, büyüklenen zorbalık taslayan kimsenin aksine, nefsini Allah karşısında zayıf düşüren, onu iteate zorlayan kimsedir.

"Rabbu'l-Izzet Tebareke ve Teala, içine ayağını koyuncaya kadar cehennem "daha var mı?" demeye devam eder." Bu söz Alah'm sıfatlan hakkındaki meşhur rivayetlerden biridir. Bu konuda daha önce geniş şekilde açıklama yapılmıştır. Bilindiği üzere bu gibi konularda iki görüş vardır: Selef, te'vile gidilmeyip kastedilen manaya inanılması yolunu seçer. Kelamcıların çoğu ve halef âlimlerinin bir kısmı ise, bu gibi ifadeleri Hak Teala'nm sıfatlarına layık olacak şekilde te'vil etme yoluna giderler.

Buradaki "ayak" kelimesinin te'vilinde değişik görüşler ileri sürülmüştür: Burada ayak ile kastedilen "öne geçen" dir ki, bu da dilde yaygın durumdadır. O zaman anlam şöyle olur: Allahü Teala, cehennem ehlinden takdim ve takdir ettiklerini koyuncaya kadar.

el-Mazerî ve Kadı Iyaz şöyle diyorlar: Bu açıklama (yukarıdaki açıklama) Nadr ibnu Şemîl ve başkalarının Îbnu'l-A'rabî'den rivayetle yaptıkları te'vildir.

İkinci görüşe göre: Bununla kastedilen, bazı kimselerin ayaklarıdır.

Üçüncü görüşe göre: Yaratıklar içinden bu şekilde (yani 'ayak' olarak) isimlendirilenler olabilir.

Ebu Bekir ibnu Fevrek, içinde ayak konusu geçen ibarenin rivayetinin sabit olmadığını ileri sürüyor. Ancak bunu Müslim ve Başkaları rivayet etmişlerdir. Bu ibare sabittir ve yukarıda geçtiği üzere te'vil edilebilir.

'Bacak1 ile insanlardan bir topluluk kastedilmiş olabilir. Mesela "çekirge bacağı" denilince (Arapça'da) bir çekirge topluluğu kastedilmiş olur.

Kadı îyaz diyor ki: En uygun olan te'vile göre, bununla kastedilen, cehennemi haketmiş ve bunun için yaratılmış olan bir topluluktur. Bu ifadeyi zahir anlamından ayrı bir şekilde anlamak gerekir. Çünkü Allahü Teala'hm bir uzvunun olmayacağı açık delillerle sabittir.

"Cehennem Rabb'ine Şikayette Bulundu..." Hadisi

378. Bu hadisi Buharı, C.4, s.l40'da, Kitabu Bedull-Halk'm "Cehennemin Özelliği" babında rivayet ediyor:

Ebu'l-Yeman, Şuayb'dan, o Zûhrî'den, o Ebu Seleme ibnu Abdurrahman'dan, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulul-lah Aleyhisselâm'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Cehennem Rabb'ine şikayette bulunur: "Ey Rabb'im bir kısmın bir kısmımı yedi" der. Allahü Teala da ona ikinefes ıçm izm veni Bir nefes kışın, bir nefes de yazın. Bunlar, karşılaştığınız şiddetli sıcak ile karşılaştığınız en şiddetli soğuktur."

378 378. Hadisin Şerhi:

"Cehennem Rabb'ine şikayette bulunur". Yani Allahü Teala'mn ona hayat vermesi ile, gerçek manada söz söylemek suretiyle şikayette bulunur veya lisan-ı hâl üzere konuşur. Şikayeti, içindeki kaynamadan ve bir kısmının diğer bir kısmım yemesinden (yakmasından) dolayıdır.

"Allahü Teala ona iki nefes için izin verir". Buradaki nefesi, el-Beyzavî, mecazî anlamda kabul etmiş, onun dışındakiler, gerçek bir nefes olarak anlamışlardır. Bu da, onun içinden çıkıp havaya karışan şeydir. Kardan ve ateşten melek yaratan, ateşten zemheri soğuğunu çıkarmaya da kadirdir.

En doğrusunu bilen ise Allah'tır.

Resulullah Aleyhisselam'ın Havzı İle İlgili Rivayetler Havz Hadîsi

379. Bu hadisi Buharî Rahmetullahi aleyh C.8, s.H9'da, Havz* babında rivayet etmiştir:

Amr ibnu Ali, Muhammed ibnu Cafer'den, O Şu'be'den,o el-Muğire'den, o Ebu Vail'den, o da Abdullah Radıyallahü Anh'dan Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Ben hepinizden önce havzm başına giderim. Sizden birtakım kimseler benimle beraber çıkarlar (benim yanımda yerahrlar).

Sonra bazıları benim önümden alınırlar. Ben: "Ey Rabbim, onlar benim ashabımdırlar" derim. "Bunların senden sonra neler çıkardıklarını bilmezsin" denilir[40]

Bu hadisi Buharı Rahmetullahi Aleyh Huzeyfe Radıyallahü anh'a varan bir başka senedle de rivayet etmiştir. Müslim de, Huseyn'in Ebu Vail'den,

Onun Huzeyfe Radıyallahü anh'den, Onun da Resulullah Aleyhisselâm'dan rivayetiyle gelen tarikle rivayet etmiştir.

380. Buharı, aynı zamanda Enes ibnu Malik Radıyallahü Anh'a varan bir senedle bu hadisi rivayet etmektedir. Bu rivayetinde şöyle diyor:

Müslim ibnu İbrahim, Vuheyb'den, o Abdulaziz'den, o da Enes Radıyallahü Anh'den Resulullah Aley his selâm'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Ashabımdan bir takım insanlar havzın başında bana gelirler. Onları tanıdığımda önümden alınırlar, "Onlar'benim ashabımdır" derim. (Hakk Celle ve Ala): "Sen onların senden sonra neler çıkardıklarını bilmezsin" der".

Müslim, bu hadisi, Kitabu'l-Menakıb'da rivayet ediyor.

381. Buharı bu hadisi Sehl ibnu Sa'd Radıyallahü Anh'a varan bir senedle rivayet ederek şöyle diyor;

Sald ibnu Ebi Meryem, Muhammed ibnu Mutarraftan, o Ebu Ii:-tm'den, o da Sehl ibnu Sa'd Radıyallahü Anh'den Resulullah Alrvhısselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet ediyor

"Ben hepinizden Önce havzm başına varırım. Kim benim önümden geçerse (kim Bana uğrarsa) ondan içer, kim,de ondan içerse bir daha ebediyen susamaz. Benim kendilerini tanıdığım kendilerinin de tanıdıkları bir takım kimseler bana gelecekler, sonra onlarla benim arama engel konulacak"

Ebu Hazim der ki, benim bu rivayetimi Nu'man ibnu Ebu Iyâş duydu: "Sehl'den aynen böyle duydun mu?" dije sordu. Ben: "Evet" dedim. Bunun üzerine şöyle söyledi: Ebu Saîdi el-Hudrz için şahidlik ederim ki, ben de ondan bu hadisi duydum Ancak o şöyle bir ilaveye yer vermişti:

"Ben: Onlar bendendirler, derim. "Bunların senden sonra neler çıkardıklarını bilmezsin" denilir. Ben de: Benden sonra değişiklik yapanlar uzak olsunlar, uzak olsunlar, derim". [41]

382. Bu hadisi Buharı, Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'a ulaşan bir senedle rivayet ederek şöyle diyor:

Ahmed ibnu Şebib ibni Saîd el-Habetî babasından, o Yunus'tan, o ibnu Şihâb'dan, o Sâid ibnu el-Museyyeb'den, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle söylediğini rivayet etti.

"Kıyamet gününde ashabımdan bir topluluk bana gelir, bunlar havzdan mahrum bırakılırlar. Ben: Ey Rabb'im, onlar ashabımdır, derim. Hakk Teala: Bunların senden sonra neler çıkardıkları hakkında senin bilgin yoktur, bunlar sırtlarını dönüp geri geri gittiler, diye buyurur"

Şuayb, ez-Zuhrî'den naklen dedi ki, "Ebu Hureyre Radıyallahü Anh, Resulullah Aleyhisselâm'dan hadis rivayet ederken "bunlar havzdan mahrum bırakılırlar, veya oradan uzaklaştırılırlar" anlamına gelen "fe yuclevne" ibaresini kullandı, Ukeyl'in ez-Zuhrî'den rivayetine göre de "dövülerek oradan uzaklaştırılırlar" anlamına gelen "fe yuhalle'ûne" ibaresini kullandı". [42]

383. Buharî Rahmetullahi Aleyh bu hadisi, yine Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den daha uzun bir metinle rivayet etmiştir. O rivayet şöyledir:

İbrahim ibnu'l-Munziri el-Hızâmı, Muhammed ibnu leyh'den, o babasından, o Hilal'den, o Ata ibnu Yesar'dan, o da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle buyurduğunu r ivayet etti:

"Ben ayakta iken, birden bir topluluk gelir, onları tanıdığımda, benimle onların arasında bir adam dikilir: "Gelin"der. Ben: "Nereye?" derim. "Cehenneme vallahi" der. "Suçları nedir?" derim. "Bunlar senden sonra arkalarını dönerek dinden uzaklaştılar", der. Sonra bir topluluk gelir. Onları tanıdığımda, benimle onların aralarında bir adam dikilir. "Gelin" der. Ben: Nereye? derim. "Cehenneme vallahi" der. "Suçları nedir?" derim. "Bunlar senden sonra arkalarını dönüp dinden uzaklaştılar" der. Onların içinden, dağınık deve sürülerinden kurtulabilenler kadar çok az kimsenin ancak kurtulabildiğini görürüm". [43]

384. Bu hadisi Buharı, Kastallanî'ye göre, C.9, s.343'de yine aynı babda Esma bintu Ebi Bekri's-Sıddik Radıyallahü Anlaşma'ya ulaşan bir senedle rivayet ediyor. Orada şöyle diyor:

Saîd ibnu Ebi Meryem, Nafî ibnu Ömer'den, -yani İbnu Abdullah el-Cemha'dan-, o İbnu Ebi Muleyke'den, o da Esma bintu Ebi Bekir es-Sıddık Radıyallahü Anhuma'dan Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

"Ben havz başında olurum.. Sizden orada bana gelenleri gözlerim. Bazı kimseler benim önümden alınır. Ben: Ey Rabb'im onlar benden ve benim Ümmetimdendir, derim. "Senden sonra bunların ne işlediklerini farkettin mi? Vallahi, bunlar hemencecik Ökçeleri üzere geri döndüler" denilir. İbnu Ebi Muleyke Şöyle derdi: Ey Allah'ım, ökçelerimiz üzere geri dönmekten, dinimizde fitneye düşmekten sana sığınırız". [44]

379 - 384. Hadislerin Şerhi:

Resulullah Aleyhisselâm'ın "Ben hepinizden önce havzın başına giderim" buyurmasında Muhammed ümmeti için büyük bir müjde vardır.

"Onlar benim ashabım diri ar" yani benim Ümmetim den dirler.

"Bunların senden sonra neler çıkardıklarını bilmezsin". Yani dinden dönmeleri ve yaptıkları fenalıklar hakkında bilgin yoktur. Onların Senden sonra çıkardıkları şeyler havzdan uzaklaştırılmalarının sebebidir.

"Benden sonra değişiklik yapanlar uzak olsunlar, uzak olsun lar". Yani benim getirmiş olduğum dinde değişiklik yapanlar. Küfre düşmeksizin günahlar işleyenler için "uzak olsunlar, uzak olsunlar" denmez. Bilakis Resulullah Aleyhisselâm onlara şefaat eder, onların durumlarıyla ilgilenir. Zira o, iman sahiplerine karşı son derece şefkatli ve merhametlidir.

Ebu Hureyre'nin ikinci rivayetinde bildirildiği üzere Resulullah Aleyhisselâm'ın "Ben ayakta iken" buyurması "Havzın kenarında ayakta iken" anlammadır.Yine aynı rivayette "onları tanıdığımda, benimle onların arasında bir adam dikilir" denirken kastedilen, adam suretinde bir melektir. Buradaki "onların içinden dağınık deve sürülerinden kurtulabilenler kadar çok az kimsenin ancak kurtulabildiğini görürüm" sözü gösteriyor ki: Bu kimseler iki sınıf olacaktır: Kafirler ve günahkarlar. (Yani kafirler kurtulamayacak, günahkarlar ise cezalarını çektikten sonra kurtulabileceklerdir).

Havz Hakkında Bazı Bilgiler

îbnuT-Karkül diyor ki: Havz, suyun toplandığı yerdir. Resulullah Aleyhisselâm'ın havzınm sırattan önce mi yoksa sonra mı olduğu konusunda ihtilaf edilmiştir.

Kadı Iyaz, Tezkire'sinde: Bu konuda bildirilenlerden anlaşıldığına göre, insanlar kabirlerinden susamış halde kalkarlar, diyor ve "Ben ayakta iken

birden bir topluluk gelir. Onları tanıdığımda benimle'onların arasına bir adam dikilir. "Gelin" der.,

Ben: "Nereye?" derim. "Cehenneme vallahi" der" diye devam eden hadisi delil gösteriyor.

el-Kurtubî de diyor ki: Bu hadis gösteriyor ki, havz sırattan önceki bekleme yerinde olacaktır. Çünkü sırat uzun bir köprüdür. Oradan geçilir. Kim oradan geçerse cehennemden selamete kavuşur. Bazıları da diyorlar ki: Havz sırattan sonradır. Bu-harî'nin havzla ilgili hadisleri, şefaat ve mizan'm kurulması ile iÜ gili hadislerden sonraya koyması da buna işaret etmektedir. Ayrıca Sahih-i Tirmizî'de yer alan ve Enes Radıyallahü Anh'den rivayet edilen şu hadisde de bu görüşe delil vardır:

"(Enes Radıyallahü Anh' diyor ki) : Resulullah Aleyhis-selâm'dan bana şefaat etmesini istedim. "Bunu yaparım" dedi. "Seni nerede arayacağım?" dedim. "Beni ilk aramaya başladığında Sırat'm üzerinde ara" dedi. "Orada bulamazsam?" dedim. "Mizan'ın başında olurum" dedi. "Orada da bulamazsam?" dedim. "Havzın başında olurum" diye buyurdu".

Ayrıca, Resulullah Aleyhisselâm'm "Ondan bir kere içen bir daha ebediyen susamaz" sözünün zahiri de bu.anlamı te'yid ediyor. Çünkü bu ifade, ondan içmenin he s ab dan ve cehennemden kurtuluştan sonra olacağını gösteriyor. Vaziyete göre, susamayacak kimsenin cehennemde azab görmemesi gerekir.

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'm rivayet ettiği ve havzın sırattan önce olduğuna delil getirilen hadis hakkında ise denilebilir ki, bu hadise göre insanlar onu görecekler ve onun bulunduğu yere yaklaşmak isteyecekler. Ama Sıratın kalan kısmını geçinceye kadar cehenneme düşürülecekler. İsteyen bunun üzerinde düşünsün. (Kurtubî'den).

Biz diyoruz ki: Bu görüş üzerinde düşündük ve araştırmaya tabi tutulunca pek kuvvetli bir görüş olmadığının ortaya çıktığını gördük. Çünkü Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'ın rivayet ettiği hadis, havzın bekleme yerinde (mevkifte) olacağını açıkça bildiriyor. Peygamber Aleyhisselâm'da, havzın başında duracaktır. Birden sözkonusu topluluğun havza yaklaştığı görülecek, sonra bir adam çıkarak Peygamber Aleyhisselâm ile onların arasına durarak, onları havza ulaşmaktan men edecektir. Yukarıda zikredilen te'vil ise, hadisin anlamından çok uzaktır.

Havzm "Oradan bir kere içen bir daha ebediyen susamaz" sözüyle ifade edilen sıfatının, yukarıdaki görüşü desteklediğinin ileri sürülmesine gelince; buradan haraketle havzm sırattan sonra olacağı neticesine varılamaz. Çünkü

hadisin zahirî anlamı, sırattan önce bekleme yerinde olacağı yönündedir. Ondan içilmesi ise, bu yerde beklemenin sebep olduğu susuzluğu gidermek, ve bundan sonra bir daha susuzluğa duçar olmayı engellemek için olacaktır. Bu, aynı zamanda cehennemden kurtuluşun bir alametidir. Eğer sırattan sonra cennette olsaydı, bunun ayrıca ne faydası olurdu ki! Cennette zaten susuzluk olmayacak. Havzdan içme ihtiyacı duyacak olanlar, bekleme yerinde bulunanlar olacaktır. O esnada oradan içen, bir daha ebediyen susamayacak ve cehennemde de azab edilmeyecek; Sıratın korkunç dikenlerinden kurtulacaktır.

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'm rivayet ettiği hadisi, "sözü edilen kimselerin sırat üzerinde havza yaklaşacakları sonra cehenneme düşecekleri" şeklinde te'vil edilmesi, ilmi araştırma yapan hiç kimsenin aklına gelebilecek bir te'vil değildir. Üstelik bu hadiste: "Ben: Nereye? derim, "Cehenneme" der "Bunların senden sonra neler çıkardıklarını bilmezsin" gibi ifadeler geçmektedir. Bu ifadeler açıkça gösteriyor ki, havz sırattan önce bekleme yerinde olacaktır. En doğrusunu bilen Allah'tır.

et-Tezkire müellifi (Kadı Iyaz) diyor ki: Anlaşıldığına göre Resu-lulâh Aleyhisselâm'ın iki havzı olacaktır. Birisi sırattan önce mev-kifte (bekleme yerinde) diğeri ise cennette olacaktır. Her ikisi de Kevser olarak adlandırılacaktır.

Bu iktibası yapan Kastallanî ise, Kevser'in cennette bir ırmak olduğunu ve suyunun havza aktığını, ancak kevser ırmağından su alması itibariyle havza da kevser isminin verildiğini bildiriyor ve şu açıklamayı yapıyor: Sahih-i Müslim'de yer alan ve Ebu Zer Radıyallahü Anh'm rivayet ettiği bir hadiste: "Havza cennetten iki oluk akar" buyuruluyor.

Daha Önce de bildirildiği üzere Sırat, cehennem üzerinde ve bekleme yeri ile cennet arasında bulunan bir köprüdür. Eğer havz sırattan önce olsa idi, cehennem ateşi kevser ırmağından havza su akıtılmasını önlerdi.

Biz buna cevap olarak deriz ki: Bu açıklama pek net değildir.

Çünkü burada ahiret işlerini dünya işlerine kıyas ederek "cehennem ateşi cennetteki kevser ırmağından havza su akmasını önlerdi" diyor. Burada hakkında sera'î (vahiyle gelen) delillerden başka delilimiz bulunmayan gaybî âlem, şehadet âlemine yani görülen âleme kıyaslanmaktadır. Oysa bu pek aklın kabul edebileceği bir şey değildir. Hiç kimse cehennemin yerini yakinî bilgi ile bilmiyor ki, kevser suyu ile havz arasında engel teşkil edeceğini kesin olarak söylesin. Üstelik daha önce belirtildiği üzere, insanların havza mevkifte (yani bekleme yerinde) ihtiyaçları olacaktır.

Burada insanlar çok şiddetli bir susuzluğa maruz kalacaklar-. Bu şiddetli susuzluk bekleme yerinde ve cehennemde olacaktır. Cehennemde olanlar ise, susuzluklarını giderecek her şeyden men olunacaklardır. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'inde şöyle buyuruyor: "Cehennemlikler cennettekilere, "bize biraz su veya Allah'ın size verdiği rızıktan gönderin" diye seslenirler, onlar da, "Doğrusu Allah dinlerini alay ve eğlenceye alan, dünya hayatına aldanan inkarcılara ikisini de haram etmiştir" derler".

Cennetlikler ise, pek büyük bir nimet içinde olacaklardır. Misk kokusu çıkaran ağzı kapalı saf bir içecekten içecekler. Katkısı kâfur ve zencefil olan içeceklerden içeceklerdir. Mü'minlerin susuzluklarını gidermeye gelince, bekleme yeri dışında bir yerde içeceğe ihtiyaçları olmayacaktır. En doğrusunu bilen Allah'tır.

Eğer bu konu araştırma ve akıl yürütme ile anlaşılacak bir konu ise, yapılan araştırmaların sonunda varılan netice budur. Ancak gayet açıktır ki, bu konunun sem'î (vahye dayanan) delillerden başka kaynağı yoktur. Bu varılan netice de, Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'm rivayet etiği hadiste ve daha başka rivayetlerde sabittir.

Havzla İlgili Tamamlayıcı Bilgiler

Bu bölümde Buharı Rahmetullahi Aleyh'in Sahih'inde havzm mahiyeti ile ilgili olarak rivayet edilen hadisleri vereceğiz:

1. Ibnu Ömer Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resu-lullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Önünüzde, Cerbâ ile Ezruh arasındaki genişlik kadar genişliği olan bir havz bulunacaktır". (Cerbâ ve Ezruh her ikisi de Suriye bölgesinde bulunan iki kasa-

badır. Bu hadiste kastedilen manayı, Ziya el-Makdisî'nin Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet ettiği "Genişliği Cerbâ ve Ezruh arası kadardır" anlamındaki hadis açıklamaktadır. Havzın açılarının eşit olduğu rivayet edilmiştir.

2. Abdullah îbnu Amr ibni'1-As, Resulullah Aleyhislelâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Havzın uzunluğu bir aylık mesafedir. Suyu sütten beyazdır. Kokusu miskten hoştur. Bardakları gökteki yıldızlar gibidir. Ondan içen bir daha ebediyen susamaz".îbnu Ebi'd-Dünya'nın en-Nuvas ibnu Sem'ân'dan merfu olarak rivayet ettiği bir hadiste de şöyle deniliyor: "Oraya ilk varacak olan (yani Resulullah Aleyhis-selâm'dan sonra) her susuzu sulayan kimsedir"

3. Enes ibnu Malik, Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet etti:

"Havzımm genişliği Eyle ile Yemen'deki San'a arası kadardır. İbriklerinin sayısı ise gökteki yıldızların sayısı kadardır."

(Eyle şehri, Filistin bölgesinde Kızıl Deniz kıyısında bulunan mamur bir şehir idi. Şu an harab olmuştur. Mısır'dan giden hacılar oradan geçerler. Mısır'ın kuzeylerine düşmektedir. Mısırlıların Akabe Körfezi derken kastettikleri meşhur akabe (geçit) orada bulunmaktadır. Eyle Geçidi diye adlandırılır.

4. Ebu Hureyre Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'm şöyle buyurduğunu rivayet etti:

"Evimle minberim arası, cennet bahçelerinden bir bahçedir. Minberim ise havz üzerindedir."

(Yani dünyadaki minberim kıyamet gününde aynen o haliyle havzım üzerinde olacaktır. Yahut burada kastedilen şu olabilir ki, Resulullah Aleyhisselâm'ın kıyamet gününde bir minberi olacaktır ve o, havz üzerinde bulunacaktır. Kendisi onun üzerine çıkarak, oradan insanları havzmdan içmeye çağıracaktır. En doğrusunu bilen Allah'tır).

Bu hadis Sahih-i Buharı'de Kitabu's-Salat'ın son kısmında geçiyor. İmam Müslim'de aynı hadisi Kitabu'l-Hacc'da rivayet ediyor.

5. Akabet ibnu Amir ibni Isa ibni Ebi'l-Esved el-Cuhenî Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm bir gün Bakî mezarlığına çıktı, orada gömülü olan, ölülerin üzerine, cenaze üzerine, kıldığı şekilde namaz kıldı. Sonra ayrıldı. Gelip minberine çıktı. -Yani âdeta ölülere ve dirilere veda eder bir tavırla- sonra şöyle buyurdu:

"Ben hepinizden önce havzın başına varacağım. Ben sizin üzerinize şahidim. Ben, vallahi şu anda havzıma bakıyorum. Bana yeryüzünün hazinelerinin anahtarları verildi, (yalnız "yeryüzünün anahtarları" diye söylediği de rivayet edilmektedir). Ben vallahi, benden sonra şirke düşeceğinizden korkmuyorum. Ama aranızda dünya için yarışa gireceğinizden ve bunun için birbirinizi öldüreceğinizden,korkuyorum."

6. Harise ibnu Veheb Radıyallahü Anh Resulullah Aleyhisselâm'ın havzım vasfederken "Mekke ile San'a arası kadar" dediğini rivayet etmiştir.

Bir rivayette, hadisin ravilerinden el-Mustevrid'in "Kapları hakkında bir şey duymadın mı?" diye sorduğu (Hârise'nin de): "Orada gökteki yıldızlar gibi kaplar görürsün" diye cevap verdiği bildirilmiştir. Ancak buradaki ifade

merfudur. Her ne kadar merfu olduğu açık olarak belirtilmemişse de, söyleniş tarzı merfu olduğunu göstermektedir.

Ahmed îbnu Hanbel'in Enes ibnu Malik Radıyallahü Anh'den rivayet ettiği bir hadiste de, kaplar hakkında "gökteki yıldızların sayısından çok" denilmektedir.

Müslim'in rivayetinde de: "Orada gökteki yıldızlar gibi ibrikler vardır" denilmektedir.

Kıyamet Gününde Ölümün Kesilmesi Sırat Üzerinde Ölümün Kesılmesînî Bildiren hadîs

385. Bu hadisi İbnu Mace, Sünen'inde Ğ.2, s.305'de, "Cehennemin Özelliği" babında rivayet ederek şöyle diyor:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Re-sulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu:

Kıyamet gününde ölüm getirilir. Sırat üzerinde durdurulur Ey Cennet ehli" diye seslenilir. Cennettekiler, içinde bulundukları yerden çıkarılmaları endişesi ile ve korku içinde bakarlar Sonra-Ey Cehennem ehli" diye seslenilir. Cehennemlikler de neşeyle' içinde bulundukları yerden çıkarılmaları ümidiyle bir rahatlık duyarak bakarlar, "şunu tanıyor musunuz?" denilir "Evet o ölümdür" derler. Sonra emir verilir, o sırat üzerinde kesilir. Sonra her ıkı topluluğa da : "Hepiniz bulunduklarınız yerlerde sonsuza kadar yaşayacaksınız, artık ebediyen ölüm yoktur" denilir. [45]

386. Ölümün kesilmesi konusu, Tirmizî'nin "Cennet ve Cehennem Ehlinin Sonsuzluğu Hakkındaki Rivayetler" başlığını taşıyan babda rivayet ettiği bir hadiste de geçmektedir. Hadisin sonu şöyle geliyor:

Allah cennetlikleri cennete, cehennemlikleri de cehenneme koy-.duktan sonra Ölüm getirilir. Cennetliklerle cehennemlikler arasında yer alan duvar üzerinde durdurulur. Sonra: "Ey cennet ehli" diye seslenilir. Cennettekiler korku içinde bakarlar. Sonra "Ey cehennem ehli" diye seslenilir. Cehennemdekiler, bir şefaat ümidiyle neşe içinde bakarlar. Sonra cennet ehline ve cehennem ehline: "Şunu tanıyor musunuz?" denilir. Berikiler de ötekiler de: "Onu tanıdık, o bize müvekkel kılınan ölümdür" derler. Bundan sonra ölüm yan yatırılır, cennetle cehennem arasında yer alan duvar

üzerinde kesilir. Sonra "Ey cennet ehli, artık sonsuza kadar hayattasınız, ölüm yok; ey cehennem ehli artık sonsuza kadar hayattasınız, ölüm yok" denilir". [46]

Tirmizî Rahmetullahi Aleyh bu hadisin hasen, sahih olduğunu belirtiyor,

385 - 386. Hadislerin Şerhi:

Bu hadislerde bildirilen ölümün kesilmesi hâdisesi, hadislerin zahirinden anlaşıldığına göre gerçek anlamda olacaktır. Allahü Teala'nın ölümü bir hayvan gibi yaratması, bunun bir yerde durdurulup kesilmesi, aklen de inkar edilecek bir şey değildir. Allahü Teala her şeye kadir olduğu için, bütün bu gibi şeyler imkan dahilindedir. Ayrıca ahiretle ilgili işler dünyadaki işlerden farklıdır. Amellerin tartılması meselesi de böyledir. Hadiste "Kitaplar veya ameller tartılır" diye buyuruldu. Bu durum da her bakımdan dünyada alışılagelen duruma ve âdete aykırıdır.

Bununla birlikte ölümün kesilmesi hâdisesinin temsilî bir şey olması da muhtemeldir. Böylece, cennettekilerin, içinde bulunduğu nimetlerle ebedî yaşama hususunda tatmin olarak ölümden dolayı bir endişeleri kalmaz; cehennemdekiler de artık ölümden veya oradan çıkarılmaktan tamamen ümid keserler. Çünkü herkes artık ölümün olmayacağını kesin anlar ve bilir, âdeta ölümün kesildiğini ve bir kimsenin ölümlülük vasfı ile vasıflana-

mayacağım görmüş olur. Biz Resulullah Aleyhisselâm'den sahih olarak rivayet edilenlere inanıyor ve mahiyeti üzerine fazla derine inmeye gerek görmüyoruz. Çünkü bütün bunlar Allah'ın kudreti dahilindedir.

Bütün hak mezheblerin görüşleri de bu istikamettedir.

"Allahü Teala: 'Kimin Kalbinde Bir Hardal Tanesi Ağırlığında İman Bulunursa Onu Çıkarın1 Diye Buyurur..." Hadisi.

387. Bu hadisi Buharı Rahmetullahi Aleyh C.8, s.llö'de, Kitabu'r-Rikak'ın "Cennet ve Cehennemin Özelliği" başlıklı babında rivayet ediyor:

Musa ibnu İsmail Vuheyb'den, o Amr ibnu Yahya'dan, o babasından o da Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

"Cennet ehli cennete cehennem ehli de cehenneme girdiğinde Allahü Teala: Kimin kalbinde bir hardal tanesi ağırlığında iman varsa onu çıkarın, diye buyurur. Bunlar kavrulmuş kömür olmuş bir halde çıkarılırlar. Hayat nehrine atılırlar. Selin getirdiği yığındaki tanenin bitmesi gibi bunlar orada biterler. Resulullah Aleyhisselâm ayrıca şöyle buyurdu: Onu görmez misiniz, nasıl sarı ve kıvrak bir vaziyette biter.[47]

388. Bu hadisi Buharî, Kitabul-İman'ın, "İman Sahiplerinin Ameller Yönünden Birbirlerine Üstünlüğü" başlıklı babında rivayet ediyor:

İsmail îbnu Ebi Uveys ibni Abdullah el-Esbahi el-Medeni (Daru'l-Hicre İmamı, İmam Malik'in kızkardeşinin oğlu), İmam Malik'den, o Amr ibnu'l-Yahha el-Mazinî'den, o babasından, o da Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahü anh'den Resulullah Aleyhis-selâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

"Cennet ehli cennete cehennem ehli de cehenneme girer. Al-lahü Teala: Kalbinde bir hardal tanesi ağırlığında iman olanı (cehennemden) çıkarın, diye buyurur. Bunlar kararmış vaziyette çıkarlar, Haya veya Hayat -burada imam Malik şüpheye düşmüştür- nehrine atılırlar. Selin kıyısındaki tanenin bitmesi gibi onlar da bu nehirde biterler. O tanenin nasıl sarı ve kıvrak bir şekilde bittiğini görmediniz mi?[48]

387 - 388. Hadislerin Şerhi:

"Kimin kalbinde bir hardal tanesi kadar iman varsa..." yani asıl tevhid inancına ilave olarak, yani kimin iyilik niteliğinde bir imanı varsa, demektir, iman maddi bir şey olmadığı için ağırlık veya hacimle hesab edilemez. Burada kastedilen ameldir. Ameller cevherler ile temsil edilirler. Buna göre, iyilik kefesindeki ameller, beyaz, parlak cevherler şeklinde, günah kefesindeki ameller ise siyah, karanlık cevherler şeklinde görünürler.

"Kalbinde (hardal tanesi) kadar imanı olanı cehennemden çıkarın..." sözünden imam Gazali: "İmanın gerçeğini anlamış, ancak, şehadet kelimesini söylemesine ölümün engel olmuş olduğu kimselerin cehennemden çıkarılacağı" hükmünü çıkarmıştır.

imam Gazali doyar ki: Ancak bir kimse, şehadet kelimesini söylemeye muktedir olur da ölünceye kadar söylemez, bununla birlikte kalbiyle

inanırsa bunun, şehadet kelimesini söylemekten

kaçınması, namaz kılmaktan kaçınması gibi sayılır. Cehennemde ebedî olarak kalmaz. Ancak tersi de olabilir. Gazali'nin dışındakiler, diliyle söylememesinin ebedî cehennemde kalmasını gerektireceği görüşündedirler. Burada, yani bu görüşe göre, hadiste geçen "kalbinde" sözünün teViline ihtiyaç vardır. Buna göre bu söz "gücü olursa kalbindeki imanı dili ile de söylemesi şartı ile" manasına alınır.

Bu iki ihtimal şundan kaynaklanıyor: imanı dil ile de söylemenin imandan sayılacağı ve dolayısıyla bu yapılmadan iman tamam olmayacağı görüşünde ihtilafa düşülmüştür. Alimlerden bir grup ou görüşü kabul etmektedir. İmam Şemsuddin ve Fahru'l-îslam görüşte olanlardandır. Yahut imanın dil ile söylenmesi dünyevi hükümlerin uygulanması için şarttır. Bu da tahkik ehli alimlerinin çoğunluğunun görüşüdür. Şeyh Ebu Mansur bunu ka-iiui etmektedir. Hadis ve ayet metinleri ise bu konuda biraz kapalı bir durum (müteşabih) arz etmektedir. Taftazanî de böyle söyleyenlerdendir.

Bu hadisi Müslim, Kitabu'l-İman'da da rivayet etmiştir. Ancak Buharî'nin rivayetindeki senet Müslim'in rivayetindeki senetten daha kısadır. (Yani Buharî'nin rivayetinde ravi sayısı daha azdır ki, buna uluvv denmektedir. Çünkü bu durumda hadisin sıhhat derecesi artmaktadır. -Mütercim). Bu hadisi, Nesâî de rivayet etmiştir.

Bu hadis Mürcie'nin görüşünün yanlışlığını ortaya koyuyor. Çünkü hadiste iman olsa da, günahın kişiye zarar vereceği bildiriliyor. (Mürcie ise imanla birlikte günahın zararı olmayacağı görüşünü savunuyor). Hadis aynı zamanda, büyük günah işleyenlerin ebedî cehennemde kalacağını ileri süren Mutezile ve aynı görüşü paylaşanların iddiasının yanlışlığını da ortaya koyuyor.

Allahü Teala kendi ihsanı ile bizi cehennemden korusun, iyilerle beraber cennetine koysun. Amin.

Cennet Ve Cehennemin Etrafını Saranlar Ve Cehennem Ehlinin Yiyeceği

"Cennet Nefse Hoş Gelmeyen Şeylerle, Cehennem De Nefsin Hoşlandığı Şeylerle

Çevrilmiştir...1' Hadisi .

389. Bu hadisi İmam Tirmizî Camiinde, C.2, s.92'de, "Cennet Nefse Hoş Gelmeyen Şeylerle Çevrilmiştir" başlıklı babda rivayet ediyor:

Ebu Hureyre Radıyallahü anh'den rivayet edildiğine göre Resu-lullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Allahü Teala cenneti ve cehennemi yarattığında Cibril Âleyhis-selâm'ı cennete gönderdi ve : Ona ve onun içinde, ehli için hazırladığım şeylere bak, diye buyurdu. Cibril geldi, cennete ve içindeki ehli için hazırlanan şeylere baktı. Hakk Celle ve Âla'ya döndü: "izzetine yemin olsun ki, onu duyan herkes oraya girer" dedi. Ce-nab-ı Hakk emir buyurdu cennetin etrafı nefse hoş gelmeyen şeylerle çevrildi. Cibril'e: "Tekrar git" dedi. Cibril gitti baktı ki, etrafı hep nefse hoş gelmeyen şeylerle çevrili. Hakk Teala'ya dönüp: "İzzetine yemin olsun ki, kimsenin oraya girememesinden korktum" dedi. Sonra Cenab-ı Hakk Cibril'e: "CehennenTe git, oraya ve ehli için, içinde neler hazırladığıma bak" dedi. Cibril gitti baktı ki, cehennemin ateşi birbirine girmiş. Döndü ve: İzzetine yemin olsun, onun haberini duyan bir kimse oraya girmez, dedi. Sonra Yüce Allah emir verdi, cehennemin etrafı nefse hoş gelen şeylerle çevrildi. Cibril'e de: Tekrar oraya git, dedi. Gitti baktı ve bu kez de: İzzetine yemin olsun, kimsenin oradan kurtulamayarak içine gireceğinden korktum, dedi.[49]

Ebu İsa et-Tirmizî Rahmetullahi Aleyh bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylüyor.

390. Bu hadisi Ebu Davud'da Sünen'inde, C.4, s,185'de, "Cennet ve Cehennemin Yaratılışı" Babında Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'e ulaşan bir senedie rivayet ediyor:

Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet edildiğine göre Resulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Allahü Teala cenneti yarattığında Cibril'e: Git, oraya bak, diye buyurdu. Gitti, ona baktı, sonra geldi ve: Ey Rabb'im, İzzetine yemin olsun, onun haberini duyan kimse mutlaka oraya girer, diye söyledi. Sonra Allahü Teala onun etrafını nefse hoş gelmeyen şeylerle çevirdi ve: Git ona bak, diye

buyurdu. Cibril gitti, baktı, sonra gelip: Ey Rabb'im, kimsenin oraya giremeyeceğinden korktum, dedi. Allahü Teala cehennemi yarattığında Cibril'e: Ey Cibril,git ona bak, diye buyurdu. Cibril gitti, baktı sonra gelip : İzzetine yemin olsun, oraya girecek kimsenin onun haberini duymamış olması gerekir, diye söyledi. Allahü Teala onun etrafını nefse hoş gelecek şeylerle çevirdi ve : Ey. Cibril, git ona bak, diye buyurdu. Cibril gitti baktı ye bu sefer: Ey Rabb'im izzetine yemin olsun, oraya girmeyen kimsenin kalmayacağından korktum", diye söyledi. [50]

Bu hadisi İbnu Mace de, Sünen'inde, "Allah'ın izzetine yemin etmek" başlıklı babda, Tirmizî ve Ebu Davud'un verdikleri metne yakın bir metinle Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet etmektedir.

389-390. Hadislerin Şerhi:

"Cennetin etrafı nefse hoş gelmeyen şeylerle çevrildi". Yani cennet her yandan nefsin hoşlanmadığı fiillerle çevrilidir. Bir kimse bu fiilleri işlediği zaman cennetten uzak kalır. Burada söz, temsilî mahiyettedir. însanın yerine getirmeden, hakkıyla uygulamadan, cennete ulaşamayacağı; belalara, musibetlere, sıkıntılara sabır gibi nefse ağır gelen emirler, içinde akreb, canavar, vs. gibi her türlü zararlı hayvanın gizlendiği, dikenlerle sarılı duvarlara benzetilmiştir. Bu duvarlar büyük bir bahçeyi her taraftan sarmış durumdadır. Hiç kimse bu korkunç duvarları aşmadan, ayağına diken batması, akreplerin, yılanların ısırması, vahşi hayvanların saldırması gibi o duvarları aşarken karşılaşacağı sıkıntılara katlanmadan, o büyük bahçeye ulaşamıyacak ve içindeki nimetlerden istifade edemiyecektir. Şüphesiz bu da, zor bir mücadeleyi ve sürekli sabrı, tahammülü gerektirmektedir. İşte cennet böyledir. Nefsiyle Allah düşmanlarıyla mücadele etmek, başına gelenlere sabretmek, Allah'ın hükmüne razı olmak, İslam'ın emirleini en güzel şekilde yerine getirmek, karşısına çıkacak her türlü zorluğa katlanmak, arzuladığı şeyin ger ektirdiği her türlü fedakârlığı göstermek, canını malını matlûbu yolunda feda etmek suretiyle dünyanın sıkıntılarını aşmadan hiç kimse cennetin ebedî, kesintisiz nimetine kavuşamayacaktır. O, yani ebedî cennet nimeti, Cenabı Allah'ın, Mü'minlerin canlarını ve mallarını onunla satın aldığı ücretidir. Yüce Allah kitabında şöyle buyuruyor. "Allah, Mü'minlerden mallarını ve canlarını karşılığında cennet olmak üzere satın almıştır. Allah yolunda savaşır öldürülürler ve öldürürler.

Bu gerek Tevrat'ta, gerek İncil'de, gerek Kur'an'da bildirilmiş olan Allah'ın hakk olan bir vaadidir".

Cehennem ise, insan nefsinin tabiatı itibariyle meyledeceği, işlemekte zorluk ve sıkıntı çekmeyeceği, bilakis isteyerek ve hoşlanarak yapacağı fiillerle çevrelenmiştir. Cehennem çok fena bir kalış yeri ve kötü bir meskendir. Ancak etrafım saran şeyler nefislerin arzulayacağı, gözlerin hoşlanacağı şeylerdir. Nefisler bu şehevî arzulara yaklaşırlar. Sonra da cehenneme düşmekten uzak olduğu zannıyla bu arzularına uymak suretiyle; onlardan lezzet duyarlar. Bu arzularına uymak suretiyle elde ettikleri lezzetler ise onu daha büyük lezzetlere yöneltir. Ne zaman bir lezzet duysalar; onun arkasından daha büyük lezzetin peşine düşerler. Nefis her zaman elde ettiğinin daha fazlasını ister, sevdiği bir lezzeti elde edince, hep daha güzeline koşar. Bu şekilde bütün lezzet duvarlarını aşmcaya kadar gafletten uyanamaz. O bu duvarları aşınca da farkında olmadan cehennem ateşine düşer. Sonra oradan kurtulmak ister ama, buna hiç kimse güç yetiremez.

Her insan tabiatı itibariyle şehevî arzulara meyleder. Özellikle bozuk çevreye sahip olan, kötü bir toplumun içinde bulunan kişi, kendisine ölüm gelinceye kadar hep. şehvetlerinin peşine koşar, şehevî arzularının içine dalar. Kendinin asıl kurtarıcısının iman ve güzel amel olduğunu düşünmeksizin cehenneme düşer. İşte bunun için Cibril Aleyhisselâm cehennemin etrafının nefse hoş gelen şeylerle çevrili olduğunu görünce 'izzetine yemin olsun ki, hiç kimsenin oradan kurtulamayarak içine düşeceğinden korktum demiştir. Yani, eğer inkarcı müşriklerden olursa ebedi kalmak üzere, ama iman sahibi olmakla birlikte nefsine hoş gelen haram fiilleri işlemek suretiyle Allah'a isyan edenlerden olursa, günahlarından temizlenmesi için bir süre azab görmek üzere oraya (cehenneme) girer.

Allahü Taala bizi cehennemden korusun ve takva sahibi iyilerle birlikte cennetine koysun- Amin, velhamdü lülahi Rabbüalemin.

"Cehennem Ehlinde Bir Açlık Görülür..." Hadisi

39L Bu hadisi Tirmizî Rahmetullahi Aleyh, C.2, s.96-97'de, "Cehennem Ehlinin Yiyeceğinin Özelliği" başlıklı babda rivayet etmektedir:

Ebu'd-Derda Rahmetullahi Aleyh'den rivayet edildiğine göre Re-sulullah Aleyhisselâm şöyle buyurdu:

"Cehennem ehlinine açlık musallat edilir. Bu içinde bulundukları azaba denk olur. Yardam taleb ederler, kendilerine kötü kokulu bir diken yiyecek olarak verilir. Bu ne açlığı giderir, ne de vücuda bir yaran olur. Yeniden yiyecek taleb ederler. Bu kez boğazı tıkayan bir yiyecek verilir. Dünyadayken boğazdaki tıkanmaları içecek ile açtıklarını hatırlarlar. Bu kez su isterler. Demir mengeneler içinde yakıcı bir içecek verilir. Yüzlerine yaklaştığında yüzlerini kavurur. Karınlarına girdiğinde karınlarında olanı yakıp yakıp koparır: "Cehennemin muhafızlarını çağırın" derler. Bunlar: "Size elçileriniz, apaçık delillerle gelmediler mi?" derler. Berikiler: "Evet" derler. Bu sefer: "Öyleyse çağırın durun, kâfirlerin çağırması boş bir şeyden öte değildir." derler. Bu sefer cehennemdeki-ler: "Malik'i (cehennemin baş muhafızı) çağırın" derler. Sonra: "Ey Malik, Rabb'in hiç olmazsa canımızı alsın" derler. Malik de onlara: "Siz böyle kalacaksınız" diye cevap verir. el-A'meş der ki: Bana haber verildiğine göre onların çağırmasıyla Malik'in kendilerine cevap vermesi arasında bin yıl bulunmaktadır. Bu kez: "Rabb'inize dua edin, Rabb'inizden daha üstün kimse yoktur" derler. Sonra: "Ey Rabb'imiz, bizim taşkınlığımız bizi yenmişti, sapık bir topluluk olmuştuk. Ey Rabb'imiz bizi buradan çıkar, eğer bir daha fenalığa dönersek zulmedenlerden oluruz" derler. Allahü Teala da onlara: "Olduğunuz yerde sinip durun, Benimle konuşmayın" diye cevap verir. Böylece bütün iyiliklerden ümidlerini keserler. Bunun ardından, çığlıklar atmaya, ah çekmeye, eyvah demeye başlarlar"

Abdullah ibnu Abdurrahman: "Halk bu hadisi senediyle birlikte vermez" dedi. Ebu İsa et-Tirmizî de diyor ki: Biz bu hadisi: el-A'meş ile biliriz.

Abdullah ibnu Abdurrahman seneddeki ilk kişidir, yani Ebu İsa et-Tirmizî hadisi ondan almıştır. [51]

39L Hadisin Şerhi:

"Cehennem ehline açlık musallat edilir". Yani Allah Teala onlara açlık verir ve bu açlık dolayısıyla büyük bir sıkıntı ve ızdırab içine girerler. "Bu içinde bulundukları azaba denk olur". Yani açlık dolayısıyla çektikleri sıkıntı ve acı, içinde bulundukları azab-dan dolayı çekmekte oldukları sıkıntı ve acıya denk olur. "Yardım taleb ederler". Yani kendilerindeki bu

açlık sıkıntısını giderecek bir yiyecek isterler. "Kendilerine kötü kokulu bir diken, yiyecek olarak verilir. Bu ne açlığı giderir, ne de vücuda yararı olur". Yani dünyada yedikleri yiyeceklerde olduğu gibi bunda, insan vücuduna yarar sağlayacak ve açlığı giderecek bir özellik yoktur. Bu yiyecek-yemeden kurtulamadıkları veya açlıktan dolaya çektikleri ızdırab çok fazla olduğu için yemek zorunda kaldıkları bir yiyecektir.

ikinci kez yardım taleb etmeleri üzerine boğazı tıkayan bir yiyecek veriliyor. Dünyada boğaz tıkanmalarını içecek ile giderdiklerini hatırlayarak su istiyorlar. Bu kez demir mengeneler içinde yakıcı bir içecek veriliyor ve bu içecek yüzlerine yaklaştığında yüzlerim kavuruyor, karınlarına inince karınlarını yakıyor. Bu konuda Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor: "Başlarının üstünden kaynar su dökülür. Onunla karınlarının içindekiler ve derileri eritilir. Ayrıca onlar için de demir kamçılar vardır. Oradan her ne zaman çıkmak isterlerse oraya geri çevrilirler ve "Yangın azabını tadın" denilir."

Onlar "cehennemin muhafızlarını çağırın" derler Yani birbirlerine; Cehennemin muhafızlarından Allah'ın sizi bu azabdan kurtarması için dua etmelerini isteyin derler, Cehennemin muhafızları ise onları azarlamak ve başlarına geleni hakettiklerini kendilerine itiraf ettirmek için: "Size elçileriniz apaçık delillerle gelmediler mi?" diye sorarlar.. Cehennemdekiler "evet" derler. Bu sefer muhafızlar: "Öyleyse çağırın durun" yani isterseniz Allah'a kendiniz dua edin, siz şefaatçilerin şefaatine layık değilsiniz. "Kâfirlerin çağırması boş bir şeyden öte değildir", yani zayi olur gider, ne bir fayda sağlar ne de dikkate alınır, derler. Bu kez cehennemdekiler, cehennemin baş muhafızı olan Malik'e seslenerek: "Ey Malik, Rabb'in hiç olmazsa canımızı alsın" derler. Yani: "Bizim için Rabb'inden dilekte bulun, ölümümüze hükmetsin de ölelim ve bu acıklı azabdan kurtulalım. Malik ise: "Siz böyle kalacaksınız" diye cevap verir. Yüce Allah da Kur'an-ı Kerim'de: "Ölümlerine hükmedilmez ki ölsünler, kendilerinden cehennemin azabı da hafifletilmez" diye buyuruyor.

Cehennemdekiler, dualarının kendilerine fayda sağlayacağını umdukları herkesten ümidlerini kesince, Allahü Teala'ya sığınırlar "Rabb'inize dua edin, Rabb'inizden üstün kimse yoktur" derler. Sonra "Ey Rabb'imiz bizim taşkınlığımız bizi yenmişti, sapık bir topluluk olmuştuk" diyerek günahlarını itiraf ederler ve Hakk Teala'dan kendilerini cehennemden çıkarmasını dilerler ve : "Ey Rabb'imiz bizi buradan çıkar, eğer bir daha fenalığa dönersek zulmedenlerden oluruz" derler. Allahü Teala da onlara:

"Olduğunuz yerde sinip durun" yani cehennemin içinde sessiz sakin, durun; cehennem sizi alıkoydukça siz de köpeklerin baş eğmesi gibi baş eğin; cehennemden çıkarılmanızı istemek için Benimle konuşmayın" diye cevap verir. "Bu zaman bütün iyiliklerden ümidlerini keserler; bunun ardından da çığlıklar atmaya... başlarlar".

Allahü Tealâ bizi cehennem azabından korusun, Amin.

Mü'minuerin Kabe'lerini Görmesi Ve Allahu Teala'nın Cennet Ehline Hitabı

Mü'mınlerin Ahırette Rabb'lerlnl Göreceklerinin Îsbatı1 Île İlgili Hadîs

392. Bu hadisi İmam Müslim Rahmetullahi Aleyh Kastal-lanî'nin hamişine göre, C.2, s.lO7'de rivayet etmektedir:

Ubeydullah ibnu Unıer ibnu Mey sere, Abdurrahman ibnu Mehdî'den, o Hammad ibnu Seleme'den, o Sabit el-Bunanî'den, o Abdurrahman ibnu Ebi Leyla'dan, o da Şuheyb Radıyallahü Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyuduğunu rivayet etmiştir:

"Cennetlikler cennete girdiğinde Allah Tebareke ve Teala: Artırmamı istediğiniz bir şey var mı? diye sorar. Onlar: Yüzümüzü ak etmedin mi, bizi cennete koymadın mı, bizi cehennem azabından kurtarmadın mı? derler. O zaman örtü kal dinli verir. Cennet ehline, Rabb'lerini görmekten daha sevimli bir nimet verilmemiş tir". [52]

393. Müslim, bu hadisin, aynı senedle bir başka rivayetini de veriyor. Ancak orada şöyle bir ilaveye yer vermektedir:

"Sonra Resulullah Aleyhisselâm şu mealdeki ayet-i kerimeyi okudu: "Güzel amel işleyenlere daha güzel karşılık ve fazlalık var". [53]

394. İbnu Mace de, Mü'minlerin Rabb'lerini göreceklerine dair hadisi, başka bir metinle rivayet etmektedir:

Cabir ibnu Abdullah Radıyallahil Anh'dan rivayet edildiğine göre Resulullah ALey his selâm şöyle buyurdu:-

"Cennet ehli kendilerine verilen nimetlerin içindeyken, birden bir nur (ışık) görünür. Başlarını kaldırırlar. Bir de görürler ki, Rabb Teala, üzerlerinden kendilerine tecelli etmiştir. Hakk Teala: "Size selam olsun ey cennet ehli" diye buyurur. Resulullah Aleyhisselâm buyurdu ki; Bu husus Allahü Teala'mn şu ayet-i kerimesinde bildirilmiştir: "Rahmet sahibi olan Rabb katından onlara, sözle selam vardır". Resulullah Aleyhisselâm sonra şöyle devam etti: O, onlara bakar, onlar da O'na bakarlar, O'na baktıkları sürece, araya perde konuluncaya kadar, etraflarındaki cennet nimetlerinden hiçbirine iltifat etmezler. Bundan sonra da, nuru ve bereketi, üzerlerinde, bulundukları yerlerin üzerinde kalır.[54]

395. Bu hadisi de İbnu Mace Şuheyb Radıyallahü Anh'den rivayet ederek şöyle bildiriyor:

Resulullah Aleyhisselâm: "Güzel amel işleyenlere daha güzel karşılık ve fazlalık vardır" mealindeki ayet-i kerimeyi okuyup şöyle buyurdu:'

"Cennet ehli cennete cehennem ehli de cehenneme girince bir çağına: "Ey cennet ehli, sizin için Allah katında bir söz vardır, onu Hakk Teala yerine getirmek istiyor" diye seslenir. Cennetteki-ler:" O nedir ki, Allah bizim iyilik taraflarımızı ağır getirmedi mi, yüzlerimizi ak çıkarmadı mı, bizi cennete koymadı mı, bizi cehennem azabından kurtarmadı mı?" derler' Bu zaman, Örtü kaldınlı-verir. Hakk Celle ve Ala'ya bakarlar. Allah'a yemin ederim ki, Cenabı Allah, cennette kilere, kendisine bakmaktan daha sevimli ve daha çok gözleri nurlandırıcı bir nimet vermemiştir.[55]

îbnu Mace'nin Sünen'ine haşiye yazan diyor ki: "Buradan anlaşılıyor ki, Allahü Teala cennetliklerin kalbinden hırsı çıkarmaktadır. Ayrıca onlara tama etmedikleri bir şeyi fazlalık olarak veriyor ve onlan kendi fazlından razı ediyor".

Bu hadisi Tirmizi, Nesâî ve başkaları, Hammadu'bnu Se-leme'nin Sabit'ten, onun İbnu Ebi Leyla'dan, onun Şuayb'dan, onun da Peygamber Aleyhisselâm'dan rivayeti tanki ile vermişlerdir,

392 - 395. Hadislerin Şerhi:

Mü'minlerin Yüce Allah'ı görmesi ile ilgili hadisin şerhinde imam Nevevî şöyle diyor:

Bil ki, Allah'ın sıfatları ile ilgili konularda ilim adamları iki ayrı görüş ortaya koymuşlardır.

Birincisi: Selef âlimlerinin çoğunun veya tamamının tercih ettiği görüştür. Bunlar, bu konularla ilgili metinlerin anlamları üzerinde fikir yürütmeksizin: Bizim bunlara iman etmemiz ve Allahü Teala'nm azamet ve şanına layık bir anlam ifade ettiğine i-nanmamız gerekir. Bununla birlikte şunu kesin olarak bilmeliyiz ki, hiçbir şey Allah'ın benzeri değildir; O yaratıklara mahsus özelliklerden münezzehtir, derler. Bu görüşü bazı kelamcılar da kabul etmişlerdir ve inanç açısından en selametlisi de budur.

İkinci görüş ise: Kelamcılarm çoğunluğunun kabul ettiği görüştür. Bu görüşe göre, sıfatlarla ilgili metinler, itikaddaki temel ölçüler esas alınarak ve Arap dilinin kurallan da nazar-ı itibare alınmak suretiyle yerine göre te'vil edilir. (Bu konu üzerinde daha önce tafsilatlı birgiler verilmişti). Nevevî'nin, sahih-i Müslim Şerhinden.

'Allahü Tealanın Cennet Ehline Hitabı İle İlgili Hadis

396. Bu hadisi Buharı, C.8, &U4*te, Kastallanî'ye göre, C.9, s.319'da, KitabuV-Rikak'ın "Cennet ve Cehennemin Özelliği" başlıklı babda rivayet etmektedir:

Muaz ibnu Esed, Abdullah'dan, o Malik ibnu Enes'den, o Zeyd ibnu Eşlemden, o Ata ibnu Yesar'dan, o da Ebu Saîd el-Hudrî Radıyallahu Anh'den Resulullah Aleyhisselâm'ın şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

"Allahü Teala Cennet ehline: "Ey cennet ehli !" der. Onlar: "Buyur, Ey Rabb'imiz, Emret, Ey Rabb'imiz" derler. Allahü Teala: "Razı oldunuz mu?" diye buyurur. Onlar: "Niçin razı olmayalım; Yaratıklarından kimseye vermediğini bize verdin", derler. Allahü Teala: "Ben size bundan daha üstününü vereceğim" diye buyurur. Onlar: "Ey Rabb'imiz, bundan daha üstün ne olabilir?" derler. Allahü Teala:" Size rızamı bahşediyorum. Bundan sonra artık ebediyen size kızmam" diye buyurur.[56]

397. Buharı bu hadisi, Kitabu't-Tevhid'in "Rabb'ın Cennet Ehli İle Konuşması" başlıklı babında da rivayet etmektedir.

Buharî'nin sahih'inde, C.9, s.l5l'de, Kastallanl'ye göre C.lO, s.25l'de yine Ebu Saîd el-Hudri Radıyallahü Anh'den rivayetle verdiği bu hadisin metni de daha önce geçen hadisin metnine yakındır. Sadece orada:

"Ben size bundan daha üstününü vereceğim" ifadesinin yerine "Size bundan daha üstününü vermemi istemez misiniz" ifadesi geçmektedir".[57]

Bu hadisi Müslim de, Sahih'inde, "Cennet Nimetleri ve Ehli" başlıklı babda rivayet ediyor. Tirmizî de, C.2, s.91'de bu hadise yer vererek, hadisin hasen, sahih olduğunu kaydediyor. Tirmizî'nin rivayet ettiği hadisin metni de, Buharî'nin Kitabu'r-Rikak'mda geçen metne yakındır. Tirmizî'nin rivayetinde, "daha üstününü vermemi istemez misiniz?" ifadesi geçmektedir.

396-397. Hadislerin Şerhi:

el-Feth de deniliyor ki: Bu hadiste "Allah'ın razı olması ise hepsinden büyüktür" mealindeki ayet-i kerimeye işaret vardır. Çünkü rıza, bütün kurtuluş ve saadetlerin sebebidir. Bir kimse üst'ünün kendisinden razı olduğunu bilince, bu, gözünün nurunu artırır; kalbi için bütün nimetlerden daha sevimli olur. Çünkü razı olmakla kendine ihsanda bulunmuş ve kendine yücelik kazandırmış olmaktadır.

et-Tayyibî Rahmetullahi Aleyh'de diyor ki: Kerametlerin en üstünü Allah Teala'yı görmektir.

el-Miftah müellifi de diyor ki: Hadisin metninde ndvan kelimesinin nekîre olarak kullanılması, Allah'ın rızasından, çok az bir şeyin bütün cennetlerden ve içindekilerden daha üstün olduğuna işarettir.

et-Tayyibî daha sonra şöyle diyor: Bu ifadenin ta'zim, yüceltme manasına alınması en uygun olanıdır. Yani büyük rızanın (rıd-vân'm), ismi "çok ihsanda bulunan Allah" olana nisbet edilmesi yerinde olur.

Allah'ın kendini sevdiği kullarına göstermesi O'nun ihsan-larındandır. Bu ise kerametlerin en üstünüdür. Bu noktada hadisin anlamı, ayetin anlamına uygun düşmektedir. Hakk Teala rıdvânı kendi zatına nisbet ediyor, ancak "size rızamı bahşediyorum" diye buyurarak, bunu istiare sigası ile ifade ediyor. Kendi rızasını, büyük bir sultanın yanma misafir olan hey'etlere takdim edilen hediyelere teşbih ediyor. (Kastallanî şerhinden).

Yüce Allah bize de cennet nimetleri arasında kendi cemalini seyretme nimetini de bahşetsin. Amin, ya Rebbe'l-Alemin.

'Cennet Ehlinden Bazılarının Ekim İçin Kabe'lerinden İzin İstemelerine Dair' Hadis

398. Bu hadisi Buharı Rahmetullahi Aleyh, C.9, s.l51'de, Kitabu't-Tevhid'in "Rabb'in Cennet Ehli İle Konuşması" başlıklı babda rivayet etmektedir:

Muhammed ibnu Sinan'ın Fuleyh'den, onun Hilalden, onun Ata ibnu Yesar'dan, onun da Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet ettiğine göre Resulullah Aleyhisselâm bir gün yanında sahra ahalisinden bir adam varken konuşuyordu. Buyurdu ki:

"Cennet ehlinden bir adam, Rabb'inden ekim için izin istedi. Cenab-ı Hakk:"îstediğin her şeyin içinde değil misin?" diye buyurdu. Adam: "Evet, ancak ben ekim işini seviyorum" dedi. Hemen alelacele tohumunu attı. göz açıp yumuncaya kadar bu tohumlar bitip yeşermeye başladı. Hemen hasadhk oldu, toplanıldı, dağlar gibi oldu. Allah Teala'o zaman şöyle buyurdu: "Al onu, Ey Ademoğlu, seni biç bir şey doyurmaz."

Bedevi Arap bunun üzerine : "Ey Allah'ın Resulü, bu kimsenin ancak Kureyşlilerden veya ensardan olduğunu görürsün. Onlar ekim işiyle uğraşmaktadırlar. Biz ekim işiyle uğraşanlardan değiliz, diye söyledi. Bu söz üzerine Resulullah Aleyhisselâm güldü.[58]

Bu hadisi Buharı Rahmetullahi Aleyh, Kitabu'l-Muzara'a'da, "Toprağın Al tunla Kiralanması" başlıklı babdan sonra müstakil bir babda da vermektedir.

39a Hadisin Şerhi:

Hadiste geçen "izin istedi, buyurdu" gibi bazı fiillerin geçmiş zaman sigasıyla kullanılması Resulullah Aleyhisselâm'm cennet nimetlerinden bahsederken, âdeta herşeyin tahakkuk ettiğini bildirmek için kullandığı bir ifade tarzıdır. Bu ifadeler daha başka hadislerde de geçmektedir. Bu fiiller esasında "ister, buyurur" veya "isteyecek, buyuracak" manasınadır.

ÎJu. hadis insanın, her şeyden müstağni olsa da, Önceden yaşadığı, hayata özlem duyacağını gösteriyor.

Cennet Pazarı Hadisi

399. Bu hadisi İmanı Tirnıizî Rahmetullahi Aleyh Camiinde, C.2, s.89-90'da, "Cennet Pazarı Hakkındaki Rivayetler" başlıklı babda veriyor:

Saîd ibnu'l-Museyyeb'den rivayet edildiğine göre, o, bir keresinde Ebu Hureyre Radıyallahü Anh ile karşılaştı.

-"Ebu Hureyre Saîd ibnu Museyyeb'e 'Allahü Teala'nın benimle seni cennet pazarında bir araya getirmesini diliyorum' dedi. Saîd: "Orada da pazar var mıdır?' diye sordu. Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'da şöyle cevap verdi: 'Evet, Resuluİlah Aleyhisselâm bana bildirdi ki, cennet ehli oraya girdiklerinde amellerinin fazlalarını koyarlar. Sonra kendilerine dünya günlerinden cuma gününe denk gelen bir vakit miktarınca izin verilir. Rabb'lerini ziyaret ederler. Arş'ı onlara görünür. (Arş) cennet bahçelerinden bir bahçeye kurulur. Onlar için (yani cennet ehli için) nurdan, altun-dan ve gümüşten minberler kurulur. Onların içinde aşağı derecede olan yoktur, ama derece itibariyle en aşağı mevkide olanı misk ve kâfurdan koltuklara otururlar. Diğer koltuk sahiplerinin kendilerininkinden daha üstün oturaklar üzerinde olduklarını görmezler'. Ebu Hureyre Radıyallahü Anh dedi ki: Ben "Ey Allah'ın Resulü, Rabb'imizi görecek miyiz?" diye sordum. Şöyle cevap verdi: Evet, güneşi ve ondördüncü gecesinde ayı görmekte şüpheye düşüyor musunuz? Biz: Hayır, dedik. Resuluİlah Aleyhisselâm da şöyle buyurdu: îşte bunun gibi Rabb'inizi görmekte de şüpheye düşmezsiniz. Bu meclise katılanlardan hiç kimse kalmaksızın Allah hepsi ile doğrudan konuşur. Buyurur ki: Ey filan oğlu filan, şu şu günü hatırlıyor muşun?", dünyadaki bazı taşkınlıklarını ona hatırlatır. Kul: Ey Rabb'im, onu benim için bağışlamamış miydin? der.. Hakk Teala: Evet, Mağfiretimin genişliği seni şu üzerinde bulunduğun mevkiye ulaştırdı, diye buyurur. Onlar bu hal üzereyken üzerlerinden bir bulut sarar.. Üzerlerine bir güzel koku yağdırır ki, onun benzeri bir kokuyu o zamana kadar koklamış değillerdir.

Rabb'imiz Tebareke ve Teala, ö zaman: Sizin için hazırlamış olduğum ihsanlara gidin, arzuladığınızı alın, diye buyurur. Etrafı melekler tarafından sarılmış bir pazara gideriz. Gözler onun bir benzerini görmüş; kulaklar onun bir benzerinin haberini duymuş; gönüller öyle bir şeyi düşünmüş değildir. İstediğimiz her şey bize verilir. Orada satma ve satın alma yoktur. Bu pazarda cennet ehli birbirleriyle karşılaşırlar. Yüksek derece sahibi bir adam, -orada aşağı bulunmamak la birlikte- kendinden daha alt bir mevkide

bulunanla karşılaşır. Onun üzerindeki giysiler çok hoşuna gider. Bunların aralarındaki konuşma bitinceye kadar onun üzerinde daha güzel bir giyecek oluşur. Bunun sebebi şudur ki, orada kimsenin üzüntüye kapılması uygun değildir. Sonra evlerimize dağılırız. Eşlerimiz bizleri karşılayarak: Merhaba, hoş geldin; bizden ayrıldığın zamankinden daha güzel bir görüntüyle geri geldin, derler. Bu söze muhatab olan da: Biz bugün Cebbar olan Rabb'imizle buluştuk, üzerimizdeki bu değişikliğin olması da artık hakkımızdır, der.[59]

Ebu Isa et-Tirmizî der ki: Bu Hadis garibdir. Burada verilen tarikten başka bir rivayet tarikini bilmiyoruz. Suveyd ibnu Anar, el-Evzâî'den bu hadisin bir kısmını rivayet etmektedir.

Not: Suveyd ibnu Amr bu hadisin senedinde ismi geçen şahıslardan değildir. el-Evzâî'nin ismi ise senedde geçmektedir.

400. Bu hadisi İbnu Mace de, Sünen'inde C.2, s.307'de, Ebu Hureyre Radıyallahü Anh'den rivayet ediyor. Ve orada şöyle bir ilaveye yer veriyor:

"Onlar için nurdan, inciden, yakuttan, zebercedden, altundan ve gümüşten minberler kurulur."

Bir yerinde de şöyle diyor:

"Bu meclise katılanlardan hiç kimse kalmaksızın Allahü Teala hepsi ile ayrı ayrı kelam eder. Hatta sizden bir adama:' Ey filanca, şöyle söyle işler işlediğin günü hatırlıyor musun1 diyerek bazı taşkınlıklarını hatırlattığında o: 'Ey Rabb'im beni bağışlamamış miydin?' der. Allahü Teala da: "Evet, Benim mağfiretimin genişliği ile bu dereceye ulaştın' diye buyurur" Sonra hadis aynı şekilde devam ediyor.

Ayrıca ibnu Mace'nin rivayetinde "istediğimiz her şey bize verilir" • ifadesi yerine "istediğimiz her şeyi yükleniriz" ifadesi -geçmektedir. [60]

399 - 400. Hadislerin Şerhi:

"Cennet pazarı" denilirken ahirette Müminlerin bir araya gelerek, benzerini hiçbir gözün görmediği, kulakların duymadığı, kimsenin hatırına gelmeyen şeyleri görecekleri yer, dünyadaki pazarlara benzetiliyor. Orada cennet ehli, kendilerine ve kardeşlerine verilenlerden dolayı mutlu bir vaziyette birbirleri ile karşılaşırlar.

"Rabb'lerini ziyaret ederler. Arş'ı onlara gözükür. Arş cennet bahçelerinden bir bahçeye kurulmuştur" sözü daha önce benzerleri geçmiş olan sıfat hadislerindendir. Bu sözler, müteşabih sözlere girmektedirler. Daha önceki hadislerde de, bu gibi konularda ilim adamlarımızın izledikleri yol hakkında tafsilatlı bilgi verilmişti.

Halef âlimleri, bu ifadeyi te'vil ederek burada kastedilen mananın şu olduğunu belirtiyorlar: Burada Allah'ın meleklerinden bir melek karşılarına çıkar; yahut söz konusu bahçede Allah'ın nimet ve ihsanı kendilerine takdim edilir,...Allahü Teala, yaratıklarına benzemekten münezzehtir.

"Bu meclise katılanlardan hiç kimse kalmaksızın Allah hepsi ile doğrudan konuşur". Yani Allahü Teala, herbiri ile uzun uzun konuşarak, ona yaptıkarmı, bunlara kendisinin rahmet ve mağfiret ile karşılık verdiğini hatırlatır; bazı büyük günahlarım, yani insanın üstlendiği emanetin muhafazası ile ilgili tekliflere gadretmek mahiyeti taşıyan günahlarım ve kendisinin bunları bağışladığını hatırlatır.

Bu pazarda Mü'minler birbirleri ile karşılaşırlar; tanışırlar, birbirlerini tebrik ederler, birbirlerinden dolayı sevinç duyarlar, Cennette kimse için üzüntü yoktur ve kimse kimseye üstünlük tas-lamayacaktır. Hepsi kendilerine verilenlerden dolayı memnun olurlar. Rahat ve sevinçli olurlar. Yüce Allah ayet-i kerimesinde: "Onların gönüllerinde olan kini çıkardık, artık onlar sedirler üzerinde karşılıklı oturan kardeşlerdirler." buyuruyor. Pazardan sonra hanımlarının yanlarına giderler. Hiç kimsenin vasfedeme-yeceği derecede bir güzelliğe sahip olurlar.

Allahü Teala bize de cennetini ve nimetlerini bahşetsin, Cemaîi-ni seyretmekle bizleri de şereflendirsin. Bizleri Peygamberlerle, sıddıklarla, şehidlerle ve salihlerle biraraya getirsin. Bunlar ne güzel arkadaştırlar. Amin, ve'1-hamdu lillahi Rabbi'l-Âlemin

---

[1] Müslim: iman: 299

[2] Müslim: İman: 301

[3] Müslim: İman: 302

[4] Müslim:Iman:304

[5] Müslim:Iman:304

[6] Müslim: İmân: 306

[7] Müslim: İman: 308

[8] Müslim: İmân: 309

[9] Müslim: iman: 310

[10] Nesâî: İman: 18

[11] Tirmizî: Et'imme: 34; Kıyame: 10

[12] Ibnu Mace: Mukaddime: 9

[13] Ibnu Mace: Zühd: 37.

[14] Buharî: Zekat: 9

[15] Buharî: Menakıb: 25 (Sahihu'UBuharî, Kitabu Bedu'l-Halk'da islam'da. Peygamberliğin Alametleri" başlıklı bir bab bulunmamaktadır, Bu bab, Kitabu'I-Mcnakıb'm 25. babıdır. Yukandak i hadis te bu babdadır.)

[16] Müslim: Zühd; 16

[17] Müslim: Zühd: 17

[18] Tirmizî: Kıyame: 6

[19] Tirmizî: Kıyame: 6

[20] Tirmizî: Scvabul-Kur'an: 25

[21] Buharî: Enbiya : 3

[22] Buharî: Tefsir, Bakara Suresi: 13; Tirmizî Tefsir, Bakara Suresi: 9

[23] Ibnu Mace: Zilhd: 34

[24] Buharî: Enbiya: 8 (Bu hadisin geçtiği bab Kitabu'l Bedu'l-Halk'da değil Kitabu'l-Enbiya'dadır). Tefsir, Şuara Suresi:!

[25] Buharî: Enbiya: 1 (Hazreti Adem'im yaratılışı ile ilgili bab, Kitabu Bedu'l-Halk'da değil Kitabu'l-Enbiya'dadır).

[26] Buharî: Rikak: 51"

[27] Müslim: Munafıkün: 51

[28] Müslim: Münafikün: 52

[29] Müslirn: Münafikûn : 53

[30] Buhari: Tefsin Kaf Suresi : 1

[31] Buharf: Tevhid: 25

[32] Müslim: Cennet: 35

[33]
Müslim: Cennet: 35
[34]
Müslim: Cennet 36
[35]
Müslim: Cennet: 36

[36]
Müslim: Cennet: 37
[37]
Müslim: Cennet: 38
[38]
Müslim: Cennet: 39
[39]
Tirmizî: Cennet: 22

[40]
Buharî: Rikak: 53

[41]
Buharî : Rikak: 53
[42]
Buharî: Rikak: 53
[43]
Buharî: Rikak; 53
[44]
Buhart: Rikak : 53

[45]
Ibnu Mace: Zühd: 38
[46]
Tirmizî: Zühd: 39; Cennet: 20; Tefsir: Meryem Suresi: 2
[47]
Buharî: Rikak: 51

[48]
Buharî: iman: 15
[49]
Tirmizî: Cennet: 21 -

[50]
Ebu Davud: Sünnet-, 22; Nesâf: Eyman: 3

[51]
Tirmizî: Cehennem: 5

[52]
Müslim: İman: 297
[53]
Müslim: iman: 298
[54]
ibnu Mace: Mukaddime: 13
[55]
Ibnu Mace: Mukaddime: 13

[56]
Buharî: Rikak: 51
[57]
Buharf: Tevhid: 38

[58]
B.uharf: Tevhid: 38
[59]
Tirmizî: Cennet: 15

[60]
ibnu Mace : Zühd: 19